صاحب الذریعهٔ در گذر تاریخ

آیت‌الله حاج شیخ آقابزرگ تهرانی (۱۲۵۵ – ۱۳۴۸خ)

گردآوری و پژوهش

محمدابراهیم ذاکر

ویراستار

ریحانه حسینی

ریزگفتار

صاحب الذريعة در گذر تاريخ ۱

زندگي‌نامه‌هاي خودنوشت شيخ آقابزرگ..... ۱

خودنوشت فارسي، آقابزرگ ۱

زاده‌شدن، زادگاه، نام و خانواده ۱

آموزش و پرورش ۲

تهران ۲

آموزش خانگي و مكتب..... ۲

مدارس حوزوي تهران ۳

رفقا و هم‌مباحثهٔ من در آن زمان در مدرسهٔ پاي‌منار: ۹

نخستين سفر به عراق ۱۳۱۳ق ۹

سفر دوم به عراق ۱۳۱۵ق ۱۳

ازدواج نخست ۱۳

آموزگاران نجف ۱۵

حسن تويسركاني ۱۵

آقا سيد تقي آقاي قزويني ۱۵

شيخ عبدالله اصفهاني ۱۵

محمدعلي رشتي چهاردهي ۱۶

شيخ احمد معروف به شانه‌ساز شيرازي ۱۶

آخوند ملاكاظم خراساني ۱۶

سيد محمدكاظم يزدي ۱۶

مرحوم حاج آقا رضاي همداني ۱۷

مرحوم حاج ميرزا حسين حاج ميرزا خليل ۱۷

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

مرحوم شريعت اصفهاني ١٧
مرحوم آقا رضاي تبريزي ١٧
مرحوم سيد مرتضي كشميري و مرحوم حاج ميرزا حسين نوري ١٧
اجازهٔ روايت ١٧
مسافرت‌ها ١٩
خودنوشت عربي (١) ٢٠
ميراث حديث شيعه، دفتر اول ٢٠
تاريخ ورودي في المكتب سنة ١٣٠٠. ..... ٢١
تاريخ معرفتي للحساب الهندي الرقومي قراءة و كتابة سنة ١٣٠٣. ..... ٢١
تاريخ تعلمي للعربية سنة ١٣٠٥. ..... ٢١
[الزواج الأوّل] ٢٤
[الزواج الثاني] ٢٥
ترجمهٔ خودنوشت آقابزرگ كشكول ٢٩
برگردان به پارسي، محمدابراهيم ذاكر ٢٩
تبارنامهٔ آيت‌اللّه حاج شيخ آقابزرگ تهراني منزوي ٢٩
درختچهٔ تبارنامه شادروان شيخ برداشت از كتاب كشكول آقابزرگ ٢٩
روزنگاري بخشي زندگي نويسنده [آقابزرگ] ٣١
برخي پاره‌نوشته‌هايي از روزنگار زيستي‌ام ٣٣
نام و نام فاميل ٣٤
روزشمار و سال‌شمار براي آقابزرگ ٣٥
[ازدواج] ٣٧
آموزگاران آقابزرگ از آغاز تا فرجام ٤٨
مكتب خانگي ٤٨

دكتر محمدابراهيم ذاكر

مکتب سید ضیاءالدین ٤٩
عمامه‌گذاري ٤٩
ملازین‌العابدین فرزند ملامحمدعلي محلاتي خطاط ٥٠
مرحلهٔ مقدمات و سطح ٥٠
مدرسهٔ دانگي ٥٠
مدرسهٔ میرزاصالح ٥٠
مدرسهٔ مروي ٥١
آموزگاران تهران آقابزرگ ٥١
ابراهیم زنجاني (د: ١٣٥١ق) ٥١
باقر تهراني معزالدوله ٥٢
سید محمدتقي تنکابني (د: ١٣٢٧ق) ٥٢
میرزا محمدتقي گرگاني (د: ١٣٣٦ق) ٥٢
محمد تقي نهاوندي ٥٢
حسن تهراني (١٢٨٠ - ١٣٢٨ق) ٥٣
سید حسن استرآبادي ٥٣
محمدحسین خراساني (د: ١٣٤٧ق) ٥٣
سید حسین لاریجاني ٥٣
محمدرضا قاري خیاط ٥٤
زین‌العابدین محلاتي (د: ١٣٠٥) ٥٤
غلامرضا شیرازي (د: پس از ١٣٢٠ق) ٥٤
عباس نهاوندي (د: ١٣١١ق) ٥٥
عبدالحسین شیرازي ٥٥

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

عبدالخالق يزدي مدرس مشهدي (د: ۱۳۲۰ق) ۵۵
عبدالكريم مدرسي لاهيجي (د: ۱۳۲۳ق) ۵۶
ملاعلي نوري ايلكاني (د: ۱۳٤۰ق) ۵۶
شيخ علي نوري ۵۶
ميرزا محمود قمي ۵۶
حاج محمدعلي عراقي ۵۷
ميرزا كوچک ساوجي ۵۷
آقا شيخ مهدي مازندراني ۵۷
آقا شيخ محمد شاه‌عبدالعظيمي ۵۷
آموزگاران آقابزرگ در نجف ۵۷
احمد تهراني كربلايي (د: ۱۳۳۲ق) ۵۷
شيخ احمد شيرازي، شانه‌ساز (د: ۱۳۳۲ق) ۵۷
ابوتراب موسوي خوانساري (۱۲۷۱ - ۱۳٤٦) ۵۸
محمدتقي قزويني (د: ۱۳۳۳ق) ۵۸
شيخ حسن تويسركاني (د: پيرامون ۱۳۲۰ق) ۵۸
ميرزا حسين خليلي (۱۲۳۰ - ۱۳۲٦ق) ۵۹
حسين نوري (۱۲۵۴-۱۳۲۰ق) ۵۹
حاج آقارضا همداني (۱۲۵۲ - ۱۳۲۲ق) ۵۹
آيت‌اللّه شيخ محمدطه النجف (۱۲٤۱ - ۱۳۲۳ق) ٦۰
عبداللّه اصفهاني (د: ۱۳۱۷ق) ٦۰
شيخ محمدعلي چهاردهي (۱۲۵۲-۱۳۳۱ق) ٦۰
شيخ شريعه اصفهاني نجفي (۱۲٦٦ - ۱۳۳۹ق) ٦۱

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

آخوند خراساني آيت‌اللّه محمدكاظم فرزند ملاحسين هروي نجفي (١٢٥٥ - ١٣٢٩ق) ٦١
آيت‌اللّه سيد محمدكاظم طباطبايي يزدي (١٢٤٦ - ١٣٣٧ق) ٦١
سيد مرتضي كشميري (١٢٦٨ - ١٣٢٣ق) ٦١
آموزگاران شيخ در سامراء ٦٢
شيخ ميرزا محمدتقي شيرازي (د: ١٣٣٨ق) ٦٢
شيخ حسن‌علي تهراني (د: ١٣٢٥ق) ٦٢
هم‌درس و هم‌بحث ۶۳
شيخ محمدحسين تهراني (زادهٔ ١٢٩٢ق) ٦٣
شاگردان آقابزرگ ۶۴
سرودهٔ آقابزرگ ۶۶
منظومة شعرية عقائدية ٦٦
أرجوزة في أصول الدين ٦٦
أساطير الأوّلين ۶۸
سفرهاي آقابزرگ ۶۹
سفر زيارتي مشهد ١٣١٠ق ٦٩
نخستين سفر به عراق ١٣١٣ق ٧٠
سفر به مازندران ٧٠
دومين سفر به عراق ١٣١٥ق ٧١
ديدار خانهٔ خدا ١٣٦٤ق ٧١
سفر سوريه ١٣٦٤ ..... ٧٢
سفر قاهره ١٣٦٤ق ٧٢
ديدار خانهٔ خدا ١٣٧٨ق ٧٢
سفر اصفهان، ١٣٨٢ق ٧٣

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

گزارش آقابزرگ از سفرنامه ۱۳۸۲ق ۷۳
نام خانوادگي آقابزرگ ۷۹
نياي آقابزرگ ۸۰
حاج محمدمحسن تهراني (د: ۱۲۵۰ق / ۱۲۱۳خ / ۱۸۳٤م) ۸۰
ملامحمدرضا تهراني (د: ۱۲۷۵ق / ۱۲۳۷خ / ۱۸۵۹م) ۸۱
محمدحسن فرزند محمدمحسن تهراني، عموي پدر ۸۳
حاج علي فرزند محمدرضا تهراني ۸۳
حاج حبيب‌اللّه فرزند محمدرضا، عموي آقابزرگ ۸٤
آسيه‌بيگم، مادر آقابزرگ ۸۵
غلام‌حسين تهراني ۸٦
خانوادهٔ آقابزرگ ۸۷
ازدواج آقابزرگ ۸۷
منصوره خانم دخت شيخ علي فرزند علامه علي‌رضا قزويني ۸۷
علويه مريم‌بيگم طباطبايي (د: ۱۳۹۰ق) ۸۷
فرزندان آقابزرگ و منصوره خانم ۸۸
محمدباقر (۱۳۲۲ - ۱۳٤۳ق / ۱۲۸۳ - ۱۳۰۳خ) ۸۸
مريم بهشتي‌پور [منزوي] (۱۲۸۸ - ۱۳٦۵خ) ۸۸
فرزندان مريم و غلام‌حسين بهشتي‌پور ۸۹
محمدهادي بهشتي‌پور (۱۳۰۵ - ۱۳۹۰خ) ۹۰
فرزندان محمدهادي بهشتي‌پور و زهرا يعقوب جراح ۹۱
نصرت بهشتي‌پور (۱۳۲۸ - ۱٤۰۰خ) ۹۱
فرزندان نصرت بهشتي‌پور و عظيم صاحب‌زماني ۹۱
حسين بهشتي‌پور (۱۳۳۲ – ۱۳۵۵خ) ۹۲

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

علي بهشتي‌پور (١٣٣٤خ - ...) ٩٢
فرزندان علي بهشتي‌پور و منصوره صفوي‌راد ٩٢
رضا بهشتي‌پور (١٣٣٨خ - ...) ٩٢
فرزندان رضا بهشتي‌پور و ماريتا هدويگ ماخيل ٩٣
حسن بهشتي‌پور (١٣٤٠خ - ...) ٩٣
محسن بهشتي‌پور (١٣٤١ – ١٣٩٥خ) ٩٣
فرزندان محسن بهشتي‌پور و مه‌ناز رحماني ٩٣
ناهيد بهشتي‌پور (١٣٤٤خ - ...) ٩٤
فرزندان ناهيد بهشتي‌پور و مسعود خوشحال ٩٤
جعفر بهشتي‌پور (١٣٥٠خ - ...) ٩٤
فرزندان جعفر بهشتي‌پور و مريم بختياري ٩٤
محمدمهدي بهشتي‌پور (١٣٠٩ - ١٣٨٠خ) ٩٥
فرزندان محمدمهدي بهشتي‌پور و نصرت مشتاق ٩٥
مهين بهشتي‌پور (١٣٣٠خ - ...) ٩٥
فرزندان مهين بهشتي‌پور و مسعود فدوي ٩٦
سينا بهشتي‌پور زادهٔ ٢٨ مهر ١٣٣١ ..... ٩٦
فرزندان سينا و آزاده ٩٦
بهزاد زادهٔ ١٦ آبان ١٣٣٤ ..... ٩٦
فرزندان بهزاد و مريم ٩٦
سهيلا (١٣٣٧خ - ...) ٩٧
فرزندان سهيلا و جواد ٩٧

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

سیمین (۱۳٤٦خ - ...) ۹۷
فرزندان سیمین و حمید ۹۷
صادق بهشتي‌پور (۱۳۱۱ – ۱۳۷۵خ) ۹۷
فرزندان صادق بهشتي‌پور و حشمت کیایي ۹۸
بهروز بهشتي‌پور (۱۳۳٤خ - ...) ۹۸
فرزندان بهروز بهشتي‌پور و فریبا رضاییان ۹۸
بهنوش بهشتي‌پور (۱۳۳٦خ - ...) ۹۸
فرزندان بهنوش بهشتي‌پور و پولاد منزوي ۹۸
روزبه بهشتي‌پور (۱۳۳۸خ - ...) ۹۸
فرزند روزبه بهشتي‌پور و مژگان شطرنجي ۹۹
خسرو بهشتي‌پور (۱۳۳۸خ - ...) ۹۹
فرزندان خسرو بهشتي‌پور و عارفه پیرنیاکان ۹۹
سودابه بهشتي‌پور (۱۳٤٦خ - ...) ۹۹
فرزندان سودابه بهشتي‌پور و علي‌رضا اکبرپور گنجي ۹۹
مهیار بهشتي‌پور (۱۳۱۸ – ۱۳۷۱خ) ۹۹
فرزندان مهیار بهشتي‌پور و حسن توکلي ۱۰۰
کیهان توکلي (۱۳۳۹خ - ...) ۱۰۰
مژگان توکلي (۱۳۳۹خ - ...) ۱۰۰
فرزندان مژگان توکلي و فرزان لاچیني ۱۰۰
احمد، کیارش توکلي (۱۳۵۱خ - ...) ۱۰۰

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

فرزند کیارش و ثریا پناهي ۱۰۱
عصمت بهشتي‌پور (۱۳۲٤خ - ...) ۱۰۱
فرزندان عصمت بهشتي‌پور و عباس آقاپور (۱۳۱۸ – ۱۳۹۵خ) ۱۰۱
امیرحسین آقاپور (۱۳٤۸خ - ...) ۱۰۱
فرزند امیرحسین آقاپور و مریم دلیري همپا ۱۰۱
امیرحسن آقاپور (۱۳۵۰ – ۱۳۵۰خ) ۱۰۱
علي آقاپور (۱۳۵۱خ - ...) ۱۰۱
فرزندان علي آقاپور و ...:: ۱۰۲
افروز آقاپور (زادهٔ ۱۳۵۹) ۱۰۲
فرزند افروز آقاپور و آقاي ...:: ۱۰۲
مرضیه منزوي (۱۲۹۳ - ۱۳۷۳خ) ۱۰۲
فرزندان مرضیه و آقامهدي شریف‌عسکري ۱۰۳
فرزندان آقابزرگ و مریم خانم آقابزرگ (د: ۱۳۴۹خ) ۱۰۳
میرزا علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ) ۱۰۳
فرزندان علي‌نقي منزوي و خانم بزرگ بهشتي‌پور (۱۲۹۹ - ۱۳۸۵خ) ۱۰۳
پروین منزوي (۱۳۲۲خ - ...) ۱۰۴
فرزندان پروین و بیژن ۱۰۴
زرین منزوي (۱۳۲۶خ - ...) ۱۰۴
فرزندان زرین و هوشنگ ۱۰۴
کاوه منزوي (۱۳۳۰ – ۱۳۵۶خ) ۱۰۴
پولاد منزوي (۱۳۳۱خ - ...) ۱۰۴
فرزندان پولاد و بهنوش ۱۰۵
سیامک منزوي (۱۳۳۳خ - ...) ۱۰۵

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

فرزندان سیامک و نادیا ۱۰۵
میرزا احمد منزوي (۱۳۰٤ - ۱۳۹٤خ) ۱۰۵
فرزندان احمد و جاویدي ۱۰٦
فاطمه منزوي (۱۳۰٦ - ۱۳٦۸خ) ۱۰٦
فرزندان فاطمه منزوي و شیخ حسیت تهراني ۱۰٦
زهرا ذاکر [نصرت (۱۳۲۲خ - ...)] ۱۰۷
فرزندان نصرت و احمد دیباجي ۱۰۷
عذرا ذاکر (۱۳۲۴ – ۱۳۹۸خ) ۱۰۷
فرزندان عذرا و محمدهاشم تقوي ۱۰۷
عبدالمهدي ذاکر (۱۳۲۶ – ۱۳۷۹خ) ۱۰۸
فرزندان مهدي و فریبا ۱۰۸
ذکیه ذاکر (۱۳۲۹خ - ...) ۱۰۸
فرزندان ذکیه و سید صالح حسیني زري (۱۳۲۵ – ۱۳۸٤خ) ۱۰۸
عبدالجواد ذاکر (۱۳۳۱خ - ...) ۱۰۹
فرزندان جواد و سهیلا ۱۰۹
معصومه ذاکر [رفعت (۱۳۳۳خ - ...)] ۱۰۹
فرزندان رفعت و سید حسن ۱۱۰
محمدابراهیم ذاکر (۱۳۳۵خ - ...) ۱۱۰
فرزند من و رویا ۱۱۰
طاهره ذاکر (۱۳۳۷خ - ...) ۱۱۰
فرزندان طاهره و آقاصدر ۱۱۱
آزاده (۱۳۵۷خ . ..) ۱۱۱
فرزندان آزاده و مرتضي ۱۱۱
ریحانه (۱۳٦۱خ - ...) ۱۱۱
فرزندان ریحانه و امیر ۱۱۱

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

طیبه ذاکر (۱۳۳۹خ - ...) ۱۱۲
فرزندان طیبه و غلامرضا شعرباف ۱۱۲
اسداللّه ذاکر (۱۳٤۱خ - ...) ۱۱۲
فرزندان اسد و محبوبه ۱۱۲
نیره ذاکر (۱۳٤۳خ - ...) ۱۱۳
فرزند نیره و نبي ۱۱۳
صدیقه ذاکر (۱۳٤٦خ - ...) ۱۱۳
فرزند صدیقه و محسن ۱۱۳
آمنه ذاکر (۱۳٤۹خ - ...) ۱۱۳
فرزندان آمنه و منعم ۱۱۳
محمدرضا منزوي (۱۳۰۸ - ۱۳۳۳خ) ۱۱٤
محمدتقي منزوي (۱۳۱۵خ - ...) ۱۱٤
فرزندان محمدتقي و نسرین ۱۱٤
فاطمه بتول منزوي (۱۳۱۷خ - ...) ۱۱٤
فرزندان بتول و سید مهدي ۱۱۵
برنامهٔ روزانهٔ کاري آقابزرگ ۱۱۶
سامراء ۱۱٦
نجف ۱۱۷
دوران بیماري و درگذشت آقابزرگ ۱۱۸
سال‌شمار شیخ آقابزرگ تهراني ۱۲۲
نگاشته‌هاي شادروان آیت‌اللّه حاج شیخ آقابزرگ تهراني ۱۵۳
الف) کتاب و رساله ۱۵۳
۱. الذریعة إلي تصانیف الشیعة، ۲٦ جلد در ۲۹ مجلد: ۱۵۳

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

جدول شناسايي ويژگي‌هاي هر جلد الذريعة ١٦٢
٢. طبقات أعلام الشيعة، ١٧ جلد ١٦٨
٨١١جدول شناسايي ويژگي‌ها هر جلد طبقات ١٧٠
٣. حياة الشيخ الطوسي ١٧٤
٤. هدية الرازي إلي المجدد الشيرازي ١٧٤
٥. مصفي المقال في مصنفي علم الرجال ١٧٥
٦. المشيخة، يا الإسناد المصفّي إلي آل المصطفي ١٧٦
٧. توضيح الرشاد في تاريخ حصر الاجتهاد ١٧٦
٨. ذيل المشيخة ١٧٧
٩. ضياء المفازات في طرق مشايخ الاجازات ١٧٧
١٠. اجازات الطوسي ١٧٨
١١. مستدرک كشف الظنون؛ يا ذيل كشف الظنون ١٧٨
١٢. تفنيد قول العوام بقدم الكلام ١٧٨
١٣. النقد اللطيف في نفي التحريف عن القرآن الشريف ١٧٨
١٤. اجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة ١٧٩
١٥. تعريف الأنام بحقيقة المدنية و الإسلام ١٨٠
١٦. التقريرات الأصولية و الفقهية ١٨١
١٧. منظومة شعرية عقائدية ١٨١
١٨. الدر النفيس في التلخيص رجال التأسيس ١٨٢
١٩. أرجوزة في أصول الدين ١٨٢
٢٠. نزهة البصر في فهرسة نسمة السحر ١٨٢
٢١. العقيدة الاسلامية ١٨٢

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۲۲. الظليلة في تشجير بعض البيوتات الجليلة ۱۸۲
الظلال الخضب عن عوالي النسب ۱۸۳
۲۳. الكشكول ۱۸۳
۲٤. محصول مطلع البدور في تلخيص ما فيه من المنثور ۱۸۳
۲۵. مرتقي عقد اللآل في مسند مصفي المقال ۱۸٤
۲٦. مسند الأمين ۱۸٤
۲۷. ملخص زاد السالكين ۱۸٤
۲۸. واقعة الطف الخالدة ۱۸٤
۲۹. وفيات الأعلام بعد غيبة امام الأنام ۱۸۵
وفيات أعلام الشيعة بعد الألف من هجرة صاحب الشريعة ۱۸۵
۳۰. الياقوت المزدهر في تلخيص رياض الفكر ۱۸٦
ياقوت يواقيت السير الملقوط من أزهار رياض الفكر ۱۸٦
۳۱. الرسالة الرحمانية ۱۸٦
۳۲. لامع المقالات في فهرس جامع السعادات ۱۸٦
۳۳. البدور الباهرة بعد المائة العاشرة ۱۸۷
۳٤. حياة ثقةالاسلام الكليني و شأن الكافي ۱۸۷
۳۵. حاشيه بر تكملة أمل الآمل ۱۸۸
۳٦. شجرة السبطين و شرعة الشطين ۱۸۸
۳۷. نزهة البصر في فهرس نسمة السحر ۱۸۸
۳۸. المجموعة الرجالية التاريخية ۱۸۹
۳۹. مجموعة كبيرة من القصاصات ۱۸۹
٤۰. فهرست نسخه‌هاي خطي كتابخانهٔ محدث ارموي ۱۸۹

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

٤١. رسالة في الكافي ١٨٩
٤٢. نهضت‌هاي معاصر اسلامي اصلاحي ١٩٠
ب) مقدمه‌نگاري و تقريظ‌نويسي ١٩٠
مقدمه و تقريظ به زبان عربي ١٩١
١. العلامة البياضي و كتابه الصراط المستقيم ١٩١
٢. رضي‌الدين ابوالقاسم علي بن طاوس ١٩١
٣. اسرة آل‌طالقاني ١٩٢
٤. الشيخ الميرزاحسين نوري بن الميرزامحمّدتقي (١٢٥۴- ١٣٢٠ق) ١٩٢
٥. مقدمه بر كتاب النهاية في مجرد الفقه و الفتاوي ١٩٢
٦. الامام الحكيم السيد محسن الطباطبايي ١٩٢
٧. تراجم العلماء و الخطباء و الأدباء المتخرجين من مدرسة القديح خاصة ١٩٣
٨. خطباء المنبر الحسيني ١٩٣
٩. الأزهار الأرجية في الآثار الفرجية ١٩٣
١٠. تعليقتان علي المكاسب النظر الثاقب و نيل الطالب ١٩٣
١١. إثبات الإمامة الأئمة الأطهار في ضوء العقل و الآيات و الأخبار ١٩٤
١٢. فضائل آل‌الرسول في المعقول و المنقول ١٩٤
١٣. المصلح المنتظر في الاسلام ١٩٤
١٤. تفسير القمي ١٩٤
١٥. غرر الأخبار في ردّ تصحيح الأخبار ١٩٥
١٦. مسند الإمام علي (ع) ١٩٥
١٧. المثاني ١٩٥
١٩. صحيفة صادقية ١٩٦

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

٢٠. المدخل إلي التفسير الموضوعي للقرآن الكريم ١٩٦
٢١. ماضي القطيف و حاضرها ١٩٦
٢٢. الاستصحاب ١٩٧
٢٣. نهج السعادة في مستدرك نهج البلاغة ١٩٧
٢٤. تراث كربلاء ١٩٧
٢٥. الوجيز في التفسير القرآن العزيز ١٩٧
٢٦. مجمع الرجال ١٩٨
٢٧. صحائف الأبرار في وظائف الأسحار ١٩٨
٢٨. ثقات الرواة ١٩٨
٢٩. محاسن الإجازات ١٩٨
٣٠. آية التطهير ١٩٩
٣١. العقد المنير في تحقيق مايتعلق بالدراهم و الدنانير ١٩٩
٣٢. مخطوطات كربلاء ١٩٩
٣٣. الشجرة الطيبة في ترجمة السيد نعمةاللّه الجزائري و أولاده و أحفاده إلي عصر مؤلفه السيد نورالدين بن محمدشريف بن السيد محمد الإمام ٢٠٠
٣٤. ضياء الدراية ٢٠٠
٣٥. شهداء الفضيلة ٢٠٠
٣٧. تاريخ اردبيل و دانشمندان ٢٠١
٣٨. مجمع الخيرات المدخر ليوم الحسرات ٢٠١
٣٩. الغدير في الكتاب و السنة ٢٠١
٤٠. مفتاح الكتب الأربعة ٢٠٢
٤١. جلاء العيون ٢٠٢

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

٤٢. غريب القرآن ٢٠٢
٤٣. شجرة العذراء يصورها أدب التخيل ٢٠٢
٤٤. ذكري أبي‌جعفر عليه السلام ٢٠٣
٤٥. الثورة العراقية الكبري ٢٠٣
٤٦. درر الغرر ٢٠٣
٤٧. نسك الصائم ٢٠٤
٤٨. الحسنيون في التاريخ ٢٠٤
٥٠. اعتقادات ٢٠٥
٥١. رسوم دارالخلافة ٢٠٥
٥٢. ديوان سيد موسي فرزند جعفر فرزند علي فرزند حسين فرزند ميرحكيم هاشمي مطلبي ٢٠٦
٥٣. نقد شيخ آقابزرگ تهراني بر كشف الحجب و الأستار، ٢٠٦
٥٤. المجمل في الشيعة و معتقداتهم ٢٠٦
٥٥. جنة المأوي ٢٠٦
٥٦. سيرة آل البرغاني ٢٠٧
مقدمه و تقريظ به زبان فارسي ٢٠٧
١. دين حنيف ٢٠٧
٢. محرّک احساسات ٢٠٧
٣. مدائن الفضائل و المعاجز ٢٠٧
٤. جلاء الأذهان و جلاء الأحزان ٢٠٨
٥. ديوان حيران در مناقب اهل‌بيت (ع) ٢٠٨
٦. فهرست كتب خطي كتابخانه‌هاي اصفهان ٢٠٩
٧. نهج البلاغهٔ منظوم ٢٠٩

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۸. إثبات الحجة علائم الظهور ۲۰۹
۹. شمس طالعه در شرح زيارت جامعه ۲۰۹
۱۰. روش خليل الرحمان ۲۰۹
۱۱. تقريظ بر منتخب التواريخ ۲۱۰
ج) مقاله‌ها (مجله) عراق و ايران ۲۱۰
۱. استنكار جريمة الجبهان ۲۱۰
۲. مراجعات حول كتابنا الذريعة (۱) ۲۱۰
۳. مراجعات حول كتابنا الذريعة (۲) ۲۱۰
٤. تعريف الأنام بحقيقة المدنية و الإسلام ۲۱۰
٥. الشيخ ميرزا محمدحسين النائيني ۲۱۱
د) نامه‌نگاري ۲۱۱
ه) اجازنامه‌ها ۲۱۱
گروه نخست دربرگيرندۀ هفده اجازه‌نامه ۲۱٤
۱. اجازۀ علامه ميرزاحسين نوري نوري (۱۲٥٤ - ۱۳۲۰ق) ۲۱٤
۲. اجازۀ علامۀ فقيه شيخ محمدطه تبريزي (۱۲٤۱ - ۱۳۲۳ق) ۲۱٥
۳. اجازۀ علامه شيخ شريعه نمازي شيرازي اصفهاني (۱۲٦٦ - ۱۳۳۹ق) ۲۱٦
٤. اجازۀ آخوند مولي علي فرزند فتح‌اللّه نهاوندي (د: ۱۳۲۲ق) ۲۱٦
٥. اجازۀ سيد مرتضي كشميري (۱۲٦۸ - ۱۳۲۳ق) ۲۱۷
٦. اجازۀ حاج ميرزا حسين فرزند خليل تهراني (۱۲۳۰ - ۱۳۲٦ق) ۲۱۷
۷. اجازۀ علامه شيخ علي خيقاني (۱۲٥٥ - ۱۳۳٤ق) ۲۱۷
۸. اجازۀ علامه محمدعلي، هدايةاللّه حسيني شاه‌عبدالعظيمي (۱۲٥۸ - ۱۳۳٤ق) ۲۱۸
۹. اجازۀ آخوند خراساني (۱۲٥٥ - ۱۳۲۹ق) ۲۱۸

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۰. اجازۀ علامه ميرزا محمدعلي چهاردهي (۱۲۵۲ - ۱۳۳٤ق) ۲۱۹
۱۱. اجازۀ علامه سيد احمد تهرانيتبار حائري كربلايي (د: ۱۳۳۲ق) ۲۱۹
۱۲. اجازۀ شيخ موسي قرمسيني كرمانشاهي (د: ۱۳٤۰ق) ۲۱۹
۱۳. اجازۀ سيد ابوتراب موسوي خوانساري نجفي (۱۲۷۱ - ۱۳٤٦ق) ۲۲۰
۱٤. اجازۀ سيد ناصرحسين صاحب عبقات الأنوار هندي (۱۲۸٤ - ۱۳٦۱ق) ۲۲۰
۱۵. اجازۀ شيخ العراقين شيخ علي كاشف‌الغطاء (۱۲٦۸ - ۱۳۵۰ق) ۲۲۱
گروه دوم اجازه‌نامۀ دو سويه (مدبّجة) است: ۲۲۱
۱. اجازۀ سيد حسن شرف‌الدين موسوي عاملي صدر (۱۲۷۲ - ۱۳۵٤ق) ۲۲۱
۲. حاج ميرزا احمد [محمد] بجنوردي فرزند ميرزاباباجان بجنوردي (۱۲۸۰ - ۱۳٤٦خ) ۲۲۲
۳. سيد جعفر مهري فرزند عبدالرضا مهري ۲۲۲
٤. شهاب‌الدين تبريزي مرعشي نجفي (۱۲۷٦ - ۱۳٦۹ / ۱۳۱۵ - ۱٤۱۱ق) ۲۲۲
۵. اجازۀ شيخ محمدصالح آل‌طعان قطيفي بحراني (۱۲۸٤ - ۱۳۳۳ق) ۲۲۳
٦. شيخ عباس تهراني فرزند مولي حاجي (۱۲۹۸ -۱۳۹۰ق) ۲۲۳
۸.اجازۀ عبدالحسين شرف‌الدين (۱۲۹۰ -۱۳۷۷ق) ۲۲٤
۹. اجازۀ سيد محمدعلي هبةالدين شهرستاني (۱۳۰۱ - ۱۳۸٦ق) ۲۲٤
۱۱. سيد محمّدباقر فرزند هاشم گلپايگاني (د: ۱۳۹۰ق) ۲۲۵
۱۲. شيخ محمّدجواد جنابي ۲۲۵
۱۳. شيخ حسن خاقاني فرزند علي فرزند حسين فرزند عباس نجفي ۲۲۵
۱٤. حسين قديحي فرزند علامه شيخ علي صاحب أنوار البدرين بحراني ۲۲۵
۱٦. شيخ محمّدرضا اصفهاني حائري (۱۳۰٦ - ۱۳۹۳ق) ۲۲۵
۱۷. سيد محمدرضا فرزند محمد هندي نجفي ۲۲۵
۱۸. سيد محمدصادق فرزند باقر فرزند محمد هندي نجفي ۲۲٦

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۲۰. سيد عبدالرزاق فرزند سيد محمد دغاري نجفي ۲۲٦
۲۱. سيد عبدالله برهان سبزواري فرزند حسن (۱۳۰۰ - ۱۳۸۰ق) ۲۲٦
۲۳. سيد علي‌اكبر فرزند ميرسيد رضي رضوي برقعي قمي (۱۲۷۸ - ۱۳٦٦خ) ۲۲۷
۲٤. علي‌اكبر مروج‌الاسلام كرماني مشهدي ۲۲۷
۲۵. سيد علي‌مدد فرزند حسين فرزند علي‌مدد قايني خراساني (د: ۱۳۸٤ق) ۲۲۷
۲٦. شيخ محمدعلي فرزند محمدرضا نايني ۲۲۷
۲۷. شيخ مرتضي مدرس چهاردهي فرزند محمد فرزند علامه ميرزامحمدعلي (د: ۱۳۸۱ق) ۲۲۷
۲۸. سيد ميرزا محمّدهادي حسيني خراساني حائري (د: ۱۳٦۸ق) ۲۲۷
گروه سوم: مشايخي اهل سنت هستند كه آقابزرگ از ايشان اجازهٔ روايت دارد: ۲۲۸
اجازهٔ حديث آقابزرگ به برخي از انديشمندان ۲۲۹
مطالبي دربارهٔ كتاب الذريعة ۲۵۰
انگيزهٔ نوشتن كتاب الذريعة ۲۵۰
آرمان آقابزرگ در گردآوري دانشنامهٔ الذريعة و طبقات اعلام شيعه ۲۵۰
پيمان سه يار انديشمند ۲۵۰
دشواري‌هاي چاپ الذريعة ۲۵۱
يادداشت اكبر ثبوت دربارهٔ الذريعة ۲۵۵
ارزشمندي و گران‌سنگي الذريعة ۲۵۷
كتاب‌هاي در ارتباط با الذريعة ۲٦۵
۱. تبويب الذريعة إلي تصانيف الشيعة ۲٦۵
۲. فهرس أعلام الذريعة إلي تصانيف الشيعة ۲٦٦
۳. معجم المؤلفي الشيعة ۲٦٦
٤. الشريعة إلي استدراك الذريعة ۲٦٦
۵. مع موسوعات رجال الشيعة الامامية ۲٦٦

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

٦. مستدرك الذريعة ٢٦٧
٧. أضواء علي الذريعة ٢٦٧
٨. مهذب الذريعة ٢٦٧
٩. ايضاح الطريق ٢٦٧
١١. تعليقات الذريعة ٢٦٨
١٢. فهرست موضوعي الذريعة ٢٦٨
١٣. مصنفات شيعه ٢٦٨
١٤. راهنماي استفاده از الذريعة در تحقيقات حديثي ٢٦٨
گفتگو دربارهٔ الذريعة ٢٦٨
طبقات أعلام الشيعة ٢٧٦
مراحل چاپ طبقات ٢٨٠
تجديد چاپ مجلس شورا ٢٨٤
گفتگو دربارهٔ طبقات أعلام الشيعة ٢٨٥
مقاله‌هاي نوشته شده دربارهٔ آقابزرگ تهراني ٢٨٨
١. اتوبيوگرافي و خودنگارهٔ شيخ آقابزرگ تهراني ٢٨٨
٢. محمدمحسن الطهراني ٢٨٨
٣. آغابزرگ (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) ٢٨٨
٤. الشيخ محمدمحسن الطهراني الشهير بآغابزرگ النجفي ٢٨٩
٥. مدخل آقابزرگ ٢٨٩
٦. نابغه فقه و حديث ٢٨٩
٧. شرح حال آيت‌اللّه آقاي حاج شيخ آقابزرگ طهراني ٢٩٠
٨. زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني ٢٩٠
٩. اجازه و مكتوب آقابزرگ تهراني به ميرزامحمدعلي اردوبادي ٢٩٠

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۰. ده نامهٔ آیت‌اللّه شیخ آقابزرگ به آیت‌الله شهید سید محمدعلي قاضي طباطبايي تبريزي ۲۹۰
۱۱. پیام آقابزرگ به کنگرهٔ هزارهٔ شیخ طوسي ۲۹۱
۱۲. مقاله‌نامهٔ کتاب‌شناسي بزرگ شیعه، علامه شیخ آقابزرگ ۲۹۱
۱۳. گاه‌شمار زندگي و فهرست آثار علامه شیخ آقابزرگ تهراني ۲۹۱
۱٤. آخرین گفتگو با استاد فقید سید عبدالعزیز طباطبايي نسخه‌شناس بزرگ معاصر ۲۹۱
۱۵. آقابزرگ تهراني ۲۹۲
۱٦. آقابزرگ تهراني، محمدمحسن (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ) ۲۹۲
۱۷. آقابزرگ طهراني، محمدمحسن بن علي ۲۹۲
۱۸. اجازات الأعلام ۲۹۲
۱۹. اجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة، شیخ اقابزرگ بن علي تهراني (د: ۱۳۸۹ق) ۲۹۳
۲۰. اقیانوس پژوهش ۲۹۳
۲۱. التعليقات علي الذريعة إلي تصانيف الشيعة ۲۹۳
۲۲. رحلات الشيخ الطهراني ۲۹٤
۲۳. رحلات الشيخ الطهراني ۲۹٤
۲٤. الشيخ آغابزرگ ترجمته بقلمه ۲۹٤
۲۵. الشيخ ميرزامحمدحسين النائيني ۲۹٤
۲٦. ایرادات آقابزرگ تهراني به کشف الظنون ۲۹۵
۲۷. به بهانهٔ ساخت فیلمي از زندگي حاج آقابزرگ تهراني ۲۹۵
۲۸. راهدار رهروان، گلگشتي در جنگ پیشگام کتاب‌شناسي شیعه، شیخ آقابزرگ تهراني، ۲۹۵
۲۹. زندگي و آثار شیخ آقابزرگ تهراني ۲۹۵
۳۰. زندگي و آثار علامه شیخ آقابزرگ تهراني ۲۹٦
۳۱. زندگي و آثار علامه شیخ آقابزرگ تهراني ۲۹٦

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۳۲. زندگي‌نامهٔ خودنوشت حاج آقابزرگ تهراني ۲۹۶
۳۳. آقابزرگ تهراني، شيخ المؤرخين شيعه ۲۹۶
۳٤. سال‌شمار خودنوشت زندگي شيخ آقابزرگ تهراني ۲۹۷
۳۵. دانشمندان معاصر و آثار آن‌ها، شيخ آقابزرگ تهراني ۲۹۷
۳٦. شرح‌حال‌نگاري در شيعه، ترتيب و تكميل مصفي المقال ۲۹۷
۳۷. شيخ آقابزرگ تهراني ۲۹۷
۳۸. شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) ۲۹۸
۳۹. شيخ آقابزرگ تهراني ۲۹۸
٤۰. شيخ آقابزرگ تهراني محقق بزرگ شيعه ۲۹۸
٤۱. شيخ الباحثين، آغابزرك الطهراني، حياته و آثاره ۲۹۸
٤۲. شيخ المؤرخين آقابزرگ تهراني ۲۹۹
٤۳. صاحب الذريعة از زبان استاد حائري ۲۹۹
٤٤. ضايعهٔ بزرگ اسلامي ۲۹۹
٤۵. ضايعهٔ عظيم اسلامي ۲۹۹
٤٦. ضياء المفازات في طرق مشايخ الإجازات للشيخ آقابزرگ الطهراني (۱۳۸۹ق) ۲۹۹
٤۷. فهرست نسخه‌هاي خطي كتابخانهٔ محدث ارموي ۳۰۰
٤۸. گذري بر زندگاني علامه تهراني ۳۰۰
٤۹. گزيده نامه‌هاي آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني به آيت‌اللّه مرعشي ۳۰۰
۵۰. موقوفات ايرانيان در عراق، نجف اشرف ۳۰۰
۵۱. نامه‌هاي منتشر نشده از آيت‌اللّه سيد شهاب‌الدين مرعشي ۳۰۱
۵۲. نجوم امت، آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني عليه رضوان الباري ۳۰۱
۵۳. نگاهي به زندگي‌نامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني، عالم رباني و مؤلف پرتلاش ۳۰۱

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

٥٤. يا ايها الحامل التسعين ٣٠١
٥٥. آقابزرگ تهراني ٣٠٢
٥٦. الإسناد المصفي إلي آل‌المصطفي ٣٠٢
٥٧. البحاثة العالم آغابزرگ الطهراني ٣٠٢
٥٨. تاريخ فهرست‌نگاري در ايران ٣٠٢
٥٩. تحمل الحديث بالاجازة، واجب ملح في هذا العصر ٣٠٢
٦٠. درگذشت شيخ آقابزرگ تهراني ٣٠٣
٦١. الرحلة الحجية لصاحب الذريعة ٣٠٣
٦٢. رسالة في الكافي ٣٠٣
رسالة في الكافي ٣٠٣
٦٣. زندگي‌نامه، آثار و افكار شيخ آقابزرگ تهراني ٣٠٣
٦٤. زندگي‌نامه، خودنوشت شيخ آقابزرگ تهراني ٣٠٤
٦٥. شرح حال آقابزرگ ٣٠٤
٦٦. شيخ آقابزرگ تهراني مرزبان حماسه خورشيد ٣٠٤
٦٧. صاحب الذريعة ٣٠٤
٦٨. عند صاحب الذريعة في الساعات الاخيرة من حياته ٣٠٥
٦٩. كتاب‌شناس كبير ٣٠٥
٧٠. مكتبه صاحب الذريعة، ٣٠٥
٧١. نهضت‌هاي معاصر اسلامي اصلاحي، ٣٠٥
٧٢. وفات شيخ اقابزرگ طهراني ٣٠٦
٧٣. وفات شيخ اقابزرگ طهراني ٣٠٦
٧٤. سياههٔ دست‌نويس‌هاي كتابخانهٔ علامهٔ طهراني ٣٠٦

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۷۵. ترجمة الشيخ آقابزرگ بقلم نفسه ۳۰۶
۷۶. مقدمهٔ الذريعة ۳۰۶
۷۷. مقدمهٔ طبقات أعلام الشيعة ۳۰۷
۷۸. مستدرك معجم المؤلفين ۳۰۷
۷۹. معارف الرجال ۳۰۷
۸۰. معجم المؤلفين العراقيين ۳۰۷
۸۱. علماء معاصرين ۳۰۷
۸۲. ريحانة الأدب في تراجم المعروفين بالكنية أو اللقب ۳۰۷
۸۳. گنجينهٔ دانشمندان ۳۰۷
۸۴. مشهد الامام ۳۰۷
۸۵. أعيان الشيعة ۳۰۷
۸۶. زندگاني سردار كابلي ۳۰۸
۸۷. دائرةالمعارف بزرگ اسلامي ۳۰۸
۸۸. دائرةالمعارف الاسلامية الكبري ۳۰۸
۸۹. دائرةالمعارف تشيع ۳۰۸
كتاب‌هاي دربارهٔ آقابزرگ ۳۰۸
۱- شيخ الباحثين ۳۰۸
كتابخانه و خانهٔ آقابزرگ ۳۰۹
كتابخانهٔ آقابزرگ ۳۰۹
كتابخانهٔ حسينيه شوشتري ۳۱۰
مشروطه‌خواهي ۳۱۱
آقابزرگ مشروطه‌خواه ۳۱۱
اندوه سنگين آقابزرگ ۳۱۳

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

درگذشت همسر ۳۱۳
درگذشت نخستین فرزند ۳۱۴
محمدباقر ۳۱٤
شهادت دومین فرزند ۳۱۶
شهید دکتر محمدرضا منزوي ۳۱٦
نامه‌نگاري بختيار با آقابزرگ ۳۲۱
نامهٔ ۱۸ مهرماه ۱۳٤۷ بختیار به آیت‌اللّه شیخ آقابزرگ ۳۲۱
پاسخ آقابزرگ به تیمور بختیار ۳۲٤
کتاب‌نامه ۳۲۵
نمایهٔ کتاب و مقاله ۳۲۵
نمایه‌گان ۴۱۲
نمایه کسان ۴۱۳
نمایه کتابان ۴۴۱
نمایه واژگان ویژه ۴۶۱
نمایه جایگان ۴۷۱
نمایه اندازه، زمان ۴۸۳

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

صاحب الذريعة در گذر تاريخ

آيت‌الله حاج شيخ آقابزرگ تهرانی (۱۲۵۵ – ۱۳۴۸خ)

گردآوری و پژوهش

محمدابراهيم ذاكر

ويراستار

ريحانه حسينی

زندگي‌نامه‌هاي خودنوشت شيخ آقابزرگ

خودنوشت فارسي، آقابزرگ

بسم اللّه الرّحمن الرّحيم[1]

زاده‌شدن، زادگاه، نام و خانواده

چون كه مكرر درخواست نمودند اشخاصي كه ترجمه حال و گزارشات زندگاني را مفصل بنويسم، در اين وقت اجابت نمودم. پنجم شعبان سنهٔ ۱۳٦۸.

[1] تاريخ و فرهنگ معاصر، سال چهارم، ش۱- ۲، بهار و تابستان ۱۳۷٤ش/ ۱٤۱٦ق، شرح زندگي من، شيخ آقابزرگ تهراني من، ۳۰۲- ۳۱٦.
اين نوشته با خط شيخ آقابزرگ مقابله و خطاهايي كه در تاريخ و فرهنگ معاصر رخ داده بود، اصلاح شد.

اسم حقير محمدمحسن بن الحاج علي بن المولي محمدرضا بن الحاج محسن بن الحاج محمد بن المولي علي‌اكبر بن الحاج باقر الطهراني. جد اعلي حاج محسن نسب خود را تا حاج باقر نوشته است به خط خود در پشت كتاب حق اليقين مجلسي نسخهٔ خطي كه آن را در رشت در سنهٔ ١٢٢٤ خريداري نموده.

ولادت حقير، چنانچه مرحوم والدم به خط خود در پشت كتاب مفتاح الفلاح شيخ بهايي نسخهٔ خطي نوشته، به اين صورت:

تولّد نور چشمي محمدمحسن، شب پنج‌شنبه يازدهم شهر ربيع الأوّل سنهٔ ١٢٩٣.

تا شش سال از عمر گذشت، در خانه بازي مي‌كردم. آن‌چه ياد دارم، دكاني درست كرده، اجناس بقالي و عطاري و ترازو با ساير لوازم دكان، تهيه مي‌كردم.

آموزش و پرورش

تهران

آموزش خانگي و مكتب

در سنهٔ ١٣٠٠ق والد مكرم مرا به مكتب‌خانهٔ مرحوم آقا سيدضياء برد. فعلاً غير از صورت و اسم از آن مرحوم ياد ندارم.

قرآن و نصاب پيش او مي‌خواندم و قبل از رفتن به مكتب، در توي خانه پيش عيال عمو، زهراسلطان خانم، از اول حروف ابجد و بعضي سور قصار [سوره‌هاي كوچک قرآن] خوانده بودم.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

مدارس حوزوي تهران

بعد از چندي به مدرسهٔ مرحوم آقا سيد محمدعلي لاريجاني مقابل كوچه ميرزا سعيدخان وزير خارجه[1] در حجرهٔ مرحوم آقا ميرزا علي محرر[2] مرحوم آقا سيد جمال‌الدين افجه[3] مي‌رفتم و داماد او آقا شيخ حسن مرا درس مي‌داد و در سال ۱۳۰۳ حساب هندي و رقومي را هم مي‌نوشتم و هم مي‌خواندم؛ لكن شوق زياد به درس خواندن نداشتم. مي‌خواستم كاسب شوم و مرحوم والد كسب را نمي‌خواست، چون خودش درس عربي نخوانده بود، مي‌خواست كه من طلبهٔ علم شوم؛ لذا مرحوم والد چندي براي امتحان مرا به دكان بزّازي اخوي مرحوم آقا محمدابراهيم در سر سه راه بازار پامنار مي‌فرستاد. با محبت‌هاي برادرانه؛ بلكه پدرانهٔ او، از زحمت رفتن به دكان عاجز شدم، پس از مدت كمي استعفا دادم و به شوق درس افتادم.

حدود سنهٔ ۱۳۰٤ق مدرسهٔ دانگي در قرب خانهٔ مسكوني موروثي از جدمان بنا شد. باني آن مرحوم حاج سيد حسين لاريجاني بود و در آن اوان مرحوم حاج ميرزا سيد حسن پسر مرحوم حاج سيدعزيز الله تهراني معروف به دعانويس كه پسرخالهٔ حقير بود، از نجف مراجعت كرده و در آن مدرسه حجره گرفت.

من روزها مي‌رفتم در حجرهٔ ايشان و درس مي‌خواندم. از امثله[4] و صرف مير[1] شروع كردم.

---

[1] ميرزا سعيدخان انصاري، مؤتمن‌الملک (۱۲۳۱ - ۱۳۰۱ قمري) وزير امور خارجهٔ ايران در روزگار ناصرالدين شاه قاجار بود.

[2] از خوشنويسان عصر قاجار

[3] آيت‌الله سيد جمال‌الدين افجه‌اي تهراني از دانشمندان و زاهدان شهير دورهٔ قاجار و از هواداران مشروطه بود. وي داماد ميرزا حسين خليلي تهراني از آيات ثلاث مشروطه است و در حدود سال ۱۳۳۰ ق در تهران درگذشت و در وادي‌السلام نجف به خاک سپرده شد.

[4] اشاره به نام كتاب: الامثلة و شرح الامثلة نوشته ميرسيد شريف جرجاني اين كتاب به زبان فارسي و در ضمن مجموعه جامع المقدمات است درس صرف از ادبيات عرب را آموزش مي دهد و از ديرباز در حوزه‌هاي علميه شيعه جزو متون درسي بوده است.

طولي نكشيد حدود سنهٔ ۱۳۰۵ق حاج ميرزا سيدحسن عيالش را برداشت و برگشت به نجف.

من پيش بعضي طلبه‌هاي ديگر آن مدرسه درس مي‌خواندم و يكي از اين‌ها، آقا شيخ مهدي مازندراني[۲] كه مشغول درس طب شد، پيش آقا ميرزا سيدحسين خان كاشي و آقا ميرزا حبيب الله رشتي طبيب ماهر شد و آمد در بغداد مشغول معالجه بود. چندين سال تا ... [ناخوانا] آن را منع كردند. از بغداد آمد به كاظمين و چندي نشد كه در حدود سنهٔ ۱۳۳۲ق در كاظمين فوت كرد و يكي از آن‌ها مرحوم آقا سيد حسن استرآبادي بود كه مدتي با عيالش در بيروني منزل ما بود. اخيراً تنها به نجف آمد و برگشت. در ايران، حدود سنهٔ ۱۳۲۵ق مرحوم شد. بعض علوم غريبه و اسرار در نجف به خط خود نوشت، ولي خيلي ننوشت.

بالجمله تا حدود سنهٔ ۱۳۰۷ق حقير به حد بلوغ شرعي رسيده بودم و مشغول به خواندن سيوطي و جامي شده بودم و اين دو كتاب را مرحوم حاج دايي حاج سيد محمد خليلي، براي تشويق من خريد و خودش در سفر حج اخير در سال ۱۳۰۸ق در نزديک قدس خليل فوت كرد. نعش او را در جزيره دفن كردند. قبل از آن چند مرتبه به حج مشرف شده بود، منتها در سال ۱۳۰۵ق كه در اين سال مرحومه حاجيه بي‌بي، يكي از دكاكين موروثي از پدرش را فروخت و از پول آن براي مرحوم حاجي بذل نفقه كرد و با هم از طريق شام به حج رفتند و در سنهٔ ۱۳۰۹ق مرحوم حاج والد مجلس جشني مهيا كرد، جمعي را دعوت كرد و مرحوم آقا سيدجمال افجه‌اي عمامه بر سر من گذاشت و در سنهٔ ۱۳۱۰ق بعد از مرتفع‌شدن مرض

---

[۱] اشاره به كتاب ديگر ميرسيد شريف جرجاني دارد اين كتاب نيز در آموزش صرف زبان عربي است به زبان فارسي و در ضمن مجموعهٔ كتاب موسوم به جامع المقدمات آمده است كه در گذشته و حال جزو متون درسي حوزهٔ علميه بود، ولي در حال حاضر كتاب‌هاي ديگري، مانند صرف ساده و مبادئ العربية جايگزين آن شده‌اند.

[۲] محمدمهدي امامي مازندراني اميركلايي (۱۲۵۸ - ۱۳۳۷ق) فقيه، حكيم، متكلم و عارف ايراني است.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

وباي عمومي، بر حسب نذري كه مرحوم حاج والد كرده بود، مرا با حاجيه بي‌بي در پالگي نشاند و خودش قاطر سوار شد و در قافله كه مرحوم حاج شيخ فضل‌اللّه نوري هم بود، با هم مشرف شديم به مشهد رضوي.

ذي‌حجه، محرم و صفر از سال ۱۳۱۱ و در آن‌جا مشرف بودم و مرحوم آقا ميرزا عبدالوهاب پسرعموي حاج والد در آن سال در حيات بود. يک سالي بعد از مراجعت ما، در مشهد فوت كرد. بعد از مراجعت از مشهد در سال ۱۳۱۱ق در مدرسهٔ دانگي حجرهٔ مستقل گرفتم و ماهي پنج قران كه وظيفهٔ طلاب بود، قبض مي‌كردم و كتابخانهٔ آن مدرسه كه قريب پانصد جلد كتاب داشت، دست حاج سيد محمدتقي پسر مرحوم حاج سيد عزيزاللّه كه پسر خالهٔ حقير بود، مي‌بود و سه سفر كه او به زيارت عتبات يا حج مشرف مي‌شد، من نايب كتاب‌دار بودم كه كتاب‌ها را به طلاب مي‌دادم و قبوضات مي‌گرفتم و هر سه ماه تجديد نظر مي‌كردم.

باني مدرسه در سال ۱۳۰۹ق فوت شد و در ۱۳۱۱ بردند جنازهٔ او را به سامرا، پاي در حرم دفن كردند. پسرش حاج سيد مهدي متولي شد و نايب متولي حاج شيخ علي پسر مرحوم ملامحمد نوري ايلكايي كه استاد او بود، نايب متولي شد و از اول بناي مدرسه، او مدرس بود و من پيش او در مدرسهٔ دانگي بيشتر شرح اللمعة را خواندم و نيز اوايل شرح التجريد را خواندم و نيز شرح الدراية شهيد را با الرواشح ميرداماد پيش او خواندم. او خودش از تلاميذ ميرزاي آشتياني و ميرزاي جلوه و مصاحب حاج ميرزا ابوطالب زنجاني و حاج ميرزا محمود اميني قزويني كه هفدهم البحار را چاپ كرد، بود.

او از حاج ميرزا ابوالفضل كلانتري استفاده‌ها مي‌كرد، بالخصوص در فن درايه و رجال، و او اين فن را در سامره از مرحوم حاج ميرزا حسين نوري استفاده كرده بود، اما به عنوان آقايي نه به عنوان شاگردي، چنانچه خود مرحوم شيخنا الحاج النوري مي‌فرمود.

و حقير بعد از مراجعت از مشهد، همه روزه صبح تا نزديک ظهر در مدرسهٔ خان مروي براي درس مباحثه مي‌رفتم پيش جمعي از طلاب و مدرسين آن‌جا [دروس] خصوصي؛ يا عمومي خواندم.

اوايل پيش آقا شيخ محمد شاه‌عبدالعظيمي ادبيات نحو و صرف مي‌خواندم و بعد پيش مرحوم حاج شيخ حسين خراساني و مرحوم آقا شيخ باقر معزالدوله مطول مي‌خواندم.

درس عمومي بود و اوايل مطول را عصرها در مدرسهٔ حكيم معروف به مدرسهٔ آقا محمود پيش آقا شيخ عبدالحسين پسر ملاغلام‌رضا شيرازي خواندم.

و معالم را در مدرسهٔ مروي صبح‌ها پيش مرحوم آقا شيخ محمدتقي پسر مرحوم حاج شيخ عباس نهاوندي خواندم و يكي از اصحاب اين درس آقا محمد شريعتمدار بود و يكي برادرش شيخ جعفر و يكي شيخ محمد نهاوندي صاحب تفسير نزيل مشهد و خودش ترجمهٔ شرايع كرده.

و شرح مطالع را پيش آقا ميرزا محمود قمي در مدرسهٔ بزرگ عصرها خواندم و يكي از اصحاب اين درس حاج ميرزا سيدحسن رضوي قمي صاحب حاشيهٔ كفايه بود.

و قدري از قوانين در پيش مرحوم آقا ميرزا كوچک ساوجي خواندم و قدري در پيش مرحوم آقا سيد محمدتقي تنكابني خواندم و اين دو بزرگوار در مدرسهٔ كوچک‌خان مروي بودند.

و كثيري از قوانين و فصول و مكاسب در پيش مرحوم آقا سيد عبدالكريم لاهجي مدرس رسمي مدرسهٔ خان در مدرس خواندم. و جمله‌اي از حواشي فصول او را تدوين كردم.

و جمعي شريک اين درس‌ها بودند:

- مِنهُم: حاج سيد محمدتقي پسرخاله؛
- و مِنهُم: آقا سيد مهدي پسر بزرگ آقا سيد عبدالكريم؛
- و مِنهُم: آقا شيخ ابراهيم [رشتي] و آقا شيخ عباس رشتيين كه هر دو در رشت مرجع امور شدند؛
- و مِنهُم: آقا شيخ بزرگ تهراني كه در مسجد جامع عتيق امام جماعت شد؛
- و مِنهُم: آقا شيخ محمدحسين تهراني كه فعلاً در نجف حيات دارد - سَلَّمَهُ اللّه -

و من بالجمله با ايشان هم‌مباحثه بودم.

و قدري از قوانين و مكاسب شيخ انصاري را پيش آقا ميرزا محمدتقي گرگاني خواندم در خانه‌شان، نزديک حمام نواب و اخيراً ايشان در مدرسهٔ محموديه مدرس شدند. و شريكي في هذا الدرس و البحث الشيخ عبدالله اللنگرودي و الميرزا احمد

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

الأردبيلي المرجعين في بلديهما و خود مرحوم ميرزاي گرگاني تحصيلات نجف در پيش مرحوم حاج ميرزا حسين حاج ميرزا خليل و حاج شيخ هادي تهراني كه مراجعت به تهران كرده بود، مكرر مي‌گفت تمام آرزوي من آن است كه از وجوه نخورم؛ بلكه يک تدريسي پيدا شود كه از حقوق مدرسي من امرار معاش كنم. خداوند هم مسئول او را مستجاب كرد و در پيش مرحوم حاج محمدعلي پسر مرحوم آخوند ملامحمود عراقي درس نجاة العباد و قدري اخلاق خواندم در خانهٔ ايشان كوچهٔ صدر اعظم و او عالم متقي زاهد درويش منش بود، صنايعي از قبيل ساعت‌سازي و صحافي و نقشه‌كشي و نجاري و غيرها داشت. او جمله‌اي از سور قرآن و ادعيه را حافظ بود و در مسجد آقا بهرام در جاي پدرش جماعت مي‌خواند و موعظه بسيار مؤثر داشت. گاهي پياده با ايشان به حضرت عبدالعظيم مشرف مي‌شديم. آقا سيد اسماعيل شجاع كه مجاور كربلا بود، از ايشان خيلي استفاده كرده، پسرش شيخ جمال [فرزند شيخ هادي تهراني] تصانيفي دارد. پسر ديگرش آقاضياء [فرزند شيخ هادي تهراني] جوان‌مرگ شد.

يكي از اساتيد من در تهران مرحوم آقا ميرزا شهاب‌الدين شيرازي، سيد بزرگواري از اجلاي تلاميذ مرحوم جلوه بود. او درس مخصوصي براي پسر اميرنظام گروسي در خانهٔ او در پاي‌منار مقابل خانهٔ حاج سيدمحمدباقر جماراني از كتاب سيوطي درس محققانه مي‌گفت. من هم حاضر مي‌شدم.

و از رياضيات خلاصة الحساب و فارسي هيأت و قدري از شرح چغميني و اوايل تحرير اقليدس تا بعد از شكل عروس[1]، همه را پيش حاج شيخ علي ايلكايي در مدرسهٔ دانگي خواندم و اخيراً قدري از اربعه متناسبه و جبر و مقابله را در پيش

[1] شكل عروس (عروسي)؛ (اصطلاح هندسه) به مثلثي اطلاق مي‌شود كه قائم الزاويه باشد و مربع وتر زاويهء قائمهء آن برابر باشد با مربع دو ضلع ديگر آن و اين نامگذاري به سبب زيبايي و تناسب شكل است (كشاف اصطلاحات الفنون). شكلي است براي اثبات اين مطلوب كه هر دو مربع ضلعين قائمه مساوي و مربع وتر اين قائمه باشد و اين شكل را از آن عروس نام كردند كه عروس در لغت به معني كثرت مال است پس اين شكل نيز كثيرالنفع است ، مانندكثرت مال يا اينكه به حجلهء عروس اين شكل مشابهت دارد چه به محض تشكل و چه به اقتضاي انواع محاسن

مرحوم آقا ميرزا ابراهيم معروف به مسگر زنجاني در مدرسهٔ منيريه خواندم و ايشان از اجلّاء تلاميذ ميرزاي جلوه و اساتيد معروف رياضيات بود و رفت به زنجان و در ۱۳۵۰ق فوت شد. از تصانيف او حاشيهٔ تحرير اقليدس در [الذريعة] ج٦ و جساب عقود الأنامل در ج۷، ۹ ذكر شده.

و منظومهٔ سبزواري به خط خودم نوشتم و قدري از اول شرح منظومه خواندم. مرحوم حاج والدم، به سبب نهي مرحوم آقا سيدجمال افجه‌اي، مرا منع كرد؛ لذا بعضي مطالب علم معقول را در طي مباحث علم اصول از اساتيد استفاده كردم.

خط نستعليق را از سرمشق كاتب الخاقان نوشتم و خط نسخ را از مرحوم حاج شيخ زين‌العابدين محلاتي برادر مرحوم آقا شيخ اسماعيل محلاتي مجاور نجف تعليم گرفتم و در مدت سه ماه كه در مشهد بوديم، خدمت جمعي از علماي عصر مي‌رسيدم و در مجالس روضهٔ آن‌ها؛ يا نماز جماعت و درس آن‌ها حاضر و ...

مرحوم حاج شيخ محمدتقي بجنوردي و مرحوم حاج ملاعبدالله فاضل قندهاري صاحب تصانيف و مرحوم ملامحمدعلي بن ملاعباس‌علي الشهير به فاضل ملاعباس‌علي الخراساني الأب و الشيرازي الام من أجلّاء تلاميذ مرحوم ميرزاي شيرازي بزرگ كه در حدود ۱۳٤۲ق فوت شد و مرحوم حاج ميرزا حبيب خراساني.

باب قصر مطول را پيش آقاشيخ عبدالخالق يزدي، مطوّل‌گوي معروف، حاضر مي‌شدم در مدرسهٔ مستشار و در مدرسهٔ دو در، غالباً مي‌رفتم منزل منجم‌باشي آستانه كه هر ماه يک ورقه تقويم مجدول راجع به همان ماه مي‌نوشت به خط خوب و جدول خوب و در ايوان به ديوار مي‌چسبانيد كه هر كس مطلع باشد و بخواند.

چو علم هندسه حس قبول دريابد　　كنند شكل حماري بدل به شكل عروس.

مير محمد افضل (دهخدا از آنندراج).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

هفته يک روز منزل مرحوم ميرزا عبدالوهاب پسرعموي حاج والد، يعني پسر حاج محمدامين که سال‌ها به کفالت پدرش در نجف درس مي‌خواند، در زمان مرحوم شيخ انصاري طلبه بود. عصرهاي پنج‌شنبه خودش از روي کتاب، روضه مي‌خواند و در ۱۳۱۲ق در مشهد مدفون شد و در آن سال آقا سيد حسن استرآبادي و آقا شيخ عبدالحسين شيرازي از اساتيد من که ذکر ايشان شد، با ما در مشهد مشرف بودند و در مراجعت هم با همان قافله مرحوم حاج شيخ فضل‌اللّه نوري مراجعت کرديم و بعد از مراجعت که در مدرسهٔ دانگي حجره گرفتم، براي بعضي مباحثه‌ها، به مدرسهٔ پاي منار [پامنار] هم مي‌رفتم.

رفقا و هم‌مباحثهٔ من در آن زمان در مدرسهٔ پاي‌منار:

- يکي آقاي حاج سيد عزيزاللّه تهراني، امام جماعت شد در چهارسوق؛
- و يکي آقاي حاج ميرزا ابوالقاسم پسر مرحوم حاج سيد مصطفي کاشي؛
- و يکي سيد محمد صالح پسر مرحوم حاج ميرمحمدعلي لاريجاني ساکن سرچشمه و نزديک مدرسهٔ سپهسالار جديد؛
- و يکي شيخ جواد [ايلکايي] برادر کوچک حاجي شيخ علي ايلکايي، او هم در مدرسهٔ دانگي حجره داشت و با من خيلي دوست بود؛
- و يکي آقا شيخ محمد حسين نجار پسر حاج حسن نجار قمي که با من خيلي دوست بود و در مدرسهٔ دانگي حجره داشت؛
- و چند نفر ديگر از طلاب دماوندي و مازندراني و غيرهم بودند.

نخستين سفر به عراق ۱۳۱۳ق

با أبناي تجّار و اعيان هيچ‌وقت مربوط نشدم، تقيد به لباس و خوراک نداشتم. هرچه بود مي‌پوشيدم و هرچه حاضر بود، در خانه مي‌خوردم. فقط کتاب که اسباب کار طلبه بود، مهيا مي‌کردم و مرحوم اخوي از دکان پاي‌منار منتقل شده بود نزديک سبزه‌ميدان و بزازي او رونق گرفته بود، عيالوار شده بود. خودش و عيالش و من و شريکش را برداشت براي زيارت عتبات در شوال سنهٔ ۱۳۱۳ حرکت کرديم. شب جمعه که ناصرالدين شاه در روز آن در حضرت عبدالعظيم تير خورد، ما در کرمانشاه بوديم و بعد از چند روزي به عتبات رفتيم.

عرفه را کربلا بوديم و از غزل‌رباط از راه خان‌نجار ابتدا رفتيم سامرا.

اصحاب مرحوم ميرزاي بزرگ همه بودند، مرحوم آقا سيد محمد اصفهاني و مرحوم صدر. خانهٔ مرحوم ميرزا رفتيم و جاي او را خالي ديديم. بسيار تحسّر خورديم که زيارت او قسمت نشد. در خانهٔ مرحوم شيخنا الحاج ميرزا حسين النوري رفتيم. روز پنج‌شنبه مجلس روضهٔ مفصلي قريب پانصد نفر حاضر بودند. ايشان خودشان منبر رفتند، موعظه کردند، استماع کرديم. ساير آقايان هم آن‌جا حاضر بودند، زيارت کرديم و مرحوم آقا سيد يحياي امامزاده قاسمي آن أيام به زيارت سامرا مشرف بود. بعد از همين روز در مراجعت از سامرا تا کاظمين با ايشان هم‌پالگي شديم. بين راه از ايشان استفاده‌هاي اخلاقي کرديم. مرحوم حاج نوري با جمعي براي زيارت ايشان آمده بودند. ما را سوار کردند از دروازه نزديک مدرسه از راه عبره آمديم و در عبره تمام پالگي و اسباب‌ها و آدم‌ها و حيوانات را با قايق عبور دادند تا رسيد بلد[1] و حضرت سيد محمد (ع) رفتيم.

در کاظمين چند روز ماندیم. آب دجله زياد شده بود. از پشت کاظمين سره کشيده بودند و آب بود. تمام بيابان دريا شده بود تا محموديه و راه خشکي نبود، مگر آن که بروند بغداد و از راه سلمان‌پاک بروند نزديک مسيب. بالجمله تمام کجاوه و پالگي و اسباب و آدم و حيوان بايد در طراده‌ها عبور کنند تا برسند به محموديه.

[1] بَلَد، شهري بر کرانهٔ رود دجله، در عراق که بَلَط نيز خوانده شده، مرکز ناحيه‌اي به همين نام در شهرستان سامرا، جزو استان صلاح الدين است که در ديرباز جزو ديار ربيعه بوده است. آرمگاه ابوجعفر محمد فرزند علي الهادي (ع)، امام دهم، که سيد محمد شناخته مي‌شود. ساختمان آن را به شيخ زين‌الدين سلماسي (ز: ۱۲۵۰ق) نسبت مي‌دهند. کتيبه‌اي در کنار مسجد وجود دارد که در ۱۳۱۰ بنا شده است. نزديک شهر بلد، در دو کنارهٔ خاوري و باختري دجله، ويرانه‌هايي ديده مي‌شود که آثار باختري به تل ذَهَب شناخته مي‌شود که همان آثار به جامانده از شهر اُوبِس است که هرودوت و گزنفون از آن نام برده‌اند. نام قديم بلد، شهرآباد بوده است. (ياقوت حموي، معجم البلدان، چاپ افست تهران ۱۹۶۵، برگردان علي‌نقي منزوي).

تقريباً اول سفر دريايي ما بود. بعد از رسيدن به محموديه، معلوم شد يک گوني اسباب زندگي آن طرف در زمين باقي ماند. مرحوم اخوي دومرتبه برگشت به کاظمين و ما در محموديه ماندیم تا رفت و مراجعت کرد و آن گوني را اجزاي دولت عثماني به نائب عجم که براي حفظ زوار آن‌جا بود، سپرده بودند، گرفت و آورد.

اجمالاً به زيارت عرفه رسيديم و من از اول ورود به عتبات گفتم به حاج ميرزا سيد حسين پسرخاله و به اخوي که من براي اشتغال در نجف مي‌مانم. اخوي قبول نکرد، از خوف اين که مبادا والدين راضي نباشند.

بالجمله، خطي نوشتيم به تهران و طلب رخصت کرديم. بنا بود تا اربعين بمانيم و جواب خط رسيد، اخوي موانعي نداشت، بعد از عاشورا مرا حرکت داد و قول داد که هرگاه والدين راضي باشند، دو مرتبه خرجي بدهد و مرا برگرداند.

بعد از عاشورا مراجعت کرديم.

اولاً در کاظمين کيسه‌برها جيب او را بريدند. خرجي را بردند، ناچار از کربلايي محمداسماعيل پسر خاله زهرا قرض کرديم. به قم رسيديم.

مرحوم حاج عمو استقبال آمده بود.

ابتدا گفت: چرا برگشتي؟ حاج آقا که کاغذ نوشت و اذن داد؟ من خواستم از همان قم برگردم، لکن گفتند بهتر است که بيايي شهر، تجديد ديداري شود و تهيهٔ کتاب و اسبابي شود و بعد از تابستان برگردي.

اتفاقاً از کرمانشاه به واسطهٔ غريب‌گز من مبتلا به نوبه شده بودم و در قم تا بعد از اربعين سنهٔ ١٣١٤ق بوديم و خانهٔ مرحوم حاج ملاحسن نجار پدر آقا شيخ حسين را پيدا کرديم. به مناسبت دوستي با پسرش [آقا شيخ حسين فرزند حاج ملاحسن نجار]، خيلي به ما احترام کرد.

بعد آمديم تهران و تا مدت‌ها در تهران نوبه مي‌آمد و آن‌چه معالجهٔ اطبا کردم، ثمر نمي‌کرد و يک روز در ميان، نوبه و تب تا چند ساعت مي‌آمد، تا آن که بي‌اندازه زرد و ضعيف شدم و از اطبا مأيوس شدم.

يک روز عصري در مدرسهٔ دانگي در ايوان حجرهٔ خودم متفکر نشسته بودم و مدرسه خلوت بود، کسي آمد و شد نمي‌کرد، بغتةً، ديدم شخصي که شال سبزي دور سرش پيچيده مثل عمامه، وارد مدرسه شد. يک‌سر آمد پيش من و گفت: چرا آن قدر زرد و ضعيف شدي؟ مرضم را به او گفتم.

گفت: برو صد دينار نبات از همين عطار جنب مدرسه بخر و بياور.

من هم فوري رفتم نبات خريدم و آوردم. او گرفت و نفهميدم چيزي به او خواند؛ يا نه، فوراً به من رد کرد.

او گفت: قدري از اين بخور. من همان وقت يک قدري گذاشتم در دهان. ديگر نفهميدم که آن شخص که بود و کجا رفت، و ديگر نوبه نيامد و تا حال تحرير، مبتلا به نوبه نشده‌ام. فقط سنين اوايل ورود نجف يک مرتبه حصبه خفيفي مبتلا شدم، آن هم به سلامتي گذشت و بعض مرض‌هاي مختصر ديگر که همه به زودي مرتفع شده و از بقيهٔ آن نبات به بعضي مريض‌ها دادم، آن‌ها هم خوب شدند.

بالجمله، مرحوم شيخ جواد ايلکايي به ملاحظهٔ تغيير هوا؛ البته با اذن از مرحوم والد، مرا دعوت به ايلکا که از قراي نور است، نمود. مرکوبي مهيا نمودم و من رفتم به ايلکا. آن‌جا در خانهٔ آن مرحوم قريب چهل روز بودم. غالباً در تفرج بوديم در کوه‌هاي آن‌جا و پسرعمهٔ او حاج شيخ محمدتقي [ايلکايي] هم بود.

عجايب زيادي هست. اعجب همه، کوه بلندي که بالاي آن نمي‌شود رفت. در دامنهٔ او، سوراخي هست که مي‌شود يک نفر را از آن‌جا بياويزند به پايين و در زير اين کوه به قدر يک ميدان خالي شده و اطراف آن راه‌هايي است که معلوم نيست به کجا مي‌رود و اين سوراخ هميشه زير برف مخفي شده. مکرر ماه تابستان که برف او آب مي‌شود، آن سوراخ پيدا مي‌شود و ما از روي برف‌هايي که از آن سوراخ داخل مغاره شده و به شکل مخروطي در زير اين سوراخ است که هنوز آب نشده بود، داخل مغاره شديم و قدري راه رفتيم. ترسيديم که مبادا راه بيرون آمدن را گم کنيم، برگشتيم[1].

[1] ويژگي‌هايي را که ياد مي‌کند، شايد منظورشان کوه و قلهٔ دماوند باشد.

آب و هواي ايلكا خيلي به من سازگار شد. روزي سه؛ يا چهار مرتبه غذا مي‌خوردم. گوشت و پوستي تازه شد. در قلب الاسد، روزها توي اتاق دربسته زير لحاف پشمي كلفت مي‌خوابيدم.

سفر دوم به عراق ۱۳۱۵ق

به هر حال، بعد از مراجعت از ايلكا، چند ماهي در تهران بودم، لكن روحم در نجف بود. تا آن كه اخوي تهيهٔ خرجي و اسباب و كتاب هم مهيا شد و براي نيمهٔ شعبان سنهٔ ۱۳۱۵ در كربلا مشرف بودم.

از حضرت عبدالعظيم تا ورود با مرحوم آقا شيخ محمدعلي پسر مرحوم شيخ مهدي آل‌عبدالغفّار معروف به كاظمي پدر شيخ محسن [كاظمي] كه سامره، روضه‌خوان است، هم‌پالگي بوديم و به واسطهٔ او با برادرش آقا شيخ جابر صاحب ديوان و عالم بلد آشنا شدم.

در اين نيمهٔ شعبان كه وارد كربلا شديم، اصحاب سامره مثل مرحوم حاج ملافتح‌علي و آقاي صدر و حاج نوري و غيرهم همه در كربلا بودند و مِنهُم: مرحوم آقا سيد محمدعلي پسر مرحوم حاج سيد محمدباقر مازندراني الاصل تهراني در كوچهٔ صدراعظم خانه داشت، پدر زن حاج سيد محمد علاقبند مي‌شود. او هم از سامره به كربلا آمده بود.

بالجمله، بعد از نيمهٔ شعبان رفتم نجف، به خانهٔ مرحوم حاج ميرزا سيد حسن پسرخاله وارد شدم. بيروني داشت، در آن منزل كردم. مدرسه‌ها كم بود و طلاب مجرد مثل من زياد بودند. در مدرسه جا پيدا نشد. تا آن كه مرحوم حاج ميرزا حسين حاج ميرزا خليل تهراني مدرسهٔ بزرگ را طلبه‌نشين كرد. اول حجرهٔ يک نفري به اسم من بود و از ورود به نجف تا چند سال مرفه‌الحال. مرحوم اخوي شهريه مي‌فرستاد توسط حاج محمدرضا شوشتري، ماهي پانزده قرآن و من با آن وجه خوش‌گذراني مي‌كردم. حتي آن كه صبح‌هاي پنج‌شنبه‌ها مجلس روضهٔ مختصري در مدرسه فراهم مي‌كردم تا حدود ۱۳۱۸.

ازدواج نخست

دلّالي كه اسمش ملاعباس‌علي بود، جنس زيادي از اخوي گرفت براي يكي از تجار و آن تاجر مدت كمي ورشكست و سرمايهٔ اخوي از دستش رفت؛ لذا مشغول شاگردي شد تا امرار معاش كند و از براي من هم خداوند وسايل ديگري فراهم

مي‌كرد تا ذي‌حجه سنهٔ ۱۳۲۰ بر حسب اجازهٔ حاج والد، منصوره صبيهٔ مرحوم آقا شيخ علي قزويني را اختيار كردم. چندين اولاد از او نصيب شد:

- اول محمدباقر [فرزند آقابزرگ] كه به سن بيست سال رسيد، قوانين و فصول را مي‌فهميد. مريض شد، بعد از چند ماه در سامره مدفون شد؛

- و يک دختر مريم عيال پسرعمويش غلام‌حسين شد و از او اولادها به وجود آمد؛

- ديگري مرضيه كه عيال ميرزا مهدي پسر آقا محمد عسكري تهراني شد. از او هم اولادها شده؛

- و چند اولاد ديگر از آن مرحومه [يعني منصوره] در حيات خودش مردند و خود آن مرحومه بعد از عروسي تا دو سال با مادرش بود. در سنهٔ ۱۳۲۲ق مادرش [يعني مادر منصوره] به مرض وبا درگذشت.

[1]در سنهٔ ۱۳۲٤ق كه مرحوم حاج والد در تهران فوت كرد، مرحومه حاجيه بي‌بي مشرف شد به نجف، پنج سال در خدمت او بوديم و در سنهٔ ۱۳۲۹ق مرحومه حاجيه بي‌بي[2] در مسجد كوفه فوت شد و منصوره هم ناخوش شد.

اطبا گفتند: خطري است، بايد او را ببري. من ناچار تهيهٔ سامره ديدم و در آن‌جا صدرالحكماء شيرازي تشخيص مرض نموده، مدت كمي معالجه نمود. به كلي خوب شد، ما هم در خدمت مرحوم آقا ميرزا محمدتقي در سامره ماندیم. چند اولاد ديگر از او شد، مردند.

فقط مرضيه در ۱۳۳۳ق متولد شد كه فعلاً باقي است و در آخر سنهٔ ۱۳۳۵ مجدداً آن مرحومه مريض شد. رفتيم به كاظمين؛ تا آن كه در ربيع الثاني ۱۳۳٦ مرحومه شد و در رواق مطهر طرف قبر خواجه طوسي دفن شد.

---

[1] متن: + تا.

[2] بهشتي‌پور نويسد: فوت مرحومه حاجيه بي‌بي آسيه بنت مرحوم حاج سيد اسدالله عطار در مسجد كوفه در سنهٔ ۱۳۲۹ق در وادي السلام دفن نمودند. رحمها الله جدّه‌ام مِن طرف پدر.

بعد از چهلم، آقاي حاج ميرزا ابوالقاسم كاشاني از رفقاي قديم و با مرحوم والدش آقاي حاج سيد مصطفي [كاشاني] در كاظمين ساكن بودند، واسطه شد و مريم‌بيگم صبيهٔ مرحوم آقاي آقا سيد احمد دماوندي را براي حقير خطبه كرد و عروسي كرديم و ربيع الثاني ۱۳۳۷ بر حسب امر آقاي آقاميرزا محمدتقي شيرازي، من و آقاي ميرزا محمد تهراني مراجعت به سامره كرديم و به مساعدت آن مرحوم، مراقبت اصلاحات آن‌جا مي‌نموديم؛ تا آن كه در سوم ذي‌حجه سنهٔ ۱۳۳۸ مرحوم ميرزا در كربلا فوت شد و ما علي باب‌اللّه و متوكّلاً عليه در سامرا ماندیم تا اوايل سنهٔ ۱۳۵۵ كه قتل شيخ هادي [تهراني] اتفاق افتاد كه قهراً منتقل شديم به نجف اشرف حتي اليوم.

آموزگاران نجف

حسن تويسركاني

و اما اساتيدي كه نجف از آن‌ها استفاده كردم، چون كه بيشتر سطوح را در تهران خوانده بودم، در نجف ابتدا قليلي سطوح رسائل را به درس مرحوم آقاي حسن تويسركاني كه از شاگردهاي مرحوم ميرزاي رشتي بود و در مقبرهٔ مرحوم ميرزاي شيرازي سطح رسائل مي‌گفت. حدود پنجاه، شصت نفر طلبه حاضر شدند و مبرزتر از آن‌ها مرحوم حاج شيخ محمدحسين اصفهاني كمپاني بود.

آقا سيد تقي آقاي قزويني

قدري از رسائل را هم تا چند ماهي در حجره فوقاني صحن متصل به در بازار بزرگ پيش مرحوم آقا سيد آقاي قزويني كه از احفاد حاج سيد تقي قزويني معروف صاحب نفس و اهل دعا و سمّي جدش بود، او هم از افاضل تلاميذ ميرزاي رشتي بود.

شيخ عبداللّه اصفهاني

و نيز رسائل را در مسجد هندي عصرها به درس مرحوم آقا شيخ عبداللّه اصفهاني كه او هم از مقرّرين درس مرحوم ميرزاي رشتي بود، حاضر مي‌شدم.

دکتر محمد ابراهيم ذاکر

محمدعلي رشتي چهاردهي

و كثيري از مكاسب شيخ را پيش مرحوم آقا ميرزا محمدعلي رشتي چهاردهي در حجرات فوقاني بعد از حجرهٔ آقا سيد آقاي قزويني درس خواندم.

شيخ احمد معروف به شانه‌ساز شيرازي

و مقداري از فصول را در پيش مرحوم حاج شيخ احمد معروف به شانه‌ساز شيرازي كه از تلاميذ مرحوم ميرزاي بزرگ بود و در مقبرهٔ او درس مي‌گفت، خواندم.

همهٔ اين درس‌هاي سطحي در سال اول بود.

و در سال دوم به درس خارج مرحوم آقاي شريعت اصفهاني رفته و شب در اصول حاضر مي‌شدم و درس خارج او نزديک به درس سطحي بود و آن را مي‌نوشتم و با بعضي شاگردها تقرير مي‌كردم.

آخوند ملاكاظم خراساني

بعد از دو سال كه به درس خارج مأنوس شدم، حاضر شدم در درس مرحوم آقاي آخوند ملاكاظم خراساني.

بعد از مدتي كه مي‌رفتم، شروع كردند به دورهٔ جديدي از اول مباحث الفاظ و اين همان دوره بود كه از تقرير همان بحث كتاب كفايه را نوشتند. آن دوره كه تمام شد، تأليف كفايه تمام شد و آن را به زودي فرستادند تهران، طبع شد و دورهٔ اخير را به روش كفايه درس مي‌گفتند؛ يعني همهٔ شاگردها مي‌دانستند كه امشب چه كلمه را مي‌گويند و آن‌ها كه اين دوره بودند، مقاصد كفايه را از بيان خود مؤلف، خوب مي‌فهميدند و در اين دوره شماره شاگردهاي شب در مسجد طوسي پشت بام به هزار و دويست نفر احصا شدند و من تا درس آخر آن مرحوم حاضر بودم و اكثر را مي‌نوشتم. قليلي از آن‌ها باقي و بقيه از بين رفته در نقل و انتقالات.

سيد محمدكاظم يزدي

قرب دو سال در مكاسب مرحوم آقا سيد محمدكاظم يزدي حاضر شدم.

مرحوم حاج آقا رضاي همداني

و چند ماهي به درس زكات مرحوم حاج آقا رضاي همداني حاضر شدم.

مرحوم حاج ميرزا حسين حاج ميرزا خليل

و مدت كمي به درس فقه مرحوم حاج ميرزا حسين حاج ميرزا خليل حاضر مي‌شدم.

مرحوم شريعت اصفهاني

و مدت‌ها در أيام تعطيل پنج‌شنبه‌ها و جمعه‌ها درس رجال مرحوم شريعت اصفهاني مي‌رفتم و بزرگان اصحاب مرحوم آخوند ملاكاظم در آن درس رجال حاضر مي‌شدند؛ مثل:

آقا ميرزا يوسف آقا اردبيلي و اخوي‌اش آقا ميرزا عبدالله [اردبيلي] و شيخ محمدعلي اصفهاني و مرحوم آقا سيد ابوالحسن اصفهاني و غير ايشان.

مرحوم آقا رضاي تبريزي

در مجالس خصوصي از مذاكرات مرحوم آقا رضاي تبريزي استفاده‌هاي اخلاقي قبل از شروع به نماز مغرب در مسجد شيخ طوسي يک ربع ساعت مستفيض مي‌شدم با بعضي خواص اصحابش.

مرحوم سيد مرتضي كشميري و مرحوم حاج ميرزا حسين نوري

و نيز از كلمات و بيانات مرحوم سيد مرتضي كشميري، و نيز از مرحوم حاج ميرزا حسين نوري استفاده‌ها نموده‌ام، از درس رسمي هم بيشتر. و از ۱۳۲۹ تا سنهٔ ۱۳۳۵ق كه در سامره خدمت مرحوم آقا ميرزا محمدتقي در فقه حاضر مي‌شدم.

اجازهٔ روايت

اشخاصي كه از آن‌ها اجازهٔ روايت دارم، اول آن‌ها مرحوم حاج ميرزا حسين نوري، بعد مرحوم شيخ محمدطه نجف در يک ماه مبارک رمضان جمله‌اي از شب‌ها در درس رجال ايشان حاضر شده‌ام. پس هم سماع هست، هم اجازه.

و هم‌چنين از مرحوم حاج ميرزا حسين تهراني و مرحوم آخوند خراساني و مرحوم شريعت اجازهٔ مبسوطي به خط خود نوشته و ازمرحوم آخوند ملاعلي نهاوندي فقط اجازهٔ روايت خصوص كتب اربعه دارم.

و از مرحوم آقا سيد مرتضي كشميري و از مرحوم آقا شيخ علي خاقاني و از مرحوم حاج سيد محمدعلي شاه‌عبدالعظيمي و از مرحوم آقا ميرزا محمدعلي چهاردهي و از مرحوم حاج سيد احمد كربلايي و از مرحوم آقا شيخ موسي كرمانشاهاني و از مرحوم آقا سيد ناصرحسين لكهنويي و از مرحوم آقا سيد حسن صدر و به خط خودش اجازه به قدر ثلث لؤلؤة نوشته است.

و از چند نفر اجازهٔ مُدَبّجه گرفته‌ام كه من هم به آن‌ها اجازه داده‌ام:

آقا شيخ محمدصالح بحراني و آقا سيد علي تستري و حاج شيخ عباس قمي و آقا سيد محمدعلي هبةالدين [و] آقا ميرزا هادي خراساني حائري.

در سفر مصر و حجاز از چند نفر از علماي مصر و مدينه و مكّه استجازه كردم:

- در مصر شيخ عبدالرحمان عليش به خط خودش اجازه نوشته در اول مجموعهٔ مستدرک الذريعة و پدرش شيخ عُليش در ص ۱۳۷۳ در معجم المطبوعات العربية ترجمه شده؛
- در مدينه از شيخ ابراهيم حمدي مدير مكتبة شيخ‌الاسلام احمد عارف حكمت؛
- و در مكه از شيخ محمدعلي مكي مالكي مصنف أنوار الشروق در ص ۱٦۸۲ معجم المطبوعات ذكر شده؛
- و به توسط او از شيخ عبدالقادر طرابلسي مدرس الحرم النبوي بالمدينة المذكور في ص ۱۲۹۰ معجم المطبوعات؛
- و نيز در مكه از شيخ عبدالوهاب خوگير شافعي امام مسجدالحرام[1] قبلاً و صار ضريراً في الاواخر.

[1] شيخ عبدالوهاب خوقير مكي شافعي فرزند عبدالله.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

و اجازهٔ همهٔ اين‌ها در مجموعه هست و اشخاصي كه براي آن‌ها اجازهٔ مفصله نوشته‌ام، حدود چهل نفرند. اسماء سي و چند نفر آن‌ها را با تواريخ اجازه براي آن‌ها و تواريخ اجازات مشايخ خودم همه را در جُنگ كه آخر او ج۲ الظليلة است، نوشته‌ام. هرگاه بخواهيد، رجوع كنيد.

بقيهٔ حالات و گزارشات حقير از سنهٔ ۱۳۵۵ كه به نجف برگشتم تا حال تحرير، چون شما[1] مطلع هستيد، نوشتن لزومي ندارد و قدري از ترجمه حقير و مشايخ و مؤلفات همه را آقاي اردوبادي در اول الذريعة ذكر نموده.

مسافرت‌ها

و مسافرت‌هاي حقير در تمام مدت تشرف به عتبات دو مرتبه سفر به ايران و مشهد رضا (عليه السلام):

- يكي مابين سنهٔ ۱۳۵۰ الي سنهٔ ۱۳۵۱ق؛
- و دومي كه شما[2] همراه بوديد؛
- و سفر مصر و حجاز فيمابين سنهٔ ۱۳٦٤ الي ۱۳٦٥ق.

و الحمدالله رب العالمين.

حرّرته بيدي، الأحقر آقابزرگ

و أمّا مشايخي من العامة، ذكرتهم في إجازة الشيخ فرج و سأُرسله إليكم.

[1] مراد مرحوم شيخ، فرزندشان آقاي دكتر علي‌نقي منزوي است كه فتوكپي اين سند را در اختيار مجلّهٔ تاريخ و فرهنگ معاصر قرارداد و ما براي بازخواني دست‌خط مرحوم شيخ آقابزرگ مجدداً مراجعه كرديم و سرانجام با همكاري ايشان اين متن آماده شد (تاريخ و فرهنگ معاصر).

[2] علي‌نقي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ) فرزند بزرگ آقابزرگ.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

خودنوشت عربي (١)[1]

ميراث حديث شيعه، دفتر اول

بسم اللّه الرّحمن الرّحيم

الحمد للّه ربّ العالمين، و صلّي اللّه علي محمّد و آله الطّاهرين.

و بعد: يقول العبد المذنب المسيء محمدمحسن المدعو به آقابزرگ بن الحاج علي بن المولي محمدرضا بن الحاج محسن بن الحاج محمد بن المولي عليأكبر بن الحاج باقر الطهراني، عفي عنه و عن والديه و آبائهما[2]:

هذه جملة من التواريخ المرتبطة بهذا العبد، جمعتها بعد ما كانت متفرقة، في هذا اليوم و هو الإثنين السادسعشر من ذيالقعدة الحرام سنة ثمان و ثلاثين و ثلاثمائة و ألف [١٣٣٨] ثم ألحقت بها بعض ما وجدت بعد التاريخ كما يظهر للناظر، فلاتغفل.

تاريخ تولد الأحقر بخط والدي المرحوم علي ظهر كتاب مفتاح الفلاح ما صورته:

---

[1] ميراث حديث شيعه، دفتر اول، برگهٔ ٤٠٥- ٤١٤.

[2] وجدت هذه البطون الثلاثة [الأخيرة] المكتوبة في الهامش بخط جدي المولي محمدرضا المتوفي سنة ١٢٧٥، ثم وجدتها أيضاً بخط والد جدي و هو الحاج محسن المذكور كتبه علي ظهر حق اليقين للمجلسي الذي اشتراه في رشت في سنة ١٢٢٦. و النسخه في مكتبتي العامة في النجف منه.

آقابزرگ گويد: نيايم مولي محمدرضا درگذشتهٔ سال ١٢٧٥ق در گوشه‌نويسي [كتابي كه ايشان ياد نكرده‌اند؛ و يا همان كتاب حق اليقين مجلسي كه پيش از اين پدرشان حاج محسن خريده بوده است] اين سه تبار آخر به دست خود نوشته است و من آن نوشته را ديدم. هم‌چنين اين گزارش را از دست‌نوشتهٔ خود حاج محسن پدر نيايم محمدرضا بر روي كتاب حق اليقين مجلسي ديدم كه كتاب را در شهر رشت به سال ١٢٢٦ق خريده بود و اينک من آن را در كتابخانهٔ عمومي خود در نجف دارم.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

تولد نورچشمي محمدمحسن شب پنجشنبه يازدهم شهر ربيع الأوّل ١٢٩٣. تاريخه «اب علي ظفر»، و قيل «لمحسن ظهر»، و قيل «بناء العدل ظهر» (١٢٩٣).

تاريخ ورودي في المكتب سنة ١٣٠٠.

تاريخ معرفتي للحساب الهندي الرقومي قراءة و كتابة سنة ١٣٠٣.

تاريخ تعلمي للعربية سنة ١٣٠٥.

تاريخ تشرفي بزيارة ثامن الأئمة و هي أول مسافرتي تشرفت مع والدي و والدتي في ذي‌الفعدة الحرام سنة ١٣١٠، و توقفنا بالمشهد الرضوي ثلاثة أشهر، و كنت يومئذ أقرأ المطول، فحضرت في باب القصر منه علي المولي عبدالخالق المدرس المشهور بالمشهد في مدرسة المستشار في الصحن في مدة مقامي هناک.

تاريخ تشرفي لزيارة العتبات بنفقة أخي المكرم مشهدي ابراهيم المعروف اليوم بكربلائي محمدابراهيم مع عياله و شريكه في أواخر شوال سنة ١٣١٣، و كنا في كرمانشاه ليلة لجمعة التي فتک بالسلطان ناصرالدين شاه في يومها بمشهد عبدالعظيم عليه السلام، و رجعت مع الأخ الكريم إلي طهران في صفر سنة ١٣١٤.

و تشرفت إلي العتبات للتحصيل و الاشتغال بعد فراغي عن السطوح في طهران عند السيد العلامة السيد عبدالكريم اللاهجي المدرس و غيره من المدرسين في ذلک العصر، في عاشر جمادي‌الثانية سنة ١٣١٥. وردت النجف الاشرف رزقنا اللّه الدفن بها في يوم الأربعاء السابع عشر من شعبان سنة ١٣١٥.

وزرت عرفة ماشياً مع شيخي الأجل العلامة النوري في سنة الحج الأكبر الذي اتفق فيها النيروز و الأضحي مع الجمعة سنة ١٣١٩.

و استجزت منه، فأجازني في ثاني‌عشر شهر صفر سنة ١٣٢٠، و ذلک قبل وفاته بما يقرب من خمسة أشهر، لأنّه طاب ثراه توفي ليلة الأربعاء لثلاثة بقين من جمادي‌الاخرة سنة ١٣٢٠، و دفن في الايوان الثالث عن يمين الداخل إلي الصحن المرتضوي من باب القبلة.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

و استجزت عن شيخنا العلامة الفقيه الشيخ محمدطه بن الشيخ مهدي بن الشيخ محمدرضا بن الشيخ محمد بن الحاج نجف التبريزي النجفي المتوفّي ليلة الأحد الثالثعشر من شوال سنة ۱۳۲۳، و كانت الإجازة منه ليلة الجمعة لثلاث عشرة بقين من جمادي الأوّلي سنة ۱۳۲۰.

و استجزت عن شيخنا العلامة آيةاللّه شيخ الشريعة الميرزا فتح اللّه بن الحاج محمدجواد النمازي الشيرازي الاصفهاني النجفي في صبيحة يوم الجمعة تاسع شوال سنة ۱۳۲۰، و كتب لي إجازة كبيرة بخطّه ضاعت عنّي مدّة ثم وجدتها بحمداللّه تعالي.

و أجازني في الشهر المذكور أيضا الشيخ العلامة المؤسس المولي علي بن فتح اللّه النهاوندي النجفي المتوفي غرة ربيع الثاني سنة ۱۳۲۲.

و أجازني أيضا سيد مشايخي السيد العلامة الاورع جمال‌السالكين السيد مرتضي بن مهدي بن كرم‌اللّه الطوسي القمي الكشميري النجفي المتوفي بالكاظمية يوم وفاة الشيخ محمدطه، أجازني في ليلة الجمعة الخامس و العشرين من محرم سنة ۱۳۲۱.

و أجازني آيةاللّه الحاج ميرزا حسين بن خليل الطهراني النجفي، المتوفي بين الطلوعين يوم الجمعة عاشر شوال سنة ۱۳۲٦، و أجازته في سنة ۱۳۲۱.

و أجازني الشيخ العلامة الفقيه علي بن الحسين الخيقاني النجفي المتوفي سنة ۱۳۳٤ عن شيخه و أستاده العلامة الورع الحاج مولي علي ميرزا خليل في سنة ۱۳۳۰.

و أجازني سيدي و مولاي العلامة المحدث الورع الجليل الحاج سيد محمدعلي بن الحاج ميرزا محمد الشاه‌عبدالعظيمي النجفي المتوفي سنة ۱۳۳٤، و كانت إجازة في سابع‌عشر جمادي‌الثانية سنة ۱۳۲۹.

و بعد ثلاثة أيام من هذه الإجازة أجازني شيخي و مولاي آيةاللّه الخراساني الآخوند المولي محمدكاظم طاب ثراه، و بعد ستة أشهر توفِّي طاب ثراه.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

و أيضا أجازني في التاريخ المذكور الشيخ العلامة الجليل الميرزا محمدعلي بن نصير الرشتي النجفي المتوفي سلخ محرم ١٣٣٤.

و كتب لي الإجازة الكبيرة سيدنا العلامة الاجل حجةالاسلام السيد حسن بن السيد هادي صدرالدين دام ظلّه، في سنة ١٣٣٠.

و استجزت أيضا في هذه السنة عن السيد العلامة الجليل الحاج السيد أحمد بن إبراهيم الطهراني المعروف بالكربلائي المتوفي عصر الجمعة ٢٧ شوال سنة ١٣٣٢.

و استجزت أيضا في آخر ذي‌الحجة من هذه السنة ١٣٣٠ عن الشيخ العالم الجليل الشيخ موسي بن جعفر بن محمدباقر بن محمدكريم الحائري، عن أستاده العلامة الحاج ميرزا محمدحسين الشهرستاني.

و استجزت أيضا مدبجا[1] عن الشيخ المحدث الجليل الشيخ محمدصالح بن الشيخ أحمد آل‌طعان القطيفي البحراني المتوفي بالحائر الشريف سنة ١٣٣٣.

و كذا عن السيد العالم الفاضل الميرزا هادي بن السيد البجستاني تلميذ شيخنا آيةاللّه الميرزا محمدتقي الشيرازي، و كلتا الاجازتين[2] في سنة ١٣٣٢.

و استجزت أيضا مدبجاً عن السيد العالم المتبحر السيد محمدعلي هبةالدين سنة ١٣٣٥.

و استجزت عن السيد العلامة السيد أبوتراب الخوانساري النجفي سنة ١٣٣٩، و توفي في جمادي الثانية سنة ١٣٤٦.

---

[1] الإجازة المدبّجة أن يكتب كلّ من الشيخين إجازة الحديث للآخر، فكلّ منهما مجيز و مجاز. اجازهٔ مدبج: گونه‌اي اجازهٔ روايت است كه دو هم‌مرتبت از نظر علمي و دانش به يكديگر مي‌دهند، هر دو اجازه‌دهنده و اجازه‌گيرنده‌اند. من نام آن را اجازهٔ دو سويه مي‌گذارم.

[2] يشير بهذا إلي أنّ الإجازة بينه و بين السيد مدبّجة أيضاً. آقابزرگ اشارتي دارد كه اجازهٔ ميان او و ميرزا هادي بجستاني از گونهٔ اجازهٔ دو سويه است.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

و استجزت أيضا عن العلامة السيد ناصرحسين بن السيد حامد حسين صاحب العبقات سنة ١٣٣٩، عن والده و عن المفتي ميرمحمد]عباس [اللكهنوي].

و استجزت أيضا عن العلامة شيخ العراقين الشيخ علي بن الشيخ محمدرضا بن الشيخ موسي بن جعفر كاشف الغطاء، توفي غرة محرم سنة ١٣٥٠ق.

[الزواج الأوّل]

و تزوجت بمنصورة بنت الشيخ العالم الجليل الشيخ علي ابن العلامة الورع الحاج مولي عليرضا اليزدي القزويني أوائل ذيالحجة سنة ١٣٢٠.

توفيت أمها العلوية ربابه بيگم [زوجة شيخ علي القزويني] بالوباء في ثاني ربيع الثاني سنة ١٣٢٢.

و توفيت جدتها سابع رجب سنة ١٣٢٧.

و ولد منها قرة العين محمدباقر - جعله اللّه من العلماء العاملين - ليلة السبت السادسعشر من جمادي الأوّلي سنة ١٣٢٢. توفّي محمدالباقر و له أزيد من عشرين سنة، و كانت وفاته في يوم الأحد السابععشر من جمادي الأوّلي سنة ١٣٤٣ و دفن في الايوان المتصل بباب الفرج من صحن الامامين الهمامين العسكريين عليه السلام - غفراللّه له و لوالديه -.

و أسقطت ذكورا لستة أشهر في ١٢ ذيالقعدة سنة ١٣٢٣.

و أسقطت اناثاً لسبعة أشهر في ١٦ ذيالقعدة سنة ١٣٢٤.

ولدت رباب ١٩ ربيع الثاني سنة ١٣٢٦ و ماتت رباب ١٥ ربيع الثاني سنة ١٣٢٧.

ولدت قرة العين مريم في ثالث محرم الحرام سنة ١٣٢٨.

ولدت طاهرة ثامن شهر رمضان سنة ١٣٣٠ في سامراء و ماتت بها ١٩ جمادي الأوّلي سنة ١٣٣٢.

ولدت قرة العين مرضية في سادس محرم الحرام سنة ١٣٣٣ و تزوجت بميرزا مهدي بن الميرزا محمد الطهراني العسكري.

ولد محمد في ٢١ ربيع الأوّل سنة ١٣٣٦ بالكاظمية و مات بعد أربعة أيام.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

و توفيت منصورة بالكاظمية ليلة الجمعة الخامس و العشرين من ربيع الثاني سنة ١٣٣٦، و دفنت في الرواق الشريف قرب أيوان يدخل منه إلي الحرم من عند رأس الجواد (ع).

[الزواج الثاني]

ثم تزوجت بالعلوية مريم بيگم بنت المرحوم المبرور السيد العالم السيد أحمد بن الميرزا محمدحسن الطباطبائي الدماوندي المسكن نزيل سامراء و المتوفي في شعبان سنة ١٣٣٨ و دفن بصحن العباس (ع)، و الزواج بها في الكاظمية ٢٧ جمادي الأوّلي سنة ١٣٣٦.

ولدت منها قرة العين فاطمة الشريعة ليلة السبت تاسع [جمادي الأوّلي] سنة ١٣٣٨ . توفيت يوم السبت ثامن شوال سنة ١٣٣٩.

و ولد منها قرة العين ليلة الأحد يوم دحو الأرض الخامس و العشرين من ذي‌القعدة سنة ١٣٣٩،[1] و سميته بعلي‌نقي أعلي اللّه قدره و هداه رشده بحق سميه الهادي (ع).

و ولد منها قرة العين الميرزا أحمد سمي جدّه الامي في ليلة الثلاثاء ثامن ربيع‌الاخر سنة ١٣٤١ - رزقه اللّه خير الدنيا و الاخرة بحق سميه (ص) -

و ولد منها عبدالصاحب أو محمدرضا في ثاني جمادي الثانية و توفي بعد أُسبوع في سنة ١٣٤٣.

و ولدت منها قرة العين فاطمة في ليلة الجمعة العشرين من رجب سنة ١٣٤٤[2].

و ولد منها قرة العين سمي جد أبيه محمدرضا في ليلة الأربعاء بعد ثلاث ساعات من ليلة الأحدعشر ذي‌القعدة و هي ليلة ولادة الإمام الثامن (ع) سنة ١٣٤٦.

---

[1] الثلاثاء، ١٩ امرداد ١٢٩٩ / ١٠ ايار ١٩٢٠.

[2] خميس ٢١ رجب ١٣٤٤ / ١٥ بهمن ١٣٠٤ / ٤ شباط

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

و ولد منها قرة العين الميرزا محمود - رزقه اللّه و والده المقام المحمود - في يوم الخميس وقت الغروب تاسع‌عشر رجب سنة ١٣٤٩، توفي في النجف ١٥ ذي‌القعدة سنة ١٣٥٤.

و ولدت منها فاطمة المعصومة بعد مضيّ ستّ ساعات مضت من ليلة الأربعاء التاسع أو العاشر من رجب سنة ١٣٥١، توفيت في ١٤ شعبان سنة ٥٣. شباط

ولد منها قرة العين أبوالقاسم محمد بعد ثلاث ساعات من نهار الأربعاء اليوم الأوّل من الحوت السابع‌عشر من مهر [اسفند] ماه الفرس ١٦ ذي‌القعدة سنة ١٣٥٣ - جعله اللّه من العلماء العالمين -.

ولد قرة العين محمدالتقي عاشر صفر ١٣٥٥ - اللهمّ اجعله من المتّقين -.

ولدت فاطمة البتول في عاشر جمادي‌الثانية سنة ١٣٥٨.

و كنت في النجف منذ وردتها إلي أن هاجرت منها مع العيال إلي سامراء، و وردتها في تاسع‌عشر شعبان يوم الاثنين سنة ١٣٢٩ و في هذه المدة تشرف من أرحامي إلي العتبات جمع، منهم:

- عمّتي حكيمة، تشرفت في شعبان سنة ١٣١٧.
- و تشرف الحاج سيد محمدتقي و السيد العالم آقا ريحان‌اللّه و أختي مولود مع زوجها الشيخ باقر في شعبان سنة ١٣١٨.
- و تشرفت زوجة عمي بنت القاضي سنة ١٣١٩ مع آقا علي‌محمود بن الميرزا محمود.
- و تشرف ابن عمتي محمدمهدي سنة ١٣٢٠.
- و تشرف الحاج الشيخ محمد ثانياً مع والده في شعبان سنة ١٣٢٠.
- و تشرف عمي الحاج حبيب‌اللّه في ربيع المولود سنة ١٣٢٤. و تشرف أيضا في ذي‌القعدة سنة ١٣٤٥ و في رجب سنة ١٣٥٢.
- و تشرفت والدتي العلوية الحاجية آسية بيگم بنت المرحوم المبرور الحاج سيد أسداللّه الحسيني العطار المتوفي سنة ١٢٨٨، مع أختي طاهرة و مولود في شهر رمضان سنة ١٣٢٤ و كانت مجاورة لجدّها إلي أن توفيت بمسجد الكوفة بمجرد ما وقعت في سفينة نوح قرب الفجر من ليلة الأربعاء رابع جمادي الأوّلي سنة ١٣٢٩.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

و توفي والدي الحاج علي - طاب ثراه - في طهران في ثامن جمادي الأوّلي سنة ١٣٢٤، و بعد سنة و نصف حمله أخي محمدإبراهيم إلي النجف و دفن بوادي السلام في جنب قبر جدّ[١] الأمي الحاج سيد أسداللّه، و دفنت بجنبهما خالتي الحاجية مرضيةبيگم يوم وفاتها بالنجف يوم الفطر سنة ١٣٢٥.

و أيضاً دفن بجنبهم ابن خالتي المذكورة الحاج ميرزا سيد حسن المتوفي بالنجف أيضاً في النصف من شهر رمضان سنة ١٣٢٨ و كان من العلماء الأتقياء.

و توفيت أختي طاهرةبيگم في طهران ليلة الإثنين ٢٧ صفر سنة ١٣٢٦.

و أختي شريفةبيگم توفيت في الإثنين ١١ رجب سنة ١٣٢٦.

و توفيت خالتي الحاجية صديقةبيگم في ليلة القدر سنة ١٣٢٧.

و توفيت عمتي حكيمة في ربيع الأوّل سنة ١٣٢٨.

و توفي عباسقلي زوج عمتي ربابة في شهر الصيام سنة ١٣٢٨.

و كنت في سامراء منذ وردتها إلي يوم الثلاثاء الثانيعشر من جمادي الأوّلي سنة ١٣٣٥ فخرجت منها خائفاً مترقباً[٢] مع العيال و الأطفال و نزلت جوار الإمامين الهمامين الكاظمين و كنت بها يوم سقوط بغداد من يد العثمانيين و هو يوم الأحد السابععشر من الشهر المذكور.

و اتفق لي بالكاظمية فوت العيال و تجديد الفراش علي ما ذكرت سابقاً.

و كنت مجاوراً لهما (ع) إلي أن أُمرت بالرجوع إلي سامراء بعد انقطاع الحرب العمومي فعدت إلي سامراء مع العيال في آخر ربيع الأوّل سنة ١٣٣٧.

---

[١] متن: جديّ

[٢] يمتن: ترقب.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

و كنت مدة مقامي بسامراء موظفاً من شيخي و مولاي آيةاللّه في العالمين الميرزا محمدتقي الشيرازي، و قد أتي الخبر بوفاته - طاب ثراه و جعل الجنة مثواه - في ليلة الأربعاء الثالث من ذيالحجة هذه السنة، أعني سنة ۱۳۳۸. وإني اليوم مشغول بفاتحته و عزائه.

و أسأل اللّه أن يختار لي ما هو صلاح ديني و دنياي و آخرتي بحق محمد و آله الطاهرين -صلوات اللّه عليهم أجمعين- .

حرّره الجاني آقابزرگ الطهراني

ترجمهٔ خودنوشت آقابزرگ کشکول

برگردان به پارسي، محمدابراهيم ذاکر

تبارنامهٔ شادروان آيت‌اللّه حاج شيخ اقابزرگ تهراني منزوي (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷٦ - ۱۹۷۰م) استاد بزرگ حديث، متخصص بينا و صاحب نظر در سلسلهٔ اسناد روايات، کتاب‌شناس بزرگ جهان اسلام، به ويژه تشيع، برگردان محمدابراهيم ذاکر از کتاب کشکول آقابزرگ، چاپ مجلس شورا و ديگري چاپ کربلا.

آقابزرگ در آغاز کتاب کشکول خود که خودنوشت و اتوبيوگرافي خويش را در آن گردآورده، گويد: اين کتاب کشکول است و مالک و نويسندهٔ آن [منظور آقابزرگ صاحب الذريعة]، اين کتاب را در سامراء پيرامون سال ۱۳۴۰ تا ۱۳۵۴ق نوشت، پس ما پي مي‌بريم که اين اتوبيوگرافي در اين سال‌ها به نگارش درآمده است.

تبارنامهٔ آيت‌اللّه حاج شيخ آقابزرگ تهراني منزوي

درختچهٔ تبارنامه شادروان شيخ برداشت از کتاب کشکول آقابزرگ

		↓ حاج باقر		
		↓ ملاعلي‌اکبر		
		↓ حاج احمد[1]		
		↓ حاج محمدمحسن (د: ۱۲۵۰ق/۱۸۳۴م/۱۲۱۳خ)		

[1] کشکول، چ. شيکاگو: حاج مهدي.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

محمدامین	محمدحسن (ز: ۱۲۴۳ق)	↓ شیخ محمدرضا (د: ۱۲۷۵ق)		
		↓ حاج علي (۱۲۵۰ - ۱۳۲۴ق)	حبیب‌اللّه (۱۳۶۱ق/۱۳۲۱خ)	محمدحسن
	↓ کربلایي محمدابراهیم [بهشتي‌پور]	↓		
	غلام‌حسین تهراني بهشتي‌پور (زا: ۱۲۶۵ق /۱۲۲۸خ)	↓		
		↓ محمدمحسن منزوي صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)		
محمدباقر (د: ۱۳۴۳ق / ۱۳۰۳خ)	علي‌نقي منزي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹)	احمد منزوي (۱۳۰۴ - ۱۳۹۴خ)	محمدرضا منزوي (ک: ۱۳۷۴ق /۱۳۳۳خ)	محمدتقي منزوي (۱۳۱۵ - ...)

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

روزنگاري بخشي زندگي نويسنده [آقابزرگ]

در آخرين سفرم روز شنبه ۲۴ شوال ۱۳۶۵ [شنبه سي‌ام شهريور ۱۳۲۵] از مشهد رضوي بيرون آمدم و روز سه‌شنبه ۲۷ شوال ۱۳۶۵ به خانهٔ طالقاني [سيد احمد] در تهران رسيدم. او اجازه‌اي دو سويه (مدبجه)، به خامهٔ خودش، برايم نوشت. من آن اجازه‌نامه را گم كردم، ولي آن را به حمدالله يافتم[۱].

به نام خداوندگار بخشندهٔ بخشاينده

سپاس مر خداي جهانيان را و درود يزدان بر محمد (ص) و خاندان پاكش

سپس، بندهٔ گناه‌كار و بدكردار محمدمحسن با آوازهٔ آقابزرگ تهراني فرزند حاج علي[۲] (۱۲۵۰ - ۱۳۲۴ق) فرزند محمدرضا[۳] (د: ۱۲۷۵ق) فرزند حاج محسن تهراني (۱۲۵۰ق / ۱۸۳۴م / ۱۲۱۳خ)[٤] - خداوند او را بيامرزاد و از گناهان پدر و مادرش چشم بپوشاناد - فرزند حاج مهدي[۱] [فرزند] علي‌اكبر فرزند حاج باقر تهراني[۲].

---

[۱] كشكول، چ. شيكاگو، ۴۶، چ. مجلس، ۵۸.

[۲] بهشتي‌پور نويسد: فوت مرحوم حاج آقا علي بن محمدرضا در طهران در سنهٔ ۱۳۲٤ق و جنازهٔ او را حمل نمودند به نجف اشرف و در وادي السلام دفن نمودند.رحمه الله جدّ جدّ جدّم بود.

[۳] بهشتي‌پور نويسد: فوت مرحوم مولي محمدرضا بن حاج محمدمحسن در طهران در سنهٔ ۱۲۷۵ق و جنازهٔ او را حمل نمودند به نجف اشرف و در وادي السلام دفن نمودند. رحمه الله جدّم.

[٤] [حاج محسن] فرزند حاج محمد فرزند علي‌اكبر فرزند باقر تهراني. من [آقابزرگ] اين سه تبار آخر را [فرزند حاج محمد فرزند علي‌اكبر فرزند باقر تهراني.] را كه در گوشه‌نويسي برگه آمده است، به خامهٔ پدربزرگم محمدرضا درگذشتهٔ [۱۲۷۵ق/۱۲۳۷خ] ديدم. همچنين پس از آن، يادداشت آن را به خامهٔ پدرپدربزرگم همان حاج محسن است كه پيش از اين نام او بازگو شد. او آن را پشت كتاب حق اليقين مجلسي پادداشت

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

[آقابزرگ گويد:] من سه تبار خود [فرزند حاج مهدي فرزند علي‌اكبر فرزند باقر تهراني.] را كه در حاشيهٔ برگه آمده است، به خامهٔ پدربزرگم محمدرضا درگذشتهٔ سال ۱۳۷۵ق[۳] [۱۳۳۴خ] [۱۲۷۵ق / ۱۲۳۷خ] ديدم.

هم‌چنين پس از آن، يادداشت آن را كه به خامهٔ پدرپدربزرگم همان حاج محسن است، پيش از اين بازگو كرديم. او آن را پشت كتاب حق اليقين[٤] مجلسي يادداشت كرد كه كتاب را به سال ۱۲۲۴ق [۱۱۸۸خ] در رشت خريده بود. آن نسخه اكنون در كتابخانهٔ عمومي‌ام در نجف نگاه‌داري مي‌شود[۱].

كرد كه كتاب را به سال ۱۲۲۴ق [۱۱۸۸خ] در رشت خريده بود. آن نسخه اكنون در كتابخانهٔ عمومي‌ام در نجف نگاه‌داري مي‌شود كشكول، مج، ۵۸).

بهشتي‌پور نويسد: فوت مرحوم حاج محمدمحسن بن حاج محمد بن مولي علي‌اكبر بن حاج باقر طهراني در گيلان در سنهٔ ۱۲۵۰ق و جنازهٔ او را حمل نمودند به نجف اشرف و در وادي السلام دفن نمودند. رحمه الله جدّ جدّ جدّم بود.

كشكول، نويسنده: آقابزرگ تهراني، محمدمحسن، به كوشش جعفر حسيني اشكوري، انتشارات كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي ۱۳۹۰خ. ما آن را با رمزينهٔ (مج) ياد مي‌كنيم. هم‌چنين كشكول، نويسنده: آغابزرگ الطهراني، محمدمحسن، به كوشش سيد محمدعلي حسيني جلالي، انتشارات دار جواد الائمه، شيكاگو، ۱۴۳۳ق / ۲۰۱۲م، با رمزينهٔ (جو) ياد مي‌كنيم. ما دست‌نوشتهٔ چاپ شيكاگو (جو) را پايهٔ برگردان گذاشتيم و آن را با نسخهٔ چاپ مجلس (مج) برابرخواني كرديم.

[۱] محمد (كشكول، مجلس، ۵۸؛ زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ۱۳۸۲، ۴۱).

[۲] پس از عبارت «محمدرضا فرزند حاج محسن» در حاشيهٔ برگه عبارت «فرزند حاج مهدي [فرزند] علي‌اكبر فرزند حاج باقر تهراني» آمده است.

[۳] سال ۱۲۷۵ق درست است. نک: ← الذريعة و طبقات أعلام الشيعة سدهٔ سيزده با نام كرام البررة في قرن ثالث بعد العشرة.

[٤] كتاب حق اليقين نوشتهٔ علامهٔ مجلسي، ملا محمدباقر فرزند محمدتقي (د: ۱۱۱۱ق/۱۰۸۷خ) در اصول الدين منظوم در سي و يک بيت است (الذريعة، ج۷، ٤٠، ش۲۰٤).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

برخي پاره‌نوشته‌هايي از روزنگار زيستي‌ام

زادروز من ناچيز [آقابزرگ]: تاريخ زادروزم به خامهٔ پدرم بر روي كتاب مفتاح الفلاح[2] بدين گونه نوشته شده است: «تولد نورچشمي محمدمحسن شب پنج‌شنبه يازدهم شهر ربيع الأوّل سنه ۱۲۹۳ [پنج‌شنبه ۱۸ فروردين ۱۲۵۵/ششم آپريل ۱۸۷۶] - ۱ تب ۸ لب - [مادهٔ] تاريخي آن أب عليٌّ ظفر = ۱۲۹۳».

هم‌چنين دربارهٔ مادهٔ تاريخ آن گفته شده است: لمحسن ظهر = ۱۲۹۳.

و نيز گويند: زبده العدل ظهر = ۱۲۹۳[3].

[آقابزرگ گويد: آن گونه كه پدرم نوشته است، من در شب پنج‌شنبه‌اي از سال ۱۲۹۳ق در اتاق جنوبي خانهٔ پدربزرگم در تهران و در جنب اتاقكي كه نمازخانه ناميده مي‌شد، به دنيا آمدم. اين اتاقک را بدان جهت چنين مي‌ناميدند كه مسجد آن خانه بود.

---

[1] كشكول، چ. شيكاگو، ۴۶.

[2] كتاب مفتاح الفلاح نوشتهٔ شيخ بهايي، بهاءالدين محمد فرزند عزالدين حسين فرزند عبدالصمد (د: ۱۰۳۰ق/۱۰۰۰خ) در دعاها و نيايش‌هاي روزانه است (الذريعة، ج۲۱، ۳۳۹، ش۵۳۷۵) و ديگري از محمدمهدي موسوي كاشاني در فقه بوده و به گونهٔ پرسش و پاسخ است (الذريعة، ج۲۱، ۳۳۹، ش۵۳۷۳).

[3] حروف ابجد: ابجد (الف=۱، ب=۲، ج=۳، د=۴)؛ هوز (هـ=۵، و=۶، ز=۷)؛ حطي (ح=۸، ط=۹، ي=۱۰)؛ كلمن (ک=۲۰، ل=۳۰، م=۴۰، ن=۵۰)؛ سعفص (س=۶۰، ع=۷۰، ف=۸۰، ص=۹۰)؛ قرشت (ق=۱۰۰، ر=۲۰۰، ش=۳۰۰، ت=۴۰۰)؛ ضظغ (ض=۵۰۰، ظ=۶۰۰، غ=۷۰۰)؛ ثخذ (ث=۸۰۰، خ=۹۰۰، غ=۱۰۰۰)؛ كشكول، چ. شيكاگوء، ۴۷؛ كشكول، مجلس، ۵۸.

نام و نام فاميل

وي را به پيروي سنت پيشينيان براي بزرگ‌داشت نام نياكان، بر او نام محمدمحسن نهادند كه نام نيايش حاج محمدمحسن بود. آقابزرگ سروده‌اي دارد:

و بعد ذي منظومة العـــــقائد — لذي‌العقـــول للجنان قائد
ناظمها المسيء سمّي محسن — ابن‌عليّ بن رضا بن محسن
وليد طهران و يدعـــي باللقب — آغابزرگ إذ هـــــو أوّل أب

اين منظومهٔ عقايد است كه راهنماي خردمندان به بهشت برين است.
سرايندهٔ آن، گنه‌كاري است كه محمدمحسن نام دارد و او فرزند علي، فرزند رضا، فرزند محسن است
او زادهٔ تهران است و با لقب آقابزرگ شناخته مي‌شود، چون نام پدربزرگ اوست.

آقابزرگ گويد: گاهي پدر فرزند خود را آقا يا آقاجان مي‌خواند و اين هنگامي است كه پدر به جهت دلبستگي به پدر خود، نام او را بر فرزند خويش مي‌نهد تا از اين راه ياد او را زنده نگاه دارد، ولي افزون برآن براي حرمت‌نهادن نام پدر و نيز جلوگيري در هر گونه شكستن حرمت و ارزش آن و اين كه كوچك‌شدهٔ آن نام بر سر زبان ديگر كودكان نيفتد و اين نام كم بها نگردد، پدر و مادر نام اين فرزند را آقا، آقاجان، آقاكوچك؛ و يا آقابزرگ آوا مي‌دهند و چنين مي‌خوانند. اين نام آقا تا زماني كه فرزند رو به بزرگ‌شدن است، برايش گفته مي‌شود، پس از بزرگ‌شدن، با نام اصلي پدر و نيا او را مورد خطاب قرارمي‌دهند.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

گاهي اين نام [آقا، آقاجان، آقاکوچک؛ و يا آقابزرگ] براي او تا پايان زندگي به جا مي‌ماند و نام ويژهٔ او مي‌شود. همان‌گونه که براي من نگارندهٔ اين سخن پيش آمد. نخست نام محمدمحسن بر من گذاشتند، همهٔ دوران کودکي مرا آقابزرگ خواندند تا پس بزرگ‌شدن نام نيايم به من بازگردد، ولي پس از بزرگ‌شدن اين گونه نشد و همان آقابزرگ براي من ماند[1].

روزشمار و سال‌شمار براي آقابزرگ

بخش‌هاي زير، گروهي از تاريخ‌هايي است که پيوند با من ناچيز [آقابزرگ] دارد که تا کنون پراکنده بوده و اين امروز دوشنبه شانزده ذي‌قعده ۱۳۳۸ [يک‌شنبه دهم مرداد ۱۲۹۹ / يکم آگوست ۱۹۲۰] آن‌ها را در کتابچه گردآوردم و رويدادهاي پس از اين تاريخ را بدان پيوند زدم که خواننده متوجه آن خواهد شد؛ بنابراين، دقت فرماييد تا اشتباه نخوانيد (کشکول، جو، ۴۷؛ کشکول، مج، ۵۸).

تاريخ رفتنم به مکتب: سال ۱۳۰۰ق [۱۲۶۲خ / ۱۸۸۳م] بود.

تاريخ آموزش حساب هندي رقومي[2] و خواندن و نوشتن ۱۳۰۳ق [۱۲۶۵خ / ۱۸۸۶م] بود.

تاريخ آموزش ادبيات عرب سال ۱۳۰۵ق [۱۲۶۶خ / ۱۸۸۸م] بود.

تاريخ مشرف شدنم به زيارت هشتمين امام، ذي‌قعده ۱۳۱۰ [ارديبهشت ۱۲۷۲ / مي ۱۸۹۳] بود که نخستين سفر بود که به همراه پدر و مادرم به مشهد رفتيم و سه ماه در آن جا ماندیم و من در آن روزگار کتاب مطول[1] را مي‌خواندم. از اين رو، در

[1] نقباء البشر، ج۱، ۱۶۷؛ زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ۱۳۸۲، ۴۴

[2] حساب رقومي: رقومي منسوب به رقم است (دهخدا). حساب رقومي; حساب عددي ; يعني حسابي که با اعداد سر و کار دارد،مانند چهار عمل اصلي با اعداد۱ و۲ و۳ و۹ و... مقابل حساب جمل.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

زمان ماندگاري‌ام در مشهد، دروازهٔ قصر، مدرسهٔ مستشار در صحن امام رضا (ع) نزد عبدالخالق، مدرس پرآوازهٔ مشهدي درسم را دنبال کردم.

تاريخ مشرف شدنم به زيارت عتبات با هزينهٔ برادر ارجمندم مشهدي ابراهيم که اکنون او را کربلايي محمدابراهيم[۲] گويند، در روزهاي پاياني ماه شوال ۱۳۱۳ [فروردين ۱۲۷۵ / آپريل ۱۸۹۶] بود.

ما شب آدينه‌اي را در کرمانشاه بوديم که در روز آن ناصرالدين شاه [قاجار] در حرم عبدالعظيم (ع) ترور شد [چهارشنبه ۲۳ ذي‌قعده ۱۳۱۳ / هفدهم ارديبهشت ۱۲۷۵ / ششم مي ۱۸۹۶] سپس با برادر ارجمندم ماه صفر ۱۳۱۴ [تير ۱۲۷۵ / ژولاي ۱۸۹۶] به تهران بازگشتم.

من [آقابزرگ] پس از به پايان رساندن مرتبت سطح[۱] [پيش از درس خارج فقه و اصول] در تهران نزد علامه سيد عبدالکريم لاهيجي مدرس[۲]، براي آموزش و تکميل تحصيل در دهم جمادي دوم ۱۳۱۵ [روز شنبه شانزدهم آبان ۱۲۷۶ / ششم نوامبر ۱۸۹۷] دوباره به نجف بازگشتم.

---

[۱] کتاب مطول کتاب در دانش معاني و بيان و بديع است که نوشتهٔ سعدالدين مسعود فرزند عمر فرزند عبدالله هروي خراساني تفتازاني فقيه و اديب (۷۲۲ - ۷۹۲ق / ۱۳۲۲ - ۱۳۹۰م) و هنوز نيز جزو کتاب‌هاي درسي روحانيان است.

[۲] فرزندش غلام‌حسين بهشتي‌پور (د: ۱۳۲۶خ) گويد: تولد ابوي کربلايي محمدابراهيم در تهران در سنهٔ ۱۲۸۰ق و تزويج ايشان به والده خانم‌جان بنت محمدتقي بزاز تهراني در نهرام در سنهٔ ۱۳۰۲ق و تزويج ايشان به دختر خالشان فاطمه‌سلطان بنت آقاميرزا محمدعلي طبيب در تهران در سنهٔ ۱۳۳۷ق و ورود ايشان به سامراء در يوم جمعه ۱۸ شهر ذق [ذي‌قعده] در سنهٔ ۱۳۴۵ و فوت آن مرحوم در جمعه هفدهم ربيع المولود ۱۳۶۴ در نجف اشرف.

عرفه را به پياده‌رفتن به کربلا را در روز عرفه و در کنار آموزگارم و مولاي بزرگم علامهٔ نوري[3] در سالي که روز نوروز و با عيد قربان در روز آدينه هم‌روز شده بودند که همان سال ۱۳۱۹ق [پنج‌شنبه بيست و نه اسفند ۱۲۸۰ / بيستم مارس ۱۹۰۲] بود[4].

[ازدواج]

ازدواج من با همسرم منصوره دخت شيخ انديشمند شيخ علي فرزند شيخ علامهٔ پرهيزکار حاج علي‌رضا يزدي قزويني[5] در اوايل ذي‌حجه ۱۳۳۲[6] [مهر ۱۲۹۳] به انجام رسيد.[1]

---

[1] مرحلهٔ مقدماتي درس حوزه دربرگيرندهٔ خواندن جامع المقدمات که خود چند کتاب صرف و نحو منطق و اخلاق سپس کتاب سيوطي و به دنبال آن کتاب‌هاي مغني و مطول و شرائع الاسلام و منطق مظفر و مکاسب و رسايل‌اند که پس از آن حضور چندين ساله در محضر آيات عظام در بحث فقه و اصول است که به آن خارج مي‌گويند و فارغ‌التحصيلان اين بخش مجتهد خواهند بود.

[2] عبدالکريم لاهيجي (د: ۱۳۲۳ق / ۱۲۸۴خ / ۱۹۰۵م) در محضر شيخ مرتضي انصاري (۱۲۸۱ق / ۱۲۴۳خ / ۱۸۶۴م) و سيد حسين کوهکمري در نجف آموزش ديد پس از به دست‌آوردن مقام علمي بالا به تهران بازگشت و بر کرسي تدريس در مدرسهٔ مروي تهران تکيه زد. نک ← نقباء البشر، ج۳، ۱۱۵۳ - ۱۱۵۴.

[3] ميرزا حسين فرزند محمدتقي فرزند علي‌محمد فرزند تقي نوري طبرسي (۱۲۵۴ - ۱۳۲۰ق / ۱۲۱۷ - ۱۲۸۱) ياد او در کتاب نقباء البشر، ج۱، ۵۴۳ - ۵۵۵ از نوشته‌هاي بيش از بيست جلدي طبقات اعلام الشيعه آقابزرگ سدهٔ چهاردهم.

[4] کشکول، مجلس، ۵۹.

[5] آقابزرگ نام او را بدين گونه در نقباء البشر، ج۴، ۱۴۹۱ - ۱۴۹۲ به شمارهٔ ۲۰۱۰ ياد کرده است.

[6] نسخهٔ شيکاگو (جو) گويد: من [آقابزرگ] با منصوره دختر شيخ دانشمند والامرتبت شيخ علي فرزند علامهٔ پرهيزکار حاج مولي علي‌رضا يزدي قزويني در آغاز ماه ذي‌حجه ۱۳۲۰ [شهريور ۱۲۸۱ / سپتامبر ۱۹۰۲] ازدواج کردم.

مادرش علويه ربابه‌بيگم [مادر منصوره خانم همسر نخست آقابزرگ] با بيماري وبا در دوم ربيع دوم سال ۱۳۲۲ [چهارشنبه ۱۵ تير ۱۲۸۳] درگذشت.

مادربزرگش [مادر علويه ربابه‌بيگم و مادربزرگ منصوره خانم همسر نخست آقابزرگ] در هفتم رجب ۱۳۲۷ [يک‌شنبه سوم مرداد ۱۲۸۸] چشم از جهان فروبست.

محمدباقر نورچشمي در شب شنبه شانزدهم جمادي يکم ۱۳۲۲ [آدينه هفتم مرداد ۱۲۸۳ / بيست و نهم ژولاي ۱۹۰۴] از او زاده شد - يزدان او را جزو دانشمندان عمل‌گرا قرار دهاد -

محمدباقر با سني بيش از بيست سال در روز يک‌شنبه هفدهم جمادي يکم سال ۱۳۴۳ [۲۳ آذر ۱۳۰۳ / چهاردهم دسامبر ۱۹۲۴] چشم از جهان فروبست و در شبستان چسبيده به باب الفرج در صحن دو امام عسکري [امام هادي، علي‌نقي (ع) امام حسن عسکري (ع) در سامره] آرميد[۲] - خداوند او را و پدر و مادرش بيامرزاد -

فروافتادن رويان پسر شش ماهه در دوازدهم ذي‌قعده ۱۳۲۳ [دوشنبه ۱۸ دي ۱۲۸۴ / ششم ژانويه ۱۹۰۶].

فروافتادن رويان دختر هفت ماهه در شانزدهم ذي‌قعده ۱۳۲۴ [سه‌شنبه دهم دي ۱۲۸۵ / يکم ژانويه ۱۹۰۷].

---

[۱] کشکول، نويسنده: آقابزرگ تهراني، محمدمحسن، به کوشش جعفر حسيني اشکوري، انتشارات کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شوراي اسلامي ۱۳۹۰خ. ما آن را با رمزينهٔ (مج) ياد مي‌کنيم. هم‌چنين کشکول، نويسنده: آغابزرگ الطهراني، محمدمحسن، به کوشش سيد محمدعلي حسيني جلالي، انتشارات دار جواد الائمه، شيکاگو، ۱۴۳۳ق / ۲۰۱۲م، با رمزينهٔ (جو) ياد مي‌کنيم. ما دست‌نوشتهٔ چاپ (جو) را پايهٔ برگردان گذاشتيم و آن را با نسخهٔ چاپ مجلس (مج) برابرخواني کرديم.

[۲] بهشتي‌پور نويسد: فوت مرحوم آقا شيخ باقر بن آقا شيخ آقابزرگ طهراني در سامرا در سنهٔ ۱۳۴۳ق و در صحن حضرت عسکريين (ع) در طرف پايين پا دفن نمودند - رحمه الله - پسرعمويم.

دخترم رباب در نوزدهم ربيع دوم ۱۳۲۶ [پنج‌شنبه سي و يكم ارديبهشت ۱۲۸۷ / بيست و يكم مي ۱۹۰۸] زاده شد و در ۱۵ربيع يكم ۱۳۲۷ [سه‌شنبه هفدهم فروردين ۱۲۸۸ / ششم آپريل ۱۹۰۹] درگذشت.

مريم نورچشم [من] در سوم محرم ۱۳۲۸ [شنبه بيست و پنجم دي ۱۲۸۸ / پانزدهم ژانويه ۱۹۱۰] چشم به جهان گشود[1].

طاهره در سامره، هشتم رمضان ۱۳۳۰ [چهارشنبه ۳۰ مرداد ۱۲۹۱ / بيست و يكم آگوست ۱۹۱۲] زاده شد و در همان جا به تاريخ نوزدهم جمادي يكم ۱۳۳۲ [چهارشنبه ۲۵ فروردين ۱۲۹۳ / پانزدهم آوريل ۱۹۱۴] درگذشت.

مرضيه نورچشم من در ششم محرم ۱۳۳۳ [سه‌شنبه دوم آذر ۱۲۹۳ / بيست و چهارم نوامبر ۱۹۱۴] چشم به جهان گشود (كشكول، مجلس، ۶۳) و با ميرزا مهدي فرزند ميرزا محمد تهراني عسكري به سال ... [2]ازدواج كرد و با همسرش در سال

[1] مريم به نام خانوادگي همسرش غلام‌حسين (بهشتي‌پور) شناسنامه گرفت در چهارم خرداد ماه ۱۳۶۵ درگذشت و در بهشت‌زهرا قطعه ۷ رديف ۳۵ شماره ۲۸ به خاک سپرده شد. بهشتي‌پور نويسد: و تولد دخترعمو مريم خانم از بنت آقاي شيخ علي قزويني در نجف اشرف در سوم شهر محرم در سنهٔ ۱۳۲۸.

[2] تاريخ آن خوانا نيست.

۱۳۸۷ق ... [1][به کاظمين رفت و در آن جا ساکن شد] و در ۳ / مرداد / [2]۱۳۷۳ و ... [3]از همسرش در ۱۳۸۷ق ...[4].
[درگذشت شانزدهم خرداد۱۳۷۳] [5]

محمد [پسرم] در بيست يکم ربيع يکم ۱۳۳۶ [آدينه ۱۴ دي ۱۲۹۶ / چهارم ژانويه ۱۹۱۸] در کاظمين زاده شد و پس از چهار روز درگذشت[6]. (کشکول، جو، ۴۹؛ کشکول، مج، ۶۳ - ۶۴)

منصوره [همسرم] در شب آدينه بيست و پنجم ربيع دوم ۱۳۳۶ [پنج‌شنبه ۱۸ بهمن ۱۲۹۶ / هفتم فوريه ۱۹۱۸] در شهر کاظمين چشم از جهان فروبست و در رواق نزديک به ايواني که از آن و از کوچهٔ راس الجواد (ع) به حرم وارد مي‌شوند، به خاک سپرده شد[7].

---

[1] افتادگي از متن است.

[2] گوبا به هم‌ريختگي سال قمري و خورشيدي است.

[3] افتادگي از متن است.

[4] افتادگي از متن است.

[5] مرضيه دختر دوم شيخ آقابزرگ به نام خانوادگي همسرش ميرزا مهدي (شريفعسکري) شناسنامه گرفت در بهشت‌زهراي تهران قطعه ۷۳ رديف ۳۴ شماره ۱۴ آرميده است.

[6] بهشتي‌پور نويسد: تولد دخترعمو مرضيه خانم در سامراء در هشتم شهر محرم در سنهٔ ۱۳۳۳ از بنت آقا شيخ علي قزويني و تزويج او به ميرزا مهدي بن ميرزا محمد طهراني در سامراء در شب سه‌شنبه ۲۱ شهر ذي‌حجه در سنهٔ ۱۳٤٥.

[7] درگذشت مادربزرگ يک ماه و سه چهار روز پس از آخرين زايمانش رخ داده است و نيز گويند: او و محمدباقر مشکوک به داشتن بيماري سل بوده‌اند.

سپس با علويه مريم‌بيگم دخت شادروان دانشمند - پذيرفته شده نزد خدا - سيد احمد فرزند ميرزا محمدحسن طباطبايي دماوندي‌زادگاه، ازدواج كردم. سيد احمد در سامره مي‌زيست و در ماه شعبان ۱۳۳۸ [ارديبهشت ۱۲۹۹ / مي ۱۹۲۰] درگذشت و در صحن عباس (ع) آرميد.

ازدواج در بيست و هفتم جمادي يكم ۱۳۳۶ [يک‌شنبه نوزدهم اسفند ۱۲۹۶ / دهم مارس ۱۹۱۸] انجام گرفت.

نورچشم فاطمه شريفه [شريعه] شب شنبه نهم جمادي يكم ۱۳۳۸ [آدينه نهم بهمن ۱۲۹۸ / سي‌ام ژانويه ۱۹۲۰] از او زاده شد و در روز شنبه هشتم شوال ۱۳۳۹ [چهارشنبه بيست و پنجم خرداد ۱۳۰۰ / پانزدهم ژوئن ۱۹۲۱] چشم از جهان فروبست[۱].

از اين تاريخ و پس از آن، پيوست‌هايي مي‌آيد كه پس از نوشتن اين برگه افزوده‌ام[۲]

نورچشم، پسرم شب يک‌شنبه روز گسترش‌يافتن زمين / دحو الأرض بيست و پنجم ذي‌قعده ۱۳۳۹ [يک‌شنبه نهم مرداد ۱۳۰۰ / سي و يكم ژولاي ۱۹۲۱] چشم به جهان گشود و من او را علي‌نقي ناميدم -خداوند مقام او را بالاتر داراد و او را راهنمايي نمايد به حق هم‌نامش امام هادي (ع) -

هم‌چنين از او، ميرزا احمد هم‌نام پدربزرگ مادريش در شب سه‌شنبه هشتم ربيع دوم سال ۱۳۴۱ [سه‌شنبه ششم آذر ۱۳۰۱ / بيست و هشتم نوامبر ۱۹۲۲] زاده شد، به حق هم‌نامش [پيامبر (ص)] - خداوند بهترين دنيا و آخرت را روزيش گرداناد -[۳]

---

[۱] بهشتي‌پور نويسد: فوت دخترعمو شريفه خانم از علويه خانم در سامراء در سنهٔ ۱۳۳۹ق.

[۲] اين سطر در كشكول چاپ مجلس (مج) ياد نشده است (كشكول، جو، ۵۰).

[۳] اين بخش در كشكول چاپ مجلس (مج) ياد شده است (كشكول، مج، ۶۴). بهشتي‌پور نويسد: تولد پسرعمو آقاميرزا احمد در سامراء در شب سه‌شنبه هشتم ج۱ [جمادي يكم] ۱۳۴۱ از علويه خانم.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

هم‌چنين از او، عبدالصاحب يا محمدرضا در بيست و چهارم جمادي يکم ۱۳۴۳ [يک‌شنبه سي‌ام آذر ۱۳۰۳ / بيست و يکم دسامبر ۱۹۲۴] زاده شد و پس از يک هفته در همان سال ۱۳۴۳ق درگذشت.

هم‌چنين از او، نورچشم فاطمه در پگاه شب آدينه بيستم رجب سال ۱۳۴۴ [چهارشنبه ۱۴ بهمن ۱۳۰۴ / سوم فوريه ۱۹۲۶] زاده شد.

هم‌چنين از او، نورچشم، هم‌نام پدربزرگ پدرش محمدرضا در شب چهارشنبه، سه ساعت از شب چهارشنبه گذشته در شب يازدهم ذي‌قعده چشم به جهان گشودن امام هشتم (ع) ۱۳۴۶ [دهم ارديبهشت ۱۳۰۷ / سي‌ام آپريل ۱۹۲۸]، زاده شد[۱].

هم‌چنين از او، نورچشم ميرزا محمود -خداوند مقام ستوده روزي او و پدرش گرداناد- در روز پنج‌شنبه هنگام غروب روز نوزدهم رجب[۲] ۱۳۴۹ [چهارشنبه نوزدهم آذر ۱۳۰۹ / دهم دسامبر ۱۹۳۰] زاده شد و در ذي‌قعده ۱۳۵۴ [بهمن ۱۳۱۴ / فوريه ۱۹۳۶] در شهر نجف درگذشت[۳].

هم‌چنين از او، نورچشم فاطمه معصومه شش ساعت و نيم از شب چهارشنبه نهم يا دهم رجب ۱۳۵۱ [سه‌شنبه ۱۷ آبان ۱۳۱۱ / هشتم نوامبر ۱۹۳۲] زاده و در چهاردهم شعبان ۱۳۵۳ [پنج‌شنبه يکم آذر ۱۳۱۳ / بيست و دوم ۱۹۳۴] درگذشت[٤].

---

[۱] بهشتي‌پور نويسد: تولد پسرعمو محمدرضا از علويه خانم در سامراء در شب چهارشنبه ۱۱ ذق [ذي‌قعده] در سنهٔ ۱۳٤٦.

[۲] افتادگي روز ماه زاده‌شدن از متن است تاسع = نهم ..... ۱۳۳۹ [۱۳۰۰خ] (کشکول، جو، ۵۰). نوزدهم رجب ۱۳۴۹ و درگذشت او در پانزدهم ذي‌قعده ۱۳۵۳ [سه‌شنبه سي‌ام بهمن ۱۳۱۳ / نوزدهم فوريه ۱۹۳۵] (کشکول، مج، ۶۴).

[۳] بهشتي‌پور نويسد: فوت پسرعمو محمود در نجف اشرف در سنهٔ ۱۳٥٤ق از علويه خانم. نک: کشکول، مج، ۶۴).

[٤] بهشتي‌پور نويسد: فوت دخترعمو معصومه خانم از علويه خانم در سامراء ١٤ شهر شعبان در سنهٔ ۱۳۵۳ق.

هم‌چنين از او، نورچشم ابوالقاسم محمد پس از گذر شش و نيم ساعت از شب چهارشنبه روز نخست برج حوت برابر مهرماه [اسفند] پارسي و برابر ۱۶ ذي‌قعده ۱۳۵۳ [چهارشنبه يكم اسفند ۱۳۱۳ / بيستم فوريه ۱۹۳۵] زاده شد -خداوند او را از دانشمندان گرداناد-.[۱]

هم‌چنين از او، نورچشم محمدتقي در دهم صفر ۱۳۵۵ [شنبه دوازدهم ارديبهشت ۱۳۱۵ / دوم مي ۱۹۳۶] زاده شد - خداوند او را از پرهيزكاران به شمار آوراد -[۲]

هم‌چنين فاطمه بتول در بيستم جمادي دوم ۱۳۵۸[دوشنبه ۱۵ مرداد ۱۳۱۸ / هفتم آگوست ۱۹۳۹] زاده شد.[۳]

من [آقابزرگ] در آخرين سفرم به مشهد، روز شنبه ۲۴ شوال ۱۳۶۵ [۳۰ شهريور ۱۳۲۵] از آن بيرون آمدم و در سه‌شنبه ۲۷ شوال ۱۳۶۵ [دوم مهر ۱۳۲۵] به تهران رسيدم و به خانهٔ طالقاني [سيد احمد پدر جلال آل‌احمد] وارد شدم[٤].

من [آقابزرگ] از آغاز آمدنم به نجف در آن جا بودم تا آن كه به همراه خانواده به سامره رفتم و آن در روز دوشنبه ۱۹ شعبان ۱۳۲۹ [سه‌شنبه ۲۳ مرداد ۱۲۹۰ / پانزدهم اوت ۱۹۱۱] رخ داد.

---

[۱] افتادگي از متن عبارت در كشكول، جو وجود دارد (كشكول، جو، ۵۰). عبارت كامل از كشكول، مج، ٦٥؛ آورده شده است. بهشتي‌پور نويسد: فوت پسرعمو ابوالقاسم در سامراء در ۱۹ شهر محرم سنهٔ ۱۳٥٤ق.

[۲] دهم صفر ۱۳۵۸ [شنبه يازدهم فرودين ۱۳۱۸ / يكم آپريل ۱۹۳۹] در كشكول، جو ۵۰ آمده است. متن مج درست‌تر است. بهشتي‌پور نويسد: تولد پسرعمو محمدتقي از علويه خانم در سامراء در شب شنبه دهم شهر صفر در سنهٔ ۱۳۵۵.

[۳] فاطمه بتول در ۲۳ ربيع يكم ۱۳۵۳ [آدينه ۱۵ تير ۱۳۱۳] كه نادرست است (كشكول، جو، ۵۰). عبارت كشكول، مج درست است كه در متن آمده است (كشكول، مج، ٦٥). بهشتي‌پور نويسد: تولد دخترعمو بتول خانم در نجف اشرف از علويه خانم در يوم جمعه سوم شهر ج۲ در سنهٔ ۱۳۵۸.

[٤] كشكول، جو، ۵۰.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

در اين زمان [۱۳۱۵ تا ۱۳۲۹ق] گروهي از خانواده‌ام مشرف به زيارت عتبات شدند، يكي از ايشان عمه‌ام حكيمه بود كه در شعبان ۱۳۱۷ [بهمن ۱۲۷۸ / دسامبر ۱۸۹۹][1].

هم‌چنين حاج سيد محمدتقي [2] و سيد دانشمند آقا ريحان‌اللّه[3] و خواهرم مولود با همسرش شيخ باقر در شعبان ۱۳۱۸ [آذر ۱۲۷۹ / دسامبر ۱۹۰۰] مشرف به زيارت شدند.

مهدي پسر عمه‌ام نيز در ۱۳۲۰ق [۱۲۸۱خ / ۱۹۰۲م] مشرف شد.

همسر عمويم، دختر قاضي به همراه آقا علي‌محمد فرزند ميرزا محمود در ۱۳۱۹ق [۱۲۸۰خ / ۱۹۰۱م] مشرف شدند.

حاج شيخ محمد با پدرش دوباره در شعبان ۱۳۲۰ [آبان ۱۲۸۱ / نوامبر ۱۹۰۲] مشرف شد.

حاج حبيب‌اللّه عمويم در ربيع يكم ۱۳۲۴ [ارديبهشت ۱۲۸۵ / مي ۱۹۰۶] مشرف شد.

هم‌چنين او در ذي‌قعده ۱۳۴۵ [ارديبهشت ۱۳۰۶ / مي ۱۹۲۷] و نيز در رجب ۱۳۵۲ [آبان ۱۳۱۲ / نوامبر ۱۹۳۳] مشرف شد.

مادرم علويه حاجيه آسيه‌بيگم دختر شادروان مقبول درگاه خدا حاج سيد اسداللّه حسيني عطار درگذشتهٔ ۱۲۸۸ق [۱۲۵۰خ / اكتبر ۱۸۷۱] با خواهرانم طاهره و مولود در ماه رمضان ۱۳۲۴ [آبان ۱۲۸۵ / نوامبر ۱۹۰۶] مشرف شد و در

---

[1] شعبان ۱۳۱۲ [بهمن ۱۲۷۳] تاريخ ياد شده با سفر نخست آقابزرگ كه در ۱۳۱۳ق هم‌زمان با كشته‌شدن ناصرالدين شاه در كرمانشاه بود و سفر ماندگاريش سال ۱۳۱۵ق نمي‌خواند (كشكول، جو، ۵۱). ۱۳۱۷ق درست‌تر است. (كشكول، مج، ٦٥).

[2] سيد محمدتقي فرزند عزيزالله فرزند نصرالله تهراني زادهٔ پيرامون ۱۲۸۵ق [۱۲۸۵خ / ۱۸٦۸م] و درگذشت ۱۳٤٥ق [۱۳۰۵خ / ۱۹۲٦م] است. او پسر خاله آقابزرگ است كه زندگي‌نامهٔ او را شيخ در نقباء البشر، ج۱، ۲٦۰، شمارهٔ ۵۵۷ آورده است.

[3] ريحان‌الله فرزند جعفر موسوي دارابي بروجردي با آوازهٔ كشفي زادهٔ ۱۲٦٦ق [۱۲۲۹خ / ۱۸۵۰م] و درگذشت ۱۳۲۸ق [۱۲۸۹خ / ۱۹۱۰م] است. و سيد محمدتقي تهراني ياد شده همسر دختر ريحان‌الله است. شيخ زندگي‌نامهٔ ريحان‌الله در نقباء البشر، ج۲، ۷۹۰ - ۷۹۱، شمارهٔ ۱۲۸۵ آورده است.

کنار نيايش ماند تا در مسجد کوفه درگذشت و آن هم‌زمان با رفتن به کشتي نوح نزديک پگاه شب چهارشنبه چهارم جمادي يکم ۱۳۲۹ [چهارشنبه دوازدهم ارديبهشت ۱۲۹۰ / سوم مي ۱۹۱۱] بود[۱].

و پدرم حاج علي -پاکيزه باد خاک آرامگاه او - در هشتم جمادي يکم ۱۳۲۴ [شنبه هشتم تير ۱۲۸۵ / سي‌ام ژوئن ۱۹۰۶] در شهر تهران درگذشت و پس از يک سال و نيم، برادرم محمدابراهيم خاک شدهٔ جنازهٔ او را به نجف آورد و در وادي السلام کنار گور پدربزرگ [پدر] مادرم حاج سيد اسدالله دوباره به خاک سپرد و در کنار او خاله‌ام حاجيه مرضيه‌بيگم که در روز عيد فطر ۱۳۲۵ [پنج‌شنبه پانزدهم آبان ۱۲۸۶ / هفتم نوامبر ۱۹۰۷] در نجف درگذشته بود، به خاک سپرده شد.

هم‌چنين حاج ميرزا سيد حسن پسر خاله‌ام [همان خاله‌اي] که ياد شد، در نيمهٔ رمضان ۱۳۲۸ [سه‌شنبه بيست و هشتم شهريور ۱۲۸۹ / بيستم سپتامبر ۱۹۱۰] در شهر نجف درگذشت و در کنار ايشان دفن شد. او از دانشمندان پرهيزکار بود.

خواهرم طاهره‌بيگم شب دوشنبه بيست و هفتم صفر ۱۳۲۶ [سه‌شنبه ۱۱ فروردين ۱۲۸۷ / سي و يکم مارچ ۱۹۰۸] در تهران درگذشت[۲].

خواهرم شريعه‌بيگم[۳] در روز دوشنبه يازدهم رجب ۱۳۲۸ [سه‌شنبه ۲۷ تير ۱۲۸۹ / نوزدهم ژولاي ۱۹۱۰] درگذشت.

خاله‌ام حاجيه صديقه‌بيگم شب قدر ۱۳۲۷ [مهر ۱۲۸۸ / اکتبر ۱۹۰۹] درگذشت.

عمه‌ام حکيمه در ربيع يکم ۱۳۲۸ [فروردين ۱۲۸۹ / مارچ ۱۹۱۰] درگذشت[٤].

---

[۱] کشکول، چ. مجلس، ۶۵.

[۲] بهشتي‌پور نويسد: فوت مرحومه طاهره خانم بنت حاج آقا علي در طهران در سنهٔ ۱۳۲۷ق - رحمها الله - عمّه‌ام.

[۳] شريفه‌بيگم (کشکول، مج، ۶۶). شريعه‌بيگم (کشکول، جو، ۵۱). بهشتي‌پور نويسد: فوت مرحومه شريفه خانم بنت حاج آقا علي در طهران در سنهٔ ۱۳۲۲ق - رحمها الله - عمّه‌ام.

[٤] بهشتي‌پور نويسد: فوت مرحومه حکيمه خواتون [خاتون] بنت مولي محمدرضا در طهران در سنهٔ ۱۳۳۲ق - رحمها الله - جدّه‌ام مِن طرف مادر، در آب انبار قاسم‌خاني دفن نمودند.

عباس‌قلي همسر عمه‌ام ربابه در ماه رمضان ۱۳۲۸ [شهريور / مهر ۱۲۸۹ / سپتامبر ۱۹۱۰] درگذشت.

آقاي حسيني امجد [افجه‌اي][1] در سال ۱۳۵۳ق [۱۳۱۳خ / ۱۹۳۴م] به زيارت سامره مشرف شد.

از آغاز [سال ۱۳۲۹ق / ۱۲۹۰خ / ۱۹۱۱م] آمدنم به سامره تا دوازدهم جمادي يكم ۱۳۳۵ [سه‌شنبه پانزدهم اسفند ۱۲۹۵ / ششم مارچ ۱۹۰۶] كه ترسان و هراسان براي پاييدن همسر و فرزندان از آن جا گريخته به شهر دو امام بزرگوار كاظمين وارد شديم و در آن تا روز سقوط بغداد به دست عثمانيان روز يک‌شنبه هفدهم همان ماه [جمادي يكم] ماندیم كه همسرم در كاظمين درگذشت و برپايهٔ گفته‌هاي پيشينم همسري ديگر برگزيدم.

من در جوار آن دو امام - درود بر ايشان باد - بود تا آن كه جنگ فراگير [جهاني] به پايان رسيد و فرمان به بازگشتم به سامره داده شد و من به همراه همسر و خانواده در آخر ربيع يكم ۱۳۳۷ [آدينه دوازدهم دي ۱۲۹۷ / سوم ژانويه ۱۹۱۹] به شهر سامره بازگشتم.

مدت زمان ماندگاريم در سامره در خدمت سرورم و مولايم نشانهٔ خداوند در دو جهان، آيت‌اللّه ميرزا تقي شيرازي (د: ۱۳۳۸ق) بودم كه خبر درگذشت - پاكيزه باد خاک آرامگاه او و بهشت منزل‌گاه او باد - در شب چهارشنبه سوم ذي‌حجه همين سال منظور ۱۳۳۸ [چهارشنبه بيست و هفتم مرداد ۱۲۹۹، هژدهم اوت ۱۹۲۰] خبر درگذشت او پخش شد و تا امروز در سوگ او نشسته‌ام و از خداوند خواستار گزينش هر چه صلاح ديني و دنيايي و آخرتي براي خودم هستم - به حق محمد و خاندان پاكش - درود پيوستهٔ خداوند بر همگي ايشان باد -[2]

[1] افجه‌اي تاريخ تشرف چهاردهم شوال ۱۳۵۲ [سه‌شنبه دهم بهمن ۱۳۱۲ / سي‌ام ژانويه ۱۹۳۴] (كشكول، مج، ۶۶). امجد (كشكول، جو، ۵۱).

[2] كشكول، مج، ۶۶.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نوشته‌هاي بالا را [من] آقابزرگ تهراني در هشتم ذي‌حجه ۱۳۳۸ [دوشنبه يكم شهريور ۱۲۹۹ / بيست و سوم اوت ۱۹۲۰] نوشتم - در حالي كه پيوسته ستايش‌گر و درودرسان و سپاس‌گزار دهش‌هاي خداوند هستم و ياد نعمت‌هاي اويم و جز به او به كسي ديگر نمي‌نازم ... [۱]؛ بلكه هميشه اميدوارم و از اين كه روزهايي را در جوار امامان‌ام هستم مغرور نيستم، چون مي‌دانيم همجواري جسماني، هرگز به مرتبت نزديكي روحاني نمي‌رسد كه نيك‌بختي و كمال در حالت دوم مي‌گنجد [۲].

آقابزرگ در ادامه گويد: آن‌چه تا كنون از نوشته‌هايم، به خامه‌ام بيرون آمده، چندين كتاب و رساله است؛ البته جزآني هستند كه من تقريرات آموزگاران را در فقه و اصول گِرد آوردم و نزديک به يک مجلد است.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة كتابي ديگر از تأليف‌هايم است كه ترتيب حروف الف‌ب را دارد و شش مجلد گرد آوردم.

و وفيات أعلام الشيعة بعد الألف من هجرة صاحب الشريعة كه در چهار مجلد است كه براي هر سده يک جلد در نظر گرفته شده است.

هم‌چنين به ترتيب حروف الف‌ب است: البدور؛ و الكواكب؛ و السعداء؛ و النقباء.

هدية الرازي إلي المجدد الشيرازي.

و تعريف الأنام في ترجمة المدنية و الاسلام [۳].

و مصفي المقال في مصنفي الرجال.

و ضياء المفازات في طرق مشايخ الإجازات.

---

[۱] افتادگي از متن است (كشكول،جو، ۵۲). بل خائفا عن كون (كشكول، مج، ۶۷).

[۲] كشكول، جو، ۵۲.

[۳] كشكول، مج، ۶۷.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

محصول مطلع البدور.

و الظلال الخضب عن عوالي النسب. نک: الذريعة، ج۱۵، ۲۰۲ با شناسهٔ الظليلة آمده است.

و نزهة البصر في فهرس نسمة السحر.

و ياقوت يواقيت السير الملقوط من أزهار رياض الفكر که گزيده‌اي از کتاب رياض العلماء است و آن ششمين جزو يواقيت است.

و الدرر النفيس في تلخيص رجال التأسيس.

و لامع المقالات في فهرس جامع السعادات.

و إحياء الداثر من مآثر القرن العاشر[1].

آموزگاران آقابزرگ از آغاز تا فرجام

مکتب خانگي

زهراسلطان خانم، همسر عموي شيخ

معصومه‌بيگم، دخترخالهٔ شيخ

بيگم‌صاحب، دخترخالهٔ شيخ

آسيه‌بيگم، مادر شيخ

آقابزرگ در نامه‌اش به سيد محمدباقر موسوي گويد: من در کودکي در اندروني خانه با ديگر کودکان بازي مي‌کردم، هيچ‌گاه از خانه بيرون نمي‌آمدم تا پنج ساله شدم. مادرم مرا به نزد همسر عمويم زهراسلطان برد که در بيروني خانه زندگي مي‌کرد و نوادهٔ نياي بزرگ ما محمدمحسن بود.

[1] کشکول، مج، آقابزرگ، ۶۸.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

زهراسلطان حروف الف‌ب، ابجد و پس از آن عمّ جزو[1] را به من آموزش داد.

من بخش‌هاي ديگر قرآن را به همين شيوه نزد مادرم آسيه‌بيگ دخت سيد اسداللّه با آوازهٔ حاج اسد عطار تهراني كه بانويي پرهيزگار و با ايمان بود و دخترخاله‌هايم معصومه‌بيگم و بيگم‌صاحب و ديگران فراگرفتم.

مكتب سيد ضياءالدين

آقابزرگ گويد: سال ۱۳۰۰ق هفت ساله شدم، پدرم براي آموزش زبان پارسي به مكتب سيد ضياءالدين در پامنار برد. او برخوردهاي تند و خشونت‌آميز با كودكان داشت و يک بار نيز مرا بي‌گناه فلک زد، آن جا را رها كردم و به مكتب‌خانهٔ ديگر رفتم كتاب‌هاي پارسي و ديوان بسياري سرايندگان پارسي‌گو را خواندم، سپس به مكتب‌خانهٔ سوم رفتم و در آن‌جا به فراگيري مسائل فروع دين، اخلاق و برخي از آموزه‌هاي پارسي، نوشتن اعداد نُه‌گانهٔ هندي پرداختم و از آن زمان ده‌ساله بودم تا به امروز تاريخ را با اين اعداد مي‌نويسم.

عمامه‌گذاري

آقابزرگ گويد: آغاز سال ۱۳۰۳ق بود كه ده سال داشتم، پدرم نشستي با شركت انديشمنداني برگزار كرد كه در آن: آيت‌اللّه سيد جمال‌الدين افجه‌اي؛ شيخ محمدصادق مدرس معروف؛ ميرزاعلي نواب؛ و شيخ محسن تهراني شركت داشتند. عمامه بر سرم نهادند و لباس روحانيت بر تنم پوشاندند و مرا به فراگيري جامع المقدمات وادار كردند و از آن‌جا بود كه مرا شيخ آقابزرگ خواندند.

[1] عمّ جزو: آخرين جزو قرآن است كه سوره‌هاي كم آيه در آن قراردارند، درگذشته آن را به گونهٔ كتابي مستقل براي آموزش كودكان درمي‌آوردند و به چاپ مي‌رساندند كه با «هو الفتّاح» و «بسم اللّه الرحمان الرحيم» و «أعوذ باللّه من الشيطان الرجيم» آغاز مي‌شود. نخستين سورهٔ آن سورهٔ ناس آخرين سورهٔ قرآن و آخرين سورهٔ اين كتابچه سورهٔ نبأ يا عمّ يتسائلون عن النبأ العظيم ... بود.

ملازين‌العابدين فرزند ملامحمدعلي محلاتي خطاط

آقابزرگ گويد: پدرم براي من آموزگاري يافت تا خط عربي را به من آموزش دهد.

او خطاط نام‌آور ملازين‌العابدين فرزند ملامحمدعلي محلاتي خطاط و برادر آيت‌اللّه شيخ اسماعيل محلاتي نجفي بود[1]. من هفته‌اي دو روز به حجرهٔ او در مدرسهٔ صدر در كنار مسجد شاه مي‌رفتم تا اين كه خط نسخ قرآني و نستعليق را از او آموختم، سپس با هر دو خامه به رونويسي مجموعه‌اي در دانش منطق روي آوردم كه تاريخ برخي از آن‌ها ۱۳۰۸ق است و همينک آن‌ها در كتابخانهٔ خود دارم.

مرحلهٔ مقدمات و سطح

مدرسهٔ دانگي

آقابزرگ گويد: كتاب جامع المقدمات دربرگيرندهٔ: كتاب امثله، شرح امثله، صرف مير، تصريف، عوامل جرجاني، صمديه شيخ بهايي و ... بود. من آموزش اين كتاب در در مدرسهٔ دانگي آغاز كردم كه به وسيلهٔ سيد حسن لاريجاني بنياد گذاشته شده بود، چون نزديک به خانهٔ ما بود، من آن را برگزيدم، روزها در آن درس مي‌خواندم و شب‌ها براي خوردن شام و خوابيدن به خانه مي‌رفتم. من در آن‌جا اتاقي داشتم كه آخوند ديگري شب‌ها در آن مي‌خوابيد.

مدرسهٔ ميرزاصالح

من كتاب‌هاي الفية سيوطي، جامي، شرح نظام و مغني اللبيب را در مدرسهٔ ميرزاصالح در پامنار خواندم.

[1] نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، شناسهٔ زين‌العابدين.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

مدرسهٔ مروي

کتاب‌هاي مطول، معالم الدين و شرايع الاسلام را در مدرسه‌هاي ديگر به ويژه مدرسهٔ مباركهٔ فخريه مشهور به مدرسهٔ مروي فراگرفتم. هر روز صبح و عصر بدان‌جا مي‌رفتم و كلاس در آموزگاران برجسته شركت مي‌كردم، مانند سيد عبدالكريم لاهيجي كه گزارش زندگي‌نامه‌هاي همهٔ ايشان را در طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر ياد كرده‌ام.

آموزگاران تهران آقابزرگ

نام‌هاي در اين جا و هر جاي ديگر به ترتيب حروف الفب بدون توجه به واژه‌هاي: سيد، شيخ، ملا، مولي، حاجي، آيت‌اللّه، حجت‌الاسلام، مير، ميرزا و محمد در نام‌هاي تركيب شده با محمد، مانند محمدابراهيم، محمدتقي، محمدحسين، محمدعلي جزآن.

ابراهيم زنجاني (د: ۱۳۵۱ق)

آقابزرگ گويد: ميرزا ابراهيم زنجاني فرزند ابوالفتح با آوازهٔ مسكر، فقيه، رياضي‌دان، فرزانه و حكيم است كه من پاره‌اي از مباحث حساب و هيأت را نزد او فراگرفتم.

اوراست: كتاب شرح لغز الزبدة شيخ بهايي به زبان پارسي؛ و حاشيه بر اصول اقليدس تا مقالت دهم؛ و ترجمهٔ شرح لغز القانون نوشتهٔ ملك‌الاطباء؛ و رسالهٔ نسبت ارتفاع كوه‌ها به قطرشان؛ و حاشية الاكر نوشتهٔ ثاوذوسيو؛ ردّ بابيان[1].

[1] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۷-۸، شمارهٔ ۲۱.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

باقر تهراني معزالدوله

آقابزرگ گويد: شيخ باقر تهراني فرزند محمدرفيع با آوازهٔ معزالدوله، دانشمند، فقيه و اديب جايگاه درسي بزرگي در مدرسهٔ مروي داشت. من با گروهي نزديک به بيست تن در سال ۱۳۱۱ق بخشي زياد از کتاب مطول را نزد او فراگرفتم. او بسيار توانا، کارآزموده و با ذوق در آموزش اين کتاب بود[۱].

سيد محمدتقي تنکابني (د: ۱۳۲۷ق)

آقابزرگ گويد: يکي از مدرسان فرزانه و فقيه مدرسهٔ مروي بود که من بخشي از کتاب قوانين نزد او فراگرفتم[۲].

ميرزا محمدتقي گرگاني (د: ۱۳۳۶ق)

آقابزرگ گويد: او از مدرسان ورزيده و فرزانه در مدرسهٔ سيد محمود جواهري در تهران بود. من پس از سال ۱۳۱۱ق بخشي از کتاب مکاسب و قوانين را نزدش فراگرفتم[۳].

محمد تقي نهاوندي

آقابزرگ گويد: شيخ محمدتقي فرزند شيخ عباس نهاوندي نجفي تهراني، انديشمندي فرزانه بود. من در آغاز تدريس او در مدرسهٔ مروي به همراه ده دوازده هم‌شاگردي ديگر، کتاب معالم را نزدش خوانديم.

اوراست: حاشيه بر شرح اللمعة الدمشقية؛ و ترجمهٔ کتاب شرايع الاسلام که آن را به خامه‌اش ديدم[۴].

---

[۱] همان جا، ج۱، ۲۱۰ - ۲۱۱، شمارهٔ ۴۵۸.
[۲] همان جا، ج۲، ۲۳۹، شمارهٔ ۵۱۸.
[۳] همان جا،، ج۱، ۲۴۰ - ۲۴۱، شمارهٔ ۵۲۲.
[۴] همان جا،، ج۱، ۲۵۷ - ۲۵۸، شمارهٔ ۵۵۲.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

حسن تهراني (۱۲۸۰ - ۱۳۲۸ق)

آقابزرگ گويد: سيد ميرزا حسن فرزند عزيزاللّه فرزند نصراللّه حسيني تهراني، انديشمند فرزانه، پارسا و پرهيزگار پسرخاله‌ام بود[۱].

سيد حسن استرآبادي

محمدحسين خراساني (د: ۱۳۴۷ق)

آقابزرگ گويد: شيخ محمدحسين فرزند محمدعلي خراساني (د: ۱۳۴۷ق) از انديشمندان فرزانهٔ زمانه بود.

او در مدرسهٔ مروي تدريس داشت. من به همراه بيش از بيست هم‌شاگردي در سال ۱۳۱۰ق بخشي زياد از كتاب معالم و مطول را نزدش فراگرفتيم[۲].

سيد حسين لاريجاني

آقابزرگ گويد: او در مكتب‌خانه به من درس مي‌داد. آقابزرگ در رونويسي خود از تهذيب المنطق تفتازاني در سال ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۱ق از اين آموزگارش ياد كرده است.

گويا سازندهٔ مسجد دانگي تهران بوده است[۳].

اصل اين نسخه در كتابخانهٔ سيد محمد جزايري در اهواز است. نسخهٔ عكسي آن در كتابخانهٔ آقابزرگ بوده است[۴].

---

[۱] همان جا، ج۱، ۴۱۳ - ۴۱۴، شمارهٔ ۸۲۴.

[۲] همان جا، ج۲، ۶۲۵، شمارهٔ ۱۰۵۳.

[۳] نقباء البشر، ج۴، ۱۵۳۷، شناسهٔ علي نوري.

[۴] زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ۱۳۸۲، ۸۲.

محمدرضا قاري خياط

آقابزرگ گويد: آموزگارم در دانش تجويد قرآن استاد محمدرضا خياط بود كه قاري به نام بازار پامنار بود و چندين ماه در نشست‌هاي قرائت قرآن او شركت داشتم و آيات كريمهٔ قرآن را قرائت كردم[1].

زين‌العابدين محلاتي (د: ۱۳۰۵)

آقابزرگ گويد: شيخ زين‌العابدين محلاتي فرزند محمدعلي فرزند زين‌العابدين پس از سال ۱۳۰۵ق درگذشت.

او حجره‌اي در مدرسه صدر داشت و هفته‌اي دو روز خط نسخ را آموزش مي‌داد. من مدت زماني نزدش آموزش ديدم.

اوراست: رونويسي دعاء الصباح با ترجمهٔ خودش كه با هزينهٔ امين‌السلطنه در ۱۳۰۵ق به چاپ رسيد و در پايان آن رساله‌اي در تجويد بدان افزود[2].

آقا ميرزا شهاب‌الدين شيرازي (د: ۱۳۲۰ق)

آقابزرگ گويد: فيلسوف، فرزانه و انديشمندي بزرگ بود. امير نظام گروسي از او خواست كه آموزش فرزندانش را بپذيرد، او نيز پاسخ مثبت داد و براي آموزش ايشان به خانهٔ گروسي مي‌رفت و نيز مدتي را در كلاس درس او در آن خانه مي‌رفتم[3].

غلام‌رضا شيرازي (د: پس از ۱۳۲۰ق)

آقابزرگ گويد: از فقيهان درست‌كار و انديشمندان فرزانه بود. او آموزگار من در ادبيات عرب بود، به هنگامي كه در مشهد به سال ۱۳۱۰ق بودم.

چندين ماه مطول را در مدرسهٔ محموديه تهران نزدش خواندم[1].

---

[1] كشكول، آقابزرگ، مجلس، ۵۸.

[2] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۲، ۸۰۳، شمارهٔ ۱۳۰۶.

[3] همان جا، ج۲، ۸۴۵ - ۸۴۶، شمارهٔ ۱۳۵۹.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

عباس نهاوندي (د: ۱۳۱۱ق)

آقابزرگ گويد: شيخ عباس نهاوندي فقيه‌اي فرزانه از شاگردان بزرگ شيخ انصاري بود. كلاس درسي در مسجد دانگي داشت و شاگرداني در درس او شركت داشتند[۲].

عبدالحسين شيرازي

آقابزرگ گويد: شيخ عبدالحسين فرزند غلام‌رضا شيرازي انديشمندي پارسا و فرزانه‌اي بزرگ بود. او از دوستان ويژهٔ شيخ فضل‌اللّه نوري بود. ادبيات و مقدمات را در زماني كه تهران مانده بود، تدريس مي‌كرد. من بخش‌هايي از معاني و بيان را نزدش فراگرفتم. تاريخ درگذشت او را نمي‌دانم[۳].

عبدالخالق يزدي مدرس مشهدي (د: ۱۳۲۰ق)

آقابزرگ گويد: هنگامي كه در مشهد بودم به كلاس درس استاد شيخ عبدالخالق آموزگار پُرآوازهٔ مشهدي در مدرسهٔ مستشار مي‌رفتم و به فراگيري كتاب مطول تفتازاني از درس قصر در علم معاني پرداختم[٤].

---

[۱] همان جا، ، ج۴، ۱۶۵۵ - ۱۶۵۶، شمارهٔ ۲۲۱۸.
[۲] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۳، ۹۸۶، شمارهٔ ۱۴۸۹.
[۳] همان جا، ج۳، ۱۰۶۸، شمارهٔ ۱۵۷۳.
[٤] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۳۹۸؛ كشكول، مجلس، ۵۹؛ زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ۱۳۸۲، ۸۲.

عبدالكريم مدرسي لاهيجي (د: ۱۳۲۳ق)

آقابزرگ گويد: سيد عبدالكريم لاهيجي از فقيهان بزرگ و مدرسان ورزيده و عارف نيكوسرشت بود. من در كلاس‌هاي درسش شركت مي‌كردم.

او اصول فقه تدريس مي‌كرد و من بخش‌هاي از كتاب قوانين و فصول و رياض را در ميان سال‌هاي ۱۳۱۰ -۱۳۱۳ نزدش فراگرفتم[1].

ملاعلي نوري ايلكاني (د: ۱۳۴۰ق)

آقابزرگ گويد: شيخ علي فرزند محمد نوري ايلكايي (د: ۱۳۴۰ق) انديشمندي پُربار و فرزانه بود.

او يكي از آموزگاران من به شمار مي‌آيد كه پيش از مهاجرتم به عراق بيشتر بخش‌هاي شرح اللمعة و اندكي از شرح التجريد و الدراية في الحديث و جزآن را نزدش فراگرفتم.

او در مدرسۀ تازه‌ساز ناصريه در تهران تدريس فقه مي‌كرد[2].

شيخ علي نوري

آقابزرگ گويد: استاد رياضيات من بود.

ميرزا محمود قمي

اقابزرگ گويد: منطق را نزدش فراگرفتم.

---

[1] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۳، ۱۱۵۳ - ۱۱۵۴.

[2] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۴، ۱۵۳۷ - ۱۵۳۸، شمارۀ ۲۰۵۱.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

حاج محمدعلي عراقي

ميرزا كوچک ساوجي

آقا شيخ مهدي مازندراني

آقا شيخ محمد شاه‌عبدالعظيمي

آموزگاران آقابزرگ در نجف

احمد تهراني كربلايي (د: ۱۳۳۲ق)

آقابزرگ گويد: سيد احمد فرزند ابراهيم موسوي تهراني حائري كربلايي، فقيهي بزرگ و آموزگار اخلاق و پارسامنشي بود. ساليانی همسايه‌ام بود و از خدمت او بهره‌ها بردم و از او اجازهٔ روايت ستاندم[1].

شيخ احمد شيرازي، شانه‌ساز (د: ۱۳۳۲ق)

آقابزرگ گويد: شيخ احمد شيرازي، با آوازهٔ شانه‌ساز انديشمندي بزرگ، فقيهي فرزانه و حكيمي والاجاه، از شاگردان مجدد شيرازي بود.

من در آغاز ورودم، به همراه گروهي از شاگردان ديگر، نزديک به بيست بخش‌هايي از مباحث اوامر و مبحث ضد از كتاب فصول را نزد او خواندم.

اوراست: حاشيه بر فصول و جزآن[2].

---

[1] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۸۷ - ۸۸، شمارهٔ ۲۰۳.

[2] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۸۵، شمارهٔ ۱۹۵.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ابوتراب موسوي خوانساري (۱۲۷۱ - ۱۳۴۶)

آقابزرگ گويد: سيد ابوتراب فرزند ابوالقاسم فرزند مهدي فرزند حسن فرزند حسين خوانساري نجفي، فقيه توانا، رجالي ورزيده بود.

او در فقه، اصول، كلام سرآمد بود. من در كلاس‌هاي درسش شركت مي‌كردم.

اوراست: مناسک الحج؛ و مسائل البحرانية؛ و مسائل الكاظميه؛ و سبيل الرشاد في شرح نجاة العباد و جزآن[1].

محمدتقي قزويني (د: ۱۳۳۳ق)

آقابزرگ گويد: او سيد محمدتقي با آوازهٔ سيدآغا فرزند ميررضا فرزند محمدتقي فرزند ميرمؤمن فرزند محمدتقي فرزند ميررضا فرزند قاسم فرزند باقر قافله‌باشي حسيني قزويني، انديشمند فرزانه و بزرگ و از مدرسان حوزهٔ علميهٔ نجف بود.

من نزديک به شش ماه بحث حجيت قطع و اجماع از كتاب رسائل را نزدش فراگرفتم. آموزگاري توانا، محقق، و ورزيده بود.

اوراست: مجامع الأحكام في شرح شرائع الاسلام؛ و مجامع الأصول و حاشيه بر قوانين و حاشيه بر رسائل و جزآن[2].

شيخ حسن تويسركاني (د: پيرامون ۱۳۲۰ق)

آقابزرگ گويد: او خواهرزادهٔ شيخ علي تويسركاني است. كلاس درس مكاسب و رسائل در آرامگاه مجدد شيرازي برگزار مي‌شد و پيرامون چهل شاگرد در آن شركت مي‌كردند و من نيز در آغاز ورودم به نجف، چندين ماه مكاسب محرمه را نزدش فراگرفتم[3].

---

[1] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۲۷ - ۲۸، شمارهٔ ۶۷.

[2] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۱۷۳ و ۲۵۶ - ۲۵۷، شمارهٔ ۵۵۰.

[3] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۳۶۵ - ۳۶۶، شمارهٔ ۷۲۹.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ميرزا حسين خليلي (۱۲۳۰ - ۱۳۲۶ق)

آقابزرگ گويد: شيخ ميرزاحسين فرزند ميرزا خليل فرزند علي فرزند ابراهيم تهراني نجفي از فقيهان بزرگ است. مدت زماني در كلاس درس او شركت كردم و اجازه‌نامه‌اي از او دريافت نمود[۱].

حسين نوري (۱۲۵۴-۱۳۲۰ق)

آقابزرگ گويد: شيخ ميرزاحسين فرزند محمدتقي فرزند علي‌محمد فرزند تقي نوري طبرسي امام بزرگان حديث و رجال در سدهٔ اخير است. دستم به هنگام نوشتن زندگي‌نامهٔ اين استاد به لرزش درآمد.

من در سال ۱۳۱۳ق به خدمت وي در سامراء و پس از آن در نجف رسيديم، فقه، اصول و درايه را نزد او فراگرفتم.

او نويسندهٔ چند ده كتاب است، مانند مستدرك، فصل الخطاب، حواشي رجال ابي‌علي و جزآن است. افزون برآن اجازهٔ روايت از ايشان دريافت كردم[۲].

حاج آقارضا همداني (۱۲۵۲ - ۱۳۲۲ق)

آقابزرگ گويد: شيخ آقارضا فرزند محمدهادي همداني نجفي از پژوهشگران و انديشمندان بزرگ و از مراجع بلندآوازه است.

او شاگرداني بسيار پرورش داد كه همگي از بزرگان دانش و ادب هستند كه من با بسياري از آنان هم‌درس و بحث در كلاس درس او بودم[۳].

---

[۱] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۲، ۵۷۳ - ۵۷۶، شمارهٔ ۹۹۸.
[۲] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۲، ۵۴۳ - ۵۵۵، شمارهٔ ۹۷۴.
[۳] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۲، ۷۷۶ - ۷۷۸، شمارهٔ ۱۲۶۰.

آيت‌اللّه شيخ محمدطه النجف (۱۲۴۱ - ۱۳۲۳ق)

آقابزرگ گويد: شيخ محمدطه فرزند مهدي فرزند محمدرضا فرزند محمد فرزند نجف حكم‌آبادي تبريزي نجفي، مرجعي عالي‌قدر بود. افزون بر شاگردي، اجازهٔ روايت از ايشان دريافت كردم[1].

عبداللّه اصفهاني (د: ۱۳۱۷ق)

آقابزرگ گويد: شيخ عبداللّه فرزند علي فرزند محمد فرزند قدير كفراني رويدشتي اصفهاني [اصطهباني] فقيهي بزرگ و انديشمندي توانمند بود.

من در نخستين سفر علمي خود به نجف سال در ۱۳۱۳ق در مسجد هندي در كلاس درس ايشان، بحث حجيت قطع، چندين ماه شركت كردم[2].

شيخ محمدعلي چهاردهي (۱۲۵۲-۱۳۳۱ق)

آقابزرگ گويد: شيخ ميرزا محمدعلي فرزند نصيرالدين فرزند زين‌العابدين چهاردهي رشتي انديشمند فرزانه، فقيه والامقام بود.

كلاس‌هاي درس فقه، اصول، كلام و رياضيات برقرار مي‌كرد.

من در آغاز ورودم به نجف ۱۳۱۳ق شش ماه كتاب مكاسب را نزدش فراگرفتم و افزون برآن يكي از شيوخ روايي من است كه مرا به استادش علامه ملاعلي خليلي پيوست داد.

اوراست: حاشيه بر قوانين؛ و وسيلة النجاة؛ و شرح دعاي كميل و جزآن[3].

---

[1] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۳، ۹۶۱ - ۵۵۵، شمارهٔ ۹۶۷.
[2] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۳، ۱۲۰۳ - ۱۲۰۴.
[3] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۴، ۱۵۴۸ - ۱۵۴۹، شمارهٔ ۲۰۶۴.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

شيخ شريعه اصفهاني نجفي (۱۲۶۶ - ۱۳۳۹ق)

آقابزرگ دربارۀ علامه آيت‌اللّه شيخ شريعه ميرزافتح‌اللّه فرزند محمدجواد نمازي شيرازي اصفهاني نجفي (۱۲۶۶ - ۱۳۳۹ق) گويد: من بخش آب (باب المياه) از بحث طهارت در فقه را نزد اين آموزگار فرزانه فراگرفت[1].

آخوند خراساني آيت‌اللّه محمدكاظم فرزند ملاحسين هروي نجفي (۱۲۵۵ - ۱۳۲۹ق)

مرجعي عالي‌قدر و از مشروطه‌خواهان بزرگ است كه آقابزرگ بخش‌هايي بسيار از فقه و اصول را در خدمتش فراگرفت و تقريرات درس او به گونۀ سياهه در يک مجلد گردآورد[2].

آيت‌اللّه سيد محمدكاظم طباطبايي يزدي (۱۲۴۶ - ۱۳۳۷ق)

آقابزرگ گويد: افزون بر شاگردي از او اجازۀ روايت دريافت كردم. درس خارج فقه را نزدش بودم.

اوراست: رسالة في الاستصحاب؛ بستان نياز و گلستان راز؛ تعليقة علي المكاسب؛ حاشيه فرائد الاصول؛ رساله تعادل و تراجيح؛ الصحيفة الكاظمية؛ العروة الوثقي فيما تعم به البلوي.

سيد مرتضي كشميري (۱۲۶۸ - ۱۳۲۳ق)

فقه و اصول و اخلاق تدريس مي‌كرد و افزون برآن اجازۀ حديث از او دريافت كردم.

---

[1] كشكول، مجلس، ۶۰؛ زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ۱۳۸۲، ۸۳

[2] كشكول، مجلس، ۶۱.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

آموزگاران شیخ در سامراء

شيخ ميرزا محمدتقي شيرازي (د: ۱۳۳۸ق)

آقابزرگ گوید: شيخ محمدتقي فرزند محب‌علي فرزند ابوالحسن ميرزامحمدعلي حائري شيرازي متخلص به گلشن است.

او مرجعي عالي‌شأن از شاگردان مبرز ميرزاي شيرازي (د: ۱۳۱۲ق) و ساكن سامراء بود.

من هشت سال در كلاس درس او شركت داشتم.

اوراست: حاشيه مكاسب؛ و رسالة صلاة الجمعة؛ و رسالة الخلل؛ و شرح المنظومة الرضاعية و جزآن[1].

شيخ حسن‌علي تهراني (د: ۱۳۲۵ق)

آقابزرگ گوید: من در نخستين زيارتم از سامرا در ۱۳۱۳ و در نجف ۱۳۲۲ق به خدمت ايشان رسيدم[2].

[1] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۲۶۱ - ۲۶۴، شمارۀ ۵۶۱.

[2] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۴۵۴ - ۴۵۵، شمارۀ ۸۸۱.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

هم‌درس و هم‌بحث

شيخ محمدحسين تهراني (زادهٔ ١٢٩٢ق)

آقابزرگ گويد: او شيخ محمدحسين فرزند محمدحسن‌خان قزويني تهراني، فقيه، فرزانه، انديشمند، پارسا و پرهيزگار و قزويني‌تبار بود.

او از هم‌شاگردي‌ها و دوستان دوران كودكي‌ام بود. پدر و برادرانش از كارمندان دولتي بودند. او با مخالفت برادران خود بدين وادي گام نهاد. در آغاز تحصيل در تهران و در مرحلهٔ سطح و خارج در نجف با او هم‌مباحثه بودم. ما از نظر روحي و فكري بسيار به هم نزديک بوديم و ديدگاه‌هاي مشتركي داشتيم. شايد بهتر از هر كس ديگري، از مراتب فضل و دانش او آگاهي داشتم. ميان ما گفت و شنودهاي بسياري در خلوت، با آمادگي و بدون آن، رخ داده مي‌شد و من با همين گفت و شنودها به دانش فراوان و فضل بسيار او پي بردم[1].

[1] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج٢، ٥٦٦ - ٥٦٨، شمارهٔ ٩٩٠؛ زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ١٣٨٢، برگهٔ ٧۶.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

شاگردان آقابزرگ

شاگرداني بسياري را در زمينه‌هاي گوناگون پرورش داد، گروهي از ايشان دريافت‌كنندگان اجازهٔ روايت هستند، برخي ديگر از آن‌ها، مانند:

ابراهيم انصاري زنجاني خوييني
رضا حسين‌خان رشيدي ترابي
سيد احمد حسيني اشكوري
سيد احمد ديباجي (١٣١١ - ١٣٥٨خ)
سيد جمال الدين استرآبادي
سيد صالح حسيني زري (١٣٢۴ - ١٣٨۴خ)
سيد صفدر حسين نقوي
سيد عبدالعزيز طباطبايي با آوازهٔ محقق طباطبايي
سيد علي سيستاني
سيد محمدجواد حسيني زري (١٣٢٢ -)
سيد محمدحسن طالقاني
سيد محمدحسين حسيني تهراني
سيد محمدحسين حسيني جلالي
سيد محمدصادق بحرالعلوم
سيد محمدعلي قاضي طباطبايي
سيد محمدمحسن نقوي
سيد مرتضي نجومي

شيخ عبدالحميد سلطاني
شيخ محمد حسن محمدي بجنوردي
شيخ محمدحسين پاكستاني
عبدالحسين صالحي
علامه سيد محمدحسين حسيني تهراني
علامه عبدالعزيز طباطبايي يزدي (قدس سره)
محمد رضا حكيمي
محمد علي زاهد خميراني
محمدتقي داودي شاهرودي
محمدتقي شوشتري معروف به علامه شيخ يا حاج شيخ
محمدرضا حكيمي
محمدصادق سعيدي
محمدصادق سعيدي
محمدعلي زاهد خميراني
محمود انصاري قمي
مولانا رضا حسين خان رشيدي ترابي

سرودهٔ آقابزرگ

آقابزرگ گويد:

بسم اللّه الرحمان الرحيم

بعد از فوت نورچشم محمدباقر در روز يک‌شنبه ۱۷ جمادي يکم ۱۳۴۳ [۲۳ آذرماه ۱۳۰۳] درگذشت و در کنار از سوي شمال باب الفرج جهت غربي صحن سامراء به خاک سپرده شد، اين رباعي به خاطر گذشت.

باقرا باغ جنان تو و داغ جـــــــگر من — توأم آمد به جهان واي به روز دگر من

چون ز باب الفرجت کرد ندا هاتف غيب — بسته شد باب فرج بر رخ کاش و اگر من

محرّره آقابزرگ[1]

منظومة شعرية عقائدية

منظومة في العقايد، آقابزرگ سروده‌هايي در اصول عقايد دارد که ناتمام مانده است. آن بدين گونه آغاز مي‌شود:

الحمد للرب لا لمن سواه — لايستحق المدح إلّا الله

يا ربنا صَلّ عَلي المختار — محمد و آله الأطهار[2]

أرجوزة في أصول الدين

منظومه‌اي در اصول دين است که آقابزرگ سرودهٔ آن را به پايان نرساند[3].

---

[1] کشکول، مج، ۱۲۸ و ۲۴۰.

[2] نک: الذريعة، ج۲۳، ۱۲۳؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۱.

[3] نک: الذريعة، ج۱، ۴۵۶؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۵.

دکتر محمد ابراهيم ذاکر

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

أساطير الأوّلين

آقابزرگ در شناسهٔ سيد محمدباقر تهراني گويد: شايسته گفتن است كه در خانهٔ او درختي از گونهٔ چنار به نام دُلِب در خانهٔ اين سيد جليل القدر بود.

او هماره در خانه‌اش مراسم سوگواري امام حسين (ع) را برقرار مي‌كرد و در روز عاشوراي هر سال از آن خون تراوش مي‌كرد [تراوش شيرابهٔ دلب]. هر سال مردم براي آن نذر مي‌كردند و از آن تبرک مي‌گرفتند.

من بارها اين خانه و درخت را در كوي پامنار يكي از محله‌هاي پامنار، كوچه‌اي به نام صدر اعظم ديده بودم. همانند اين درخت در آرامگاه امامزاده زرآباد هشت فرسنگي قزوين، به نام چنار خونبار بود كه خون درونش قرارداشت. يكي از فرزانگان كتابي به نام چنار خونبار درباره‌اش نوشت كه ما آن را در الذريعة، ج۵، ۳۰۸ ياد كرديم.

پانوشت آقابزرگ: داستان اين درخت، يكي از رويدادهاي راستين است كه قابل انكار نمي‌باشد، آن را بسياري از بزرگان پاک‌نهاد، آن را ديده و درباره‌اش گفتگو كرده‌اند، ما نيز آن را ديده‌ايم، ولي فرزندان [مردم] امروزه - خدا ايشان را راهنمايي كناد - اين رويداد و همانندش را از رويدادهاي راستين افسانه‌هاي كهن [أساطير الأوّلين] به شمار مي‌آورند.

روشنفكري و نوگرايي، ايشان را از باورداشتن بدين رويدادها بازمي‌دارد. ازاين‌رو، ما نمونه‌هاي بسيار زياد ديگري از آن را در كتاب خود [الذريعة و طبقات] ياد نكرديم و به جهت شرايط امروزين ما كرامات مشهور از برخي پارسايان و ستون‌هاي دين را نياورديم كه قرارگرفتن در برابر دانش خواهد بود، چه ما خود گواه ديدنش بوديم و چه از مردان مورد وثوق شنيده بوديم - خداوند گام‌هاي ما را تا روز ديدار استوار نگاه داراد و ما را نيک‌فرجام كناد، اوست بخشنده‌ترين و بخشاينده‌ترين -[1]

[1] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۲۰۹، شمارهٔ ۴۵۵، شناسهٔ سيد محمدباقر تهراني.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

سفرهاي آقابزرگ

آقابزرگ همهٔ سفرهاي خود را چه در نوجواني، جواني، ميان‌سالي و پيري چند منظوره آغاز مي‌كرد.

او ديدگاه خود را برپايهٔ آموزش و پرورش علمي و كسب اخلاق و منشي انساني در دامان آموزگاراني بزرگ در هر زمينه و پس از آن برپايهٔ زيارت بزرگان و اولياء ديني و بهرهٔ اخروي بنياد مي‌گذاشت.

سفرهاي دوران نوشتن الذريعة و طبقات، بيشتر برپايهٔ يافتن كتابخانه‌هاي فهرست نشده و بكر براي يافتن نسخه‌هاي خطي و چاپي از نوشته‌هاي شيعيان، جهت فيش‌نويسي كتاب‌شناسي و نسخه‌شناسي آن‌ها براي گردآوري در دائرةالمعارف بزرگ شيعه، كتاب الذريعة إلي التصانيف الشيعة و طبقات أعلام الشيعة بود. ازاين‌رو، برآن شديم تا شماري از سفرهاي او را در اين‌جا بازگو كنيم.

سفر زيارتي مشهد ١٣١٠ق

آقابزرگ به همراه پدر و مادر در ذي‌قعده ١٣١٠ راهي زيارت امام رضا (ع) مي‌شود و اين نخستين سفر ايشان بوده است كه سه ماه به درازاكشيده مي‌شود.

ايشان در كلاس درس استاد شيخ عبدالخالق آموزگار پُرآوازهٔ مشهدي در مدرسهٔ مستشار مي‌رود و به فراگيري كتاب مطول[1] تفتازاني از درس قصر در علم معاني مي‌پردازد[2].

---

[1] كتاب مطول كتاب در دانش معاني و بيان و بديع است كه نوشتهٔ سعدالدين مسعود فرزند عمر فرزند عبدالله هروي خراساني تفتازاني فقيه و اديب (٧٢٢ - ٧٩٢ق / ١٣٢٢ - ١٣٩٠م) است.

[2] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج١، ٣٩٨؛ كشكول، مجلس، ٥٩.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

نخستين سفر به عراق ۱۳۱۳ق

آقابزرگ در اواخر ماه شوال ۱۳۱۳ / فروردين ۱۲۷۵ / آپريل ۱۸۹۶ با هزينهٔ برادر بزرگشان مشهدي ابراهيم كه پس از آن كربلايي محمدابراهيم شد و همسر برادر، راهي زيارت كربلا و نجف شدند.

شيخ گويد: شب آدينه‌اي را در كرمانشاه بوديم كه در روز آن ناصرالدين شاه قاجار در حرم عبدالعظيم (ع) ترور شد چهارشنبه ۲۳ ذي‌قعده ۱۳۱۳ / هفدهم ارديبهشت ۱۲۷۵ / ششم مي ۱۸۹۶، پس از آن راهي عراق شدند و پس از زيارت با در ماه صفر ۱۳۱۴ / تير ۱۲۷۵ / ژولاي ۱۸۹۶ به همراه برادر به تهران بازگشت.

گويا با پافشاري بسيار از برادر مي‌خواهد كه در نجف براي ادامهٔ تحصيل بماند، ولي برادر نمي‌پذيرد، مي‌گويد: پدر و مادرت از اين تصميمت بي‌خبر و انجام اين كارت نادرست خواهد بود، پس بازگرد و اجازهٔ ايشان را بگير، من خود براي سال ديگر همراهت خواهم بود؛ بنابراين، آقابزرگ فرمان برادر بزرگتر گوش فرامي‌دهد و بازمي‌گردد[1].

سفر به مازندران

آقابزرگ گويد: پس از بازگشت از نجف در سال ۱۳۱۴ق در كرمانشاه دچار تبي سخت شدم.

گويند: تب‌هاي اين شهر بسيار شگفتي‌سازند. هنگامي كه به تهران رسيد، شيخ جواد فرزند آخوند ملامحمد نوري ايلكاني او را ديد. دل‌نگران حال دوست خود شد، او را واداشت تا به همراهش به مازندران سفري كند و در روستاي خود ايلكان به استراحت بپردازد.

ره‌آورد آقابزرگ در اين سفر تفريحي، رونويسي چندين رساله بود، مانند آداب المناظرة نوشتهٔ فاضل كاشي كبيري است[2].

---

[1] الذريعة، ج۱۵، ۱۲۸؛ كشكول، مجلس، ۵۹.

[2] زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ۱۳۸۲، ۶۶ - ۶۷.

دومين سفر به عراق ۱۳۱۵ق

آقابزرگ گويد: من پس از به پايان رساندن مرتبت سطح كه پيش از درس خارج فقه و اصول است، در تهران نزد علامه سيد عبدالكريم لاهيجي مدرس، براي آموزش و تكميل تحصيل در دهم جمادي دوم ۱۳۱۵ / روز شنبه شانزدهم آبان ۱۲۷۶ / ششم نوامبر ۱۸۹۷ دوباره به نجف بازگشتم.

ديدار خانهٔ خدا ۱۳۶۴ق

نخستين سفر زيارتي و علمي آقابزرگ از خانهٔ خدا در روز پانزدهم شوال ۱۳۶۴ آغاز شد.

او از نجف رهسپار سوريه شد و پس از زيارت حضرت زينب (ع) در زينبيهٔ دمشق به بيروت رفت و از آن‌جا به سوي قاهره و به دنبالش به سوي مدينهٔ نبوي و مكه خانهٔ خدا رهسپار شد و در بازگشت از راه كانال سوئز به حيفا در اسراييل رفت و از آن‌جا به بيروت بازگشت و دوباره مسير سوريه به عراق را دنبال كرد.

آقابزرگ در اين سفر چند ماهه بهره‌هاي علمي از كتابخانه‌هاي مهم شهرهاي سر راه برد و گفتگوهاي علمي با بزرگان و استادان اهل سنت داشت و با ايشان مبادلهٔ اجازهٔ حديث داشت.

او در شهر مدينه نبوي نيز به بهره‌گيري از كتابخانهٔ عارف‌حكمت روي آورد و از شيخ ابراهيم خربوطي فرزند احمد حمدي (۱۲۸۸ - ۱۳۷۱ق) مدير كتابخانه اجازهٔ روايت در تاريخ سي‌ام ذي‌حجه ۱۳۶۴ گرفت كه با خامهٔ خودش در كتاب كشكول نگاشته است.

اين كتابخانه داراي دست‌نوشته‌هاي بسيار ارزشمند است كه سيد عبدالعزيز طباطبايي يكي از شاگردان مُبرّز آقابزرگ آن‌ها را فهرست كرده است.

پايه‌گذار اين كتابخانه شيخ‌الاسلام قسطنطنيه، شهاب‌الدين عارف احمد حكمت‌اللّه فرزند ابراهيم عصمت‌اللّه فرزند اسماعيل رائف‌پاشا حسيني رومي (۱۲۰۱ - ۱۲۷۵ق) فقيه حنفي، تاريخ‌نگار و قاضي شهرهاي قدس، مدينه و مصر است. او اين كتابخانه را در سال ۱۲۷۰ق در شهر مدينه بنياد نهاد.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

سفر سوريه ۱۳۶۴

همان‌گونه که پيش از اين بازگو شد، آقابزرگ در نخستين سفر حج خود، نخست جهت زيارت زينب کبري (ع) از نجف وارد شهر دمشق شد. دشواري‌هاي سفر با امکانات سدهٔ پيشين، او را از اهدافش دور نساخت و در کنار زيارت و بهره‌هاي اخروي، به دانش‌اندوزي و پيگيري گردآوري منابع شيعه در هرکجا مي‌پرداخت که سوريه و دمشق نيز از اين بهره‌وري دور نماند.

او در شب شنبه بيست و دوم شوال به دمشق رسيد و بر سيد امين زادهٔ ۱۲۸۲ق در شهر شقراء، وارد شد.

او در اين سفر زيارتي به کوته‌نويسي جلد چهارم رياض العلماء نوشتهٔ ملاعبدالله افندي که نزد سيد امين بود، روي آورد آن را در کتاب کشکول خود ثبت کرد.

سفر قاهره ۱۳۶۴ق

آقابزرگ در ادامهٔ سفر به سوريه به بيروت و از آن‌جا به فلسطين و قاهره رفت که ادامهٔ راه او به جدّه مي‌شد. او با توجه به گرفتاري‌هاي اين سفر طولاني و سن بالاي هفتاد سال، دست از رسيدن به اهداف علمي و پژوهش‌هاي شيعه‌شناسي برنداشت.

نشست‌هايي با انديشمندان و شيوخ اجازه برقرار کرد و ايشان اجازاتي مبادله شد.

ديدار خانهٔ خدا ۱۳۷۸ق

دومين سفر زيارتي آقابزرگ براي ديدار خانهٔ خدا با همراهي و ميهماني نواب سيد عبدالکريم‌خان صاحب فرزند سلطان نواب حامدعلي‌خان نواب رامپور انجام گرفت.

عبدالکريم‌خان از بزرگان هندي دانش‌پرور بود که پس از مرگ پيکر او را در آرامگاه آيت‌الله سيد محمدکاظم يزدي به خاک سپردند.

آقابزرگ گويد: عبدالکريم‌خان همهٔ بدهي‌هاي مرا که برابر با سيصد دينار بود، به همراه هزينهٔ سفر حجّ هوايي رفت و بازگشت من و همسرم علويه مريم‌بيگم را پرداخت کرد، در اين سفر عبدالکريم‌خان و همسرش عنبري‌بيگم دخت يوسف‌علي رامپوري و خادم ايشان کمو [عمو] محمدسعيد انجام گرفت. من در اين سفر چندين بار بيمار شدم.

آقابزرگ در اين سفر مکه، مانند سفر پيش با برخي از انديشمندان اسلامي نشست‌هايي علمي برگزار کرد.

سفر اصفهان، ۱۳۸۲ق

آقابزرگ شب شنبه يکم ربيع دوم ۱۳۸۲ از تهران سفري زيارتي علمي از اصفهان و علماي آن داشت و تا پسين‌روز پنج‌شنبه ششم ربيع دوم ۱۳۸۲ در آن‌جا بماند.

او ميهمان علامه روضاتي و علامه فاني بود، سپس با هواپيما به تهران بازگشت[1].

آقابزرگ گزارش کامل آن را در کشکول آورده است[2].

گزارش آقابزرگ از سفرنامه ۱۳۸۲ق

آقابزرگ گويد: ما براي زيارت سلطان خراسان، بامداد روز شنبه بيست و چهارم ربيع يکم سال ۱۳۸۲ [سوم شهريور ۱۳۴۱] از نجف بيرون آمديم و نزديک نيمروز به کاظمين رسيدم و به خانهٔ حاج علي‌محمد اعتماديه وارد شديم، ناهار خورديم و در زيرزمين تا نزديک غروب استراحت کرديم، سپس براي زيارت شتافتيم.

شيخ مهدي عسکري پس از نماز شامگاه به نزد ما آمد و ما را به خانه‌اش در مدينة الهادي برد که شب يک‌شنبه بود.

بامداد فردايش ما را تا فرودگاه بغداد بدرقه کردند، پس از يک پرواز يک ساعت و نيمه، هواپيما در فرودگاه مهرآباد تهران نشست، سپس در ميان استقبال دانشمندان و جز ايشان، به ويژه حاج ميرزا خليل کمره‌اي و سيد مهدي مدرسي با احترام فراوان بيرون آمديم؛ البته سيد مهدي مدرسي [کوچکترين داماد شيخ] پيش از روز پنج‌شنبه‌اي که ياد کرديم، از مشهد به تهران آمده بود و تا زماني که مي‌خواست به يزد برود، همراه ما بود.

سيد جلال آل‌احمد مرا با ماشينش به خانهٔ مرحوم آيت‌اللّه طالقاني برد.

---

[1] زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، کتابخانه مجلس شورا، تهران، ۱۳۸۲، ۶۷.

[2] کشکول، مجلس، ۲۵۶ - ۲۶۰.

من در آن‌جا شب دوشنبه، سه‌شنبه و چهارشنبه ماندم.

روز یک‌شنبه به همراه مدرسي به خانهٔ حاج اصغرآغا براي عقد دخترش رفتیم که من طرف قبول و علامه شیخ عبدالعلي طرف ایجاب بود.

روز دوشنبه به همراه تقي‌زاده به دیدار خوانساري رفتیم.

روز سه‌شنبه به دیدار چهل‌ستوني و آملي رفتیم.

روز پنج‌شنبه به دیدار آقارفیع و حاج قایم‌مقام رشتي رفتیم.

علویه [مریم خانم همسر آقابزرگ] روز سه‌شنبه ۲۷ ربیع یکم به همراه منزوي [علي‌نقي] وارد شد و در خانه‌اش مستقر شد، من به سویش شتافتم و به نزدش رفتم.

روز چهارشنبه در خانهٔ محسني ناهار خوردیم.

روز پنج‌شنبه در خانهٔ منزوي ناهار خوردیم.

تلگراف فراخواني و دعوت از سوي سید محمدعلي روضاتي و حاج سید ضیاءالدین علامه [فاني] از اصفهان براي ما آمد و من خواستار دادن پاسخ مثبت به فراخوان آنان بودم تا دیداري از مردگان و زندگان اندیشمند آن شهر باشد.

ما روز آدینه آخر ماه ربیع یکم به همراه گروهي بسیار در خانهٔ سید حاج سیف الأشراف میهمان بودیم، پس از خوردن ناهار به خانهٔ میرزامحمد محسني رفتیم که نزدیک به خانهٔ سیف بود و در آن‌جا تا عصر خواب دیدم.

حاج آقا جواد محسني گفت: ماشین من آمده است، شما را به اصفهان مي‌بریم. ما به همراه حاجیه علویه [همسر] و سید مهدي مدرسي سوار ماشین شدیم، ساعت پنج از شب رفته به اصفهان رسیدیم، به خانهٔ برادرش حاج مصطفي محسني در آخر کوي احمدآباد اصفهان وارد شدیم، همان شب، پس از خوردن شام خوابیدم که شنبه یکم ربیع دوم بود. بامداد همان شب گروهي از بزرگان به سرکردگي سید روضاتي و سید علامه نویسندگان تلگراف به نزدمان آمدند. برآن شدند تا برنامه‌ریزي نشست ما را براي چند روز، بدین‌گونه فراهم کنند: پسین‌روز شنبه، بامداد و پسین‌روز یک‌شنبه و بامداد روز دوشنبه تا پس از ناهار در خانهٔ سید محمدعلي روضاتي برگزار شد.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

پسين‌روز دوشنبه براي ديدار آرامگاه بزرگان و تکيه‌ها، به تخت فولاد رفتيم.

سيد علامه فاني روز سه‌شنبه نشستي بزرگ با تشريفاتي بسيار رسمي برگزار کرد و دانشمندان را از هر گروه و طبقه براي خداحافظي و خوردن ناهار با عنوان بازديد، فراهم آورد که جز اندکي همگان پاسخ مثبت دادند و آمدند.

پسين‌روز سه‌شنبه به ديدار آرامگاه و گور بزرگان اين شهر ، مانند دو مجلسي [محمدتقي و محمدباقر] حجةالاسلام شفتي و علامه کلباسي رفتيم. غروب بود که ما به ديدار گور دو مجلسي [تقي و باقر] به مسجد جامع آمديم، پس نماز مغرب را به جماعت خوانديم و نماز شامگاه را در خانه سيد علامه به جا آورديم و روز چهارشنبه، پنجمين روز را در خانهٔ او گذرانديم.

روز پس از آن علامه گروهي را براي ناهار دعوت کرد، من پس از برپاکردن نماز و پيش از همگان ناهار خوردم و اندکي خوابيدم، سپس براي نوشيدن چاي و گرفتن دست‌نماز برپاخاستم، پس از آن چهار ساعت پيش از غروب از خانه‌اش بيرون آمديم و سوار ماشين آماده شده از سوي سيد علامه به همراه گروهي، مانند معلم حبيب‌آبادي و روضاتي شديم تا فرودگاه [اصفهان] رفتيم، بليط هواپيما را سيد علامه فاني خريده بود. ما نيم ساعت در آن‌جا نشستيم، گروهي ديگر براي ديدارمان آمدند که ما در اين روزها، موفق به ديدارشان نشده بوديم، مانند فرزانه جلال همايي که کتاب التفهيم ابوريحان بيروني (د: ۴۴۰ق) که تصحيح کرده و تعليقاتي بر آن نوشته بود، به ما پيشکش کرد. هواپيما دو ساعت پيش از غروب پرواز کرد و پس از ساعتي به فرودگاه تهران رسيديم، گروهي، مانند سيد محمود سيف‌زادهٔ افجه‌اي به استقبال ما آمدند و ما را سوار ماشين کرده و به خانهٔ منزوي آوردند و ما آن شب را که شب پنج‌شنبه، ششمين روز بود، در آن‌جا شب را تا بامداد گذرانديم.

سيد مهدي [مدرسي] و حاج خانم علويه [همسر آقابزرگ] سوار ماشين‌هاي کرايه‌اي شده به قم رفتند و زيارت کردند و در آن‌جا معطل شدند، نيمه‌هاي شب به تهران رسيدند و در خانهٔ محسني شب را خوابيدند و در بامداد روز پنج‌شنبه وارد خانهٔ منزوي شدند. [شب پنج‌شنبه و شب جمعه] در خانهٔ منزوي خوابيديم.

پسين‌روز پنج‌شنبه به همراه سيد مهدي [مدرسي] به خانهٔ آقاحسين نواب، براي عقد دخترش رفتيم. قائم‌مقام رشتي را در آن‌جا ديديم که پيش از اين در روز دوم واردشدن ما در خانهٔ مرحوم طالقاني ديده بوديم و بامداد همين روز پنج‌شنبه نيز او را ديديم.

دکتر محمد ابراهيم ذاکر

سيد فرزند مرحوم حاج حشمت، اتفاقي آمد و به عادت همیشگي‌اش روضه‌خواني كرد، سيد مهدي [مدرسي] در اين مجلس فرصت را غنيمت شمرد و با او براي توصيه به سازمان امنيت گفتگو كرد تا زودتر ويزاي دامادشان سيد وثوق را بدهند كه شوهر خواهر سيد مهدي [مدرسي] بود.

همان زمان آيت‌اللّه بهبهاني وارد مجلس شد و فرمود كه نشاني خانهٔ منزوي را براي ديدار ما گرفته است و ما عذر و بهانهٔ او را براي نيامدن پذيرفتيم. او در اين مجلس عقد طرف ايجاب و من طرف قبول بودم.

پس از پايان نشست، به همراه سيد مهدي [مدرسي] به زيارت شاه‌عبدالعظيم (ع) رفتيم و نماز مغرب و شامگاه را در آرامگاه ايشان به جا آورديم، سپس سوار ماشين شده راهي بيمارستان فيروزابادي براي ديدارش شديم كه پسين‌روز همين با او قرار ديدار گذاشته بوديم، ولي موفق به ديدار ايشان نشديم، چون ده دقيقه پس از بيرون‌رفتن ايشان از بيمارستان و راهي فيروزآباد شدند، ما به بيمارستان رسيديم، پس ناگزيرانه به خانه مرحوم طالقاني وارد شديم و شب را همان جا گذرانديم.

من شب چهارشنبه تب داشتم، تب در همان روز فرونشست. سيد علامه پول بليط هواپيما را از جيب‌شان پرداخت كردند. ما يک ساعت به نيمروز به فرودگاه رفتيم، سوار هواپيما شديم.

روز آدينه به همراه علويه و سيد احمد ديباجي به زيارت شاه‌عبدالعظيم (ع) رفتيم.

بامداد روز آدينه هفتم ربيع دوم، سيد مهدي [مدرسي] به يزد رفت.

ما ناهار را در خانهٔ مريم [دختر بزرگ آقابزرگ] خورديم.

ما روز شنبه، يک‌شنبه و دوشنبه خانهٔ منزوي مانديم، شب سه‌شنبه به خانهٔ مرحوم طالقاني رفتيم كه شب روضه‌خواني ايشان بود كه همراه علويه خانم و سيد احمد ديباجي راهي آن‌جا شديم و شب را بيتوته كرديم.

بامداد سه‌شنبه، ما همگي به همراه علويه خانم همسر مرحوم طالقاني و نوادهٔ دختري ايشان آقامهدي سوار اتوموبيلي شديم كه حاج سيد احمد لاجوردي فرستاده بود و راهي آرمگاه حضرت معصومه (ع) شديم و در آن‌جا و دو ساعت پيش از نيمروز، وارد خانهٔ شيخ حسن‌آقا دانايي فرزند روح‌اللّه قزويني داماد مرحوم طالقاني شديم. نماز نيمروز را در آرامگاه شريف آن حضرت به جا آورديم.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

شب چهارشنبه و پنج‌شنبه و آدینه در آن‌جا خوابیدیم.

گروهي بسیار از اندیشمندان و روحانیان به دیدار ما آمدند و از ایشان به جهت کمبود زمان و ناتواني حرکتي از بازدید آنان پوزش خواستیم.

بامداد روز آدینه از قم راه افتادیم و دو ساعت پیش از نیمروز به خانهٔ مرحوم طالقاني رسیدیم، پسین‌روز به نشست عقد دختر حاج حسن‌آقا محسني رفتیم.

شب شنبه و یک‌شنبه و دوشنبه در خانهٔ منزوي ماندیم. آیت‌اللّه کمره‌اي و علامه حاج شیخ عباس مشکوري شب دوشنبه هفدهم ربیع دوم به دیدار ما آمدند.

روز دوشنبه سید محمد مشکات و گروهي از استادان دانشگاه تهران، مانند: فروزانفر رییس دانشکدهٔ معقول و منقول [دانشکدهٔ الهیات]، سردار فاخر رییس پیشین مجلس شوراي ملي، سرلشکر ضرغامي، آقاي بهادري، سیف‌اللّه‌خان نواب، دکتر متین‌دفتري، دکتر رضوي شیرازي، دکتر فرهاد رییس دانشگاه، دکتر فرشاد رییس دانشکدهٔ علوم، دکتر شیخ معاون دکتر فرشاد و آقاي محمود والانژاد، ما را میهمان کردند.

شب سه‌شنبه هژدهم براي روضه‌خواني، شب را در خانهٔ مرحوم طالقاني ماندیم و در روز همان شب، حاج میرزا ابوالفضل نجم‌آبادي به دیدار ما آمد.

روز چهارشنبه نوزدهم حاج محمدحسن در سلطان‌آباد ما را میهمان کرد. پسین‌روز چهارشنبه به همراه دیباجي به خانهٔ شیخ عباس مشکور رفتیم.

روز آدینه بیست و یکم حاج شیخ حسین تهراني (۱۳۸۲ - ۱۳۶۲خ) [همسر فاطمه خانم دختر آقابزرگ] به همراه خانواده‌اش وارد شدند.

روز دوشنبه بیست و چهارم به دیدار صدرالاشراف و زیارت امامزاده صالح فرزند امام موسي کاظم فرزند امام صادق (ع) رفتیم.

شب سه‌شنبه بيست و پنج به همراه شيخ حسين و ديباجي براي روضه‌خواني، شب را در خانهٔ طالقاني بيتوته كرديم. همان روز او [شيخ حسين] و ديباجي به اهواز رفتند.

شيخ محمدباقر كمره‌اي روز آدينه بيست و هشتم به ديدار ما آمد و در خانهٔ منزوي با هم ناهار خورديم، در اين روز آزمون‌هاي دانشگاهي محمدتقي [زادهٔ ۱۳۱۵خ، كوچكترين فرزند آقابزرگ] به پايان رسيد.

روز شنبه بيست و نهم به همراه خانواده به خانهٔ سيد كاظم علاقه‌بند رفتيم.

و روز يک‌شنبه بي‌خبر پيش به خانهٔ سيد محمد رفت، ولي خانواده‌اش نبودند. من تقريظي براي محدث [ارموي] نوشتم.

حاج سيد محمد روز دوشنبه يكم جمادي يكم ما را ميهمان كرد[1].

آقابزرگ سروده‌هايي به زبان تازي و پارسي دارد كه در كشكول آمده است.

[1] كشكول، مجلس، ۲۵۶ - ۲۶۰.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نام خانوادگي آقابزرگ

آقابزرگ برآن شدند تا در تهران برايشان شناسنامه بگيرند و اين در سال ۱۳۵۰ق / ۱۳۱۰خ بود.

يكي از خويشان ايشان پيشنهاد «منزوي» را داد و ايشان پذيرفتند.

آقابزرگ در نامه‌اي به استاد نراقي در بيست و يكم محرم ۱۳۸۰ در اين باره نوشته است: كلمهٔ منزوي اسم سجلّي حقير است كه در مجلسِ نوشتن سِجِلّ براي حقير در سال ۱۳۵۰ق، عمه‌زادهٔ مرحوم والدم، حاج محمدمحسن اخوان بنكدار كه در سراي قزويني‌ها بوده و تازه مرحوم شده، حاضرالمجلس بود، بالبداهه گفت: منزوي بنويسيد. حقير آن را به فال خوش برداشتم و شاكرم كه تا حال منزوي به جميع المعاني مي‌باشم.

فرزندان و بازماندگان شيخ نيز همين نام فاميل را براي خود نگاه‌داشتند[1].

[1] زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، مجلس شورا، تهران، ۱۳۸۲، ۴۵ - ۴۶.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نیاي آقابزرگ

حاج محمدمحسن تهراني (د: ۱۲۵۰ق / ۱۲۱۳خ / ۱۸۳۴م)

آقابزرگ در پانوشت جلد نهم الذریعة گوید: دوستي دیرینه‌اي میان او [حاج محمدمحسن] و منوچهرخان معتمدالدوله گرجي (د: ۱۲۶۲ق / ۱۲۲۵خ / ۱۸۴۶م) وزیر و فرمانرواي گیلان و اصفهان بود که با یکدیگر نخستین چاپخانه را در تهران بنیاد گذاشتند و به نام معتمدي بلندآوازه شد. او در تهران ملک و املاک دفترخانهٔ بازرگاني داشت و در رشت شعبه‌اي از تجارت‌خانهٔ خود را نداشت، ولي گه‌گداري و سالي یک بار بدان‌جا سر مي‌زد. ایشان هرکدام وصي دیگري بودند.

ما نسخه‌اي از کتاب حق الیقین [نوشتهٔ محمدباقر فرزند محمدتقي مجلسي (د: ۱۱۱۱ق)] داریم که آن را محمدمحسن در یکي از سفرهایش به گیلان و رشت به سال ۱۲۴۴ق [۱۲۰۷خ / ۱۸۲۹م] خریداري کرده و تاریخ تملک خود را بدین گونه برآن نوشته است: چگونه بگویم این [کتاب] مال من است، در حالي که خداوند مالک من است و من بندهٔ کمترین حاج محسن فرزند مرحوم حاج محمد تهراني فرزند مرحمت‌پناه ملاعلي‌اکبر فرزند مرحمت و غفران‌پناه حاج باقر اعلي اللّه مقامهم و درجاتهم في الجنان بحق سید ولد عدنان.

هم‌چنین با خامهٔ خود بر پشت این نسخه، فهرست نُه کتاب‌هاي را که در همین سال در شهر رشت خریداري کرده آورده است که نخستین آن همین کتاب حق الیقین است و پنج تاي آن به نام چاپ معتمدي است: ۱. قرآن؛ ۲. زاد المعاد [محمدباقر مجلسي]؛ ۳. عین الحیاة [محمدباقر مجلسي]؛ ۴. بخش نخست حیاة القلوب [محمدباقر مجلسي]؛ ۵. جلاء العیون [محمدباقر مجلسي] بود.

گویا او این کتاب‌ها براي رونق‌بخشي این چاپخانهٔ تازه بنیاد نهاده شده خریداري کرده بود. او نام منوچهر را در برگ وصیت‌نامه نوشته است که از یک سو براي بزرگداشت و تجلیل از او و از سوي دیگر چون در زمان نوشتن وصیت‌نامه که تاریخ ۱۲۴۶ق دارد، بدین نام نامیده نشده بود، نیاورده است، بدین جهت که فتحعلي‌شاه قاجار این نام معتمدالدوله را پیش از این به سرایندهٔ پُرآوازه عبدالوهاب با تخلص نشاط داده بود که دو سال پیش از این وصیت‌نامه در تاریخ ۱۲۴۴ق چشم از

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

جهان فروبسته بود، پس نام معتمدالدوله براي منوچهرخان در اين تاريخ وصيت‌نامه جز براي او نبوده است كه او را سرايندگاني در كتاب المدايح المعتمدية[1] ستوده‌اند.

حاج محسن تهراني چهار سال پس از نوشتن اين وصيت‌نامه به سال ۱۲۵۰ق درگذشت.

كارهاي نيكوكارانهٔ به جا مانده از او: ساختن گرمابهٔ قيصريه است كه در كنار مسجد جامع كهنه در تهران مي‌باشد و آن را وقف كرد و درآمدش را براي مسجد جامع در نظر گرفت. نيمي از درآمدش را ثلث [يک‌سوم] اموال خود [حاج محسن] براي دو فرزندش حاج محمدامين و فرزند ديگرش مولي محمدرضا كه نيايم من است، قرارداد.

پدرم از پدرش محمدرضا گويد: پيكر او را با همراهي حاج ملاعلي كني به نجف بردند و در وادي السلام به خاک سپردند. علامه كني نيز در نجف بماند و در كلاس درس علامه صاحب الجواهر شركت كرد، ولي پس از درگذشت استادش به تهران بازگشت[2].

ملامحمدرضا تهراني (د: ۱۲۷۵ق / ۱۲۳۷خ / ۱۸۵۹م)

آقابزرگ در *طبقات أعلام الشيعة، كرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة* گويد: او مولي محمدرضا تهراني فرزند حاج محسن فرزند حاج محمد فرزند مولي علي‌اكبر فرزند حاج باقر تهراني، نياي نويسندهٔ اين كتاب از سوي پدرش است.

او فرزانه و درست‌كار بود.

او هم‌چون پدرش از بازرگانان به نام روزگارش به شمار مي‌آمد، ولي رو به دانش‌پژوهي گذاشت با انديشمندان رفت و آمد داشت و به خواندن ادبيات پرداخت. پدرش او را پيش از سال ۱۲۵۰ به نجف فرستاد.

---

[1] الذريعة، ج۲۰، ۲۴۳، شمارهٔ ۲۷۸۶.

[2] الذريعة، ج۹، بخش يكم، ۱۴۵، شناسهٔ ديوان بهار الاصفهاني، شمارهٔ ۹۰۶.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

او بخواندن فقه و اصول نزد اندیشمندان آن روزگار پرداخت و پس از مدتي ماندگاري در زمان زیستن پدر به تهران بازگشت. او هم‌روزگار علامه مولي محمد اندرمالي بلندآوازه در دانش و درست‌کاري بود، پیوسته با وي رفت و آمد داشت و همراهش بود و از او بهرهٔ فراوان برد.

او کتاب‌هایي بسیار در زمینهٔ فقه، حکمت، کلام، دعاء و جزآن را رونویسي کرد و هم‌اکنون دست‌نوشته‌هایي از او با خامهٔ تعلیق زیبانویسي شده نزد من مي‌باشد.

من نوشتهٔ تبارنامهٔ او را با خامه‌اش بر روي برخي از این دست‌نوشته‌ها که بازگو کردم، وجود دارد.

[**اوراست:** کتاب ترغیب المسلمین علي دفاع المشرکین به زبان پارسي است که در سیزدهم جمادي یکم ۱۲۷۳ آن را به پایان رساند. او آن را براي برانگیختن مردم ضدّ انگلیس به هنگام یورش آنان به عمان نوشت. نسخهٔ آن به شمارهٔ ۳۲۲۶، نشریه ۱۱، برگهٔ ۲۱۸۶ در دانشگاه تهران نگاه‌داري مي‌شود.][1]

هنگامي که پدر ایشان در سال ۱۲۵۰ق درگذشت، به انجام‌دادن کارهاي بازرگاني پدر روي آورد.

او روز خود را دو بخش کرد:

- بخشي را براي کارهاي بازرگاني گذاشت؛
- و بخش دیگر را ویژهٔ دانش‌پژوهي نهاد.

او در اواخر عمر گرفتار سنگیني شنوایي شد تا آن که در محرم سال ۱۲۷۵ چشم از جهان فروبست. پیکر او را به نجف بردند و در گورستان وادي السلام به خاک سپردند. دو فرزند به جا گذاشت:

- **فرزند بزرگتر**، پدرم حاج علي - رحمت خداوند بر او باد -بنده‌اي درست‌کار بود که در هشتم جمادي یکم ۱۳۲۴ [شنبه هشتم تیرماه ۱۲۸۵ / سي‌ام ژوئن ۱۹۰۶] درگذشت و او را نیز در وادي السلام به خاک سپردند؛

[1] افزوده‌هاي دست‌نویس دکتر علي‌نقي منزوي بر کرام البررة.

- **دومي**، [عمويم] حاج حبيب‌اللّه بود كه در سال ۱۳۶۱ق [۱۳۲۱خ / ۱۹۴۲م] در نجف درگذشت و در كنار آن‌ها آرميد؛
- **فرزند سومي** نيز داشت كه در روزگار زيستي پدر غرق شد و پدر در سوگش چنين سرود:

چون شدي غرقه همان به كه به تقليد تو من ديده دريا كنم و رخت بدان جا فكنم.[1]

محمدحسن فرزند محمدمحسن تهراني، عموي پدر

آقابزرگ مجموعه‌اي به خامهٔ عموي پدر خود دارد كه بر آن چنين نگاشته است: مجموعه‌اي است به قلم عمويم محمدحسن فرزند حاج محسن تهراني كه پيش از درگذشت پدرش حاج محسن (د: ۱۲۵۰ق) چشم از جهان فروبست.

وي رونويسي اين مجموعه را در سال ۱۲۴۳ق به پايان رساند كه دربرگيرندهٔ:

- حاشيهٔ تهذيب ملاعبداللّه يزدي (د: ۱۰۲۱ق) در منطق؛
- و البهجة المرضية نوشتهٔ عبدالرحمان سيوطي (د: ۹۱۵ق) در صرف و نحو است.[2]

حاج علي فرزند محمدرضا تهراني

حاج علي پدر صاحب الذريعة است.

آقابزرگ گويد: حاج علي فرزند محمدرضا فرزند حاج محسن طهراني در نهم شوال ۱۲۵۰ق [يک‌شنبه ۱۹ بهمن ۱۲۱۳ / هشتم فوريه ۱۸۳۵] زاده شد، كتابي به نام تاريخ الدخانية دارد كه در پايان آن نوشته است: «اين چند كلمه براي توضيح، قلمي شد». نسخه به خط اوست كه در يک مجموعه نزد من نگاه‌داري مي‌شود. او در هشتم جمادي يكم ۱۳۲۴ق [هشتم تير ۱۲۸۵ / سي ژوئن ۱۹۰۶] در شهر نجف درگذشت و در وادي السلام به خاک سپرده شد. (الذريعة، ج۳، ۲۵۲، شمارهٔ ۹۳۸)

---

[1] كرام البررة، طبقات أعلام الشيعة، ج۲، ۵۶۳.

[2] زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، مجلس شورا، تهران، ۱۳۸۲، ۵۵.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

آقابزرگ در نامه‌اي براي سيد محمدباقر موسوي، دربارهٔ پدرشان چنين نوشته است: او بنده‌اي درست‌كار بود، بهره‌اي از معارف ديني و احكام شرعي داشت. دوست‌دار دانش و انديشمندان بود و در پايان عمر از كارهاي بازرگاني دست كشيد و در نشست‌هاي دانشمندان كه بال فرشتگان فرش شده است، شركت مي‌كرد تا از ديدار آنان بي‌بهره نماند و به گفتگوهاي انديشمندانهٔ آنان گوش فرامي‌داد. او زمان خود را تا نزديكي‌هاي نيمروز در اين نشست‌ها مي‌گذراند، سپس ماندهٔ روز را استراحت مي‌كرد[1].

آقابزرگ در شناسهٔ سيد جمال‌الدين افجه‌اي (د: ۱۳۳۰ق) گويد: سيد جمال‌الدين خانهٔ ما رفت و آمد زياد داشت، چون توجه ويژه‌اي به پدرم داشت، دوست‌دار او بود و پدرم هر بامداد در كلاس درس او با روحانيان ديگر شركت مي‌كرد تا اين كه پيش از او درگذشت[2].

حاج حبيب‌اللّه فرزند محمدرضا، عموي آقابزرگ

آقابزرگ در *نقباء البشر* گويد: ده ساله بودم كه با عمويم حاج حبيب‌اللّه به مسجد سپهسالار نوين كه ميرزا حسين‌خان سپهسالار آن را ساخته بود، مي‌رفتيم و در نمار جماعت ماه رمضان و مجلس وعظ شيخ جعفر شوشتري (د: ۱۳۰۳ق) با آوازهٔ ساده‌دل شركت مي‌كرديم.

عمويم مرا در جايي بلند مي‌گذاشت تا زير دست و پا له نشوم. من از آن‌جا سراسر صحن را نگاه مي‌كردم و هيچ جاي خالي، به جز حوض بزرگ آن، نمي‌ديدم[3].

---

[1] همان جا، ۵۶ - ۵۷

[2] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۳۱۵ - ۳۱۶، شمارهٔ ۶۴۳.

[3] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۲۸۵ - ۲۸۶، شمارهٔ ۶۰۰.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

آسیه‌بیگم، مادر آقابزرگ

آسیه‌بیگم (د: ۱۳۲۹ق / ۱۲۹۰خ / ۱۹۱۱م) دختر حاج سید اسداللّه با آوازهٔ سید عطار بزرگ، بانویي دست‌کار و پرهیزگار از خاندان سادات علوي بود.

آقابزرگ گوید: حاج سید محمدخلیل فرزند حاج سید اسداللّه فرزند ابوالقاسم فرزند علي‌نقي فرزند حسین تهراني خراساني‌تبار با آوازهٔ به حاج سید عطار بزرگ در سال ۱۲۸۸ق درگذشت و فرزندش او را در وادي السلام نجف به خاک سپرد.

همسر او مریم‌النساء دختر حاج محسن تهراني (د: ۱۲۵۰ق) بود و این حاج محسن نیاي خاندانی بزرگ بود که شماري از آنان از نوادگان پسري (احفاد) فرزندش سید محمدخلیل و بیشتر آنان از نوادگان شش دختر او بودند که مادرم پس از همهٔ آن‌ها در سال ۱۳۲۹ق درگذشت و در کنار آرمگاه پدرش حاج سید اسداللّه در وادي السلام نجف به خاک سپرده شد.

آقابزرگ در ادامه از خواهرانش مي‌گوید: وي به نقل از شیخ عبدالنبي نویسندهٔ کتاب رموز الرسائل براي گفت: او نخستین کس بود که خانه‌اي در کوفه در کنار آرامگاه خدیجه، ساخت.

هم‌چنین مرا آگاه کرد که وصي دایي خود حاج سید خلیل فرزند حاج سید اسداللّه تهراني بود و این که در آخرین سفر حج به سال ۱۳۰۷ق؛ یا ۱۳۰۸ق با هم بودند و او در مسیر بازگشت در دریا چشم از جهان فروبست و او این رویداد را پنهان ساخت تا به جزیره‌اي رسیدند و او را در خلیل‌الرحمان در قدس به خاک سپردند.

او گزارش زندگي دایي خود سید خلیل‌اللّه تهراني (د: ۱۳۰۸ق) یادکرده است و از ویژگي‌هاي منشي و اخلاقي او سخن بسیار گفته است[1].

[1] زندگي و آثار شیخ آقابزرگ تهراني، محمدحسین جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، کتابخانه مجلس شورا، تهران، ۱۳۸۲، ۵۷ - ۵۸

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

غلام‌حسين تهراني

ميرزا غلام‌حسين بهشتي‌پور تهراني (د: ١٣٦٥ق / ١٣٢٥خ / ١٩٤٦م) فرزند ملاكربلايي محمدابراهيم برادرزاده و داماد نخست آقابزرگ به زيارت عتبات آمد و در سامراء كتاب كشف المحجة عن المذاهب الأربعة[1] را براي محمدحسين كرهرودي فرزند محمدمهدي (١٣١٤ق) رونويسي كرد.

گويا همان كشف المحجة في ابطال المذاهب الأربعة باشد كه نوشتهٔ مولي محمدحسين فرزند محمدمهدي كرهرودي سلطان‌آبادي درگذشتهٔ ١٣١٤ق در كاظمين است[2].

آقابزرگ اين گفته در ذيل همين يادكرده است كه نسخهٔ آن را نزد خود داشته است و سال پايان رونويسي آن را ١٣٣٥ق بازگو نموده‌اند.

وي سال ١٣٥١ق به تهران بازگشت و در سال ١٣٦٥ق چشم از جهان فروبست[3].

---

[1] كشف المحجة في ابطال المذاهب الأربعة نوشتهٔ مولي محمدحسين فرزند محمدمهدي كرهرودي سلطان‌آبادي درگذشتهٔ ١٣١٤ق در كاظمين است (الذريعة، ج١٨، ٥٨، شمارهٔ ٦٦٠).

[2] الذريعة، ج١٨، ٥٨، شمارهٔ ٦٦٠.

[3] خودنگارهٔ بهشتي‌پور: تولد اين احقر غلام‌حسين غلام‌حسين [فرزند كربلايي محمدابراهيم بهشتي‌پور (١٣١٤ - ١٣٦٦ق / ١٢٧٥ - ١٣٢٦خ)] در طهران در شب چهارشنبه بيستم شهر ج١ [جمادي يكم] در سنهٔ ١٣١٤ و تزويج به دختر عمه فاطمه خانم بنت مشهدي محمود بزاز در طهران در شب سه‌شنبه شهر شعبان در سنهٔ ١٣٣١ و طلاق در سنهٔ ١٣٣٧ و ورود حقير به سامراء در هفتم شهر ج٢ [جمادي دوم] در سنهٔ ١٣٣٨ و تزويج به دخترعمو مريم خانم در سامراء در شب پنج‌شنبه ٢٧ شهر ج١ ١٣٤٠ و ورود به نجف اشرف از سامراء در ٢٤ شهر محرم در سنهٔ ١٣٥٦ (اسناد بهشتي‌پور). هادي بهشتي‌پور نويسد: پدرم غلام‌حسين در تاريخ ٢٦/٤/١٤ در طهران مرحوم شد و ابن‌بابويه در شهرري به خاک سپرده شد.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

خانوادهٔ آقابزرگ

ازدواج آقابزرگ

منصوره خانم دخت شيخ علي فرزند علامه علي‌رضا قزويني

نخستين ازدواج آقابزرگ در اوايل ذي‌حجه ۱۳۲۰ با منصوره خانم دختر عالم بزرگ شيخ علي (د: ۱۳۳۳ق) فرزند علامه پارسا حاج علي‌رضا يزدي قزويني است.

او در شب آدينه بيست و پنجم ربيع دوم ۱۳۳۶ق در كاظمين درگذشت و در رواق آرمگاه امام موسي كاظم (ع) به خاک سپرده شد[1].

علويه مريم‌بيگم طباطبايي (د: ۱۳۹۰ق)

دومين ازدواج آقابزرگ، پس درگذشت همسرشان منصوره خانم در بيست و پنجم ربيع دوم ۱۳۳۶ رخ داد. ايشان با علويه مريم‌بيگم دخت سيد احمد (۱۲۷۳ - ۱۳۳۸ق) فرزند ميرزامحمدحسن زوار دماوندي طباطبايي در تاريخ بيست و هفتم جمادي يكم ۱۳۳۶ در كاظمين ازدواج كرد.

هم‌چنين نک: زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ۱۳۸۲، ۵۸

[1] بهشتي‌پور نويسد: تولد آقاميرزا عمو آقا شيخ آقابزرگ طهراني المسمي به محمدمحسن در طهران شب پنج‌شنبه ۱۱ شهر ع۱ [ربيع يكم] در سنهٔ ۱۲۹۳ و تزويج ايشان به منصوره خانم بنت آقا شيخ علي قزويني در نجف اشرف در شهر ذي‌الحجه در سنهٔ ۱۳۲۰ و ورود ايشان به نجف اشرف در سنهٔ ۱۳۱٤ق و تزويج ايشان به علويه مريم‌بيگم بنت آقا سيد احمد دماوندي در كاظمين در شب ۲۷ شهر ج۱ در سنهٔ ۱۳۳٦.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

مریم خانم در شب دوشنبه عید غدیر ۱۸ ذي‌حجه ۱۳۹۰ یک سال یک هفته پس از درگذشت آقابزرگ، چشم از جهان فروبست و در کنار او در زیرزمین کتابخانهٔ عمومي وقفي‌اش در نجف، آرمید.

فرزندان آقابزرگ و منصوره خانم

محمدباقر (۱۳۲۲ - ۱۳۴۳ق / ۱۲۸۳ - ۱۳۰۳خ)

محمدباقر: فرزند نخست ایشان، محمدباقر در شب شنبه شانزدهم جمادي یکم ۱۳۲۲ / هفتم مرداد ۱۲۸۳ / بیست و نهم ژولاي ۱۹۰۴ در شهر نجف زاده شد. او با سني اندکي بیش از بیست سال، در روز یک‌شنبه هفدهم جمادي یکم سال ۱۳۴۳ / ۲۳ آذر ۱۳۰۳ / چهاردهم دسامبر ۱۹۲۴ چشم از جهان فروبست و در شبستان چسبیده به باب الفرج در صحن عسکریین [امام هادي، علي‌نقي (ع) و امام حسن عسکري (ع) در سامره] آرمید. آقابزرگ از مرگ او بسیار آزرده شد و درباره‌اش سروده‌اي را سرایید.

باقرا باغ جنان تو و داغ جـــــــگر من — توأم آمد به جهان واي به روز دگر من
چون ز باب الفرجت کرد ندا هاتف غیب — بسته شد باب فرج بر رخ کاش و اگر من

محرّره آقابزرگ[1]

آقابزرگ او را مردي فرزانه و اندیشمند مي‌دانست و امید فراوان بدو بسته بود.

مریم بهشتي‌پور [منزوي] (۱۲۸۸ - ۱۳۶۵خ)

مریم خانم فرزند دوم ایشان، در روز شنبه سوم محرم ۱۳۲۸ / بیست و پنجم دي ۱۲۸۸ / پانزدهم ژانویه ۱۹۱۰ در شهر نجف چشم به جهان گشود[1].

[1] کشکول، مج، ۱۲۸ و ۲۴۰.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

او با غلام‌حسين بهشتي‌پور (د: ۱۳۶۵ق) پسرعموي خود در سامراء ازدواج كرد، سپس در سال ۱۳۵۱ق به تهران آمد.
او در دهۀ بيست و به ويژه سال‌هاي پيش و پس از كودتا ۱۳۳۲خ فعاليت‌هاي اجتماعي، فرهنگي و سياسي با سازمان زنان و مبارزه براي سوادآموزي و حقوق بشر داشت.

فرزندان مريم و غلام‌حسين بهشتي‌پور

هادي بهشتي‌پور (۱۳۰۵ - ۱۳۹۰خ)[۲]؛ محمدمهدي بهشتي‌پور (۱۳۰۹ -۱۳۸۰خ)[۳]؛ صادق بهشتي‌پور (۱۳۱۱ - ۱۳۷۵)[٤]؛ مهيار (نجفي) بهشتي‌پور (۱۳۱۷. -۱۳۷۱خ)[٥]؛ عصمت (عذرا) بهشتي‌پور (زادۀ ۱۶ مرداد ۱۳۲۴)[٦].

---

[۱] مريم به نام خانوادگي همسرش (بهشتي‌پور) شناسنامه گرفت در چهارم خرداد ماه ۱۳۶۵ درگذشت و در بهشت‌زهرا، قطعه ۷، رديف ۳۵، شماره ۲۸ به خاک سپرده شد. سال تولد شناسنامه‌اي خاله مريم

[۲] خاک‌سپاري: بهشت‌زهرا، قطعه ۱۱۰ رديف ۶۳ شماره ۳۵.

[۳] خاکسپاري بهشت‌زهرا، قطعه ۲۰۹، رديف، ۴۰، شماره ۱۸.

[٤] خاکسپاري بهشت‌زهرا، قطعه ۷۹، رديف ۵۹، شماره ۵۷.

[٥] خاکسپاري بهشت‌زهرا، قطعه ۱۱۰، رديف ۶۲، شماره ۳۵.

[٦] غلام‌حسين بهشتي‌پور مي‌نويسد: تولد اين احقر غلام‌حسين در طهران در شب چهارشنبه بيستم شهر ج۱ [جمادي يكم] در سنۀ ۱۳۱٤ و تزويج به دختر عمه فاطمه خانم بنت مشهدي محمود بزاز در طهران در شب سه‌شنبه شهر شعبان در سنۀ ۱۳۳۱ و طلاق در سنۀ ۱۳۳۷ و ورود حقير به سامراء در هفتم شهر ج۲ [جمادي دوم] در سنۀ ۱۳۳۸ و تزويج به دخترعمو مريم خانم در سامراء در شب پنج‌شنبه ۲۷ شهر ج۱ ۱۳٤۰ و ورود به نجف اشرف از سامراء در ۲٤ شهر محرم در سنۀ ۱۳۵٦؛ تولد نورچشمي محمدهادي در سامراء در شب ۲۳ شهر رمضان در سنۀ ۱۳٤۵ [شنبه پنج فروردين ۱۳۰٦]؛ تولد نورچشمي محمدمهدي در سامراء در چهارشنبه ۱۸ شهر محرم در سنۀ ۱۳٤۸ [پنج تيرماه ۱۳۰۸]؛ تولد نورچشمي محمدصادق در سامراء در شب سه‌شنبه ۲۱ ذق [ذي‌قعده] در سنۀ ۱۳۵۰ [نهم فروردين ۱۳۱۱]؛ تولد نورچشمي طاهره ملقب به نجفي در نجف اشرف در دوشنبه ۱۹ شهر ج۱ در ۱۳۵۷ [يک‌شنبه ۲٦ تيرماه ۱۳۱۷]؛ تولد نورچشمي طيبه خانم در طهران در يوم شنبه شهر

شرح حال و برخي از فعاليت‌هايي اجتماعي از خاله مريم و همسرش [شغل و تحصيلاتي كه در سامرا و نجف داشته‌اند] اگر در دسترس است به اين بخش اضافه كنيم.

محمدهادي بهشتي‌پور (۱۳۰۵ - ۱۳۹۰خ)

محمدهادي بهشتي‌پور (اول اسفند ۱۳۰۵ - درگذشت نهم اسفند ۱۳۹۰خ) در تاريخ دهم شهريور ۱۳۲۶ با زهرا يعقوب جراح زادهٔ[1] دوازدهم خرداد ۱۳۱۱، ازدواج كرد[2]. او پيشه‌وري را با دوزندگي آغاز كرد، سپس كاسب و بازرگاني مورد اعتماد در بازار شد. فعاليت‌هاي بازرگاني گسترده‌اي داشت.

حافظهٔ بسيار نيرومند و توانا در بيان خاطرات داشت.

ذي‌القعدة الحرام سنهٔ ۱۳٦۰؛ تولد نورچشمي فاطمه خانم در طهران در يوم پنج‌شنبه ۲۵ شهر ع۱ ۱۳٦۲؛ تولد نورچشمي فاطمه خانم الملقب به عذرا در صبح دوشنبه ۲۷ شهر شعبان در طهران سنهٔ ۱۳٦٤ [سه شنبه ۱۶ مرداد ۱۳۲۴]؛ فوت نورچشمي محمدعلي در سامراء در سنهٔ ۱۳٤۵ق؛ فوت نورچشمي راضيه در طهران در سنهٔ ۱۳۳٦ق؛ فوت نورچشمي مصطفي در سامراء در سنهٔ ۱۳۵۳ق؛ فوت نورچشمي زهرا ملقب به اشرف در نجف اشرف در چهارشنبه ۱۷ شهر ج۲ [جمادي دوم] سنهٔ ۱۳۵٦ (اسناد بهشتي‌پور).

[1] زهرا جراح در شناسنامه زادهٔ ۱۲ خزداد ۱۳۱۱ و در گزارش محمدهادي بهشتي‌پور ۱۲ شهريور ۱۳۱۱ است. او در روز ۲۸ اسفند ۱۳۹۰ كه روز ۲۹ اسفند در بهشت‌زهرا قطعه ۱۱۰ رديف ٦۳ شماره ۳۵، بيست روز پس از درگذشت همسرش در همان گور، به خاک سپرده شد.

[2] هادي بهشتي‌پور نويسد: تولد دختر عمه زهرا خانم بنت آقا مشهدي غلامعلي بنّا در تاريخ ۱۱/٦/۱۲خ؛ تزويج اين حقير با بنت آقامشهدي غلامعلي بنا در تاريخ ۲٦/٦/۱۰خ؛ تولد نورچشمي فاطمه خانم الملقب به شهين در طهران در شب ۲۷/۷/۲۰خ و فوت نورچشمي فاطمه خانم الملقلب به شهين در طهران پنج‌شنبه ۲۸/۱/۱۳خ

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

فرزندان محمدهادي بهشتي‌پور و زهرا يعقوب جراح

نصرت بهشتي‌پور (۱۳۲۸ - ۱۴۰۰خ)؛ حسين بهشتي‌پور (۱۳۳۲ - ۱۳۵۵خ)؛ علي بهشتي‌پور (۱۳۳۴خ - ...)؛ رضا بهشتي‌پور (۱۳۳۸خ - ...)؛ حسن بهشتي‌پور (۱۳۴۰خ - ...)؛ محسن بهشتي‌پور (۱۳۴۱ - ۱۳۹۵خ)؛ ناهيد بهشتي‌پور (۱۳۴۴خ - ...)؛ جعفر: (۱۳۵۰خ - ...).

نصرت بهشتي‌پور (۱۳۲۸ - ۱۴۰۰خ)

زادۀ دهم دي ماه ۱۳۲۸، ازدواج با عظيم صاحب‌زماني (۱۳۳۰ - ۱۳۹۸خ)، زادۀ ۱۲شهريور ۱۳۳۰در تهران و درگذشت ۳۱ خرداد ۱۳۹۸در بيمارستان ميلاد تهران، شغل خياط، خاکسپاري در بهشت زهرا قطعه ۳۲۴ رديف ۸۶ شماره ۶۱. نصرت و عظيم در ۱۲ شهريور ۱۳۵۲ با هم ازدواج کرده است.

فرزندان نصرت بهشتي‌پور و عظيم صاحب‌زماني

معصومه: زادۀ ۱۲مرداد ۱۳۵۳ که در نهم شهريور ۱۳۷۳ سيد علي اسلامبولي‌زاده متولد ۲۲ فروردين ۱۳۴۳ کارمند مخابرات ازدواج کرده است.

فرزند: حسن، زادۀ ۱۴ دي ماه ۱۳۸۴.

محبوبه: زادۀ ۱۲ اسفند ۱۳۵۴ در بيمارستان فرح تهران. او در مرداد ماه ۱۳۷۸با محمد اسدي، زادۀ ۲۵ آذرماه ۱۳۵۲ ازدواج کرد و در تاريخ شهريور ۱۳۸۵ طلاق گرفت.

فرزندان: حسين، زادۀ ۲۲مرداد ۱۳۷۹؛ زهرا، زادۀهفتم آبان ۱۳۸۲.

منصوره: زادۀ ۱۲ اسفند ۱۳۵۴ يک ربع بعد از محبوبه [دوقلو] در بيمارستان فرح تهران. ازدواج ۱۳ مرداد ۱۳۸۸ با محمدرضا کريم‌زاده، کارمند بخش آلبانيايي راديوي برون مرزي صدا و سيما.

فرزندان: فاطمه زهرا زادۀ ۱۳ ارديبهشت ۱۳۸۹ تهران؛ محمدمهدي، زادۀ بيستم اسفند ۱۳۹۱ تهران.

آزاده: زادۀ ۱۱ شهريور ۱۳۵۹، ازدواج ۲۹ خرداد ۱۳۹۱ با سعيد نجف‌زاده، متولد ۲۵ آذرماه ۱۳۶۰.

آرزو: زادهٔ ۲۳ شهريور ۱۳۶۴ بيمارستان بوعلي تهران، ازدواج ۲۲ فروردين ۱۳۹۰ با محمد كيهاني‌فرد زادهٔ اول دي ماه ۱۳۶۱ كارمند ادارهٔ تلفن تهران.

فرزند: كيان، زادهٔ ۲۲ مهر ماه ۱۳۹۲.

حسين بهشتي‌پور (۱۳۳۲ - ۱۳۵۵خ)

او زادهٔ ۱۳۳۲خ در تهران است كه در روز چهاردهم بهمن ۱۳۵۵ در بيمارستان آراد تهران درگذشت و در بهشت زهرا،قطعه ۱۳، رديف ۵۸، شماره ۵۱ به خاک سپرده شد.

علي بهشتي‌پور (۱۳۳٤خ - ...)

او زادهٔ بيست و چهارم دي ماه ۱۳۳۴ در تهران است و مغازه‌دار مي‌باشد. وي ۲۹ بهمن ۱۳۵۸ با منصوره صفوي‌راد زادهٔ اول فروردين ۱۳۳۷ ازدواج كرد.

فرزندان علي بهشتي‌پور و منصوره صفوي‌راد

نرگس: زادهٔ ۲۰ دي ماه ۱۳۵۹ در تهران است كه در تاريخ ۱۸ خرداد ۱۳۸۵ با آقاي مهدي ملكي زادهٔ ۲۰ مهر ماه ۱۳۵۸ ازدواج كرد.

فرزند نرگس: آراد، متولد هشتم مهر ماه ۱۳۸۹ در تهران

سهيلا: زادهٔ شنبه دهم دي‌ماه ۱۳۶۲ و ازدواج در سوم خرداد ۱۳۹۰ با حسين نادلي‌زاده متولد اول آبان ۱۳۶۰.

فرزند سهيلا: آرتين، زادهٔ ۲۲ دي‌ماه ۱۳۹۳، تهران؛

ميثم: زادهٔ ۱۶ آذرماه ۱۳۶۳، تهران، ازدواج هشتم خرداد ۱۳۹۱ با سپيده شكوهي زادهٔ ۲۱ تير ماه ۱۳۶۳.

فرزند ميثم: بنيتا، زادهٔ يازدهم اسفند ۱۳۹۳.

رضا بهشتي‌پور (۱۳۳۸خ - ...)

زادهٔ يكم مرداد ۱۳۳۸، ژيمناست بزرگ، موزيسين توانمند، آموزگار ويلون‌نوازي و سازهاي ايراني در سراسر آلمان. ازدواج با ماريتا هدويگ ماخيل در ۲۳ بهمن ۱۳۶۶ در دوسلدورف - آلمان. جدايي در ۱۵ ارديبهشت ۱۳۸۵.

فرزندان رضا بهشتي‌پور و ماريتا هدويگ ماخيل

ليندا، زادهٔ ششم دي ماه ۱۳۶۸، دوسلدورف - آلمان؛

يلدا، زادهٔ سي‌ام مهرماه ۱۳۷۶ در بوخوم - آلمان

حسن بهشتي‌پور (۱۳٤۰خ - ...)

زادهٔ يکم تير ۱۳۴۰ در تهران است. او در جواني و با داشتن مدرک ليسانس خبرنگاري در نبرد با عراقيان متجاوز به سرزمين ايران به سال ۱۳۶۶خ اسير شد و پس از سه سال، مرداد ۱۳۶۹ از اسارت رهايي يافت و و تحصيلات خود را در همين زمينه ادامه داد و مدرک کارشناسي ارشد را دريافت کرد. او سي سال کارشناس مسائل اروپاي شرقي، به ويژه روسيه در صدا و سيماي ايران بود و بيش از صدها مصاحبه زنده، سخنراني و مقاله دارد. او در ششم بهمن ۱۳۷۱ با زهرا متين‌فر، زادهٔ ۱۵ آذر ۱۳۴۶ ازدواج کرد.

فرزندان حسن بهشتي‌پور و زهرا متين‌فر:

حسين، زادهٔ پنجم مرداد ۱۳۷۳ در تهران.

فاطمه، زادهٔ ششم بهمن ۱۳۷۷ در تهران.

محسن بهشتي‌پور (۱۳٤۱ - ۱۳۹۵خ)

زادهٔ چهاردهم اسفند ۱۳۴۱، تهران. کارشناسي و کارشناسي ارشد از دانشگاه آزاد واحد مرکز تهران. ده‌ها سخنراني و مقاله و چندين کتاب در زمينه‌هاي گوناگون به نگارش درآورد. او با مه‌ناز رحماني، زادهٔ نهم آبان ۱۳۴۵ در مرداد ۱۳۶۲ در تهران ازدواج کرد.

فرزندان محسن بهشتي‌پور و مه‌ناز رحماني

فاطمه، زادهٔ دوم شهريور ۱۳۶۳ در تهران.

غزاله، زادهٔ هفتم شهريور ۱۳۶۴ در تهران.

اردشير، زادهٔ ۱۳۷۱ که در يک سالگي در ۲۸ مرداد ۱۳۷۲ درگذشت.

سعید، زادهٔ یازدهم خرداد ۱۳۷۴.

ناهید بهشتي‌پور (۱۳٤٤خ - ...)

زادهٔ سوم فروردین ۱۳۴۴ است که در بیستم شهریور ۱۳۶۰ با مسعود خوشحال، زادهٔ ۱۵ اسفند ۱۳۳۸ ازدواج کرد.

فرزندان ناهید بهشتي‌پور و مسعود خوشحال

صادق، زادهٔ ۱۹ دي ماه ۱۳۶۴ در تهران.

سعید، زادهٔ ۲۴ بهمن ۱۳۶۵ در تهران .

گلناز (فاطمه)، زادهٔ ۲۶ شهریور ۱۳۶۸ در بندر بوشهر.

جعفر بهشتي‌پور (۱۳۵۰خ - ...)

زادهٔ ۲۵ فروردین ۱۳۵۰، تهران. موزیسن و ویلون‌نواز و کارشناسي تربیت معلم با بیش از بیست سال خدمت آموزگاري. او با مریم بختیاري، زادهٔ سوم اسفند ۱۳۵۵، در دوم اسفند ۱۳۷۷ ازدواج کرد.

فرزندان جعفر بهشتي‌پور و مریم بختیاري

زهرا، زادهٔ یازدهم شهریور ۱۳۷۹.

الهه، زادهٔ نهم تیر ماه ۱۳۸۹.

عرفان: زادهٔ ۲۱ دي ماه ۱۳۹۱.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

محمدمهدي بهشتي‌پور (۱۳۰۹ - ۱۳۸۰خ)

محمدمهدي بهشتي‌پور (۱۳۰۹ - درگذشت در اول شهريور ۱۳۸۰خ)[1] با نصرت مشتاق، زادهٔ سال ... شهر سامراء و دختر آيت‌الله حاج شيخ ذبيح‌الله محلاتي مشتاق عسكري (۱۳۱۰ق - ۱۴۰۶ق / ۱۳۶۶خ) تاريخ‌نگار و نويسندهٔ چندين كتاب بود، به ويژه كتاب چهار جلدي تاريخ سامراء با نام مَآثِرُ الْكُبَراء في تاريخ سامراءِ، در دوم اسفند ۱۳۵۱ درگذشت.

مهدي نويسنده‌اي بزرگ در زمينهٔ مسائل سياسي، اجتماعي و فرهنگي، به ويژه اقتصادي بود و ده مقاله و سخنراني و چندين كتاب در زمينه‌هاي گوناگون به ويژه اقتصادي داشت.

او سال‌هاي سردبير مجله اكونوميست بود و سرمقاله‌هاي آتشين مي‌نگاشت. چند سال در دهۀ چهل رييس كانون نويسندگان شد. او فعال سياسي بود، چندين بار دستگير شد. يک بار آن در دهۀ سي و پس از كودتا بود كه دايي شهيدش ستوان دكتر محمدرضا منزوي با دستگيري نظاميان حزب توده ايران با گذرنامۀ او از ايران گريخت و او را بدين جهت دستگير كردند.

هم‌چنين با آغاز تظاهرات خياباني عليه نظام شاهنشاهي در سال ۱۳۵۶ به مدت چند ماه دستگير شد و در دي ماه ۵۷ آزاد گرديد..

فرزندان محمدمهدي بهشتي‌پور و نصرت مشتاق

(مهين ۱۳۳۰خ - ...)؛ (سينا ۱۳۳۱خ - ...)؛ (بهزاد ۱۳۳۴خ - ...)؛ سهيلا (۱۳۳۷خ - ...)؛ سيمين (۱۳۴۶خ - ...).

مهين بهشتي‌پور (۱۳۳۰خ - ...)

او زادهٔ ۱۹ آبان ۱۳۳۰، تهران است كه نخست در سال ... قوام شريف‌عسكري پسرخاله‌اش ازدواج كرد و پس از سه ماه جدا شد، پس از آن با مسعود فدوي، زادهٔ .... ازدواج كرد. او ديپلم خود را در سال ... گرفت.

[1] خاک‌سپاري: بهشت‌زهرا، قطعه، ۲۰۹، رديف ۴۰، شماره ۱۸.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

وي بانويي توامند، دوزنده‌اي ورزيده، خانمي بسيار با سليقه است. سال ۱۳۹۳خ از همسرش جدا شد. او سال ۱۳۶۲خ به همراه خانواده به آلمان مهاجرت كرد و در آن جا نيز پيشه‌هاي گوناگوني را توانمندانه دنبال كرد و اينک دوران بازنشستگي را مي‌گذراند.

فرزندان مهين بهشتي‌پور و مسعود فدوي

اميد، زادۀ چهارم بهمن ۱۳۵۵، تهران. او در سال ... با ... در آمريكا ازدواج كرد.

فرزند اميد

آزاده، زادۀ شش دي‌ماه۱۳۵۸، تهران، او در دانشگاه كلن رشتۀ شيمي را دنبال كرد و اينک آموزگاري ورزيده در دانش شيمي در آموزشگاه‌هاي دولتي شهر كلن است. او با اشتفان ... در كلن آلمان ازدواج كرد

فرزندان آزاده

سينا بهشتي‌پور زادۀ ۲۸ مهر ۱۳۳۱

سال ۱۳۵۸ با آزاده ناسوتي ازدواج كرد.

فرزندان سينا و آزاده

پگاه ۱۳۵۹خ.

پيمان ۱۳۶۴خ.

پرستو ۱۳۶۹خ.

بهزاد زادۀ ١٦ آبان ١٣٣٤

سال ۱۹۸۶ با مريم ازدواج كرد.

فرزندان بهزاد و مريم

سهراب زادۀ ۱۹۸۷م

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

سهیلا (۱۳۳۷خ - ...)

سهیلا زادهٔ ۱۱ آبان ۱۳۳۷ در تهران در اول تیرماه ۱۳۵۷ با عبدالجواد ذاکر زادهٔ دهم شهریور ۱۳۳۱ پسرخالهٔ پدرش در تاریخ یکم تیرماه ۱۳۵۷ ازدواج کرد.

فرزندان سهیلا و جواد

کاوه زادهٔ دوازدهم اسفند ۱۳۵۸.

نرگس زادهٔ ۲۵ آذر ۱۳۶۰.

بهنام زادهٔ یازدهم خرداد ۱۳۶۷.

سیمین (۱۳٤٦خ - ...)

سیمین زادهٔ چهارم فروردین ۱۳۴۶ در تهران است. او با حمید کاظمي در آلمان ازدواج کرد.

فرزندان سیمین و حمید

رکسانا

هومن

صادق بهشتي‌پور (۱۳۱۱ - ۱۳۷۵خ)

او زادهٔ دوم بهمن ۱۳۱۱ و درگذشتهٔ چهارم فروردین ۱۳۷۵ است[1].

صادق مردي توانا و راننده‌اي ورزیده بود. بسیاري از فرزندان خانواده، مانند من در دامن او رانندگي حرفه‌اي را فراگرفتند و از آن بهره مي‌برند. او با خانم حشمت (زینب) کیایي، زادهٔ دهم شهریور ۱۳۱۸ در تاریخ ۳۱ شهریور ۱۳۳۱ ازدواج کرد.

[1] خاک‌سپاري: بهشت‌زهرا، قطعه، ۷۹ ردیف، ۵۹ شماره، ۵۷.

فرزندان صادق بهشتي‌پور و حشمت كيايي

بهروز بهشتي‌پور (١٣٣٤خ - ...)

بهروز، زادهٔ ٢٠ اسفند ١٣٣۴ است كه در پنجم فروردين ١٣۶۵ با خانم فريبا رضاييان، زادهٔ ١٧ ارديبهشت ١٣۴١ ازدواج كرد. او و همسرش بازنشسته بانک هستند.

فرزندان بهروز بهشتي‌پور و فريبا رضاييان

رضا، زادهٔ دهم بهمن .١٣۶۵، تهران. كارمند بانک است.

وي با خانم مريم سروري در فروردين ١٣٩٨ ازدواج كرد.

علي، زادهٔ ٢٩ بهمن ١٣۶۶، تهران. كارمند با كبري طلوع ازدواج كرد.

بهنوش بهشتي‌پور (١٣٣٦خ - ...)

بهنوش، زادهٔ ١۵ ارديبهشت ١٣٣۶. او با داشتن ديپلم توانست در شهرداري تهران با سمت كارمندي استخدام بشود و در تاريخ چهاردهم فروردين ١٣۵۴ با پولاد منزوي، پسر دايي علي‌نقي، دايي پدرش، زادهٔ ١١ اسفند ١٣٣٢ ازدواج كرد و در خرداد ١٣٧۶ از همسرش جدا شد.

فرزندان بهنوش بهشتي‌پور و پولاد منزوي

شقايق، زادهٔ ٢۶ ارديبهشت ١٣۶٢، گوتينگ - آلمان، داراي مدرک كارشناسي ارشد در رشتهٔ حقوق از دانشگاه گوتينگ و وكيل زبردست.

نيما، زادهٔ ٢٩ فروردين ١٣۶۵، آلمان، داراي مدرک كارشناسي ارشد در رشتهٔ اقتصاد و مديريت از دانشگاه گوتينگ و كارمند شركت *BMW*. او با خانم آنه ... از شهروندان آلمان در سال .... ازدواج كرد.

روزبه بهشتي‌پور (١٣٣٨خ - ...)

روزبه، زادهٔ ٢٠ آبان ١٣٣٨، تهران. در سال ١٣۶۴ به آلمان رفت و در دوم مهر ماه ١٣۶۶ با مژگان شطرنجي، زادهٔ ٢٧ بهمن ١٣۴١ ازدواج كرد.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

فرزند روزبه بهشتي‌پور و مژگان شطرنجي

ويدا، زادهٔ ۲۲ فروردين ۱۳۷۱، دانشجوي رشتهٔ حقوق در آلمان.

خسرو بهشتي‌پور (۱۳۳۸خ - ...)

خسرو، زادهٔ ۱۶ خرداد ۱۳۴۵، تهران. پيشه‌وري توانمند در زمينهٔ كارهاي برقي ماشين و دوربين‌هاي مدار بسته. او با عارفه پيرنياكان، كارمند، زادهٔ هفت ارديبهشت ۱۳۵۵ در تاريخ .... ازدواج كرد.

فرزندان خسرو بهشتي‌پور و عارفه پيرنياكان

حسنا، زادهٔ ۲۱ آذر ۱۳۸۶.

مبينا: زادهٔ ۲۱ آذر ۱۳۸۶، تهران، دوقلو با مبينا.

سودابه بهشتي‌پور (۱۳٤٦خ - ...)

سودابه، زادهٔ ۱۲ شهريور ۱۳۴۶، تهران. او با علي‌رضا اكبرپور گنجي، زادهٔ ۱۷ مرداد ۱۳۴۳ در روز ۱۱ اسفند ۱۳۷۳ ازدواج كرد.

فرزندان سودابه بهشتي‌پور و علي‌رضا اكبرپور گنجي

حسين، زادهٔ ۲۵ خرداد ۱۳۷۵، تهران، دانشجوي مديريت بازرگاني.

راضيه، زادهٔ پنجم فروردين ۱۳۷۸، تهران، دانشجوي زبان و ادبيات عربي.

مهيار بهشتي‌پور (۱۳۱۸ - ۱۳۷۱خ)

مهيار بهشتي‌پور: زادهٔ چهارم دي ماه ۱۳۱۷، سامراء. او ليسانس رياضي دانشگاه تربيت معلم را داشت و سي سال خدمت صادقانهٔ آموزگاري در كارنامه‌اش بود.

وي در بيستم مهرماه ۱۳۳۷ با آقاي حسن توكلي، زادهٔ نهم مهرماه ۱۳۰۸، دبير دبيرستان‌هاي تهران، ازدواج كرد. آقاي حسن توكلي در ۲۷ بهمن ۱۳۵۸ در بيمارستان جرجاني تهران با بيماري سرطان كبد درگذشت و در بهشت‌زهرا قطعه ... به

خاک سپرده شد. هر دو از آموزگاران ورزیده و کارآزمودهٔ دبیرستان‌هاي تهران بودند. مهیار به جهت سکته مغزي به تاریخ چهارم خرداد ۱۳۷۱ در بیمارستان ... درگذشت. و در بهشت‌زهرا قطعه .... خاکسپاري شد.

فرزندان مهیار بهشتي‌پور و حسن توکلي

کیهان توکلي (۱۳۳۹خ - ...)

کیهان، زادهٔ ۲۴ اردیبهشت ۱۳۳۹، تهران. او در سال .... به آمریکا رفت و در رشته ... تحصیلي و در آن جا به .. در مهر ماه ۱۳۶۳ با کارولین جانسون، زادهٔ ۱۹۶۱ / ۱۳۴۰خ در آمریکا ازدواج کرد.

فرزند کیهان: کِرن الیزابت، زادهٔ ۲۱ مرداد ۱۳۶۸.

مژگان توکلي (۱۳۳۹خ - ...)

مژگان، زادهٔ چهاردهم بهمن ۱۳۴۲، تهران. او در تاریخ سوم مرداد ۱۳۶۱ با فرزان لاچیني، زادهٔ پانزدهم اردیبهشت ۱۳۳۹، در تهران ازدواج کرد و در سال .... به کانادا رفت و در آن جا ماندگار شد.

فرزندان مژگان توکلي و فرزان لاچیني

نگار، زادهٔ ۱۲ خرداد ۱۳۶۲، تهران.

نیما، زادهٔ دهم شهریور ۱۳۶۴، تورنتو - کانادا.

احمد، کیارش توکلي (۱۳۵۱خ - ...)

زادهٔ یکم دي‌ماه ۱۳۵۱، تهران، وررزشکار حرفه‌اي در هنرهاي رزمي و دفاع شخصي، آموزش‌دهندهٔ هنرهاي رزمي، لیسانس ریاضي از دانشگاه تربیت معلم، بیش از بیست سال خدمت آموزگاري در دبیرستان‌هاي تهران و افزون برآن چندین سال مدیر و معاون مدرسه.

ازدواج با خانم دکتر ثریا پناهي، زادهٔ .... داراي دکتراي زبان و ادبیات فارسي از دانشگاه تهران. نویسندهٔ چندین مقاله و متن سخنراني، به سال ... در تهران.

فرزند کیارش و ثریا پناهي

دیبا، زادهٔ دهم مرداد ۱۳۷۹، دانشجوي سال دوم ... رشتهٔ .... دانشگاه .....

عصمت بهشتي‌پور (۱۳۲٤خ - ...)

زادهٔ شانزده مرداد ۱۳۲۴، لیسانس ادبیات، آموزگار پر تلاش، بازنشستهٔ وزارت آموزش و پرورش. او در پانزدهم تیر ماه ۱۳۴۷ با سید عباس آقاپور، زادهٔ دوم شهریور ۱۳۱۸ در بندر انزلي ازدواج کرد. آقاپور کارمند پرتلاش و بازنشستهٔ شرکت راه‌آهن بود که دهم اردیبهشت ۱۳۹۵ در تهران درگذشت و بهشت‌زهرا، قطعهٔ ...، ردیف ....، شمارهٔ .... به خاک سپرده شد.

فرزندان عصمت بهشتي‌پور و عباس آقاپور (۱۳۱۸ - ۱۳۹۵خ)

امیرحسین آقاپور (۱۳٤۸خ - ...)

زادهٔ نوزدهم آبان ۱۳۴۸خ، تهران، داراي مدرک کارشناسي ارشد رشتهٔ مردم‌شناسي، کارمند کوشاي خبرگزاري جمهوري اسلامي (ایرنا)، مترجم و مقاله‌نویس. او با مریم دلیري همپا، زادهٔ چهارم شهریور ۱۳۵۲ با مدرک کارشناسي ارشد جامعه‌شناسي و کارمند پرتلاش خبرگزاري جمهوري اسلامي (ایرنا) در ششم اسفند ۱۳۸۰ ازدواج کرد.

فرزند امیرحسین آقاپور و مریم دلیري همپا

پرنیان، زادهٔ پانزده خرداد ۱۳۸۸.

امیرحسن آقاپور (۱۳۵۰ - ۱۳۵۰خ)

زادهٔ چهارم خرداد ۱۳۵۰، تهران و در تاریخ ۲۶ شهریور ۱۳۵۰ میان راه مشهد به تهران درگذشت.

علي آقاپور (۱۳۵۱خ - ...)

زادهٔ ۲۸ خرداد ۱۳۵۱، تهران. تعمیرکار بسیار توانا و کارآزمودهٔ دستگاه‌هاي الکتریکي، به ویژه یخچال، ماشین لباس‌شویي، ماشین ظرف‌شویي. او در سال .... با خانم .... زادهٔ .... ازدواج کرد.

فرزندان علي آقاپور و ...::

حسن، زادۀ بيستم دي‌ماه

افروز آقاپور (زادۀ ۱۳۵۹)

زادۀ ۲۷ فروردين ۱۳۵۹، تهران. ليسانس زبان و ادبيات انگليسي از دانشگاه .... او در پنج فروردين ۱۳۹۴ با آقاي .....، زادۀ ...، ليسانس ... از دانشگاه ... ازدواج كرد و پس از ... براي كار به ساري رفت.

فرزند افروز آقاپور و آقاي ...::

.....، زادۀ ....

مرضيه منزوي (۱۲۹۳ - ۱۳۷۳خ)

مرضيه منزوي روز سه‌شنبه ششم محرم ۱۳۳۳ / دوم آذر ۱۲۹۳ / بيست و چهارم نوامبر ۱۹۱۴ در شهر سامراء چشم به جهان گشود[۱] و با ميرزا مهدي فرزند ميرزا محمد تهراني عسكري به سال ... [۲] ازدواج كرد و با همسرش در سال ۱۳۸۷ق ...[۳] [به كاظمين رفت و در آن جا ساكن شد] و در ۳ / مرداد / ۱۳۷۳[۴] و ...[۵] از همسرش در ۱۳۸۷ق ...[۶].

---

[۱] كشكول، مجلس، ۶۳.

[۲] تاريخ آن خوانا نيست.

[۳] افتادگي از متن است.

[۴] گوبا به هم‌ريختگي سال قمري و خورشيدي است.

[۵] افتادگي از متن است.

[۶] افتادگي از متن است. نک: كشكول، جو، ۴۹؛ كشكول، مج، ۶۳ - ۶۴.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

فرزندان مرضيه و آقامهدي شريف‌عسكري

ميرزاعلي شريف‌عسكري (۱۳۱۸ - ۱۴۰۰خ)؛ راضيه شريف‌عسكري؛ منصوره شريف‌عسكري؛ ملوک شريف‌عسكري؛ نصرت شريف‌عسكري؛ عباس شريف‌عسكري؛ ناصر شريف‌عسكري؛ محمد شريف‌عسكري (۱۳۳۶ - ۱۴۰۰خ).

فرزندان آقابزرگ و مريم خانم آقابزرگ (د: ۱۳۴۹خ)

ميرزا علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)

ميرزا علي‌نقي منزوي: شب يک‌شنبه روز گسترش‌يافتن زمين / دحو الأرض بيست و پنجم ذي‌قعده ۱۳۳۹ / نهم مرداد ۱۳۰۰ / سي و يکم ژولاي ۱۹۲۱ در شهر سامراء زاده شد و در بيست و پنج مهرماه ۱۳۸۹ درگذشت در قطعهٔ نام‌آوران بهشت‌زهرا به خاک سپرده شد.

ايشان با دخترعموي خود خانم‌بزرگ [آسيه] دخت کربلايي محمدابراهيم در سال ۱۳۱۷خ ازدواج کرد. خانم‌بزرگ در تاريخ تيرماه ۱۳۸۵ درگذشت و در بهشت‌زهرا قطعهٔ ۲۰۵ به خاک سپرده شد[1].

فرزندان علي‌نقي منزوي و خانم بزرگ بهشتي‌پور (۱۲۹۹ - ۱۳۸۵خ)

پروين (۱۳۲۲خ - ...)؛ زرين (۱۳۲۶خ - ...)؛ کاوه (۱۳۳۰ - ۱۳۵۶خ)؛ پولاد (۱۳۳۱خ - ...)؛ سيامک (۱۳۳۳خ - ...).

[1] بهشتي‌پور نويسد: تولد همشيره آسيه خانم در طهران از خاله قزي خانم بنت آقا ميرزا محمدعلي طبيب در ۱۱ شهر ع۲ در سنهٔ ۱۳۳۹ و ورود او به سامراء در شب سه‌شنبه ۱۳ ذق [ذي‌قعده] در سنهٔ ۱۳٤۷ق و تزويج او به پسرعمو آقا ميرزا علي‌نقي در نجف اشرف در شب جمعه دوم شهر ج۱ در سنهٔ ۱۳۵۷. و تولد ميرزا علي‌نقي در سامراء از علويه خانم در ۲۵ شهر ذق در سنهٔ ۱۳۳۹.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

پروين منزوي (۱۳۲۲خ - ...)

پروين پزشكي را در لنين‌گراد فراگرفت، سپس با بيژن نصيري در سال ۱۳۴۹خ ازدواج كرد.

فرزندان پروين و بيژن

مزدک (۱۳۵۰خ - ...)؛ بابک (۱۳۵۱خ - ...)؛ ماني (۱۳۶۴خ ...)

زرين منزوي (۱۳۲۶خ - ...)

زرين دانش پزشكي را در آلمان شرقي (دمكراتيک) فراگرفت، سپس با هوشنگ واحدي‌پور در سال ازدواج جاي خاكسپاري و سال درگذشت

فرزندان زرين و هوشنگ

آرش (۱۳۵۰خ - ...)؛ شراره (۱۳۵۳خ - ...).

كاوه منزوي (۱۳۳۰ - ۱۳۵۶خ)

مهندسي مكانيک را در دانشكدهٔ فني دانشگاه تهران فراگرفت و سال ۱۳۵۴ فارغ‌التحصيل شد و در ۱۳ فروردين ۱۳۵۶ در اثر سانحهٔ تصادف ماشين پيكان وي با كاميون به همراه پدر نامزدش اخوان درگذشت.

پولاد منزوي (۱۳۳۱خ - ...)

پولاد با بهنوش (۱۳۳۶خ - ...) دخت صادق بهشتي‌پور پسرعمه مريم‌اش در تاريخ چهاردهم فروردين ۱۳۵۴ ازدواج كرد و در خرداد ۱۳۷۶ از همسرش جدا شد، سپس با

طاهره يزداني زادهٔ يكم خرداد ۱۳۴۲ در ۱۶ آذر ۱۳۷۷ ازدواج كرد.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

فرزندان پولاد و بهنوش

شقایق، زادهٔ ۲۶ اردیبهشت ۱۳۶۲، گوتینگ ـ آلمان، داراي مدرک کارشناسي ارشد در رشتهٔ حقوق از دانشگاه گوتینگ و وکیل زبردست.

نیما، زادهٔ ۲۹ فروردین ۱۳۶۵، آلمان، داراي مدرک کارشناسي ارشد در رشتهٔ اقتصاد و مدیریت از دانشگاه گوتینگ و کارمند شرکت *BMW*. او با خانم آنه ... از شهروندان آلمان در سال .... ازدواج کرد.

سیامک منزوي (۱۳۳۳خ - ...)

سیامک با نادیا رحماني ازدواج کرد.

فرزندان سیامک و نادیا

آزاده (۱۳۵۷خ - ...)؛ شعله (۱۳۶۴خ - ...).

میرزا احمد منزوي (۱۳۰۴ ـ ۱۳۹۴خ)

میرزا احمد هم‌نام پدربزرگ مادریش در شب سه‌شنبه هشتم ربیع دوم سال ۱۳۴۱ / ششم آذر ۱۳۰۱ / بیست و هشتم نوامبر ۱۹۲۲ در شهر سامراء زاده شد.[1]

وي در بیستم آذرماه ۱۳۹۴ در تهران درگذشت و در قطعهٔ نام‌آوران بهشت‌زهرا در کنار برادرشان آرمید. او با خانم خدیجه جاویدي آموزگار دبیرستان در سال ۱۳۲۸خ در بندر انزلي ازدواج کرد. خانم جاویدي در سال ۱۳۶۳خ درگذشت و در قطعهٔ ... بهشت‌زهرا در کنار دختر کوچکش آرمید.

[1] این بخش در کشکول چاپ مجلس (مج) یاد شده است (کشکول، مج، ۶۴).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

فرزندان احمد و جاويدي

زويا (۱۳۲۹خ - ...)؛ شورا (۱۳۳۲خ - ...)؛ آزاده (۱۳۳۵ - ۱۳۶۳خ).

فاطمه منزوي (۱۳۰۶ - ۱۳۶۸خ)

فاطمه منزوي: در پگاه شب آدينه بيستم رجب سال ۱۳۴۴ [چهارشنبه ۱۴ بهمن ۱۳۰۴ / سوم فوريه ۱۹۲۶] زاده شد و در بيستم و نهم تيرماه ۱۳۶۸ درگذشت و در مقبرۀ ويژۀ خاندان همسرش در شهر شاه‌عبدالعظيم حسني (ع) روبروي باغ طوطي در كنار همسرش شادروان حاج شيخ حسين تهراني زمردي‌نيا ذاكر (۱۲۸۰ - ۱۳۶۰خ) و فرزندش محمد ذاكر (۱۳۴۷ - ۱۳۶۴خ) آرميد.

بهشتي‌پور نويسد: تولد دخترعمو فاطمه خانم در سامراء از علويه خانم در جمعه ۲۱ شهر رجب در سنۀ ۱۳۴۴ و تزويج او به شيخ محمدحسين طهراني زرگر در نجف اشرف در شب جمعه ۲۲ ع۱ [ربيع يكم] در سنۀ ۱۳۵۸. تولد زين‌العابدين بن شيخ حسين طهراني از دخترعمو در نجف اشرف در شب سه‌شنبه ۲۵ شهر محرم در سنۀ ۱۳۵۹ [سه‌شنبه ۱۴ اسفند ۱۳۱۸ / پنجم مارچ ۱۹۴۰][1].

فرزندان فاطمه منزوي و شيخ حسيت تهراني

محمد ذاكر (۱۳۱۹ - ۱۳۳۱خ)؛ علي ذاكر (۱۳۲۰ - ۱۳۲۴خ)؛ زهرا ذاكر [نصرت (۱۳۲۲خ - ...)]؛ عذرا ذاكر (۱۳۲۴ - ۱۳۹۸خ)؛ عبدالمهدي (۱۳۲۶ - ۱۳۷۹خ)؛ ذكيه ذاكر (۱۳۲۹خ - ...)؛ عبدالجواد ذاكر (۱۳۳۱خ - ...)؛ معصومه [رفعت (۱۳۳۳خ - ...)]؛ محمدابراهيم ذاكر (۱۳۳۵خ - ...)؛ طاهره ذاكر (۱۳۳۷خ - ...)؛ طيبه ذاكر (۱۳۳۹خ - ...)؛ اسدالله

[1] سند دست‌نويس غلام‌حسين بهشتي‌پور.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ذاکر (۱۳۴۱خ - ...)؛ نیره ذاکر (۱۳۴۳خ - ...)؛ صدیقه ذاکر (۱۳۴۶خ - ...)؛ محمد ذاکر (۱۳۴۷خ - ۱۳۶۴خ)؛ آمنه ذاکر (۱۳۴۹خ - ...).

زهرا ذاکر [نصرت (۱۳۲۲خ - ...)]

نصرت در نجف زاده شد و با شادروان حجةالاسلام حاج سید احمد دیباجي (۱۳۱۲ - ۱۳۵۸خ) در سال ۱۳۳۸خ در نجف ازدواج کرد که یکي از شاگردان و مریدان آقابزرگ بود و چهار جلد اول الذریعة را برپایهٔ موضوع، دسته‌بندي کرد و در یک جلد به نام تبویب الذریعة به چاپ رساند.

او سال ۱۳۴۲خ به همراه خانواده به تهران آمد و در آن ماندگار شد. همسر و دو فرزندش محمد (۱۳۳۹ - ۱۳۵۸خ) و علي (۱۳۴۴ - ۱۳۵۸خ) در بمب‌گذاري مسجد ایشان در ظفر در هژدهم فروردین ۱۳۵۸ به شهادت رسیدند و در وادي السلام خاک‌فرج شهر قم به خاک سپرده شدند.

فرزندان نصرت و احمد دیباجي

محمد دیباجي (۱۳۳۹ - ۱۳۵۸خ) زادهٔ شهر نجف؛ راضیه [اشرف (۱۳۴۱خ - ...)] زادهٔ شهر نجف؛ علي دیباجي (۱۳۴۴ - ۱۳۵۸خ) زادهٔ تهران؛ فاطمه دیباجي (۱۳۵۰خ - ...) زادهٔ تهران؛ حسن دیباجي (۱۳۵۳خ - ...) زادهٔ تهران.

عذرا ذاکر (۱۳۲۴ - ۱۳۹۸خ)

عذرا در نجف زاده شد و با شادروان حجةالاسلام حاج سید محمدهاشم تقوي سوق (۱۳۱۲ - ۱۳۹۷خ) در سال ۱۳۳۹خ در شهر نجف ازدواج کرد. هر دو کنار هم در صحن امامزاده شاه سید علي شهر قم به خاک سپرده شدند.

فرزندان عذرا و محمدهاشم تقوي

حشمت تقوي [سکینه] (۱۳۴۱خ - ...) زادهٔ نجف؛ محمدعلي تقوي (۱۳۴۳خ - ...) زادهٔ نجف؛ زهرا تقوي (۱۳۴۶خ - ...) زادهٔ نجف؛ محمدصادق تقوي (۱۳۴۸خ - ...) زادهٔ نجف؛ بتول تقوي (۱۳۵۵خ - ...) زادهٔ قم ؛ محسن تقوي (۱۳۵۹ - ...) زادهٔ قم ؛ احسان تقوي (۱۳۶۶خ - ...) زادهٔ قم .

عبدالمهدي ذاكر (۱۳۲۶ - ۱۳۷۹خ)

مهدي در سال ۱۳۵۳خ با فريبا پاليزبان زادهٔ اسفندماه ۱۳۳۳ كرمانشاه در شهر كلن آلمان ازدواج كرد. او تحصيلات خود را در دبيرستان شبانهٔ منتدي النشر در شهر نجف دنبال كرد و براي ادامهٔ تحصيل در سال ۱۹۶۹م به مسكو رفت، ولي پس از چهار ماه خود را به آلمان رساند و در دانشگاه كلن رشتهٔ فيزيک را خواند و در اين رشته موفق به دست‌يابي مدرک دكترا در سال ۱۹۷۸م شد. او در سال ۱۳۶۰خ به تهران آمد و در دانشگاه علم و صنعت مشغول تدريس شد تا آن كه به جهت گرفتاري به كنسر كولون در سيزدهم فروردين ۱۳۷۹ درگذشت و در قطعهٔ ۲۰۲ بهشت‌زهرا آرميد.

فرزندان مهدي و فريبا

منيژه ذاكر (۱۳۶۰خ - ...) زادهٔ كلن؛ مهران ذاكر (۱۳۶۴خ - ...) زادهٔ كلن؛ پويا ذاكر (۱۳۷۲خ - ...) در تهران زاده شد.

ذكيه ذاكر (۱۳۲۹خ - ...)

ذكيه در نجف به دنيا آمد و با شادروان حجةالاسلام سيد صالح حسيني زري (۱۳۲۵ - ۱۳۸۴خ) در سال ۱۳۴۶خ ازدواج كرد.

او به همراه خانواده در سال ۱۳۵۸خ به ايران آمد و در شهر قم ساكن شد.

همسرش در دهم دي ۱۳۸۴ درگذشت و در آستانهٔ چهل‌دختران قم [چل‌اختران] به خاک سپرده شد.

فرزندان ذكيه و سيد صالح حسيني زري (۱۳۲۵ - ۱۳۸٤خ)

اكرم حسيني زري (۱۳۴۷خ - ...) زادهٔ نجف؛ اعظم حسيني زري (۱۳۵۰خ - ...) زادهٔ نجف؛ بتول حسيني زري (۱۳۵۳خ - ...) زادهٔ نجف؛ مريم حسيني زري (۱۳۵۵خ - ...) نجف؛ مهدي حسيني زري (۱۳۵۹خ - ...) زادهٔ قم ؛ هادي حسيني زري (۱۳۶۱خ - ...) زادهٔ قم ؛ فريده حسيني زري (۱۳۶۷خ - ...) قم.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

عبدالجواد ذاکر (۱۳۳۱خ - ...)

جواد در تهران زاده شد، چون پدر و مادر در سوگ نخستین فرزند نوجوان خود نشسته بودند و مادر باردار بي‌تابي مي‌کرد. ازاین‌رو، پدر خانواده را به ایران آورد و چندین ماه در ایران ماندند، سپس به عراق بازگشتند، ولي در شناسنامه زادهٔ شهر نجف است.

جواد تا سیکل یک دبیرستان در دبیرستان علوي نجف درس خواند، تابستان سال ۱۳۴۷خ براي ادامهٔ تحصیل به ایران آمد، کلاس دهم را در همان تابستان در دبیرستان مروي جهشي و متفرقه خواند، پس از آن در سال ۱۳۵۰خ به دانشکدهٔ فني دانشگاه تهران رشتهٔ الکترونیک رفت و پس از اخذ مدرک فوق لیسانس در شرکت شعلهٔ خاور و پس از آن شرکت کامپیوتري ان‌سي‌آر آمریکایي مشغول به کار شد.

سال ۱۳۵۶خ یک سال از سوي شرکت، به آموزش سیستم‌هاي گوناگون کامپیوتري در شهر دیتون آمریکا پرداخت و پس بازگشت چند ماه به آلمان رفت و به پژوهش در این زمینه پرداخت.

او با سهیلا بهشتي‌پور (۱۳۳۷خ - ...) دخت محمدمهدي فرزند مریم نوادهٔ خالهٔ خود در یکم تیرماه ۱۳۵۷ ازدواج کرد.

فرزندان جواد و سهیلا

کاوه (۱۳۵۷خ - ...) زادهٔ تهران؛ نرگس (۱۳۶۰خ - ...) زادهٔ تهران؛ بهنام (۱۳۶۷خ - ...) زادهٔ تهران.

معصومه ذاکر [رفعت (۱۳۳۳خ - ...)]

رفعت زادهٔ نجف است. او به سال ۱۳۴۸خ با حجه‌الاسلام حاج سید حسن طبیبي (۱۳۱۵خ - ...)، سبزواري‌تبار در شهر نجف ازدواج کرد و در سال ۱۳۵۰خ به روستایي به نام کَرَک [فرزند نوح پیامبر] وابسته به شهر زحله از کشور لبنان رفت و تا سال ۱۳۵۳خ در آن‌جا بود، سپس به ایران آمد و در شهر سبزوار تا سال ۱۳۶۲خ زیست، پس از آن به مشهد آمد و اینک در این شهر با خانواده زندگي مي‌کند.

فرزندان رفعت و سید حسن

هدي (۱۳۴۹خ - ...) زادۀ نجف؛ زهرا (۱۳۵۱خ - ...) زادۀ کرک زحله، لبنان؛ ليلي (۱۳۵۳خ - ...) زادۀ سبزوار؛ محمد [حامد (۱۳۵۵خ - ...)] زادۀ سبزوار؛ مريم (۱۳۵۷خ - ...) زادۀ سبزوار؛ طوبا (۱۳۶۵خ - ...) مشهد.

محمدابراهيم ذاکر (۱۳۳۵خ - ...)

من زادۀ نجف هستم و تا کلاس يازدهم در دبستان و دبيرستان علوي درس خواندم، پس از آن در خردادماه ۱۳۵۵خ ديپلم طبيعي را در دبيرستان شرافت بغداد گرفتم.

سال ۱۳۵۵خ وارد دانشکدۀ دندان‌پزشکي دانشگاه تهران شدم و به جهت هفت سال اخراج از دانشگاه با فرمان شوراي انقلاب فرهنگي از ۱۳۵۹ - ۱۳۶۶خ، مهرماه همين سال به دانشکده بازگشتم و در خرداد ۱۳۶۹ فارغ‌التحصيل شدم و به سربازي در تهران و رشت به مدت ۲۷ ماه رفتم، سپس در آبان ۱۳۷۱ براي خدمت طرح وزارت بهداشت به دشت ميشان [دشت آزادگان] خوزستان تا تيرماه ۱۳۷۴ رفتم.

من در همين سال به تهران بازگشتم و به کار دندان‌پزشکي و پژوهش در تاريخ پزشکي پرداختم.

من با خانم دکتر رويا کوچک انتظار (زادۀ پنج بهمن‌ماه ۱۳۴۲) در نهم دي‌ماه ۱۳۶۷ به طور رسمي نامزد شدم، سپس در پنجم فروردين ۱۳۶۸ ازدواج کردم.

فرزند من و رويا

سپهر (۱۳۷۹خ - ...) زادۀ تهران است و اينک در دانشگاه لوفن شهر لوفن بلژيک در حال گذران کارشناسي ارشد مديريت بازرگاني است..

طاهره ذاکر (۱۳۳۷خ - ...)

طاهره زادۀ نجف، تحصيلات خود را در دبستان و دبيرستان علوي گذراند.

فرزندان آقابزرگ و مریم خانم آقابزرگ (د: ۱۳٤۹خ)

دیپلم را در شرافت بغداد گرفت. او با حاج سید محمدجواد حسیني زري با آوازۀ صدر (۱۳۲۴خ - ...) در سال ۱۳۵۶خ ازدواج کرد، سپس همراه خانواده در اردیبهشت ۱۳۵۹ از عراق رانده شده و به ایران آمد، پنج سال در تهران زیست، سپس با خانواده به مشهد آمد و همینک در شهر مي‌زید. او در زمینۀ دروس حوزه‌اي فعالیت چشمگیر داشت و به تدریس در حوزۀ بانوان مي‌پردازد.

فرزندان طاهره و آقاصدر

آزاده حسیني زري (۱۳۵۷خ - ...) زادۀ نجف؛ ریحانه (۱۳۶۱خ - ...) زادۀ مشهد؛ نوید (۱۳۶۴خ - ...) زادۀ تهران؛ علي حسیني زري (۱۳۷۶خ - ...) زادۀ مشهد.

آزاده (۱۳۵۷خ . . .)

آزاده با مرتضي

فرزندان آزاده و مرتضي

امیرعلي ()؛ امیررضا ().

ریحانه (۱۳٦۱خ - ...)

ریحانه زادۀ ... او در سال ... با امیر ... () ازدواج کرد.

فرزندان ریحانه و امیر

یوسف ()؛ صدرا ().

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

طیبه ذاکر (۱۳۳۹خ - ...)

طیبه زادهٔ نجف، تحصیلات دبستان و بخشي از دبیرستان در نجف و مدرسهٔ علوي گذراند. اردیبهشت ۱۳۵۹ به همراه خانواده از عراق به ایران رانده شد و با خانواده در مشهد زیست و در سال ۱۳۶۲خ با مهندس غلامرضا شعرباف (۱۳۳۳خ - ...) ازدواج کرد. دیپلم را در مشهد، به سال ۱۳۶۰خ گرفت. دو سه سال دههٔ هفتاد، براي کار همسر، در بندرعباس زیست.

فرزندان طیبه و غلامرضا شعرباف

حسین شعرباف (۱۳۶۳خ - ...) زادهٔ مشهد؛ فائزه شعرباف (۱۳۶۷خ - ...) زادهٔ مشهد؛ زینب شعرباف (۱۳۷۸خ - ...) زادهٔ مشهد؛

اسدالله ذاکر (۱۳۴۱خ - ...)

اسدالله زادهٔ نجف، تحصیلتش تا بخشي از دبیرستان در مدرسهٔ علوي نجف گذراند. شش ماه در زندان‌هاي عراق، سال ۱۳۵۸خ به همراه پسرخاله‌اش مرتضي به بند کشیده شد.

سال ۵۹ از عراق رانده شد، دیپلم را در مشهد و در کنار خانواده، به سال ۱۳۶۱خ گرفت. لیسانس علوم آزمایشگاهي را در کرمان به دست آورد.

سال ۱۳۶۴خ با خانواده به تهران آمد و در همان سال با نوادهٔ عمه امین‌آقا خانم محبوبه جواهریان (۱۳۴۵خ - ...) ازدواج کرد. بازنشستهٔ نیروي انتظامي است.

فرزندان اسد و محبوبه

زینب (۱۳۶۶خ - ...) زادهٔ تهران؛ حسین (۱۳۷۰خ - ...) زادهٔ تهران.

نیره ذاکر (۱۳۴۳خ - ...)

زادۀ نجف، تحصیلات را دبستان را مدرسۀ علوي نجف گذراند، سال ۵۹ با خانواده به ایران رانده شد. دیپلم را در مشهد گرفت. سال ۶۴ با خانواده به تهران آمد و با عبدالنبي رسولي‌نژاد (-) ازدواج کرد.

فرزند نیره و نبي

فرشته رسولي‌نژاد (۱۳۷۲خ - ...) زادۀ تهران.

صدیقه ذاکر (۱۳۴۶خ - ...)

صدیقه زادۀ نجف، بخشي از تحصیلات دبستان را در مدرسۀ علوي و بخشي را در مشهد و دیپلم را در تهران گرفت. اردیبهشت سال ۵۹ با خانواده از عراق به ایران رانده شد. سال ۱۳۶۹ لیسانس پرستاري را از دانشگاه تهران گرفت. سال ۱۳۷۰ با محسن رجایا جانباز جنگ ایران و عراق ازدواج کرد. دو سال طرح خدمت پرستاري را در اصفهان گذراند.

فرزند صدیقه و محسن

سحر رجایا (۱۳۷۱خ - ...) زادۀ تهران.

آمنه ذاکر (۱۳۴۹خ - ...)

آمنه زادۀ نجف، تحصیلات خود را تا دیپلم در مشهد و تهران گرفت. سال ۱۳۷۰خ با عبدالمنعم مرعشي ازدواج کرد.

فرزندان آمنه و منعم

یسرا مرعشي (۱۳۷۱خ - ...)؛ سارا مرعشي (۱۳۷۳خ - ...).

محمدرضا منزوي (۱۳۰۸ - ۱۳۳۳خ)

محمدرضا منزوي، در شب چهارشنبه، سه ساعت از شب چهارشنبه گذشته در شب يازدهم ذي‌قعده چشم به جهان گشودن امام هشتم (ع) ۱۳۴۶ / دهم ارديبهشت ۱۳۰۷ / سي‌ام آپريل ۱۹۲۸، در شهر سامراء زاده شد. شهادت ۲۴ جمادي دوم ۱۳۷۴ / پنجشنبه ۲۸ بهمن ۱۳۳۳ / ۱۷ فوريه ۱۹۵۵ است.

محمدتقي منزوي (۱۳۱۵خ - ...)

محمدتقي منزوي در دهم صفر ۱۳۵۵ / شنبه دوازدهم ارديبهشت ۱۳۱۵ / دوم مي ۱۹۳۶ در نجف زاده شد.[۱] تحصيلات دبستان را در مدرسهٔ علوي نجف گذراند، ديپلم دبيرستان را در تهران گرفت.

رشتهٔ راه و ساختمان را در دانشكدهٔ فني دانشگاه تهران گذراند، سپس براي اخذ دكترا به آلمان رفت، پس از بازگشت به ايران در ۱۳۴۷خ با خانم نسرين ... ازدواج كرد و در سال ۱۳۶۴ به آمريكا رفت و تا كنون در آن‌جا مي‌زيد.

فرزندان محمدتقي و نسرين

روشنک منزوي (۱۳۴۹خ -) زادهٔ تهران؛ مانا منزوي (۱۳۵۴خ - ...) زادهٔ تهران.

فاطمه بتول منزوي (۱۳۱۷خ - ...)

فاطمه بتول منزوي در بيستم جمادي دوم ۱۳۵۸ / دوشنبه ۱۵ مرداد ۱۳۱۸ / هفتم آگوست ۱۹۳۹ زاده شد[۱]. در سال ... با حجةالاسلام سيد مهدي مدرسي (... - ...) ازدواج كرد.

---

[۱] دهم صفر ۱۳۵۸ [شنبه يازدهم فرودين ۱۳۱۸ / يكم آپريل ۱۹۳۹] در كشكول، جو ۵۰ آمده است. متن مج درست‌تر است.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

فرزندان آقابزرگ و مريم خانم آقابزرگ (د: ۱۳٤۹خ)

فرزندشان مرتضي مدرسي به همراه پسرخالهاش اسداللّه ذاكر به سال ۵۸ در عراق زندان شدند، سپس ايشان را با خانواده در سال ... به ايران راندند.

فرزندان بتول و سيد مهدي

صديقه مدرسي (۱۳۳۱خ - ...) زادۀ نجف؛ منصوره مدرسي (۱۳۳۳خ - ...) زادۀ نجف؛ صالح مدرسي (۱۳۳۶خ -) زادۀ نجف؛ حسن مدرسي (۱۳۳۹خ - ...) زادۀ نجف؛ مليكه مدرسي (۱۳۴۱خ - ...) زادۀ نجف؛ مرتضي مدرسي (۱۳۴۳خ - ...) زادۀ نجف؛ زهرا [بدري مدرسي (۱۳۴۵خ - ...)] زادۀ نجف؛ مريم مدرسي (۱۳۵۰خ - ...) زادۀ نجف.

[1] فاطمه بتول در ۲۳ ربيع يكم ۱۳۵۳ [آدينه ۱۵ تير ۱۳۱۳] كه نادرست است (كشكول، جو، ۵۰). عبارت كشكول، مج درست است كه در متن آمده است (كشكول، مج، ٦٥).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

برنامۀ روزانۀ كاري آقابزرگ

برنامۀ درسي و كاري شيخ در تهران، از زبان خود ايشان بازگو مي‌كنم.

برنامۀ درسي ايشان در آغاز آمدن به نجف، به ويژه در سفر دوم كه سال ۱۳۱۵ق بود تا اندازه‌اي بدين گونه بوده است كه ايشان درس‌هاي خود را در مسجد هندي و مسجد شيخ انصاري [مسجد ترک‌ها] و مسجد شيخ طوسي و بخش‌هايي را در حجرۀ بزرگ قرارگرفته در طبقۀ دوم صحن امام علي ()چسبيده به باب الدروازه؛ يا دري كه به سوي بازار بزرگ [درب خاوري حرم] باز مي‌شد به انجام مي‌رساند.

درس ملاكاظم خراساني شب‌ها در پشت بام مسجد طوسي انجام مي‌گرفت.

شيخ مي‌فرمود: نزديک به هزار تن در آن شركت داشتند.

درس و بحث ايشان پس از مهاجرت به سامرا در خانه و حسينيه آيت‌الله شيرازي بود و ايشان بيشتر زمان روزانۀ خود را صرف گردآوري الذريعة مي‌كرد.

سامراء

ايشان نزديک به دو دهه كليدار حرم عسكريين (ع) بود، البته سمت كليداري تنها در خانواده‌هاي اصيل عرب بومي و ساكن آن شهر مذهبي نسل به نسل گردانده مي‌شد، پس نقش ايشان به عنوان نائب كليددار داشت. كار ايشان بدين گونه بود كه هر پگاه و پيش از آغاز نماز بامدادي به سوي حرم مي‌شتافت و خود در صحن و حرم را مي‌گشود و پس از گفتن اذان به پيش‌نمازي جماعت براي نماز بامدادي مي‌ايستاد و پس از آن به دعا و نيايش تا برآمدن خورشيد مي‌پرداخت پس از آن به خانه مي‌آمد و به كار بر روي الذريعة و طبقات مي‌پرداخت.

او با آغاز جنگ جهاني يكم تا سال ۱۳۳۶ق پايان آن به كاظمين جابه‌جا شد كه در اين سال نخستين همسرش منصوره خانم به جهت بيماري درگذشت و اطرافيان او را به جهت داشتن چند كودک خردسال وادار به ازدواج دوباره با بانويي فرهيخته به نام مريم خانم دخت سيد احمد دماوندي كردند. خانواده در سال ۳۷ دوباره به سامرا بازگشت و تا ۱۳۵۵ق در سامرا ماند، پس از آن براي چاپ الذريعة به نجف بازگشت.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

او برنامهٔ چاپ کتاب را در اولیت کاري خود نهاده بود، ولي افزون برآن پیش‌نماز جماعت نماز ظهر و عصر مسجد طوسي بود که پس از تصادف، ناگزیرانه آن را کنار گذاشت.

نجف

او افزون برآن شب‌ها در مسجد طریحي در براق و نزدیک سور [دیوار دژ پیرامون نجف] پیش‌نماز جماعت براي خواندن نماز مغرب و عشا بود که پس از تصادف، داماد خود حاج شیخ حسین تهراني ذاکر (۱۲۸۲ - ۱۳۶۲خ) جایگزین خویش در آن جایگاه نمود که شیخ نیز تا زمان ماندن در عراق، پیش از رانده‌شدن، ادارهٔ آن مسجد را به عهده داشت.

شیخ سه‌شنبه شب‌ها پیاده به مسجد سهله مي‌رفت در میانهٔ صحن مسجد که از زمین خاکي پیرامونش نیم متري بالاتر بود، به پیش‌نمازي مردم براي خواندن نماز مغرب و شامگاه مي‌ایستاد، پس از زیارت مقام‌هاي مقدس به نجف بازمي‌گشت. ایشان دو سه سالي پیش آخرین بیمارستان رفتن، جاي خود را به سید محمد مدرسي پدر داماد خود سید مهدي مدرسي داد. که سید مهدي مدرسي نیز پس از درگذشت پدر، عهده‌دار آن جایگاه شدند.

شیخ هر بامداد براي خواندن نماز صبح به بارگاه امام علي مي‌رفت و در آن جا مي‌خواند و تا برآمدن آفتاب به نیایش مي‌پرداخت، سپس به خانه مي‌آمد، چاشت و ناشتا مي‌خورد و پس از آن تا نیمروز بخواندن و نوشتن مي‌پرداخت تا نیمروز که دست‌نماز گرفته براي پیش‌نمازي به مسجد طوسي مي‌رفت، ولي پس از تصادف در همان خانه نماز را در همان اول وقت مي‌خواند و پس از آن ناهار مي‌خورد و ساعتي را مي‌خوابید، پس از بیدارشدن چایي به عنوان عصرانه مي‌نوشید و اندکي در کنار همسر درنگ مي‌کرد و سپس به کتابخانه مي‌شتافت و تا غروب در آن جا مشغول بود. او پس از آن به خانه آمده تجدید وضو مي‌کرد و براي نماز جماعت به پیش‌نمازي‌اش به مسجد طریحي و پس نماز به حرم امام علي (ع) رفته و پس از بازگشت به اندکي مطالعه و استراحت و خواب مي‌پرداخت.

دوران بيماري و درگذشت آقابزرگ

آقابزرگ با آن كه پيكر لاغر و كوچک داشت، ولي نيرومندمردي بود، كمتر دچار بيماري مي‌شد. گويا تنها دو رويداد تصادف و انگشت‌شمار بيمارشدن در پروندهٔ زيستي خود بيشتر نداشت، كمتر دچار بيماري شده بود. پيوسته كار مي‌كرد و كار و بدين گونه نيرومندانه زيست و كارهايي در نمايشگاه كتاب جهان اسلام گذاشت كه يگانه و بي‌همتايند. آقابزرگ در اواخر دههٔ سي دچار سانحهٔ رودخانه‌اي شد، در آن قايقي كه سوار بود و بر رودخانهٔ دجله گذر مي‌كرد، به جهت سال پُرآبي دجله قايق واژگون مي‌شود، قايق‌سواران آسيبي نمي‌بيند، ولي نوشته‌هاي آقابزرگ را كه بخشي از كتاب الذريعة بود، آب مي‌برد و شيخ با دشواري بخشي از اوراق را از آب مي‌گيرد و بخشي ديگر با جريان تند رودخانه از دست مي‌رودهٔ البته يافته‌هايش نيز با خوردگي بسيار مواجه مي‌شود، ناگزيرانه اين بخش‌هاي آسيب‌ديده و از دسته‌رفته‌ها، دوباره بازنويسي مي‌كند.

او هر شب چهارشنبه براي برگزاري نماز جماعت در صحن مسجد سهله[1]، پياده تا كوفه مي‌رفت[2] و پس از زيارت، پياده به سهله مي‌رفت. نماز مغرب و شامگاه به پيش‌نمازي او برگزار مي‌شود و پس از آن به زيارت مقام صاحب‌الزمان (ع) امام صادق (ع)، امام سجاد (ع)، ابراهيم (ع)، ادريس (ع) و خضر (ع) مي‌رفت و به نجف بازمي‌گشت. آقابزرگ اين برنامهٔ سه‌شنبه شب را نزديک به سي سال به انجام رساند.

---

[1] مسجد سهله را قبيله بني‌ظفر، طايفه‌اي از انصار، ساخته‌اند. امام علي(ع)، مسجد بني‌ظفر؛ يا سهله را همانند مسجد كوفه دانسته است. در علت نامگذاري اين مسجد، گفته شده كه سهيل، نام سازنده آن است، عبدالقيس، نام طايفه‌اي است كه اين مسجد در منطقه سكونت آن‌ها بنا شده و بني‌ظفر هم يكي از طايفه‌هاي قبيله عبدالقيس است.

[2] فاصلهٔ نجف تا كوفه پيرامون ده كيلومتر است. فاصلهٔ مسجد كوفه تا مسجد سهله دو كيلومتر است

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

آقابزرگ دو تصادف در نجف و کوفه مي‌کند. پس از تصادف ناگزيرانه پياده‌روي سهله و پيش‌نمازي در مسجد طوسي براي برپايي نماز ظهر را کنار مي‌گذارد.

ترک سيگار آقابزرگ: بزرگان روايت کرده‌اند که آقابزرگ در شصت و پنج سالگي دچار گونه‌اي آسم و نفس‌تنگي شد، به گونه‌اي که سرفه‌هاي پيوسته داشت و ناتوان از نفس کشيدن بود که ناگزير به پزشک متخصص داخلي مراجعه کرد.

پزشک از شيخ پرسيد که سيگار مي‌کشد يا نه؟

شيخ او را گفت: زماني دراز پيرامون پنجاه سال است که روزي چهل، پنجاه نخ سيگار دود مي‌کند.

گويا آقابزرگ نزديک به يک بستهٔ پنجاه تايي سيگار «مُزَبَّن»[1] مي‌کشيد.

پزشک از شيخ مي‌خواهد به تدريج سيگار را کنار گذارد، وگرنه به زودي خواهد مُرد.

آقابزرگ او را مي‌گويد: اگر قرار است بميرم، پس چرا سيگار را به تدريج کنار بگذارم؟

پزشک پاسخ مي‌دهد: بسياري کساني که به يک باره کنار مي‌گذارند، هم ممکن است آسيب روحي ببينند و نيز شايد دوباره بکشيدن سيگار بازگردند.

شيخ همان جا برآن مي‌شود که به يک باره کشيدن سيگار را رها کند و هم‌چون انجام‌دادن کارهاي ديگر خود، استواري و پايداري نيرومندانه‌اي نشان مي‌دهد.

ما کوچکترها يادمان هست، هرگاه آقابزرگ را مي‌ديديم، در کنار در ضلع شمال شرقي کتابخانه بر روي تشکي مي‌نشست و بنوشتن و خواندن مي‌پرداخت و هماره پيرامونش بيست تا سي کتاب بر روي هم قرارداشت و لابه‌لا و ميان آن دو دو ظرف توگود مانند تشتکي که اندکي از يک بشقاب خورشتي بزرگتر بود و درپوشي مانند سيني کوچک بر روي هرکدام قرار داشت.

[1] مزبن: از آن جا که داراي فيلتر تو خالي بود و اين گونه لولهٔ تو خالي را در زبان عربي زبانه مي‌گفتند و مزبن يعني آن که زبانه در آن به کار رفته است.

دکتر محمد ابراهيم ذاکر

- يكي از آن پُر از آب‌نبات قيچي بود؛
- و در ديگري ماسه.

آب‌نبات براي فراموش‌كردن سيگار در كنارش بود. كاسهٔ ماسه براي انداختن اخ و تف؛ يا اخلاط دهان بود، چون آقابزرگ نمي‌خواست دقيقه‌اي از زمان خود را بيهود تلف نكند و از جاي خود برخيزد، در حالي كه نتواند بنويسد؛ يا بخواند و اين روند تا زمان چشم فروبستن از جهان ادامه داشت.

جواد ذاكر گويد: نيمهٔ دوم دههٔ چهل خورشيدي، مردي گياه‌درمان به نجف آمد، پس ديدار با آقابزرگ، دلبستهٔ او شد و به درمان‌هاي گياهي و دستورهاي پاييدني سنتي پزشكي گياه‌درماني براي ايشان روي آورد كه سيد محمدجواد حسيني زري با آوازهٔ صدر در اين روزگار شاگرد آقابزرگ بود و ايشان را در كار كتابخانه كمک مي‌نمود سيد از اين درمان‌گر گياهي دانش گياه‌درماني را فراگرفت و تا پايان عمر شيخ پايندهٔ او بود.

سيد مرا گفت: آخرين بيمارستان شيخ بود كه گويا سه ماه به درازاكشيده شده بود، شيخ پيوسته خواستار رفتن خانه و كتابخانه بود، ولي پزشكان اجازه نمي‌داند.

سيد گويد: هرگاه شيخ سراغ كتابخانه را مي‌گرفت و مي‌خواست كه او را به آن‌جا ببرم، من شيخ را به كول مي‌گرفتم و آن قدر در بيمارستان مي‌گرداندم تا به خواب مي‌رفت. اين كار را بارها برايش انجام دادم.

دكتر منزوي گويد: بامداد روزي كه ساعت ۱۳ آن، شيخ چشم از جهان فروبست، يكي از شاگردانش گويا سيد محمدحسن طالقاني بود، كتابي خطي بي‌آغاز و بي‌انجام برايش مي‌آورد و او در بستر بيماري افزون بر شناخت موضوع كتاب و نام آن، نويسندهٔ كتاب، رونويس‌كننده و كاتب آن و تاريخ رونويسي را نيز شناسايي مي‌كند.

دكتر منزوي گويد: ساعت دوازده همان روز دكتر به ديدارش آمد و دستور تعويض سِرُم را داد. پدرم مرا فراخواند از دستور پزشک جويا شد، من گزارش سخن او را دادم.

پدر گفت: ميزعلنقي [ميرزا علي‌نقي] اين سرم به عمرم، راه نميده.

همين شد و او بي‌درنگ پس از آن چشم از اين جهان فروبست و پس نود و اندي تلاش و كوشش‌هاي شبانه‌روزي و خستگي‌ناپذيرانه به آرامش دست يافت.

سال‌شمار شيخ آقابزرگ تهراني

(۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م)

يادآوري: سال‌هاي يادشده در نوشتار جدول، بر پايهٔ تاريخ هجري قمري است.

۱۲۹۳	شب پنج‌شنبه يازدهم ربيع يكم، زاده‌شدن شيخ آقابزرگ تهراني در پامنار تهران
۱۲۹۸	آموزش حروف الفبا و عمّ جزو نزد زهراسلطان خانم
۱۳۰۰	ورودي به مكتب‌خانهٔ آقاسيد ضياءالدين براي آموزش زبان و ادبيات پارسي در پامنار تهران
۱۳۰۳	آغاز سال ۱۳۰۳ق بود كه ده سال داشتم، پدرم نشستي با شركت انديشمنداني برگزار كرد كه در آن: آيت‌اللّه سيد جمال‌الدين افجه‌اي؛ شيخ محمدصادق مدرس معروف؛ ميرزاعلي نواب؛ و شيخ محسن تهراني شركت داشتند. عمامه بر سرم نهادند و لباس روحانيت بر تنم پوشاندند و مرا به فراگيري جامع المقدمات وادار كردند و از آن‌جا بود كه مرا شيخ آقابزرگ خواندند
۱۳۰۳	آموزش حساب هندي و رقومي
۱۳۰۴	رفتن به مدرسهٔ دانگي و داشتن اتاق مشترک با پسرخاله حاج ميرزا سيدحسن پسر مرحوم حاج سيدعزيز الله تهراني معروف به دعانويس و درس‌خواندن در خدمتش و آموزش خط نزد زين‌العابدين محلاتي (د: ۱۳۰۵ق)
۱۳۰۵	آغاز آموزش زبان و ادبيات عرب و آموزش در خدمت آقا شيخ مهدي مازندراني طبيب
۱۳۰۷	آغاز بلوغ شرعي و آموختن سيوطي و جامي
۱۳۰۸	درگذشت حاج سيدمحمد خليلي، دايي آقابزرگ و هديه‌دهندهٔ دو كتاب سيوطي و جامي به ايشان
۱۳۰۸	برابر ۱۸۹۰، رونويسي كتاب ايساغوجي فرفوريوس صوري (۲۳۲ - ۳۰۴م) در منطق

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۰۸ - ۱۳۱۱ آقابزرگ در رونويسي خود از تهذيب المنطق تفتازاني در سال ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۱ق از آموزگار مکتب خود سيد حسين لاريجاني ياد کرده است.

۱۳۰۹ جشن عمامه‌گذاري از سوي پدر در محضر آقا سيدجمال افجه‌اي

۱۳۱۰ ماه ذي‌قعده، نخستين سفر به مشهد که سه ماه به دارازا کشيده شد

۱۳۱۰ آقابزرگ گويد: شيخ محمدحسين فرزند محمدعلي خراساني (د: ۱۳۴۷ق) از انديشمندان فرزانهٔ زمانه بود که در مدرسهٔ مروي تدريس داشت. من به همراه بيش از بيست هم‌شاگردي در سال ۱۳۱۰ق بخشي زياد از کتاب معالم و مطول را نزدش فراگرفتيم

۱۳۱۰ آقابزرگ گويد: غلام‌رضا شيرازي (د: پس از ۱۳۲۰ق) از فقيهان درست‌کار و انديشمندان فرزانه بود که ادبيات عرب در مشهد به سال ۱۳۱۰ق به من آموزش داد.

۱۳۱۰ - ۱۳۱۳ آقابزرگ گويد: سيد عبدالکريم لاهيجي از فقيهان بزرگ و مدرسان ورزيده اصول فقه بود. من بخش‌هاي از کتاب قوانين و فصول و رياض را در ميان سال‌هاي ۱۳۱۰ -۱۳۱۳ نزدش فراگرفتم.

۱۳۱۱ آقابزرگ گويد: شيخ باقر تهراني فرزند محمدرفيع، با آوازهٔ معزالدوله، دانشمند، فقيه و اديب جايگاه درسي بزرگي در مدرسهٔ مروي داشت. من با گروهي نزديک به بيست تن در سال ۱۳۱۱ق بخشي زياد از کتاب مطول را نزد او فراگرفتم. او بسيار توانا، کارآزموده و با ذوق در آموزش اين کتاب بود

۱۳۱۱ آقابزرگ گويد: ميرزا محمدتقي گرگاني (د: ۱۳۳۶ق) از مدرسان ورزيده و فرزانه در مدرسهٔ سيد محمود جواهري در تهران بود. من پس از سال ۱۳۱۱ق بخشي از کتاب مکاسب و قوانين را نزدش فراگرفتم

۱۳۱۱ ۲۵ ذي‌حجه، رونويسي شرح ايساغوجي

۱۳۱۱ رونويسي چند رساله، از جمله تحقيق القبلة نوشتهٔ شيخ بهايي، شرح منظومهٔ سبزواري، تهذيب الأصول علامه حلي.

۱۳۱۱ گرفتن حجرهٔ مستقل در مدرسهٔ دانگي و نايب کتابدار کتابخانهٔ مدرسهٔ دانگي با پانصد کتاب

۱۳۱۳ اواخر ماه شوال، نخستين سفر زيارتي به عتبات با هزينهٔ برادر بزرگشان مشهدي محمدابراهيم كه پس از آن كربلايي محمدابراهيم و همسر برادر، راهي زيارت كربلا و نجف شدند

۱۳۱۳ شب آدينه ۱۷ ذي‌قعده رسيدن كرمانشاه و كشته‌شدن ناصرالدين‌شاه در حرم شاه‌عبدالعظيم

۱۳۱۳ روز عرفه، نهم ذي‌حجه، حضور در كربلا، سپس رفتن به سامراء

۱۳۱۳ روز پنج‌شنبه دهم ذي‌حجه، حضور در مجلس روضه‌خواني شيخنا الحاج ميرزا حسين النوري

۱۳۱۳ آقابزرگ گويد: شيخ عبدالله فرزند علي فرزند محمد فرزند قدير كفراني رويدشتي اصفهاني [اصطهباني] فقيهي بزرگ و انديشمندي توانمند بود. من در نخستين سفر علمي خود به نجف سال در ۱۳۱۳ق در مسجد هندي در كلاس درس ايشان، بحث حجيت قطع، چندين ماه شركت كردم

۱۳۱۴ ۲۰ ماه صفر، ماندن در قم منزل خانهٔ مرحوم حاج ملاحسن نجار پدر آقا شيخ حسين دوست آقابزرگ، سپس بازگشت به تهران

۱۳۱۴ تابستان رفتن به ايلكا مازندران و ماندن در خانهٔ شيخ جواد ايلكايي

۱۳۱۴ برابر ۱۸۹۷، رونويسي رجال نجاشي

۱۳۱۵ دهم جمادي دوم، آغاز سفر از تهران به سوي عراق براي تحصيل.

۱۳۱۵ چهارشنبه هفدهم شعبان، روز ورود به نجف

۱۳۱۵ - ۱۳۱۸ گرفتن ماهانه ۱۵ قرآن از سوي برادرشان محمدابراهيم، توسط حاج محمدرضا شوشتري و برگزاري روضه بامداد هر پنج‌شنبه

۱۳۱۷ شعبان، تشرف حكيمه خانم عمهٔ آقابزرگ به عتبات

۱۳۱۷ آغاز گردآوري مصفي المقال في مصنفي علم الرجال

۱۳۱۷ گردآوري فهرستي گسترده‌نويسي شده به نام لامع المقالات، از كتاب جامع السعادات النراقية نوشتهٔ مهدي فرزند ابوذر نراقي (د: ۱۲۰۹ق) در موضوع اخلاق

دكتر محمدابراهيم ذاكر

۱۳۱۸ شعبان، تشرف سيد محمدتقي فرزند عزيزالله فرزند نصرالله تهراني (۱۲۸۵ - ۱۳۴۵ق) پسرخالهٔ آقابزرگ و آقاريحان‌الله فرزند جعفر موسوي دارابي بروجردي با آوازهٔ كشفي (د: ۱۲۶۶ - ۱۳۲۸ق) پدرخانم سيد محمدتقي و مولود خانم خواهر آقابزرگ و همسرش شيخ باقر به عتبات

۱۳۱۹ رونويسي خاتمة المستدرك، نوشتهٔ استاد محدث ملاحسين نوري (د: ۱۳۲۰ق) همراه با برخي حواشي در آستان قدس و ديگري در كتابخانه سيد عبدالعزيز طباطبايي

۱۳۱۹ نهم ذي‌حجه، زيارت كربلا، در سفري پياده همراه استاد محدث ملاحسين نوري (د: ۱۳۲۰ق)

۱۳۱۹ تشرف همسر عموي آقابزرگ دختر قاضي به همراه آقا علي‌محمد فرزند ميرزا محمود به عتبات

۱۳۲۰ ۱۲ صفر، گرفتن اجازهٔ روايتي از استاد محدث ملاحسين نوري فرزند محمّدتقي فرزند علي‌محمّد فرزند تقي طبرسي (۱۲۵۴ - ۱۳۲۰ق)

۱۳۲۰ شب آدينه ۱۷ جمادي يكم اجازهٔ روايت از شيخ محمدطه فرزند مهدي فرزند محمدرضا فرزند محمد فرزند حاج نجف تبريزي نجفي (۱۲۴۱ - ۱۳۲۳ق) از سوي ملاعلي خليلي به آقابزرگ داد

۱۳۲۰ ۲۷ جمادي دوم، درگذشت ملاحسين نوري، استاد بزرگ آقابزرگ

۱۳۲۰ شعبان، تشرف دوبارهٔ شيخ محمد با پدرش به عتبات

۱۳۲۰ بامداد آدينه نهم شوال اجازهٔ روايت از شيخ الشريعه اصفهاني ميرزا فتح‌الله فرزند محمدجواد نمازي شيرازي اصفهاني نجفي (۱۲۶۶ - ۱۳۳۹ق)

۱۳۲۰ شوال، اجازهٔ روايت از ملاعلي فرزند فتح‌الله نهاوندي نجفي (د: ۱۳۲۲ق)

۱۳۲۰ اوائل ذي‌حجه، ازدواج با منصوره خانم دختر شيخ علي فرزند علي‌رضا يزدي قزويني

۱۳۲۰ تشرف مهدي پسرعمهٔ آقابزرگ به عتبات

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۲۰ لامع المقالات في فهرس جامع السعادات گردآوري فهرستي گسترده‌نويسي شده از كتاب جامع السعادات النراقية نوشتهٔ مهدي فرزند ابوذر نراقي (د: ۱۲۰۹ق) در موضوع اخلاق. نک: الذريعة، ج۵، ۵۸، شمارهٔ ۲۱۸، شناسهٔ جامع السعادات؛ أعيان الشيعة، ج۱۰، ٤٧.

۱۳۲۰ برابر ۱۹۰۳، رونويسي فهرست منتجب ابن‌بابويه

۱۳۲۱ شب آدينه بيست و پنجم محرم، گرفتن اجازهٔ روايتي از سيد جمال‌السالكين مرتضي فرزند مهدي فرزند كرم‌الله طوسي قمي نجفي كشميري نجفي (۱۲۶۸ - ۱۳۲۳ق)

۱۳۲۱ اجازهٔ روايتي از ميرزا حسين فرزند خليل طهراني نجفي (د: ۱۳۲۶ق)

۱۳۲۲ دوم ربيع دوم درگذشت ربابه‌بيگم مادر منصوره خانم، همسر آقابزرگ دختر شيخ علي قزويني

۱۳۲۲ شنبه‌شب شانزدهم جمادي يكم محمدباقر فرزند آقابزرگ زاده شد و پس بيشتر از ۲۰ سال عمر در روز يک‌شنبه ۱۷ جمادي يكم سال ۱۳۴۳ درگذشت و در ايوان پيوسته به باب الفرج در صحن حرم عسكريين به خاک سپرده شد

۱۳۲۳ تأليف كتاب ضياءالمفازات في طرق مشايخ‌الاجازات

۱۳۲۴ ربيع يكم، تشرف حاج حبيب‌الله عموي آقابزرگ به عتبات

۱۳۲۴ گرفتن اجازهٔ روايتي از ميرزا حسين فرزند خليل فرزند علي فرزند ابراهيم تهراني نجفي خليلي تهراني (۱۲۳۰ - ۱۳۲۶ق)

۱۳۲۴ هشتم جمادي يكم، درگذشت حاج‌علي پدر آقابزرگ در تهران

۱۳۲۴ ماه رمضان، سفر علويه آسيه‌بيگم دخت سيد اسدالله حسيني عطار (د: ۱۲۸۸ق) مادر آقابزرگ به همراه طاهره و مولود خواهران آقابزرگ به عتبات، كه تا آخر عمر در آن‌جا ماندگار شد

۱۳۲۵ عيد فطر، خاک‌سپاري حاجيه مرضيه بيگم خالهٔ آقابزرگ در كنار حاج اسدالله عطار پدربزرگ آقابزرگ و حاج علي پدر آقابزرگ در وادي السلام نجف

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۲۵ جابه‌جايي خاک‌شدهٔ پيکر حاج علي پدر آقابزرگ از تهران و خاک‌سپاري در نجف توسط محمدابراهيم برادر بزرگ آقابزرگ

۱۳۲۶ دوشنبه ۲۷ صفر، درگذشت طاهره خواهر آقابزرگ در تهران

۱۳۲۷ هفتم رجب درگذشت مادربزرگ منصوره خانم همسر آقابزرگ

۱۳۲۷ شب قدر، درگذشت حاجيه صديقه بيگم خالهٔ آقابزرگ در تهران

۱۳۲۷ سوم ذي‌حجه، مجلهٔ درة النجف، بخش نخست تعريف الأنام بحقيقة المدنية و الإسلام، ترجمه به فارسي كتاب المدنية و الاسلام محمّد فريد وجدي مصري (۱۸۷۵ - ۱۹۵۴م)

۱۳۲۷ - ۱۳۲۸ رونويسي كتاب اللئالي المربوطة في بيان وجوب المشروطة، محمداسماعيل فرزند محمدعلي محلاتي نجفي (د: ۱۳۴۳ق).

۱۳۲۸ سوم محرم زاده‌شدن مريم دخت بزرگ آقابزرگ

۱۳۲۸ ربيع يكم، درگذشت حكيمه خانم عمهٔ آقابزرگ در تهران

۱۳۲۸ ربيع دوم، مجلة درة النجف، بخش دوم تعريف الأنام بحقيقة المدنية و الإسلام، ترجمه به فارسي كتاب المدنية و الاسلام محمّد فريد وجدي مصري (۱۸۷۵ - ۱۹۵۴م)

۱۳۲۸ هشتم رجب، علماء و بزرگان جشني بسيار بزرگ و مهم را براي خلع محمدعلي‌شاه قاجار و جايگزيني احمدشاه قاجار در نجف و در مدرسهٔ خليلي بزرگ كه به مدرسهٔ قطب شناخته مي‌شود، برگزار كردند

۱۳۲۸ روز دوشنبه ۱۱ رجب، درگذشت شريعه بيگم خواهر آقابزرگ در نجف

۱۳۲۸ نيمهٔ رمضان، خاک‌سپاري سيد حسن پسر خاله مرضيه آقابزرگ در نجف

۱۳۲۸ ماه رمضان، درگذشت عباس‌قلي همسر عمه ربابه آقابزرگ.

۱۳۲۸ ذي‌قعده ۱۳۲۸، مجلة درة النجف، بخش سوم تعريف الأنام بحقيقة المدنية و الإسلام، ترجمه به فارسي كتاب المدنية و الاسلام محمّد فريد وجدي مصري (۱۸۷۵ - ۱۹۵۴م).

۱۳۲۸ ترجمهٔ كتاب العقيدة الاسلامية نوشتهٔ شيخ عبدالله كويلام شيخ‌الاسلام الجزاير. آقابزرگ تهراني به سال ۱۳۲۸خ آغاز به ترجمهٔ پارسي نمود، ولي به پايان نرسانيد

۱۳۲۹ چهارم جمادي يكم، درگذشت حاجيه بي‌بي علويه آسيه‌بيگم مادر آقابزرگ در كوفه

۱۳۲۹ ۱۷ جمادي دوم، اجازهٔ روايتي از سيد محمدعلي فرزند حاج ميرزامحمد فرزند ميرزاجان با آوازهٔ هدايه‌الله حسيني شاه‌عبدالعظيمي نجفي، (۱۲۵۸ - ۱۳۳۴ق)

۱۳۲۹ ۲۰ جمادي دوم، اجازهٔ روايتي از آخوند ملامحمدكاظم فرزند ملاحسين هروي نجفي، با آوازهٔ شيخ آخوند خراساني (۱۲۵۵ - ۱۳۲۹ق)

۱۳۲۹ ۲۰ جمادي دوم گرفتن اجازهٔ روايتي از سيد محمدعلي فرزند نصير رشتي نجفي (د: ۱۳۳۴ق)

۱۳۲۹ اجازهٔ روايتي از ميرزا محمدعلي فرزند نصيرالدين فرزند زين‌العابدين رشتي چهاردهي نجفي مدرس (۱۲۵۲ - ۱۳۳۴ق) هم‌زمان با تاريخ اجازهٔ آخوند خراساني

۱۳۲۹ بيست و پنجم ذي‌قعده، آغاز نگارش نخستين مرحلهٔ الذريعة

۱۳۲۹ پايان‌يافتن كتاب مصفّي المقال في مصنّفي علم‌الرجال كه نگارش آن را از سال ۱۳۱۷ آغاز كرده بودند

۱۳۲۹ جابه‌جايي از نجف به سامرا، پس از درگذشت آخوند خراساني

۱۳۲۹ - ۱۳۳۵ سامره درس فقه آقا ميرزا محمدتقي شيرازي

۱۳۳۰ ۱۷ ربيع دوم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ عباس حائري تهراني (د: ۱۳۶۰ق)

۱۳۳۰ ذي‌حجه، اجازهٔ روايتي از شيخ موسي فرزند جعفر فرزند محمدباقر فرزند محمدكريم حائري از سوي آموزگارش حاج ميرزا محمدحسين شهرستاني

۱۳۳۰ اجازهٔ روايتي از شيخ علي فرزند حسين فرزند عباس فرزند محمدعلي فرزند سالم خيقاني [خاقاني] (۱۲۵۵ - ۱۳۳۴ق) كه از راه اسناد به اجازهٔ استادش حاج مولي علي ميرزا خليل به آقابزرگ داد

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۳۰ اجازهٔ روايتي از سيد احمد فرزند ابراهيم تهراني موسوي با آوازهٔ كربلايي (د: ۱۳۳۲ق)

۱۳۳۰ اجازهٔ روايتي از سيد حسن فرزند محمدعلي فرزند صالح فرزند محمد فرزند ابراهيم با آوازهٔ شرف‌الدين موسوي عاملي صدر (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ق)

۱۳۳۰ گرفتن اجازهٔ روايتي از شيخ مهدي نوادهٔ شيخ محمدتقي محشّي، شيخ موسي كرمانشاهي

۱۳۳۱ آغاز نگارش مرحلهٔ دوم الذريعة كه تا سال ۱۳۵۴ ادامه يافت

۱۳۳۲ اجازهٔ روايتي دو سويه (مدبجة / مجاز و مجيز) از شيخ محمدصالح فرزند احمد فرزند صالح آل‌طعان قطيفي بحراني (۱۲۸۴ - ۱۳۳۳ق)

۱۳۳۲ گرفتن اجازهٔ روايت از ميرزا هادي فرزند سيد بجستاني شاگرد ميرزا محمدتقي شيرازي (۱۲۹۷ - ۱۳۶۸ق)

۱۳۳۳ ششم محرم زاده‌شدن دخت دوم آقابزرگ

۱۳۳۳ نگارش كتاب هدية الرازي إلي المجدد الشيرازي در شرح حال ميرزامحمدحسن شيرازي (د: ۱۳۱۲ق)

۱۳۳۳ آغاز نگارش سدهٔ چهاردهم و سدهٔ چهارم طبقات أعلام‌الشيعة

۱۳۳۳ زاده‌شدن مرضيه دختر آقابزرگ از منصوره خانم دختر شيخ علي قزويني

۱۳۳۳ اجازهٔ روايتي از گونهٔ دو سويه (مدبّجة) آقابزرگ و شيخ عباس تهراني فرزند مولي حاجي (۱۲۹۸ - ۱۳۹۰ق) به هم دادند

۱۳۳۵ اجازهٔ روايتي از گونهٔ دو سويه (مدبّجة) از سيد محمدعلي فرزند حسين فرزند محسن فرزند مرتضي حسيني حائري هبةالدين شهرستاني (۱۳۰۱ - ۱۳۸۶ق)

۱۳۳۵ ۸ جمادي يكم، آقابزرگ اجازهٔ روايتي دوسويه (مدبجة) به سيد ميرزا محمّدهادي حسيني خراساني بجستاني حائري (د: ۱۳۶۸ق)

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۳۵ دوازدهم جمادي يكم، بيرون‌آمدن از شهر سامرا به جهت رويداد جنگ جهاني نخست و رفتن به كاظمين كه دو سال به درازا كشيده شد

۱۳۳۶ شب آدينه بيست و پنجم ربيع دوم، درگذشت منصوره خانم دخت شيخ علي قزويني همسر نخست آقابزرگ در كاظمين و خاک‌سپاري در رواق جوادين (ع) نزديک به آرامگاه خواجه نصير طوسي

۱۳۳۶ ۲۷ جمادي دوم ازدواج با مريم‌بيگم دخت زنده‌نام آقا سيد احمد فرزند محمدحسن طباطبايي دماوندي (د: ۱۳۳۸ق) با واسطه‌گري ميرزا ابوالقاسم كاشاني از رفقاي قديم آقابزرگ و با پدرش آقاي حاج سيد مصطفي كاشاني

۱۳۳۷ آخر ربيع يكم [ربيع دوم]، بازگشت به سامرا به امر استادش ميرزا محمدتقي شيرازي (۱۲۵۶ - ۱۳۳۸ق)

۱۳۳۸ روز دوشنبه ۱۶ ذي‌قعده، نخستين بخش نگارهٔ آقابزرگ در اين روز آغاز شد

۱۳۳۸ سوم ذي‌حجه، درگذشت ميرزا محمدتقي شيرازي استاد آقابزرگ

۱۳۳۸ هشتم ذي‌حجه، بخشي از كشكول را آقابزرگ كامل كرد

۱۳۳۹ آغاز نگارش سدهٔ يازدهم طبقات أعلام الشيعة

۱۳۳۹ بيست و پنجم ذي‌قعده، زاده‌شدن علي‌نقي منزوي فرزند آقابزرگ، مصصح الذريعة و طبقات أعلام الشيعة پدر.

۱۳۳۹ گرفتن اجازهٔ روايت از شيخ العراقين علي كاشف‌العظاء فرزند محمدرضا فرزند موسي فرزند جعفر (د: ۱۳۵۰ق)

۱۳۳۹ اجازهٔ روايت از سيد ناصرحسين فرزند حامدحسين صاحب العبقات لكهنويي از پدرش و از مفتي ميرمحمدعباس

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۳۹ اجازهٔ روايت از سيد ابوتراب فرزند ابوالقاسم فرزند مهدي فرزند حسن فرزند حسين موسوي خوانساري نجفي (۱۲۷۱ - ۱۳۴۶ق)

۱۳۴۰ اجازهٔ روايتي دوسويه (مدبجة) آقابزرگ و حسين قديحي فرزند علامه شيخ علي صاحب أنوار البدرين بحراني به يكديگر

۱۳۴۰ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّدجواد فرزند محمدتقي فرزند ابوالقاسم طباطبايي تبريزي (د: ۱۳۸۷)

۱۳۴۰ نگارش مجموعهٔ إجازات الرواية والوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة

۱۳۴۰ آغاز نگارش كتاب كشكول

۱۳۴۰ - ۱۳۵۴ نگارش كتاب كشكول در سامراء

۱۳۴۱ شب سه‌شنبه هشتم ربيع دوم زاده شدن ميرزا احمد فرزند دوم آقابزرگ

۱۳۴۱ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ فرج فرزند حسن فرزند احمد فرزند حسين فرزند محمدعلي فرزند محمد فرزند علامه عبداللّه فرزند فرج فرزند عبداللّه فرزند عمران آل‌عمران قطيفي ((۱۳۲۲ - ۱۳۹۸ق)

۱۳۴۱ اجازهٔ روايتي دو سويه [مدبّجة] از آقابزرگ به شهاب‌الدين فرزند محمود فرزند علي فرزند محمد فرزند طاهر فرزند عبدالفتاح تبريزي مرعشي نجفي (۱۳۱۵ - ۱۴۱۱ق)

۱۳۴۲ اجازهٔ روايتي دو سويه [مدبّجة] از آقابزرگ به سيد محمّدباقر فرزند هاشم گلپايگاني (د: ۱۳۹۰ق)

۱۳۴۳ روز يک‌شنبه ۱۷ جمادي يكم سال ۱۳۴۳ محمدباقر فرزند بزرگ آقابزرگ پس بيشتر از ۲۰ سال عمر درگذشت و در ايوان پيوسته به باب الفرج در صحن حرم عسكريين به خاک سپرده شد

۱۳۴۴ آغاز نگارش سدهٔ دهم طبقات أعلام الشيعة

۱۳۴۴ شب آدينه بيستم رجب زاده‌شدن فاطمه دخت آقابزرگ

۱۳۴۴ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدعلي سنقري همداني حائري فرزند حسن‌علي (د: ۱۳۷۸ق)

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۴۵ ذي‌قعده، حاج حبيب‌الله عموي آقابزرگ به عتبات

۱۳۴۵ آغاز نگارش سدهٔ هفتم تا نهم طبقات أعلام الشيعة

۱۳۴۵ اجازهٔ روايتي دوسويه (مدبجة) آقابزرگ براي شيخ علي‌اكبر كرماني مشهدي نوشت

۱۳۴۵ نگارش شجرة السبطين و شرعة الشطين يا تشجير حديقة النسب للفتوني با برداشت از كتاب النسب ملاشريف فتوني (د: ۱۱۳۸ق)

۱۳۴۶ آغاز نگارش سدهٔ پنجم و ششم طبقات أعلام الشيعة

۱۳۴۶ شب چهارشنبه ۱۱ ذي‌قعده زاده‌شدن محمدرضا فرزند شهيد آقابزرگ

۱۳۴۷ ۱۲ رجب، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد علي‌نقي فرزند ابوالحسن نقوي لكهنوي (د: ۱۴۰۸ق) نک: آقابزرگ، ۳۵۵، ولي در كشكول، ۱۲۲ ← تاريخ ۱۳۴۵ق داده است. (اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۴)

۱۳۴۷ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ فرج فرزند حسن فرزند احمد فرزند حسين فرزند محمدعلي فرزند محمد فرزند علامه عبدالله فرزند فرج فرزند عبدالله فرزند عمران آل‌عمران قطيفي ((۱۳۲۲ - ۱۳۹۸ق)

۱۳۴۷ پايان نگارش سدهٔ چهارم طبقات أعلام الشيعة

۱۳۴۹ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ فرج فرزند حسن فرزند احمد فرزند حسين فرزند محمدعلي فرزند محمد فرزند علامه عبدالله فرزند فرج فرزند عبدالله فرزند عمران آل‌عمران قطيفي ((۱۳۲۲ - ۱۳۹۸ق)

۱۳۴۹ ۱۷ صفر اجازهٔ روايتي مدبّجة / دوسويه از حاج ميرزا احمد [محمد] بجنوردي فرزند ميرزاباباجان بجنوردي (۱۲۸۰ - ۱۳۴۶خ)

۱۳۴۹ ۲۹ صفر اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ آقا محمدمهدي فرزند محمدرضا فرزند محمدمهدي كجوري شيرازي

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۵۰	روز سه‌شنبه ۲۷ صفر، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّدصادق فرزند حسن آل‌بحرالعلوم (د: ۱۳۹۹)
۱۳۵۰	بازگشت به ايران پس از ۳۵ سال ماندگاري در عراق و گزينش نام فاميل منزوي براي گرفتن شناسنامه و گذرنامه
۱۳۵۲	۱۴ شوال، مشرف‌شدن آقاي حسيني امجد [افجه‌اي] به عتبات
۱۳۵۲	رجب، مشرف‌شدن حاج حبيب‌الله عموي آقابزرگ به عتبات
۱۳۵۲	اجازهٔ روايتي دو سويه [مدبّجة] از سيد جعفر مهري فرزند عبدالرضا مهري
۱۳۵۲	اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد هاشم فرزند محمدعلي سبزواري
۱۳۵۲	دادن اجازهٔ روايت براي گروهي از بزرگان، مانند: شيخ عبدالحسين حلّي؛ و سيد علي‌مدد قايني؛ و شيخ ذبيح‌اللّه محلاتي؛ و شيخ مرتضي مدرس چهاردهي.
۱۳۵۲	اجازهٔ روايتي دوسويه (مدبجة) آقابزرگ و شيخ ذبيح‌اللّه فرزند محمدعلي محلاتي (د: ۱۴۰۵ق) به يكديگر
۱۳۵۲	اجازهٔ روايتي دوسويه (مدبجة) آقابزرگ به سيد علي‌مدد فرزند حسين فرزند علي‌مدد قايني خراساني (د: ۱۳۸۴ق)
۱۳۵۳	اجازهٔ روايتي دوسويه (مدبجة) آقابزرگ به شيخ محمدعلي فرزند محمدرضا نايني
۱۳۵۳	اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدرضا نايني
۱۳۵۳	اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد صادق هندي (د: ۱۳۸۴)
۱۳۵۳	اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد عبدالرّزاق فرزند محمد موسوي مُقَرّم (۱۳۱۶ - ۱۳۹۱ق)
۱۳۵۳	اجازهٔ روايتي دو سويه (مدبجة) آقابزرگ و سيد محمدرضا فرزند محمد هندي نجفي براي يكديگر نوشتند.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۵۳ اجازهٔ روايتي دو سويه (مدبجة) آقابزرگ و سيد محمدصادق فرزند باقر فرزند محمد هندي نجفي براي يكديگر نوشتند.

۱۳۵۳ اجازهٔ روايتي دو سويه (مدبجة) آقابزرگ و سيد عبدالرزاق فرزند سيد محمد دغاري نجفي براي يكديگر نوشتند.

۱۳۵۳ اجازهٔ روايتي دو سويه (مدبجة) آقابزرگ و شيخ مرتضي مدرس چهاردهي فرزند محمد فرزند علامه ميرزا محمدعلي (د: ۱۳۸۱ق)

۱۳۵۳ دادن اجازهٔ روايت براي گروهي از بزرگان، مانند سيد عبدالرزاق مقرّم نجفي

۱۳۵۳ روز غدير، ۱۸ ذي‌حجه، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب شهداء الفضيلة، عبدالحسين فرزند احمد اميني تبريزي نجفي، دارالشهاب، قم ، بي‌تاريخ

۱۳۵۳ اجازهٔ روايتي دو سويه (مدبجة) آقابزرگ و شيخ عبدالحسين حلّي فرزند حاج قاسم فرزند صالح فرزند قاسم فرزند محمدعلي نجفي (۱۲۹۹ - ۱۳۷۵ق) براي يكديگر نوشتند

۱۳۵۳ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد هاشم هندي

۱۳۵۳ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد هبةالدين محمدعلي فرزند حسين شهرستاني كاظمي (د: ۱۳۸۶ق)

۱۳۵۳ النقد اللطيف في نفي التحريف عن القرآن الشريف، خطي است، ۵۸ برگه قطع رحلي، هر برگه شانزده سطر، رونويس‌كننده مهدي فرزند احمد دماوندي [مهدي آريان دايي مادرمان و برادر خانم آقابزرگ]. هم‌چنين دكتر علي‌نقي منزوي فرزندش آن را به پارسي برگرداند و نام نمايشگاه نامهٔ پاک از هر آلودگي و اک برآن نهاد

۱۳۵۴ پنج‌شنبه آخر ربيع دوم، اجازهٔ روايتي دوسويه (مدبجه) آقابزرگ براي شيخ ميرزا محمّدعلي فرزند ابوالقاسم اُردوبادي غروي (د: ۱۳۸۰) نوشت

۱۳۵۴ جمادي يكم، اجازهٔ روايتي از آقابزرگ به سيد اسدالله سبزواري

۱۳۵۴ دادن اجازهٔ روايت مفصّل براي سيد عبدالله سبزواري.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۵۴ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ حسن خاقاني فرزند علي فرزند حسين فرزند عباس نجفي

۱۳۵۴ اجازهٔ روايتي دوسويه (مدبجة) آقابزرگ و سيد عبدالله برهان سبزواري فرزند حسن (۱۳۰۰ - ۱۳۸۰ق) براي يكديگر نوشتند

۱۳۵۴ بنيان‌گذاري مطبعة السعادة در نجف با هزينهٔ عموي ايشان، براي چاپ الذريعة و مصادرهٔ آن توسط حكومت عراق

۱۳۵۵ آغاز چاپ كتاب الذريعة در نجف، در مطبعة الغريّ (جلد نخست).

۱۳۵۵ ده صفر زاده‌شدن محمدتقي پسر چهارم آقابزرگ

۱۳۵۵ نگارش رسالهٔ ذيل المشيخة، اجازهٔ روايت آقابزرگ تهراني به ميرزانجم‌الدين عسكري، نجف، ۱۳۵۵ق/۱۹۳۷م. اين كتاب در تكميل اثر پرآوازهٔ آقابزرگ است كه المشيخة نام دارد كه الاسناد المصفّي إلي بيت المصطفي هم ناميده مي‌شود

۱۳۵۶ اواخر محرم، اجازهٔ گسترده‌نويسي‌شدهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمدمهدي شرف‌الدين شوشتري

۱۳۵۶ چاپ رسالة المشيخة، يا الإسناد المصفّي إلي آل المصطفي در مطبعة الغري، نجف، ۱۹۳۸م، ۱۰۰ برگه كه كوته‌شدهٔ كتاب مصفّي المقال است

۱۳۵۶ چاپ جلد دوم كتاب الذريعة

۱۳۵۶ مراجعات حول كتابنا الذريعة (۱)، مجلة الرضوان، سال ۱، ع۲، ۱۳۵۶ق

۱۳۵۶ مراجعات حول كتابنا الذريعة (۲)، مجلة الرضوان، سال ۳، ع۸ و ۹، ۱۳۵۶ق

۱۳۵۷ محرم، اجازهٔ مختصر روايتي آقابزرگ به شيخ محمدمهدي شرف‌الدين شوشتري

۱۳۵۷ ماه محرم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ جعفر محبوبه فرزند باقر فرزند جواد فرزند محمدحسن آل‌محبوبه ربيعي نجفي (۱۳۱۴ - ۱۳۷۷ق)

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۵۷ ۱۷ ربيع دوم، اجازهٔ روايتي از آقابزرگ به سيد احمد جزايري فرزند محمدجعفر شوشتري

۱۳۵۷ صدور اجازهٔ روايتي براي سيد نعمت‌اللّه جزايري؛ و شيخ محمدمهدي شرف‌الدين شوشتري؛ و شيخ جعفر محبوبه نجفي؛ و سيد محمدصادق بحر العلوم

۱۳۵۷ چاپ جلد سوم الذريعة

۱۳۵۷ ۱۷ محرم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد نعمت‌اللّه فرزند محمدجعفر موسوي جزايري

۱۳۵۷ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّدصادق فرزند حسن آل‌بحرالعلوم (د: ۱۳۹۹)

۱۳۵۸ دهم جمادي دوم زاده‌شدن فاطمة البتول آخرين فرزند آقابزرگ

۱۳۵۸ ۲۳ جمادي دوم اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدحسين فرزند محمدرضا كلباسي [كرباسي] اصفهاني (د: ۱۴۱۸)

۱۳۵۸ شعبان، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدحسين اعلمي جندقي حائري فرزند شيخ سليمان (د: ۱۳۹۳ق)

۱۳۵۸ ۲۷ ذي‌حجه، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الشجرة الطيبة في ترجمة السيد نعمةاللّه الجزائري و أولاده و أحفاده إلي عصر مؤلفه السيد نورالدين بن محمدشريف بن السيد محمد الإمام

۱۳۵۹ تأليف كتاب بسيار ارزشمند خود، توضيح الرشاد في تاريخ حصر الاجتهاد، در پاسخ به درخواست سيد جعفر فرزند حسن اعرجي موصلي، خطي ۴۳ برگ رحلي با رونويسي علي‌نقي منزوي

۱۳۵۹ نگارش كتاب تنفيد قول العوام بقدم الكلام در پاسخ به درخواست سيد جعفر فرزند حسن اعرجي موصلي

۱۳۶۰ جمادي يكم، چاپ جلد چهارم الذريعة

۱۳۶۰ ۱۲ ربيع يكم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد نورالدين جزايري حائري (د: ۱۳۸۴ق)

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۶۰ بيستم ربيع اول، درگذشت عمويش حاج حبيب‌اللّه محسني در تهران كه پشتيبان سرمايه‌اي كارهاي فرهنگي شيخ آقابزرگ بود

۱۳۶۰ ۱۹ محرم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدتقي تستري (د: ۱۴۱۵ق)

۱۳۶۰ دوم ربيع دوم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّد جمال [محمد فرزند جمال‌الدين] هاشمي گلپايگاني (د: ۱۳۹۷ق)

۱۳۶۰ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّدحسين قاضي طباطبايي (۱۳۲۱ - ۱۴۰۲ق) فرزند محمد فرزند محمدحسين فرزند علي‌اصغر شيخ‌الاسلام تبريز صاحب كتاب تفسير الميزان

۱۳۶۱ شوال، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب تاريخ الشيعة؛ الشيعة في التاريخ، نوشتهٔ محمّدحسين مظفر (۱۳۱۲ - ۱۳۸۱ق)

۱۳۶۲ ۱۲ شعبان، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد جلال‌الدين محدث ارموي حسيني فرزند قاسم (۱۳۲۳ - ۱۳۹۸ق / ۱۲۸۳ - ۱۳۵۸خ)

۱۳۶۲ ماه صفر، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّد مشكات بيرجندي (د: ۱۴۰۰ق)

۱۳۶۲ اجازهٔ روايت براي سيد جلال‌الدين محدث ارموي؛ و سيد محمد مشكات بيرجندي

۱۳۶۳ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ جمال‌الدين نايبني (د: ۱۳۹۷ق)

۱۳۶۳ چاپ جلد پنجم الذريعة

۱۳۶۴ ۱۵ شوال، نخستين سفر به حج، از نجف به دمشق، سپس به بيروت رفت و از آن‌جا به سوي قاهره و به دنبالش به سوي مدينهٔ نبوي و مكه خانهٔ خدا رهسپار شد و در بازگشت از راه كانال سوئز به حيفا در اسراييل رفت و از آن‌جا به بيروت بازگشت و دوباره مسير سوريه به عراق را دنبال كرد. ايشان با بسياري از دانشمندان شيعه و سنّي در اين سفر ديدار كرد و بگرفتن و دادن اجازهٔ روايت از انديشمندان حنفي، مالكي و ديگران در همين سفر اقدام كرد

۱۳۶۴ شب شنبه ۲۲ شوال، ورود به دمشق و زيارت سيد امين در شهر شقراء

۱۳۶۴ ۲۲ شوال، شقراء، سوريه، سيد عبدالحسين شرف‌الدين فرزند يوسف فرزند جواد فرزند اسماعيل فرزند محمد فرزند ابراهيم (۱۲۹۰ - ۱۳۷۷ق) اجازهٔ روايت برايم نوشت و من نيز برايش اجازه‌اي مفصل و گسترده نوشتم

۱۳۶۴ ۱۹ ذي‌قعده، اجازهٔ روايت از شيخ عبدالرحمان حنبلي فرزند محمد عليش مالكي يكي از مدرسان دانشگاه الازهر

۱۳۶۴ دوم ذي‌حجه اجازهٔ روايتي از شيخ ابراهيم خربوطي فرزند احمد حمدي (۱۲۸۸ - ۱۳۷۱ق) يكي از فقيهان بزرگ و چهره‌هاي فرهيختهٔ شهر مدينه و مدير كتابخانهٔ شهر در كتاب كشكول (۳۰ ذي‌حجه) آمده است

۱۳۶۴ پانزدهم ذي‌حجه اجازهٔ روايتي از شيخ امام محمدعلي ازهري مكي مالكي فرزند حسين فرزند ابراهيم (زادهٔ ۱۲۸۰ق) رييس محدثان و مدرسان مسجدالحرام سفر حج ۱۳۶۵ق از قاهره

۱۳۶۴ ۲۱ ذي‌حجه، مكه، اجازهٔ روايتي از شيخ عبدالوهاب خوقير مكي شافعي فرزند عبدالله (زادهٔ ۱۲۸۷ق) امام جماعت مسجدالحرام

۱۳۶۵ شب سه‌شنبه ۲۹ رمضان، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ حسن [حسين] مقدس مشهدي

۱۳۶۵ ۲۰ جمادي دوم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ نصرالله تبريزي شيرازي فرزند عبدالله، زادهٔ سال ۱۳۳۲ق

۱۳۶۵ دومين سفر به ايران، اقامت در شهرهاي كرمانشاه، قم ، تهران و مشهد

۱۳۶۵ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به آيةالله سيد حاج‌آقا حسين بروجردي طباطبايي (۱۲۹۲ - ۱۳۸۰ق / ۱۲۵۴ - ۱۳۴۰خ)

۱۳۶۵ شنبه ۲۴ شوال بيرون‌آمدن از شهر مشهد

۱۳۶۵ سه‌شنبه ۲۷ شوال رسيدن به خانهٔ طالقاني پدر جلال آل‌احمد در تهران و دادن اجازهٔ روايتي دو سويه [مدبجة] به يكديگر در همين تاريخ

۱۳۶۵ چاپ جلد ششم الذريعة

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۶۵ چاپ الإسناد المصفي إلي المصطفي كه ذيل كتاب مصفي المقال است

۱۳۶۶ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّد شيرازي فرزند مهدي (د: ۱۴۲۲ق)

۱۳۶۶ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّدعلي روضاتي اصفهاني زادهٔ ۱۳۴۹ق

۱۳۶۷ ۲۲ محرم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ ميرزا محمّد مجاهدي تبريزي (د: ۱۳۷۸ق)

۱۳۶۷ ۱۷ ربيع يكم، روز ميلاد پيامبر، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد سبط‌حسن لكنهوي هندي فاضل هنسوي فرزند فيض‌حسن تقوي فتح‌پوري (۱۳۳۸ - ۱۳۹۸)

۱۳۶۷ چاپ جلد هفتم الذريعة

۱۳۶۸ ۲۰ جمادي دوم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّد جزائري فرزند نعمت‌الله

۱۳۶۸ ۲۲ رجب، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمدجواد فرزند دوست ما شيخ محمدحسن جنابي نجفي زادهٔ ۱۳۰۴ق

۱۳۶۸ پنجم شعبان، نگارش زندگي‌نامهٔ خودنوشت كه بسيار گسترده‌تر از نمونه‌هاي پيشين است

۱۳۶۸ ۱۲ جمادي دوم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب دين حنيف؛ يا رسالهٔ حنيفه در حرمت حلق لحيه ريش‌تراشي، علي‌اكبر صبوري قمي، مطبعة الحيدرية، نجف، ۱۳۶۸ق، برگهٔ ۲ - ۳

۱۳۶۹ ۱۷ ربيع يكم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ ميرزا مهدي صادقي تبريزي

۱۳۶۹ چاپ جلد هشتم الذريعة

۱۳۷۰ تأليف ذيل المشيخة شامل فهرست مشايخ روايتي او از اهل تسنّن

۱۳۷۰ به چاپ رساندن كتاب تأسيس الشيعة لعلوم الاسلام نوشتهٔ هم‌پيمانش سيد حسن صدر

۱۳۷۰ مقدمه بر كتاب كشف المحجة لثمرة المهجة، ابن‌طاوس، رضي‌الدين أبوالقاسم علي (د: ٦٦٤ق)، مطبعة الحيدرية، نجف، ۱۳۷۰ق / ۱۹۵۰م.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۷۰ ۲۲ ربيع يكم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب ذكري أبي جعفر عليه السلام، شيخ علي فرزند حسن فرزند آيت‌اللّه شيخ علي خاقاني نجفي نک: كشكول، مجلس، ۱۹۷ - ۱۹۸؛ الذريعة، ج۱۰، ۳۸

۱۳۷۰ ۱۳ شعبان، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب محرّک احساسات؛ يا احساسات انصاري، شيخ حيدرعلي انصاري نجف‌آبادي، انتشارات اسلاميه، تهران

۱۳۷۰ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدهادي معرفت اصفهاني حائري، زادهٔ سال ۱۳۴۹ق

۱۳۷۰ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ ابوالقاسم نوراني اصفهاني [نورايي]

۱۳۷۰ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمود اصفهاني حائري زادهٔ ۱۳۴۵ق

۱۳۷۱ چهارم صفر، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شاگردشان سيد عبدالعزيز فرزند جواد فرزند اسماعيل طباطبايي يزدي (۴ آبان ۱۳۰۸ - ۱۳۷۴ / ۲۱ جمادي دوم ۱۳۴۸ - ۱۴۱۶)

۱۳۷۱ روز سه‌شنبه ۲۷ ربيع دوم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ آقاضياءالدين فيضي مهدوي كرمانشاهي

۱۳۷۱ پنجم جمادي يكم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّد رضوي كشميري (د: ۱۳۹۲ق)

۱۳۷۱ ۱۵ جمادي دوم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الاستصحاب، [تقريظ الاستصحاب]، محسن فرزند سيد محمد حجت كوه‌كمري قمي

۱۳۷۱ روز دوشنبه دهم شعبان، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب درر الغرر، فرج فرزند حسن فرزند فرج فرزند احمد كه نسبش به فرج فرزند عبداللّه فرزند عمران قطيفي بحراني

۱۳۷۱ روز دوشنبه دهم شعبان، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب مجمع الخيرات المدخر ليوم الحسرات، نوشتهٔ شيخ حسين فرزند مؤلف أنوار البدرين في تراجم علماء الأحساء و القطيف و البحرين، علامه شيخ علي فرزند حسن آل‌سليمان بلادي بحراني

۱۳۷۱ دوم رمضان، نگارش تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الغدير في الكتاب و السنة، عبدالحسين صاحب الغدير فرزند احمد تبريزي نجفي اميني

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۷۲ ماه صفر، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ نجم‌الدين جعفر فرزند محمد عسكري تهراني (د: ۱۳۹۵ق)، نام اجازه‌اش را ذيل المشيخة نامید که در آغاز كتاب الوضوء عسكري به چاپ رسيد

۱۳۷۲ دوازدهم صفر، صدور اجازه براي شيخ نجم‌الدين عسكري كه در آن بيشتر از مشايخ اهل تسنّن خود ياد كرده‌اند

۱۳۷۲ ۱۲ ربيع يكم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب غريب القرآن، محمّدمهدي فرزند حسن آل‌خرسان نجفي

۱۳۷۲ دوم شعبان، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب مدائن الفضائل و المعاجز، علي فرزند حسن شمس‌الدين اصفهاني نجفي حسيني، با آوازهٔ شمس‌المحدثين تهران، ۱۳۳۳خ / ۱۳۷۴ق

۱۳۷۲ روز شنبه ۲۰ ذي‌قعده، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد مصطفي خوانساري صافي [صفايي (د: ۱۴۱۳ق]

۱۳۷۳ ۱۲ جمادي دوم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ شيخ محمّدحسين دولت‌آبادي اصفهاني

۱۳۷۳ سوم شعبان، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدحسن قزويني غروي (د: ۱۴۰۵ق)

۱۳۷۳ ماه رمضان، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب جلاء العيون، عبدالله فرزند محمّدرضا شبّر حسيني، حلي نجفي كاظمي، مطبعة الحيدرية، نجف، ۱۳۷۳ق / ۱۹۵۴م

۱۳۷۳ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدتقي بروجردي آصفي (د: ۱۳۹۱ق)

۱۳۷۳ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ جعفر تبريزي (د: ۱۴۰۲ق)

۱۳۷۳ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدحسن سبزواري

۱۳۷۳ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد صافي آل‌عزيز

۱۳۷۳ چاپ الذريعة إلي تصانيف الشيعة، بخش يكم از جلد نهم در تهران

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۷۳ چاپ و نشر بخش نخست از طبقات أعلام الشيعة، سدهٔ چهاردهم، و بخش نخست جلد نهم الذريعة

۱۳۷۳ تقریط بر کتاب النهاية في مجرد الفقه و الفتاوي نوشتهٔ ابوجعفر محمد فرزند حسن فرزند علی طوسی، شیخ الطائفة، شیخ طوسی (د: ۴۶۰ ق). چاپ در سال ۱۳۷۳ق در چاپخانهٔ دانشگاه تهران به صورت مستقل و سپس در بیروت با مقدمه‌ای از آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة چاپ شده است.

۱۳۷۳ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد موسي شبيري زنجاني فرزند احمد، زادهٔ ۱۳۴۶ق

۱۳۷۳ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ علي حويزي فرزند محمدطه فرزند نصراللّه

۱۳۷۴ چهاردهم شوال، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمدحسين كرباسي اصفهاني

۱۳۷۴ چهارم جمادي يكم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمدعلي روضاتي اصفهاني زادهٔ ۱۳۴۹ق

۱۳۷۴ پنجشنبه ۲۴ جمادي دوم برابر ۲۸ بهمن ۱۳۳۳ / ۱۷ فوريه ۱۹۵۵ شهادت ستوان دكتر محمدرضا منزوي

۱۳۷۴ چاپ بخش نخست از طبقات أعلام الشيعة سدهٔ سيزدهم، نگارش رسالة في الكافي

۱۳۷۴ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّد جزائري فرزند نعمت‌الله

۱۳۷۵ چاپ بخش دوم از طبقات أعلام الشيعة سدهٔ چهاردهم، و الذريعة جلد دهم

۱۳۷۵ چهارشنبه ۲۰ رمضان تقريظ المصلح المنتظر في الاسلام، بر كتاب بهجة الراغبين في مؤلفات الشيخ محمّدرضا شمس‌الدين

۱۳۷۵ ششم شوال، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب غرر الأخبار في ردّ تصحيح الأخبار، نوشتهٔ كاظم شيخ جواد ساعدي

۱۳۷۵ بيستم و پنجم ذي‌قعده، وقف كتاب‌خانهٔ شخصي خود در نجف

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۷۵ عيد غدير، ۱۸ ذي‌حجه، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الحسنيون في التاريخ، شيخ محمد ساعدي، چاپ نجف، ۱۳۷۵ق

۱۳۷۵ روز يک‌شنبه ۲۰ ذي‌حجه، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد شمس‌الدين آيت‌اللّهي شيرازي

۱۳۷۵ نگارش كتاب واقعة الطف الخالدة حماسهٔ جاويدان سرزمين كربلا، آقابزرگ آن را به خواهش استاد شيخ محمدباقر با آوازهٔ فاضل ايرواني نوشت

۱۳۷۵ چاپ الذريعة، جلد دهم در تهران

۱۳۷۶ ۲۳ ذي‌قعده اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمود ده‌سرخي اصفهاني، زادهٔ ۱۳۴۵ق

۱۳۷۶ ۲۴ ذي‌حجه، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد ابوالحسن تبريزي فرزند علي مولانا

۱۳۷۶ نگارش حيات‌الشيخ الطوسي و چاپ آن در مقدمهٔ تفسير تبيان

۱۳۷۶ اجازات الطوسي، نجف، ۱۳۷۶ق / ۱۹۵۶م كه در مقدمهٔ تفسير التبيان چاپ شد

۱۳۷۶ اسرة آل‌طالقاني، مقدمه بر ديوان السيد موسي الطالقاني، پژوهش گردآوري محمّدحسن طالقاني، چاپ در مطبعة الغري الحديثة، نجف

۱۳۷۶ سه‌شنبه چهارم آية التطهير، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب آية التطهير في الخمسة أهل الكساء، محي‌الدين موسوي غريفي

۱۳۷۷ هشتم ربيع دوم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمدرضا آل‌خرسان نجفي موسوي، زادهٔ ۱۳۵۲ق

۱۳۷۷ نهم شعبان، محاسن الإجازات، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب علماء الأسرة، سيد احمد روضاتي

۱۳۷۷ روز يک‌شنبه يازدهم شعبان، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمد نبوي

۱۳۷۷ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد يوسف صفوي كشميري (د: ۱۴۰۲ق)

۱۳۷۷ ۱۵ شوال، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد مهدي لاجوردي قمي

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۷۷ بيست و پنجم ذي‌قعده، دومين سفر حج به همراه همسر و نوشتن سفرنامهٔ آن كه چاپ شده است. اين سفر به ميزباني نواب سيد عبدالكريم‌خان صاحب فرزند سلطان نواب حامدعلي‌خان نواب رامپور انجام گرفت

۱۳۷۷ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد ضياءالدين علامه فاني اصفهاني (۱۲۹۰ - ۱۳۷۷خ / ۱۳۳۰ - ۱۴۱۹ق)

۱۳۷۷ چاپ بخش دوم طبقات أعلام الشيعة سدهٔ سيزدهم

۱۳۷۷ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد احمد اشكوري فرزند حسيني، زادهٔ سال ۱۳۵۰ق / ۱۳۱۰خ

۱۳۷۸ چاپ جلد يازدهم الذريعة در تهران

۱۳۷۸ چاپ جلد سيزدهم آن در نجف

۱۳۷۸ چاپ بخش دوم از جلد نهم الذريعة در تهران

۱۳۷۸ تصحيح و چاپ كتاب مصفي المقال في مصنفي علم الرجال توسط فرزندشان استاد احمد منزوي در تهران، ۶۳۶ برگه همراه با زندگي‌نامهٔ ۸۷۴ تن

۱۳۷۸ تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب نسك الصائم

۱۳۷۸ سوم جمادي يكم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب ضياء الدراية، ضياءالدين علامه نجفي، مطبعة الحكمة، قم ، ۱۳۷۸ق

۱۳۷۹ سومين سفر به ايران.

۱۳۷۹ هفتم صفر، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب إثبات الإمامة الأئمة الأطهار في ضوء العقل و الآيات و الأخبار نوشتهٔ محمّدحسين فرزند تاج‌الدين پنجابي پاكستاني

۱۳۸۰ شب دوشنبه ۲۴ جمادي يكم، يكم ربيع دوم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الواعظ لكلّ واعظ و متعظ، محمّدعلي رباني واعظ اصفهاني نجفي

۱۳۸۰ بيست و هفتم رجب، تكميل وقف‌نامهٔ كتاب‌خانه و منزل شخصي خود در نجف

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۸۰	نيمهٔ شعبان، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد فخرالدين اردبيلي فرزند محمد
۱۳۸۰	نيمهٔ شعبان، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمد قايني فرزند علي‌مدد
۱۳۸۰	نيمهٔ شعبان، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب تاريخ اردبيل و دانشمندان، فخرالدين موسوي اردبيلي ننه‌كراني
۱۳۸۰	۱۵ ذي‌قعده، تقريظ بر العقد المنير في تحقيق مايتعلق بالدراهم و الدنانير، موسي حسيني مازندراني
۱۳۸۰	۲۵ ذي‌قعده، روز دحو الأرض، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد عبدالمجيد شمس‌الدين حسيني كابلي
۱۳۸۱	سوم ربيع يكم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد فخرالدين امامت كاشاني (د: ۱۳۹۲ق)
۱۳۸۱	پنجم شوال اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد هاشم فرزند حسين رسولي محلاتي، زادهٔ ۱۳۴۸ق
۱۳۸۱	آدينه پانزدهم ذي‌قعده، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّد سماكه حلّي (د: ۱۳۹۴ق)
۱۳۸۱	شب آدينه ۱۸ ذي‌حجه، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد مرتضي نجومي كرمانشاهي
۱۳۸۱	يكم ربيع دوم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الواعظ لكلّ واعظ و متعظ، محمّدعلي رباني واعظ اصفهاني نجفي
۱۳۸۱	۲۵ جمادي يكم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمدتقي فرزند محسن حسيني جلالي حائري (ک: ۱۴۱۲ق)
۱۳۸۱	اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدابراهيم انصاري اراكي
۱۳۸۱	اجازهٔ روايتي آقابزرگ به دكتر ميرحسن روضاتي فرزند محمدعلي
۱۳۸۱	اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدباقر محمودي حائري زادهٔ سال ۱۳۴۱ق
۱۳۸۱	اجازهٔ روايتي آقابزرگ به فاطمه‌سيما دختر محمدعلي روضاتي

۱۳۸۱ اجازۀ روايتي آقابزرگ به سيد علي سيستاني حسيني زادۀ ۱۳۴۸ق / ۱۳۰۹خ

۱۳۸۱ استنكار جريمة الجبهان، مجلة المعارف، ع۹، ۱۹۶۱م، الامام الطهراني يستنكر جريمة الجبهان

۱۳۸۱ چاپ بخش سوم طبقات أعلام الشيعة سدۀ چهاردهم در نجف

۱۳۸۱ چاپ الذريعة جلد چهاردهم در نجف.

۱۳۸۱ اجازۀ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدحسين مظفر (د: ۱۳۸۱ق)

۱۳۸۲ بامداد شنبه ۲۴ ربيع يكم، آغاز سفر از نجف به تهران، رفتن به سوي كاظمين، ورود به خانۀ حاج علي‌محمد اعتماديه در كاظمين

۱۳۸۲ يک‌شنبه ۲۵ ربيع يكم پرواز از بغداد به تهران، رفتن به خانۀ سيد احمد طالقاني با ماشين جلال آل‌احمد و ماندن در آن جا تا روز چهارشنبه

۱۳۸۲ شب شنبه يكم ربيع دوم، سفر علمي از تهران به اصفهان، يكم تا روز پنج‌شنبه ششم ربيع دوم در اصفهان ماند

۱۳۸۲ پنجم ربيع دوم اجازۀ روايتي آقابزرگ به سيد محمدعلي روضاتي اصفهاني زادۀ ۱۳۴۹ق

۱۳۸۲ شب آدينه ۱۵ ربيع دوم، اجازۀ روايتي آقابزرگ به شيخ مرتضي حائري يزدي فرزند عبدالكريم (د: ۱۴۰۶ق)

۱۳۸۲ آخر ربيع دوم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب جلاء الأذهان و جلاء الأحزان، با آوازۀ تفسير گازر به زبان پارسي نوشتۀ ابوالمحاسن حسين فرزند حسن جرجاني است. اين مقدمه در آغاز تفسير ده جلدي يادشده به تصحيح مرحوم محدث ارموي، تهران، ۱۳۳۷ - ۱۳۴۱خ چاپ و پخش شد، ج۵، برگۀ ۴۹۵

۱۳۸۲ ۱۴ جمادي دوم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب فهرست كتب خطي كتابخانه‌هاي اصفهان، سيد محمدعلي روضاتي، انتشارات نفائس مخطوطات، بي‌تاريخ

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۸۲ نيمهٔ شعبان، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمدحسين فرزند محسن حسيني جلالي، زادهٔ سال ۱۳۶۳ق

۱۳۸۲ هشتم رمضان، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد عبدالعلي فرزند عبدالصمد آيت‌اللّهي لاري

۱۳۸۲ ۲۲ ذي‌قعده، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب شجرة العذراء يصورها أدب التخيل، توفيق فكيكي

۱۳۸۲ ۲۵ ذي‌قعده، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب تعليقتان علي المكاسب النظر الثاقب و نيل الطالب نوشتهٔ شيخ محمّدحسين (۱۲۹۴ - ۱۳۷۳ق) و شيخ احمد آل‌كاشف‌الغطاء، است كه بر كتاب مكاسب شيخ انصاري مرتضي فرزند محمدامين (۱۲۱۴ - ۱۲۸۱ق)

۱۳۸۲ چهارمين سفر به ايران (تهران، مشهد، اصفهان)

۱۳۸۲ شيخ نجم‌الدين عسكري، رسالهٔ ذيل المشيخة را كه اجازهٔ روايتي شيخ آقابزرگ بود، در مقدمهٔ كتاب خود الوضوء في الكتاب و السنة چاپ كرد

۱۳۸۲ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به علي‌اكبر محب‌الاسلام موسوي

۱۳۸۳ چهارم ذي‌حجه، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد فخرالدين اردبيلي فرزند محمد

۱۳۸۳ عيد غدير (۱۸ ذي‌حجه) اجازهٔ روايتي آقابزرگ به محسن فرزند محمد كوهكمري

۱۳۸۳ چاپ بخش سوم از جلد نهم الذريعة در تهران

۱۳۸۳ چهارشنبه ۱۱ صفر تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب المثاني سيد محمد هاشمي بغدادي

۱۳۸۳ ۱۲ ربيع يكم، إثبات الحجة علائم الظهور، سيد ابراهيم موسوي زنجاني فرزند سيد ساجدين احمدي صاين‌قلعه‌اي ابهري، نشر كتاب‌فروشي بوذرجمهري، مصطفوي در ده مجلد، تهران، ۱۳٤٤خ

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۸۳ آخر ماه ربيع يكم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّد سمامي حائري فرزند عبداللطيف، زادهٔ ۱۳۶۴ق

۱۳۸۳ ۱۵ رجب، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّدرضا حكيمي خراساني، زادهٔ ۱۳۵٤ق

۱۳۸۳ آدينه پنجم ذي‌قعده، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب تراث كربلاء، نوشتهٔ سلمان هادي آل‌طعمه

۱۳۸۳ چهارم ذي‌حجه، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب حديقة الأفراح و مزيل الأتراح، تاريخ اردبيل و دانشمندان، فخرالدين موسوي اردبيلي ننه‌كراني

۱۳۸۳ چاپ هدية الرازي إلي المجدد الشيرازي كربلا و سپس ۱۳۸۸ در نجف

۱۳۸۴ نگارش رسالة حياة العلامة البياضي كه در مقدمهٔ جلد دوم كتاب الصراط المستقيم بياضي چاپ شد

۱۳۸۴ ۲۰ محرم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الثورة العراقية الكبري، سيد عبداللّه فياض

۱۳۸٤ آدينه ۱۵ صفر، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب رسوم دارالخلافة، نوشتهٔ ابوالحسن هلال فرزند محسن صابي (د: ۴۴۸ق)، پژوهش و تصحيح ميخاييل عوّاد

۱۳۸۴ يكم ربيع يكم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب مجمع الرجال، قهپايي، عنايت‌اللّه فرزند علي قهپايي، پژوهش ضياءالدين علامه اصفهاني، ۱۳٤۳خ / ۱۳۸٤ق، برگهٔ ۲٤. نک: كشكول، مجلس، ۱۹٤.

۱۳۸۴ دهم ربيع يكم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب مجمع الرجال، قهپايي، عنايت‌اللّه فرزند علي قهپايي، پژوهش ضياءالدين علامه اصفهاني، ۱۳٤۳خ / ۱۳۸٤ق، برگهٔ ۲٤.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۸۴ دوشنبه ۱۷ ربيع يكم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب ديوان حيران در مناقب اهل‌بيت (ع)، سرودهٔ عباس حيران افجه‌اي سيف‌زاده حسيني، با تخلص حيران[1]

۱۳۸۴ روز دوشنبه نهم [ربيع دوم؛ يا شعبان؛ يا ذي‌حجه] اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّدرضا جلالي فرزند محسن حسيني زادهٔ ۱۳۶۵ق

۱۳۸۴ پنجم جمادي يكم نوشتن تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الامام الحكيم السيد محسن الطباطبائي

۱۳۸۴ سه‌شنبه عيد قربان، دهم ذي‌حجه، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب صحائف الأبرار في وظائف الأسحار، محمّدحسين كاشف الغطاء، به خط طاهر خوشنويس، ۱۳۸۷ق

۱۳۸۴ چاپ جلد پانزدهم الذريعة در تهران

۱۳۸۴ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محي‌الدين غريقي (د: ۱۴۱۲ق)

۱۳۸۵ روز دوشنبه ۱۲ ربيع يكم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّد مفتي‌شيعه اردبيلي

۱۳۸۵ آدينه [دوم؛ نهم؛ شانزدهم؛ بيست و سوم] ربيع يكم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ غلام‌رضا عرفانيان يزدي، زادهٔ ۱۳۴۹ق

۱۳۸۵ ۱۵ شعبان، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ عبداللطيف فرزند عباس‌علي تنكابني

۱۳۸۵ ۱۵ شعبان، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ عبداللطيف سمامي حائري (د: ۱۴۰۰ق)

[1] نک: كشكول، ۲۶۳ - ۲۶۴: با امضاي: « حرّره الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني - عفي عنه - في مكتبته العامة في النجف الاشرف في يوم الأربعاء السابع‌عشر يوم مولد النبيّ الأكرم (ص) سنة ۱۳۸۴»

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۸۵ ذي‌قعده، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الضوابط في الشك و السهو و النسيان، نوشتهٔ محقق محدث ملا محسن فيض كاشاني فرزند مرتضي (۱۰۰۷ - ۱۰۹۰ق)

۱۳۸۵ برگزاري كنگرهٔ هزارهٔ شيخ طوسي در مشهد كه با پيشنهاد و پيگيري‌هاي شيخ آقابزرگ به انجام رسيد

۱۳۸۵ تلخيص تمام مجلدات طبقات أعلام الشيعة به نام إحياء الوفيات و تلخيص الطبقات

۱۳۸۶ هشتم ربيع دوم تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الأزهار الأرجية في الآثار الفرجية، شيخ فرج عمران (۱۳۲۲ - ۱۳۹۸ق)

۱۳۸۶ ماه رجب، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ محمّد سمامي حائري فرزند عبداللطيف، زادهٔ ۱۳۶۴ق

۱۳۸۶ روز دحو الأرض، ۲۵ ذي‌قعده اجازهٔ روايتي آقابزرگ به استاد عبدالرحيم محمّدعلي زادهٔ سال ۱۳۵۲

۱۳۸۶ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به شيخ جعفر هادي حائري، زادهٔ ۱۳۶۶

۱۳۸۶ اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمّدرضا فحام أعرجي (د: ۱۴۲۱ق)

۱۳۸۶ چاپ بخش چهارم از جلد نهم الذريعة در تهران

۱۳۸۶ چاپ جلد شانزدهم الذريعة در تهران

۱۳۸۷ ۲۲ محرم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به استاد عبدالرحيم محمّدعلي زادهٔ سال ۱۳۵۲

۱۳۸۷ شنبه يكم ربيع يكم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب تفسير القمي، نوشتهٔ علي فرزند ابراهيم قمي

۱۳۸۷ ۱۷ ربيع دوم، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب ثقات الرواة، نوشتهٔ سيد حسن فرزند اسماعيل موسوي اصفهاني

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۸۷ شب آدينه دوم جمادي دوم، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد محمدعباس كشميري فرزند محمدباقر رضوي

۱۳۸۷ دهم شعبان، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب مخطوطات كربلاء، سلمان هادي آل‌طعمه

۱۳۸۷ ۱۲ ذي‌حجه، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد علي ميلاني حائري فرزند نورالدين، زادهٔ ۱۳۶۷ق

۱۳۸۷ ۱۸ ذي‌حجه (جشن غدير) اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد هاشم فرزند حسين رسولي محلاتي، زادهٔ ۱۳۴۸ق

۱۳۸۷ چاپ جلد هفدهم و هژدم الذريعة در تهران

۱۳۸۷ چاپ ذيل كشف الظنون افزوده‌هاي شيخ آقابزرگ بر كشف الظنون

۱۳۸۸ چاپ جلد شانزدهم الذريعة در تهران، و دو كتاب هدية الرازي و بخش چهارم طبقات أعلام الشيعة سدهٔ چهاردهم در نجف

۱۳۸۸ ۲۴ محرم / سه‌شنبه ۳ ارديبهشت ۱۳۴۷ / ۲۳ آپريل ۱۹۶۸، ديدار با شيخ عبدالرحيم فرزند حاج شيخ محمد جنابذي زادهٔ ۱۳۱۲ق در كتابخانهٔ آقابزرگ و سرايش سروده‌اي در سوگ نويسندهٔ كتاب تفسير بيان السعادة

۱۳۸۸ آدينه‌شب پنجم صفر / ۱۳ ارديبهشت ۱۳۴۷ / ۳ مي ۱۹۶۸، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب مفتاح الكتب الأربعة، محمود فرزند مهدي موسوي دهسرخي اصفهاني

۱۳۸۸ هفتم صفر / يک‌شنبه ۱۵ ارديبهشت ۱۳۴۷ / ۵ مي ۱۹۶۸، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب فضائل آل‌الرسول في المعقول و المنقول، حسون ملارجي دلفي

۱۳۸۸ پنج‌شنبه ۱۷ رجب / ۱۸ مهر ۱۳۴۷ / ۱۰ اكتبر ۱۹۶۸ نامه‌نوشتن سپهبد تيمور بختيار (۱۲۹۳ - ۱۳۴۹خ) براي آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني از زنداني در بيروت جهت تبرئه‌كردن خودش در دستگيري و شهادت ستوان دكتر منزوي

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۳۸۸ سه‌شنبه ششم شعبان / ۷ آبان ۱۳۴۷ / ۲۹ اکتبر ۱۹۶۸، پاسخ آقابزرگ به بختيار و تأکيد بر جنايت‌هايش در زمان کودتا و کشتار گروهي از مردم، به ويژه افسران جوان سازمان افسري حزب توده ايران

۱۳۸۹ ۲۵ شعبان تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب خطباء المنبر الحسيني، نوشتهٔ حيدر المهرجاني.

۱۳۸۹ چاپ جلد نوزدهم الذريعة در تهران

۱۳۸۹ ششم صفر، اجازهٔ روايتي آقابزرگ به سيد مرتضي‌حسين نقوي لکهنوي

۱۳۸۹ يک‌شنبه شب ۲۴ صفر، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب مسند الإمام علي (ع)، نوشتهٔ حسن قبانچي

۱۳۸۹ سوم ربيع دوم، آغاز گرفتاري به بيماري و نيمه‌تعطيل‌شدن فعاليت‌هاي علمي

۱۳۸۹ دوازدهم شوال، انتقال به بيمارستان جمهوري در نجف

۱۳۸۹ چهاردهم ذي‌قعده، بازگشت از بيمارستان به خانه

۱۳۸۹ ساعت ۱۳/۵ روز آدينه سيزده ذي‌حجه ۱۳۸۹ برابر يکم اسفند ۱۳۴۹خ چشم از جهان فروبست و در زيرزمين کتاب‌خانهٔ موقوفهٔ خود به خاک سپرده شد

دکتر محمد ابراهيم ذاکر

نگاشته‌هاي شادروان آيت‌اللّه حاج شيخ آقابزرگ تهراني

آقابزرگ تهراني، محمدمحسن فرزند علي فرزند محمدرضا فرزند محسن فرزند علي‌اكبر فرزند باقر (نک: طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، جزو يكم، ۴۹۰) يكي از پژوهشگران بزرگ ايران‌زمين است كه توانست با تلاش و كوشش فراوان، بردبارانه و به تنهايي اقدام به گردآوري ميراث فرهنگي ايران‌زمين و جهان تشيع بنمايد و تنها گردآوري دو دانشنامهٔ كتاب‌شناسي و رجال الذريعة إلي تصانيف الشيعة و طبقات أعلام الشيعة براي پي‌بردن به دايرهٔ بزرگ كار فرهنگي اين ابرمرد بزرگ بسنده است كه با نبود امكانات بسنده در يک صد سال پيش، دست به تاليف اين حجم نوشتهٔ سودمند كرده باشد و افزون برآن ترجمه‌ها و خلاصه‌كردن كتاب بزرگ و گسترده‌نويسي شده و فهرست‌هاي گردآوري او را برآن دو دانشنامه بيفزاييم و چنانچه به همراه آن‌ها مجموعهٔ اجازه‌هاي حديث وي به بزرگان جهان تشيع پس از خود، در يک مجموعه گردآوريم كه تنها اجازه‌ها چندين مجلد مي‌شوند، ليستي بلندبالا و درخشان از كار فرهنگي مردي بلند همت، كوچک اندام، ولي بزرگ‌پژوهشگر خواهد شد.

بايسته است! همكاري دو فرزندش دكتر علي‌نقي منزوي فيلسوف، فهرست‌نگار و كتاب‌شناس و نسخ‌شناس؛ و استاد احمد منزوي فهرست‌نگار و كتاب‌شناس و نسخ‌شناس بزرگ جهاني نبودند، بيشتر كتاب‌هاي آقابزرگ به چاپ نمي‌رسيدند. اين سه تن و اين مثلث منزوي‌ها بخش عمدهٔ آثار نوشتاري ايران‌زمين و جهان تشيع را زنده كردندو در ويترين جهاني پژوهشگران تاريخ تشيع و فارسي‌نگاري ايران و شبه قارهٔ هند از يک سو و كشورهاي فراودان پارسي‌نويس و پارسي‌نوشته‌ها تركيه گذاشت - درود بر روان پاک هر سهٔ ايشان -

الف) كتاب و رساله

۱. الذريعة إلي تصانيف الشيعة، ۲۶ جلد در ۲۹ مجلد:

الذريعة إلي التصانيف الشيعة، آيةالله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵-۱۳٤۸خ در بيست و شش جلد و يا بيست و نه مجلد [جلد نهم (ديوان‌ها) چهار مجلد است و جلد بيست و ششم مستدركات الذريعة به خط آقابزرگ است]. ۲۹ جلد در ميان

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

سال‌هاي ١٣١٥ - ١٣٦٤خ / ١٩٣٦ - ١٩٨٦م / ١٣٥٥ - ١٤٠٦ق، به كوشش فرزندان صاحب الالذريعة در نجف و تهران به چاپ رسيد، جلد يكم تا سوم در نجف و زير نظر نويسنده؛ جلد چهارم تا دوازدهم در تهران و به كوشش فرزندشان علي‌نقي منزوي؛ جلد سيزدهم و چهاردهم در نجف زير نظر نگارنده، جلد پانزدهم تهران به كوشش علي‌نقي منزوي؛ جلد شانزدهم تا بيست و سوم به جهت تحت پيگرد ساواک (سازمان امنيت و اطلاعات كشور) قرارگرفتن علي‌نقي و گريز به بيروت، برادر كوچكشان احمد منزوي مسئوليت چاپ را به عهده گرفتند؛ جلد بيست و چهار و بيست و پنج به جهت رفتن استاد احمد منزوي براي كار فهرست‌نگاري نسخه‌هاي خطي و فارسي شبه‌قاره، به اسلام‌آباد پاكستان، دوبار بر دوش علي‌نقي منزوي افتاد. جلد بيست و ششم مستدرك الذريعة در آستان قدس مشهد و به كوشش احمد اشكوري به چاپ رسيد.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الأوّل، آب حيات - ازهاق الباطل، مطبعة الغري، نجف، عراق، ذي‌الحجه ١٣٥٥ق / ١٩٣٦م، ٥٣٦ برگه، ٢٦٠٨ شناسهٔ كتاب، با مقدمهٔ تقريظ‌گونه از آيت‌اللّه محمدحسين آل‌كاشف‌الغطاء هم‌پيمان آقابزرگ در زنده‌كردن ميراث فرهنگي تشيع، با امضاي: كتبه بأنامله الداثرة، شوال سنة ١٣٤١، محمدحسين آل‌كاشف‌الغطاء؛ و تقريظي از هم‌پيمان ديگر سيد حسن صدر؛ هم‌چنين مقدمهٔ حجت‌الاسلام محمدعلي غروي اوردبادي دربارهٔ آقابزرگ و مقدمهٔ آقابزرگ به نام فاتحة الكتاب در بيست برگه، چهار برگه غلطنامه؛ تصحيح اين جلد را اديب بزرگ اردوبادي بر دوش داشت.

چاپ دوم در سال ١٣٨٧ق / ١٩٦٨م با نظارت فرزندانش دكتر علي‌نقي و استاد احمد منزوي توسط انتشارات كتابخانهٔ اسلاميه، تهران به چاپ رسيد، مقدمه‌اي از دكتر علي‌نقي منزوي در آغاز جلد يكم ديده مي‌شود، ناشر نويد مي‌دهد كه جلد دوم تا ششم دوباره تصحيح و تجديد نظر شده و به زودي به همراه جلد نوزدهم پخش مي‌شود.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثاني، الأساري و الغلول - ايوان مدائن، مطبعة الغري، نجف، عراق، ١٣١٥خ / رجب ١٣٥٦ق / ١٩٣٦م، ٥١٩ برگه، پنج برگه غلطنامه، ٢٠٤٥ شناسهٔ كتاب، با تصحيح سيد محمدصادق بحرالعلوم يكي از شاگردان مبرز آقابزرگ، اديب فرزانه بود كه از ايشان اجازهٔ روايت گرفته بود

چاپ دوم با هزينهٔ مؤلف، انتشارات مكتبه مطهري، تهران، ١٣٩١ق / ١٩٧٢م،

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثالث، البائية الحميرية - التحية المباركة، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مطبعه الغري، نجف، عراق، ۱۳۱۷خ / ۱۳۵۷ق / ۱۹۳۸م. الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الأوّل، آب حيات - ازهاق الباطل، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مطبعه الغري، نجف، عراق، ۱۳۵۵ق / ۱۹۳٦م. سيد محمدصادق بحرالعلوم شاگرد اديب و فرزانه آقابزرگ تصحيح آن را به انجام رساند، ٤۹۲ برگه، شناسهٔ كتاب ۱۹۱۸، يک برگه غلطنامه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الرابع، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، چاپخانه مجلس شوراي ملي ايران، تهران، ۱۳۲۰خ / ۱۳۶۰ق / ۱۹۴۱م، ۲۳۰۴ عنوان كتاب از التخاطب - التيمية، ۵۲۰ برگه + دو برگه غلطنامه.

پيآمد رخداد جنگ جهاني دوم كمبود و گراني كاغذ بود. ازاين‌رو، چاپ الذريعة در نجف ممكن نبود. آقابزرگ ناگزير شد، علي‌نقي فرزند بزرگش را همراه با برخي از دست‌نوشته‌هاي الذريعة به تهران فرستاد تا ديگر تهران جايگاه چاپ آن باشد. از سوي ديگر سيد نصراللّه تقوي رييس ديوان عالي كشور در آن برهه، ارادت و دوستي ويژه‌اي با آقابزرگ داشت كمک كرد تا جلد چهارم در سال يادشده در چاپخانهٔ مجلس به چاپ رسيد.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الخامس، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، چاپخانه بانک ملي ايران، تهران، ۱۳۲۳خ / ۱۳٦۳ق / ۱۹٤٤م، و ۱۵۱٤ كتاب از ثابت‌نامه - شناسهٔ چيني‌سازي، ۳۲۰ برگه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء السادس، ا آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، الحائريات - حزن المؤمنين، به كوشش علي‌نقي منزوي، چاپخانه بانک ملي ايران، تهران، ۱۳۲۵خ / ۱۳٦۵ق / ۱۹٤٦م، ٤۱۲ برگه [+ پنج برگه غلطنامه]، ۲٤۷۳ شناسهٔ كتاب و نام ۳۲ كتابخانهٔ مورد بهره‌وري آقابزرگ كه دكتر علي‌نقي فرزند ايشان در پايان اين جزو آورده است، دربرگيرندهٔ: كتابخانهٔ [بيت الطريحي؛ التسترية؛ التقوي؛ حسينية كاشف‌الغطاء؛ الحسينية بالكاظمية؛ حفيد اليزدي؛ الخونساري؛ الرضوية؛ السبزواري؛ سپسالار؛ سلطان‌العلماء؛ سلطان‌المتكلمين؛ السماوي؛ سيدنا الشيرازي؛ الشريعة؛ شيخنا الشيرازي؛ الصدر؛ الطهراني بسامراء؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

الطهراني بكربلاء؛ العطار ببغداد؛ العطار بالكاظمية؛ الفاضلية؛ فخرالدين؛ كبّة؛ مجدالدين؛ المجلس؛ المحيط؛ المدرسة الشيرازية؛ المشكاة؛ الملك؛ الملية؛ هبةالدين]؛

چاپ دارالأضواء بيروت، بدون اجازهٔ خانوادهٔ آقابزرگ، برگهٔ ٤٠٥ تا ٤١٢ را نياورده است.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء السابع، ١٤١٧ شناسهٔ كتاب از حساب - خيمه‌شب‌بازي، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپخانه مجلس، تهران، ١٣٢٧خ / ١٣٦٧ق / ١٩٤٨م، ٣٠٠ برگه، و نام ٢١ كتابخانهٔ مورد بهره‌وري آقابزرگ كه دكتر علي‌نقي فرزند ايشان در پايان اين جزو آورده است، دربرگيرندهٔ: كتابخانهٔ [آل‌طعان بقطيف؛ اوقاف العامة؛ السيد محمدباقر الحجة؛ الپاچه‌چي؛ تربيت؛ تكية الخالدية جلال‌الدين المحدث؛ جامع الحيدرخانه؛ كهياء؛ جامع الرواسي؛ سلطان‌القرائي؛ السليمانية ببغداد؛ السيد شهاب‌الدين بقم؛ شيخ‌الاسلام بزنجان؛ الشيخ محمدصالح الجزائري؛ السيد عبدالحسين الحجة بكربلاء؛ السيد عليّ الايرواني؛ المرجانية؛ نائلة خاتون؛ النفيسي؛ الشيخ هادي كاشف‌الغطاء]؛

چاپ دوم، دارالكتب العلمية، اسماعيليان نجفي، قم .

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثامن، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپخانه مجلس شوراي ملي ايران، تهران، ١٣٢٩خ / ١٣٦٩ق / ١٩٥٠م، ١٣٠٩ عنوان و شناسهٔ كتاب از دائرة تا عنوان ديو و پري‌نامه، ٣٤٠ برگه + ٥ برگه غلط‌نامه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، القسم الأوّل من الجزء التاسع، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، مجلس شوراي ملي ايران، تهران، ١٣٣٢خ / ١٣٧٣ق / ١٩٥٣م، ١٩٩١ عنوان ديوان از ديوان آئينه - ديوان ديهيم، ٣٣٦ برگه.

سي‌دي يک برگ آخر را اسكن نكرده است.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، القسم الثاني من الجزء التاسع، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، چاپخانه دولتي، تهران، ۱۳۳۸خ / ۱۳۷۸ق / ۱۹۵۹م، ۲۸۰۰ عنوان ديوان، از شمارهٔ ۱۹۹۲ تا ۴۷۹۰ از شناسهٔ ديوان ذاتي كياني تا عنوان ديوان عبدالصمد باكثير، ۳۵۲ برگه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، القسم الثالث من الجزء التاسع، آقابزرگ تهراني، به كوشش علي‌نقي منزوي، دانشگاه تهران، ۱۳۴۲خ / ۱۳۸۳ق / ۱۹۶۴م، ۲۵۸۶ عنوان ديوان، از شمارهٔ ۴۷۹۱ تا ۷۳۷۶ و از شناسهٔ ديوان مولي عبدالصمد بدخشاني تا عنوان ديوان مينوي همداني أو شعره، ۴۵۶ برگه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، القسم الرابع من الجزء التاسع، ديوان نائب - ديوان يونس الديلمي، به كوشش علي‌نقي منزوي، دانشگاه تهران، ۱۳۴۵خ / ۱۳۸۶ق / ۱۹۶۷م، ۱۱۴۵ تا [۱۳۲۲] ۱۵۳۹ برابر ۳۹۶ برگه، شناسهٔ كتاب از ۷۳۷۷ تا ۸۴۸۸ برابر ۱۱۰۱، به همراه دو فهرست: يكي فهرست انساب الشعراء [آيينه‌ساز - يوهاري، مايل الهندي] برگهٔ ۱۳۲۲ تا ۱۴۶۵؛ و ديگري فهرس المنظومات و الكتب [آئين اكبري، علامي هندي - يوسفية، ماجد بحراني] برگهٔ ۱۴۶۶ تا ۱۵۳۹، هر دو فهرست را احمد منزوي فرزند دوم آقابزرگ گردآوري كرد كه برپايهٔ فهرست نخست مي‌توان پي برد، چند شاعر با عنوان شيرازي، تهراني، خراساني، حسني، جعفري و چند شاعر نقاش يا خطاط داريم.

دكتر علي‌نقي منزوي مقدمه‌اي چهارده برگي براي چاپ دوم چهار جلد جزو نهم دارد كه آن را اسماعيليان در قم به چاپ رسانيده، نوشته و به همراه ۲۵ برگه غلطنامه پيوست چاپ دوم گذاشته است.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء العاشر، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، چاپخانه مجلس شوراي ملي ايران، تهران، ۱۳۳۵خ / ۱۳۷۵ق / ۱۹۵۶م، ۸۸۵ شناسهٔ از ذائقه ماتم - الرسائل و المكاتيب، ۲۷۲ برگه + ده برگه استدراكات و غلطنامه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الحادي‌عشر، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، چاپخانه مجلس شوراي ملي ايران، تهران، ۱۳۳۷خ / ۱۳۷۸ق / ۱۹۵۹م. ۲۰۴۲ شناسهٔ كتاب از رساله آب حيات - الزائرية، ۳۴۶ برگه + سه برگه غلطنامه.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثاني‌عشر، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، دانشگاه تهران، ۱۳۴۰خ / ۱۳۸۰ق / ۱۹۶۲م، ۱۹۷۴ شناسهٔ كتاب از الزائرية تا سياه كاران، ۲۹۳ برگه + يک برگه غلطنامه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثالث‌عشر، شاپور و شهناز - شرح قصيدة ابن‌سينا العينية، مطبعة القضاء، نجف، عراق، ۱۳۷۸ق / ۱۹۵۹م، ٤٠٠ برگه [سه برگه غلطنامه، سخن محمدصادق بحرالعلوم مصحح]، ١٤٧٧ شناسهٔ كتاب، اين كتاب توسط سيد عبدالعزيز طباطبايي شاگرد ديگر آقابزرگ از روي دست‌نوشتهٔ آقابزرگ، براي چاپ رونويسي شد كه او نيز اجازهٔ روايت از شيخ گرفته است و سيد محمدحسن طالقاني مدير مجلهٔ المعارف و شاگرد آقابزرگ غلط‌گيري شد كه او نيز اجازهٔ نقل روايت از شيخ دارد.

چاپ دارالأضواء بيروت، بدون اجازهٔ خانوادهٔ آقابزرگ، برگهٔ ۲۱۰ - ۲۱۱ و ٢١٤ - ٢١٥ را نياورده است.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الرابع‌عشر، شرح قصيدة ابن‌الفارض - الشينية، مطبعة الآداب، نجف، عراق، ۱۳۸۱ق / ١٩٦١م / ١٣٤٠خ، ٣٧٦ برگه [سه برگه غلطنامه، پوزش‌خواهي، سخن محمدصادق بحرالعلوم مصحح]، ۲۵۷۳ شناسهٔ كتاب، بحرالعلوم هم‌چون جلد دوم و سوم و سيزدهم مصحح اين جلد نيز هست

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الخامس‌عشر، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دانشگاه تهران، ١٣٤٣خ / ١٣٨٥ق / ١٩٦٥م، ٢٣٩٤ عنوان كتاب از صابون الغم - عيون الوصول إلى علم الأصول، ٤٠٠ برگه [پنج برگه غلطنامه].

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء السادس‌عشر، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (١٣٠٤ - ١٣٩٤خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ١٣٤٥خ / ١٣٨٦ق / ١٩٦٦م، ١٩٦٩ شناسه از كتاب الغارات - فيه ما فيه [حرف غ ٤٢٧ + حرف ف ١٩٦٩]، ۴۴۲ برگه [فهرس المؤلفين، سي برگه].

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

علي‌نقي منزوي تصحيح جلد شانزدهم تا ميانه‌هاي آن به انجام رساند، ولي به جهت تحت تعقيب نيروهاي امنيتي ساواک و ركن دو، ناگزير به بيرون رفتن ناخواسته از ميهن شد. ازاين‌رو، احمد منزوي برادر كوچكتر ايشان مسئلهٔ چاپ الذريعة را بر دوش گرفت.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء السابع‌عشر، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (۱۳۰٤ - ۱۳۹٤خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ۱۳٤٦خ / ۱۳۸۷ق / ۱۹٦۷م، ۱۷۲۸ شناسه (ق ۱۳٤۸، ک ۳۸۰) از عنوان قائد القوات العلوية - رسالة في الكسوف و الخسوف [حرف ق ۱۲٤۸ + بخش نخست حرف ک ۳۸۰]، ۳۲۹ برگه [+ فهرس المؤلفين ۳۵ برگه].

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثامن‌عشر، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (۱۳۰۴ - ۱۳۹۴خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ۱۳۴۶خ / ۱۳۸۷ق / ۱۹۶۷م، ۲۲۵۰ شناسه (ک ۱۳۴۳، گ ۲۸۰، ل ۶۲۷) از عنوان كشاف اصطلاحات الفنون - ليلى و مجنون، ۴۳۶ برگه [+ فهرس المؤلفين ۳٤ برگه + دو برگه غلطنامه].

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء التاسع‌عشر، المآب - المجاهدات، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (۱۳۰٤ - ۱۳۹٤خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ۱۳٤۸خ / ۱۳۸۹ق / ۱۹٦۹م، ۱٦۸۰ شناسه از عنوان المآب في شرح الآداب آغاز مي‌شود و به مجاهدات عرب في وقعة جمل و أحوالها، ٤۰۹ برگه [+ فهرس المؤلفين ۲۱ برگه].

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء العشرون، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (۱۳۰۴ - ۱۳۹۴خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ۱۳۴۹خ / ۱۳۹۰ق / ۱۹۷۰م، شناسهٔ كتاب از ۱۶۸۱ تا ۳۶۵۸ برابر ۱۹۷۷ عنوان از المجتبى في سيرة المصطفى - مسبل العبرات في رثاء السادات، ۴۲۸ برگه + ۱۲ برگه زندگي‌نامهٔ صاحب الذريعة به جهت درگذشت ايشان ميان تاريخ چاپ جلد ۱۹ و ۲۰ الذريعة + فهرس المؤلفين ۲۱ برگه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الحادي و العشرون، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (١٣٠٤ - ١٣٩٤خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ١٣٥١خ / ١٣٩٢ق / ١٩٧٢م، شناسهٔ كتاب از ٣٦٥٩ تا ٥٧١٩ برابر ٢٠٦٠ عنوان از المستبين - المقالة النورية في شرح الرسالة الكافورية است، ٤٥٢ برگه + فهرس المؤلفين ٤٠ برگه.

رونويسي جلد ٢١ براي چاپخانه و تنظيم فهرست مؤلفان را اكبر ثبوت، نوادهٔ برادر آقابزرگ به انجام رساند.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثاني و العشرون، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (١٣٠٤ - ١٣٩٤خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ١٣٥٣خ / ١٣٩٣ق / ١٩٧٤م، شناسهٔ ٥٧٢٠ - ٧٨١٠ برابر ٢٠٩٠ شناسه از مقاليد الأبواب - منتخب هدية الملوك، ٤٤٤ برگه + يک برگه غلطنامه.

رونويسي جلد ٢٢ براي چاپخانه را اكبر ثبوت، نوادهٔ برادر آقابزرگ به انجام رساند.

برادران منزوي در چاپ اين مجلد، دست به اقدامي متهورانه زدند و در اوج خفقان دوران پادشاهي، اقدام به نوشتن گزارشي گسترده و ستايش‌آميز از زندگي‌نامه و آثار آيت‌اللّه خميني كردند كه پس از چاپ، هنگامي كه ناشر از آن خبردار شد، به دليل امكان مزاحمت از سوي رژيم وقت، اعتراضي شديد به هر دو برادر كرد، گويا به دليل همين اقدام علي‌نقي بود كه پس از انقلاب پاداش او از سوي مسئولين انقلابي، مشمول انواع و اقسام الطاف و عنايات بود، كمترين آن زندان همراه با شكنجه در سن شصت سالگي و قطع حقوق تا پايان عمر بود، در حالي كه با آغاز انقلاب او بازنشسته شده بود؛

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثالث و العشرون، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (١٣٠٤ - ١٣٩٤خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ١٣٥٤خ / ١٣٩٥ق / ١٩٧٥م، ١٣٧٠، شناسهٔ كتاب از ٧٨١١ - ٩١٨٠ المنتزع المختار - ميوه شيرين، ٣٦٢ برگه + فهرس المؤلفين ٣٠ برگه.

استاد احمد منزوي در سال ١٣٥٥ بازنشست شد و براي دنبال‌كردن هدف خود جهت فراهم‌آوري فهرست‌وارهٔ كتاب و رساله‌هاي به زبان فارسي و تكميل فهرست نسخه‌هاي خطي‌فارسي شش جلدي خود در تهران راهي شبه‌قارهٔ هند شد و نزديک ١٣ سال ساكن اسلام‌آباد پاكستان و چند ماهي هندوستان و افغانستان بود. ازاين‌رو، با بازگشت برادر بزرگتر علي‌نقي، مسئوليت چاپ باقيماندهٔ الذريعة بر دوش دكتر منزوي گذاشته شد.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الرابع و العشرون، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ١٣٥٦خ / ١٣٩٨ق / ١٩٧٨م، ٢٣١٥ شناسهٔ كتاب از النائية - نية الوكيل في العقد، ٤٨٤ برگه + فهرس مؤلفي حرف النون ٤٢ برگه + رموز يک + غلطنامه يک + متفرقه يک.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الخامس و العشرون، واثق - يهودي سرگردان، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه‌نگاري، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ١٣٥٧خ / ١٣٩٨ق / ١٩٧٨م، ٤٩٦ برگه [خاتمه دو برگه + فهرست مؤلفي الجزء الخامس و العشرين ٣٥ برگه + استدراكات لبعض الاخطاء كلّ المجلدات ٤٦ برگه + رموز يک + فهرس مجلدات الذريعة يک]، ١٨٠٥ شناسهٔ كتاب [حرف و ٨٧٥ + حرف هـ ٦٥٠ + حرف ي ٢٨٠].

جلد ٢٤ و ٢٥ در سال‌هايي به چاپ رسيد كه تاريخ شاهنشاهي جاي تاريخ سال خورشيدي را گرفته بود و كاربرد تاريخ پيشين منع قانوني پيداكرده بود. علي‌نقي منزوي افزون بر تاريخ قمري، تاريخ خورشيدي را بر روي جلد گذاشت، بي‌آن كه تاريخ شاهنشاهي را به كار ببرد.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء السادس و العشرون، مستدركات الذريعة؛ يا ذيل الذريعة آقابزرگ تهراني محمدمحسن فرزند علي (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، به كوشش سيد احمد اشكوري حسيني، آستان قدس، مشهد، ١٣٥٨خ / ١٤٠٥ق / ١٩٨٥م، ٤٠٧ برگه [فهرس الموضوعي للكتب ١٨ برگه + فهرس اسماء المؤلفين ٤٠ برگه + فهرس الاعلام المذكورين ضمناً ١٧ برگه + فهرس الامكنه ٥ برگه]، ١٥٨٥ شناسهٔ كتاب.

جلد ٢٥ الذريعة [با چهار مجلد، جلد نهم برابر ٢٨ مجلد مي‌شود] پايان اين دانشنامه بود، ولي آقابزرگ يادداشت‌هاي پراكنده و در يک جلد را به عنوان مستدرک و بازيافت و از قلم افتادهٔ الذريعة را فراهم آورده بود، علي‌نقي منزوي آن‌ها را در دسترس سيد احمد اشكوري حسيني از فهرست‌نويسان به نام و شاگرد آقابزرگ گذاشت كه او نيز اجازهٔ روايت از شيخ داشت. او آن‌ها را تنظيم و تصحيح كرد و به چاپ سپرد و چند فهرست به پايان آن افزود كه در بالا ياد شد و بدين گونه جلد

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

بيست و ششم [مجلد ۲۹] در سال ۱٤۰٥ در مؤسسهٔ چاپ و انتشارات آستان قدس در مشهد و در چاپخانهٔ دانشگاه فردوسي چاپ و پخش شد.

جدول شناسايي ويژگي‌هاي هر جلد الذريعة

الذريعة	برگه	شمارگان شناسه‌ها	سال چاپ	شهر چاپ	چاپخانه	نام شناسه‌ها
جلد يكم	۲۴ مقدمه + ۵۳۶ متن + غلطنامه ۴ = ۵۶۴برگه	۲۶۰۷ كتاب	۱۳۵۵ق / ۱۹۳۶	نجف - عراق	مطبعة الغري	آب حيات - ازهاق الباطل
جلد دوم	متن ۵۱۹ + غلطنامه ۵ = ۵۲۴ برگه	۲۰۴۵ كتاب	۱۳۵۵ق	نجف - عراق	مطبعة الغري	الأساري و الغلول - ايوان مدائن
جلد سوم	متن + غلطنامه ۴۹۶ برگه	۱۹۱۸ كتاب	۱۳۵۷ق	نجف - عراق	مطبعة الغري	البائية الحميرية - التحية المباركة
جلد چهارم	متن ۵۱۸ + غلطنامه ۸ = ۵۲۶ برگه	۲۳۰۴ كتاب	۱۳۲۰ - ۱۳۲۲خ	تهران	چاپخانهٔ مجلس	التخاطب - التيمية
جلد پنجم	متن +	۱۵۱۴ كتاب	۱۳۲۳خ /	تهران	چاپخانهٔ	ثابت‌نامه -

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

	غلطنامه ۳۲۰ برگه		۱۳۶۳ق / ۱۹۴۴م		مجلس	چيني‌سازي
جلد ششم	متن + كتابخانه‌ها + غلطنامه ۴۱۲ برگه	۲۴۷۳ كتاب	۱۳۲۵خ / ۱۳۶۵ق	تهران	چاپخانهٔ بانک ملي ايران	الحائريات - حزن المؤمنين
جلد هفتم	متن + كتابخانه‌ها + غلطنامه ۳۰۲ برگه	۱۴۱۷ كتاب	۱۳۲۷خ / ۱۹۴۸م / ۱۳۶۷ق	تهران	چاپخانهٔ مجلس	الحساب - خيمه‌شب‌بازي
جلد هشتم	متن + كتابخانه‌ها + غلطنامه ۳۰۴ برگه	۱۳۰۹ كتاب	۱۳۲۹خ / ۱۳۶۹ق/ ۱۹۵۰م	تهران	چاپخانهٔ مجلس	الدائرة - ديو و پري
جلد نهم (۱)	۳۳۶ برگه	۱۹۹۱ ديوان	۱۳۳۳-۱۳۳۲ ۱۳۷۴-۱۳۷۳ ۱۹۵۴-۱۹۵۳	تهران	چاپخانهٔ مجلس	ديوان آيينه - ديوان ديهيم
جلد نهم (۲)	۳۳۷ - ۶۸۸= ۳۵۱ برگه	۱۹۹۲- ۴۷۹۰= ۲۷۹۸ ديوان	۱۳۷۸ق ۱۹۵۹م ۱۳۳۸خ	تهران	چاپخانهٔ دولتي ايران	ديوان ذاتي - ديوان عبدالصمد

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

جلد نهم (٣)	-۶۸۹ ۱۱۴۴=۴۵۱ برگه	-۴۷۹۱ =۷۳۷۶ ۲۵۸۵ ديوان	۱۳۸۳ق ۱۹۶۴م ۱۳۴۲خ	تهران	چاپخانهٔ دانشگاه تهران	ديوان عبدالصمد - ديوان مينوي همداني
جلد نهم (۴)	متن + فهرست نام سرايندگان + غلطنامه -۱۱۴۵ ۱۵۴۰=۴۹۵ برگه	-۷۳۷۷ ۸۴۸۸=۱۱۱۱ ديوان	۱۳۸۶ق ۱۳۴۵خ ۱۹۶۷م	تهران	چاپخانهٔ دانشگاه تهران	ديوان نائب - ديوان يونس
جلد دهم	متن + غلطنامه ۲۷۲ برگه	۸۸۵ كتاب	۱۳۳۵خ ۱۳۷۵ق ۱۹۵۶م	تهران	چاپخانهٔ مجلس	ذائقهٔ ماتم - الرسائل و المكاتيب
جلد يازدهم	متن + غلطنامه ۳۴۵ برگه	۲۰۴۲ كتاب	۱۳۷۸ق ۱۳۳۷خ ۱۹۵۹م	تهران	چاپخانهٔ دولتي ايران	رسالهٔ آب - ريگستان
جلد دوازدهم	متن + غلطنامه ۲۹۶ برگه	۱۹۷۴ كتاب	۱۳۸۰ق ۱۹۶۲م ۱۳۴۰خ	تهران	چاپخانهٔ دانشگاه تهران	الزائرية - سيه‌كاران
جلد سيزدهم	متن +	۱۴۷۷ كتاب	۱۳۷۸ق	نجف	مطبعة القضاء	شاپور و شهناز

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

	غلطنامه ۴۰۰ برگه		۱۹۵۹م			- شرح قصيدة ابن‌سينا العينية
جلد چهاردهم	متن + غلطنامه ۲۷۷ برگه	۱۴۷۸ - ۲۵۷۳= ۱۰۹۵ كتاب	۱۳۸۱ق ۱۹۶۱م	نجف	مطبعة الآداب	شرح قصيدة ابن‌الفارض- العينية
جلد پانزدهم	متن + غلطنامه ۴۰۰	۲۳۹۴ كتاب	۱۳۸۴ق ۱۹۶۸م ۱۳۴۳خ	تهران	چاپخانهٔ دانشگاه تهران	صابون الغم - العيو و المحاسن
جلد شانزدهم	متن + فهرس المؤلفين ۴۴۰ برگه	غ: ۴۲۷ ف: ۱۹۶۹= ۲۳۹۶ كتاب		تهران	چاپخانهٔ دانشگاه تهران	الغارات - فيه ما فيه
جلد هفدهم	متن + فهرس المؤلفين ۳۲۹ برگه	ق: ۱۲۴۸ كسوف: ۳۸۰ = ۱۶۲۸ كتاب	۱۳۸۷ق ۱۹۶۷م	تهران	كتابخانهٔ اسلاميه	قائد القوات العلوية - كسوف و الخسوف
جلد هژدهم	متن + فهرس المؤلفين + غلطنامه ۴۳۶ برگه	كشاف: ۳۸۱ - ۱۴۳۳= ۱۰۵۲ گ: ۲۸۰	۱۳۸۷ق ۱۹۶۷م	تهران	كتابخانهٔ اسلاميه	كشاف اصطلاحات الفنون - ليلي و مجنون +

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

		ل: ۶۲۷= ۱۹۵۹ + دو استدراک = ۱۹۶۱				کشف الکربة + معالم القربة
جلد نوزدهم	متن + فهرس المؤلفين + غلطنامه ۴۱۰ برگه	۱۶۸۰ کتاب	۱۳۸۹ق ۱۹۶۹م	تهران	کتابخانهٔ اسلاميه	المآب - مجاهدات
جلد بيستم	زندگي‌نامهٔ صاحب الذريعة يب (۱۲) + متن + فهرس المؤلفين + غلطنامه ۴۲۸ برگه	۱۶۸۱ - ۳۶۵۸ = ۱۹۷۷	۱۳۹۰ق ۱۹۷۰م	تهران	کتابخانهٔ اسلاميه	المجتبي - مسبل العبرات
جلد بيست و يکم	متن + فهرس المؤلفين + غلطنامه ۴۵۲ برگه	۳۶۵۹ - ۵۷۱۹ = ۲۰۶۰	۱۳۹۲ق ۱۹۷۲م	تهران	کتابخانهٔ اسلاميه	المستبين - المقالة النورية

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

جلد بيست و دوم	متن + غلطنامه ۴۴۴ برگه	۵۷۲۰ - ۷۸۱۰ = ۲۰۹۰ كتاب	۱۳۹۳ق ۱۹۷۴م	تهران	كتابخانه اسلاميه	مقاليد الأبواب - منتخب هدية
جلد بيست و سوم	متن + فهرس المؤلفين ۳۶۲ برگه	۷۸۱۱ - ۹۱۸۰ = ۱۲۷۹ كتاب	۱۳۹۵ق ۱۳۵۴خ ۱۹۷۵م	تهران	كتابخانهٔ اسلاميه	المنتزع - ميوهٔ شيرين
جلد بيست و جهارم	متن + فهرس المؤلفين + غلطنامه ۴۸۸ برگه	ن: ۲۳۱۵	۱۳۹۸ق ۱۳۵۶خ ۱۹۷۸م	تهران	كتابخانهٔ اسلاميه	النابس - نية الوكيل
جلد بيست و پنجم	متن + فهرس المؤلفين + غلطنامه ۲۹۶ برگه	و: ۸۷۵ هـ: ۶۵۰ ي: ۲۸۰ = ۱۷۰۵	۱۳۹۸ق ۱۳۵۷خ ۱۹۷۸م	تهران	كتابخانهٔ اسلاميه	الواثق - يهودي سرگردان
جلد بيست و ششم، مستدكات المؤلف	متن + فهرس المؤلفين ۴۰۸ برگه	۱۵۸۵ كتاب	چاپ دوم ۱۴۰۶ق ۱۹۸۶م	بيروت	دارالأضواء	آب حيات - الهيئة

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

٢. طبقات أعلام الشيعة، ١٧ جلد

طبقات أعلام الشيعة با نام‌هاي ويژۀ هر سده در هفده مجلد، نوشتۀ آيةالله شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥-١٣٤٨خ) در بيروت، تهران و قم در ميان سال‌هاي ١٩٥٤ -١٩٩٣م / ١٣٣٥ - ١٣٧٢خ، به كوشش فرزندش علي‌نقي منزوي به چاپ رسيد. چهار جلد از سدۀ ١٤ و دو جلد از سدۀ ١٣ در نجف و زير نظر خود شيخ به چاپ رسيد. پنج جلد سدۀ چهارم تا هشتم در بيروت و چهار جلد نهم تا دوازدهم به كوشش علي‌نقي منزوي در تهران به چاپ رسيد. جلد سوم طبقات أعلام الشيعة، كرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، را محمدحسين جلالي در دهۀ هشتاد خورشيدي به صورت فسميله در شيكاگو به چاپ رساند. طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر تجديد چاپ چهار جلد سدۀ ١٤ به همراه چاپ جلد پنجم حرف «ف» تا «ي» به كوشش محمد طباطبايي بهبهاني در انتشارات كتابخانۀ مجلس شورا در تهران به سال ١٣٩٥خ به انجام رسيد.

البدور الباهرة بعد المائة العاشرة في العلماء الذين نشئوا بعد الألف من الهجرة إلي العصر الحاضر، چهار جلد: ١. الروضة النضرة في علماء المائة الحاديةعشر؛ ٢. الكواكب المنتثرة في القرن الثاني بعد العشرة؛ ٣. الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة؛ ٤. نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، چاپ در نجف و تهران. (نک: الذريعة، ج٣، ٧١)

طبقات أعلام الشيعة القرن الرابع، هو نوابغ الرواة في رابعة المئات، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، تصحيح و مقدمه‌نگاري علينقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دارالكتب العربي، بيروت، ١٩٧١م، برگۀ يب = ١٢، زندگي‌نامۀ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة.

طبقات أعلام الشيعة النابس في القرن الخامس؛ يا إزاحة الحلک الدامس بالشموس المضيئة في القرن الخامس، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، سدۀ ٥، تصحيح و مقدمه‌نگاري علينقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دارالكتب العربي، بيروت، ١٩٧١م.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

طبقات أعلام الشيعة، الثقاة العيون في السادس القرون، شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه‌نگاري، تحقيق و تصحيح علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)،دارالكتب العربي، بيروت، لبنان، ١٩٧١م.

طبقات أعلام الشيعة، الأنوار الساطعة في المائة السابعة، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه‌نگاري، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دارالكتب العربي، بيروت، لبنان، ١٩٧٢م.

طبقات أعلام الشيعة، الحقائق الراهنة، الحقائق الراهنة في أعيان المائة الثامنة، شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، به كوشش علينقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دارالكتب العربي، بيروت، لبنان ١٩٧٥م.

طبقات أعلام الشيعة، القرن التاسع، الضياء اللامع في القرن التاسع، شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه‌نگاري، تحقيق و تصحيح علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دارالكتب العربي، بيروت، لبنان ١٩٧٥م.

طبقات أعلام الشيعة، إحياء الداثر من مآثر أهل القرن العاشر، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، پژوهش علينقي منزوي، دانشگاه تهران، ١٣٦٦خ.

طبقات أعلام الشيعة القرن الحادي‌عشر، الروضة النضرة في تراجم علماء المائة الحاديةعشرة، محمدمحسن صاحب الذريعة آقابزرگ تهراني منزوي (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه‌نگاري، تصحيح و تحقيق دكتر علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دانشگاه تهران، ١٣٧٢خ.

طبقات أعلام الشيعة، الكواكب المنتشرة في القرن الثاني بعد العشرة، شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه‌نگاري، تحقيق و تصحيح علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپ دانشگاه تهران، ١٣٧٢خ.

طبقات أعلام الشيعة، القسم الأوّل من جزء الثاني، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مطبعة العلمية، نجف، ١٩٥٤م.

طبقات أعلام الشيعة، القسم الثاني من جزء الثاني، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، محمدمحسن آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مطبعة القضاء، نجف، ١٩٥٨م.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

طبقات أعلام الشيعة، القسم الثالث من جزء الثاني، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، آقابزرگ تهراني، به كوشش جلالي حسيني، *The Open School*، شيكاگو، آمريكا، المولي علي بن الميرزا محمّد الرشتي - الشيخ يونس بن مظفر النجفي]، ۱۱۳۲ شناسهٔ كسان، رونويسي از خط صاحب الذريعة و خط آقابزرگ، شيكاگو، ۱۳۷۸خ.

طبقات أعلام الشيعة، القسم الثالث من جزء الثاني، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، تصحيح حيدر محمدعلي بغدادي و خليل نايفي، مؤسسة الامام الصادق (ع)، ۱٤۲۷ق.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الأوّل من جزء الأوّل، ابراهيم الأردبيلي - حسن اللنكراني، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مطبعة العلمية، نجف، ۱۳۷۳ق / ۱۹۵۴م.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الثاني من جزء الأوّل، حسون البراقي - صادق الهندي، آغابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، مطبعة العلمية، نجف، ۱۳۷۵ق / ۱۹۵۶م.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الثالث من جزء الأوّل، صالح حريري - علوي، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مطبعة الآداب، نجف، ۱۳۸۱ق / ۱۹۵۲م.

طبقات اعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الرابع من جزء الأوّل، علي ابوالوردي- غلام‌علي بارفروشي، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مطبعة الآداب، نجف، ۱۳۸۸ق/ ۱۹۶۸م.

طبقات اعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الخامس من جزء الأوّل، فاضل اردكاني - يونس اردبيلي، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، به كوشش محمد طباطبايي بهبهاني (منصور)، كتابخانه و مركز اسناد مجلس شوراي ملي، تهران، ۱۳۹۵ / ۲۰۱۶.

۸۱۱جدول شناسايي ويژگي‌ها هر جلد طبقات

سده / قرن	برگه	شناسه / تن	شهر چاپ	چاپخانه	سال چاپ
نوابغ الرواة في رابعة المآت	مقدمه: مح	۱۲۵٤	بيروت	دارالكتب	۱۳۹۰ق

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

	(٤٨ برگه) + ٣٦٨ = ٤١٦ برگه			العربي	١٩٧١م
إزاحة الحلک الدامس بالشموس المضيئة في القرن الخامس	٢٣٠ برگه	٤١٦ تن	بيروت	دارالكتب العربي	١٣٩١ق ١٩٧١م
الثقاة العيون في سادس القرون	٣٦٤ برگه	٨١١	بيروت	دارالكتب العربي	١٩٧٢م
الأنوار الساطعة في المائة السابعة	٢٣٢ برگه	٢٨٩ تن	بيروت	دارالكتب العربي	١٩٧٢م ١٣٩٢ق
الحقائق الراهنة في تراجم أعيان المائة الثامنة	مقدمه ٨ + متن ٢٧٢ = ٢٨٠ برگه	٣٢٦	بيروت	دارالكتب العربي	١٩٧٥م
الضياء اللامع في عباقرة القرن التاسع + ١٠٣ كتابخانه در پايان كتاب	مقدمه ٨ + متن ٢٢٦ = ٢٣٤ برگه	٢٧٦	تنهران	دانشگاه تهران	١٣٦٢خ
إحياء الداثر من مآثر أهل القرن العاشر	مقدمه ٨ + متن ٣٠٦ = ٣١٤	٧١٢	تهران	دانشگاه تهران	١٣٦٦خ

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

	برگه				
الروضة النضرة في علماء المائة الحادية‌عشرة	مقدمه ١٦ + متن ٧٢٦ = ٧٤٢ برگه	١٧٥١ تن	قم	مؤسسهٔ اسماعيليان	١٣٦٧خ
الكواكب المنتثرة في القرن الثاني بعد العشرة	مقدمه ١٦ + متن ٩٦٢ = ٩٧٨ برگه	٢٠٩٦ تن	تهران	دانشگاه تهران	١٣٧٢
الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، القسم الأوّل	٤٩٠ برگه	٩١٤ + ٢١ = ٩٣٥ تن	نجف	مطبعة العلمية	١٣٧٤ق ١٩٥٤م
الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، القسم الثاني	٤٩١ - ٨٥٢ = ٣٦١ برگه	٩١٥ - ١٥٦٧ = ٦٥٢ + ٢١ = ١٥٨٨ تن	نجف	مطبعة القضاء	١٣٧٧ق ١٩٥٨م
الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، القسم الثالث	٧١٢ برگه	١٠٩١ تن	قم	مؤسسهٔ امام صادق (ع)	١٤٢٧ق
نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الأوّل	مقدمه ١٠	٨٨٢ + ٢١	نجف	مطبعة	١٣٧٣ق

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

	+ متن ٤٩٠ = ٥٠٠ برگه	مستدرک ١٠٠٣ = تن		العلمية	١٩٥٤م
نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الثاني	٤٩١ - ٩٣٠ = ٤٣٩ برگه	٨٨٣ - ١٤٢٤ = ٥٤١ تن + مستدرک ٢٥ (١٤٢٤ + ٤٧ = ١٤٧١ تن)	نجف	مطبعة العلمية	١٣٧٥ق ١٩٥٦م
نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الثالث	٩٣١ - ١٢٩٠ = ٣٥٩ برگه	١٤٢٥ - ١٧٩٥ = ٣٧٠ تن	نجف	مطبعة الآداب	١٣٨١ق ١٩٦٢م
نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الرابع	١٢٩١ - ١٦٧٨ = ٣٧٨ برگه	١٧٩٦ - ٢٢٢٨ = ٤٣٢ تن (٢٢٢٨ + ٤٧ = ٢٢٧٥ تن)	نجف	مطبعة الآداب	١٣٨٨ق ١٩٦٨م

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، شش مجلد	٢٨٤٧ برگه	٣١٨٥ تن	تهران	كتابخانهٔ مجلس شورا	١٣٩٥خ ١٤٣٨ق ٢٠١٦م

٣. حياة الشيخ الطوسي

آقابزرگ آن را به سال ١٣٧٦ق نوشت، سپس براي نخستين بار آن را در مقدمهٔ كتاب تفسير التبيان به چاپ رسانيد، سپس جداگانه به چاپ كرد. دو بار نيز به پارسي برگردانده شد: يكي از سيد علي‌اكبر موسوي محب‌الاسلام در مجله نامهٔ آستان قدس؛ ديگري سيد حميد طبيبيان(١٣٢٧ - ١٤٠١ق) و علي‌رضا ميرزا محمد، چاپ فرهنگستان ادب و هنر ايران[١].

۴. هدية الرازي إلي المجدد الشيرازي

آقابزرگ در بزرگ‌داشت اين مقام مرجعيت آيت‌الله سيد محمدحسن شيرازي (د: ١٣١٢ق) با آوازهٔ ميرزاي بزرگ و مجدد شيرازي.

---

[١] حياة الشيخ الطوسي، شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥- ١٣٤٨خ)، به كوشش و تصحيح محمدحسن آل‌طالقاني، مطبعة العلمية، نجف الاشرف، ١٩٥٧م؛ زندگي‌نامهٔ شيخ طوسي، شيخ آقابزرگ تهراني، ترجمهٔ علي‌رضا ميرزامحمد و حميد طبيبيان، به انضمام مقدمه بر تفسير التبيان شيخ طوسي، فرهنگستان ادب و هنر، تهران، ١٣٦٢خ.

نک: آينه پژوهش، شمارهٔ ٢٩ - ٣٠، برگهٔ ٤٤؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ٨٦؛ زندگي‌نامه و آثار شيخ طوسي، شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، ترجمه مقدمه كتاب «التبيان» شيخ طوسي (٣٨٥ - ٤٦٠ق)، علي‌رضا ميرزامحمد و حميد طبيبيان، پژوهشگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگی، تهران، ١٣٧٦خ.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

آقابزرگ در آغاز سخن، دربارهٔ ايشان گويد: من از نوجواني و آغاز بلوغ از ميرزاي بزرگ تقليد مي‌كردم، ولي افسوس كه نتوانستم به محضر ايشان شرفياب شوم، ولي هماره بدو ارادتي قلبي داشتم و هميشه از شاگردانش بهرهٔ فراوان علمي بردم، پس بر خود بايسته ديدم تا در پاس‌داشت، بزرگي او كتابي بنويسم و پيشكش او نمايم. ازاين‌رو، نامش را هدية الرازي إلي الامام المجدد الشيرازي ناميدم.

فصل سوم دربرگيرندهٔ سرگذشت زندگي سيصد و شصت تن از شاگردان و پرورش‌يافتگان مكتب ميرزاي بزرگ است. اين كتاب دوبار در كربلا و نجف چاپ شده است. كربلا، ۱۳۸۳ق / ۱۹۸۱م؛ نجف، ۱۳۸۸ق، ۱۸۷ برگه؛ افست در ايران. زندگي‌نامهٔ آيت‌اللّه ميرزاحسن فرزند ميرزامحمود شيرازي (۱۲۳۰ - ۱۳۱۲ق) تحريم‌كنندهٔ تنباكو به سال ۱۸۹۰م است.

هم‌چنين دوبار به پارسي برگردانده شد: ترجمهٔ يكي را محمد دزفولي با نام ميرزاي شيرازي انجام داد و وزارت فرهنگ و ارشاد آن را به سال ۱۳٦٥خ در ۲۷٤ برگه به چاپ رسانيد؛ و ديگري را حميد تيموري به انجام رسانيد، انتشارات ميقات در سال ۱٤۰۳ق پخش كرد[1].

۵. مصفي المقال في مصنفي علم الرجال

مصفي المقال يک جلد كتاب رجالي ارزشمند كه دربرگيرندهٔ گروهي از راويان حديث به شمارگان ششصد تن است كه در علم رجال و تراجم، نويسندهٔ يک يا چند كتاب هستند. او در جواني و در سال ۱۳۱۷ق اقدام به گردآوري كرد، سپس مدت‌ها آن را كنار گذاشت تا آن كه در ۱۳۲۹ق سال درگذشت آخوند خراساني پدر مشروطه‌خواهان ساكن عراق به پايان رسانيد و به كوشش فرزندش احمد منزوي در چاپخانهٔ دولتي تهران، به سال ۱۳۳۷خ / ۱۳۷۸ق / ۱۹۵۹م به چاپ رسيد، ٦۳٦ برگه، زندگي‌نامهٔ ۸۷٤ روايان حديث است.

---

[1] نک: آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۰؛ هدية الرازي إلي المجدد الشيرازي (۱۲۳۰ - ۱۳۱۲ق / ۱۱۹٤ - ۱۲۷۳خ)، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، كربلا، ۱۳۸۳ق / ۱۹۸۱م؛ مطبعة الآداب، نجف به سال ۱۳۸۸ق / ۱۳٤۷ق، ۱۸۷ برگه.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۶. المشيخة، يا الإسناد المصفّي إلي آل المصطفي

المشيخة، يا الإسناد المصفّي إلي آل المصطفي در مطبعة الغري، نجف، ۱۳۵۶ق / ۱۹۳۸م، ۱۰۰ برگه به چاپ رسيد. كتاب رجالي ارزشمندي است كه دربرگيرندۀ زندگي‌نامۀ سلسلۀ انديشمندان مورد استناد كه پيوسته تا امامان معصوم هستند كه چكيدۀ مصفي المقال است، آقابزرگ مشايخ روايتي خود را شناسانده و نامبرده است و به كساني كه از او اجازۀ روايتي مي‌گرفتند، يک نسخه از آن را پيشكش مي‌كرد[1].

- الاسناد المصفّي إلي آل‌المصطفي (المشيخة)، كتاب پرآوازۀ شيخ آقابزرگ تهراني است. نک: علي صدرايي خويي، ميراث حديث شيعه، قم مؤسسۀ فرهنگي دارالحديث، ۱۳۸۰، دفتر چهاردهم؛ يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگۀ ۱۰۳.

۷. توضيح الرشاد في تاريخ حصر الاجتهاد

آقابزرگ آن را در تاريخ اجتهاد و نفي و نقد سد باب اجتهاد در ميان اهل سنت و انحصار بي‌دليل آن در ميان امامان چهارگانۀ اين گروه نوشته است. سيد جعفر اعرجي از او خواهش كرد كه اين كتاب را بنگارد، نوشتن آن به سال ۱۳۵۹ق به پايان رسيد. اين كتاب به كوشش محمّدعلي انصاري، منشورات مدرسة الامام المهدي (ع)، خونسار، چاپخانه خيام، قم ۱۴۰۱ق / ۱۹۸۱م.

آقابزرگ در آن از موضوع اجتهاد در فروع احكام و تاريخ آغاز آن و اين كه اجتهاد در ميان چهار امام اهل سنت چگونه است و تاريخ بسته‌شدن راه ورود به آن پس از اين چهار تن است. آقابزرگ آن در برابر پرسش سيد جعفر فرزند حسن اعرجي

[1] آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۸.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

موصلي، به تاريخ ۱۳۵۹ق پاسخ داده است كه كتاب خطي آن ٤٣ برگهٔ رحلي با رونويسي فرزندش دكتر علي‌نقي منزوي است[1].

۸. ذيل المشيخة

اجازهٔ روايت آقابزرگ تهراني به ميرزانجم‌الدين عسكري است، نجف، ۱۳۵۵ق/۱۹۳۷م. اين كتاب در تكميل اثر پرآوازهٔ آقابزرگ است كه المشيخة‌نام دارد كه گاهي الاسناد المصفّي إلي بيت المصطفي هم ناميده مي‌شود[2].

۹. ضياء المفازات في طرق مشايخ الاجازات

شجره‌نامهٔ ديگري است كه در دوازده طبقه مشايخ روايتي آقابزرگ از استادش محدث نوري تا سه محمد نويسندگان كتب اربعهٔ شيعيان را به نمايش مي‌گذارد. آقابزرگ پيش از ديدن كتاب مواقع النجوم محدث نوري استادش، آن را نوشته است. او پس از ديدن كتاب مواقع النجوم، خوانندگان را از خواندن كتاب خود بي‌نياز دانست و اقدام به چاپ آن نكرد، ولي اين كتاب به كوشش محمّدحسين حسيني جلالي و پژوهش احمد فرزند محمّدرضا حائري، ميراث حديث شيعه، قم ، مؤسسهٔ فرهنگي دارالحديث، ۱۳۸۰، دفتر پنجم، برگهٔ ٤٠٣ - ٤١٧ چاپ كرد[3].

---

[1] نک: الذريعة، ج۴، ۴۹۳؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۶.

[2] نک: الذريعة، ج۸، ۸۶؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۷؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمهٔ محمدعلي ابهري، ۹۱.

[3] آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۷؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۰.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۰. اجازات الطوسي

اجازات الطوسي، نجف، ۱۳۷۶ق / ۱۹۵۶م؛ هم‌چنين در مقدمهٔ تفسير التبيان چاپ شده است: بيروت، داراحياء التراث العربي.

۱۱. مستدرک کشف الظنون؛ يا ذيل کشف الظنون

موضوع آن كتاب‌شناسي علماي عامه است، افست در تهران، مكتبه الاسلاميه و جعفري تبريزي ۱۳۸۷ق / ۱۹۶۷م، ۱۱٦ برگه. آقابزرگ تعليقات و گوشه‌نويسي‌هاي خود را بر كتاب كشف الظنون حاجي خليفه عبداللّه چلبي (۱۰۱۷ - ۱۰٦۷ق) است كه به كوشش سيد محمدمهدي محمّدحسن موسوي خرسان كه در پايان كتاب هدية العارفين أسماء المؤلفين و آثار الموصنّفين اسماعيل‌پاشا بغدادي چاپ افست كرد.

۱۲. تفنيد قول العوام بقدم الكلام

كتاب هنوز خطي است، ردّ ديدگاه كساني كه قرآن هم‌چون ذات باري تعالي قديم مطلق مي‌دانند. آقابزرگ آن را به خواهش سيد جعفر اعرجي موصلي در سال ۱۳۵۹ق نوشت[1].

محمدحسين جلالي حسيني شاگرد آقابزرگ، آن را در شيكاگو به چاپ رساند.

۱۳. النقد اللطيف في نفي التحريف عن القرآن الشريف

خطي است، ۵۸ برگه قطع رحلي، هر برگه شانزده سطر، تاريخ پايان دست‌نوشته ۱۳۵۳ق، رونويس‌كننده مهدي فرزند احمد دماوندي [مهدي آريان دايي مادرمان و برادر خانم آقابزرگ]، ردّ ديدگاه نظريهٔ تحريف قرآن است و دفاع از ديدگاه استادش شيخ نوري (د: ۱۳۲۰ق) در كتاب او به نام فصل الخطاب في تحريف الكتاب است. دكتر علي‌نقي منزوي فرزندش

[1] نک: الذريعة، ج٤، ٣٦١.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

آن را به پارسي برگرداند و نام نمايشگاه نامهٔ پاک از هر آلودگي و اَک برآن نهاد. تقريظي از همكار انديشمندش آيت‌اللّه محمّدحسين كاشف الغطاء بر مقدمهٔ كتاب آمده است[1].

۱۴. اجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة

مجموعه‌اي بزرگ بيش از يک صد اجازه در سه سدهٔ اخير است كه برخي از اجازه‌هاي داده شده بدو و پاره‌اي اجازه‌ها داده شده از سويش به ديگران و گروهي اجازه‌هاي ديگر انديشمندان جهان تشيع، در اين سه سدهٔ اخير است[2].

نوشته‌اي چاپ نشده از آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني است كه به كتاب الإجازات نيز مشهور است.

شيخ آقابزرگ در *الذريعة* دربارهٔ آن گفته است: كتاب الإجازات الموسوم بإجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة، مجلّد كبير من جمع هذا الجاني محمّدمحسن المدعوّ بآقابزرگ بن الحاج عليّ الطهراني، جمعتُ فيه ما يقرب من خمسين إجازة كبيرة و متوسطة للمتأخّرين، مثل إجازة السيّد عبداللّه الجزائري و الشيخ عبداللّه السماهيجي و الشيخ سليمان الماحوزي و المحدّث الجزائري و مير محمّدحسين الخاتون‌آبادي.

و إجازات مشايخ آيةاللّه بحرالعلوم له و إجازاته لتلاميذه.

و بعض إجازات المحقق القمي و السيّد جواد صاحب مفتاح الكرامة و الشيخ محمّدحسن صاحب الجواهر.

و بعض إجازات صدرت لمشايخي الأعلام و بعض إجازاتهم لي و بعض إجازاتي للمعاصرين.

بايستهٔ گفتن است كه نسخهٔ اصلي اين كتاب در كتابخانه شخصي شيخ آقابزرگ در نجف اشرف نگهداری می‌شد، اينک در كتابخانهٔ مجلس شورا در تهران است.

---

[1] شيخ الباحثين، عبدالرحيم، ۴۱.

[2] اجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة، شيخ اقابزرگ بن علي تهراني (د: ۱۳۸۹ق). نک: الذريعة، ج۱، ۱۲۹؛ شيخ الباحثين، عبدالرحيم، برگهٔ ۵۱؛ ميراث حديث شيعه، علي صدرايي خويي، مؤسسهٔ فرهنگي دارالحديث، قم، ۱۳۸۰خ، دفتر هفتم، برگهٔ ۵۲۹ - ۵۴۸؛

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

كتاب داراى ۲۴۵ صفحه و داراى چند رساله و حدود چهل اجازه است.

۱۵. تعريف الأنام بحقيقة المدنية و الإسلام

كتاب نوشتهٔ علامه محمّد فريد وجدي مصري (۱۸۷۵ - ۱۹۵٤م)، ترجمه به پارسي آن از آنِ آقابزرگ است كه آن را به خواهش شيخ اسماعيل محلاتي ترجمه كرد و به به صورت مقاله با مقدمه و ترتيب و تهذيب ويژه در چندين شمارهٔ مجلهٔ پارسي درة النجف به چاپ رسانيد. آغاز آن در شمارهٔ دو به تاريخ بيستم ربيع دوم ۱۳۲۸ق تا پايان شمارهٔ همان سال ذي‌قعدهٔ ۱۳۲۸ق و قرار بود كتابخانهٔ مجلس آن را جداگانه به چاپ برساند. من [ذاكر] غلط‌گيري آغازين آن را زير نظر استاد احمد منزوي به سال ۱۳۸۵خ انجام دادم و گويا به چاپ نرسيد[1].

شماره بازيابي: ۳/۱۵۸۱۸؛ شماره مدرک كتابخانه مجلس: ۱۰-۱۳۲٥٦، تعريف الأنام بحقيقة المدنية و الإسلام، زبان فارسي، نسخه خطي، نويسنده محمدمحسن بن علي مشهور به شيخ آقابزرگ طهراني (د: ۱۳۸۹ق)، رونويسگر محمد محسن بن علي مشهور به آقابزرگ طهراني، تاريخ رونويسي ۱۳۲۷ و ۱۳۲۸ق.

نام خاص و كميت اثر: گ ٤٤پ - ۷۹ر، قطع: ؛۱۵*۲۱سم. ۱۲۰گ. ۱۹س.

آغاز، آغازه: بسمله. ثناي نامحدود يگانه معبودي را سزاست كه بقلم قدرت ازلي خود بر لوح قامت... .

انجام، انجامه: ... و عاقبت امر ما ختم بخير فرمايد ... تمام شد ترجمه كتاب مدنيت و اسلام و الحمدلله علي التمام در شب جمعه سوم شهر ذي‌حجة الحرام بيد مترجمه سنه ۱۳۲۷، عناوين و نشاني‌ها شنگرف، تيماج قهوه‌اي، نستعليق. نک: ذريعه، ج٤، ۲۱٦.

[1] نک: الذريعة، ج۴، ۲۱۶.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ترجمه كتاب المدنية و الاسلام محمد فريد وجدي است از روي نسخه چاپ قاهره در ۱۳۱۹ق. اين ترجمه در شب جمعه ۳ ذي‌حجه ۱۳۲۷ق به انجام رسيده و دو سوم آن در مجله درة النجف به چاپ رسيده است. موضوع كتاب پيرامون سازگاري اسلام با تمدن است.

۱۶. التقريرات الأصولية و الفقهية

آقابزرگ در تاريخ ۱۳۳۸ق گويد: چندين كتابچهٔ پاكنويس‌نشده از درس آموزگارانم در فقه و اصول نوشتم كه بايد پاكنويس شوند و نزديک به يک مجلد است:

تقريرات درس اصول آموزگارش آيت‌الله آخوند خراساني؛

تقريرات درس فقه آموزگارش آيت‌الله آخوند خراساني؛

تقريرات درس اصول آموزگارش آيت‌الله شيخ‌الشريعه اصفهاني

تقريرات درس فقه آموزگارش آيت‌الله شيخ‌الشريعه اصفهاني[1].

۱۷. منظومة شعرية عقائدية

منظومة في العقايد، آقابزرگ سروده‌هايي در اصول عقايد دارد كه ناتمام مانده است. آن بدين گونه آغاز مي‌شود:

الحمد للرب لا لمن سواه — لايستحق المدح إلّا الله

يا ربنا صَلّ عَلي المختار — محمد و آله الأطهار[2]

[1] نک: الذريعة، ج۴، ۳۸۳ - ۳۸۴.

[2] نک: الذريعة، ج۲۳، ۱۲۳؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۱.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۸. الدر النفيس في التلخيص رجال التأسيس

آقابزرگ كتاب تأسيس الشيعة لعلوم الاسلام سيد حسن صدر فرزند هادي (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ق) كوته‌نگاري كرد. آقابزرگ كتاب «بخشي از رجال بنيانگذاران شيعه» را كه صدر نوشته بود، خلاصه‌اي از آن را فراهم آورد و به چاپ رسانيد.

۱۹. أرجوزة في أصول الدين

منظومه‌اي در اصول دين است كه آقابزرگ سرودهٔ آن را به پايان نرساند.

۲۰. نزهة البصر في فهرسة نسمة السحر

آقابزرگ كتاب نسمة السحر بذكر من تشيع و شعر خلاصه كرد. اين كتاب يكى از مهم‌ترين آثار در زمينه شناسايى يكصد و نود و هشت شاعر شيعه است. اين اثر را شريف ضياءالدين يوسف فرزند يحياى حسنى زيدي يمنى صنعانى (د: ۱۱۲۱ق)، پديد آورده است.

آقابزرگ به حذف سروده‌ها و كوتاه‌كردن زندگي‌نامه‌ها پرداخت[1].

۲۱. العقيدة الاسلامية

كتاب العقيدة الاسلامية نوشتهٔ شيخ عبداللّه كويلام شيخ‌الاسلام الجزاير را آقابزرگ تهراني به سال ۱۳۲۸خ آغاز به ترجمهٔ پارسي نمود، ولي به پايان نرسانيد[2].

۲۲. الظليلة في تشجير بعض البيوتات الجليلة

نک: الذريعة، ج۱۵، ۲۰۲.

---

[1] الذريعة، ج۲۴، ۱۱۵ و ۱۵۵.

[2] نک: الذريعة، ج۴، ۱۱۷؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۵.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

الظلال الخضب عن عوالي النسب

نک: كشكول، مجلس، ٦٨.

شجره‌نامه‌اي از زنجيرۀ تباري سادات و دانشمندان شيعه‌آيين است كه آقابزرگ آن را به گونه‌اي جداگانه گردآوري كرده است[1].

۲۳. الكشكول

آن را در پارسي جُنگ و گلچين گويند كه دربردارندۀ مطالب گوناگون تاريخي، ادبي، رويدادها و به ويژه زندگي‌نامۀ خودنوشت آقابزرگ به زبان عربي است كه در آن سروده‌هاي پارسي نيز ديده مي‌شود و افزون برآن پاره‌اي از تقريظ‌ها و نام اجازه‌نامه گيرندگان از ايشان و يا گروهي از اجازه‌دهندگان به ايشان در اين كشكول وجود دارد[2].

چاپ‌هاي آن:

الف) به كوشش محمّدعلي حسيني جلالي، دار جواد الأئمة، ١٤٣٣ق / ٢٠١٢م؛

ب) و به كوشش جعفر اشكوري حسيني، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ١٣٩٠خ.

۲۴. محصول مطلع البدور في تلخيص ما فيه من المنثور

آقابزرگ كتاب مطلع البدور و مجمع البحور نوشتۀ قاضي علامه احمد فرزند صالح فرزند ابوالرجال (د: ١٠٩٢ق / ١٦٨١م) كه دربرگيرندۀ سرگذشت زندگي شماري بسيار از انديشمندان زيدي مي‌باشد، خلاصه كرده است[3].

---

[1] نک: الذريعة، ج٥١، ٢٠٢؛ آيينه پژوهش، شمارۀ ٢٩ - ٣٠، ٤٤.

[2] شيخ الباحثين، عبدالرحيم محمدعلي، ٤٨ - ٤٩.

[3] نک: الذريعة، ج٢٠، ١٥١؛ و الذريعة، ج٢١، ١٥٣؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ٨٨.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

٢٥. مرتقي عقد اللآل في مسند مصفي المقال

آقابزرگ نام آن را در پايان اجازهٔ خود براي علامه اميني به نام مسند الأمين آورده است، ولي نامي از آن در كتاب الذريعة ياد نكرده است، شايد نام برخي از تاليفات وي بوده كه پس از آن نامش را تغيير داده است، گمان مي‌رود به نام الإسناد المصفي چاپ شده باشد.

٢٦. مسند الأمين

اجازهٔ گسترده‌نويسي و مشروح آقابزرگ به علامه شيخ عبدالحسين اميني صاحب الغدير است[١].

٢٧. ملخص زاد السالكين

آقابزرگ كتاب زاد السالكين فيض كاشاني، ملامحمّد فرزند مرتضي فرزند محمود كاشاني (١٠٠٧ - ١٠٩١ق) خلاصه كرده است[٢].

٢٨. واقعة الطف الخالدة

حماسهٔ جاويدان سرزمين كربلا، رساله‌اي كوچك است كه آقابزرگ آن را به خواهش استاد شيخ محمدباقر با آوازهٔ فاضل ايرواني نوشت و تاريخ پايان‌يافتن آن را سال ١٣٧٥ق بازگو كرد[٣].

---

[١] نک: شيخ الباحثين، عبدالرحيم، ٥١.

[٢] نک: آقابزرگ تهراني، صحتي، ٨٩؛ الذريعة، ج١٢، ٣؛ الذريعة، ج٢٢، ٢٠٧.

[٣] شيخ الباحثين، عبدالرحيم، ٤٨؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ٩٠.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۲۹. وفيات الأعلام بعد غيبة امام الأنام

وفيات أعلام الشيعة بعد الألف من هجرة صاحب الشريعة

آقابزرگ نخست اين را نام فراگير همهٔ جزوهاي طبقات أعلام الشيعة ياد كرد، سپس نام فراگير آن طبقات أعلام الشيعة بازگو نمود.

آقابزرگ گويد: اين كتاب وفيات الأعلام بعد غيبة امام الأنام را من آقابزرگ تهراني گِردآوردم. هنگامي به گردآوري بزرگان چهار سدهٔ پس از هزارهٔ نخست هجرت روي آوردم كه آموزگارم سيد صدر (د: ١٣٥٤ق) از انجام كارش بر روي آن ناتوان شد و بازماند. من آن را وفيات أعلام الشيعة بعد الألف من هجرة صاحب الشريعة[1]؛ يا البدور الباهرة بعد المائة العاشرة[2] نام نهادم تا تكمله و تكميل‌كنندهٔ كار آموزگارم باشد.

علي‌نقي منزوي گويد: اين سخني نوشته شده از پدرم در دست‌نويس اين كتاب است كه من به افزون برآن من به گونهٔ نيز شنيداري از او شنيدم، ولي هنگامي كه در سال ۱۹۷۱م اقدام بنوشتن مقدمهٔ كتاب طبقات أعلام الشيعة سدهٔ چهارم النوايغ كردم، من در هنگام دورزيستن ناگزيرانه از سرزمينم ايران سال‌هاي ١٩٦٦ - ۱۹۷۵م در بيروت بودم و دست‌نويس جلدهاي الذريعة براي چاپ نزد برادرم احمد منزوي در تهران بود كه توانسته بود حرف غ - م را به چاپ برساند، در نتيجه من نتوانستم از آن دست‌نويس بهره ببرم. هم‌چنين در توانم نبود تا تنها بخش شنيداري سخن پدرم را بدون دست‌نوشتهٔ او بازگو نمايم.

---

[1] الذريعة، ج۲۵، ۱۲۳، شمارهٔ ۷۱۶.

[2] الذريعة، ج۳، ۷۱.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

هم‌چنين شايد خوانندگان اختلافي در نام برخي از جلدهاي طبقات أعلام الشيعة بيابند كه پدرم نام آن‌ها را بر روي مقدمه‌اي كه نگاشته و در چاپ فاكسيميلهٔ آن در مقدمهٔ النوابغ آمده نباشد[1].

۳۰. الياقوت المزدهر في تلخيص رياض الفكر

ياقوت يواقيت السير الملقوط من أزهار رياض الفكر

نک: كشكول، مجلس، ٦٨.

آن گزيده‌اي از كتاب الرياض الفكر است و آن جزو ششم از كتاب اليواقيت مي‌باشد كه بررسي زندگي‌نامه‌هاي انديشمندان زيدي تا سال ١١١٤ق است[2].

۳۱. الرسالة الرحمانية

اين كتاب آقابزرگ به كوشش عبدالعزيز طباطبايي تصحيح و پژوهش شد و در انتشارات آل‌بيت، يادمان طباطبايي، ذكراه السنوية الأوّلي، ج۲، ٦٤١ - ٦٥١، ١٤١٧ق به چاپ رسيد.

۳۲. لامع المقالات في فهرس جامع السعادات

لامع المقالات، فهرستي گسترده‌نويسي شده از كتاب جامع السعادات النراقية نوشتهٔ مهدي فرزند ابوذر نراقي (د: ۱۲۰۹ق) در موضوع اخلاق است كه محمدمحسن با آوازهٔ آقابزرگ تهراني آن را در سال ۱۳۱۷ق در نجف گرد آورد كه نزديک به چهارصد بيت است[3].

---

[1] الذريعة، ج۲۵، ۱۲۳، شمارهٔ ۷۱۶ - ۷۱۷؛ النوابغ الرواة، آقابزرگ تهراني، منزوي، مقدمه، برگهٔ (كه = ۲۵).

[2] الذريعة، ج۲۵، ۲۷۳.

[3] نک: الذريعة، ج۱۸، ۲۶۹، شمارهٔ ۶۸؛ كشكول، مجلس، ۶۸.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

آقابزرگ گويد: اين اواخر در تهران به چاپ رسيد و با اين كه مطالب فراواني دارد، فهرستي براي آسان دست‌يافتن پژوهشگر به مطالب آن نداشت. ازاين‌رو، من [آقابزرگ] براي آن فهرستي در پنج هزار بيت در سال ۱۳۲۰ق فراهم آوردم و آن را لامع المقالات فهرس جامع السعادات ناميدم[۱].

۳۳. البدور الباهرة بعد المائة العاشرة

عنوان فراگيري است كه آقابزرگ براي زندگي‌نامهٔ انديشمندان چهار سدهٔ ۱۱ - ۱۲ گذاشته است، ولي به كار برده نشد[۲].

آقابزرگ گويد: اين كتاب وفيات الأعلام بعد غيبة امام الأنام را من آقابزرگ تهراني گِردآوردم. هنگامي به گردآوري بزرگان چهار سدهٔ پس از هزارهٔ نخست هجرت روي آوردم كه آموزگارم سيد صدر (د: ١٣٥٤ق) از انجام كارش بر روي آن ناتوان شد و بازماند. من آن را وفيات أعلام الشيعة بعد الألف من هجرة صاحب الشريعة[۳]؛ يا البدور الباهرة بعد المائة العاشرة[٤] نام نهادم تا تكمله و تكميل‌كنندهٔ كار آموزگارم باشد.

۳۴. حياة ثقةالاسلام الكليني و شأن الكافي

آقابزرگ گويد: و لي رسالة مستقلة في شأن الكافي و الكليني / من رساله‌اي جداگانه دربارهٔ كتاب كافي و نويسنده‌اش كليني دارم[٥].

---

[۱] الذريعة، ج٥، ٥٨، شمارهٔ ٢١٨، شناسهٔ جامع السعادات؛ أعيان الشيعة، ج١٠، ٤٧.

[۲] نک: الذريعة، ج٣، ٧١.

[۳] الذريعة، ج٢٥، ١٢٣، شمارهٔ ٧١٦.

[٤] الذريعة، ج٣، ٧١.

[٥] نک: الذريعة، ج١١، ٣٠٢؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ٨٦.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۳۵. حاشيه بر تكملة أمل الآمل

آقابزرگ بر تكملة أمل الآمل نوشتهٔ سيد حسن صدرعاملي حاشيه‌اي نگاشت.

كتاب الأمل الآمل نوشتهٔ محمد فرزند حسن حرعاملي (د: ۱۱۰٤ق) است[۱].

۳۶. شجرة السبطين و شرعة الشطين

يا تشجير حديقة النسب للفتوني (د: ۱۱۳۸ق) انديشمند نسب‌شناس فتوني است. كتاب خطي است، كتابي ديگر از آقابزرگ دربارهٔ شجره‌نامه و طومار بلند و بالايي از زنجيرهٔ تباري فرزندان امام حسن (ع) و امام حسين (ع) است كه ايشان آن را از كتاب النسب ملاشريف فتوني در سال ۱۳٤٥ق استخراج كرد[۲].

۳۷. نزهة البصر في فهرس نسمة السحر

كتاب نسمة السحر في من تشيع و شعر (نگارش: ۱۳ رجب ۱۱۱۱) نوشتهٔ ضياءالدين يوسف فرزند يحيي فرزند مؤيدبالله محمد فرزند منصور قاسم يماني صنعاني (۱۰۷۸ - ۱۱۲۱ق) ... فرزند ابراهيم طباطبا فرزند اسماعيل ديباج فرزند ابراهيم فرزند حسن مثني فرزند حسن سبط پيامبر است[۳].

آقابزرگ گويد: نزهة البصر في فهرس نسمة السحر فهرست و خلاصه‌اي از كتاب نسمة السحر صنعاني (د: ۱۱۲۱ق) است كه من آقابزرگ صاحب الذريعة آن را پس از حذف سروده‌ها و بسياري از بخش‌هاي ناسودمند برايم، گرد آوردم[٤].

---

[۱] نک: الذريعة، ج٤، ٤۱۱.

[۲] نک: الذريعة، ج۱۳، ۳۱؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۷.

[۳] الذريعة، ج۹، ۶۳۰؛ مصفى المقال، ۵۰۷ - ۵۰۸.

[٤] الذريعة، ج۲۵، ۱۱۴ و ۱۵۴، شمارهٔ ۵۹۴ و ۷۹۴؛ مقدمهٔ طبقات أعلام الشيعة، نوابغ الرواة، سدهٔ چهارم، برگهٔ (كح = ۲۸).

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۳۸. المجموعة الرجالية التاريخية

اين مجموعه خلاصه‌اي از رياض العلماء و الكني و الألقاب است.

آن دربردارندهٔ نكات تاريخي و رجالي است كه آقابزرگ در سفرهاي خود به مشهد، قاهره، حجاز، سوريه و جزآن گردآوري كرده است[1].

۳۹. مجموعة كبيرة من القصاصات

شيخ الباحثين، عبدالرحيم، ۵۲؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۱.

۴۰. فهرست نسخه‌هاي خطي كتابخانهٔ محدث ارموي

آقابزرگ تهراني، آقابزرگ در يكي از سفرهايش به تهران، پس از بازديد از كتابخانهٔ ارموي، گزارشي براي آن نوشت كه به كوشش سيد محمدحسين حكيم به چاپ رسيد[2].

۴۱. رسالة في الكافي

آقابزرگ تهراني، مرتضي موسوي گرمارودي، فصل‌نامهٔ سفينه، شمارهٔ دوم، برگهٔ ۶۷ - ۷۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۴.

---

[1] نک: الذريعة، ج۲۰، ۸۲، شمارهٔ ۲۰۰۹؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۷ - ۸۸.

[2] نسخه‌پژوهي، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ۱۳۸۵، دفتر دوم، برگهٔ ۱۵ - ۲۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۴.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

اين همان رساله‌اي كه آقابزرگ درباره‌اش گفته است: و لي رسالة مستقلة في شأن الكافي و الكليني / من رساله‌اي جداگانه دربارۀ كتاب كافي و نويسنده‌اش كليني دارم[1].

۴۲. نهضت‌هاي معاصر اسلامي اصلاحي

سيد جمال‌الدين همداني / محمدمحسن آقابزرگ تهراني، مقالۀ يادشده در طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر آمده و در اين جا ترجمه شده است[2].

۴۳. ترجمة الشيخ آقابزرگ بقلم نفسه

يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگۀ ۱۴۲ - ۱۴۵).

ب) مقدمه‌نگاري و تقريظ‌نويسي

مقدمه‌نگاري و تقريظ‌نويسي بر كتاب‌هاي ديگران تقريظ كه بيشتر نقد ستودني است.

يكي ويژگي‌هاي آقابزرگ تشويق نويسندگان، به ويژه گروه سني جوانان براي نوشتن، سرودن، تأليف و تدوين است كه به گونه‌اي كوتاه و در بيشتر موارد گسترده براي كتاب برخي از نويسندگان نوشته است. فتوگرافي بسياري از اين تقريظها به خامۀ ايشان در مقدمۀ هر كتاب چه عربي و فارسي به چاپ رسيده است.

---

[1] نک: الذريعة، ج۱۱، ۳۰۲؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۶.

[2] فصل‌نامۀ تاريخ و فرهنگ معاصر، شمارۀ يكم، مهر ۱۳۷۰، برگۀ ۱۱ - ۱۶؛ يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگۀ ۱۰۵

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ايشان در پايان عمر گرانبهايشان به جهت ضعف جسماني، از بيشتر خامهٔ شاگرد خود سيد محمدحسن طالقاني و پس از او از شيخ محمد بلاغي مدير مجلهٔ اعتدال و در مواردي از خود نويسندهٔ كتاب، براي رونويسي اين تقريظها بهره مي‌بردند، سپس آقابزرگ به تصحيح، حذف و اضافهٔ آن پرداخته و در پايان امضاي خود را در زير متن مي‌گذاشتند؛ البته گردآوري اين تقريظها و اجازه‌هاي روايتي كه به شاگردان نويسندهٔ كتاب؛ و يا غير نويسنده داده، دربرگيرندهٔ چندين جلد كتاب خواهد شد و اين‌ها به جز مقدمه‌نويسي‌هاي او براي برخي از كتاب‌هاست كه گاهي بيش از صد برگ بوده و خود كتابي مستقل به شمار مي‌آيد، مانند مقدمهٔ كتاب التبيان و النهاية شيخ طوسي و كتاب الصراط المستقيم بياضي است.

پنجاه و پنج كتاب به زبان عربي نوشته است.

هم‌چنين ده تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب به زبان پارسي نگاشته است كه برخي از آن‌ها دربرگيرندهٔ:

مقدمه و تقريظ به زبان عربي

۱. العلامة البياضي و كتابه الصراط المستقيم

آقابزرگ مقدمه‌اي با بيش از سي برگه بر كتاب ألصّراطُ المُستقيم إلي مُستحّقي ألتّقديم (نگارش: ۸۵٤ق) مرحوم علامه بياضي علي فرزند يونس نباطي (د: ۸۷۷ق) نوشته كه در آغاز جلد دوم آن به چاپ رسيد، مكتبة الحيدرية، مكتبة المرتضوية، ۱۳۸٤ق.

۲. رضي‌الدين ابوالقاسم علي بن طاوس

مقدمهٔ كتاب كشف المحجة لثمرة المهجة، ابن‌طاوس، رضي‌الدين أبوالقاسم علي (د: ٦٦٤ق)، مطبعة الحيدرية، نجف، ۱۳۷۰ق / ۱۹۵۰م.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۳. اسرة آل‌طالقاني

مقدمهٔ ديوان السيد موسي الطالقاني، پژوهش گردآوري محمّدحسن طالقاني، چاپ در مطبعة الغري الحديثة، نجف، ۱۳۷٦ق.

۴. الشيخ الميرزاحسين نوري بن الميرزامحمّدتقي (۱۲۵۴- ۱۳۲۰ق)

مقدمهٔ مستدرك الوسائل و مستنبط المسائل، مؤسسة آل‌البيت (ع) لإحياء التراث، بيروت - لبنان، ۱٤۰۸ق / ۱۹۸۷م.

۵. مقدمه بر كتاب النهاية في مجرد الفقه و الفتاوي

كتاب النهاية في مجرد الفقه و الفتاوي نوشتهٔ شيخ الطائفة طوسي (د: ٤٦۰ق) است. آقابزرگ مقدمه‌اي برآن نوشته است. تقريط بر كتاب النهاية في مجرد الفقه و الفتاوي نوشتهٔ ابوجعفر محمد فرزند حسن فرزند علی طوسی، شيخ الطائفة، شيخ طوسی (د: ٤٦۰ق). چاپ در سال ۱۳۷۳ق در چاپخانهٔ دانشگاه تهران به صورت مستقل و سپس در بيروت با مقدمه‌ای از آقابزرگ تهرانی صاحب الذريعة چاپ شده است.

۶. الامام الحكيم السيد محسن الطباطبايي

آقابزرگ به تاريخ پنج جمادي يكم ۱۳۸٤، مقدمه‌اي بر كتاب الامام الحكيم السيد محسن الطباطبايي، گردآوري احمد حسيني، مطبعة الآداب، نجف، ۱۳۸٤ق، با امضاي آقابزرگ: «في ٥ / ج۱ / ۱۳۸٤ حرره بيده المرتعشة الجاني المُسيء المسمي بمحمّدمحسن و الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني».

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۷. تراجم العلماء و الخطباء و الأدباء المتخرجين من مدرسة القديح خاصة

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب تراجم العلماء و الخطباء و الأدباء المتخرجين من مدرسة القديح خاصة، نوشتهٔ محمّدعلي فرزند ملاحسن فرزند فرزند مكي فرزند ناصر قديحي زادهٔ ۲۷ صفر ۱۳٦۷ در شهر قديح از توابع قطيف[1].

۸. خطباء المنبر الحسيني

كتاب خطباء المنبر الحسيني نوشتهٔ حيدر المهرجاني است كه مطبعة الآداب، ۱۳۹۰ق، ج٦، برگهٔ ۷، چاپ شد. امضاي: «من إملاء الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني، ۲۵ شهر شعبان ۱۳۸۹».

۹. الأزهار الأرجية في الآثار الفرجية

كتاب الأزهار الأرجية في الآثار الفرجية نوشتهٔ شيخ فرج عمران (۱۳۲۲ - ۱۳۹۸ق) است كه توسط انتشارت دارهجر، بيروت، ۱٤۲۹ق / ۲۰۰۲م، ج۳، برگهٔ ٤۱۷، با امضاي: «حرّره بيده المرتعشة في مكتبة العامة في النجف الاشرف ثامن ربيع الثاني عام ستة و ثمانين و ثلاثمائة و ألف الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني عفي عنه» چاپ شده است.

۱۰. تعليقتان علي المكاسب النظر الثاقب و نيل الطالب

تعليقتان علي المكاسب النظر الثاقب و نيل الطالب نوشتهٔ شيخ محمّدحسين (۱۲۹٤ - ۱۳۷۳ق) و شيخ احمد آل‌كاشف‌الغطاء، است كه بر كتاب مكاسب شيخ انصاري مرتضي فرزند محمدامين (۱۲۱٤ - ۱۲۸۱ق) نوشته‌اند،آن را مركز فرهنگي علامه حلي، مطبعة الحيدري، تهران، ۱۳۷۰خ، با امضاي: «حرّرته بيدي المرتعشة في مكتبتي في يوم دحو الأرض الخامس و العشرين من ذي‌قعدة سنة ۱۳۸۲» به چاپ رساند.

---

[1] نک: جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ۲۷.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

١١. إثبات الإمامة الأئمة الأطهار في ضوء العقل و الآيات و الأخبار

إثبات الإمامة الأئمة الأطهار في ضوء العقل و الآيات و الأخبار[1]، نوشتهٔ محمّدحسين فرزند تاج‌الدين پنجابي پاكستاني، كشكول، ١٨٥ - ١٨٦ و ٢١٤ - ٢١٦؛ و جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ٤، با امضاي: «حرّره بيده المرتعشة في مكتبة العامة في النجف الاشرف، صبيحة يوم الخميس السابع من شهر صفر الخير من سنة تسع و سبعين و ثلاثمائة و ألف».

١٢. فضائل آل‌الرسول في المعقول و المنقول

فضائل آل‌الرسول في المعقول و المنقول، حسون ملارجي دلفي، انتشارات اعلمي، بيروت، ١٣٩٣ق، برگهٔ ٥ و ٦، با امضاي: «كتبه بأنامله المرتعشة في مكتبته العامة في النجف الاشرف، عشية الأحد سابع صفر الخير عام ثمانية و ثمانين و ثلاثمائة و ألف، الفاني آقابزرك الطهراني عفا اللّه عنه».

١٣. المصلح المنتظر في الاسلام

المصلح المنتظر في الاسلام، بر كتاب بهجة الراغبين في مؤلفات الشيخ محمّدرضا شمس‌الدين، دارالمحجة البيضاء، بيروت، ١٤٢٤ق / ٢٠٠٣م، برگهٔ ٢٥٧ - ٢٥٩، با امضاي: «كتبه بأنامله المرتعشة في داره في النجف الاشرف، ظهر الأربعاء، العشرين من شهر اللّه المبارك سنة خمس و سبعين و ثلاثمائة و ألف من الهجرة المقدسة، الفاني آقابزرك الطهراني».

١٤. تفسير القمي

تفسير القمي، نوشتهٔ علي فرزند ابراهيم قمي، مكتبة الهدي، نجف، ١٣٨٦ق، با امضاي: «كتبه بأنامله المرتعشة في مكتبته العامة في النجف الاشرف في السبت غرّ ربيع المولود ١٣٨٧، الفاني آقابزرك الطهراني عفي عنه».

---

[1] إثبات الإمامة الأئمة الأطهار في ضوء الآيات و الأخبار دربرگيرندهٔ تحقيقات هر دو گروه شيعه و اهل سنت كشكول، ١٨٥ - ١٨٦؛ الذريعة، ج٢٦، ٢٦.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۵. غرر الأخبار في ردّ تصحيح الأخبار

غرر الأخبار في ردّ تصحيح الأخبار، نوشتهٔ كاظم شيخ جواد ساعدي، مطبعة الغري الحديثة، ١٣٧٦ق / ١٩٥٦م، برگهٔ ٢، با امضاي: «حرّره المسمّي بآقابزرك الطهراني في سادس شوال ١٣٧٥ق».

۱۶. مسند الإمام علي (ع)

مسند الإمام علي (ع)، نوشتهٔحسن قبانچي، دارالاسوة، ١٤٢٠ق، ج١، برگهٔ ٧٧، با امضاي: «كتبه بأنامله المرتعشة في مكتبته العامة في النجف الاشرف، عشية الأحد الرابع و العشرين من شهر صفر الخير عام تسع و ثمانين و ثلاثمائة و ألف هجرية، أنا الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني عفي عنه».

۱۷. المثاني

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب المثاني سيد محمد هاشمي بغدادي، با امضاي: «كتبه بأنامله البالية المرتعشة في مكتبته العامة في النجف الاشرف يوم الأربعاء ١١ صفر ١٣٨٣» چاپ آن در بغداد، ١٣٨٢، با همراهي مجمع العلمي العراقي، دربرگيرندهٔ ۴۸۳۴ دو بيتي[1].

۱۸. *تاريخ الشيعة؛ الشيعة في التاريخ*،

تاريخ الشيعة؛ الشيعة في التاريخ، نوشتهٔ محمّدحسين مظفر (١٣١٢ - ١٣٨١ق)، چاپ نخست ١٣٥٢ق در عراق، سپس انتشارات بصيرتي، قم ، ١٣٦٤خ / ١٩٨٥م، با امضاي: في شوال المكرم سنة ١٣٦١، حرّره الجاني محمّدمحسن المدعو بآقابزرك الطهراني»[2].

---

[1] نک: كشكول، مجلس، ١٨٣؛ و جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ١٠٣؛ الذريعة، ج١٩، ٧٨، شمارهٔ ۴١۶؛ ج١۵، ٢١، شمارهٔ ١٠۵.

[2] نک: كشكول، مجلس، ١٧۵.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۹. صحيفة صادقية

صحيفة صادقية، تقريظ بر اين كتاب كه بدان التحفة الأحمدية للفرقة الجعفرية في المنشآت الصادقية و الدعوات الجعفرية، نوشتهٔ شيخ احمد فرزند صالح فرزند طعان فرزند ناصر فرزند علي ستري بحراني قطيفي (۱۲۵۱ - ۱۳۱۵ق) است كه در ۲۲ محرم ۱۳۰۷ آن را به پايان رساند.

آقابزرگ در تقريظ خود گويد: اين كتاب را در الذريعة و زندگي‌نامهٔ نويسنده‌اش را در نقباء البشر، بخش يكم، برگهٔ ۱۰۳ گزاره كرده است، بدون امضا[۱].

۲۰. المدخل إلي التفسير الموضوعي للقرآن الكريم

المدخل إلي التفسير الموضوعي للقرآن الكريم، كتابي از نوشته‌هاي محمّدباقر موحد ابطحي اصفهاني موسوي، چاپ مطبعة الآداب، نجف، البته اين تقرظ در آن موجود نيست[۲].

۲۱. ماضي القطيف و حاضرها

ماضي القطيف و حاضرها، سروده‌هايي بيش از يک صد بيت دربارهٔ زندگي‌نامهٔ برخي از انديشمندان قطيف است كه سرايندهٔ آن ملاعلي فرزند محمد فرزند علي فرزند محمد فرزند احمد فرزند رمضان قطيفي كويكبي است و شيخ فرج فرزند حسن فرزند احمد فرزند حسين آل‌عمران قطيفي بر آن تعليقاتي دارد، با امضاي: «حرّره الأحقر المدعوّ بآقابزرك الطهراني»[۳].

---

[۱] نک: كشكول، مجلس، ۱۸۴؛ جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ۲؛ الذريعة، ج۳، ۴۱۱، شمارهٔ ۱۴۸۰؛ ج.

[۲] نک: شيخ آقابزرگ تهراني، برگهٔ ۶۳۶؛ جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ۸۱.

[۳] نک: الذريعة، ج۱۹، ۲۲؛ كشكول، مجلس، ۱۸۱؛ جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ۹۷.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۲۲. الاستصحاب

الاستصحاب، [تقريظ الاستصحاب]، محسن فرزند سيد محمد حجت كوه‌كمري قمي، با امضاي: «حرّره المسمّي الفاني محمّدمحسن المدعوّ بآقابزرك الطهراني ۱۵، ج۲، ۱۳۷۱»[1].

۲۳. نهج السعادة في مستدرك نهج البلاغة

نهج السعادة في مستدرك نهج البلاغة نوشتهٔ باقر فرزند محمّد فرزند عبداللّه فرزند محمّد فرزند محمّدباقر فرزند محمود فرزند كمال فرزند فرزند محمود فرزند كمال فرزند مسيح مرودشتي شيرازي، با امضاي: «الفاني آقابزرك الطهراني» بي‌تاريخ[2].

۲۴. تراث كربلاء

تراث كربلاء، نوشتهٔ سلمان هادي آل‌طعمه، انتشارت اعلمي، بيروت، ۱٤۰۳ق / ۱۳٦۲خ، با امضاي: «حرّرته بيدي المرتعشة في مكتبتي العامة في النجف الاشرف يوم الجمعة المطابقة لأول الحمل من السنة الشمسية الخامس من شهر ذي‌قعدة الحرام عام ثلاثة و ثمانين و ألف و أنا الفاني الشهير بآغابزرك الطهراني».

۲۵. الوجيز في التفسير القرآن العزيز

الوجيز في التفسير القرآن العزيز، علي فرزند حسين فرزند محي‌الدين فرزند عبداللطيف فرزند نورالدين علي فرزند شهاب‌الدين احمد فرزند محمّد فرزند احمد فرزند علي فرزند احمد ابوجامع عاملي (ز: ۹۰۹ق)، دارالقرآن الكريم، ۱٤۱۳ق، برگهٔ ۳۲ - ۳۹، بدون امضا.

---

[1] نک: كشكول، مجلس، ۲۰۸ - ۲۰۹؛ و جنگ خطي آقابزرگ.

[2] نک: الذريعة، ج۲۴، ۴۲۰؛ و كشكول، مجلس، ۱۸۹ - ۱۹۰؛ و جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ۱۲.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۲۶. مجمع الرجال

مجمع الرجال، قهپايي، عنايت‌اللّه فرزند علي قهپايي، پژوهش ضياءالدين علامه اصفهاني، ۱۳٤۳خ / ۱۳۸٤ق، برگهٔ ۲٤، آقابزرگ تقريظ مقدمه‌گونه بر آن نوشت، با امضاي: «حرّره بأنامله المرتعشة في مكتبته العامة في النجف الاشرف في عاشر ربيع الأوّل أربعة و ثمانين و الثلاثمائة [و ألف هجرية] الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني»[1].

۲۷. صحائف الأبرار في وظائف الأسحار

صحائف الأبرار في وظائف الأسحار، محمّدحسين كاشف الغطاء، به خط طاهر خوشنويس، ۱۳۸۷ق، با امضاي: «كتبه به أنامله المرتعشة في مكتبة العامة في النجف الاشرف، يوم الإثنين المصادف عيد الأضحي المبارك سنة أربع و ثمانين و ثلثمائة و ألف هجرية. الفاني آقابزرك الطهراني عفا اللّه عنه».

۲۸. ثقات الرواة

ثقات الرواة، نوشتهٔ سيد حسن فرزند اسماعيل موسوي اصفهاني، انتشارات امام المنتظر، چاپ سوم، ۱۳۸۲خ، ج۱، برگهٔ ۳، با امضاي: « حرّره بيد المرتعشة في مكتبته العامة، الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني، السابع‌عشر من ربيع الثاني ۱۳۸۷».

۲۹. محاسن الإجازات

محاسن الإجازات، بر كتاب علماء الأسرة، سيد احمد روضاتي، انتشارات مكتب القرآن، ۱۳۷۱خ / ۱٤۱۳ق، با امضاي: حرّره الفاني آقابزرك الطهراني، ۹ شعبان ۱۳۷۷».

---

[1] كشكول، مجلس، ۱۹٤: «حرّرته بأناملي المرتعشة في مكتبتي العامة في النجف الاشرف في غرّة ربيع المولود ۱۳۸٤ و أنا الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني».

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۳۰. آية التطهير

آية التطهير، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب آية التطهير في الخمسة أهل الكساء، محي‌الدين موسوي غريفي، مطبعة العلمية، نجف، ۱۳۷۷ق، با امضاي: حرّره بيده المرتعشة في داره في النجف الاشرف في الثلاثاء رابع الأيام المعلومات من سنة ۱۳۷٦، الأسير الفاني آقابزرك الطهراني».

۳۱. العقد المنير في تحقيق مايتعلق بالدراهم و الدنانير

العقد المنير في تحقيق مايتعلق بالدراهم و الدنانير، موسي حسيني مازندراني، مكتبة الصدوق، تهران، ۱۳۸۲ق، با امضاي: حرّره بيده المرتعشة في مكتبته العامة في النجف الاشرف في يوم الإثنين الخامس‌عشر من ذي‌القعدة علم الثمانين بعد الثلاثمائة و الألف الهجرية علي مهاجرها آلاف السلام و التحية، المسيء المسمّي بمحمّدمحسن و الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني عفي عنه».

۳۲. مخطوطات كربلاء

مخطوطات كربلاء، سلمان هادي آل‌طعمه، نجف، ۱۳۹۳ق، حرّره بيده في مكتبته الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني في عاشر شهر شعبان المعظم عام سبعة و ثمانين و ثلاثمائة و ألف».

۳۳. *الواعظ لكلّ واعظ و متعظ*

الواعظ لكلّ واعظ و متعظ، محمّدعلي رباني واعظ اصفهاني نجفي، نشر فخرالدين، ۱۳۸۳خ / ۱٤۲٥ق، آقابزرگ دو تقريظ بر اين كتاب نوشته و هر دو به چاپ رسيدند، با امضاي:

الف: حرّرته بيدي المرتعشة في مكتبتي العامة في النجف الاشرف في أول ليلة الإثنين الرابع و العشرين من جمادي الأوّلي سنة ۱۳۸۰، و أنا الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني.

ب: حرّرته بيدي المرتعشة في مكتبتي العامة في النجف الاشرف في يوم عيد مولود النبيّ (ص) السابع‌عشر من اوّل الربيعين سنة إحدي و ثمانين بعد الثلاثمائة و الألف الهجرية، و أنا الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني عفا اللّه عنه.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۳۳. الشجرة الطيبة في ترجمة السيد نعمةاللّه الجزائري و أولاده و أحفاده إلي عصر مؤلفه السيد نورالدين بن محمدشريف بن السيد محمد الإمام

الشجرة الطيبة في ترجمة السيد نعمةاللّه الجزائري و أولاده و أحفاده إلي عصر مؤلفه السيد نورالدين بن محمدشريف بن السيد محمد الإمام، داراي يک مقدمه و دوازده فصل و يک خاتمه است. با امضاي: حرّره بيده الجانية الفانية، العبد المسيء الجاني محمّدالمحسن بن عليّ المدعو بآقابزرك الرازي الطهراني في يوم ۲۷ من ذي‌الحجة الحرام ۱۳۵۸»[۱].

۳۴. ضياء الدراية

ضياء الدراية، ضياءالدين علامه نجفي، مطبعة الحكمة، قم ، ۱۳۷۸ق، با امضاي: حرّرته بيدي المرتعشة في داري في النجف الاشرف في ثالث جمادي الأوّلي سنة ۱۳۷۸ الفاني آقابزرك الطهراني عفا اللّه عنه».

۳۵. شهداء الفضيلة

شهداء الفضيلة، عبدالحسين فرزند احمد اميني تبريزي نجفي، دارالشهاب، قم، بي‌تاريخ، نام نخست آن: صرع الحقائق أو شهداء العلماء بود كه در زمان چاپ به شهداء الفضيلة تبديل شد. با امضاي: «محمّدمحسن المدعوّ بآقابزرك الطهراني، يوم الغدير سنة ۱۳۵۳»[۲].

۳۶. *حديقة الأفراح و مزيل الأتراح*

---

[۱] نک: الذريعة، ج۱۳، ۳۵، شمارهٔ ۱۱۷؛ و كشكول، مجلس، ۱۸۷ - ۱۸۸؛ و مجموعهٔ خطي آقابزرگ، برگهٔ ۶.

[۲] نک: الذريعة، ج۱۴، ۲۵۹، كشكول، مجلس، ۱۸۸ - ۱۸۹.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

حديقة الأفراح و مزيل الأتراح، تاريخ اردبيل و دانشمندان، فخرالدين موسوي اردبيلي ننه‌كراني، مشهد، ١٣٥٧خ / ١٣٩٨ق، ج٢، برگهٔ ١٧٥، با امضاي: حرّرته بيدي المرتعشة في مكتبتي العامة في النجف الاشرف، يوم الجمعة رابع ذي‌حجّة الحرام ١٣٨٣، و أنا الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني - عفي عنه -».

٣٧. تاريخ اردبيل و دانشمندان

تاريخ اردبيل و دانشمندان، فخرالدين موسوي اردبيلي ننه‌كراني، مشهد، ١٣٥٧خ / ١٣٩٨ق، ج٢، ١٧٤، با امضاي: حرّره بيده المرتعشة في مكتبته العامة في النجف الاشرف، الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني - عفا اللّه عنه و عن والديه - في يوم النصف من شعبان ميلاد صاحب الزمان - عجل اللّه تعالي فرجه - ١٣٨٠».

٣٨. مجمع الخيرات المدخر ليوم الحسرات

مجمع الخيرات المدخر ليوم الحسرات، نوشتهٔ شيخ حسين فرزند مؤلف أنوار البدرين في تراجم علماء الأحساء و القطيف و البحرين، علامه شيخ علي فرزند حسن آل‌سليمان بلادي بحراني، داراي يک مقدمه و سه باب و يک خاتمه است كه آن را دهم جمادي دوم ١٣٢٧ به پايان رسانيد (الذريعة، ج٢، ٤٢٠)، ، با امضاي: «حرّره الفاني محمّدمحسن المدعوّ بآقابزرك الطهراني في الإثنين عاشر شعبان ١٣٧١»[1].

٣٩. الغدير في الكتاب و السنة

الغدير في الكتاب و السنة، عبدالحسين صاحب الغدير فرزند احمد تبريزي نجفي اميني، با امضاي: « حرّره المُسيء، المسمّي بمحسن و المدعوّ بآقابزرك الطهراني، نزيل النجف الاشرف، في ثاني شهر الصيام ١٣٧١»[2].

[1] نک: كشكول، مجلس، ٢١١؛ و جنگ آقابزرگ، خطي، برگهٔ ١١٩.

[2] كشكول، مجلس، ٢١٢ - ٢١٤؛ و جنگ آقابزرگ، خطي، برگهٔ ٣٢ - ٣٥.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۴۰. مفتاح الكتب الأربعة

مفتاح الكتب الأربعة، محمود فرزند مهدي موسوي دهسرخي اصفهاني، انتشارت بدر الدجي، قم ، ١٤٣٠ق / ١٣٨٨خ، چاپ دوم، جزو يكم، با امضاي: حرّره به أنامله المرتعشة في مكتبة العامة في النجف الاشرف، الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني في عشية الجمعة خامس صفر المظفّر عام ثمانية و ثمانين و ثلثمائة بعد الألف».

۴۱. جلاء العيون

جلاء العيون، عبداللّه فرزند محمّدرضا شبّر حسيني، حلي نجفي كاظمي، مطبعة الحيدرية، نجف، ١٣٧٣ق / ١٩٥٤م، با امضاي: حرّره الأسير الفاني محمّدمحسن المسيء المدعوّ بآقابزرك الطهراني في شهر صيام ١٣٧٣».

۴۲. غريب القرآن

غريب القرآن، محمّدمهدي فرزند حسن آل‌خرسان نجفي، آفاق النجفية شمارة ٣، ٤، ٢٠٠٦م / ١٤٢٧ق، برگهٔ ٤٢٥، با امضاي: حرّره مخلصه و داعيه الأحقر محمّدمحسن المدعوّ بآقابزرك في الثاني‌عشر من ربيع المولود ١٣٧٢».

۴۳. شجرة العذراء يصورها أدب التخيل

شجرة العذراء يصورها أدب التخيل، توفيق فكيكي، با امضاي: «كتبه بأنامله المرتعشة في مكتبته العامة في النجف الاشرف في ٢٢ ذي‌القعدة ١٣٨٢، الفاني آقابزرك الطهراني»[1].

[1] نک: كشكول، مجلس، ١٨٦ - ١٨٧؛ مستدركات أعيان الشيعة، ج١، ٢٤.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۴۴. ذكري أبي‌جعفر عليه السلام

ذكري أبي‌جعفر عليه السلام، شيخ علي فرزند حسن فرزند آيت‌اللّه شيخ علي خاقاني نجفي نک: كشكول، مجلس، ۱۹۷ - ۱۹۸؛ الذريعة، ج۱۰، ۳۸، با امضاي: «حرّره الأحقر محمدمحسن المدعوّ بآقابزرك الطهراني في ۲۲ ربيع الأوّل سنة ۱۳۷۰».

۴۵. الثورة العراقية الكبري

الثورة العراقية الكبري، سيد عبداللّه فياض، با امضاي، حرّره الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني عفا اللّه عنه في العشرين من المحرم سنة ۱۳۸٤»[1].

۴۶. درر الغرر

درر الغرر، فرج فرزند حسن فرزند فرج فرزند احمد كه نسبش به فرج فرزند عبداللّه فرزند عمران قطيفي بحراني مي‌رسد.

كتاب دربرگيرندۀ سه منظومه است:

- يكي درّة الصدف، كتاب منظومه‌اي در طهارت و صلاة برداشت شده از كتاب اللمعة الدمشقية است (الذريعة، ج۲٦، ۲۹۵)؛
- و دومي الدرة الثمينة، منظومه‌اي از تهذيب المنطق به نظم درآمده است (الذريعة، ج۸، ۹٦)؛
- و سومي درّة اليتيمة، ارجوزه‌اي؛ يا منظومه‌اي در دانش نحو است (الذريعة، ج۸، ۱۱٦).

با امضاي: «حرّره الأحقر الفاني محمدمحسن المدعوّ بآقابزرك الطهراني في الإثنين عاشر شعبان إحدي و سبعين و ثلاثمائة و ألف ۱۳۷۱»[2].

---

[1] نک: كشكول، مجلس، ۲۰۹.

[2] نک: كشكول، مجلس، ۲۰۹ - ۲۱۰.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۴۷. نسك الصائم

آقابزرگ گويد: من در تقريظ نسك الصائم اين سرودۀ علامه شيخ حسين فرزند مشكور فرزند جواد فرزند مشكور حولاوي نجفي زادۀ ۱۳۱۳ در نجف را آوردم كه مي‌گفت:

يا سالكاً سبل السلام هبوتنا نسك الصيام

فجزاك خلاق العباد لنظم شرائع الاسلام

منظومه‌اي ٣٦٤ بيتي دربارۀ روزه است كه در پايان آن مادۀ تاريخ ۱۳۷۸ق بدين‌گونه آورده است:

تمت لنل بفطرنا السعيد أرخت غرّة بيم العيد[1]

۴۸. الحسنيون في التاريخ

الحسنيون في التاريخ، شيخ محمد ساعدي، چاپ نجف، ۱۳۷۵ق، با امضاي: « و قد كتبه بأنامله المرتعشة في داره في النجف الاشرف، عشية عيد الغدير من عام خمسة و سبعين بعد ثلاثمائة و ألف ۱۳۷۵، الفاني آقابزرگ الطهراني عفا اللّه عنه»[2].

٤٩. الضوابط في الشك و السهو و النسيان

الضوابط في الشك و السهو و النسيان، نوشتۀ محقق محدث ملا محسن فيض كاشاني فرزند مرتضي (۱۰۰۷ - ۱۰۹۰ق) است.

[1] نک: كشكول، مجلس، ۲۱۲؛ الذريعة، ج۲۴، ۱۵۳.

[2] نک: كشكول، مجلس، ۲۱۹ - ۲۲۰.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

آقابزرگ گويد: «رونويسي آن را از نسخهٔ خط علامه شيخ عبداللّه فرزند محمدكاظم اصفهاني انجام دادم كه در مجموعهٔ ايشان به سال ۱۱۳۷ق در روستاي سادات زواره رونويسي كرده بود و اينک در كتابخانهٔ اميرالمؤمنين (ع) در شهر نجف است».

آقابزرگ بر آن تقريظي نوشت با اين امضا: «و ذلک في ذي‌القعدة ۱۳۸۵ و أنا الفاني آقابزرك الطهراني عفا اللّه عنه و عن والديه، آمين»[۱].

۵۰. اعتقادات

اعتقادات، خواجه نصيرالدين توسي (۵۹۸ - ٦٧٣ق)، بدون امضا و تاريخ، انجامه: « فهذا تنبيه علي منهج الحق و استيفاء ذلك شرحناه في كتاب قواعد العقائد[۲] فاطلبه منه - و الحمد لله ربّ العالمين و الصلاة علي النبيّ محمد و آله الجمعين»[۳].

۵۱. رسوم دارالخلافة

رسوم دارالخلافة، نوشتهٔ ابوالحسن هلال فرزند محسن صابي (د: ٤٤٨ق)، پژوهش و تصحيح ميخاييل عوّاد است. با امضاي: «كتبه بأنامله المرتعشة في مكتبته العامة في النجف الاشرف، يوم الجمعة الخامس‌عشر من شهر صفر المظفر عام أربعة و ثمانين و ثلاثمائة و الألف ۱۳۸٤. الفاني آقابزرك الطهراني»[٤].

---

[۱] نک: كشكول، مجلس، ۲۲۲ - ۲۲۳.

[۲] الذريعة، ج۱۷، ۱۸۶، شمارهٔ ۹۸۵.

[۳] نک: الذريعة، ج۲، ۲۲۶؛ كشكول، مجلس، ۲۲۸ - ۲۳۰.

[٤] نک: الذريعة، ج۱۶، ۲۵۷، در شناسهٔ كتاب فضائل بغداد؛ و كشكول، مجلس، ۲۳۳ - ۲۳۴.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۵۲. ديوان سيد موسي فرزند جعفر فرزند علي فرزند حسين فرزند ميرحكيم هاشمي مطلبي

ديوان سيد موسي فرزند جعفر فرزند علي فرزند حسين فرزند ميرحكيم هاشمي مطلبي به كوشش سيد محمدحسن طالقاني فرزند عبدالرسول فرزند مشكور فرزند محمود فرزند عبداللّه فرزند احمد فرزند حسين فرزند ميرحكيم چاپ شد، با امضاي: «حرره الفاني الشيخ آقابزرك الطهراني»[۱].

۵۳. نقد شيخ آقابزرگ تهراني بر كشف الحجب و الأستار،

نقد شيخ آقابزرگ تهراني بر كشف الحجب و الأستار عن أسماء الكتب و الأسفار، نوشتهٔ علامهٔ محقق سيد اعجاز حسين نيشابوری كنتوری، فهرستی از كتب تألیف‌شده علمای اماميه می‌باشد كه نويسنده به آن‌ها وقوف يافته است. كتاب به زبان عربی و در نيمه اول قرن سيزدهم قمری، نوشته شده است. نخست به كوشش سيد حسن فاطمي به چاپ رسيد[۲].

۵۴. المجمل في الشيعة و معتقداتهم

المجمل في الشيعة و معتقداتهم، نوشتهٔ استاد محمد حسين اديب. آقابزرگ بر آن مقدمه‌اي تقريظ گونه نوشته است[۳].

۵۵. جنة المأوي

جنة المأوي، علامه شيخ محمدحسين كاشف الغطاء، آقابزرگ بر آن تقريظ دارد[۴].

---

[۱] نک: كشكول، مجلس، ۲۶۲ - ۲۶۳،

[۲] ميراث شهاب، شمارهٔ ۱۳، مهر سال ۱۳۷۷، برگهٔ ۲۹ - ۳۵؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۵.

[۳] آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۲؛ شيخ الباحثين، عبدالرحيم، ۴۵.

[۴] آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۳.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۵۶. سيرة آل البرغاني

زندگي‌نامهٔ شيخ محمّدصالح البرغاني و خاندانش است.

آقابزرگ آن را همانند يک مقدمه براي کتاب مصباح الجنان لإيضاح أسرار القرآن نگاشت.

مقدمه و تقريظ به زبان فارسي

۱. دين حنيف

دين حنيف؛ يا رسالهٔ حنيفه در حرمت حلق لحيه ريش‌تراشي، علي‌اکبر صبوري قمي، مطبعة الحيدرية، نجف، ۱۳٦۸ق، برگهٔ ۲ - ۳، با امضاي: حرّره أقلّ العباد عملاً و أكثرهم ذنباً و جرماً، المُسيء المسمّي بمحمّدمحسن و المدعوّ بآقابزرك الطهراني نزيل الغري السري و النجف الاشرف، في ۱۲ جمادي الثاني ۱۳٦۸»[1].

۲. محرّک احساسات

محرّک احساسات؛ يا احساسات انصاري، شيخ حيدرعلي انصاري نجف‌آبادي، انتشارات اسلاميه، تهران، با امضاي: «و السلام علي جميع اخواننا المؤمنين من الفقير الفاني محمّدمحسن المدعوّ بآقابزرك الطهراني - غفراللّه له و لوالديه - غفراللّه له و لوالديه - في ۱۳ شعبان ۱۳۷۰».

۳. مدائن الفضائل و المعاجز

مدائن الفضائل و المعاجز، علي فرزند حسن شمس‌الدين اصفهاني نجفي حسيني، با آوازهٔ شمس‌المحدثين تهران، ۱۳۳۳خ / ۱۳۷٤ق، با امضاي: حرّره الأحقر آقابزرك الطهراني، دوم شعبان المعظم ۱۳۷۲».

[1] نک: الذريعة، ج۱۸۸، ۲۹۱؛ کشکول، ۱۹٦ - ۱۹۷.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۴. جلاء الأذهان و جلاء الأحزان

جلاء الأذهان و جلاء الأحزان، ابوالمحاسن حسين فرزند حسن جرجاني، با آوازهٔ تفسير گازر به زبان پارسي است.

آقابزرگ بر تفسير جلاء الأذهان و جلاء الأحزان تقريظ مقدمه گونه‌اي نوشت. اين مقدمه در آغاز تفسير ده جلدي يادشده به تصحيح مرحوم محدث ارموي، تهران، ۱۳۳۷ - ۱۳٤۱خ چاپ و پخش شد، ج۵، برگهٔ ٤۹۵، با امضاي: حرّره الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني، في سلخ ربيع الثاني سنة ۱۳۸۲»[۱].

۵. ديوان حيران در مناقب اهل‌بيت (ع)

ديوان حيران در مناقب اهل‌بيت (ع)، سرودهٔ عباس حيران افجه‌اي سيف‌زاده حسيني، با تخلص حيران است[۲]، با امضاي: من الفاني محمّدمحسن الشهير بآقابزرك الطهراني، حرّرته بأناملي المرتعشة في مكتبتي العامة في النجف الاشرف في يوم العيد السعيد مولد سيدنا و مولانا خاتم النبيين - صلوات اللّه و سلامه عليه و علي اهل بيته المعصومين - في يوم الإثنين السابع‌عشر من ربيع الأوّل من سنة ۱۳۸٤»[۳].

---

[۱] نک: آقابزرگ تهراني، به كوشش هديه بهارستاني به زنده‌ياد استاد ميرجلال‌الدين محدث ارموي احياگر ميراث مكتوب شيعي، ترهام، خانه كتاب، ۱۳۸۶، برگهٔ ۲۱۹ - ۲۲۰؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۴.

[۲] كشكول، ۲٦۳ - ۲٦٤: با امضاي: « حرّره الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني - عفي عنه - في مكتبته العامة في النجف الاشرف في يوم الأربعاء السابع‌عشر يوم مولد النبيّ الأكرم (ص) سنة ۱۳۸٤»

[۳] نک: الذريعة، ج۹، برگهٔ ۲۷۱؛ كشكول، ۲۶۳ - ۲۶۴.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۶. فهرست كتب خطي كتابخانه‌هاي اصفهان

فهرست كتب خطي كتابخانه‌هاي اصفهان، سيد محمدعلي روضاتي، انتشارات نفائس مخطوطات، بي‌تاريخ، با امضاي: «١٤، ج٢، ١٣٨٢ الفاني الشهير بآقابزرك الطهراني».

۷. نهج البلاغة منظوم

نهج البلاغة منظوم، محمّدعلي انصاري قمي، ج٨، مقدمه، با امضاي: « حرّره الأحقر المدعوّ بآقابزرك محمّدمحسن الطهراني، يوم المبعث الشريف»[1].

۸. إثبات الحجة علائم الظهور

إثبات الحجة علائم الظهور، سيد ابراهيم موسوي زنجاني فرزند سيد ساجدين احمدي صاين‌قلعه‌اي ابهري، نشر كتاب‌فروشي بوذرجمهري، مصطفوي در ده مجلد و تقريظ بيش از بيست انديشمند جهان اسلام، تهران، ١٣٤٤خ، با امضاي: «حرّره الأحقر المدعوّ بآقابزرك محمدمحسن الطهراني غفر له و لوالديه في يوم المبعث سنة ١٣٦٩».

- كشكول، مجلس، ١٨٣؛ و «فقير ذليل فاني، آقابزرك طهراني در دوازدهم ربيع الأوّل سال ١٣٨٣».

۹. شمس طالعه در شرح زيارت جامعه

شمس طالعه در شرح زيارت جامعه، ميرزا محمّد احمدآبادي اصفهاني طبيب‌زاده، مطبعه علمي، تهران، بي‌تاريخ، با امضاي: «حرّره الأحقر المدعوّ بآقابزرك الطهراني، في ١٩ شوال ١٣٦٨».

۱۰. روش خليل الرحمان

روش خليل الرحمان، سيد مهدي حجازي، تقريظ آقابزرگ بر روي اين كتابش ياد شده است[1].

---

[1] نک: كشكول، مجلس، ١٨٢.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۱. تقريظ بر منتخب التواريخ

كتاب منتخب التواريخ نوشتهٔ حاج ملاهاشم خراساني است. آقابزرگ در زمان نوشتن تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب منتخب التواريخ او، اجازه‌نامهٔ نقل روايت نيز بدو داد و در همان جا برايش نوشت

ج) مقاله‌ها (مجله) عراق و ايران

۱. استنكار جريمة الجبهان

مجلة المعارف، ع۹، ۱۹٦۱م، الامام الطهراني يستنكر جريمة الجبهان.

۲. مراجعات حول كتابنا الذريعة (۱)

مجلة الرضوان، سال ۱، ع۲، ۱۳٥٦ق.

۳. مراجعات حول كتابنا الذريعة (۲)

مجلة الرضوان، سال ۳، ع۸ و ۹، ۱۳٥٦ق.

۴. تعريف الأنام بحقيقة المدنية و الإسلام

كتاب نوشتهٔ علامه محمّد فريد وجدي مصري (۱۸۷٥ - ۱۹٥٤م)، ترجمه به پارسي آن از آنِ آقابزرگ است كه آن را به خواهش شيخ اسماعيل محلاتي ترجمه كرد و به به صورت مقاله با مقدمه و ترتيب و تهذيب ويژه در چندين شمارهٔ مجلهٔ پارسي درة النجف به چاپ رسانيد. آغاز آن در شمارهٔ دو به تاريخ بيستم ربيع دوم ۱۳۲۸ق تا پايان شمارهٔ همان سال ذي‌قعدهٔ ۱۳۲۸ق.

---

[1] مجلهٔ نور و علم، شمارهٔ ۲۸، برگهٔ ۴۷؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۳.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۵. الشيخ ميرزا محمدحسين النائيني

نوشته‌اي از شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) دربارهٔ آيةالله ميرزا محمدحسين نايني است[۱].

د) نامه‌نگاري

ده‌ها نامه‌نگاري به زبان پارسي و عربي به انديشمندان و فرهيختگان جهان تشيع و اهل سنت.

هـ) اجازنامه‌ها

اجازهٔ روايت: دادن اجازه و مجوز براي بازگونمودن روايت به شاگردان مورد اطمينان از نظر علمي و ديني است تا نسل به نسل انتقال پيدا كند.

حديث پس از قرآن كريم دومين منبع شرعي و آموزه‌هاي اخلاقي است. كلام معصومان (ع) با توجه به عصمت حجيتشان از اهميت خاصي برخوردار است. مسلمانان با توجه به اين اهميت، از آغاز در جهت حفظ كلام معصوم، نقل آن و عمل به آن اهتمام ورزيدند. در دوره حضور معصومان (ع)، مسلمانان كلام ايشان را مستقيماً دريافت و نقل مي كردند و در برخي موارد نيز حديث را با يک يا چند واسطه دريافت مي كردند، ولي پس از دوره حضور، تنها راه دستيابي به كلام معصوم، شنيدن احاديث از راويان حديث بود. با توجه به زياد شدن واسطه ها و راهيابي احاديث دروغ به مجموعه روايات و برخي مشكلات طبيعي، مسلمانان بر آن شدند تا از راستگوبودن راويان و وثاقت آنان مطمئن شوند و براي حفظ و صيانت حوزهٔ احاديث،

---

[۱] تبيان انديشه، گزيدهٔ مقالات پژوهشي در شناخت آراء آيت‌اللّه ميرزامحمدحسين غروي نايني به زبان‌هاي پارسي، عربي و انگليسي، اصفهان، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي استان اصفهان، ۱۳۷۹، برگهٔ ۳۶۴ - ۳۶۶؛ آفاق النجفية، دروهٔ نخست، شمارهٔ ۳ و ۴، ۱۴۲۷ق / ۲۰۰۶م، برگهٔ ۲۹۹ - ۳۴۴؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۵.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

قوانين و قواعدي را بنيان نهند و راه‌هاي متعددي را براي نقل حديث وضع كنند. اجازه يكي از راه‌هايي است كه مسلمانان براي نقل حديث برگزيدند. ازاين‌رو، سودمندي اجازۀ روايت دربرگيرندۀ:

- **نخست** جلوگيري از هرج و مرج در نقل احاديث كه بر اساس اجازات نقل حديث از هر كسي و از هر جا پذيرفته نمي‌شد؛
- **دوم** آن كه معرفي شيخ و اجازه وي، موجب اطمينان شنونده به ناقل حديث مي‌گرديد؛
- **سوم** آن كه بر طبق صلاحيتي كه شيخ در شاگرد مي‌ديد، دايره اجازۀ نقل حديث، سعه و ضيق مي‌يافت؛ زيرا چه‌بسا شاگردي فقط در نقل كتاب خاصي مجاز و محدود بود، ولي شاگرد ديگري در نقل حديث تمام كتب حديث مجاز مي‌شد و به اصطلاح، صلاحيت ناقلين از ناحيه استاد، كنترل مي‌گرديد و حدود ناقلين روايات معين مي‌شد؛
- **چهارم** جنبه تشريفي كه با اجازه استاد، شاگرد در زمره راويان و ناقلان حديث نبوي محسوب مي‌شد، با اين كار، سلسله سند كه از اختصاصات مسلمين است ادامه مي‌يافت.

اجازه كلامي است كه از سوي اجازه‌دهنده صادر مي‌شود و بر اساس آن اذن روايت‌كردن روايات خويش را صادر مي كند.

اجازه تقسيمات گوناگون دارد؛ با توجه به اجازه‌دهنده به معين، نامعين، مجهول، معدوم، طفل، مجنون، كافر و معلق و مشروط تقسيم مي‌شود. با توجه به چيزي كه به آن اجازه داده مي‌شود به معين، نامعين، مجهول، تحمل نشده و مجاز تقسيم مي‌شود. برخي اجازات، شفاهي و برخي كتبي است. اجازات كتبي از نظر اندازه و حجم مطالب، به مختصره، متوسطه و كبيره تقسيم مي‌شود.

آقابزرگ هم‌چون پيشينيان خود به ارزشمندي اجازۀ نقل حديث و روايت باور داشت كه داراي اصول و قواعدي است كه همگان، به ويژه پژوهشگران و تاريخ‌نگاران و راويان بايد از آن‌ها پيروي كنند تا درستي و حجيت روايت تضمين شود و آن‌چه نقل مي‌شود از تحريف و تصحيف ايمن بماند. هماره محدثان در نقل فقهي و تاريخ‌نگاران در نقل رويدادها و سرگذشت‌ها بدين روش پاي‌بند بودند، چون اگر چنين مي‌شد، سنگ بر روي سنگ پابرجا نمي‌ماند و هركس هرچيزي را به نام ديگري بازگو مي‌كرد و در اين ميان، گاهي ديده مي‌شود، تاريخ‌نگاران امروزين برآن چه در منابع مي‌يابند، بي‌آن كه بر درستي و نادرستي سند بررسي انجام دهند، آن را مي‌پذيرند كه اين سست‌ترين روش دريافت داده‌ها از گذشتگان است و آنان را به

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

وَجّاده مي‌شناسند، در حالي كه محدثان در دريافت حديث از هيچ كوششي دريغ نمي‌ورزند كه اين شيوهٔ كاري را درايه مي‌نامند.

هماره محدثان بر پاي‌بندي به يكي از روش‌هاي هشت‌گانه: مناوله، عرض، سماع، قرائت، استماع، اعلام، اجازه و وجاده براي نقل روايت و حديث تكيه دارند و تا كنون روش اجازهٔ روايت هم‌چنان برقرار است كه اجازهٔ نوشتاري روايت به شاگردان خود مي‌داند و مي‌دهند. هم‌چنان اين روش دنبال مي‌شود تا ثبت آن به عنوان يک اثر تاريخي و ادبي برجا بماند.

گروهي در اجازه‌هايي كه مي‌نوشتند، هنرهايي را از خود بروز مي‌داند، مانند هبه‌الدين شهرستاني (د: ۱۳۸۶ق) در اجازه‌نامهٔ علوي‌تبار خود، زنجيرهٔ راويان خود را تا امامان معصوم، تنها نام بزرگان علوي را گذاشته است؛ و يا آقابزرگ نيز در ***إسناد المصفي*** تنها بزرگان رجالي را در اين زنجيره گذاشته است.

بايستهٔ گفتن است! آقابزرگ اهميت بسياري به روايت و نقل حديث مي‌داد و در كسب اجازه براي نقل احاديث مي‌كوشيد. ازاين‌رو، دانشمندان و فقيهاني بسيار براي او اجازه‌نامهٔ روايتي نوشتند؛ و يا از او اجازه‌نامه گرفتند؛ و يا اجازه‌نامهٔ دو سويه [مدبجه] به يكديگر دادند تا آن جا كه او پس از محدث نوري، سرشناس‌ترين شيخ روايت، به شمار آمده است.

آقابزرگ در زمينهٔ دادن و گرفتن اجازهٔ روايت چند رساله و كتاب نگاشته است:

الف) بخشي از اين اجازه‌نامه‌ها را آقابزرگ در كتاب كشكول خود آورده است؛

ب) ضياء المفازات في طُرق مشايخ الإجازات، خطي؛

ج) اجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة؛

د) المشيخة، نجف، ۱۳۵۶ق/۱۹۳۸م؛

ه) ذيل المشيخة، نجف، ۱۳۵۵ق/۱۹۳۷م؛

ح) اجازات الطوسي، نجف، ۱۳۷۶ق/۱۹۵۶م، هم‌چنين در مقدمه تفسير التبيان چاپ شده است: بيروت، داراحياء التراث العربي؛

ط) مرتقي عقد اللآل في مسند مصفي المقال، آقابزرگ نام آن را در پايان اجازهٔ خود براي علامهٔ اميني به نام مسند الأمين آورده است، ولي نامي از آن در كتاب الذريعة ياد نكرده است، شايد نام برخي از تأليفات وي بوده كه پس از آن نامش را تغيير داده است، گمان مي‌رود به نام الإسناد المصفي چاپ شده باشد؛

ي) الاسناد المصفّي إلي آل‌المصطفي؛

يا) مسند الأمين، اجازهٔ گسترده‌نويسي و مشروح آقابزرگ به علامه شيخ عبدالحسين اميني صاحب الغدير است؛

زنجيرهٔ راويان و مشايخ آقابزرگ را در نقل روايت و حديث به سه دسته گروه‌بندي مي‌توان كرد:

- **گروه نخست:** مشايخ شيعه‌آيين هستند كه آقابزرگ با اجازه از اين زنجيره از آنان روايت نقل مي‌كند، بدون آن كه ايشان از او روايت كنند؛

- **گروه دوم:** بزرگاني هستند كه آقابزرگ به گونهٔ دوسويه (مدبجة) به آن‌ها اجازهٔ نقل حديث داده استكه او از آن‌ها و ايشان از آقابزرگ اجازهٔ نقل روايت پيدا كردند اين گونه اجازه‌نامه را مدبجة؛ و يا اَجازَهُ مُدبيجاً؛ و يا اَجازهُ تدبيجاً گويند؛

- **گروه سوم:** مشايخي اهل سنت هستند كه آقابزرگ از ايشان اجازهٔ روايت دارد.

گروه نخست دربرگيرندهٔ هفده اجازه‌نامه

١. اجازهٔ علامه ميرزاحسين نوري نوري (١٢٥۴ - ١٣٢٠ق)

علامهٔ نوري ميرزاحسين نوري (١٢٥۴ - ١٣٢٠ق) فرزند محمّدتقي فرزند علي‌محمّد فرزند تقي طبرسي، شيخ‌المشايخ حديث در روزگار خود و سدهٔ پيشين بود. وي از آموزگاران بسيار تأثيرگذار آقابزرگ بود. وي نويسندهٔ چند كتاب و رساله است،

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

مانند: مُستَدرَكُ الوَسائل و مُستَنبَطُ المَسائل، فصل الخطاب في تحريف كتاب ربّ الأرباب (نگارش: ۱۲۹۲ق، چ. در نجف ۱۲۹۸ق) و جزآن[1].

آقابزرگ گويد: او در دوازدهم ماه صفر ۱۳۲۰، نزديک به پنج ماه پيش از درگذشت، به من اجازهٔ حديث داد، چون او در شب چهارشنبه يک‌سوم از ماه جمادي يکم به جا مانده و در ايوان سوم دست راست از باب القبله درون صحن مرتضوي به خاک سپرده شد (نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۲، ۵۴۳ - ۵۵۶، شمارهٔ ۹۷۴)؛

۲. اجازهٔ علامهٔ فقيه شيخ محمدطه تبريزي (۱۲۴۱ - ۱۳۲۳ق)

اجازهٔ علامهٔ فقيه شيخ محمدطه فرزند شيخ مهدي فرزند محمدرضا فرزند محمد فرزند حاج نجف تبريزي نجفي، زادهٔ: ۱۲۴۱ و درگذشتهٔ: شب يک‌شنبه سيزدهم شوال ۱۳۲۳ است.

آقابزرگ گويد: او در شب آدينه، سيزده روز مانده از ماه جمادي يکم ۱۳۲۰ به اجازهٔ روايت داد.

آقابزرگ اجازهٔ او را هم سماع و هم اجازه مي‌داند، چرا که اين اجازه پس از حضور در درس رجال او داده است[2].

آقابزرگ گويد: او اجازهٔ حديث را از شيخ خود ملاعلي خليلي در شب آدينه هفدهم جمادي يکم ۱۳۲۰ به من داد (نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۲، ۹۶۲، شمارهٔ ۱۴۵۴)؛

---

[1] نک: کشکول، مجلس، ۵۹؛ نقباء البشر، ج۲، ۵۴۳ - ۵۵۵؛ مکارم الآثار، ج۵، ۱۴۶۱ - ۱۴۷۱؛ علماء معاصرين، برگهٔ ۷۱ - ۷۳؛ معارف الرجال، ج۱، ۲۷۱ - ۲۷۴.

[2] نک: کشکول، مجلس، ۶۰؛ نقباء البشر، ج۳، ۹۶۱ - ۹۶۷؛ مکارم الآثار، ج۴، ۱۱۴۹ - ۱۱۵۵؛ علماء معاصرين، برگهٔ ۸۳ - ۸۴؛ آقابزرگ تهراني، محمد صحتي، ۵۴؛ معارف الرجال، ج۲، ۳۰۰ - ۳۰۴.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۳. اجازهٔ علامه شيخ شريعه نمازي شيرازي اصفهاني (۱۲۶۶ - ۱۳۳۹ق)

اجازهٔ علامه آيت‌اللّه شيخ شريعه ميرزافتح‌اللّه فرزند محمدجواد نمازي شيرازي اصفهاني نجفي (۱۲۶۶ - ۱۳۳۹ق) به آقابزرگ است كه از سوي آموزگار پيشكش شاگرد توانا شده است.

آقابزرگ گويد: اجازه‌اي گسترده با خط خويش در بامداد نهم شوال سال ۱۳۲۰ برايم نگاشت[1].

۴. اجازهٔ آخوند مولي علي فرزند فتح‌اللّه نهاوندي (د: ۱۳۲۲ق)

اجازهٔ شيخ علامه موسس آخوند مولي علي فرزند فتح‌اللّه نهاوندي نجفي به آقابزرگ.

مولي علي نهاوندي درگذشتهٔ يكم ربيع دوم ۱۳۲۲ است.

آقابزرگ گويد: او از مشايخ اجازه‌نامه‌هاي من به شمار مي‌آيد. من در يكي از ديدارهايم در سال ۱۳۲۰ق از او كه بر بستر بيماري دراز كشيده بود برايم اجازه‌اي نوشت و مرا گفت: من اجازهٔ روايت در خصوص كتب اربعه [تهذيب؛ و استبصار شيخ طوسي؛ من لايحضره الفقيه شيخ صدوق؛ و كافي كليني] از راه آموزگارم شيخ محمدحسين فرزند هاشم كاظمي صاحب هداية الأنام (د: ۱۳۰۸ق) دارم و راهي ديگر در دسترسم نيست.

اجازه‌اي كه از گرفتم براي تبرك و احتياط بود و براي من هم‌چون يک فقيه الزامي به داشتن آن نبود. ازاين‌رو، هرگز در طول عمرم از آموزگارم علامهٔ انصاري (د: ۱۲۸۸ق) اجازه‌نامه‌اي نگرفتم[2].

---

[1] نک: كشكول، مجلس، ۶۰؛ ريحانة الأدب، ج۳، ۲۰۶ - ۲۰۷؛ علماء معاصرين، برگهٔ ۱۲۲ - ۱۲۴؛ معارف الرجال، ج۲، ۱۵۴ - ۱۵۶؛ مشيخه، ۲۸؛ نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۲، ۸۴۹، شمارهٔ ۱۳۶۴.

[2] نک: نقباء البشر، ج۴، ۱۴۹۷ - ۱۵۰۰؛ علماء معاصرين، برگهٔ ۷۴ - ۷۵؛ نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۴، ۱۴۹۹، شمارهٔ ۲۰۱۶.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۵. اجازهٔ سيد مرتضي كشميري (۱۲۶۸ - ۱۳۲۳ق)

اجازهٔ جمال‌الدين سيد مرتضي فرزند مهدي فرزند كرم‌اللّه توسي قمي كشميري نجفي، زادهٔ ۱۲۶۸ق و درگذشتهٔ روز يک‌شنبه سيزدهم شوال ۱۳۲۳ در كاظمين است كه براي شاگردش آقابزرگ نگاشت.

آقابزرگ گويد: او در روز درگذشتِ شيخ محمد طه، چشم از جهان فروبست. او در شب آدينه بيست و پنج محرم سال ۱۳۲۱ برايم اجازنامه نوشت[1].

۶. اجازهٔ حاج ميرزا حسين فرزند خليل تهراني (۱۲۳۰ - ۱۳۲۶ق)

اجازهٔ حاج ميرزا حسين فرزند خليل فرزند علي فرزند ابراهيم تهراني نجفي، زادهٔ ۱۲۳۰ق و درگذشتهٔ پگاه روز آدينه دهم شوال ۱۳۲۶. نک: ۲۰۳.

آقابزرگ گويد: او به سال ۱۳۲۴ق به من اجازهٔ روايت داد. من مدتي در كلاس درس او شركت كردم و به من اجازهٔ روايتي داد و آن را در ذيل مشيخهٔ خود آوردم و در اجازه‌نامهٔ مفصل خود براي معاصرين بدان اشارتي داشتم[2].

۷. اجازهٔ علامه شيخ علي خيقاني (۱۲۵۵ - ۱۳۳۴ق)

اجازهٔ علامه فقيه شيخ علي فرزند حسين فرزند عباس فرزند محمدعلي فرزند سالم خيقاني [خاقاني] نجفي فقيه پارسا و دانشمند والاجاه (۱۲۵۵ - ۱۳۳۴ق) به شاگردشان آقابزرگ است.

---

[1] نک: كشكول، مجلس، ۶۰؛ ماضي النجف و حاضرها، ج۳، ۸۳ و ۲۲۰؛ مصفي المقال، برگهٔ ۴۵۷؛ معجم المؤلفين، ج۱۲، ۲۱۷؛ مكارم الآثار، ج۶، ۱۹۱۵؛ أحسن الوديعة، برگهٔ ۱۵۲؛ هدية الرازي، برگهٔ ۱۵۲؛ معارف الرجال، ج۲، ۱۸۷ و ۳۹۶؛ مشيخه، ۲۲.

[2] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۲، ۵۷۳ - ۵۷۶، شمارهٔ ۹۹۸؛ كشكول، مجلس، ۶۰؛ علماء معاصرين، برگهٔ ۹۲؛ معارف الرجال، ج۱، ۲۷۶ - ۲۸۲؛ ماضي النجف و حاضرها، ج۲، ۲۲۶ - ۲۳۰.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

آقابزرگ گويد: اجازهٔ او به من، از راه إسناد به اجازهٔ آموزگارش خليلي در سال ۱۳۳۰ق بود. من آن را در مشيخهٔ خود كه همان الإسناد المصفي إلي آل‌بيت المصطفي آوردم كه در سال ۱۳۵۶ق در نجف به چاپ رسيد[۱].

۸. اجازهٔ علامه محمدعلي، هدايةاللّه حسيني شاه‌عبدالعظيمي (۱۲۵۸ - ۱۳۳۴ق)

اجازهٔ علامه محدث سيد محمدعلي فرزند حاج ميرزامحمد فرزند ميرزاجان با آوازهٔ هدايةاللّه حسيني شاه‌عبدالعظيمي نجفي به آقابزرگ است. او زادهٔ ري در هفدهم جمادي يكم ۱۲۵۸ق و درگذشتهٔ ۱۳۳۴ق در شهر نجف است. وي انديشمند توانا و فقيه پارسا است.

آقابزرگ گويد: او از مشايخ اجازهٔ من است. من در تاريخ هفدهم جمادي دوم ۱۳۲۹ از او اجازهٔ روايت از راه آموزگارش شيخ محمدحسين كاظمي گرفتم كه در سال ۱۲۹۳ق بدو اجازهٔ روايت داده بود[۲].

۹. اجازهٔ آخوند خراساني (۱۲۵۵ - ۱۳۲۹ق)

اجازهٔ آخوند خراساني مولي محمدكاظم فرزند ملاحسين هروي نجفي با آوازهٔ شيخ آخوند (۱۲۵۵ - ۱۳۲۹ق) به شاگرد مبرزش آقابزرگ تهراني است.

آقابزرگ گويد: سه روز پس از اجازهٔ پيشين آموزگارم، آخوند خراساني به من اجازهٔ حديث داد و شش ماه پس از دادن اجازه‌نامه [در سال ۱۳۲۹ق] درگذشت[۳].

---

[۱] نک: كشكول، مجلس، ۶۰؛ ماضي النجف و حاضرها، ج۲، ۲۰۲ - ۲۰۳؛ معارف الرجال، ج۲، ۱۲۵ - ۱۲۸؛ نقباء البشر، ج۴، ۱۴۰۵ - ۱۴۰۹، شمارهٔ ۱۹۲۶؛ علماء معاصرين، برگهٔ ۷۴ - ۷۵.

[۲] نک: كشكول، مجلس، ۶۱؛ معارف الرجال، ج۲، ۳۱۷ - ۳۱۹؛ نقباء البشر، ج۴، ۱۵۳۱ - ۱۵۳۴، شمارهٔ ۲۰۴۷.

[۳] نک: كشكول، مجلس، ۶۱؛ مكارم الآثار، ج۵، ۱۵۱۲ - ۱۵۱۴؛ معارف الرجال، ج۳، ۳۲۳ - ۳۲۵؛ ريحانة الأدب، ج۱، ۴۱ - ۴۲.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۰. اجازۀ علامه ميرزا محمدعلي چهاردهي (۱۲۵۲ - ۱۳۳۴ق)

اجازۀ علامه ميرزامحمدعلي فرزند نصيرالدين فرزند زين‌العابدين رشتي چهاردهي نجفي، زادۀ ۱۲۵۲ و در تاريخ يكم محرم سال ۱۳۳۴ چشم از جهان فروبست. انديشمندي بزرگ و فقيهي فرزانه بود.

آقابزرگ گويد: علامه چهاردهي رشتي در همين زمان [اجازه‌دادن آخوند، منظور سال ۱۳۲۹ق] به من اجازۀ حديث داد. او نيز از مشايخ روايتي من است. او از راه آموزگارش علامه مولي علي خليلي به من اجازۀ روايت داد[1].

۱۱. اجازۀ علامه سيد احمد تهراني‌تبار حائري كربلايي (د: ۱۳۳۲ق)

اجازۀ علامه سيد احمد فرزند ابراهيم تهراني‌تبار حائري كربلايي موسوي درگذشتۀ پسين روز آدينه بيست و هفتم شوال ۱۳۳۲. نک: كشكول، مجلس، ۶۱؛ نقباء البشر، ج۱، ۸۷ - ۸۸، شمارۀ ۱۲۲.

آقابزرگ گويد: هم‌چنين در همين سال از او اجازۀ حديث گرفتم.

او مشايخ خود را در اجازنامه‌اي كه برايم نوشت، يادكرده است. مشايخ او به مولي حسين‌قلي همداني و شيخ علي فرزند حسين خاقاني و همگي از مولي علي خليلي روايت مي‌كنند[2].

۱۲. اجازۀ شيخ موسي قرمسيني كرمانشاهي (د: ۱۳۴۰ق)

اجازۀ شيخ موسي فرزند جعفر فرزند محمدباقر فرزند محمدكريم حائري قرمسيني كرمانشاهي (د: ۱۳۴۰ق) نک: كشكول، مجلس، ۶۲؛ أعلام زركلي، ج۷، ۳۲۱؛ معجم المؤلفين، ج۱۳، ۳۷؛ أعيان الشيعة، ج۱۰، ۱۹۴.

---

[1] نک: كشكول، مجلس، ۶۱؛ معجم المؤلفين، ج۱۱، ۶۷؛ أعيان الشيعة، ج۹، ۴۴۳؛ نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۴، ۱۵۴۹، شمارۀ ۲۰۶۴.

[2] نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۸۸، شمارۀ ۲۰۳.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

آقابزرگ گويد: هم‌چنين در آخر ماه ذي‌حجه همين سال منظور سال ۱۳۳۰ق اجازهٔ حديثي از اين آموزگارم گرفتم كه پيوسته به آموزگارش ميرزا محمدحسين شهرستاني مرعشي (۱۲۵۵ - ۱۳۱۵ق) بود.

۱۳. اجازهٔ سيد ابوتراب موسوي خوانساري نجفي (۱۲۷۱ - ۱۳۴۶ق)

اجازهٔ سيد ابوتراب فرزند ابوالقاسم فرزند مهدي فرزند حسن فرزند حسين موسوي خوانساري نجفي (۱۲۷۱ - ۱۳۴۶ق). نک: كشكول، مجلس، ۶۲؛ علماء معاصرين، برگهٔ ۱۳۹ - ۱۴۳؛ نقباء البشر، ج۱، ۲۷ - ۲۸، شمارهٔ ۶۷.

آقابزرگ گويد: من در سال ۱۳۳۹ [۱۳۲۹] از او اجازه‌نامه دريافت كردم (كشكول، ۶۲). من اجازه‌نامهٔ او را براي برخي از فرزانگان به تاريخ ۱۳۲۹ ديديم كه اجازه را از دو استاد اوليه‌اش دنبال كرده، سپس مشايخ روايي خود را بازگو كرده است. اجازه‌نامه را براي علامه ميرزامحمد تهراني عسكري، سيد حسين كوهكمري، شيخ محمدحسين كاظمي، شيخ محمدباقر اصفهاني، مولي لطف‌اللّه مازندراني، سيد محمدباقر صاحب روضات و برادرش محمدهاشم روضاتي و پسرعمه‌اش سيد محمد فرزند محمدصادق فرزند مهدي روضاتي (د: ۱۳۰۸ق) نوشت. او مرا اجازه داد تا از خودش و اين گروه هفت‌گانه روايت كنم[1].

۱۴. اجازهٔ سيد ناصرحسين صاحب عبقات الأنوار هندي (۱۲۸۴ - ۱۳۶۱ق)

اجازهٔ سيد ناصرحسين فرزند حامدحسين صاحب عبقات الأنوار هندي (۱۲۸۴ - ۱۳۶۱ق). نک: كشكول، مجلس، ۶۳؛ أعيان الشيعة، ج۱۰، ۲۰۰، مقدمهٔ نفحات الأزهار، ج۱، ۱۴۲ - ۱۴۶.

آقابزرگ گويد: اجازه‌اي كه او در سال ۱۳۳۹ق به من داد پيوسته به اجازهٔ پدرش و نيز به مفتي ميرعباس است كه در هنگام تشرف به زيارت عتبات آن را برايم نگاشت.

[1] نقباء البشر، ج۱، ۲۷ - ۲۸، شمارهٔ ۶۷.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۵. اجازهٔ شيخ العراقين شيخ علي كاشف‌الغطاء (۱۲۶۸ - ۱۳۵۰ق)

اجازهٔ شيخ العراقين شيخ علي فرزند محمدرضا فرزند موسي فرزند جعفر كاشف‌الغطاء زادهٔ ۱۲۶۸ و درگذشتهٔ يكم ماه محرم ۱۳۵۰. نک: كشكول، مجلس، ۶۳؛ علماء معاصرين، برگهٔ ۱۴۸ - ۱۴۹؛ نقباء البشر، ج۴، ۱۴۳۷ - ۱۴۴۱، شمارهٔ ۱۹۳۱؛ ماضي النجف و حاضرها، ج۳، ۱۷۳ - ۱۷۶.

آقابزرگ گويد: اجازهٔ روايت از شيخ مهدي كاشف‌الغطاء، شيخ راضي نجفي، شيخ جعفر شوشتري، شيخ محمدحسن ممقاني، شيخ محمدجواد محي‌الدين دارد. او نيز مرا اجازهٔ نقل روايت از راه ايشان داد. من آن را در إسناد المصفي إلي آل بيت المصطفي، ۳۶، چاپ ۱۳۵۶ق، نجف آوردم. گويا به سال ۱۳۳۹ق.

گروه دوم اجازه‌نامهٔ دو سويه (مدبّجة) است:

آقابزرگ گويد: اجازهٔ دو سويه يا مدبجه گونه‌اي است كه از گذشته‌هاي بسيار دو ميان انديشمندان رواج داشته است، مانند اجازهٔ شيخ طوسي (د: ۴۶۰ق) به سيد مرتضي شريف مرتضي (۳۵۵ - ۴۳۶ق) و گرفتن اجازه از او؛ هم‌چنين اجازهٔ شيخ شهيد به سيد تاج‌الدين فرزند مُعيه و گرفتن اجازه از وي؛ اجازهٔ شيخ حرّعاملي به علامه مجلسي و گرفتن اجازهٔ روايت از مجلسي است. من [ذاكر] آن اصطلاح مُدَبَّجَة را دو سويه ناميدم كه به ترتيب حروف الفب، بي‌توجه به واژه‌ها: سيد، شيخ، ملا، مولي، حاجي، آيت‌اللّه، حجت‌الاسلام، مير، ميرزا و جزآن.

۱. اجازهٔ سيد حسن شرف‌الدين موسوي عاملي صدر (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ق)

اجازهٔ سيد حسن فرزند هادي فرزند محمدعلي فرزند صالح فرزند محمد فرزند ابراهيم با آوازهٔ شرف‌الدين موسوي عاملي صدر (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ق). نک: ريحانة الأدب، ج۳، ۴۲۴ - ۴۲۶؛ معارف الرجال، ج۱، ۲۴۹ - ۲۵۱، شمارهٔ ۱۲۲؛ نقباء البشر، ج۱، ۴۴۵ - ۴۴۹؛ علماء معاصرين، برگهٔ ۱۷۰ - ۱۷۵؛ كشكول، مجلس، ۶۱.

آقابزرگ گويد: اجازهٔ مفصل براي من در تاريخ ۱۳۳۰ق برايم نوشت كه گسترده و بزرگ و داراي فوايد زياد و ارزشمند كه بيش از هزار بيت است. ازاين‌رو، به جهت ارزشمندي آن، گروهي از انديشمندان، هم‌چون حجه‌الاسلام ميرزامحمد عسكري

و علامه سيد علي مدد قايني و سيد عبدالرزاق مقرم و جزايشان اقدام به استنساخ آن كردن (نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۴۴۹، شمارهٔ ۸۷۴).

آقابزرگ در كشكول، ۶۱، آن را اجازه‌نامه‌اي دو سويه (مدبجه) يادكرده است.

۲. حاج ميرزا احمد [محمد] بجنوردي فرزند ميرزاباباجان بجنوردي (۱۲۸۰ - ۱۳۴۶خ)

آقابزرگ در هفدهم صفر ۱۳۴۹ق اجازهٔ روايت دو سويه [مُدَبّجَة] براي يكديگر نوشتند[1].

۳. سيد جعفر مهري فرزند عبدالرضا مهري

او در تاريخ ۱۳۵۲ق به آقابزرگ اجازهٔ دوسويه داد. آن اجازه‌اي ارزشمند است، چون دربرگيرندهٔ بررسي بنيادين ارزشمندي دادن اجازهٔ روايت و چرايي نياز بدان و اندازهٔ ارزشمندي علمي آن است.

سيد محمدرضا حسيني جلالي به عنوان تحمّل الاجازة واجب ملح في العصر الحاضر كه در مجلهٔ علوم الحديث، شمارهٔ ۴، سال ۱۴۱۹ق به چاپ رساند.

آقابزرگ در سال ۱۳۵۲ق اجازهٔ روايت دو سويه براي يكديگر نوشتند[2].

۴. شهاب‌الدين تبريزي مرعشي نجفي (۱۲۷۶ - ۱۳۶۹ / ۱۳۱۵ - ۱۴۱۱ق)

سيد شهاب‌الدين فرزند محمود فرزند علي فرزند محمد فرزند طاهر فرزند عبدالفتاح تبريزي مرعشي نجفي (۳۱ تير ۱۲۷۶ نجف - ۷ شهريور ۱۳۶۹ / ۱۳۱۵ - ۱۴۱۱ق)

---

[1] اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۱؛ شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۴.

[2] اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۱؛ شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۴.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

آقابزرگ در ماه رجب ۱۳۴۱ بدو اجازهٔ روايت دو سويه (مدبج) نوشت[۱].

۵. اجازهٔ شيخ محمدصالح آل‌طعان قطيفي بحراني (۱۲۸۴ - ۱۳۳۳ق)

اجازهٔ شيخ محدث محمدصالح فرزند احمد فرزند صالح آل‌طعان قطيفي بحراني (۱۲۸۴ - ۱۳۳۳ق) به شيخ آقابزرگ تهراني از گونهٔ دوسويه است.

آقابزرگ گويد: شيخ محمدصالح در سال ۱۳۳۲ق به سامراء آمد. ما با هم دوست شديم و از همديگر خوشمان آمد. ازاين‌رو، او اجازهٔ روايت به من داد و من بدو دادم كه اجازه‌نامه‌اي دو سويه (مدبجه) شد[۲].

۶. شيخ عباس تهراني فرزند مولي حاجي (۱۲۹۸ - ۱۳۹۰ق)

آقابزرگ گويد: اجازهٔ روايت از ميرزا محمدتقي شيرازي و اسماعيل صدر برايش گرفتم و در سال ۱۳۳۳ق به يكديگر اجازهٔ روايت داديم[۳].

۷. اجازهٔ شيخ عباس قمي فرزند محمدرضا فرزند ابوالقاسم (۱۲۹۰ - ۱۳۵۹ق)

او انديشمندي تاريخ‌نگار و فرزانه بود.

آقابزرگ گويد: هم‌كلاس درس ما در محضر ملاحسين نوري بود. دوستي ميان ما گسترده‌تر شد، به گونه‌اي كه هم‌خوراك و هم‌سفره و هم‌خرج شديم و با يكديگر نقل روايت از مشايخ بزرگ همديگر مي‌كرديم (نقباء البشر، ج۳، ۹۹۸، شمارهٔ ۱۴۹۸).

---

[۱] اجازات الرواية؛ نقباء البشر، ج۲، ۸۴۷، شمارهٔ ۱۳۶۲؛ زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، ۹۲.

[۲] نک: كشكول، مجلس، ۶۲؛ نقباء البشر، ج۲، ۸۷۷ - ۸۷۹، شمارهٔ ۱۴۱۵.

[۳] نقباء البشر، ج۳، ۹۹۱، شمارهٔ ۱۴۹۲؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۴.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۸.اجازهٔ عبدالحسين شرف‌الدين (۱۲۹۰ -۱۳۷۷ق)

اجازهٔ سيد عبدالحسين شرف‌الدين فرزند يوسف فرزند جواد فرزند اسماعيل فرزند محمد فرزند ابراهيم (۱۲۹۰ - ۱۳۷۷ق) به آقابزرگ تهراني از گونهٔ دوسويه بود.

آقابزرگ گويد: من در سفر حج ۱۳۶۴ق به كشورهاي سوريه، لبنان و مصر رفتم. در سوريه ميهمان سيد شرف‌الدين بودم. او در همين سفر اجازهٔ روايت برايم نوشت و من نيز برايش اجازه‌اي مفصل و گسترده نوشتم[۱].

۹. اجازهٔ سيد محمدعلي هبةالدين شهرستاني (۱۳۰۱ - ۱۳۸۶ق)

اجازهٔ سيد محمدعلي فرزند حسين فرزند محسن فرزند مرتضي حسيني حائري هبةالدين شهرستاني (۱۳۰۱ - ۱۳۸۶ق) به شيخ الباحثين آقابزرگ تهراني از گونهٔ دوسويه است.

آقابزرگ گويد: او در سال ۱۳۳۵ق برايم اجازه‌نامه‌اي دو سويه (مدبج) نوشت[۲].

۱۰. اجازهٔ ميرزا محمدهادي بجستاني (۱۲۹۷ - ۱۳۶۸ق)

ميرزا محمدهادي فرزند سيد علي حسيني خراساني بجستاني حائري (۱۲۹۷ - ۱۳۶۸ق) زادهٔ سال ۱۲۹۷ در شهر كربلا و درگذشتهٔ ۱۳۶۸ق در همان شهر شريف است.

او يكي از شاگردان آموزگارمان آيت‌اللّه ميرزامحمدتقي شيرازي مي‌باشد.

آقابزرگ گويد: اجازه در سال ۱۳۳۲ق نوشته شده است[۳].

---

[۱] آقابزرگ تهراني، محمد صحتي، ۵۵؛ نقباء البشر، ج۳، ۱۰۸۵، شمارهٔ ۱۵۸۶.

[۲] نک: كشكول، مجلس، ۶۲؛ علماء معاصرين، برگهٔ ۲۰۱ - ۲۱۱؛ نقباء البشر، ج۴، ۱۴۱۳ - ۱۴۱۸، شمارهٔ ۱۹۳۱؛ معارف الرجال، ج۲، ۳۱۹ - ۳۲۰، شمارهٔ ۳۷۱ و كتاب هبةالدين شهرستاني نوشتهٔ عبدالستار حسني، چاپ قم، انتشارات تراث الشيعه.

[۳] نک: آقابزرگ تهراني، محمد صحتي، ۵۵؛ كشكول، مجلس، ۶۲؛ أعلام زركلي، ج۸، ۵۹؛ معجم المؤلفين، ج۱۳، ۱۲۶.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۱. سيد محمّدباقر فرزند هاشم گلپايگاني (د: ۱۳۹۰ق)

آقابزرگ اجازۀ روايتي دو سويه [مدبّجة] در سال ۱۳۴۲ق بدو داد.

۱۲. شيخ محمّدجواد جنابي

آقابزرگ گويد: ما به سخنور ورزيده، اديب شيخ محمدجواد فرزند دوست ما شيخ محمدحسن جنابي نجفي زادۀ ۱۳۰۴ق ۲۲ رجب ۱۳۶۸ اجازۀ روايت دادم و اجازۀ روايت از او گرفتم؛ نک: کشکول، مجلس، ۲۰۶.

۱۳. شيخ حسن خاقاني فرزند علي فرزند حسين فرزند عباس نجفي

آقابزرگ در سال ۱۳۵۴ اجازۀ روايت دو سويه (مدبجة) برايش نوشت.

۱۴. حسين قديحي فرزند علامه شيخ علي صاحب أنوار البدرين بحراني

آقابزرگ در سال ۱۳۴۰ اجازۀ روايت دو سويه را برايش نوشت.

۱۵. شيخ ذبيح‌اللّه فرزند محمدعلي محلاتي (۱۳۱۰ - ۱۴۰۵ق)

شيخ ذبيح‌الله فرزند محمدعلي فرزند علي‌اکبر فرزند اسماعيل فرزند اتابک مشتاق عسکري محلاتي از مؤرخان تاريخ سامراءو از نويسندگان به نام سدۀ ۱۴ هستند.

آقابزرگ در تاريخ ۱۳۵۲ اجازۀ روايت دو سويه برايش نوشت.

۱۶. شيخ محمّدرضا اصفهاني حائري (۱۳۰۶ - ۱۳۹۳ق)

شيخ محمدرضا فرزند محمدتقي دستجردي حائري اصفهاني

آقابزرگ اجازۀ روايت دو سويه (مدبج) را برايش نوشت.

۱۷. سيد محمدرضا فرزند محمد هندي نجفي

آقابزرگ در تاريخ ۱۳۵۳ اجازۀ روايت دو سويه (مدبج) برايش نوشت.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۸. سيد محمدصادق فرزند باقر فرزند محمد هندي نجفي

آقابزرگ در سال ۱۳۵۳ اجازهٔ دو سويه برايش نوشتند[۱].

۱۹. شيخ عبدالحسين حلّي نجفي (۱۲۹۹ - ۱۳۷۵ق)

شيخ عبدالحسين حلّي فرزند حاج قاسم فرزند صالح فرزند قاسم فرزند محمدعلي نجفي (۱۲۹۹ - ۱۳۷۵ق) اجازهٔ روايتي دو سويه براي هم نوشتند.

آقابزرگ گويد: اجازهٔ روايت دو سويه در ۱۳۵۳ق براي همديگر نوشتيم[۲].

۲۰. سيد عبدالرزاق فرزند سيد محمد دغاري نجفي

آقابزرگ گويد: ما در تاريخ ۱۳۵۳ق اجازهٔ روايت دو سويه (مدبج) براي همديگر نوشتيم.

۲۱. سيد عبداللّه برهان سبزواري فرزند حسن (۱۳۰۰ - ۱۳۸۰ق)

آقابزرگ در تاريخ ۱۳۵۴ اجازهٔ روايت دو سويه را برايش نوشت[۳].

۲۲. شيخ ميرزا محمّدعلي فرزند ابوالقاسم اُردوبادي غروي (د: ۱۳۸۰)

آقابزرگ در روز پنجشنبه پايان ربيع دوم ۱۳۵۴ق اجازهٔ دو سويه را برايش نوشت (اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۴).

---

[۱] نک: الظليلة، ج۲؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۵.

[۲] نقباء البشر، ج۳، ۱۰۶۹، شمارهٔ ۱۵۷۵؛ اجازات الرواية؛ الظليلة، ج۲؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲.

[۳] نقباء البشر، ج۳، ۱۱۹۶، شمارهٔ ۱۷۲۲؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۲۳. سيد علي‌اكبر فرزند ميرسيد رضي رضوي برقعي قمي (۱۲۷۸ - ۱۳۶۶خ)

او نويسندهٔ كتاب سراج الوهاج و جزآن است.

آقابزرگ اجازهٔ روايت دو سويه برايش نوشت.

۲۴. علي‌اكبر مروج‌الاسلام كرماني مشهدي

آقابزرگ در سال ۱۳۴۵ اجازهٔ روايت دو سويه (مدبج) برايش نوشت.

۲۵. سيد علي‌مدد فرزند حسين فرزند علي‌مدد قايني خراساني (د: ۱۳۸۴ق)

آقابزرگ در تاريخ ۱۳۵۲ق بدو اجازهٔ روايت دو سويه از يكديگر (مدبج) داد.

۲۶. شيخ محمدعلي فرزند محمدرضا نايبني

آقابزرگ در تاريخ ۱۳۵۳ اجازهٔ روايت دو سويه برايش نوشت.

۲۷. شيخ مرتضي مدرس چهاردهي فرزند محمد فرزند علامه ميرزامحمدعلي (د: ۱۳۸۱ق)

آقابزرگ در سال ۱۳۵۳ اجازهٔ روايت دو سويه برايش نوشت[1].

۲۸. سيد ميرزا محمّدهادي حسيني خراساني حائري (د: ۱۳۶۸ق)

سيد ميرزا محمّدهادي حسيني خراساني حائري (د: ۱۳۶۸ق)، اجازه روز جمعه ۸ جمادي الأوّلي سال ۱۳۳۵، اين اجازه دو سويه ميان آن دو بود، چون هم‌روزگار و داراي استادي مشترک بودند (مدبجه).

[1] نقباء البشر، ج۲، ۸۳۹، شناسهٔ شعبان گيلاني؛ الظليلة، ج۲؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۵.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

گروه سوم: مشايخي اهل سنت هستند كه آقابزرگ از ايشان اجازهٔ روايت دارد:

آقابزرگ در سفر حج تمتع ۱۳۶۴ق از قاهره گذر كرد تا به مدينه و مكه رسيد و در اين سه شهر اجازه‌نامهٔ روايت از انديشمندان و بزرگان اهل سنت گرفت.

۱. شيخ امام محمدعلي ازهري مكي مالكي فرزند حسين فرزند ابراهيم (زادهٔ ۱۲۸۰ق)

وي رييس محدثان و مدرسان مسجدالحرام، ديدار با او در پانزدهم ذي‌حجه ۱۳۶۴ رخ داد و اجازهٔ روايت در اين تاريخ داده شد؛

۲. شيخ عبدالوهاب خوقير مكي شافعي فرزند عبداللّه (زادهٔ ۱۲۸۷ق)

امام جماعت مسجدالحرام و از انديشمندان بزرگِ آيين شافعي در شهر مكه است، ديدار با او و دادن اجازهٔ حديث در بيست و يكم ذي‌حجه ۱۳۶۴ رخ داد. اين اجازه به قرائت و تجويد و فقه شافعيان اختصاص دارد؛

۳. شيخ ابراهيم خربوطي فرزند احمد حمدي (۱۲۸۸ - ۱۳۷۱ق)

شيخ ابراهيم يكي از فقيهان بزرگ و چهره‌هاي فرهيختهٔ شهر مدينه و مدير كتابخانه است. تاريخ اين اجازهٔ روايت در تاريخ دوم ذي‌حجه ۱۳۶۴ است كه با خامهٔ خودش در كتاب كشكول آقابزرگ نگاشته است.

۴. شيخ عبدالقادر خطيب طرابلسي

وي يكي از مدرسان حرم شريف است.

۵. شيخ عبدالرحمان حنبلي فرزند محمد عليش مالكي

يكي از مدرسان دانشگاه الازهر اجازه را در كشكول شيخ با خامهٔ خود نگاشته است. تاريخ اجازه نوزدهم ذي‌قعده ۱۳۶۴ است[۱].

اجازهٔ حديث آقابزرگ به برخي از انديشمندان

آقابزرگ شماري بسيار زياد اجازهٔ حديث روايت به انديشمندان و فرهيختگان، شاگردان و هم‌درسان و گاهي به برخي از آموزگارانش داده است. شمارگان آن تا هزار و برخي تا دو هزار مورد ياد كرده‌اند.

آقابزرگ گويد: هنگامي به سال ۱۳۵۶ق و سن ۶۳ سالگي رسيدم، رساله‌اي را به نام الإسناد المصفي إلي المصطفي به چاپ رساندم كه ادامهٔ پيوست رجالي به كتاب مصفي المقال است كه من در آن زنجيرهٔ روايي و حديثي خود را به گونهٔ گسترده تا به امامان معصوم رسيده است، گزاره‌اي فراگير كردم و در پيوست آن نام كساني را كه بديشان اجازهٔ نقل روايت و حديث دادم، در پايان كتاب نامش را ثبت نمايم.

نام گيرندگان اجازهٔ روايت از آقابزرگ برداشت شده از منابعي، هم‌چون:

الف) طبقات أعلام الشيعة نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر؛

ب) الظليلة في أنساب البيوتات الجليلة؛

ج) اجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة؛

د) كشكول، آقابزرگ، چاپ مجلس و دارالجواد بيروت / شيكاگو؛

ه) الذريعة إلي تصانيف الشيعة

[۱] زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ۱۳۸۲، ۸۹.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

و) زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ۱۳۸۲خ.

ز) شيخ آقابزرگ تهراني، علي‌اكبر صفري، مؤسسه كتاب‌شناسي شيعه.

۱. شيخ محمّدابراهيم انصاري اراكي، آقابزرگ در سال ۱۳۸۱ق بدو اجازهٔ روايت داد.

۲. شيخ محمّدابراهيم انصاري خويني زنجاني، آقابزرگ در شامگاه سه‌شنبه هفدهم صفر ۱۳۸۶ بدو اجازهٔ روايت داد.

۳. سيد ابراهيم رضازاده شيرازي، زادهٔ ۱۳۴۵.

۴. سيد ابراهيم علوي خويي، زادهٔ سال ۱۳۳۳، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است.

۵. سيد احمد اشكوري فرزند حسيني زادهٔ سال ۱۳۵۰ق / ۱۳۱۰خ. آقابزرگ دو بار بدو اجازهٔ روايت داد، اشكوري گويد: يكي را در شب پنج‌شنبه بيستم ماه رمضان ۱۳۷۷ برايم نوشتند و اجازهٔ ديگر را گم كردم و از دستم رفت (زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۱؛ شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۵).

۶. شيخ احمد انصاري قمي.

۷. شيخ احمد بيان اصفهاني فرزند محمدحسن فرزند محمدجواد فرزند محمدهادي فرزند احمد فرزند ادهم فرزند آقارضي‌الدين محمد قزويني (۱۳۱۴ - ۱۳۷۱ق) از من به هنگام واردشدن به نجف، اجازهٔ روايت گرفت و قول داد فهرست برخي از كتاب‌ها برايم بفرستد، ولي اجل او را مهلت نداد و درگذشت (نقباء البشر، ج۱، ۴۶۱، شمارهٔ ۱۰، افزوده‌ها).

۸. سيد احمد جزايري فرزند محمدجعفر شوشتري. آقابزرگ در هفدهم ماه ربيع دوم سال ۱۳۵۷ بدو اجازهٔ روايت داد.

۹. سيد احمد ديباجي فرزند نصراللّه (۱۳۱۱ - ۱۳۵۸خ / ۱۳۵۱ - ۱۳۹۸ق) (شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۵).

۱۰. سيد احمد روضاتي اصفهاني د: ۱۴۲۲ (شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۵).

۱۱. شيخ احمد سبط شيخ انصاري (د: ۱۴۱۶ق).

۱۲. شيخ ميرزا احمد سيبويه حائري (۱۳۳۷ - ۱۴۲۶ق /۱۲۹۶ - ۱۳۸۴خ).

۱۳. سيد احمد شهرستاني حائري، د: ۱۴۱۲ق.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۴. سيد احمد مستنبط موسوي ساوجي فرزند رضي فرزند احمد فرزند نصراللّه فرزند حسين (۱۳۲۵ - ۱۳۹۹ق) (زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۱؛ شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۵).

۱۵. احمد موسوي حجازي گلپايگاني، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است.

۱۶. احمد منزوي (۱۳۰۴ - ۱۳۹۴خ) فرزند صاحب الذريعة.

۱۶. سيد محمداختر رضوي، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است؛

۱۷. سيد اسداللّه سبزواري، اجازهٔ روايت در جمادي يكم ۱۳۵۴ بدو داد (اجازات الرواية زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۱؛ شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۵)؛

۱۸. ميرزا محمدامين صدرالاسلام خويي، آقابزرگ در هفتم ربيع يكم سال ۱۳۶۷ بدو اجازهٔ روايت داد؛

۱۹. محمدامين صافي فرزند سيد علي آل‌سيد صافي موسوي نجفي (نقباء البشر، ج۱، ۴۶۲، شمارهٔ ۱۴، افزوده‌ها؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۱)؛

۲۰. شيخ امين‌اللّه كاظمي، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است؛

۲۱. سيد باقر شخص احسايي د: ۱۳۸۱ق (شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۵).

۲۲. سيد محمّدباقر فرزند هاشم گلپايگاني (د: ۱۳۹۰ق)، آقابزرگ در سال ۱۳۴۲ق بدو اجازهٔ دو سويه داد.

۲۳. شيخ محمّدباقر ساعدي خراساني؛

۲۴. شيخ محمّدباقر كرماني.

۲۵. شيخ محمّدباقر محمودي حائري، زادهٔ سال ۱۳۴۱، آقابزرگ در سال ۱۳۸۱ق بدو اجازهٔ روايت دادند.

۲۶. شيخ محمّدتقي آل‌راضي (د: ۱۴۱۱ق)؛

۲۷. شيخ محمّدتقي بروجردي آصفي (د: ۱۳۹۱ق) آقابزرگ در سال ۱۳۷۳ق بدو اجازهٔ روايت دادند (ظليلة، ج۲؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۱).

۲۸. شيخ محمّدتقي تستري (د: ۱۴۱۵ق) آقابزرگ در نوزدهم محرم ۱۳۶۰ق بدو اجازهٔ روايت دادند.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۲۹. شيخ محمّدتقي فقيه عاملي (د: ۱۴۱۹ق).

۳۰. سيد محمدتقي بحرالعلوم (د: ۱۳۹۳ق).

۳۱. سيد محمدتقي فرزند محسن حسيني جلالي حائري (ک: ۱۴۱۲ق)، آقابزرگ در روز بيست و پنجم جمادي يکم ۱۳۸۱ بدو اجازهٔ روايت داد.

۳۲. سيد محمدتقي حکيم اهوازي، زادهٔ ۱۳۴۵ق.

۳۳. شيخ جعفر تبريزي (د: ۱۴۰۲ق) آقابزرگ در سال ۱۳۷۳ق بدو اجازهٔ روايت دادند (ظليلة، ج۲؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۱)؛

۳۴. شيخ جعفر فرزند محمدحسين سبحاني تبريزي خياباني زادهٔ ۲۰ فروردين ۱۳۰۸خ در تبريز است؛

۳۵. سيد محمدجعفر فرزند عبدالرضا موسوي مهري.

۳۶. شيخ جعفر محبوبه فرزند باقر فرزند جواد فرزند محمدحسن آل‌محبوبه ربيعي نجفي (۱۳۱۴ - ۱۳۷۷ق). آقابزرگ در ماه محرم ۱۳۵۷ اجازهٔ روايت بدو داد.

۳۷. شيخ جعفر هادي حائري، زادهٔ ۱۳۶۶، آقابزرگ در سال ۱۳۸۶ق بدو اجازهٔ روايت دادند.

۳۸. شيخ ميرزا جعفر يزدي.

۳۹. سيد جلال‌الدين محدث ارموي حسيني فرزند قاسم (۱۳۲۳ - ۱۳۹۸ق / ۱۲۸۳ - ۱۳۵۸خ). آقابزرگ اجازهٔ خود را در تاريخ دوازدهم شعبان ۱۳۶۲ بدو داد زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۱؛ شيخ آقابزرگ، علي‌اکبر صفري، ۳۵۵).

۴۰. شيخ جمال‌الدين نايبني (د: ۱۳۹۷ق)، شيخ در سال ۱۳۶۳ق بدو اجازهٔ روايت داد.

۴۱. سيد محمّدجواد فرزند محمدتقي فرزند ابوالقاسم طباطبايي تبريزي (د: ۱۳۸۷)، آقابزرگ در سال ۱۳۴۰ اجازهٔ روايت گسترده‌نويسي شده‌اي را برايش نوشت.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۴۲. شيخ محمّدجواد جنابي. آقابزرگ گويد: ما به سخنور ورزيده، اديب شيخ محمدجواد فرزند دوست ما شيخ محمدحسن جنابي نجفي زادۀ ۱۳۰۴ق ۲۲ رجب ۱۳۶۸ اجازۀ روايت دادم و اجازۀ روايت از او گرفتم؛ نک: کشکول، مجلس، ۲۰۶ -

۴۳. شيخ حبيب مهاجر عاملي (د: ۱۳۸۴ق).

۴۴. سيد حسن اصفهاني حائري، زادۀ سال ۱۳۵۲ق.

۴۵. سيد ابوالحسن تبريزي فرزند علي مولانا. آقابزرگ در روز مباهله بيست و چهارم ذي‌حجه ۱۳۷۶ اين اجازه‌نامه را نوشت.

۴۶. شيخ حسن حسن‌زاده آملي، زادۀ ۱۳۰۷خ.

۴۷. شيخ حسن خاقاني فرزند علي فرزند حسين فرزند عباس نجفي. آقابزرگ در سال ۱۳۵۴ اجازۀ روايت دو سويه (مدبج) برايش نوشت.

۴۸. سيد حسن آل‌خرسان نجفي موسوي (۱۳۲۶ - ۱۴۰۵ق) نويسندۀ کتاب، شرح مشيخة من لايحضره الفقيه است.

۴۹. شيخ حسن خويبر (د: ۱۴۱۰ق).

۵۰. دکتر ميرحسن روضاتي فرزند محمدعلي که در تاريخ ۱۳۸۱ق اجازۀ روايت بدو داده شد.

۵۱. شيخ محمّدحسن سبزواري، آقابزرگ در سال ۱۳۷۳ق بدو اجازۀ روايت دادند (ظليلة، ج۲؛ نقباء البشر، ج۱، ۴۶۵، شمارۀ ۲۰، افزوده‌ها؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲؛ شيخ آقابزرگ، علي‌اکبر صفري، ۳۵۵).

۵۲. محمدحسن طالقاني، (زادۀ ۱۳۵۰ق) فرزند سيد عبدالرسول فرزند مشکور فرزند محمود فرزند عبداللّه فرزند احمد فرزند حسين فرزند حسين ميرحکيم حسيني نجفي (نقباء البشر، ج۱، ۴۰۷، شمارۀ ۸۱۶؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۱؛ شيخ آقابزرگ، علي‌اکبر صفري، ۳۵۵).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۵۳. سيد محمدحسن آل‌طيب جزايري (۱۳۳۰ - ۱۴۱۵ق) فرزند محمدحسين فرزند محمدجعفر فرزند محمدحسين فرزند محمدجعفر فرزند طيب فرزند نورالدين فرزند نعمت‌اللّه جزايري (نقباء البشر، ج۱، ۴۶۵، شمارهٔ ۲۰، افزوده‌ها؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲؛ شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۵)؛

۵۴. شيخ ابوالحسن عسكري، زادهٔ سال ۱۳۲۴ق.

۵۵. شيخ ابوالحسن فقيهي رشتي فرزند شيخ شعبان (نقباء، ج۲، ۸۹۳).

۵۶. شيخ حسن [حسين] قديحي قطيفي (د: ۱۳۸۷ق).

۵۷. شيخ حسن قزويني فرزند اسماعيل. آقابزرگ در سوم شعبان سال ۱۳۷۴ بدو اجازهٔ روايت داد.

۵۸. شيخ محمّدحسن قزويني غروي (د: ۱۴۰۵ق)، آقابزرگ در سوم شعبان سال ۱۳۷۳ق بدو اجازهٔ روايت دادند.

۵۹. شيخ ابوالحسن گيلاني، مقيم گيلان (زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۰).

۶۰. شيخ حسن لنكراني (د: ۱۳۶۱ق).

۶۱. شيخ محمّدحسن مظفر نجفي.

۶۲. شيخ حسن [حسين] مقدس مشهدي، او را در شب سه‌شنبه بيست و نهم رمضان ۱۳۶۵ اجازهٔ نقل حديث داد؛

۶۳. شيخ محمّدحسين اعلمي جندقي حائري فرزند شيخ سليمان (د: ۱۳۹۳ق)، آقابزرگ در شعبان سال ۱۳۵۸ق بدو اجازهٔ روايت دادند (نقباء، ج۲، ۸۹۳، شمارهٔ ۳۴، افزوده‌ها؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲).

۶۴. سيد حسين‌بخش پاكستاني نويسندهٔ كتاب أنوار النجف في تفسير القرآن.

۶۵. سيد حسين بُدلا، زادهٔ سال ۱۳۲۶ق.

۶۶. سيد حاج‌آقا حسين بروجردي طباطبايي (۱۲۹۲ - ۱۳۸۰ق / ۱۲۵۴ - ۱۳۴۰خ)، آقابزرگ در سال ۱۳۶۵ق بدو اجازهٔ روايت داد.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۶۷. سيد محمدحسين فرزند محسن حسيني جلالي، زادهٔ سال ۱۳۶۳ق، آقابزرگ در نيمهٔ شعبان ۱۳۸۲، و سال ۱۳۸۴، و ۱۳۸۹ بدو اجازهٔ روايت داد.

۶۸. شيخ محمّدحسين دولت‌آبادي اصفهاني، آقابزرگ در روز دوازدهم جمادي دوم ۱۳۷۳ بدو اجازهٔ روايت داد.

۶۹. شيخ حسين سيبويه يزدي حائري (۱۳۰۶ - ۱۳۹۶خ / ۱۳۴۶ - ۱۴۴۲ق).

۷۰. شيخ دكتر حسين‌علي محفوظ كاظمي (۱۹۲۶ - ۲۰۰۹م).

۷۱. سيد حسين عمادزاده اصفهاني (د: ۱۴۱۰ق).

۷۲. سيد محمّدحسين قاضي طباطبايي (۱۳۲۱ - ۱۴۰۲ق) فرزند محمد فرزند محمدحسين فرزند علي‌اصغر شيخ‌الاسلام تبريز صاحب كتاب تفسير الميزان، اجازه در ۱۳۶۰ق داده شد (نقباء البشر، ج۲، ۶۴۵؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲).

۷۳. حسين قديحي فرزند علامه شيخ علي صاحب أنوار البدرين بحراني، آقابزرگ در سال ۱۳۴۰ اجازهٔ روايت دو سويه را برايش نوشت.

۷۴. سيد آقا حسين قمي فرزند ميرزامحمود طباطبايي (۱۲۸۲ - ۱۳۶۶ق)

سيد حاج آقا حسين قمي (۲۸ رجب ۱۲۸۲ - ۱۴ ربيع يكم ۱۳۶۶ / ۲۶ آذر ۱۲۴۴ در قم - ۱۶ اسفند ۱۳۲۵ در نجف) فرزند ميرزامحمود طباطبايي.

۷۵. شيخ محمدحسين كرباسي اصفهاني، آقابزرگ در روز چهاردهم شوال ۱۳۷۴ بدو اجازهٔ روايت داد؛

۷۶. شيخ محمّدحسين فرزند محمدرضا كلباسي [كرباسي] اصفهاني (د: ۱۴۱۸ق) آقابزرگ در روز بيست و سوم جمادي دوم ۱۳۵۸ بدو اجازهٔ روايت داد.

۷۷. شيخ محمّدحسين مظفر (د: ۱۳۸۱ق)، آقابزرگ در سال ۱۳۸۱ق بدو اجازهٔ روايت دادند (نقباء البشر، ج۲، ۶۴۷؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲؛ شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۵).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۷۸. شيخ محمّدحسين يزدي حائري (د: ۱۳۸۵ق).

۷۹. شيخ حيدرقلي سردار كابلي (۱۲۹۳ - ۱۳۷۲ق) (ظليلة، ج۲؛ نقباء البشر، ج۲، ۶۹۵، شمارهٔ ۱۱۳۳؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲؛ شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۵).

۸۰. شيخ ذبيح‌اللّه فرزند محمدعلي محلاتي (د: ۱۴۰۵ق)، آقابزرگ در تاريخ ۱۳۵۲ اجازهٔ روايت دو سويه برايش نوشت.

۸۱. شيخ راضي تبريزي قمي (د: ۱۴۰۹ق).

۸۲. شيخ محمّدرضا اصفهاني حائري (د: ۱۳۹۳ق)، آقابزرگ اجازهٔ روايت دو سويه (مدبج) را برايش نوشت.

۸۳. سيد رضا امامي اصفهاني (د: ۱۴۱۰).

۸۴. سيد محمّدرضا جلالي فرزند محسن حسيني زادهٔ سال ۱۳۶۵ق، آقابزرگ در روز دوشنبه نهم ۱۳۸۴ بدو اجازهٔ روايت داد (اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲).

۸۵. سيد محمدرضا آل‌خرسان نجفي موسوي، زادهٔ سال ۱۳۵۲ق. آقابزرگ در روز هشتم ربيع دوم ۱۳۷۷ بدو اجازهٔ روايت داد.

۸۶. شيخ محمدرضا حكيمي خراساني، زادهٔ ۱۳۵۴ق، آقابزرگ در پانزدهم رجب ۱۳۸۳ بدو اجازهٔ روايت داد.

۸۷. شيخ محمّدرضا خراساني فرزند عبدالوهاب، زادهٔ سال ۱۳۵۴ق.

۸۸. سيد محمدرضا شفيعي دزفولي (د: ۱۳۸۴ق).

۸۹. شيخ محمّدرضا طبسي نجفي (د: ۱۴۰۵)؛ آقابزرگ اجازهٔ روايت گسترده‌نويسي شده‌اي را برايش نوشت.

۹۰. سيد محمدرضا طبسي حائري (د: ۱۳۹۴ق).

۹۱. شيخ محمّدرضا غراوي فرزند قاسم (د: ۱۳۸۵ق).

۹۲. سيد محمّدرضا فحام أعرجي (د: ۱۴۲۱ق) در تاريخ ۱۳۸۶ق اجازهٔ روايت گرفت.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۹۳. شيخ محمّدرضا فرج‌اللّه نجفي فرزند طاهر فرزند فرج‌اللّه فرزند محمدرضا فرزند عبدالشيخ فرزند محاسن (۱۳۱۹ - ۱۳۸۶ق) (نقباء البشر، ج۲، ۷۵۶، شمارهٔ ۱۲۳۴؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۳).

۹۴. شيخ محمّدرضا نايني، آقابزرگ در سال ۱۳۵۳ق بدو اجازهٔ روايت دادند(ظليلة، ج۲؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۳).

۹۵. سيد رضا هندي (د: ۱۳۶۲).

۹۶. سيد رضا موسوي هندي.

۹۷. سيد محمدرضا فرزند محمد هندي نجفي، آقابزرگ در تاريخ ۱۳۵۳ اجازهٔ روايت دو سويه (مدبج) برايش نوشت؛

۹۸. شيخ محمّدرضا آل‌ياسين (د: ۱۳۷۰ق).

۹۹. سيد رضي‌جعفر نقوي.

۱۰۰. شيخ زين‌العابدين زاهدي.

۱۰۱. سيد سبط‌حسن لكنهوي هندي فاضل هنسوي فرزند فيض‌حسن تقوي فتح‌پوري (۱۳۳۸ - ۱۳۹۸)، اجازه در روز ميلاد پيامبر (ص) سال ۱۳۶۷ برايش نوشتم.

۱۰۲. سيد محمدسعيد عبقاتي فرزند ناصرحسين (د: ۱۳۸۷ق).

۱۰۳. شيخ سعيد عوّامي قطيفي، زادهٔ سال ۱۳۵۱ق.

۱۰۴. سيد سلمان هادي آل‌طعمه حائري، زادهٔ سال ۱۳۵۳ق / ۱۹۳۵م در كربلا است.

۱۰۵. شيخ سليمان ظاهر عاملي (د: ۱۳۸۰ق).

۱۰۶. شيخ محمدشريف رازي (د: ۱۴۲۱ق).

۱۰۷. سيد شمس‌الدين آيت‌اللّهي شيرازي، اجازهٔ نقل روايت او را در تاريخ روز يک‌شنبه بيستم ذي‌حجه ۱۳۷۵.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۰۸. شيخ شيرمحمّد همداني جورقاني فرزند صفرعلي فرزند شيرمحمد نجفي (۱۳۰۲ - ۱۳۹۰ق) (نقباء البشر، ج۲، ۸۵۰، شمارۀ ۱۳۶۵؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۳).

۱۰۹. سيد محمّدصادق فرزند حسن آل‌بحرالعلوم (د: ۱۳۹۹)، آقابزرگ دو اجازۀ روايت به او داد: يكي در روز سه‌شنبه بيست و هفتم صفر ۱۳۵۰ و ديگري در سال ۱۳۵۷ق.

۱۱۰. سيد صادق هندي (د: ۱۳۸۴) به سال ۱۳۵۳ق برايش اجازۀ روايت نوشت.

۱۱۱. سيد محمدصادق فرزند باقر فرزند محمد هندي نجفي، آقابزرگ در سال ۱۳۵۳ اجازۀ دو سويه برايش نوشتند (الظليلة، ج۲؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۵)؛

۱۱۲. سيد صافي آل‌عزيز، به سال ۱۳۷۳ق برايش اجازۀ روايت نگاشت (الظليلة، ج۲؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۳)؛

۱۱۳. شيخ محمّدصالح آل‌طعان احساني.

۱۱۴. سيد ضياءالدين علامه فاني اصفهاني (۱۲۹۰ - ۱۳۷۷خ / ۱۳۳۰ - ۱۴۱۹ق) يكي از شاگردان آقابزرگ بود، اجازۀ روايت در ماه ذي‌قعده ۱۳۷۷ق نوشت.

۱۱۵. شيخ آقاضياءالدين فيضي مهدوي كرمانشاهي، آقابزرگ اجازۀ روايت در روز سه‌شنبه ۲۷ ربيع دوم ۱۳۷۱ق بدو دادند؛

۱۱۶. شيخ عباس حائري تهراني (د: ۱۳۶۰ق) آقابزرگ در روز شنبه ۱۷ ربيع دوم ۱۳۳۰ق بدو اجازۀ روايت دادند (اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۴)؛

۱۱۷. شيخ عباس قمي فرزند محمدرضا فرزند ابوالقاسم (۱۲۹۰ - ۱۳۵۸ق) (نقباء البشر، ج۳، ۹۹۸، شمارۀ ۱۴۹۸؛

۱۱۸. سيد عباس كاشاني فرزند علي‌اكبر حسيني كاشاني حائري (۱۳۴۹ - ۱۴۳۱ق)

او زادۀ ۱۷ ربيع يكم ۱۳۴۹ است كه در سال ۱۴۳۱ / ۱۳۰۹ - ۱۳۸۹خ درگذشت.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۱۹. سيد محمدعباس كشميري فرزند محمدباقر رضوي، آقابزرگ در شب آدينهٔ دوم از ماه جمادي دوم سال ۱۳۸۷ بدو اجازهٔ روايت داد؛

۱۲۰. سيد ميرمحمدعباس لكهنوي (۱۲۲۴ - ۱۳۰۶ق) فرزند علي‌اكبر فرزند محمدجعفر فرزند طالب فرزند نورالدين فرزند محدث نعمت‌اللّه موسوي جزايري شوشتري (نقباء، ج۳، ۱۰۱۲، شمارهٔ ۱۵۰۹؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۴).

۱۲۱. سيد عباس مهري كويتي (زادهٔ ۱۲۹۴ - ۲۶بهمن ۱۳۶۶ / ۱۳۳۳ - ۱۴۰۷ق).

۱۲۲. عبدالجبار رفاعي، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است.

۱۲۳. عبدالحسين اميني فرزند احمد نجفي با آوازهٔ علامه اميني (۱۳۲۰ - ۲۸ ربيع الثاني ۱۳۹۰ق / ۱۲۸۱ - ۱۲ تير ۱۳۴۹). آقابزرگ اجازه‌اي گسترده براي علامهٔ اميني نوشت و آن را مسند الأمين ناميد.

۱۲۴. شيخ عبدالحسين حلّي فرزند حاج قاسم فرزند صالح فرزند قاسم فرزند محمدعلي نجفي (۱۲۹۹ - ۱۳۷۵ق)، آقابزرگ گويد اجازهٔ روايت دو سويه در ۱۳۵۳ق براي همديگر نوشتيم (نقباء، ج۳، ۱۰۶۹، شمارهٔ ۱۵۷۵؛ اجازات الرواية؛ الظليلة، ج۲، زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲).

۱۲۵. سيد عبدالحسين شرف‌الدين عاملي (۱۲۹۰ - ۱۳۷۷ق).

۱۲۶. شيخ عبدالحسين فقيهي رشتي (د: ۱۴۱۰ق) (اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲).

۱۲۷. شيخ عبدالحسين مظفر (د: ۱۴۱۶ق).

۱۲۸. سيد عبدالحسين نورالدين عاملي.

۱۲۹. استاد عبدالرحيم محمّدعلي، زادهٔ سال ۱۳۵۲، دو اجازه: يک در روز دحو الأرض سنه ۱۳۸۶، و در ۲۲ محرم سال ۱۳۸۷.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۰. سيد عبدالرزاق فرزند سيد محمد دغاري نجفي، آقابزرگ گويد: ما در تاريخ ۱۳۵۳ق اجازۀ روايت دو سويه (مدبج) براي همديگر نوشتيم.

۱۳۱. سيد عبدالرّزاق فرزند محمد موسوي مُقَرّم (۱۳۱۶ - ۱۳۹۱ق). آقابزرگ در سال ۱۳۵۳ق اجازۀ روايت برايش نوشت.

۱۳۲. سيد عبدالرسول جهرمي شريعتمداري فرزند حاج فاضل، ميرزا سيد محمدعلي شريعتمداري (۱۳۰۸ - ۱۳۹۰خ / ۱۳۴۸ - ۱۴۳۲ق).

۱۳۳. سيد عبدالرسول طالقاني (د: ۱۳۹۴ق).

۱۳۴. سيد عبدالعزيز فرزند جواد فرزند اسماعيل طباطبايي يزدي (۴ آبان ۱۳۰۸ - ۱۳۷۴ / ۲۱ جمادي دوم ۱۳۴۸ - ۱۴۱۶) يكي از شاگردان مبرز و پُركار آقابزرگ كه در چهارم ماه صفر ۱۳۷۱ از ايشان اجازۀ روايت گرفت.

۱۳۵. سيد عبدالعلي فرزند عبدالصمد آيت‌اللّهي لاري، آقابزرگ در هشتم ماه رمضان ۱۳۸۲ بدو اجازۀ روايت داد.

۱۳۶. سيد عبدالغني اشكوري (د: ۱۴۲۳ق).

۱۳۷. سيد عبداللّه برهان سبزواري فرزند حسن (۱۳۰۰ - ۱۳۸۰ق)، آقابزرگ در تاريخ ۱۳۵۴ اجازۀ روايت دو سويه را برايش نوشت (نقباء، ج۳، ۱۱۹۶، شمارۀ ۱۷۲۲؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲).

۱۳۸. سيد عبداللّه فرزند طاهر شيرازي (د: ۱۴۰۵ق).

۱۳۹. شيخ عبداللطيف فرزند عباس‌علي تنكابني. آقابزرگ در نيمۀ ماه شعبان سال ۱۳۸۵ بدو اجازۀ روايت داد.

۱۴۰. شيخ عبداللطيف سمامي حائري (د: ۱۴۰۰ق)، آقابزرگ در ۱۵ شعبان ۱۳۸۵ق بدو اجازۀ روايت دادند.

۱۴۱. سيد عبدالمجيد شمس‌الدين حسيني كابلي، آقابزرگ در روز دحو الأرض ۲۵ ذي‌قعده سال ۱۳۸۰ بدو اجازۀ روايت داد.

۱۴۲. شيخ عبدالنبي عراقي (د: ۱۳۸۵ق).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۴۳. سيد آيت‌اللّه ميرزا عبدالهادي شيرازي فرزند ميرزا اسماعيل فرزند رضي‌الدين فرزند اسماعيل حسيني(۱۳۰۵ - ۱۳۸۲ق)، (نقباء، ج۳، ۱۲۵۰ - ۱۲۵۵).

۱۴۴. سيد عزيزاللّه امامت كاشاني، زادهٔ ۱۳۴۸ق.

۱۴۵. سيد محمدعلي ابطحي اصفهاني (د: ۱۴۲۳ق).

۱۴۶. شيخ ميرزا محمّدعلي فرزند ابوالقاسم اُردوبادي غروي (د: ۱۳۸۰)، آقابزرگ در روز پنج‌شنبه پايان ربيع دوم ۱۳۵۴ق اجازهٔ دو سويه را برايش نوشت (اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۴).

۱۴۷. شيخ علي‌اصغر مروارید خراساني، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است.

۱۴۸. سيد علي‌اكبر موسوي خراساني (د: ۱۳۸۱ق) نويسندهٔ كتاب كلام حق.

۱۴۹. شيخ علي‌اكبر كرماني مشهدي، آقابزرگ در سال ۱۳۴۵ق اجازهٔ روايت دادند.

۱۵۰. سيد علي‌اكبر فرزند ميرسيدرضي رضوي برقعي قمي نويسندهٔ كتاب سراج الوهاج و جزآن است، آقابزرگ اجازهٔ روايت دو سويه برايش نوشت.

۱۵۱. علي‌اكبر مروج‌الاسلام كرماني مشهدي، آقابزرگ در سال ۱۳۴۵ اجازهٔ روايت دو سويه (مدبج) برايش نوشت.

۱۵۲. علي‌اكبر محب‌الاسلام موسوي، آقابزرگ در سال ۱۳۸۲ق بدو اجازهٔ روايت داد.

۱۵۳. شيخ علي تاروتي قطيفي (د: ۱۴۰۱ق).

۱۵۴. سيد محمدعلي جزايري.

۱۵۵. شيخ علي حويزي فرزند محمدطه فرزند نصراللّه، آقابزرگ در سال ۱۳۷۳ق بدو اجازهٔ روايت دادند (الظليلة، ج۲؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۴).

۱۵۶. شيخ علي خاقاني فرزند حسين، آقابزرگ در سال ۱۳۵۴ق اجازهٔ روايت دادند (اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۲).

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۵۷. شيخ علي خياباني.

۱۵۸. سيد محمدعلي خيرالدين حائري (د: ۱۳۹۴ق).

۱۵۹. سيد محمدعلي روضاتي اصفهاني زادۀ سال ۱۳۴۹ق، آقابزرگ سه اجازۀ روايت به او داد: يكي در سال ۱۳۶۶ق؛ و ديگري در چهارم جمادي يكم ۱۳۷۴؛ و سومي در روز پنجم ماه ربيع دوم سال ۱۳۸۲.

۱۶۰. سيد علي سيستاني حسيني، زادۀ ۱۳۴۸ق / ۱۳۰۹خ، به سال ۱۳۸۱ق اجازۀ روايت از آقابزرگ گرفت.

۱۶۱. سيد علي شبّر كويتي (د: ۱۳۹۳).

۱۶۲. سيد علي شمس‌المحدّثين.

۱۶۳. سيد علي شوشتري.

۱۶۴. سيد علي علامه فاني اصفهاني، د: ۱۴۰۹ق.

۱۶۵. سيد محمدعلي قاضي طباطبايي تبريزي شهيد (۱۲۹۳ - ۱۳۵۸خ / ۱۳۳۲ - ۱۳۹۹ق).

۱۶۶. شيخ محمّدعلي حبيب‌آبادي اصفهاني (د: ۱۳۹۶ق).

۱۶۷. شيخ محمّدعلي ربّاني اصفهاني.

۱۶۸. شيخ علي‌رضا باقري همداني، زادۀ سال ۱۳۴۳ق.

۱۶۹. شيخ محمّدعلي سنقري همداني حائري فرزند حسن‌علي (د: ۱۳۷۸ق)، آقابزرگ در سال ۱۳۴۴ اجازۀ روايت گسترده‌نويسي شده‌اي را برايش نوشت.

۱۷۰. شيخ محمّدعلي گيلاني فرزند ابوالحسن (نقباء، ج۲، ۸۳۹، شناسۀ شعبان گيلاني؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۴).

۱۷۱. شيخ محمّدعلي مدرس افغاني (د: ۱۴۰۷ق).

۱۷۲. شيخ محمّدعلي مدرس تبريزي (د: ۱۴۷۳ق).

۱۷۳. شيخ محمّدعلي واعظي.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۷۴. شيخ محمّدعلي يعقوبي نجفي (د: ۱۳۸۵ق).

۱۷۵. سيد علي‌مدد فرزند حسين فرزند علي‌مدد قايني خراساني (د: ۱۳۸۴ق)، اقابزرگ در تاريخ ۱۳۵۲ق بدو اجازهٔ روايت دو سويه از يكديگر (مدبج) داد.

۱۷۶. شيخ محمدعلي فرزند محمدرضا نايني، آقابزرگ در تاريخ ۱۳۵۳ اجازهٔ روايت دو سويه برايش نوشت.

۱۷۷. سيد علي ميلاني حائري فرزند نورالدين، زادهٔ سال ۱۳۶۷، در تاريخ ۱۲ ذي‌حجه ۱۳۸۷ اجازهٔ روايت گرفت.

۱۷۸. سيد علي نقوي، اجازه سنه ۱۳۷۳ق.

۱۷۹. سيد علي‌نقي امين‌الشريعه.

۱۸۰. شيخ علي قائيني.

۱۸۱. شيخ ميرزا محمّدعلي مدرس خياباني تبريزي (د: ۱۳۷۳ق).

۱۸۲. سيد علي‌نقي فرزند ابوالحسن نقوي لكهنوي (د: ۱۴۰۸ق)، آقابزرگ در دوازدهم ماه رجب سال ۱۳۴۷ اجازهٔ روايت گسترده‌نويسي شده‌اي را برايش نوشت؛ نک: آقابزرگ، ۳۵۵، ولي در كشكول، ۱۲۲ ← تاريخ ۱۳۴۵ق داده است؛ (اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۴).

۱۸۳. دكتر علي‌نقي منزوي، (۱۳۳۸ - ۱۴۳۱ق / ۱۳۰۰ - ۱۳۸۹خ) فرزند بزرگ شيخ آقابزرگ است و چاپ‌كنندهٔ طبقات أعلام الشيعة آقابزرگ، سده‌هاي چهارم تا دوازدهم در نُه جلد و كتاب الذريعة إلي تصانيف الشيعة جلدهاي چهارم تا پانزدهم و بيست و چهارم و بيست و پنجم.

۱۸۴. شيخ غلامرضا عرفانيان يزدي، زادهٔ ۱۳۴۹ق، آقابزرگ در روز آدينه ربيع يكم ۱۳۸۵ بدو اجازهٔ روايت دادند.

۱۸۵. شيخ فارس حسون تبريزيان، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است.

۱۸۶. شيخ محمّدفاضل موحد لنكراني، زادهٔ ۱۳۵۰ق.

۱۸۷. فاطمه‌سيما دختر محمدعلي روضاتي، آقابزرگ در سال ۱۳۸۱ق بدو اجازهٔ روايت داد.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

١٨٨. شيخ فرج فرزند حسن فرزند احمد فرزند حسين فرزند محمدعلي فرزند محمد فرزند علامه عبداللّه فرزند فرج فرزند عبداللّه فرزند عمران آل‌عمران قطيفي ((١٣٢٢ - ١٣٩٨ق)، آقابزرگ در سال ١٣٤١ و ١٣٤٧ و ١٣٤٩ق بدو اجازهٔ روايت داد؛ نک: کشکول، ٢١ و ١٢١؛ آقابزرگ، ٣٦١؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ٩۴).

١٨٩. سيد فخرالدين اردبيلي فرزند محمد، آقابزرگ در نيمهٔ شعبان ١٣٨٠، و در چهارم ذي‌حجه سال ١٣٨٣ بدو احازهٔ روايت داد.

١٩٠. سيد فخرالدين امامت کاشاني (د: ١٣٩٢ق) در تاريخ سوم ربيع يکم ١٣٨١ اجازهٔ روايت گرفت.

١٩١. شيخ ابوالفضل حافظيان، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است.

١٩٢. سيد ابوالقاسم خويي فرزند علي‌اکبر موسوي، د: ١۴١٣ق.

١٩٣. شيخ ابوالقاسم دانش آشتياني (د: ١۴٢٢ق).

١٩۴. شيخ ابوالقاسم نوراني اصفهاني [نورايي]، آقابزرگ در سال ١٣٧٠ بدو اجازهٔ روايت داد.

١٩۵. شيخ کاظم مدير شانه‌چي خراساني (د: ١۴٢٣ق).

١٩۶. کاوه منزوي (١٣٣٠ - ١٣۵۶خ) فرزند علي‌نقي و نوادهٔ حاج شيخ آقابزرگ تهراني.

١٩٧. سيد محمدکاظم فرزند احمد جزايري، اجازه‌نامهٔ او به همراه اجازه‌نامهٔ پدرش است.

١٩٨. شيخ محمدکريم باريک‌بين قزويني.

١٩٩. شيخ لطف اللّه صافي گلپايگاني، زادهٔ سال ١٣٣٧ق.

٢٠٠. ماجد غرباوي ابوصادق، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است.

٢٠١. شيخ مجتبي عراقي، آقابزرگ در سال ١٣٨٠ق اجازهٔ روايت دادند.

٢٠٢. محسن فرزند محمد کوهکمري، آقابزرگ در روز عيد غدير سال ١٣٨٣ق بدو اجازهٔ روايت داد.

٢٠٣. شيخ محمّد آل‌صادق (د: ١٣٩٧ق).

دکتر محمد ابراهيم ذاکر

۲۰۴. سيد ميرزا محمّد بجنوردي فرزند ميرزا باباجان، اجازهٔ روايت در تاريخ ۱۷ صفر ۱۳۴۹ بدو داد (اجازات الرواية)؛

۲۰۵. شيخ محمّد برهاني اصفهاني (د: ۱۴۱۱ق).

۲۰۶. سيد محمد جزايري فرزند نعمت‌اللّه ، آقابزرگ دو اجازهٔ روايت بدو داد: يكي در روز بيستم جمادي دوم ۱۳۶۸؛ و ديگري در سال ۱۳۷۴ق است.

۲۰۷. سيد محمّد جمال [محمد فرزند جمال‌الدين] هاشمي گلپايگاني (د: ۱۳۹۷ق)، آقابزرگ در روز دوم ربيع دوم سال ۱۳۶۰ بدو اجازهٔ روايت داد.

۲۰۸. شيخ محمّد خاقاني بن حسن بن علي (د: ۱۳۸۵ق).

۲۰۹. شيخ محمّد خويني (الظليلة، ج۲؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۵).

۲۱۰. سيد محمّد رضوي كشميري (د: ۱۳۹۲ق)، او را در پنجم جمادي يكم ۱۳۷۱ اجازهٔ روايت دادند (الظليلة، ج۲؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۵).

۲۱۱. شيخ محمّد سماكه حلّي (د: ۱۳۹۴ق) آقابزرگ در روز آدينه پانزدهم ذي‌قعده ۱۳۸۱ق بدو اجازهٔ روايت دادند؛ اجازه يوم الجمعه ۱۵ ذي القعده ۱۳۸۱.

۲۱۲. شيخ محمّد سمامي حائري فرزند عبداللطيف، زادهٔ ۱۳۶۴ق، آقابزرگ دو اجازه بدو داد: يكي در آخر ماه ربيع يكم ۱۳۸۳؛ و ديگري در ماه رجب ۱۳۸۶.

۲۱۳. سيد محمد شيرازي فرزند مهدي (د: ۱۴۲۲ق) در تاريخ ۱۳۶۶ق اجازهٔ روايت گرفت.

۲۱۴. محمد صحتي سردرودي، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است.

۲۱۵. سيد محمد صدر فرزند محمدصادق صدر (سوم فروردين ۱۳۲۲ - ۲۹ بهمن ۱۳۷۷/ ۱۳۶۲ - ۱۴۱۹).

۲۱۶. شيخ محمّد غروي قزويني، زادهٔ ۱۳۴۵ق. آقابزرگ دو اجازهٔ روايت به او داد.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۲۱۷. سيد محمد قايني فرزند علي‌مدد، در سال ۱۳۸۰ق اجازهٔ روايت گرفت (الظليلة، ج۲؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۵).

۲۱۸. شيخ ميرزا محمّد مجاهدي تبريزي (د: ۱۳۷۸ق)، آقابزرگ در بيست و دوم محرم ۱۳۶۷ بدو اجازهٔ روايت داد.

۲۱۹. سيد محمّد مشكات بيرجندي (د: ۱۴۰۰ق)، آقابزرگ در ماه صفر ۱۳۶۲ بدو اجازهٔ روايت دادند.

۲۲۰. سيد محمّد مفتي‌شيعه اردبيلي، آقابزرگ در روز دوشنبه دوازدهم ربيع يكم ۱۳۸۵ بدو اجازهٔ روايت داد.

۲۲۱. سيد محمد نبوي‌زاده كازروني شيرازي فرزند محمدكاظم (۱۳۰۴ - ۱۳۹۸خ).

۲۲۲. سيد محمد نبوي، آقابزرگ در روز يک‌شنبه يازدهم شعبان ۱۳۷۷ بدو اجازهٔ روايت دادند.

۲۲۳. شيخ محمّد واعظزادهٔ خراساني.

۲۲۴. شيخ محمود انصاري قمي.

۲۲۵. شيخ محمود شريعت (د: ۱۴۱۷ق).

۲۲۶. سيد محمود اصفهاني حائري زادهٔ ۱۳۴۵ق، به تاريخ ۱۳۷۰ق اجازهٔ روايت گرفت.

۲۲۷. سيد محمود ده‌سرخي اصفهاني، زادهٔ ۱۳۴۵ق، به تاريخ ۲۳ ذي‌قعده ۱۳۷۶ق اجازهٔ روايت گرفت.

۲۲۸. سيد محمود مرعشي (د: ۱۳۳۸ق).

۲۲۹. سيد محمود فرزند شهاب‌الدين مرعشي نجفي، زادهٔ: ۱۳۶۰ق.

۲۳۰. سيد محمود سيد محمود سيد محمود معزالدين حسيني خراساني.

۲۳۱. سيد محي‌الدين غريقي (د: ۱۴۱۲ق) اجازهٔ روايت در سال ۱۳۸۴ق گرفت.

۲۳۲. شيخ مرتضي انصاري قمي، زادهٔ ۱۳۴۴ق.

۲۳۳. شيخ مرتضي حائري يزدي فرزند عبدالكريم (د: ۱۴۰۶ق)، آقابزرگ در شب آدينه پانزدهم ربيع دوم سال ۱۳۸۲ بدو اجازهٔ روايت داد.

۲۳۴. سيد مرتضي حسين نقوي لكهنوي، آقابزرگ در ششم صفر سال ۱۳۸۹ق بدو اجازهٔ روايت داد.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۲۳۵. سيد مرتضي صدرأفاضل نقوي پاكستاني (د: ۱۴۰۷ق).

۲۳۶. سيد مرتضي عسكري.

۲۳۷. مرتضي فرج‌پور خويي، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است.

۲۳۸. سيد مرتضي قزويني حائري فرزند محمدصادق، زادۀ سال ۱۳۴۸ق.

۲۳۹. شيخ مرتضي گيلاني فرزند شعبان (د: ۱۴۲۰ق). (نقباء، ج۲، ۸۳۹، شناسۀ شعبان گيلاني؛ الظليلة، ج۲؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۵).

۲۴۰. شيخ مرتضي مدرس چهاردهي فرزند محمد فرزند علامه ميرزامحمدعلي (د: ۱۳۸۱ق)، آقابزرگ در سال ۱۳۵۳ اجازۀ روايت دو سويه برايش نوشت (نقباء، ج۲، ۸۳۹، شناسۀ شعبان گيلاني؛ الظليلة، ج۲؛ اجازات الرواية؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۵).

۲۴۱. سيد مرتضي نجومي كرمانشاهي، آقابزرگ در شب آدينه ۱۸ ذي‌حجه سال ۱۳۸۰ اجازۀ روايت گرفت.

۲۴۲. سيد مصطفي اعتماد حائري (د: ۱۳۹۵ق) در سال ۱۳۸۰ق اجازۀ روايت گرفت.

۲۴۳. سيد مصطفي خوانساري صافي [صفايي] د: ۱۴۱۳ق، آقابزرگ در روز شنبه بيستم ذي‌قعده ۱۳۷۲ق بدو اجازۀ روايت داد؛ نک: كشكول، ۲۳؛ آقابزرگ، ۳۵۸.

۹۸. سيد مصلح‌الدين مهدوي اصفهاني (د: ۱۴۱۶ق).

۲۴۴. سيد موسي شبيري زنجاني فرزند احمد، زادۀ ۱۳۴۶ق، اجازۀ روايت در سال ۱۳۷۳ق گرفت.

۲۴۵. شيخ موسي دعبيل نجفي (د: ۱۳۸۷ق).

۲۴۶. شيخ محمدمهدي شرف‌الدين شوشتري، آقابزرگ دو اجازۀ روايت داد: يكي گسترده‌نويسي شده به تاريخ اواخر ماه محرم سال ۱۳۵۶؛ و ديگري اجازه‌اي مختصر در ماه محرم ۱۳۵۷.

۲۴۷. شيخ محمّدمهدي نواب اصفهاني، (شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۹).

۲۴۸. سيد مهدي اشكوري زادۀ سال ۱۳۳۶ق، (شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۹).

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۲۴۹. سيد مهدي لاجوردي قمي، در تاريخ ۱۵ شوال ۱۳۷۷ اجازهٔ روايت گرفت؛ (شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۹).

۲۵۰. سيد مهدي اخوان مرعشي كرماني، زادهٔ ۱۳۳۷ق، (شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۹).

۲۵۱. سيد مهدي موسوي خرسان، زادهٔ سال ۱۳۴۷ق، (شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۹).

۲۵۲. سيد ميرزامهدي شيرازي حائري (د: ۱۳۸۰ق)، (شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري، ۳۵۹).

۲۵۳. شيخ آقا محمدمهدي فرزند محمدرضا فرزند محمدمهدي كجوري شيرازي، آقابزرگ در بيست و نه ماه صفر ۱۳۴۹ بدو اجازهٔ روايت داد.

۲۵۴. شيخ ميرزا مهدي صادقي تبريزي، آقابزرگ در روز شنبه هفدهم ربيع يكم ۱۳۶۹بدو اجازهٔ روايت داد.

۲۵۵. شيخ نجم‌الدين جعفر فرزند محمد عسكري تهراني (د: ۱۳۹۵ق)، آقابزرگ در ماه صفر سال ۱۳۷۲ق بدو اجازهٔ روايت داد و نام اجازه‌اش را ذيل المشيخة نامید كه در آغاز كتاب الوضوء عسكري به چاپ رسيد.

اين كتاب در تكميل اثر به نامش المشيخة است كه گاهي الاسناد المصفّي إلي بيت المصطفي هم نامیده مي‌شود. نک: ذريعه، ج۸، ۸۶؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۷؛ زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۱).

۲۵۶. شيخ نصراللّه تبريزي شيرازي فرزند عبداللّه، زادهٔ سال ۱۳۳۲ق، آقابزرگ در بيستم جمادي دوم سال ۱۳۶۵ق بدو اجازهٔ روايت دادند.

۲۵۷. سيد نصراللّه مستنبط (د: ۱۴۰۶ق).

۲۵۸. سيد نعمت‌اللّه فرزند محمدجعفر موسوي جزايري، آقابزرگ در هفدهم محرم ۱۳۵۷ق بدو اجازهٔ روايت داد.

۲۵۹. سيد نورالدين جزايري حائري (د: ۱۳۸۴ق) در تاريخ ۱۲ ربيع يكم ۱۳۶۰ق.

۲۶۰. سيد هادي خسروشاهي.

۲۶۱. شيخ محمّدهادي معرفت اصفهاني حائري، زادهٔ سال ۱۳۴۹ق، آقابزرگ در سال ۱۳۷۰ق بدو اجازهٔ روايت دادند؛

۲۶۲. سيد محمدهادي ميلاني حائري مشهدي (د: ۱۳۹۵ق).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۲۶۳. حاج ملاهاشم خراساني، آقابزرگ در زمان نوشتن تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب منتخب التواريخ او، اجازه‌نامهٔ نقل روايت نيز بدو داد و در همان جا برايش نوشت.

۲۶۴. سيد هاشم فرزند حسين رسولي محلاتي، زادهٔ ۱۳۴۸ق، آقابزرگ دو اجازه‌نامه بدو داد: يكي در پنجم شوال ۱۳۸۱؛ و ديگري در روز جشن غدير هژدهم ذي‌حجه ۱۳۸۷.

۲۶۵. سيد هاشم فرزند محمدعلي سبزواري، آقابزرگ در تاريخ ۱۳۵۲ اجازهٔ روايت گسترده‌نويسي شده‌اي را برايش نوشت.

۲۶۶. سيد هاشم ناجي جزائري، از راه سيد عبدالعزيز طباطبايي به آقابزرگ پيوند يافته است.

۲۶۷. سيد هاشم هندي، او را در تاريخ ۱۳۵۳ق اجازهٔ روايت داد؛

۲۶۸. سيد هبةالدين محمدعلي فرزند حسين شهرستاني كاظمي (د: ۱۳۸۶ق)، آقابزرگ در سال ۱۳۵۳ق بدو اجازهٔ روايت برابر و همسان داد.

۲۶۹. سيد يوسف صفوي كشميري (د: ۱۴۰۲ق) در تاريخ ۱۳۷۷ق اجازهٔ روايت گرفت.

۲۷۰. شيخ يوسف خراساني حائري (د: ۱۳۹۷ق).

.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

مطالبي دربارۀ كتاب الذريعة

انگيزۀ نوشتن كتاب الذريعة

آرمان آقابزرگ در گردآوري دانشنامۀ الذريعة و طبقات اعلام شيعه

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، دست‌آويزي؛ يا راهي براي دست‌يابي به نوشته‌هاي شيعه است. آن ارزشمندترين، مهمترين، گسترده‌ترين و نخستين دانشنامۀ كتاب‌شناسي نويسندگان شيعه‌آيين است. دانشنامۀ ۲۶ جلدي الذريعة الف‌بايي تدوين شده بيش از يازده هزار صفحه با بيش از ۵۰ هزار شناسۀ كتاب تأليفي و ترجمه از انديشمندان شيعه در دانش‌هاي گوناگون است. آقابزرگ از كتاب‌هاي فهرست‌نگاري دورۀ نخستين شيعه، مانند فهرست شيخ طوسي؛ فهرست نجاشي؛ فهرست العلماء ابن‌شهرآشوب مازندراني ساروي؛ أمل الآمل، شيخ حرعاملي؛ و خاتمة المستدرك ، شيخ ملاحسين نوري بهره برد. هم‌چنين از فهرست كتابخانه‌هاي گوناگون كشورهاي خاورميانه و در بسياري از موارد مشاهدات شخصي خودشان از كتاب‌هاي چاپي و خطي در كتابخانه‌هاي خصوصي و نيز از رايزني با گروهي از انديشمندان مورد اعتماد خود بهره برده است.

پيمان سه يار انديشمند

استاد عبدالرحيم محمدعلي در يادنامۀ آقابزرگ، شيخ الباحثين آورده است: جرجي زيدان (د: ۱۹۱۸م) انديشمند تاريخ‌نگار و اديب لبناني‌تبار كتابي پُرآوازه در تاريخ ادبيات عرب به نام تاريخ آداب اللغة العربية در چهار جلد به چاپ مي‌رساند و در بخشي از آن با چنين مضامينی بازگو مي‌كند: شيعه طايفه‌اي كوچك‌اند و آثار علمي‌نوشتاري اندكي به جا گذاشته‌اند و اينک در حال انقراض هستند؛ يا ديگر وجود خارجي ندارند. ازاين‌رو، سه يار انديشمند ايراني‌تبار برمي‌خيزند و با يكديگر هم‌پيمان مي‌شوند تا پاسخي علمي و خردورزانه به سخن نادرست و ناآگاهانۀ وي بدهند؛ بنابراين، هركدام بخشي از شناسايي بهتر و به روزتر فرهنگ و تمدن شيعه را كه بيشتر برخاسته از سرزمين ايران بزرگ است، بر دوش مي‌كشد.

سه يار هم‌پيمان: آيت‌اللّه آقابزرگ تهراني (د: ۱۳۸۹ق)، آيت‌اللّه سيد حسن صدر (د: ۱۳۵٤ق) و آيت‌اللّه شيخ حسين كاشف‌الغطاء (د: ۱۳۷۳ق) بودند. ايشان دست به دست هم مي‌دهند و كاري را به انجام مي‌رسانند كه در اين چهارده سده، بدين گستردگي به انجام نرسيده بود.

سيد حسن صدر، پژوهش دربارۀ حركت‌هاي علمي شيعيان و به نمايش‌گذاردن سهم آنان در بنيان‌گذاري و باروري علوم جهاني، به ويژه جهان اسلام به انجام مي‌رساند و نتيجۀ كارش نوشتن كتاب تأسيسُ الشيعةِ لعلومِ الاسلام مي‌شود كه با كوشش آقابزرگ در سال ۱۳۷۰ق در ٤٤٥ برگه در عراق به چاپ مي‌رسد.

شيخ محمدحسين كاشف‌الغطاء، خود كتاب تاريخ آداب اللغة العربية به نقد مي‌كشد و پس از ستودن كار شگرفش، ريزبينانه بسياري نادرستي‌هاي ادبي و گرامي آن را حتي نادرست‌نويسي‌هاي ديكته‌اي‌اش بازگو مي‌كند كه به المطالعات و المراجعات و النقود و الردود دو بار در بوينوس‌آيرس آرژانتين به چاپ مي‌رسد.

شيخ آقابزرگ تهراني برآن مي‌شود از يک سو فهرستي از نام كتاب‌هاي نوشته شده توسط شيعيان از آغاز اسلام تا سدۀ چهاردهم هجرت با نام الذريعة إلي تصانيف الشيعة در بيست و نه مجلد با بيش از پنجاه هزار شناسۀ كتاب گردآوري مي‌كند، سپس براي تكميل كردن آن، اقدام به گردآوري فهرستي از نام و زندگي‌نامه و كارهاي علمي‌نوشتاري نويسندگان شيعه از سدۀ چهارم تا چهاردهم اقدام مي‌نمايد و آن را طبقات أعلام الشيعة نام مي‌دهد و براي هر سده نامي ويژه‌تر برمي‌گزيند كه نزديک به بيست مجلد مي‌شود و ما آن را با نام‌هاي وويژۀ آن‌ها، به گستردگي ياد خواهيم كرد.

دشواري‌هاي چاپ الذريعة

اكبر ثبوت نوادۀ برادر آقابزرگ ماجراي انتشار نخستين مجلد از الذريعة را اين‌گونه بازمي‌گويد: شيخ آقابزرگ در سال ۱۳۵۰ق و پس از ۳۵ سال تحمل غربت، سفري به ايران كرد تا ضمن تجديد ديدار از وطن و زيارت مشهد امام رضا (ع) هزينۀ چاپ و نشر الذريعة را نيز فراهم آورد. او در ايران مورد استقبال علما و رجال حكومت قرارگرفت و مرحوم حاج سيد نصراللّه تقوي اخوي، مدعي‌العموم يا دادستان كل و رييس ديوان عالي تميز و استاد دانشگاه كه مردي بسيار متنفذ و مقتدر

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

و كتاب‌شناسي دانشمند بود و خود كتابخانه‌اي بزرگ داشت، پس از ديداري با آقابزرگ از او دعوت كرد در مجلسي با شكوه كه براي پذيرايي از او تشكيل مي‌دهد شركت كند.

عموي آقابزرگ حاج ميرزا حبيب‌اللّه محسني تهراني از بازرگانان و ثروتمندان نيكوكار نيز از مدعوين بود و پس از حضور در مهماني، چون حرمتي كه آقابزرگ در نزد تقوي داشت ملاحظه كرد، به او گفت: من ۵۰۰۰ تومان (به پول آن زمان) از كسي طلب دارم و بدهكار از اداي دين خود استنكاف مي‌نمايد، از تقوي بخواهيد ترتيب وصول اين مبلغ را بدهد و شما آن را بگيريد و به هزينه چاپ الذريعة برسانيد. آقابزرگ به همين گونه عمل كرد و با ۵۰۰۰ تومان كه از اين طريق به دست آمد، به محل اقامت خود در سامرا بازگشت.

اما پيش از اقدام به چاپ الذريعة، در ميان شيعيان و سنيان مقيم سامرا جنگي درگرفت و بر اثر آن، يک روحاني شيعه ايراني موسوم به شيخ هادي تهراني به قتل رسيد و عمال حكومت در سامرا با اقدامات شديد خود، شيعه و علماي شيعه و ايرانيان مقيم سامرا از جمله آقابزرگ را در تنگنا گذاشتند و او ناگزير پس از ۲۶ سال اقامت در اين شهر، كار تدريس رسمي را براي هميشه تعطيل كرد و به نجف بازگشت و در آن‌جا اقامت گزيد و با پولي كه در دست داشت، تصميم به تأسيس چاپخانه‌اي به نام مطبعة السعادة گرفت، بدين منظور محلي را در شارع الحسين، جبل اجاره كرد و تجهيزات و ادوات لازم چاپخانه را خريداري كرد و براي آغاز كار و از باب تيمن و تبرک آيت الكرسي را بر روي يک برگ به چاپ رساند تا به دنبال آن به چاپ الذريعة و آثار ديگر اقدام نمايد، اما برخي چاپخانه‌داران نجف كه از به ميدان آمدن يک رقيب تازه ناراضي بودند، به توطئه برخاستند و به سراغ عمال حكومت رفتند و آن‌ها را به صرافت انداختند كه از ادامهٔ كار چاپخانه جلوگيري كند.

حكومت ضدّ شيعي و ضد ايراني هم كه در پي فرصتي به منظور ايجاد تنگنا براي شيعه و علماي شيعه بود، به اين بهانه كه آقابزرگ، ايراني است چاپخانه را تعطيل و مهر و موم كرد و آقابزرگ را با انواع و اقسام دردسرها مواجه ساخت.

آقابزرگ مديريت چاپخانه را به يک نفر عراقي واگذار كرد، اما باز هم مشكل حل نشد و او ناگزير تجهيزات و ادوات چاپخانه را فروخت و شيخ محمدعلي صحاف كه مالک مطبعهٔ الغري بود، آن‌ها را خريد و به مطبعهٔ مزبور منتقل كرد و از پولي كه پرداخت، در سال ۱۳۵۵ق جلد اول الذريعة در همين چاپخانه به چاپ رسيد كه تصحيح و غطگيري آن را اديب فرزانه شيخ

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

محمدعلي اردوبادي يكي از دوستان آقابزرگ انجام داد. وي اجازهٔ روايت از ايشان نيز دريافت كرد. دولت باز هم اقدامات كينه‌توزانهٔ خود را دنبال كرد و مدت شش ماه از انتشار آن به بهانهٔ پارسي بودن نام نويسنده [آقابزرگ] جلوگيري كرد كه شيخ ناچار شد بر روي جلد و صفحهٔ عنوان محمدمحسن نزيل سامراء را درشت و آقابزرگ را ريز در زير آن بياورد. (اكبر ثبوت، گزارشي از كتاب الذريعة، يادنامهٔ شيخ آقا بزرگ تهراني، طالعي، برگهٔ ۲۵ - ۲۶)

بزرگترين كار پژوهشي آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني، محمدمحسن فرزند علي فرزند محمدرضا فرزند محسن فرزند علي‌اكبر فرزند باقر (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۵ - ۱۹۷۰م) در ۲۶ جلد كه جلد نهم در چهار جزو است كه مجموعهٔ آن ۲۹ مجلد مي‌شود. آقابزرگ از سال ۱۳۲۹ تا ۱۳۵٤ق به گردآوري آن روي آورد و چاپ آن در ميان سال‌هاي (۱۳۵۵ - ۱۳۹۷ق / ۱۹۳٦ - ۱۹۷۷م / ۱۳۱۵ - ۱۳۵٦خ) در نجف و تهران با دشواري‌ها، سنگ‌اندازي‌ها، بي‌توجهي دولت‌مردان و ستيزجويي دولت عراق و ممنوع‌الوردي به بسياري از كشورهاي عربي به پايان رسيد.

بايد هماره همياري و كمك‌هاي علمي، ادبي و ويرايشي دو فرزند گرانسنگ ايشان برادران دكتر علي‌نقي و استاد احمد منزوي دو رأس ديگر اين مثلث سخت‌كوش بود كه شرايط چاپ اين دايره‌المعارف و دانشنامهٔ ديگر آقابزرگ را فراهم ساخت.

جلد ۲٦ مستدرک و ذيل الذريعة به كوشش احمد اشكوري حسيني ۱٤۰٦ق / ۱۳٦۵خ / ۱۹۸٦م به چاپ رسيد.

افزون برآن به همراه سه جلد فهرست أعلام الذريعة إلي تصانيف الشيعة، با كمک نوادگان و برخي از خويشان ايشان با نظارت دكتر علي‌نقي منزوي و استاد احمد منزوي ميان سال‌هاي ۱۳۳۵ تا ۱۳٦٦خ فراهم آمد كه بيش يازده سال تنها محمدابراهيم ذاكر نوادهٔ آقابزرگ بر روي گردآوري و مرتب‌سازي و ي‌افتن تاريخ مرگ و زندگي براي تک‌تک اين اعلام كوشش كرد تا اين كه توسط انتشارات دانشگاه تهران در سال ۱۳۷۸خ به چاپ رسيد.

شوربختانه پس ازپايان چاپ همهٔ جلدهاي اين كتاب ارزشمند در سال ۱۳۵٦خ، و پس از پيروزي انقلاب در ايران، بارها اين دانشنامهٔ بزرگ كتاب‌شناسي شيعه و تاريخ تشيع، بدون اجازهٔ خانوادهٔ آقابزرگ، سودجويانه، در بيروت، قم و تهران منتشر گرديد. هزاران دريغ و افسوس در يک فرجهٔ بي‌قانوني و به هنگام واردشدن ستم مضاعف بر اين خانوادهٔ خدمت‌گذار فرهنگ و تمدن ايران‌زمين و جهان تشيع، به ويژه دكتر علي‌نقي منزوي كه همراه با آزار و زندان و سپس خانه‌نشيني او از

دكتر محمدابراهيم ذاكر

سوي دولتمردان انجام گرفت، فرصتي مناسب فراهم آمد تا سارقان ادبي دانشنامهٔ الذريعة، افزون بر پايمال‌كردن حقوق مادي مولف و محققان اين دايره‌المعارف گسترده‌نويسي شده را كه تنها چاپ آن بيش از چهل و يک سال به درازاكشيده شد، ناديده بگيرند و از پرداخت آن سرباز زند، ايشان با ستيزه‌جويي با اين مثلث منزوي‌ها [پدر و دو فرزند]، اقدام به دادن تغييراتي غيركارشناسانه در آن كردند كه برخي از آن‌ها در گزارهٔ هر جلد بازگو شده است. آنان كينه‌توزي را به جايي رساندند كه بي‌شرمانه نام دو فرزند مصحح و چاپ‌كنندهٔ اين اثر سترگ را از پشت همهٔ جلدهاي آن برداشتند.

خوشبختانه حجت‌الاسلام آقاي محمّدحسين حسيني جلالي، از شاگردان و مريدان آقابزرگ و از انديشمندان پژوهشگران ايراني معاصر، مقيم شيكاگو و داماد حجت‌الاسلام سيد عبدالعزيز طباطبايي يزدي از شاگردان و ياران بسيار نزديک آقابزرگ، مجموعه الذريعة را در سال ١٣٨٢خ از روي نسخه اصلي اسكن كرده در دو *CD* به همراه با كتاب گرانسنگ خود به نام غاية الأماني في حياة شيخنا الطهراني (١٢٩٣ ـ ١٣٨٩) كه گزاره‌اي گسترده از زندگي‌نامه شيخ آقابزرگ تهراني و آموزگاران، شاگردان و سفرهاي ايشان و گزاره‌اي فراگير از كارهاي فرهنگي شيخ، دربرگيرندهٔ: اجازه‌نامه‌هاي گرفته شده از سوي آقابزرگ و اجازه‌هاي داده شده به آقابزرگ از سوي آموزگاران و برخي از انديشمندان جهان اسلام در دسترس پژوهشگران و كتاب‌شناسان قرارداده‌اند.

استاد گرامي جناب آقاي حسيني جلالي چند نسخه از *CD* يادشده را پيشكش به خانواده منزوي نمودند و اينک اين دو *CD*به منظور جلوگيري از هرگونه دست‌كاري‌هاي دوبارهٔ كتاب الذريعة و نيز براي بهره‌اي پژوهشگران در راستاي پژوهش و بررسي تاريخ و فرهنگ ايران‌زمين و جهان تشيع در فضاي مجازي و در لينک‌هاي زير در دسترس همگان قرارمي‌گيرد. اميد است با حفظ امانت داري و حقوق مولفان از آن‌ها بهرهٔ علمي شود.

علي‌نقي منزوي نام ٦٣ كتابخانهٔ مورد بهره‌وري آقابزرگ را در عراق، ايران و چند كشور همسايه در جلدهاي ششم تا هشتم، بازنويسي كرده است.

يادداشت اكبر ثبوت دربارهٔ الذريعة

يادآوري نخست: هنگامي كه انتقال كار تصحيح و چاپ الذريعة به تهران انجام گرفت، هماره پس حروف‌چيني يک فرم، چند نسخه از آن به نجف فرستاده مي‌شد كه يكي براي شيخ عبدالحسين اميني، ديگري براي شيخ محمد سماوي و يكي براي ميرزا محمدعلي اردوبادي در نظر گرفته مي‌شد تا آن چه را به چاپ رسيده است، ملاحظه نمايند و ديدگاه‌هاي خود را بازگو نمايند و نظرات و ملاحظات آنان به صورت مستدركات و يادداشت‌هايي در پايان مجلدات الذريعة منعكس مي‌شد. پس از درگذشت سماوي در ۱۳۷۰ق و درگذشت اردوبادي در ۱۳۸۰ق و ازدياد و تراكم اشتغالات اميني كه ديگر فرصتي براي اظهار نظر در پيرامون الذريعة نداشت، سيد محمدعلي روضاتي و شيخ محمدعلي معلم حبيب‌آبادي (هر دو مقيم اصفهان) و سيد محمد جزايري (مقيم اهواز) جاي آن سه را گرفتند و هر فرم الذريعة كه به چاپ مي‌رسيد، نسخه‌اي از آن براي هر يک از ايشان ارسال مي‌شد تا نظرات خود را اعلام دارند كه در پايان مجلدات الذريعة بيايد و از ياري و همكاري نامبردگان نيز بارها در الذريعة تقدير و سپاسگزاري شده است.

يادآوري دوم: چنانكه از توضيحات گذشته دانستيد، شماري از مجلدات الذريعة كه در نجف منتشر شد، هزينهٔ چاپ آن را مؤلف مي‌پرداخت. اما مجلداتي كه در تهران انتشار يافت، مخارج طبع اكثراً به گردن دكتر علي‌نقي منزوي بود و آن را با قرض كردن از اينجا و آنجا مي‌پرداخت و چه بسيار ماه‌ها كه از حقوق ناچيز خود اقساط چاپخانه و كاغذي را كه براي كتاب خريده بود، مي‌داد. در سال ۱۳٤۱خ كه آقابزرگ براي آخرين‌بار به ايران سفر كرد، يكي از مقامات عالي‌رتبهٔ حكومتي و به گمانم وزير دربار شاهنشاهي حسين علاء، به ديدار ايشان آمده و ضمن ابلاغ مراحم ملوكانه، درخواست كرد موافقت كنند تا چاپ و نشر الذريعة به بنياد پهلوي واگذار شود و هزينهٔ آن را نيز بنياد نامبرده بدهد و پول كلاني هم بابت حق‌التأليف به مؤلف پرداخت شود. ولي آقابزرگ اين پيشنهاد را رد كرد و در پاسخ گفت: اگر شاه نسبت به من عنايت دارد، قبر فرزندم را به من نشان دهد. (فرزند سوم ايشان دكتر محمدرضا منزوي، پس از سقوط مصدق تحت تعقيب قرارگرفت و بالاخره دستيگر و زير شكنجه به قتل رسيد و حتي از تحويل جنازه و نشان دادن قبر او خودداري مي‌كردند.) با ردّ كمک دربار به چاپ و نشر الذريعة، و نبود بودجه براي هزينهٔ طبع اين كتاب، پيشرفت كار به كندي صورت مي‌گرفت؛ آقابزرگ چنان‌كه براي من نقل

كرد با يكي دو نفر از مراجع تقليد مذاكره و درخواست كرد كه از صندوق بيت‌المال و وجوه برّيه‌اي كه در اختيار دارند، مبلغي براي كمک به رونويسي و تنظيم چاپ الذريعة بدهند و آن بزرگواران نپذيرفتند[1].

آقاي علي دواني از فضلاي زحمت‌كش و پركار حوزهٔ علميهٔ قم كه از آقابزرگ اجازهٔ روايت حديث داشت، گويد: من در قم و تهران به هر كتاب‌فروشي (البته از كتاب‌فروشان متدين و عاشق مكتب تشيع!) پيشنهاد چاپ الذريعة و طبقات أعلام الشيعة (١٧ جلد) را دادم تا چاپ آن را بر عهده بگيرد، كسي نپذيرفت و از سهم امام و پول‌هاي مشابه نيز كسي حاضر نشد آن‌ها را چاپ كند! پس از آن كه با شروع دوران آوارگي دكتر منزوي، حقوق او قطع شد، چاپ الذريعة بالكل متوقف گرديد تا بالاخره مذاكرات مرحوم سيد عبدالعزيز طباطبايي يزدي با مرحوم حاج سيد اسماعيل كتاب‌چي مدير كتاب‌فروشي اسلاميه به نتيجه رسيد و كتاب‌فروشي نامبرده، چاپ الذريعة را متقبل شد و به اين ترتيب، از مجلد هفدهم الذريعة به بعد، منزوي‌ها از بابت هزينهٔ چاپ الذريعة نگراني نداشتند. هرچند تأخيرهاي زيادي كه در پيشرفت كار روي مي‌داد گاهي آن‌ها را كلافه مي‌كرد و اعتراض ...[2]

[1] و إن انس لن انس إنّ شيخنا العلامة الطهراني طلب من مرجع عصره - رحمهماالله - أن يخصص راتباً لمساعدة الذي كان يعيش معلماً لمدرسة ابتدائية كي يتفرغ لاستنساخ مؤلفاته لكنه جوبه بالردّ غير الائق (فهرس التراث، سيد محمدحسين جلالي، ٣/٢ - ٦٩٢)

[2] نگارنده در مقاله‌اي ديگر، تحت عنوان «گوشه‌اي از ستم‌هايي كه بر الذريعة رفت»، كه در مجموعهٔ «زندگي‌نامه و خدمات علمي و فرهنگي مرحوم حاج شيخ آقابزرگ تهراني» (تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگي، مهر ١٣٨٧، ١٤١ - ١٥٣) درج شده، در مورد تجديد چاپ الذريعة و مقايسهٔ چاپ‌هاي مختلف آن (چاپ اول در نجف و تهران، چاپ دارالأضواء، بيروت، چاپ اسماعيليان قم) به تفصيل سخن گفته است. (اكبر ثبوت، گزارشي از كتاب الذريعة، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني، طالعي، برگهٔ ٢٥ - ٣٠)

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

ارزشمندي و گران‌سنگي الذريعة

الذريعة همان گونه كه گفته شد دانشنامهٔ كتاب‌شناسي جهان تشيع است. دست‌آويزي براي شمارش كتاب‌هاي هر دانش است. هرگاه الذريعة را آناليز موضوعي نماييد، همان گونه كه شاگرد ايشان شهيد سيد احمد ديباجي براي سه جلد نخست آن كرد، مي‌توان به آگاهي‌هايي دست يافت كه اين گروه توامند، هميشه ستمديده، چگونه در درازناي چهارده سده، به دانش‌زايي و گسترش علوم و فن‌آوري كمک‌هاي بايسته‌اي كرده است، نمونهٔ آن:

١) **اجازه، اجازات**، هنگام بررسي اجازه‌هاي روايتي و علمي به ٨٠٦ كتاب برخورد مي‌كنيد، نک: الذريعة، ج١، برگهٔ ١٢٣ - ٢٦٦ شماره‌هاي ٥٩٣ تا ١٣٩٨ و چنانچه اجازه‌نامه‌هايي كه بدون نام اجازه در آغاز آن برآن بيفزاييد، شايد به بيش از هزار برسد؛

٢) **اصل**، يک صد و هفده كتاب اصل كه آثار حديثي به شمار مي‌آيند. آقابزرگ با يک مقدمهٔ زيبا و گسترده در نُه برگه به شناساندن اين كتاب‌هاي حديثي و روايي مي‌پردازد، نک: الذريعة، ج٢، برگهٔ ١٢٥ - ١٦٧، شماره‌هاي ٥٠١ - ٦١٧؛

٣) **اصول**، نود و چهار كتاب در اصول دين و عقايد كه تنها با اين واژه‌ها [اصول دين، اصول عقايد] آغاز شده‌اند، نک: الذريعة، ج٢، برگهٔ ١٨١ - ١٩٩، شماره‌هاي ٦٧١ - ٧٦٤؛

عقايد، سي و شش مورد، نک: الذريعة، ج١٥، برگهٔ ٢٨١ - ٢٨٦، شماره‌هاي ١٨٣٢ -١٨٦٨؛ عقيده شش مورد، برگهٔ ٣٠٦ همين جلد؛

٤) **الامامة**، صد و نود و نُه كتاب در امامت با شناسهٔ امامة است، نک: الذريعة، ج٢، برگهٔ ٣٢٠ - ٣٤٢، شماره‌هاي ١٢٦١ - ١٣٦٣؛

٥) **تفسير**، سيصد و پنجاه و پنج شناسهٔ تفسير قرآن كه با افزودن ارجاعات به بيش هفتصد مورد خواهد رسيد، نک: الذريعة، ج٤، برگهٔ ٢٣١ - ٣٤٦، شماره‌هاي ١١٦٤ - ١٥١٨؛

٦) **الأرجوزة**، دويست و سي و چهار ارجوزه، بدون منظومه‌ها، الذريعة، ج١، برگهٔ ٤٥٠ - ٥٠٦، شماره‌هاي ٢٢٦١ - ٢٤٩٥؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۷) تاريخ، سيصد و بيست و نُه كتب تاريخ، بدون نام‌هاي ويژه كه تنها با واژۀ تاريخ آمده است، نک: الذريعة، ج۳، برگۀ ۲۱۱ - ۲۹۸، شماره‌هاي ۷۸۱ - ۱۱۱۰؛

۸) تجويد قرآن، چهل و سه كتاب در تجويد قرآن كه با واژۀ تجويد آغاز شده است، نک: الذريعة، ج۳، برگۀ ۳٦۱ - ۳۷٤، شماره‌هاي ۵۰۱ - ٦۱۷؛

۹) تقرير، يک صد كتاب تقريرات كه از سدۀ ۱۲ رواج پيدا كرد همانندي با أمالي كه كتاب‌هاي حديث پيشينيان است، دارد، نک: الذريعة، ج٤، برگۀ ۳٦٦ - ۳۸۷، شماره‌هاي ۱٦۰۰ - ۱۷۰۰؛

۱۰) كتاب جواب؛ يا جوابات بيش از صد و هفده كتاب و رساله با اين نام‌ها در موضوع‌هاي گوناگون‌اند، نک: الذريعة، ج۵، برگۀ ۱۷۰ - ۲٤۱، شماره‌هاي ۵۰۱ - ٦۱۷؛

۱۱) حاشيه‌نويسي و تاريخ آن، زمان گسترش آن به روزگار صفويه، قاجار مي‌رسد، پيش از اين دوران كه به پيش از سدۀ دهم مي‌رسد، گوشه‌نويسي براي روشن‌تركردن پيچيدگي‌هاي هر كتاب بوده است، ولي در اين روزگار شدت و گسترش بيشتر پيدا مي‌كند و سه گونه بوده است: حاشيه نويسي بر كتاب‌هاي ادبي؛ و يا كتاب‌هاي ديني؛ و علوم عقلي بوده است. ۱۰۰٦ مورد كتاب حاشيه بر كتاب‌هاي گوناگون و موضوع‌ها متنوع است. نک: الذريعة، ج٦، برگۀ ٦ - ۲۳۱، شماره‌هاي ۱۳ - ۱۰۱۹؛

نود و هشت كتاب حواشي افزون بر كتاب‌هاي حاشيه در الذريعة، ج۷، برگۀ ۹۵ - ۱۱۱، شماره‌هاي ٤۸۸ - ۵۸٦ آمده است كه بر روي هم ۱۱۰٤ مورد مي‌شود؛

۱۲) حديث، هفتصد و شصت و شش كتاب با عنوان حديث، نک: الذريعة، ج٦، برگۀ ۳۰۱ - ۳۷۸، شماره‌هاي ۱٦۱۳ - ۲۳۷۹؛

۱۳) كوته‌نويسي و خلاصه‌كردن كتاب‌ها يكي از ارزشمندترين كارهاي نوشتاري بزرگان ما مي‌باشد. كتابي در گذشته تاليف مي‌شوند، مولف ديگر و پس از او بخش‌هايي از آن را اضافي و ناسودمند مي‌داند در نتيجه آن‌ها در تاليف خود كنار مي‌گذارد؛ يا بخش‌هايي كه به نظرش خوب است، جداسازي كرده و برمي‌گزيند كه بيشتر در كتاب‌هاي ديوان شعري،

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

داستاني، و جزآن كه عنوان آن با واژه‌هاي اختيارات، تلخيص، خلاصه، گزيده، گلچين، مختار، ملخص و منتخب ياد مي‌شود؛

اختيار، اختيارات: بيست و چهار مورد، نک: الذريعة، ج١، برگهٔ ٣٦٢ - ٣٦٩، شماره‌هاي ١٩٠٣ - ١٩٢٧؛

تلخيص: چهل و هشت مورد، نک: الذريعة، ج٤، برگهٔ ٤١٩ - ٤٢٨، شماره‌هاي ١٨٤٥ - ١٨٩٣؛

خلاصه: يكصد و هشت مورد كتاب نک: الذريعة، ج٧، برگهٔ ٢٠٩ - ٢٣٥، شماره‌هاي ١٠٢٧ - ١١٣٥؛

مختار: سي و نه مورد، نک: الذريعة، ج٢٠، برگهٔ ١٦٦ - ١٧٣، شماره‌هاي ٢٤١٦ -٢٤٥٤؛

مختصر: دوست و چهار مورد، نک: الذريعة، ج٢٠، برگهٔ ١٧٣ - ٢١٧، شماره‌هاي ٢٤٥٥ -٢٦٥٩؛

ملخص: چهل و چهار مورد، نک: الذريعة، ج٢٢، برگهٔ ٢٠٣ - ٢١٤، شماره‌هاي ٦٧٠٣ -٦٧٤٦؛

١٤) ***دراية الحديث***، ***رجال الحديث***، ***فقه الحديث***، ***كتاب الرجال***، شناسايي احوال و شرايط مربوط به سند حديث كه همان راه رسيدن به متن حديث است كه نام بيش هفتاد مورد آن را بدين‌گونه جداگانه آورده است، مانند أصدق المقال، أمان الحثيث، الايجاز، البداية، تميمة الحديث، توضيح المقال، الجوهرة العزيزة، سبل الهداية، الدرة العزيزة، سلسلة الذهب، سنن الهداية، شرح البداية، شرح التعليقة، شرح الوجيزة چندين مورد، صفايح الابريز، طريق الهداية، العدّة، العوائد القروية، غنية القاصدين، الفوائد الرجالية چندين مورد، الفوائد الغروية، قواميس القواعد، الكفاية چندين مورد، كليات الرجال، اللب اللباب، مبدأ الآمال، معيار التمييز، مقياس الهداية، موجز المقال، نهاية الدراية چندين مورد، الوجيزة به گونهٔ نثر از مولي آقا خويي و از ابوالحسن رضوي و از احمد قزويني و از بهايي و از محمدحسن نايبني و از عبدالرزاق و الوجيزة به گونهٔ نظم، وصول الاخيار، هداية المحدثين و جزآن از كتاب‌هاي دراية الحديث به شمار مي‌آيند.

دراية الحديث: ده مورد، نک: الذريعة، ج٨، برگهٔ ٥٤ - ٦٥، شماره‌هاي ١٥٨ - ١٦٨؛

علم رجال، كتاب الرجال، رجال الحديث: صد و چهل و يک مورد به همراه ده‌ها مورد پيوست هم‌نام با نويسنده به برخي از كتاب‌ها، نک: الذريعة، ج١٠، برگهٔ ٨٠ - ١٦١، شماره‌هاي ١٤٦ - ٢٨٧؛

فوائد الرجالية: هفده مورد، نک: الذريعة، ج١٦، برگهٔ ٣٣٦ - ٣٤٠، شماره‌هاي ١٥٦٠ - ١٥٧٦؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

١٥) دستور و قانون، به ويژه دستور زبان فارسي، عربي، انگليسي، روسي، آلماني، پزشكي، زندگي، موسيقي، نقاشي، نگارش و جزآن نک: بيست و دو مورد، نک: الذريعة، ج٨، برگهٔ ١٤٩ - ١٧٠، شماره‌هاي ٥٨٩ - ٧٠١؛

١٦) دعا و دعوات، صد و بيست و شش مورد نک: الذريعة، نک: ج٨، برگهٔ ١٧٢ - ٢٠٦، شماره‌هاي ٧١١ - ٨٣٧؛

١٧) دفتر تقويم، زيج، تقويم، سال‌نامه و هرگونه دفتر:

تقويم: بيست مورد، نک: الذريعة، ج٤، برگهٔ ٣٩٤ - ٤٠٣، شماره‌هاي ١٧٤٨ - ١٧٦٨؛

دفتر تقويم: شصت و سه مورد، نک: الذريعة، ج٨، برگهٔ ٢١١ - ٢٢٦، شماره‌هاي ٨٧٠ - ٩٣٢؛

زيج: تازي شدهٔ زيک: نوزده مورد، نک: الذريعة، ج٨، برگهٔ ٢١٤ - ٢١٥؛ و سي مورد، نک: الذريعة، ج١٢، برگهٔ ٨٠ - ٨٨، شماره‌هاي ٥٥٣ - ٥٨٢؛

زايجات: سه مورد، نک: الذريعة، ج١٢، برگهٔ ١٣ - ١٤، شماره‌هاي ٧٥ - ٧٧؛

سال‌نامه: سي مورد، نک: الذريعة، ج١٢، برگهٔ ١١٩ - ١٢٣، شماره‌هاي ٨١١ - ٨٤١؛

١٨) دلائل، پنجاه و شش مورد، نک: الذريعة، ج٨، برگهٔ ٢٣٦ - ٢٥٤، شماره‌هاي ٩٩٤ - ١٠٥٠؛

١٩) ديوان‌هاي شعري، بدون مثنوي‌ها، منظومه‌ها نک: الذريعة، ج٩، برگهٔ ١ - ١٥٣٩، شماره‌هاي ١ - ٨٤٨٨؛

شعر، شاعر: سي و دو مورد، نک: الذريعة، ج١٤، برگهٔ ١٩٢ - ١٩٧، شماره‌هاي ٢١٤٠ - ٢١٧٢؛

مثنوي، هزار و صد و پانزده مورد، نک: الذريعة، ج١٩، برگهٔ ٨٥ - ٣٤٩، شماره‌هاي ٤٤٤ - ١٥٥٨؛

٢٠) الردّ، گفتگو و نقد همديگر و كتاب‌هاي يكديگر كه هميشه ميان انديشمندان برقرار بوده است كه دربرگيرندهٔ: چهارصد و هفت مورد، نک: الذريعة، ج١٠، برگهٔ ١٧٣ - ٢٣٨، شماره‌هاي ٣٥٤ - ٧٦١؛

٢١) رسائل، گروهي از كتاب‌ها با نام رسائل و رساله ياد شده است كه به ترتيب بازگو مي‌شود.

رسائل: يكصد و نوزده مورد، نک: الذريعة، ج١٠، برگهٔ ٢٣٩ - ٢٦١، شماره‌هاي ٧٦٦ - ٨٨٥؛

رساله: داراي موضوع‌هاي گوناگون است و دربرگيرندهٔ هزار و چهارصد و چهار مورد، نک: الذريعة، ج١١، برگهٔ ١ - ٢٣٠، شماره‌هاي ١ - ١٤٠٤؛

۲۲) روزنامه: بيست و دو مورد، نک: الذريعة، ج۱۱، برگهٔ ۲٦۷ - ۲۷۱، شماره‌هاي ۱٦٤۰ - ۱٦٦۲؛

۲۳) روض، روضه: در آغاز عنوان كتاب، يكصد و سي و هفت مورد در موضوع‌هاي گوناگون، نک: الذريعة، ج۱۱، برگهٔ ۲۷۲ - ۳۰٦، شماره‌هاي ۱٦۸۲ - ۱۸۱۹؛

۲٤) رياض در آغاز عنوان كتاب، يكصد و بيست و يک مورد در موضوع‌هاي گوناگون، نک: الذريعة، ج۱۱، برگهٔ ۳۱٤ - ۳٤۰، شماره‌هاي ۱۹۰۱ - ۲۰۲۲؛

۲۵) زبده در آغاز عنوان كتاب، يكصد و بيست و يک مورد در موضوع‌هاي گوناگون، يكصد و دو مورد، نک: الذريعة، ج۱۲، برگهٔ ۱۵ - ۳۵، شماره‌هاي ۹٦ - ۱۹۸؛

۲٦) زيادات، عنوان كتاب‌هايي است كه افزوده‌ها، ذيل و پيوست براي كتاب‌هاي پيشينيان نويسنده گردآوري مي‌شده است، هشت مورد در موضوع‌هاي گوناگون، نک: الذريعة، ج۱۲، برگهٔ ۷٦ - ۷۷، شماره‌هاي ۵۱۸ - ۵۲۵؛

۲۷) زيارات، زيارة، بيست و شش مورد، نک: الذريعة، ج۱۲، برگهٔ ۷۷ - ۸۰، شماره‌هاي ۵۲٦ - ۵۵۲؛

۲۸) ساقي‌نامه، منظومه‌هاي پارسي، هم‌چون خمريه‌هاي عربي است كه در آن شاعر نشست‌هاي شادي و پايكوبي، تعريف از شراب و ساقي، خواننده را گزارشي گسترده مي‌داده است، يكصد و سي و شش مورد، نک: الذريعة، ج۱۲، برگهٔ ۱۰۲ - ۱۱۸، شماره‌هاي ٦۷۰ - ۸۰۵؛

۲۹) سفرنامه، نامي فراگير نوشته‌هاي جهان‌گردان است كه يافته‌هاي خود را در گردشگري در كتابي گردآوري مي‌كردند، پنجاه و هفت مورد، نک: الذريعة، ج۱۲، برگهٔ ۱۸۵ - ۱۹۱، شماره‌هاي ۱۲۲٦ - ۱۲۸۲؛

سياح، سياحت‌نامه، شانزده مورد، نک: الذريعة، ج۱۲، برگهٔ ۲٦۷ - ۲٦۹، شماره‌هاي ۱۷۷۹ - ۱۷۹٤؛

۳۰) سفينه، در آغاز عنوان كتاب است و بيشتر همانند جُنگ و كشكول مي‌باشد، يكصد و بيست و يک مورد در موضوع‌هاي گوناگون، يكصد و دو مورد، نک: الذريعة، ج۱۲، برگهٔ ۱۹۲ - ۲۰٤، شماره‌هاي ۱۲۹۳ - ۱۳٤۷؛

۳۱) سير، سيره، سير و السلوک، گوناگون، شصت و شش مورد، نک: الذريعة، ج۱۲، برگهٔ ۲۷٦ - ۲۸۵، شماره‌هاي ۱۸۵۰ - ۱۹۱۵؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۳۲) شجرنامه، شجر، شجره، پنجاه و پنج مورد، نک: الذريعة، ج۱۳، برگهٔ ۲٦ - ٤۲، شماره‌هاي ۷۷ - ۱۳۱؛

۳۳) شرايع، شرع، يازده مورد، نک: الذريعة، ج۱۳، برگهٔ ٤٥ - ٥۳، شماره‌هاي ۱٥٦ - ۱٦٦؛

شريعت، ده مورد، نک: الذريعة، ج۱٤، برگهٔ ۱۸٦ - ۱۸۸، شماره‌هاي ۲۱۰۹ - ۲۱۱۱۸؛

۳٤) شرح، شروح، گزاره‌كردن كتاب پيشينيان، در هر موضوع، رسمي متداول در ميان نويسندگان جهان، به ويژه اسلام بوده است، هزار و سيصد و نه مورد، از شرح الآثار العلوية تا شرح قصيدة ابن‌سينا العينية، نک: الذريعة، ج۱۳، برگهٔ ٥۳ - ۳۹٤، شماره‌هاي ۱٦۹ - ۱٤۷۷؛

پانصد شصت و هشت مورد از شرح قصيدة ابن‌الفارض تا شرح اليائية، نک: الذريعة، ج۱٤، برگهٔ ۱ - ۱۷۸، شماره‌هاي ۱٤۷۸ - ۲۰٦٦؛

هشتاد و شش شناسهٔ شرح نهج البلاغه، نک: الذريعة، ج۱٤، برگهٔ ۱۱۱ - ۱٦۰، شماره‌هاي ۱۹۳۳ - ۲۰۱۹؛

۳٥) شمس، شمسية، پنجاه مورد، نک: الذريعة، ج۱٤، برگهٔ ۲۲۰ - ۲۳۱، شماره‌هاي ۲۲۷۸ - ۲۳۲۷؛

۳۷) صلاة، صلاة الجمعة، كه بيشتر تحريم آن است، دويست و يازده مورد، نک:هشتاد و شش مورد، نک: الذريعة، ج۱٥، برگهٔ ٥۳ - ۸٥، شماره‌هاي ۳٤۹ - ٥٦۰؛

۳٦) طب [پزشكي] پنجاه و هشت مورد، نک: الذريعة، ج۱٥، برگهٔ ۱۳٥ - ۱٤٤، شماره‌هاي ۹۰۳ - ۹٦۱؛

۳۷) طلاق، يک از مهمترين مسائل فقهي است، سي و هشت مورد، نک: الذريعة، ج۱٥، برگهٔ ۱۷۲ - ۱۷٦، شماره‌هاي ۱۱٤٤ - ۱۱۸۱؛

۳۸) طهارات، طهارة، هفتاد و شش مورد، نک: الذريعة، ج۱٥، برگهٔ ۱۸۳ - ۱۹۳، شماره‌هاي ۱۲۱٦ - ۱۲۹۱؛

٤۱) علم، علوم، نود و چهار مورد، نک: الذريعة، ج۱٥، برگهٔ ۳۱٤ - ۳۲۷، شماره‌هاي ۲۰۱٥ - ۲۱۰۸؛

۳۹) عين، عيون پيش درآمد عنوان پاره‌اي از كتاب‌ها در موضوع‌هاي گوناگون، هشتاد و يک مورد، نک: الذريعة، ج۱٥، برگهٔ ۳٦٤ - ۳۸۷، شماره‌هاي ۲۳۱٤ - ۲۳۹٤؛

٤۰) فرهنگ، دويست و هفت مورد، نک: الذريعة، ج۱٦، برگهٔ ۱۹۰ - ۲۳۱، شماره‌هاي ٦۳٤ - ۸٤۰؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

٤١) **فصد**، خونگيري، موضوعي پزشكي است، هشت مورد، نک: الذريعة، ج١٦، برگهٔ ٢٢٥ - ٢٢٦، شماره‌هاي ٨٧٥ - ٨٨٢؛

٤٢) **فقه، فقهاء، فقيه**، يكصد و هشت مورد، نک: الذريعة، ج١٦، برگهٔ ٢٧٩ - ٣٠٠، شماره‌هاي ١٢٠٣ - ١٣١١؛

٤٣) **فهرس، فهارس**، صد و چهل و پنج مورد، نک: الذريعة، ج١٦، برگهٔ ٣٧٤ - ٤٠٠، شماره‌هاي ١٧٣٧ - ١٨٨١؛

٤٤) **قرابادين**، كتاب‌هاي دارويي از داروهاي تركيبي، يازده مورد، نک: الذريعة، ج١٧، برگهٔ ٥٩ - ٦٤، شماره‌هاي ٦٣٤ - ٣٤٤؛

٤٥) **قصه، قصص**، يكصد مورد، نک: الذريعة، ج١٧، برگهٔ ٩١ - ١٠٨، شماره‌هاي ٤٨٦ - ٥٨٥؛

٤٦) **قصيده**، صد و هفده مورد، نک: الذريعة، ج١٧، برگهٔ ١٠٨ - ١٣٦، شماره‌هاي ٥٨٧ - ٧٠٣؛ **قصايد**، چهل و يک مورد، نک: الذريعة، ج١٧، برگهٔ ٨٣ - ٩٠، شماره‌هاي ٤٤٨ -٤٨٤؛

٤٧) **قضاء**، دادرسي، چهل و پنج مورد، نک: الذريعة، ج١٧، برگهٔ ١٣٦ - ١٤٣، شماره‌هاي ٧٠٤ - ٧٤٩؛

٤٨) **قضا و قدر**، موضوعي از مباحث فلسفي و كلامي و جنگ ميان اماميه و معتزله و اشعريان است، همانند جبر و اختيار، جبر قدر، الأمر بين الأمرين، القدر:

جبر و اختيار، جبر و التفويض، جبر و القدر: چهل و چهار مورد، نک: الذريعة، ج٥، برگهٔ ٧٩ - ٨٦، شماره‌هاي ٣١٣ - ٣٤٧؛

قضا و قدر: سي و هشت مورد، نک: الذريعة، ج١٧، برگهٔ ١٤٣ - ٩٠، شماره‌هاي ٧٥٠ - ٧٨٧؛

القدر: شش مورد، نک: الذريعة، ج١٧، برگهٔ ٤٨ - ٤٩، شماره‌هاي ٢٦١ - ٢٦٦؛

٤٩) **كشف**، پيش درآمد عنوان گروهي از كتاب‌ها در موضوع‌هاي گوناگون، سيصد و سي مورد، نک: الذريعة، ج١٨، برگهٔ ٢ - ٦٩، شماره‌هاي ٣٩٢ - ٧٢١؛

٥٠) **كشكول**، جُنگ، گلچين است، شصت و يک مورد، نک: الذريعة، ج١٨، برگهٔ ٧٠ - ٨٣، شماره‌هاي ٧٢٢ - ٧٨٢؛

٥١) **مثالب**، بيست و شش مورد، نک: الذريعة، ج١٩، برگهٔ ٧٣ - ٧٦، شماره‌هاي ٣٨٦ - ٤١١؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

٥٢) **مثنوي**، هزار و صد و پانزده مورد، نک: الذريعة، ج١٩، برگۀ ٨٥ - ٣٤٩، شماره‌هاي ٤٤٤ - ١٥٥٨؛

٥٣) **مجالس**، نود مورد، نک: الذريعة، ج١٩، برگۀ ٣٥٢ - ٣٧٣، شماره‌هاي ١٥٧٣ - ١٦٦٢؛

افزون برآن پنج مورد، نک: الذريعة، ج٢٠، برگۀ ١١ - ١٣، شماره‌هاي ٧٢١ - ٧٢٦؛

٥٤) **مجمع**، **مجموعه** در آغاز عنوان كتاب چهارصد و هفتاد و دو مورد، نک: الذريعة، ج٢٠، برگۀ ١٤ - ١٢٠، شماره‌هاي ١٧٣٠ - ٢٢٠١؛

٥٥) **مزار**، **مزارات**، پنجاه و هفت مورد، نک: الذريعة، ج٢٠، برگۀ ٣١٦ - ٣٢٦، شماره‌هاي ٣١٧٦ - ٣٢٣٠؛

٥٦) **مسائل**، دويست و چهل و يک مورد، نک: الذريعة، ج٢٠، برگۀ ٣٢٩ - ٣٧٣، شماره‌هاي ٣٢٥٠ - ٣٤٩١؛

مسئلة: يكصد و بيست و يک مورد، نک: الذريعة، ج٢٠، برگۀ ٣٨٢ - ٣٩٨، شماره‌هاي ٣٥٣٦ - ٣٦٥٧؛

٥٧) **مشكاة**، شصت و چهار مورد، نک: الذريعة، ج٢١، برگۀ ٤٩ - ٦٥، شماره‌هاي ٣٩٠٦ - ٣٩٦٩؛

٥٨) **معراج**، هفتاد و پنج مورد، نک: الذريعة، ج٢١، برگۀ ٢٢٤ - ٢٣٧، شماره‌هاي ٤٧٢٤ - ٤٧٩٨؛

٥٩) **معرفه**، **معرفت**، بيست و دو مورد، نک: الذريعة، ج٢١، برگۀ ٢٤٣ - ٢٦٤، شماره‌هاي ٤٨٣٥ - ٤٩٦٠؛

٦٠) **مفتاح**، **مفاتيح**، پنج مورد، نک: الذريعة، ج٢١، برگۀ ٢٩٨ - ٣٥٦، شماره‌هاي ٥١٥٨ - ٥٤٤٩؛

٦١) **مقاله**، **مقالات**، صد و سي و نه مورد، نک: الذريعة، ج٢١، برگۀ ٣٨٦ - ٤٠٨، شماره‌هاي ٥٥٨٣ - ٥٧١٩؛

٦٢) **مقتل** و كتاب‌هايي كه دربارۀ تنها امام حسين (ع) هستند، به بيش از دو هزار شناسه مي‌رسند، مقتل: نود و هشت مورد، نک: الذريعة، ج٢٢، برگۀ ٢٢ - ٣٥، شماره‌هاي ٥٨٢٦ - ٥٩٢٣؛

٦٣) **مقدمه**، **مقدمات**، سيصد و شصت هشت مورد، نک: الذريعة، ج٢٢، برگۀ ٣٥ - ١٠٨، شماره‌هاي ٥٩٢٧ - ٦٢٩٤؛

٦٤) **مكاتبات**، **مكاتيب**، **مكاتبه**، پنجاه و سه مورد، نک: الذريعة، ج٢٢، برگۀ ١٢٧ - ١٤٥، شماره‌هاي ٦٣٨٥ - ٦٤٣٧؛

مكتوب: يكصد مورد، نک: الذريعة، ج٢٢، برگۀ ١٥٦ - ١٨١، شماره‌هاي ٦٤٨٥ - ٦٥٨٥؛

٦٥) **مناسک**، يكصد و هفتاد و سه مورد، نک: الذريعة، ج٢٢، برگۀ ٢٥٣ - ١٨١، شماره‌هاي ٦٩١٥ - ٧٠٨٧؛

٦٦) **مناقب**، نود و نه مورد، نک: الذريعة، ج٢٢، برگۀ ٣١٤ - ٣٣٦، شماره‌هاي ٧٢٣٧ - ٧٣٣٥؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

٦٧) منتخب، منتخبات، نک: الذريعة، ج٢٢، برگهٔ ٣٦٢ - ٤٤٣، شماره‌هاي ٧٤٤٣ - ٧٨١٠؛

٦٨) منشآت، هشتاد و پنج مورد، نک: الذريعة، ج٢٣، برگهٔ ٢٣ - ٤٥، شماره‌هاي ٧٨٩٦ - ٧٩٨١؛

٦٩) منظومه، چهارصد و پنجاه مورد، نک: الذريعة، ج٢٣، برگهٔ ٤٩ - ١٤٧، شماره‌هاي ٧٩٩٦ - ٨٤٤٢؛

٧٠) منهاج، منهج، يکصد و شصت مورد، نک: الذريعة، ج٢٣، برگهٔ ١٥٤ - ٢٠٠، شماره‌هاي ٨٤٦٧ - ٨٦٢٧؛

٧١) ميزان پيش‌درآمد عنوان گروهي از نام کتاب درموضوع‌هاي گوناگون است، نک: الذريعة، ج٢٣، برگهٔ ٣٠٥ - ٣٢٨، شماره‌هاي ٩٠٨٩ - ٩١٦٩؛

٧٢) نسب، پنجاه و پنج مورد، نک: الذريعة، ج٢٤، برگهٔ ١٣٣ - ١٤٣، شماره‌هاي ٦٦٤ - ٧١٩؛

٧٣) نظم پيش‌درآمد عنوان گروهي از نام کتاب درموضوع‌هاي گوناگون است، يکصد و شصت و چهار مورد، نک: الذريعة، ج٢٤، برگهٔ ١٩٧ - ٢٣٢، شماره‌هاي ١٠٣٤ - ١١٩٧؛

٧٤) نوادر، عنوان گروهي از نام کتاب‌ها در چهار سدهٔ نخست که در آن احاديث نامشهور را گرد مي‌آوردند درموضوع‌هاي گوناگون است، نک: الذريعة، ج٢٤، برگهٔ ٣١٥ - ٣٥٠، شماره‌هاي ١٦٤٩ - ١٨٨٢؛

كتاب‌هاي در ارتباط با الذريعة

١. تبويب الذريعة إلي تصانيف الشيعة

كتاب تبويب الذريعة إلي تصانيف الشيعة نوشته احمد ديباجي اصفهاني (همسر نصرت زهرا ذاکر نوادهٔ دختري آقابزرگ تهراني) که در بمب‌گذاري به ١٨ فروردين ١٣٥٨ به همراه دو فرزند ناکامش محمد ١٩ ساله و علي پانزده ساله شهيد شدند.

كتاب تبويب الذريعة در ٣٦٥ برگه، به سال ١٣٥٢خ / ١٣٩٣ق، چاپخانهٔ اسلاميه در تهران چاپ شده، کتاب‌هاي موجود در الذريعة را بر اساس موضوعاتي چون اخلاقيات، ادبيات، دعاها، اصول دين و... تقسيم کرده است. افسوس تنها يک جلد از آن چاپ شد که دربردارندهٔ بيست موضوع است؛

دکتر محمد ابراهيم ذاکر

٢. فهرس أعلام الذريعة إلي تصانيف الشيعة

كتاب فهرس أعلام الذريعة إلي تصانيف الشيعة با همراهي نوادگان و آشنايان آقابزرگ ليست كامل همۀ نام‌هاي واردشده در اين بيست ٢٩ جلد را بيرون كشيدند و رونويسي كردند.

بيشترين كار را اينجانب محمدابراهيم ذاكر انجام دادم كه يكي نوادگان شيخ از دخترشان فاطمه هستم.

كار من از سال ١٣٥٥ تا ١٣٦٦خ بر روي الذريعة به درازاكشيده شد. من در گردآوري و رونويسي نام كسان [چه مؤلف، مترجم، كاتب، مهدي و مهدي‌إليه و متفرقه] از جلد پانزدهم الذريعة تا ٢٦ را به انجام رساندم، سپس به مرتب‌سازي و يافتن تاريخ زادن، مرگ؛ و يا به گونه‌اي زيستي براي هركدام و آماده سازي نهايي آن براي چاپ كوشش نمودم. اين كتاب پس از سال‌ها كار مشترک، زيرنظر علي‌نقي منزوي فرزند آقابزرگ، در سال ١٣٧٧خ و در سه جلد و ٢٦٩٢ برگه، توسط موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران منتشر شده است؛

٣. معجم المؤلفي الشيعة

كتاب معجم المؤلفي الشيعة نوشته علي فاضل قايني نجفي، او كتاب الذريعة را برپايۀ نام نويسندگان گردآوري كرده است كه تنها يک جلد آن از سوي وزارت ارشاد اسلامي در سال ١۴٠۵ق در تهران به چاپ رسيد؛

۴. الشريعة إلي استدراك الذريعة

الشريعة إلي استدراك الذريعة، نوشته سيد محمد طباطبايي بهبهاني، در سال ١٣٨٣خ از سوي مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي چاپ شده است؛

۵. مع موسوعات رجال الشيعة الامامية

كتاب مع موسوعات رجال الشيعة الامامية؛ تعليقات الذريعة، سيد عبدالله شرف‌الدين در ج١، برگۀ يكم تا ٤٢٨ تعليقات ممتدي را بر الذريعة نوشته است (آقابزرگ تهراني، صحتي، ٧٦)؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۶. مستدرك الذريعة

كتاب مستدرك الذريعة، نوشته سيد عبدالعزيز طباطبايي (۱۳۰۸ - ۱۳۷۴خ) است كه شاگرد آقابزرگ بود ده‌ها سال كوشيد و بيش از دوازده هزار فيش نام كتاب‌هايي را كه به دلايل گوناگون شيخ در دسترس نداشت، گرد آورد، ولي اجل مهلتش نداد و از ميان ما ما رخت بربست، همينک موسسۀ آل‌البيت آن را در دست چاپ دارد، گويا پيرامون ده مجلد شود (آقابزرگ تهراني، صحتي، ٧٤)؛

۷. أضواء علي الذريعة

كتاب أضواء علي الذريعة، نوشتۀ عبدالعزيز طباطبايي است. آن تعليقات وي است كه در طي چندين سال بر الذريعة گردآوري كرده بود. گويا چندين مجلد بشود، همينک موسسۀ آل‌البيت آن را در دست چاپ دارد، گويا پيرامون ده مجلد شود (آقابزرگ تهراني، صحتي، ٧٤)؛

۸. مهذب الذريعة

كتاب مهذب الذريعة نوشتۀ عبدالعزيز طباطبايي يزدي در تهذيب و تنقيح جلدهاي نخستين الذريعة است. كتاب‌هاي ديگر استاد طباطبايي، مانند نهج البلاغة عبر القرون؛ و اهل البيت في المكتبة العربية؛ و مكتبة العلامة الحلي همگي در راستاي تكميل دانشنامۀ الذريعة است (آقابزرگ تهراني، صحتي، ٧٥)؛

۹. ايضاح الطريق

كتاب ايضاح الطريق، نوشتۀ محمود دهسرخي موسوي است. او الذريعة، كشف الظنون و ذيل را يک جا گرد آورده است و تا كنون دو مجلد آن به چاپ رسيده است. (آقابزرگ تهراني، صحتي، ٧٥)؛

۱۰. *تعليقات الذريعة*

تعليقات الذريعة، دكتر علي‌نقي منزوي، يادداشت‌هاي پانوشتي الذريعة از جلد ٤ تا ٢٥، به جز ١٣ و ١٤ كه با قيد مصحح در پاورقي‌هاي آمده است؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۱. تعليقات الذريعة

فهارس الذريعة، استاد احمد منزوي فرزند دوم آقابزرگ، فهرست نام مؤلفان را فراهم كرده است را در پايان جلدهايي كار كردند و به همراه دو فهرست در پايان جلد نهم از ايشان است: يكي فهرست انساب الشعراء [آيينه‌ساز - يوهاري، مايل الهندي] برگهٔ ۱۳۲۲ تا ۱٤٦٥؛ و ديگري فهرس المنظومات و الكتب [آئين اكبري، علامي هندي - يوسفية، ماجد بحراني] برگهٔ ۱٤٦٦ تا ۱۵۳۹، هر دو فهرست را احمد منزوي فرزند دوم آقابزرگ گردآوري كرد كه برپايهٔ فهرست نخست مي‌توان پي برد، چند شاعر با عنوان شيرازي، تهراني، خراساني، حسني، جعفري و چند شاعر نقاش يا خطاط داريم؛

۱۲. فهرست موضوعي الذريعة

فهرست موضوعي الذريعة، واحد كامپيوتري مركز معجم فقهي آيت‌اللّه گلپايگاني آن را فراهم آورده است؛

۱۳. مصنفات شيعه

كتاب مصنفات شيعه، محمد آصف فكرت، ترمه و تلخيصي از الذريعة به زبان پارسي كه چند جلد آن توسط انتشارات آستان قدس رضوي در مشهد به چاپ رسيد؛

۱۴. راهنماي استفاده از الذريعة در تحقيقات حديثي

پايان نامه راهنماي استفاده از الذريعة در تحقيقات حديثي، سعيد زماني، دانشكده علوم حديث، استاد راهنما: كاظم رحمان ستايش، سال دفاع: ۱۳۸٦؛

گفتگو دربارهٔ الذريعة

۱. ***شناسهٔ [مدخل] الذريعة إلي تصانيف الشيعة***، دانشنامهٔ جهان اسلام، ج۱۸، برگهٔ ۸۰۶ - ۸۰۸، زير نظر حداد عادل، بنياد دائرةالمعارف اسلامي، تهران، ۱۳۹۲خ؛

۲. ***الذريعة و طبقات دائرة المعارف‌هاي بزرگ شيعه***، محمدعلي حق‌شناس (فصل‌نامهٔ كتاب، شمارهٔ ۳۵ و ۳٦، پاييز و زمستان ۱۳۷۷، برگهٔ ۷ - ۳۳).

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

٣. ***الذريعة آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني***، عباس اقبال، مجلهٔ يادگار، سال دوم، شمارهٔ ٥، دي ١٣٢٤ / محرم - صفر ١٣٦٥، برگهٔ ٧٦ - ٧٨.

٤. ***الذريعة و آقابزرگ تهراني*** نوشتهٔ علي‌نقي منزوي، كتاب كليات ماه، شمارهٔ ٦٩ و ٧٠، شهريور و مهر ١٣٨٢، برگهٔ ١١٦ - ١٢٣؛ مجلهٔ آينده، ج٦، برگهٔ ٢٤٧ - ٢٥٣؛

٥. ***روش‌شناسي طبقات اعلام الشيعه شيخ آقا بزرگ تهراني***، عوادي.

٦. ***الذريعة في التراث الاسلامي***، سيد عبدالعزيز طباطبايي؛

٧. ***الذريعة إلي تصانيف الشيعة*** (كتاب)، ويكي شيعه. *March 2, 2015. Retrieved April 29, 2015.* .

مجله تحقيقات كتابداري و اطلاع رساني دانشگاهي، مقاله احمد منزوي، اسفند ١٣٥٣ شماره ٤.

٨. ***به كتاب الذريعة***، ناصرالدين انصاري قمي، آئينه پژوهش، سال٥، ش٥-٦ (٢٩-٣٠) بهمن و اسفند ١٣٧٣، ص ١٠٨؛

٩. ***يادداشت‌هاي محقق طباطبايي بر الذريعة***، سيد علي طباطبايي (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ١٣ - ٥٢، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ)؛

١٠. ***يادداشت‌هاي احمد منزوي بر الذريعة***، فرزند دوم شيخ آقابزرگ تهراني، به كوشش علي ميرانصاري (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ٩٠ - ١٠٤، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ)؛

١١. ***مؤلفات لميرها الطهراني***، محمدتقي فقيه، (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ١٦٣ - ١٧٩، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ)؛

١٢. ***يادداشت‌هاي شيخ آقابزرگ تهراني بر نسخه‌هاي خطي***، سيد جعفر اشكوري (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ١٨٠ - ٢١٢، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ)؛

١٣. ***گزارشي از كتاب الذريعة***، اكبر ثبوت، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٢٥ - ٣٠؛

١٤. ***مدخل الذريعة***، دايره‌المعارف ايرانيكا، نوشتهٔ اِتان كُلبرگ كه گزارشي كوتاه از اين دانشنامهٔ سترگ است،

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

Al-dhrah Etan Kohlberg, Encyclopedia iranica, Edited by Ehsan Yarshater, London and Newyork, Routledge & Keygan Paul, 1987 (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٢٠ و ١٠٢)؛

١٥. ***كتاب‌شناسي در ايران و الذريعة إلي تصانيف الشيعة*** (گزينهٔ مقاله‌ها، محمد پروين گنابادي، تهران، گزيدهٔ مقاله‌ها، جيبي، ١٣٥٦خ، برگهٔ ٣٥٣ - ٣٥٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٣١ - ٣٢)؛

١٦. ***كتاب الذريعة و مؤلف آن***، سعيد نفيسي (زندگي‌نامه و خدمات علمي و فرهنگي مرحوم حاج شيخ آقابزرگ تهراني، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي، مهر ١٣٨٧خ، برگهٔ ٤٣ - ٤٧؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٣١)؛

١٧. ***ترجمهٔ مقدمهٔ الذريعة آقابزرگ تهراني***، برگردان به پارسي عبدالحسين طالعي و فائزه اسكندري (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٣٣ - ٥٥)؛

١٨. ***الذريعة و مؤلف آن***، (جلوه، خرداد ١٣٢٥، شمارهٔ ١٠ - ١٢، برگهٔ ٦٦٤ - ٦٦٧؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧٣)؛

١٩. ***الشريعة إلي استدراك الذريعة***، ج٢، سيد محمد طباطبايي بهبهاني (منصور)، (كتاب كليات ماه، آذر ١٣٨٢، برگهٔ ٢٨ - ٢٩؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧٤)؛

۲۰. ***اهميت الذريعة و خاندان حاج آقابزرگ تهراني***، سيد عبدالله أنوار، كتاب كليات ماه، شهريور و مهر ۱۳۸۲، سال ششم، شمارهٔ نهم و دهم، برگهٔ ٤٨ - ٤٩؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۵)؛

۲۱. ***برترين كتاب‌شناسي شيعه، نگاهي به كتاب الذريعة***، ناصرالدين انصاري قمي، مقاله‌اي براي شناساندن الذريعة راهگشاست.

او مي گويد: ۲۹ مجلد الذريعة در ۱۱۵۵٤ برگهٔ وزيري به چاپ رسيده است و دقيق ۵۵۰۹۵ فيش مدخل نام كتاب و رساله است. اگر نام برخي از كتاب‌ها كه مدخل نشده‌اند را بدان بيفزاييم، به شمارگان ۵۵۵۰۰ خواهد رسيد (مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، شمارهٔ ۲۹ و ۳۰، برگهٔ ۵۳ - ٦١؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ۷۷؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۷۷)؛

۲۲. ***تصحيح نام نويسندگان*** [توسط آقابزرگ در الذريعة]، سيد حسن فاطمي (آيينهٔ ميراث، سال چهارم، شمارهٔ ٤، بهار ۱۳۸۱، برگهٔ ۲۷ - ۳٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۸ - ۷۹)؛

۲۳. ***تصحيحات شيخ آقابزرگ تهراني***، سيد حسن فاطمي موحد (ميراث شهاب، سال هشتم، شمارهٔ دوم، تيرماه ۱۳۸۱، برگهٔ ۵۱ - ٦۰؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ۷۹)؛

۲٤. ***تكملة الذريعة***، سيد سعيداختر رضوي (۱۳٤۵ - ۱٤۲۳ق)، به كوشش سيد محمدرضا حسيني جلالي، (نسخه‌پژوهي، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ۱۳۸۵خ، دفتر دوم، برگهٔ ۵۳۷ - ۵۹٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۹)؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۲۵. *شناخت‌نامهٔ الذريعة*، محمد اسفندياري (فصل‌نامهٔ كتاب‌هاي اسلامي، سال نخست، شمارهٔ يک، تابستان ۱۳۷۹، برگهٔ ۱۵ - ۲۱؛ مجلهٔ ميراث شهاب، شمارهٔ ۲۲، دي ۱۳۷۹، برگهٔ ۳٦ - ۳۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸٤)؛

۲٦. *شيخ ابوالفتوح رازي در كتاب شيخ آقابزرگ تهراني*، آثار و ترجمهٔ شيخ ابوالفتوح رازي و خاندان او در الذريعة، اكبر متقيان (مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، شمارهٔ ۹٤، برگهٔ ۱۲۷ - ۱۳۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۷)؛

۲۷. *طرحي در باب تدوين كتاب‌شناسي كتب شيعه*، رضا مختاري (آيينه پژوهش، سال پنج، شمارهٔ پنج و شش، بهمن و اسفند ۱۳۷۳، برگهٔ ۱۰٤ - ۱۱۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۰)؛

۲۸. *علي هامش الذريعة*، سيد احمد حسيني اشكوري (نسخه‌پژوهي، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ۱۳۸۵، دفتر نخست، برگهٔ ۵۹۷ - ٦٦۱؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۲)؛

۲۹. *فهرست كتابخانهٔ علامه روضاتي در اصفهان به روايت الذريعة و ديگر منابع*، محمدرضا زادهوش (نسخه‌پژوهي، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ۱۳۸۵، دفتر نخست، ۱۳۹ - ۱۸۷؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۷)؛

۳۰. ***فهرست كتاب‌هاي شيعه پيش الذريعة***، غلامرضا فدايي عراقي (نشر دانش، شمارهٔ پنج و هفت، برگهٔ ۵۷ - ٦١؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٢)؛

۳۱. ***فهرست مقتل الحسين (ع) در الذريعة و معجم ما كتب عن الرسول***، محمدجواد هوشيار حاجيان (مشكوه، شمارهٔ ٧٦ و ٧٧، پاييز و زمستان ١٣٨١، برگهٔ ١٦٢ - ١٦٧؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٣)؛

۳۲. ***كتاب الذريعة در نظر دانشمند ترک***، مرتضي مدرسي چهاردهي (ارمغان، سال بيست و چهارم، شمارهٔ دو و سه، برگهٔ ١٦٢ - ١٧١؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٤)؛

۳۳. ***كتاب الذريعة و مؤلف آن***، سعيد نفيسي (مجلهٔ سخن، سال دوم، شمارهٔ يازدهم و دوازدهم، دي و بهمن ١٣٢٤، برگهٔ ٨٨٧ - ٨٨٩؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٥)؛

۳۴. ***گذري بر الذريعة***، جهان‌داد معماريان (ضميمهٔ خردنامه همشهري، سوم دي ١٣٨٣؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٥)؛

۳۵. ***لغزش‌هايي در الذريعة***، سيد حسن فاطمي موحد (پايگاه اطلاع‌رساني مؤسسهٔ كتاب‌شناسي شيعه *www.al-athar.ir*؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٧)؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

٣٦. *مهذب الذريعة إلي تصانيف الشيعة* (مجلهٔ حوزه، سال دوم، شمارهٔ هشت، بهمن ١٣٦٣، برگهٔ ١٤٩ - ١٥٠؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٨)؛

٣٧. *نقد امل الآمل از منظر الذريعة*، سيد حسن فاطمي (مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، شمارهٔ ٥٤، برگهٔ ٣٧ - ٤٢؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٩)؛

٣٩. *نقد الذريعة با الذريعة*، سيد حسن فاطمي (مجلهٔ كتاب ماه دين، شمارهٔ ٤٩ و ٥٠، آبان و آذر ١٣٨٠، برگهٔ ٣٨ - ٤٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٠)؛

٤٠. *نقد شصت كتاب دربارهٔ اسامي و نسخه‌هاي خطي آثار شيخ مفيد*، علي‌اكبر زماني‌نژاد، نويسنده تكيه بر كتاب الذريعة دارد (مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، سال سوم، شمارهٔ ١٧، برگهٔ ٥٨ - ١٠٦؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠١)؛

٤١. *انقاذ كتاب الذريعة مما ادرج فيه من الاخطاء و التصرف الشنيعة*، سيد محمدرضا حسيني جلالي (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٣)؛

٤٢. *اهم الآثار المخطوطة، مكتبة صاحب الذريعة*، شيخ محمدهادي اميني (مجله عدل، سال دوم، شمارهٔ هشتم، و سال چهارم، شمارهٔ پنجم، برگهٔ ٢؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٣)؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

٤٣. ***تكمله‌اي بر كتاب الذريعة***، جعفر ثامني (مجلهٔ زبان و علوم قرآن، شمارهٔ يكم و دوم، بهار و تابستان ١٣٧٩، برگهٔ ٧٩ - ٩١؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٤)؛

٤٤. ***درآمدي بر الذريعة***، علي اسفنديارى (فصل‌نامهٔ كتاب‌هاي اسلامي، شمارهٔ دوم، ژولاي ٢٠٠٠، برگهٔ ٣٧ - ٤٢؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٤)؛

٤٥. ***سطور حول كتاب الذريعة***، محمد اسفنديارى، الكتب الاسلاميه، شمارهٔ دوم، ژولاي ٢٠٠٠، برگهٔ ٣٥ - ٣٩؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٤)؛

٤٦. ***مصنفات شيعه***، محمدآصف فكرت (مشكوه، شمارهٔ ٤٧، تابستان ١٣٧٤، برگهٔ ٢٥٠ - ٢٥١؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٥)؛

٤٧. ***معجم مؤلفي الشيعة و پيوند آن با الذريعة***، نجيب مايل هروي (نشر دانش، شمارهٔ سي‌ام، مهر و آبان ١٣٦٤، برگهٔ ٤٧ - ٤٩؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٥)؛

٤٨. ***معرفي الذريعة الي تصانيف الشيعه***، كتابداري (نشريه كتابخانهٔ مركزي و مركز اسناد دانشگاه تهران، ايرج افشار، شمارهٔ چهارم، خرداد و تير ١٣٥٩، برگهٔ ٢٤٧ - ٢٥٣؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٥)؛

٤٩. ***نظرات في الذريعة***، دكتر مصطفي جواد بغدادي ديدگاه‌هاي خود را دربارهٔ الذريعة در چندين شمارهٔ از مجلهٔ البيان در نجف به چاپ رسانده است؛

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

٥٠. ***مهذب الذريعة***، استاد احمد اشكوري حسيني كتاب‌شناس فرزانه، مجله حوزه، سال دوم، بهمن ١٣٦٣، برگهٔ ١٤٩؛ (مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، شمارهٔ ٢٩ و ٣٠، برگهٔ ١٠٨؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ٧٧؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ٧٧؛ مجلهٔ نور علم، شمارهٔ ٣٨، برگهٔ ٤٤)؛

طبقات أعلام الشيعة

طبقات أعلام الشيعة دانشنامهٔ بزرگ زندگي‌نامهٔ بزرگان شيعه است كه بيشتر ايشان از پارسي‌زبانان ايران‌زمين پهناور هستند. اين كتاب دومين دايره‌المعارف چندين جلدي آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) است كه گزاره‌اي گسترده از زندگي‌نامه و كتاب‌هاي بزرگان شيعه از سدهٔ چهارم تا چهاردهم قمري است. آن دانشنامه‌اي تكميل‌كننده الذريعة دانشنامهٔ بزرگ ديگر است. انگيزهٔ آقابزرگ براي گزينش سده چهارم هجرت تا چهاردهم، كار تأليفي گسترده نشده در اين سده‌ها بوده است. نجاشي (د: ٤٥٠ق)، شيخ طوسي (د: ٤٦٠ق)، منتجب‌الدين علي قمي (د: ٥٨٥ق) دوره‌هاي پيشين را گردآوري كرده بودند و اين ده سده در تاريكي قرارداشت، پس برآن شد كه براي هر سده كتابي را در نظر بگيرد و نامي شايستهٔ آن برگزيند. آقابزرگ در اين كتاب بيوگرافي برخي از انديشمندان اهل سنت را كه دربارهٔ خاندان پيامبر (ص) نوشته‌هايي دارند، نيز يادكرده است. كوته‌گويي و كوته‌نويسي، ترتيب الفبايي، گزاره‌اي از بيوگرافي بانوان شيعي و نمايهٔ كتاب‌هاي اين انديشمندان كه يادشده در پايان هر جلد بازگو شده از ويژگي‌هاي اين دانشنامه به شمار مي‌آيد. مي‌توان آن را بزرگترين كار در زمينهٔ دانش تراجم و زندگي‌نامهٔ بزرگان جهان تشيع دانست.

آقابزرگ، برپايهٔ پيماني كه با دو يار انديشمند خود محمدحسين كاشف‌الغطاء (١٢٩٤ - ١٣٧٣ق) و سيد حسن صدر (١٢٧٢ - ١٣٥٤ق) براي پاسخ به ياوه‌سرايي‌هاي جرجي زيدان بسته بود، برآن شد از سال ١٣٢٩ق به نگارش ***الذريعة إلي تصانيف الشيعة*** بپردازد تا هر سه به گونه‌اي نشان دهند، شيعيان فرقه‌اي كوچك و بي‌اثر در تاريخ فرهنگ و تمدن جهان اسلام نيستند، پس نخست براي يافتن كتاب‌ها، رساله‌هاي شيعيان به كتابخانه‌هاي فراواني در شهرهاي گوناگون برود تا بتواند تاليفات اين انديشمندان بزرگ را رديابي كرده، گِرد آورد. او هم‌زماني برآن شد در كنار آن، توجهي به زندگي‌نامهٔ

نويسندگان آن‌ها نيز داشته باشد و بدين گونه بود كه در گام نخست نام آن را ***وفيات أعلام الشيعة بعد الألف من هجرة صاحب الشريعة*** نهاد، سپس برآن شد كه نامي ويژه و شايسته براي هر سده برگزيند و نام فراگيري نيز براي همهٔ مجلدات آن كه تا كنون هفده جلد به چاپ رسيده است، نام ***طبقات أعلام الشيعة*** نهاد، چون برخي از انديشمندان سدهٔ ۱۴ در زمان چاپ زنده بودند، برآن شد تا واژهٔ وفيات را به طبقات تبديل كند.

نوابغ الرواة في رابعة المآت؛ زندگي‌نامهٔ ۱۲۵۲ انديشمند شيعه.

إزاحة الحلک الدامس بالشموس المضيئة في القرن الخامس؛ بيوگرافي ۴۱۶ دانشمند شيعه.

الثقاة العيون في سادس القرون؛ زندگي‌نامهٔ ۷۰۸ انديشمند شيعه در اين سده، مانند انوشيروان و خيام.

الأنوار الساطعة في المائة السابعة؛ سرگذشت ۳۰۰ انديشمند شيعه.

الحقائق الراهنة في تراجم أعيان المائة الثامنة؛ زندگي‌نامهٔ ۳۲٦ انديشمند شيعه.

الضياء اللامع في عباقرة القرن التاسع؛ زندگي‌نامهٔ ۲۷٦ انديشمند شيعه.

إحياء الداثر من مآثر أهل القرن العاشر؛ زندگي‌نامهٔ ۷۲۲ انديشمند شيعه.

آقابزرگ گويد:

من بخش هزارهٔ دوم را كه از سدهٔ ۱۱ آغاز مي‌شود بدين گونه بازمي‌گويم: البدور الباهرة بعد المائة العاشرة في العلماء الذين نشئوا بعد الألف من الهجرة إلي العصر الحاضر، چهار جلد: ۱. الروضة النضرة في علماء المائة الحاديةعشر؛ ۲. الكواكب المنتثرة في القرن الثاني بعد العشرة؛ ۳. الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة؛ ٤. نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، چاپ در نجف و تهران. (نک: الذريعة، ج۳، ۷۱)

الروضة النضرة في علماء المائة الحاديةعشرة؛ سرگذشت زندگي ۱۷۵۱ انديشمند جهان تشيع.

الكواكب المنتثرة في القرن الثاني بعد العشرة؛ زندگي‌نامهٔ ۲۰۹٦ انديشمند شيعه.

الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة؛ بخشي از سدهٔ ۱۳ تا حرف ع در۳ جلد گرد آمده است كه بيوگرافي ۲۷۲۰ دانشمند است.

نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر؛ بخشي از سدۀ ١٤ تا حرف غ در ۴ جلد گرد آمده است كه زندگي‌نامۀ ۲۲۷۵ انديشمند هم‌روزگار صاحب‌الذريعة است.

۱۲۸٤۲ شناسۀ انديشمندان شيعه در يازده سده از چهارم تا چهاردهم هجرت

طبقات أعلام الشيعة دومين كتاب ارزشمند و گسترده‌نويسي‌شدۀ آقابزرگ است كه يک دورۀ يازده سده‌اي از رجال‌شناسي شيعه است كه افزون بر آن، تحليل‌گر فضاي حاكم بر زندگاني سياسي، اجتماعي و فرهنگي پارسي‌زبانان، به ويژه شيعيان مي‌باشد. زمان درگذشت؛ يا آخرين زمان رديابي از زيستن هر انديشمند، ملاک قرارگرفتن او در هر سده شده است. اين كتاب دائرة‌المعارف بزرگ رجال‌شناسي شيعه به شمار مي‌رود كه ۱۷ جلد است.

اول: معيارهای نويسنده در ترجيح شيعه بودن صاحبان ترجمه:

دوم: راهكار محقق تهرانی برای حل مشكل اشتراك اسما:

بسياری از راويان، در اسم يا لقب يا كنيه اشتراك دارند. اين‌گونه اسما و كنيه‌ها و لقب‌ها، در اسانيد روايات پيش می‌آيد و تميز ميان آنها دشوار است. برای حل اين مشكل، شيخ آقابزرگ نگاهی تحليلی به اسماء مشترك دارد و گاهی از طبقه صاحب ترجمه استفاده می‌كند تا دوره زمانی او را معين سازد - گرچه به شكل تقريبی - تا او را به نشانه‌هايی برای استدلال دقيق برساند

آقابزرگ در نگارش و گرد آوري هر دو دانشنامۀ خود طبقات أعلام الشيعة و الذريعة إلي تصانيف الشيعة ويژگی‌هايي يگانه و بي‌همتا در امانت‌داري به باورهاي خود و نوشته‌هايشان دارند، مانند:

فاكتورهاي ارزيابي آقابزرگ براي نشان‌دادن تشيع انديشمندان دربرگيرندۀ:

الف) باور به عدل و امامت دو اصل بنيادين تشيع؛

ب) سرودۀ سرايندگان، سروده احساسات دروني و عاطفي و باورهاي عقيدتي هركس است؛ بنابراين، داشتن يک؛ يا چند بيت سروده دربارۀ خاندان پيامبر (ص)، مانند:

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

تشيع عامر فرزند عامر بصري با سروده‌اش دربارۀ امام زمان (ع) و محمدسعيد قريشي به سروده‌اش در ستايش امام رضا(ع) تكيه مي‌كند؛ و يا گفتار ستايش‌آميز انديشمندان شيعه از سروده‌هاي آنان، مانند او در سرگذشت زندگي سليمان فرزند عبدالقوي به سرودۀ او در ستايش اميرالمومنان (ع)، و تكيه بر گفتۀ قاضي نوراللّه شوشتري (۹۵۶ - ۱۰۱۹ق) در كتاب مجالس المؤمنين دربارۀ علي فرزند حسين حلي استناد مي‌كند كه گفته سروده‌هايي در ستايش خاندان پيامبر (ص) دارد؛

ج) داشتن صلوات بر محمد پيامبرخدا (ص) و خاندانشان در آثار آنان، مانند: داشتن صلوات در يكي از نوشته‌هاي ياقوت مستعصي، اسماعيل فرزند محمد فرزند اسحاق و محمد فرزند حسن بيهقي، ايشان را شيعه به شمار مي‌آورد؛

د) بهره‌وري از منابع اهل سنت دربارۀ انديشمنداني كه ايشان رافضي و شيعه يادكرده‌اند، تشيع آنان را مستند مي‌كند، مانند:

ابن‌حجر در لسان الميزان، ابراهيم فرزند علی فرزند عيساي رازی شيعه به شمار مي‌آورد درباره‌اش مي‌گويد: «إنه شيخ من الشيعة»؛ و يا در لسان الميزان دربارۀ ابراهيم فرزند محمد فرزند عرفه گويد: او گرايش‌هاي به تشيع دارد؛

سمعاني در انساب در زندگي‌نامۀ احمد فرزند عبداللّه فرزند احمد ورّاق گويد: «إنه رافضي مشهور» / او شيعه‌اي نامور است.

ه) هم‌چنين سرگذشت زندگي برخي از انديشمندان اهل سنت را كه دربارۀ خاندان پيامبر (ص) كتاب نوشته‌اند؛

و) صاحب ترجمه در طريق روايتی فقيهان شيعه باشد: بودن يک انديشمند در مسير روايتي يكي از فقيهان بزرگ شيعه، براي شيعه بودنش نشانه‌اي به شمار مي‌آيد؛ يا از يك فقيه بزرگ شيعی روايت كرده؛ و يا شاگرد يكی از بزرگان شيعه باشد. او اين قرينه را به قرينه‌هاي ديگر می‌پيوندد تا تشيع دانشمندی را نتيجه بگيرد و در كتاب طبقات ياد كند، مانند:

آقابزرگ احمد فرزند محمد فرزند حسين بزاز را بدين‌گونه گزاره مي‌كند و گويد: شيخ صدوق (د: ۳۸۱ق) در كمال الدين از او روايت كرده است. هم‌چنين در دربارۀ حسن فرزند ابراهيم فرزند جعفر گويد: او از ابوعبداللّه محمد فرزند ابراهيم نعمانی شاگرد كلينی روايت كرده و شيخ مفيد نيز از او روايت كرده است.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

ز) صاحب ترجمه، كتابی درباره اهل‌البيت(ع) نوشته باشد، هرچند كه به اهل سنت نزديک باشد، اين قرينه نشانه‌اي از تشيع صاحب ترجمه خواهد شد، مانند: آقابزرگ در گزارۀ احمد فرزند عبدالله ابونعيم اصفهاني (۳۳۶ - ۴۳۰ق / ۹۴۷ - ۱۰۳۸م) می‌آورد كه نوشته‌هايي دربارۀ خاندان پيامبر (ص) دارد.

مراحل چاپ طبقات

طبقات أعلام الشيعة در سه مرحله به چاپ رسيده است:

الف) چاپ نجف: آقابزرگ به جهت گردآوري كامل سرگذشت زندگي انديشمندان دو سدۀ سيزدهم و چهاردهم، در گام نخست اقدام به چاپ اين دو سده كرد كه سدۀ چهاردهم در چهار جلد و تا پايان حرف غ و سدۀ سيزدهم تا پايان حرف ع در زمان زيستن خود در نجف كرد، شش جلد براي دو سده در نجف؛

ب) چاپ بيروت: علي‌نقي منزوي در نيمۀ دوم دهۀ چهل خورشيدي ناگزيرانه به بيروت رفت و در اين دورۀ ماندگاري در اين شهر با اجازۀ پدر به تصحيح و آماده‌سازي سده‌هاي چهار تا هشت به موازات كار پدر در نجف پرداخت كه نخستين جلد آن سدۀ چهارم يک سال پس از گذشت پدر از زير چاپ بيرون آمد و به تدريج تا نيمۀ نخست دهۀ پنجاه به سدۀ هشتم رسيد؛ زمان زيست پدرشان آقابزرگ، توسط فرزندش انجام شد. او مسوده‌هاي كتاب را از نجف به بيروت برد و تصحيح و چاپ آنها را زير نظر خود انجام داد، چهار جلد براي چهار سده در بيروت؛

ج) چاپ در تهران: دكتر منزوي پس از بازگشت به تهران در سال ١٣٥٤خ در كنار چاپ جلد ٢٤ و ٢٥ الذريعة إلي تصانيف الشيعة به تصحيح و چاپ طبقات أعلام الشيعة سده‌هاي نهم تا دوازدهم روي آورد. خواهرزادۀ ايشان محمدابراهيم ذاكر در رونويسي زندگي‌نامه‌ها از روي كتاب دست‌نويس آقابزرگ بر روي فيش‌ها ده در بيست سانت جهت تصحيح و آماده‌سازي براي فرستادن به چاپخانه در دسترس دايي خويش منزوي مي‌گذاشت، پس از تصحيح نهايي ايشان به چاپخانه فرستاده مي‌شد و افزون برآن نمايه‌هاي پايان اين چهار جلد را نيز براي كمک به دايي خويش به انجام رسانيد، چهار جلد براي چهار سده در تهران.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

انتشارات دارالمرتضي بخش نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر را ۵ جلد به کوشش عبدالعزيز طباطبايي و محمد طباطبايي بهبهاني چاپ کرد.

محمدعلي روضاتي تکمله‌اي بر طبقات اعلام الشيعه نوشته است. اين اثر به کوشش محمد برکت در سال ۱۳۹۱ش از سوي کتابخانه مجلس شوراي اسلامي چاپ شده است.

سدهٔ چهارم) ***طبقات أعلام الشيعة، نوابغ الرواة في رابعة المئات***، «آدم بن محمد القلانسي - يعقوب بن يوسف بن يعقوب»، به کوشش علي‌نقي منزوي، بيروت، دارالکتاب العربي، ۱۳۹۰ق / ۱۹۷۱م، ۳٦٥ برگه [فهرس عام ۳۰] + ٤٦ برگه مقدمه دکتر علي‌نقي منزوي دربرگيرندهٔ: زندگي‌نامهٔ آقابزرگ؛ چگونگي چاپ اين جلد؛منابع مؤلف در گردآوري همهٔ دانشنامهٔ طبقات أعلام الشيعة؛

سدهٔ پنجم) ***طبقات أعلام الشيعة، النابس في القرن الخامس***، «الآبي (الآوي) - يوسف بن نجم‌الدين أيوب»، به کوشش علي‌نقي منزوي، بيروت، دارالکتاب العربي، ۱۳۹۱ق / ۱۹۷۱م، ۲۲۹ برگه [فهرس عام ۲۰] + دو برگه مقدمهٔ دکتر علي‌نقي منزوي.

سدهٔ ششم) ***طبقات أعلام الشيعة، الثقاة و العيون في سادس القرون***، «الآملي - اليوسفي»، به کوشش علي‌نقي منزوي، بيروت، دارالکتاب العربي، ۱۳۹۲ق / ۱۹۷۲م، ۳٦۳ برگه [فهرس عام ۲۰] + دو برگه مقدمهٔ دکتر علي‌نقي منزوي؛

سدهٔ هفتم) ***طبقات أعلام الشيعة، أنوار الساطعة في المائة السابع***، به کوشش علي‌نقي منزوي، بيروت، دارالکتاب العربي، ۱۹۷۲م، ۲۳۱ برگه [فهرس عام ۳۰] + دو برگه مقدمهٔ دکتر علي‌نقي منزوي.

سدهٔ هشتم) ***طبقات أعلام الشيعة، الحقايق الراهنة في المائة الثامنة***، «الآملي - يونس بن احمد الحسيني»، به کوشش علي‌نقي منزوي، بيروت، دارالکتاب العربي، ۱۹۷۵م، ۲۷۱ برگه [فهرس عام ۲۹] + دو برگه مقدمهٔ دکتر علي‌نقي منزوي.

سدهٔ نهم) ***طبقات أعلام الشيعة، الضياء اللامع في من ثوي عباقرة القرن التاسع***، «الآملي - يونس بن علي بن يونس»، به كوشش علي‌نقي منزوي، دانشگاه تهران، ۱۳۶۲خ، ۲۲۵ برگه [الفهارس: فهرست ۱۰۳ كتابخانهٔ مورد بهره‌وري آقابزرگ ٤٤ برگه؛ فهرس عام ۳۱ + جدول الرموز سه برگه] + شش برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي.

سدهٔ دهم) ***طبقات أعلام الشيعة، إحياء الداثر من مآثر أهل القرن العاشر***، «آدم بن الحسن بن سمک بن محمد - يوسفي»، به كوشش علي‌نقي منزوي، دانشگاه تهران، ۱۳٦٦خ، ۳۰۵ برگه [فهرس آثار المترجمين ۲۱ + پنج برگه غلطنامه] + هشت برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي.

سدهٔ يازدهم) ***طبقات أعلام الشيعة، الروضة النضرة في تراجم علماء المائة الحادية‌عشرة***، «الآخوند - محمديونس الهمداني»، علي‌نقي منزوي، موسسه اسماعيليان، قم ، ۱۳٦۸خ، ۷۲۵ برگه [فهرس عام ۷۲] + سيزده برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي + سه برگه غلطنامه.

سدهٔ دوازدهم) ***طبقات أعلام الشيعة، الكواكب المنتشرة في القرن الثاني بعد العشرة***، «آخوند جان - محمديونس الهمداني الخطاط»، به كوشش علي‌نقي منزوي، دانشگاه تهران، ۱۳۷۲خ، ۹٦۱ برگه [فهرس عام ۱۱۸ + غلطنامه پنج برگه] + شانزده برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي.

سدهٔ سيزدهم - يک) ***طبقات أعلام الشيعة، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة***، قسم الأوّل [الشيخ محمّدابراهيم الاصفهاني - الشيخ المولي حيدرقلي النيشابوري]، ۹۱٤ شناسهٔ كسان + بخش المستدرک شيخ ميرزا ابوالحسن الكاشاني - السيد حسين الحلي، ۲۱ شناسهٔ ديگر در مستدركات، برابر ۹۳۵ شناسه، مطبعة العلمية، نجف، ۱۳۷۴ق / ۱۹۵۴م، ۴۹۲ برگه [يک برگه مقدمهٔ مؤلف + ۴۵۰ برگه متن + هشت برگه مستدركات + دو برگه ملاحظات + ۲۲ برگه فهرس + چهار برگه غلطنامه، يک برگه سپاس‌نامهٔ مؤلف].

سدهٔ سيزدهم - دو) ***طبقات أعلام الشيعة، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة***، قسم الثاني [ميرخدابخش الهندي- الميرزا محمّدعلي قائمة الدين]، ٦۵۳ شناسهٔ كسان [۹۱۵ تا ۱۵٦۷] مطبعة القضاء، نجف، ۱۳۷۷ق / ۱۹۵۸م، ۳٦۰ برگه [۴۹۳ تا ۸۵۲، يک برگه مقدمهٔ مؤلف + ۳۴۰ برگه متن + ۱۷ برگه فهرست].

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

سدهٔ سیزدهم - سه) ***طبقات أعلام الشيعة، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة***، قسم الثالث، فكسيمله، به كوشش محمّدحسين حسيني جلالي، *The Open School, P.O.BOX 53573, CHICAGO, IL 60653 - 0398* [المولي علي بن الميرزا محمّد الرشتي - الشيخ يونس بن مظفر النجفي]، ۱۱۳۲ شناسهٔ كسان، رونويسي از خط صاحب الذريعة و خط آقابزرگ، شيكاگو، ۱۳۷۸خ.

سدهٔ سیزدهم: ۱۵۶۷ + ۲۱ + ۱۱۳۲ = ۲۷۲۰

طبقات أعلام الشيعة، القسم الثالث من جزء الثاني، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، تصحيح حيدر محمدعلي البغدادي و خليل نايفي، مؤسسة الامام الصادق (ع)، ۱٤۲۷ق.

سدهٔ چهاردهم - یک) ***طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر***، القسم الأوّل، [الشيخ ابراهيم الأردبيلي - الشيخ حسن اللنكراني]، ۸۸۲ شناسهٔ كسان + ۲۱ شناسهٔ ديگر در مستدركات الشيخ ابراهيم آل‌مروة العاملي - الشيخ حسن اللنكراني برابر ۹۰۳ شناسه، مطبعة العلمية، نجف، ۱۳۷۳ق / ۱۹٥٤م، ٤۹۲ برگه [متن ٤٥٥ برگه + مستدرک ده برگه + فهرست ۱۸ برگه + غلطنامه چهار برگه + تنبيهات سه برگه] + مقدمهٔ مؤلف ده برگه.

سدهٔ چهاردهم - دو) ***طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر***، القسم الثاني، [السيد الحسون البراقي- السيد صادق الهندي النجفي]، ٥٤۲ شناسهٔ كسان [۸۸۳ - ۱٤۲٤] + [۲۳ - ٤۷] ۲٥ شناسهٔ ديگر در مستدرک، مطبعة العلمية، نجف، ۱۳۷٥ق / ۱۹٥٦م، ٤٤۰ برگه [٤۹۲ - ۹۳۲] مقدمه يک برگه + متن ۳٦٤ برگه + مستدرک ۱٤ برگه + فهرس ۱٤ برگه + ملاحظات هشت برگه + غلطنامه چهار برگه + سپاس‌نامه و پوزش‌خواهي دو برگه.

سدهٔ چهاردهم - سه) ***طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر***، القسم الثالث، [الشيخ صالح الحريري - السيد علوي الحضرمي]، ۳۷۰ شناسهٔ كسان [۱٤۲٥ - ۱۷۹٥]، مطبعة الآداب، نجف، ۱۳۸۱ق / ۱۹٦۲م، ۳٥۷ برگه [۹۳۳ - ۱۲۹۰] مقدمه يک برگه + متن ۳٤٥ برگه + فهرس ۹ برگه + غلطنامه دو برگه + سپاس‌نامه و پوزش‌خواهي دو برگه.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

سدهٔ چهاردهم - چهارم) ***طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر***، القسم الرابع، [الشيخ علي ابوالوردي - الشيخ غلام‌علي البارفروشي]، ٤٣٢ شناسهٔ کسان [١٧٩٦ - ٢٢٢٨]، مطبعة الآداب، نجف، ١٣٨٨ق / ١٩٦٨م، ٣٨٦ برگه [١٢٩٢ - ١٦٧٨] مقدمه یک برگه + متن ٣٥٠ برگه + فهرس ١٣ برگه + غلطنامه یک برگه + سخن مصحح سه برگه ؛

سدهٔ چهاردهم ٢٢٢٨ + ٤٧ = ٢٢٧٥ شناسهٔ کسان

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، تجديد چاپ چهار جلد سدهٔ ١۴ به همراه چاپ جلد پنجم حرف «ف» تا «ي» به کوشش محمد طباطبايي بهبهاني در انتشارات کتابخانهٔ مجلس شورا در تهران به سال ١٣٩٥خ به انجام رسيد.

تجديد چاپ مجلس شورا

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد الأوّل، للعلّامة آغابزرك الطهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، حقّقه و علّق عليه محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ١۴٣۴ق / ١٣٩٥ش، مقدمة شيخ محمدحسين آل‌كاشف‌الغطاء + مقدمة آغابزرك الطهراني + آتش الاصفهاني (١. السيد آغا الأرومي - ٩٢٧. الشيخ حُسْن‌علي الأخباري الكشميري) ٩٢٧ شناسه، ٧٠۶ + سج = ۶۴ برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد الثاني، للعلّامة آغابزرك الطهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، حقّقه و علّق عليه محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ١۴٣۴ق / ١٣٩٥ش، السيد حسون البراقي (٩٢٨. الشيخ حسّون الحلي - ١۴٩٩. السيد صالح العطّار الأردبيلي) ۵٧١ شناسه، ٧٠٧ - ١٣١٠ = ۶٠٣ برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد الثالث، للعلّامة آغابزرك الطهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، حقّقه و علّق عليه محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ۱۴۳۴ق / ۱۳۹۵ش، (۱۵۰۰. السيد صالح الكيشوان القزويني - ۱۸۷۳. السيد علوي الحضرمي) ۳۷۳ شناسه، ۱۳۱۱ - ۱۷۴۴ = ۴۳۳ برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد الرابع، للعلّامة آغابزرك الطهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، حقّقه و علّق عليه محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ۱۴۳۴ق / ۱۳۹۵ش، (۱۸۷۴. السيد محمدعلي الأنزاجي - ۲۳۰۷. الشيخ غلامعلي البارفروشي) غيبي الاصفهاني، ۳۷۳ شناسه، ۱۷۴۵ - ۲۱۶۲ = ۴۱۷ برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد الخامس، للعلّامة آغابزرك الطهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ۱۴۳۴ق / ۱۳۹۵ش، الفاضل الأردكاني (۲۳۰۸. السيد الفاضل كمال‌الدين الحلي - ۳۱۸۵. السيد يونس الأردبيلي)، ۷۷۷ شناسه، ۲۱۶۳ - ۲۸۴۷ = ۶۸۴ برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد السادس (فهارس: الأعلام المذكورون ضمناً، تصانيف المترجمين، الطوائف و الأسر و الجمعيات، الآعلام الجغرافية، المكتبات، المدارس، المساجد، المزارات، موادّ التواريخ)، للعلّامة آغابزرك الطهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، حقّقه و علّق عليه محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ۱۴۳۴ق / ۱۳۹۵ش، ۲۸۴۸ - ۳۵۵۴ = ۷۰۶ برگه.

گفتگو دربارۀ طبقات أعلام الشيعة

۱. ***طبقات اعلام الشيعه***، پرويز اذكايي (معارف، دورۀ دهم، شمارۀ دوم و سوم، مرداد و اسفند ۱۳۷۲، برگۀ ۱۱۱ - ۱۲۶؛ يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگۀ ۱۰۴)؛

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

٢. ***روش‌شناسی طبقات أعلام الشيعة شيخ آقابزرگ تهرانی***، العوادی، امجد رسول محمد، مترجم: طالعی، عبدالحسين، پايگاه مجلات تخصصی نور، مجله: كتاب شيعه، شماره ٤، پاييز و زمستان ١٣٩٠، (١٠ صفحه، از ٢٠٢ تا ٢١١)، به آدرس: *http:| | www.noormags.ir| view| fa| articlepage| 1000351*.

٣. ***يادداشت‌هاي سيد محمد جزايري بر طبقات أعلام الشيعة***، به كوشش سيد جعفرحسيني اشكوري (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ٥٣ - ٨٩، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ)؛

٤. ***چند نكته دربارۀ تصحيح كرام البررة*** [في القرن الثالث بعد العشرة]، القسم الثالث، تصحيح حيدر محمدعلي البغدادي و خليل نايفي، مؤسسة الامام الصادق (ع)، ١٤٢٧، (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ١٤٢ - ١٥٠، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ)؛

٥. ***چند شرح‌حال افتاده از چاپ اخير نقباء البشر***، سيد محمد طباطبايي (منصور)، (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ١٥١ - ١٦٢، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ)؛

٦. ***تاريخ تشيع بر مدار طبقات أعلام الشيعة***، محمد كريمی زنجانی‌اصل (كتاب ماه كليات، شماره ٦٩ و ٧٠، شهريور و مهر ١٣٨٢، برگۀ ١٢٤ - ١٢٩؛ يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگۀ٧٨)؛

٧. ***طبقات اعلام الشيعه***، علي‌رضا ذكاوتي قراگزلو (مجلۀ آيينۀ پژوهش، سال پنجم، شمارۀ سوم، مهر و آبان ١٣٧٣، برگۀ ٧١ - ٧٣؛ يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگۀ ١٠٤)؛

٨. ***معجم أعلام الشيعة***، سيد عبدالعزيز طباطبايي يافته‌هاي خود را از تراجم و سرگذشت انديشمندان كه از چشم آقابزرگ دور مانده است، در يک كتاب بدين نام گردآورد، چون محدود و معدود است، ترتيب آن برپايۀ حروف الفب است و نه چون طبقات برپايۀ سده، هنوز به چاپ نرسيده است؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۹. *تعليقات علي طبقات أعلام الشيعة*، سيد عبدالعزيز طباطبايي كه هنوز به چاپ نرسيده است (آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۳)؛

۱۰. *تعليقات علي طبقات أعلام الشيعة*، شيخ محمدرضا جعفري (آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۳)؛

۱۱. *نقد و بررسي طبقات أعلام الشيعه*، سيد عبدالله شرف‌الدين عاملي موسوي كه در كتاب پرآوازۀ نويسنده ***مع موسوعات رجال الشيعة***، ج۱، ٤۲۸ - ٦۹۰ [۲٦۲ برگه] به چاپ رسيد جلد نخست آن ويژۀ بررسي الذريعة از برگۀ ۱ - ٤۲۷ و بررسي طبقات از ٤۲۸ - ٦۹۰ است كه در بيروت به سال ۱٤۱٤ق در سه جلد به چاپ رسيد؛

۱۲. *فهرست‌هاي فني و كليدي*، و افزون برآن رونويسي فيش‌هاي مدخل‌ها براي فرستادن به چاپخانه، گردآوري محمدابراهيم ذاكر از نوادگان آقابزرگ است. فهرست نام كتاب‌ها و رساله‌ها در پايان هر جلد آمده است (آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۳)؛

۱۳. *أحسن الأثر في أعلام القرن الخامس‌عشر*، سيد احمد اشكوري سدۀ پانزده را به حرمت استادش آقابزرگ، پيوست آن كرد و بدان افزود (آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۳)؛

مقاله‌هاي نوشته شده دربارۀ آقابزرگ تهراني

۱. اتوبيوگرافي و خودنگارۀ شيخ آقابزرگ تهراني

اتوبيوگرافي و خودنگارۀ شيخ آقابزرگ تهراني در پايان عمر كه در كتاب كشكول ايشان آمده و بيشتر به ساليان آغازين زندگي و آموزش و پرورش ايشان بازمي‌گردد، آقابزرگ بخش پس از سفر به عراق را نيز دنبال كرده و به جامانده‌ها را بر دوش فرزند بزرگشان دكتر علي‌نقي منزوي سپردند (يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگۀ ۱۹)؛

۲. محمدمحسن الطهراني

محمدمحسن الطهراني، گفتاري بسيار كوتاه از آيت‌اللّه سيد حسن صدر فرزند هادي (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ق) يكي از دو هم‌پيمان ايشان در پاسخ‌دهي به جرجي زيدان (د: ۱۹۱۸م) دربارۀ سرگذشت زندگي آقابزرگ به نقل از كتاب تكملة أمل الآمل كه گفتاري از استادي مسن‌تر براي هم‌پيماني با سن كمتر است و اين مقام آقابزرگ را در سن جواني بازگو مي‌كند[۱].

۳. آغابزرگ (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)

آغابزرگ (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، شيخ محدثي العصر و امام الفهرسة و السير و التاريخ و علامة الحديث و الرجال، گفتاري به شيوۀ دانشنامه‌نويسي از استاد دكتر حسين علي محفوظ عراقي در نخستين سالگرد درگذشت شيخ آقابزرگ تهراني، اين نيز گفتاري ارزشمندي از استادي دربارۀ يک استاد ديگر است[۱].

---

[۱] يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگۀ ۱۹ و ۱۴۶ - ۱۴۷.

۴. الشيخ محمدمحسن الطهراني الشهير بآغابزرگ النجفي

كتاب الشيخ محمدمحسن الطهراني الشهير بآغابزرگ النجفي سرگذشت زندگي آقابزرگ از زبان سيد محمدرضا اعرجي نجفي در كتاب چاپ نشدهٔ وي به نام بقايا الأطياب در زماني كه شيخ در نود و سه سالگي مي‌زيست كه داراي نكاتي بسيار ارزشمند از زندگي استادش است[۲].

۵. مدخل آقابزرگ

مدخل آقابزرگ در دايره‌المعارف ايرانيكا، نوشتهٔ حامد الگار كه بيوگرافي كوتاهي از زيستن شيخ آقابزرگ تهراني است.

AQA (AGA) BOZORG TEHRANI, H. Algar, Encyclopedia iranica, Edited by Ehsan Yarshater, London and Newyork, Routledge & Keygan Paul, 1987[3]

۶. نابغه فقه و حديث

نابغه فقه و حديث، نوشتهٔ سيد نعمت‌اللّه جزايري است[٤].

---

[۱] يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۹ و ۱۴۸ - ۱۵۷

[۲] يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۹ و ۱۵۸ - ۱۶۱.

[۳] يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۲۰

[٤] قم، مجمع‌الفكر الاسلامي، ۱۴۱۸ق، برگه ۴۶۸.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۷. شرح حال آيت‌اللّه آقاي حاج شيخ آقابزرگ طهراني

شرح حال آيت‌اللّه آقاي حاج شيخ آقابزرگ طهراني، سيد محمدعلي روضاتي مدخل آقابزرگ در دايره‌المعارف ايرانيكا، نوشتهٔ حامد الگار كه بيوگرافي كوتاهي از زيستن شيخ آقابزرگ تهراني است[۱].

۸. زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني

زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، سيد محمدحسين حسيني جلالي، ترجمه محمدعلي اردوبادي، تهران، كتابخانه مجلس، ۱۳۸۲خ.

۹. اجازه و مكتوب آقابزرگ تهراني به ميرزامحمدعلي اردوبادي

اجازه و مكتوب آقابزرگ تهراني به ميرزامحمدعلي اردوبادي به انضمام مادّهٔ تاريخ وفات آقابزرگ، به كوشش و تصحيح عبداللّه غفراني چاپ شد[۲].

۱۰. ده نامهٔ آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ به آيت‌الله شهيد سيد محمدعلي قاضي طباطبايي تبريزي

ده نامهٔ آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ به آيت‌الله شهيد سيد محمدعلي قاضي طباطبايي تبريزي، به كوشش عبدالحسين طالعي (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۵۶ - ۶۲)؛

---

[۱] يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۲۲ - ۲۴.

[۲] جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ۱۰۵ - ۱۴۱، مجمع ذخائر اسلامي، قم، ۱۳۸۹خ.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۱. پيام آقابزرگ به كنگرهٔ هزارهٔ شيخ طوسي

پيام آقابزرگ به كنگرهٔ هزارهٔ شيخ طوسي، مشهد، ۱۳۴۸خ (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۶۳ - ۶۵)؛

۱۲. مقاله‌نامهٔ كتاب‌شناسي بزرگ شيعه، علامه شيخ آقابزرگ

مقاله‌نامهٔ كتاب‌شناسي بزرگ شيعه، علامه شيخ آقابزرگ، حميد سليم گندمي (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۶۶ - ۱۰۶)؛

۱۳. گاه‌شمار زندگي و فهرست آثار علامه شيخ آقابزرگ تهراني

گاه‌شمار زندگي و فهرست آثار علامه شيخ آقابزرگ تهراني، صديقه شاكري (زندگي‌نامه و خدمات علمي و فرهنگي مرحوم حاج شيخ آقابزرگ تهراني، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي، مهر ۱۳۸۷، برگهٔ ۱۷۳ - ۲۴۸؛

۱۴. آخرين گفتگو با استاد فقيد سيد عبدالعزيز طباطبايي نسخه‌شناس بزرگ معاصر

آخرين گفتگو با استاد فقيد سيد عبدالعزيز طباطبايي نسخه‌شناس بزرگ معاصر [دربارهٔ آقابزرگ و الذريعة]، علي‌محمد بيرجندي[1].

[1] ميراث جاويدان، سال سوم، شمارهٔ ۳ و ۴، برگهٔ ۱۵۸ - ۱۶۱؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۶۹.

۱۵. آقابزرگ تهراني

آقابزرگ تهراني، كاظم موسوي بجنوردي، دايره‌المعارف بزرگ اسلامي، ج۱، برگهٔ ۴۵۵ - ۴۵۶، تهران، مركز دايره‌المعارف بزرگ اسلامي، ۱۳۷۴؛ (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۶۹)؛

۱۶. آقابزرگ تهراني، محمدمحسن (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)

آقابزرگ تهراني، محمدمحسن (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، كتاب‌شناس، فقيه، نوشتهٔ جعفر گلشن روغني است[1].

۱۷. آقابزرگ طهراني، محمدمحسن بن علي

آقابزرگ طهراني، محمدمحسن بن علي، كاظم موسوي بجنوردي (دايره‌المعارف كتابداري و اطلاع‌رساني، سازمان اسناد و كتابخانهٔ ملي ايران، ۱۳۸۱، ج۱؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۰)؛

۱۸. اجازات الأعلام

اجازات الأعلام، فهرست نسخه‌هاي خطي اجازات موجود در كتابخانهٔ حضرت آيت‌اللّه مرعشي نجفي، گردآوري علي صدرايي خويي است[1].

---

[1] فرهنگ ناموران معاصر ايران، سازمان تبلغيات اسلامي، حوزهٔ هنري سوره، مهر ۱۳۸۱، ج۱، برگهٔ ۲۳۰ - ۲۳۴؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۰.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۱۹. اجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة، شيخ اقابزرگ بن علي تهراني (د: ۱۳۸۹ق)

اجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة، شيخ اقابزرگ بن علي تهراني (د: ۱۳۸۹ق)، علي صدرايي خويي (ميراث حديث شيعه، قم ، مؤسسهٔ فرهنگي دارالحديث، ۱۳۸۰خ، دفتر هفتم، برگهٔ ۵۲۹ - ۵۴۸؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۱)؛

۲۰. اقيانوس پژوهش

اقيانوس پژوهش، شرح حال شيخ آقابزرگ تهراني، محمد صحتي سردرودي (پاسدار اسلام، سال ۱۶، شمارهٔ ۱۸۳, ۱۸۴، اسفند ۱۳۷۵، فروردين ۱۳۷۶، برگهٔ ۶۲ - ۶۹؛ گلبرگ معرفت، شمارهٔ ۵۰، سال ۱۳۸۳، برگهٔ ۱۶۷ - ۱۷۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۱)؛

۲۱. التعليقات علي الذريعة إلي تصانيف الشيعة

التعليقات علي الذريعة إلي تصانيف الشيعة، سيد سعيداختر رضوي، گردآوري، سيد محمدرضا حسيني جلالي، نسخه‌پژوه، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ۱۳۸۵خ، دفتر سوم، برگهٔ ۶۲۷ - ۶۸۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ

---

[1] ميراث ماندگار، قم، كتابخانهٔ بزرگ حضرت آيت‌اللّه العظمي مرعشي نجفي، ۱۳۸۲، ج۱، برگهٔ ۱۵۹ - ۲۲۶؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۱

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧٢)؛

٢٢. رحلات الشيخ الطهراني

رحلات الشيخ الطهراني، تصحيح سيد احمد حسيني اشكوري (آفاق نجفيه، دورهٔ يكم، شمارهٔ ٣ و ٤، ١٤٢٧ق / ٢٠٠٦م، برگهٔ ٣٦٥ - ٣٨٢؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧٣)؛

٢٣. رحلات الشيخ الطهراني

الشيخ آغابزرگ الطهراني، سيد احمد حسيني، (آفاق نجفيه، دورهٔ نخست، شمارهٔ ٣ و ٤، ١٤٢٧ق / ٢٠٠٦م، برگهٔ ٢٩٩ - ٣٤٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧٤)؛

٢٤. الشيخ آغابزرگ ترجمته بقلمه

الشيخ آغابزرگ ترجمته بقلمه، پژوهش سيد احمد حسيني اشكوري، (آفاق نجفيه، دورهٔ نخست، شمارهٔ ٣ و ٤، ١٤٢٧ق / ٢٠٠٦م، برگهٔ ٢٩٩ - ٣٤٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧٥)؛

٢٥. الشيخ ميرزامحمدحسين النائيني

الشيخ ميرزامحمدحسين النائيني، نوشتهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (تبيان انديشه، گزيدهٔ مقالات پژوهشي در شناخت آراء آيت‌الله ميرزامحمدحسين غروي نايني به زبان‌هاي پارسي، عربي و انگليسي، اصفهان، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي استان اصفهان، ١٣٧٩، برگهٔ ٣٦٤ - ٣٦٦؛ (آفاق نجفيه، دورهٔ نخست، شمارهٔ ٣ و ٤، ١٤٢٧ق / ٢٠٠٦م، برگهٔ ٢٩٩ - ٣٤٤؛ يادنامهٔ

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧٥)؛

٢٦. ايرادات آقابزرگ تهراني به كشف الظنون

ايرادات آقابزرگ تهراني به كشف الظنون، سيد حسن فاطمي (آيينهٔ ميراث، سال نخست، شمارهٔ سوم و چهارم، برگهٔ ٢ - ۶؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧٦)؛

٢٧. به بهانهٔ ساخت فيلمي از زندگي حاج آقابزرگ تهراني

به بهانهٔ ساخت فيلمي از زندگي حاج آقابزرگ تهراني به بهانهٔ ساخت فيلمي از زندگي حاج آقابزرگ تهراني، نوراللّه مرادي (كتاب ماه كليات، شهريور و مهر ١٣٨٢، برگهٔ ٥٠ - ٥٢؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧٧)؛

٢٨. راهدار رهروان، گلگشتي در جنگ پيشگام كتاب‌شناسي شيعه، شيخ آقابزرگ تهراني،

راهدار رهروان، گلگشتي در جنگ پيشگام كتاب‌شناسي شيعه، شيخ آقابزرگ تهراني، احسان‌اللّه شكراللّهي، (كتاب ماه كليات، شهريور و مهر ١٣٨٢، برگهٔ ١٣٢ - ١٣٧؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٨٠)؛

٢٩. زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني

زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، يوسف بيگ‌باباپور، كتاب ماه دين، شمارهٔ ٨٥ و ٨٦، آبان و آذر ١٣٨٣، برگهٔ ٦١ - ٦٢؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٨٠)؛

۳۰. زندگي و آثار علامه شيخ آقابزرگ تهراني

زندگي و آثار علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ناصرالدين انصاري، (مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، شمارهٔ ۲۹ و ۳۰، برگهٔ ٤١ - ٤٥؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۱)؛

۳۱. زندگي و آثار علامه شيخ آقابزرگ تهراني

زندگي‌نامه آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني، ناصرالدين انصاري قمي، (مجلهٔ مسجد، شمارهٔ ٤۲، بهمن و اسفند ۱۳۷۷، برگهٔ ۸۲ - ۹۳؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۱)؛

۳۲. زندگي‌نامهٔ خودنوشت حاج آقابزرگ تهراني

زندگي‌نامهٔ خودنوشت حاج آقابزرگ تهراني، به كوشش محمدعلي حق‌شناس (كتاب ماه كليات، شهريور و مهر ۱۳۸۲، برگهٔ ٤۰ - ٤۷؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۲)؛

۳۳. آقابزرگ تهراني، شيخ المؤرخين شيعه

آقابزرگ تهراني، شيخ المؤرخين شيعه، محمدعلي حق‌شناس (نشريهٔ كرانه، سال نخست، شمارهٔ سوم و چهارم، پاييز و زمستان ۱۳۷٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۲)؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۳۴. سال‌شمار خودنوشت زندگي شيخ آقابزرگ تهراني

سال‌شمار خودنوشت زندگي شيخ آقابزرگ تهراني، بخشي از يک جُنگ به زبان عربي، فريبا افکاري، (پيام بهارستان، سال سوم، شمارهٔ ۳۰، آذر ۱۳۸۲، برگهٔ ۳۰ - ۳٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يکصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به کوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۲)؛

۳۵. دانشمندان معاصر و آثار آن‌ها، شيخ آقابزرگ تهراني

دانشمندان معاصر و آثار آن‌ها، شيخ آقابزرگ تهراني، (راهنماي کتاب، سال چهارم، شمارهٔ پنج و شش، مرداد و شهريور ۱۳٤۰، برگهٔ ۵۲۵ - ۵۲۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يکصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به کوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۲)؛

۳۶. شرح‌حال‌نگاري در شيعه، ترتيب و تکميل مصفي المقال

شرح‌حال‌نگاري در شيعه، ترتيب و تکميل مصفي المقال (مجلهٔ حوزه، سال پنجم، شمارهٔ سي، بهمن و اسفند ۱۳٦۷، برگهٔ ۱٦۵ - ۱٦۷؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يکصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به کوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۳)؛

۳۷. شيخ آقابزرگ تهراني

شيخ آقابزرگ تهراني، (مجلهٔ وحيد، سال هفتم، شمارهٔ سه، اسفند ۱۳٤۸، ۲۵۰ - ۲٦۳؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يکصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به کوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۵)؛

دکتر محمد ابراهيم ذاکر

۳۸. شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)

شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، محمدرضا حكيمي (مجلهٔ نگين، سال دهم، شمارهٔ ۱۱۷، بهمن ۱۳۵۳، برگهٔ ۳۲ - ۳۸؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸٦)؛

۳۹. شيخ آقابزرگ تهراني

شيخ آقابزرگ تهراني در گفتگو با احمد منزوي و علي‌نقي منزوي، فريبا افكاري (كتاب ماه كليات، شهريور و مهر ۱۳۸۲، برگهٔ ٤ - ۱۳؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸٦)؛

۴۰. شيخ آقابزرگ تهراني محقق بزرگ شيعه

شيخ آقابزرگ تهراني محقق بزرگ شيعه، تقي صاحبي‌فرد (روزنامهٔ كيهان، ۲۸ تيرماه ۱۳۷۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۷)؛

۴۱. شيخ الباحثين، آغابزرك الطهراني، حياته و آثاره

شيخ الباحثين، آغابزرك الطهراني، حياته و آثاره (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، عبدالرحيم محمدعلي، عضو رابطة الأدب الأحاديث في القاهره، متن كامل كتاب را در اين مجله بازنويسي كرده‌اند كه داراي ده‌ها سند، عكس از آقابزرگ و چيزهاي ارزشمند ديگر است (مجلهٔ آفاق نجفيه، دورهٔ نخست، شمارهٔ ۳ و ٤، ۱٤۲۷ق / ۲۰۰٦م، برگهٔ ۳۸۳ - ٤۲۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۸)؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۴۲. شيخ المؤرخين آقابزرگ تهراني

شيخ المؤرخين آقابزرگ تهراني، محمدعلي حق‌شناس (كار و كارگر، بيستم و سي‌ام مهر ۱۳۷۷؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۸)؛

۴۳. صاحب الذريعة از زبان استاد حائري

صاحب الذريعة از زبان استاد حائري، احسان‌اللّه شكراللّهي طالقاني (پيام بهارستان، سال سوم، شمارهٔ سي، آذر ۱۳۸۲، برگهٔ ۱۸ - ۲۱؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۸)؛

۴۴. ضايعهٔ بزرگ اسلامي

ضايعهٔ بزرگ اسلامي (كيهان، شمارهٔ ۷۹۷۹، سوم اسفندماه ۱۳٤۸؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۹)؛

۴۵. ضايعهٔ عظيم اسلامي

ضايعهٔ عظيم اسلامي (مجله درس‌هايي از مكتب اسلام، سال يازدهم، شمارهٔ ۳، محرم، ۱۳۹۰، برگهٔ ۳۰ - ؟؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۹)؛

۴۶. ضياء المفازات في طرق مشايخ الإجازات للشيخ آقابزرگ الطهراني (۱۳۸۹ق)

ضياء المفازات في طرق مشايخ الإجازات للشيخ آقابزرگ الطهراني (۱۳۸۹ق)، تسطير سيد محمدحسين حسيني جلالي، پژوهش احمد محمدرضا حائري، ميراث حديث شيعه، قم ، مؤسسهٔ فرهنگي دارالحديث، ۱۳۸۰، دفتر پنجم، برگهٔ ٤۰۳ -

٤١٧؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٠)؛

۴۷. فهرست نسخه‌هاي خطي كتابخانهٔ محدث ارموي

فهرست نسخه‌هاي خطي كتابخانهٔ محدث ارموي، آقابزرگ تهراني، به كوشش سيد محمدحسين حكيم (نسخه‌پژوهي، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ١٣٨٥، دفتر دوم، برگهٔ ١٥ - ٢٢؛ ادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٤)؛

۴۸. گذري بر زندگاني علامه تهراني

گذري بر زندگاني علامه تهراني، ناصرالدين انصاري قمي (مشكوه، شمارهٔ سي و دو، برگهٔ ٧٥ - ٩٧؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٦)؛

۴۹. گزيده نامه‌هاي آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني به آيت‌اللّه مرعشي

گزيده نامه‌هاي آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني به آيت‌اللّه مرعشي، علي رفيعي علامرودشتي (كتاب ماه كليات، شهريور و مهر ١٣٨٢، برگهٔ ٥٢ - ٥٩؛يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٧)؛

۵۰. موقوفات ايرانيان در عراق، نجف اشرف

موقوفات ايرانيان در عراق، نجف اشرف، محمدرضا انصاري قمي، اشارتي به كتابخانهٔ وقفي آقابزرگ دارد (ميراث جاويدان، سال دوم، شمارهٔ دوم، تابستان ١٣٧٣خ، برگهٔ ٧٩؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ

گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۸)؛

۵۱. نامه‌هاي منتشر نشده از آیت‌اللّه سید شهاب‌الدین مرعشي

نامه‌هاي منتشر نشده از آیت‌اللّه سید شهاب‌الدین مرعشي [به علي‌نقي منزوي]، علي محمدي (کرانه، سال یکم، شمارهٔ دوم، تابستان ۱۳۷۳، برگهٔ ۹۷ - ۱۰۶؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۸)؛

۵۲. نجوم امت، آیت‌اللّه شیخ آقابزرگ تهراني علیه رضوان الباري

نجوم امت، آیت‌اللّه شیخ آقابزرگ تهراني علیه رضوان الباري، ناصر باقري بیدهندي (مجلهٔ نور علم، شمارهٔ ۳۸، اسفند ۱۳۶۹، برگهٔ ۳٤ - ۵۹؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۹)؛

۵۳. نگاهي به زندگي‌نامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني، عالم رباني و مؤلف پرتلاش

نگاهي به زندگي‌نامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني، عالم رباني و مؤلف پرتلاش، هوشمند طهماسبي (کیهان هوایي، ۱٤۳۵؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۱)؛

۵۴. یا ایها الحامل التسعین

یا ایها الحامل التسعین، عبدالورد، آفاق نجفیه، دورهٔ یکم، شمارهٔ سوم و چهارم، ۱۴۲۷ / ۲۰۰۶م، برگهٔ ۳۴۵ - ۳۴۸؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۲)؛

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۵۵. آقابزرگ تهراني

آقابزرگ تهراني (مجلهٔ دانش، سال نخست، شمارهٔ ۴، تيرماه ۱۳۲۸، برگهٔ ۲۱۱ - ۲۱۴؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۳)؛

۵۶. الإسناد المصفي إلي آل‌المصطفي

الإسناد المصفي إلي آل‌المصطفي (المشيخة)، شيخ آقابزرگ تهراني، علي صدرايي خويي، ميراث حديث شيعه، قم مؤسسهٔ فرهنگي دارالحديث، ۱۳۸۰، دفتر چهاردهم؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۳)؛

۵۷. البحاثة العالم آغابزرگ الطهراني

البحاثة العالم آغابزرگ الطهراني، عبدالكريم النجفي (مجلهٔ التوحيد، سال يازدهم، شمارهٔ ٦٢، جمادي يكم و دوم، ١٤١٣، برگهٔ ٦٥ - ٧٢؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۳)؛

۵۸. تاريخ فهرست‌نگاري در ايران

تاريخ فهرست‌نگاري در ايران، علي‌نقي منزوي (پيام بهارستان، سال سوم، شمارهٔ سي‌ام، آذرماه ۱۳۸۲، برگهٔ ٤٠ - ٥٣؛

۵۹. تحمل الحديث بالاجازة، واجب ملح في هذا العصر

تحمل الحديث بالاجازة، واجب ملح في هذا العصر، محمدمحسن آقابزرگ طهراني، به كوشش سيد محمدرضا حسيني جلالي (فصل‌نامهٔ علوم الحديث، شمارهٔ چهارم، برگهٔ ۹ - ۳۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ١٠٤)؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۶۰. درگذشت شيخ آقابزرگ تهراني

درگذشت شيخ آقابزرگ تهراني (مجلهٔ سخن، شمارهٔ ۱۱ و ۱۲، ارديبهشت ۱۳۴۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤)؛

۶۱. الرحلة الحجية لصاحب الذريعة

الرحلة الحجية لصاحب الذريعة (مجلهٔ ميقات الحج، شمارهٔ ۲۳، شوال سال ۱٤۲۵، برگهٔ ۱۷۱ - ۱۸۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤)؛

۶۲. رسالة في الكافي

رسالة في الكافي، نوشتهٔ آقابزرگ تهراني است، مرتضي موسوي گرمارودي (فصل‌نامهٔ سفينه، شمارهٔ دوم، برگهٔ ۶۷ - ۷۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤)؛

۶۳. زندگي‌نامه، آثار و افكار شيخ آقابزرگ تهراني

زندگي‌نامه، آثار و افكار شيخ آقابزرگ تهراني (طرح پژوهشي مركز تحقيقات، مطالعات و سنجش برنامه‌اي سازمان صدا و سيماي جمهوري اسلامي ايران، ۱۳۷۳؛يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤)؛

۶۴. زندگي‌نامه، خودنوشت شيخ آقابزرگ تهراني

زندگي‌نامه، خودنوشت شيخ آقابزرگ تهراني، سيد احمد حسيني اشكوري (ميراث حديث شيعه، دفتر يكم، برگهٔ ٤٠١ - ٤٢٨؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٤)؛

۶۵. شرح حال آقابزرگ

شرح حال آقابزرگ (مجلة العرفان، شمارهٔ ۶۸ و ۶۹، سال ١٣٩٢ق / ١٩٧٣م؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٤)؛

۶۶. شيخ آقابزرگ تهراني مرزبان حماسه خورشيد

شيخ آقابزرگ تهراني مرزبان حماسه خورشيد، نوراللّه مرادي (كيهان فرهنگي، شمارهٔ ٣٥، بهمن ١٣۶۵؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٤)؛

۶۷. صاحب الذريعة

صاحب الذريعة (روزنامه مهد ايران، شمارهٔ ١١٤٥، ٢١ تيرماه ١٣٣٩، برگهٔ دوم؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٤)؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۶۸. عند صاحب الذريعة في الساعات الاخيرة من حياته

عند صاحب الذريعة في الساعات الاخيرة من حياته، محمدهادي اميني (مجلة العدل، چاپ نجف، سال سوم، شمارۀ پنج؛ يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگۀ ۱۰۵)؛

۶۹. كتاب‌شناس كبير

كتاب‌شناس كبير، محمدرضا حكيمي (نشريه معارف جعفري، فروردين ۱۳٤٤، برگۀ ٤۹ - ٦٤؛ يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگۀ ۱۰۵)؛

۷۰. مكتبه صاحب الذريعة،

مكتبه صاحب الذريعة، محمدهادي اميني (مجلة العدل، شمارۀ هشتم؛ يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگۀ ۱۰۵)؛

۷۱. نهضت‌هاي معاصر اسلامي اصلاحي،

نهضت‌هاي معاصر اسلامي اصلاحي، سيد جمال‌الدين همداني / محمدمحسن آقابزرگ تهراني، مقالۀ يادشده در طبقات اعلام الشيعه، نقباء البشر آمده و در اين جا ترجمه شده است (فصل‌نامۀ تاريخ و فرهنگ معاصر، شمارۀ يكم، مهر ۱۳۷۰، برگۀ ۱۱ - ۱٦؛ يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگۀ ۱۰۵)؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۷۲. وفات شيخ اقابزرگ طهراني

وفات شيخ اقابزرگ طهراني (راهنماي كتاب، شمارهٔ ۹۰ و ۹۱، فروردين و ارديبهشت ۱۳٤۹، برگهٔ ۱۳۰ - ۱۳۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٦)؛

۷۳. وفات شيخ اقابزرگ طهراني

نسخه‌هاي خطي كتابخانهٔ شيخ آقابزرگ، محمدهادي اميني (مجلة العدل، نجف؛ زندگي و آثار علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ناصرالدين انصاري، آيينهٔ پژوهش، شمارهٔ ۲۹ و ۳۰، برگهٔ ٤۱ - ٤۵؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٦)؛

۷۴. سياههٔ دست‌نويس‌هاي كتابخانهٔ علامهٔ طهراني

سياههٔ دست‌نويس‌هاي كتابخانهٔ علامهٔ طهراني، از فهرست دست‌نوشتهٔ ايشان، عباس‌علي مردي (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۷ - ۱٤۰)؛

۷۵. ترجمة الشيخ آقابزرگ بقلم نفسه

ترجمة الشيخ آقابزرگ بقلم نفسه (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱٤۲ - ۱٤۵).

۷۶. مقدمهٔ الذريعة

مقدمهٔ الذريعة، ج۲۰، به كوشش احمد منزوي، اسلاميه، تهران، ۱۳۹۰ق / ۱۹۷۰.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۷۷. مقدمهٔ طبقات أعلام الشيعة

مقدمهٔ طبقات أعلام الشيعة، نوابغ الرواة في رابعة المئات، به كوشش علي‌نقي منزوي، ۱۹۷۱م / ۱۳۹۱ق.

۷۸. مستدرك معجم المؤلفين

برگهٔ ۱۳۱.

۷۹. معارف الرجال

ج۲، ۱۸٦.

۸۰. معجم المؤلفين العراقيين

ج۱، ۱۲۱.

۸۱. علماء معاصرين

برگهٔ ۲٦۱.

۸۲. ريحانة الأدب في تراجم المعروفين بالكنية أو اللقب

يا كني و ألقاب، ج۱، ۵۲، محمدعلي تبريزي خياباني مدرس، تهران، چاپخانهٔ سعدي، ۱۳٦٤ق / ۱۳۲٤خ.

۸۳. گنجينهٔ دانشمندان

ج۱، ۲۷۹.

۸۴. مشهد الامام

ج۲، ۱٤۹.

۸۵. أعيان الشيعة

ج۱۰، ٤۷.

۸۶. زندگاني سردار كابلي

برگهٔ ۱۱۵.

۸۷. دائرةالمعارف بزرگ اسلامي

ج۱، ٤٥٥.

۸۸. دائرةالمعارف الاسلامية الكبري

ج۱، ۳۲۱.

۸۹. دائرةالمعارف تشيع

ج۱، ۱۲۲.

كتاب‌هاي دربارهٔ آقابزرگ

۱- شيخ الباحثين

شيخ الباحثين، آغابزرك طهراني، محمدعلي عبدالرحيم، مطبعة الحيدرية، نجف، ۱۳۹۰ق؛

۲- ***شيخ آقا بزرگ تهراني***، محمد رضا حكيمي، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامي، چاپ چهارم، ۱۳۷۸خ.

۳- ***جُنگ*** (دفتر دوم)، ***يادمان شيخ آقابزرگ تهراني محمدمحسن بن علي (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)***، انجمن فهرست‌نگاران نسخه‌هاي خطي، مجموعهٔ مقالات يادمان شيخ آقابزرگ تهراني، به كوشش محسن صادقي، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ۱۳۸۹خ؛

۴. ***يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)***، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۵. ***زندگي‌نامه و خدمات علمي و فرهنگي مرحوم حاج شيخ آقابزرگ تهراني***، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي، تهران، مهر ۱۳۸۷خ؛

۶. ***الشيخ آغابزرك***، احمد عبدالله الهيتي، چاپ بغداد؛

۷. ***غاية الأماني في حياة الشيخ الطهراني***، محمدحسين حسيني جلالي، چاپ تهران، ۱٤۳۱؛

۸. ***الامام الشيخ آغابزرگ الطهراني***، مجلهٔ آفاق نجفية، پيوست شمارهٔ ۳ و ٤، ۳۹۷ - ٤۳۱، گردآوري احمد حسيني؛

۹. ***شيخ آقابزرگ تهراني***، نامه‌ها، مقالات و آثاري از شيخ آقابزرگ و مباحث و مطالبي دربارهٔ وي، به كوشش علي‌اكبر صفري، موسسهٔ كتاب‌شناسي شيعه (مؤسسة تراث الشيعة)، ۱۳۹۰خ؛

کتابخانه و خانهٔ آقابزرگ

کتابخانهٔ آقابزرگ

داراي آقابزرگ يک خانهٔ کوچک پيرامون سيصد مترمربع بود. يک‌سوم بَر خياباني آن را بيروني کرده و کتابخانه و زيرزميني داشت، آن را آرامگاه خود و بانويش گذاشته بود. بعدها کتابخانه خود را از حالت خصوصي درآورد و آن را عام و عمومي کرد، سپس اين بخش را به جهت کتابخانهٔ عمومي و آرامگاه خود و بانويش در آينده، وقف نمود و وقف‌نامه‌اش با توليت فرزند بزرگش علي‌نقي بود، ولي پس از انقلاب و دست‌اندازي نمايندگان جمهوري اسلامي، به ويژه شيخ علي‌اكبر مروارید امام جمعه پيشين ايلام روبه ويراني گذاشت و با مرگ او، حاج علي شريف‌عسكري يكي از نوادگان آقابزرگ به جهت ارزش‌ناگذاشتن به جايگاهي كه شيخ سي و اندي سال در آن زيسته، نگاشته و فعاليت‌هاي فرهنگي‌اش به انجام رسانيده، به جاي بازسازي و استوارسازي آن، جايگاه ارزشمند شيخ را ويران ساخت تا با سيمان و آهن طرحي نو، به جز طرح شيخ دراندازد و كه انداخت.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

کتابخانهٔ حسينيه شوشتري

آقابزرگ در شناسهٔ سميع اصفهاني گويد: شيخ مولي سميع اصفهاني از پرهيزگاران، بزرگان و فرزانگان نجف بود. او دنيا را رها و آزمند گردآوري کتاب شد. او پيش از مرگ سفارش به وقف کردن کتاب‌هاي داد. او در سال ۱۳۲۷ق درگذشت و در وادي‌السلام به خاک سپرده شد. دويست جلد از کتاب‌هاي خود را وقف کرد و اينک در کتابخانهٔ حسينيه شوشتري‌ها در نجف نگاه‌داري مي‌شود و من نويسندهٔ وقف‌نامهٔ او و اجراکنندهٔ آن بودم[1].

[1] نقباء البشر، بخش دوم، ۸۳۳ -- ۸۳۴.

دکتر محمد ابراهيم ذاکر

مشروطه‌خواهي

آقابزرگ مشروطه‌خواه

آقابزرگ باور مشروطه‌خواهي و آزادي‌خواهي را به همراه خود از ايران آورد، سپس به انجمن بزرگان مشروطخواه ساكن نجف درآمد.

آقابزرگ در خودنوشت به فارسي خود گويد: «بعد از چندي به مدرسهٔ مرحوم آقا سيد محمدعلي لاريجاني مقابل كوچه ميرزا سعيدخان وزير خارجه در حجرهٔ مرحوم آقا ميرزا علي محرر مرحوم آقا سيدجمال‌الدين افجه مي‌رفتم و داماد او آقا شيخ حسن مرا درس مي‌داد.» كه آيت‌الله سيد جمال‌الدين افجه‌اي تهراني از دانشمندان و زاهدان شهير دورهٔ قاجار و از هواداران مشروطه بود. وي داماد ميرزا حسين خليلي تهراني از آيات ثلاث مشروطه است و در حدود سال ۱۳۳۰ ق در تهران درگذشت و در وادي‌السلام نجف به خاک سپرده شد.

آقابزرگ در نجف به محضر شيخ ميرزا حسين خليلي فرزند ميرزا خليل تهراني (۱۲۳۰ - ۱۳۲۶ق) وارد مي‌شود. او آموزگار خود را فردي پرهيزگار، انديشمند، دارندهٔ ديدگاه‌هاي مبتكرانه و ارزشمند در دانش فقه و مشروطه‌خواه به شمار مي‌آورد.

آقابزرگ گويد: او ستون و پرچم‌دار، فرمانده و رهبرخيزش مردمي مشروطه‌خواهي بود و انجمن‌هاي استبدادستيزي ايرانيان در آن روزگار، در مدرسهٔ ساختهٔ او به نام مدرسهٔ خليلي بزرگ كه به مدرسهٔ قطب شناخته مي‌شود، برگزار مي‌شد و با درگذشت او سكان رهبري مشروطه‌خواهان به دست آموزگار ديگرش ملاكاظم خراساني (۱۳۲۹ق) افتاد. علماء و بزرگان آن روزگار در تاريخ هشتم رجب ۱۳۲۷ جشني بسيار بزرگ و مهم را براي خلع محمدعلي‌شاه قاجار و جايگزيني احمدشاه قاجار در همان مدرسه برگزار كردند، به گونه‌اي كه عثمانيان و ايرانيان با هم در آن شركت داشتند[1].

[1] نقباء البشر، بخش دوم، ۵۷۳ - ۵۷۶.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

اندوه سنگين آقابزرگ

درگذشت همسر

ازدواج من با همسرم منصوره دخت شيخ انديشمند شيخ علي فرزند شيخ علامهٔ پرهيزكار حاج علي‌رضا يزدي قزويني (د: ذي‌حجه ۱۳۳۲ / مهر ۱۲۹۳) در اوايل ذي‌حجه ۱۳۲۰ انجام گرفت

او در شب آدينه بيست و پنجم ربيع دوم ۱۳۳۶ق در كاظمين درگذشت و در رواق آرمگاه امام موسي كاظم (ع) به خاك سپرده شد[۱].

آقابزرگ گويد: در سنهٔ ۱۳۲٤ق كه مرحوم حاج والد در تهران فوت كرد، مرحومه حاجيه بي‌بي مشرف شد به نجف، پنج سال در خدمت او بوديم و در سنهٔ ۱۳۲۹ق مرحومه حاجيه بي‌بي[۲] در مسجد كوفه فوت شد و منصوره هم ناخوش شد.

اطبا گفتند: خطري است، بايد او را ببري. من ناچار تهيهٔ سامره ديدم و در آن‌جا صدرالحكماء شيرازي تشخيص مرض نموده، مدت كمي معالجه نمود. به كلي خوب شد، ما هم در خدمت مرحوم آقا ميرزا محمدتقي در سامره ماندیم. چند اولاد ديگر از او شد، مردند.

---

[۱] بهشتي‌پور نويسد: تولد آقاميرزا عمو آقا شيخ آقابزرگ طهراني المسمي به محمدمحسن در طهران شب پنج‌شنبه ۱۱ شهر ع۱ [ربيع يكم] در سنهٔ ۱۲۹۳ و تزويج ايشان به منصوره خانم بنت آقا شيخ علي قزويني در نجف اشرف در شهر ذي‌الحجه در سنهٔ ۱۳۲۰ و ورود ايشان به نجف اشرف در سنهٔ ۱۳۱٤ق و تزويج ايشان به علويه مريم‌بيگم بنت آقا سيد احمد دماوندي در كاظمين در شب ۲۷ شهر ج۱ در سنهٔ ۱۳۳٦.

[۲] بهشتي‌پور نويسد: فوت مرحومه حاجيه بي‌بي آسيه بنت مرحوم حاج سيد اسدالله عطار در مسجد كوفه در سنهٔ ۱۳۲۹ق در وادي السلام دفن نمودند. رحمها الله جدّه‌ام مِن طرف پدر.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

درگذشت نخستين فرزند

محمدباقر

آقابزرگ گويد: محمدباقر نورچشمي در شب شنبه شانزدهم جمادي يكم ١٣٢٢ [آدينه هفتم مرداد ١٢٨٣ / بيست و نهم ژولاي ١٩٠۴] از ازدواج من با همسرم منصوره دخت شيخ انديشمند شيخ علي فرزند شيخ علامهٔ پرهيزكار حاج علي‌رضا يزدي قزويني[١] (د: ذي‌حجه ١٣٣٢ / مهر ١٢٩٣) زاده شد - يزدان او را جزو دانشمندان عمل‌گرا قرار دهاد -[٢]

محمدباقر با سني بيش از بيست سال در روز يک‌شنبه هفدهم جمادي يكم سال ١٣۴٣ [٢٣ آذر ١٣٠٣ / چهاردهم دسامبر ١٩٢۴] چشم از جهان فروبست و در شبستان چسبيده به باب الفرج در صحن دو امام عسكري [امام هادي، علي‌نقي (ع) امام حسن عسكري (ع) در سامره] آرميد[٣] - خداوند او را و پدر و مادرش بيامرزاد -

فرزند اول محمدباقر كه به سن بيست سال رسيد، قوانين و فصول را مي‌فهميد. مريض شد، بعد از چند ماه در سامره مدفون شد؛

آقابزرگ گويد:

بسم اللّه الرحمان الرحيم

---

[١] آقابزرگ نام او را بدين گونه در نقباء البشر، ج۴، ١۴٩١ - ١۴٩٢ به شمارهٔ ٢٠١٠ ياد كرده است.

[٢] كشكول نسخهٔ شيكاگو (جو) گويد: من [آقابزرگ] با منصوره دختر شيخ دانشمند والامرتبت شيخ علي فرزند علامهٔ پرهيزكار حاج مولي علي‌رضا يزدي قزويني در آغاز ماه ذي‌حجه ١٣٢٠ [شهريور ١٢٨١ / سپتامبر ١٩٠٢] ازدواج كردم.

[٣] بهشتي‌پور نويسد: فوت مرحوم آقا شيخ باقر بن آقا شيخ آقابزرگ طهراني در سامرا در سنهٔ ١٣٤٣ق و در صحن حضرت عسكريين (ع) در طرف پايين پا دفن نمودند - رحمه الله - پسرعمويم.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

بعد از فوت نورچشم محمدباقر در روز یک‌شنبه ۱۷ جمادي یکم ۱۳۴۳ [۲۳ آذرماه ۱۳۰۳] درگذشت و در کنار از سوي شمال باب الفرج جهت غربي صحن سامراء به خاک سپرده شد، این رباعي به خاطر گذشت.

باقرا باغ جنان تو و داغ جـــــــگر من　　توأم آمد به جهان واي به روز دگر من

چون ز باب الفرجت کرد ندا هاتف غیب　　بسته شد باب فرج بر رخ کاش و اگر من

محرّره آقابزرگ[1]

[1] کشکول، مج، ۱۲۸ و ۲۴۰.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

شهادت دومين فرزند

شهيد دكتر محمدرضا منزوي

در شب چهارشنبه، سه ساعت از شب چهارشنبه گذشته در شب يازدهم ذي‌قعده چشم به جهان گشودن امام هشتم (ع) ۱۳۴۶ / دهم ارديبهشت ۱۳۰۷ / سي‌ام آپريل ۱۹۲۸، در شهر سامراء زاده شد. شهادت ۲۴ جمادي دوم ۱۳۷۴ / پنجشنبه ۲۸ بهمن ۱۳۳۳ / ۱۷ فوريه ۱۹۵۵ است.

آقابزرگ در الذريعة، ج۱۰، ۱۶۶، شناسهٔ *الرحلة*، شمارهٔ ۳۱۰ دربارهٔ فرزندش گويد: ***الرحلة*** به پارسي نگاشته شده است، نام آن سفرنامه؛ يا سرگذشت زندگاني من نوشتهٔ فرزندم، پارهٔ تنم دكتر محمدرضا منزوي است. او در زادروز امام رضا (ع)، يازدهم ذي‌قعده ۱۳۴۶ در سامراء زاده شد و او را به نام آن امام، نام‌گذاري كردم.

سال ۱۳۵۵ق او را به همراه خانواده به نجف آوردم. تحصيلات دبستان را در مدرسهٔ علوي نجف گذراند.

او را به همراه برادرش در سال ۱۳۶۳ق به تهران فرستادم. دبيرستان را در تهران گذراند، سپس وارد دانشكدهٔ دامپزشكي شد و به ارتش پيوست و در سال ۱۳۷۲ق فارغ‌التحصيل شد، پس سقوط دولت مصدق در مرداد ۱۳۳۲ به اتهام همراهي و همكاري با دولت گذشته [دولت مصدق]، در زندان دژ فلك‌الافلاك خرم‌آباد لرستان يازده ماه به بند كشيده شد، ولي به جهت مدارك او را آزاد كردند، ولي دست از تعقيب او و هفت صد افسر ديگر برنداشتند كه بزرگترين گناه ايشان اين بود كه مي‌گفتند: نفت ما از آنِ ماست. او به سوي لبنان گريخت تا به اروپا رود. به هر رو حاكميت نفت ايران را بازهم از دست ايراني درآورند و بديشان بازگرداندند و همانان فرزندم را از بيروت به تهران بازگرداندند و او را در زندان قزل‌قلعه به بند كشيدند. پيروزي خود را بر دست‌يابي بدو در روزنامه‌هاي بيستم جمادي دوم ۱۳۷۴ اعلام كردند. او را با تازيانه، شلاق خاردار، داغ‌گذاري، كشيدن ناخن‌هاي دست و پا به اندازه‌اي شكنجه كردند تا آن كه در روز آدينه بيست و چهارم جمادي دوم به شهادت رسيد. كُشندگان وي گناه خيانت به ميهن را نتوانستند به اثبات برسانند.

وَ سَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ / به زودي ستمگران خواهند دانست، به چه كيفرگاهي و دوزخ‌انتقامي بازگشت مي‌كنند (قرآن، سورهٔ شعراء، آيت ۲۲۷).

اين فرزندم ازدواج نكرده بود و تباري به جا نگذاشت، ولي به جاي آن سه جلد كتاب در دانش دامپزشكي؛ و رساله‌اي در سنجش ميان سياست مردمي سوسياليستي و استعمار باختري از خود به جا گذاشت كه اين آخري در سال ۱۳۳۱خ در ۱۱۰ برگه با نام مستعار خودش «م. ر. كوشا» در تهران چاپ كرد.

او در اين كتاب سفرنامه، گزارش سفرهاي خود را در عراق، خوزستان، مازندران، گيلان و خراسان گردآوري كرده است.

من او را در اين جا به گستردگي گزاره كردم تا نسل‌هاي پس از او بدانند كه چه دشواري‌ها از سوي استعمارگران غرب‌گرا بر ملت ايران وارد شد و اين پاداش خدمات ديني و فرهنگي من پس از هشتاد سال بودنم [كه فرزندم را كشتند]. جايي گشاده نيست تا بتوانم گزارش گسترده‌اي را از آن چه بر سر جوانان خاورميانه و مردان روحاني و علمي ايشان آوردند، را بنويسم. جان‌هاي بسياري را گرفتند و گروهي را به بند كشيدند و هزاران تن را به جزاير خليج فارس و زندان‌هاي صحرايي تبعيد كردند و آنان را شكنجه‌هايي كردند كه روان آدمي به درد مي‌آيد و از آن‌ها متنفر مي‌شود. با اين كارهاي ددمنشانه و هراس‌انگيز بود كه توانستند دوباره قانون ملي شدن نفت را از ميان بردارند و دوباره در دسترس بيگانگان بنهند، سپس با پيمان بغداد بندگي و استثمار ملت‌هاي خاور را جايگزين كنند. إنَّا للّه وإنّا إلَيهِ رَاجِعُونَ / براستي كه ما از خداييم و به سوي او باز مي‌گرديم (سورۀ بقره، آيت ۱۲۹). لاحول و لا قوة إلّا باللّه العلي العظيم / هيچ نيرو و توانی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و بزرگ نيست[1].

آقابزرگ در شناسۀ عبدالكريم جزايري گويد: او را براي دوري نزديكانش، دلداري دادم و او را گفتم: من نيز همانند توهستم. بدان! به مرحله‌اي از سن خود رسيده‌ام كه در آن يک در فرزندانم در بستر مرگ چشم از جهان فروبست و ديگري در راه ميهن كشته شد و آنان كه زنده‌اند دور از من در تهران زندگي مي‌كنند. من نفس‌هاي آخرم را در ميان كاغذها و كتاب‌هاي پراكنده شده پيرامونم مي‌گذرانم چشم‌هاي بازم را به سوي آسمان مي‌گيريم و خوشنود به خواست و فرمان الهي

[1] الذريعة، ج۱۰، ۱۶۶، شناسۀ الرحلة، شمارۀ ۳۱۰.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

هستم و به جز او به چيزي ديگر نمي‌انديشم. هيچ اميدي به فرزند، برادر و دوست ندارم كه برترين و بهترين دست‌مايه‌اي است براي آخرت ما[1].

آقابزرگ در شناسهٔ سليمان ظاهر نبطي گويد: شيخ سليمان ظاهر نبطي، يكي از ارزشمندترين، والاترين و پاک‌ترين دوستان ما به شمار مي‌آيد. او نمودار دوستي، برادري، راستي و ياري‌رساني است. رويدادي در بيروت براي ما رخ داد كه پيوندي با نيروهاي دولتي بالادستي لبنان داشت [منظور دستگيري فرزند ايشان، سروان دكتر محمدرضا منزوي در فرودگاه بيروت بود] كه برخي از شاگردان ما گزارش آن را براي او نوشتند. او براي انجام اين كار كوشش فراوان كرد و در برابر يورش دولتيان به گونه‌اي ايستادگي نمود كه برادر براي برادر خود چنين پايمردي و استواري از خود نشان نمي‌دهد و پيوسته با دولت‌مردان بالادستي براي اين دادخواهي ارتباط برقرار نمود تا آن كه توانست پاسخي دريافت كند، هرچند كوشش‌هاي او كمكي به پيداكردن گم‌شدهٔ ما نكرد، ولي ما سپاس اين بي‌باكي و راستي برادرانهٔ شيخ شريف و والا داريم - تنها خداوند است، پاداش دهنده -[2]

شادروان دكتر علي‌نقي منزوي دربرگهٔ آغازين كتاب، تعليقه‌اي بر اين بخش با خودكار نوشته است: داستان كشتن دكتر محمدرضا پسر مؤلف طبقات، در زير شكنجه و در زندان قزل‌قلعه كه در الذريعة، ج۱۰، برگهٔ ۱۶۶ - ۱۶۷ آمده است [ما نيز ترجمهٔ به پارسي آن را پيش از اين آورديم]، آقابزرگ در برگهٔ ۸۳۳ اين مجلد به گونهٔ گذرا يادكرده است.

---

[1] طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، بخش سوم، ۱۱۷۹، شمارهٔ ۱۷۰۰، شناسهٔ عبدالكريم الجزائري، ۱۳۸۱ق / ۱۹۶۲م.

[2] طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، دوم سوم، ۸۳۳، شمارهٔ ۱۳۳۷، شناسهٔ الشيخ سليمان ظاهر النبطي، ۱۳۸۱ق / ۱۹۶۲م.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

او در ادامه مي‌نويسد: آري مرحوم پدرم مؤلف طبقات، پس از كشتن هولناک پسرش و انكار قتل از سوي دولت و ادعاي ايشان در راستاي فرار او از زندان، به سليمان ظاهر لبناني‌تبار نيرومند در ميان دولتمردان لبنان، شكايت خود را بازگو مي‌كند و درخواست تحقيق مي‌نمايد. سليمان ظاهر نيز اقداماتي در اين زمينه انجام مي‌دهد، ولي به نتيجه نمي‌رسد. ازاين‌رواست! پدرم مي‌گويد: هرچند گم‌شدهٔ مورد درخواست‌مان را نيافتيم، ولي سليمان برادرانه، در اين راه به ما كمک كرد. آري سليمان وكيل شيعهٔ جنوب لبنان در مجلس بود و همين پي‌جويي و تحقيق ضدّ رژيم ايران، ممكن بود، وكالت وي را به مخاطره اندازد. مرحوم پدرم شكايت خود را به دادستان تهران به خط خود نوشته كه در مقدمهٔ نوابغ چاپ شده است.

كيهان فرهنگي: حاج شيخ پس از اطلاع از بازداشت فرزندش توسط كودتاچيان ۲۸ مرداد، نامه‌اي به رييس مجلس لبنان و رهبر شيعيان آن جا مي‌نويسد. وي تا آخر عمرش كوشش زيادي كرد تا شايد بتواند محل دفن فرزندش را پيدا كند، ولي هيچ يک از دژخيمان و جلادان سفاک شاه خائن حاضر به نشان دادن محل دفن فرزندش نشدند. تيمور بختيار، جلاد سرسپردهٔ امپرياليسم، پس از فرار از ايران و ورود به عراق اظهار تمايل مي‌كند كه با حاج شيخ تماس بگير، شيخ پيشنهاد ملاقات را منوط به معرفي قاتلين فرزندش مي‌كند و چون وي در شهادت فرزند شيخ دست داشت از ملاقات با حاج شيخ صرف نظر كرد.

محمدرضا شاه خائن نيز از حاج شيخ تقاضا مي‌كند براي بستري‌شدن و پرستاري از وي در يكي از بيمارستان‌هاي تهران، به ايران سفر كند، ولي حاج شيخ به فرستادهٔ شاه جواب ردّ مي‌دهد.

شاه در آخرين سفر حاج شيخ به ايران توسط علم از وي تقاضا مي‌كند كه هزينهٔ چاپ كتاب الذريعة را از وي قبول كند و اگر اجازه دهد، الذريعة را بنياد پهلوي چاپ نمايد، ولي حاج شيخ نه فقط به فرستادهٔ شاه و علم، جواب ردّ مي‌دهد؛ بلكه مصرّاً از آن‌ها مي‌خواهد تا هرچه زودتر محل دفن فرزندش را به او نشان دهند و قاتلين او را به كيفر برسانند[1].

[1] كيهان فرهنگي، سال سوم، شمارهٔ ۱۱، برگهٔ ۲۸.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

***

محمدرضا منزوي سومين پسر شيخ آقابزرگ تهراني بود كه در سال ۱۳۰۸ خورشيدي در سامرا به دنيا آمد. عضو حزب توده ايران بود كه پس از كودتاي ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ دستگير و يازده ماه زنداني شد، ولي بدليل عدم كشف سازمان نظامي حزب توده، تبرئه و آزاد گرديد. با كشف سازمان نظامي حزب توده، محمدرضا به قصد مهاجرت به بيروت رفت كه به درخواست حكومت پهلوي (سرهنگ مبصر) و موافقت كاميل شمعون، رييس‌جمهور لبنان، محمدرضا منزوي در فرودگاه بيروت دستگير و به دولت ايران فرستاده شد. او در بهمن ۱۳۳۳ در زندان قزل قلعه زير شكنجه به دست شكنجه‌گراني هم‌چون ساقي، زيبايي و امجدي كشته شد.

زنده‌ياد جلال آل‌احمد، دربارهٔ شهادت سروان محمدرضا منزوي نوشت: «در قضاياي توده‌اي‌بازي زير شكنجه رفت و سربه نيست شد و عاقبت هيچ‌كس نفهميد كه نفهميد كه جسدش را چه كردند».

منابعي كه دربارهٔ شهادت دكتر منزوي گفتگويي داشتند، همانند:

۱) الذريعة، ج۱۰، ۱۶۶، شناسهٔ الرحلة، شمارهٔ ۳۱۰، چاپ نخست ۱۳۳۵خ؛

۲) طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، دوم سوم، ۸۳۳، شمارهٔ ۱۳۳۷، شناسهٔ الشيخ سليمان ظاهر النبطي، ۱۳۸۱ق / ۱۹۶۲م؛

۳) طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، بخش سوم، ۱۱۷۹، شمارهٔ ۱۷۰۰، شناسهٔ عبدالكريم الجزائري، ۱۳۸۱ق / ۱۹۶۲م؛

۴) نامه‌هاي آقابزرگ و تيمور بختيار به يكديگر؛

۵) نامه‌هاي آقابزرگ به سران قوه قضاييه؛

۶) كيهان فرهنگي، سال سوم، شمارهٔ ۱۱، برگهٔ ۲۸؛

۷) نهضت امام خميني، ج۲، برگهٔ ۳۶۶ - ۳۶۸؛

۸) مجله مشكات، شمارهٔ ۳۲، برگهٔ ۹۲- ۹۳؛

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

۹) مجلة و جريدة الكفاح لبنان؛
۱۰) گفته‌هاي نزديكان.

نامه‌نگاري بختيار با آقابزرگ

نامه‌نگاري سپهبد تيمور بختيار و آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني: زمينهٔ نامهٔنگاري بختيار (۱۲۹۳- ۱۳۴۹خ) اين رويداد بود كه در ميانهٔ سال ۱۳۴۷ رخداد و آن دستگيري تيمور بختيار به جهت همراه داشتن اسلحه و تجهيزات نظامي از سوي پليس لبنان بود كه به نُه ماه زندان در بيروت محكوم شد. او سخت نگران بازگرداندن به ايران و گرفتارشدن در چنگال شاه بود، و از سوي ديگر هم نگران بود كه مبادا شيخ آقابزرگ تهراني و فرزند بزرگش، علي‌نقي منزوي، براي گرفتن انتقام شهادت محمدرضا منزوي به ماجراي پروندهٔ او ورود كنند و دست به اقداماتي بزنند.

نامهٔ ۱۸ مهرماه ۱۳۴۷ بختيار به آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ

بختيار در تاريخ هژدهم مهرماه ۱۳۴۷ نامه‌اي به شيخ آقابزرگ تهراني با اين عنوان نوشت:

بسمه‌تعالي

حضور محترم حضرت مستطاب حجت‌الاسلام آيت‌اللّه آقاي آقابزرگ تهراني دامت شوكته

به عرض مي‌رساند اميد است وجود شريف حضرت مستطاب عالي در تحت توجهات حضرت ولي‌عصر سلامت و خرّم باشد. حال اين‌جانب هم به لطف حضرت عالي خوب است و كسالتي ندارم.

باري، قريب به دو سال پيش ملاقاتي با آقاي آقا سيد موسي الموسوي اصفهاني [نوادهٔ آيت‌الله سيد ابوالحسن اصفهاني (۱۲۴۶ - ۱۳۲۵خ) مرجع تقليد شيعيان] دست داد و ايشان مطلبي عنوان فرمودند كه براي بنده استماع آن هم ناگوار [بود] و هم تازگي داشت و آن فقدان آيت‌اللّه‌زاده آقاي دكتر محمدرضا در سال ۱۹۵۴ يا ۵۵ بوده است و گويا ايشان را از بيروت به تهران آورده‌اند. بنده از شنيدن اين خبر و به خصوص تصور اين كه در دستگاه فرمانداري نظامي آن زمان كه رياست آن با اين جانب بود، چنين اتفاقي افتاده باشد، بسيار متأسف و متأثر و ناراحت شدم و ايشان را كاملاً مطلع نمودم كه:

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

اولاً حد و اختيارات قانوني فرمانداري نظامي تهران عبارت بود از شهر تهران تا شش كيلومتر اطراف آن و ابداً به شهرستان‌ها دخالت نداشت، چه برسد به خارج از كشور؛

ثانياً امور افسران منحصراً با ستاد ارتش و ركن دوم بود و به قراري كه مي‌شنوم، آقاي محمدرضا درجه افسري داشته‌اند؛

و سوم اين كه در آن زمان هنوز سازمان امنيت تشكيل نيافته بود كه به همه كشور رسيدگي كند؛

چهارم آن كه زندان فرمانداري نظامي در لشكر دو زرهي و زندان شهرباني بود و چنان‌كه مي‌گويند، آقاي محمدرضا در قزل‌قلعه بوده و آن‌جا در آن موقع زندان ارتشي و ركن دو بوده است؛ بنابراين، چگونه موضوع را به فرمانداري نظامي و اين‌جانب ارتباط داده‌اند، براي بنده بسيار ناگوار و بغرنج و تأسف‌آور است و بنده از آقاي دكتر موسي موسوي خواهش كردم كه جريان را به عرض حضرت مستطاب‌عالي و آقازادهٔ ديگر آقاي منزوي كه در بيروت هستند، برساند كه رفع سوءتفاهم بشود.

در گرفتاري اخير در بيروت هم بلافاصله پسرخاله خود را به سراغ آقاي منزوي در دانشگاه فرستادم كه ايشان از طريق دانشجويان براي جلوگيري از استرداد اقدام بنمايند. حال اگر موضوعي را كه نسبت مي‌دهند، خداي نكرده صحت داشت، چگونه بنده مي‌توانستم از آقاي منزوي استمداد بطلبم؟

متأسفانه در ملاقات چند روز قبل با آقاي سيد علي معلوم شد كه رفع سوءتفاهم نشده و تصورات هنوز به جاي خود باقي است و اين مطلب بر تأسف و ناراحتي‌هاي ديگر من مي‌افزايد. اميدوارم به خواست خداوند متعال روزي كه دير نباشد، برسد و اين دستگاه جبار و ستمگر فعلي برچيده شود و آن‌وقت بنده اولين كسي خواهم بود كه براي روشن‌كردن حقايق و پيداكردن چگونگي اين قضيه كه بغرنج و لاينحل مانده است، پيش‌قدم خواهم شد. بيش از اين، اوقات گرانبهاي حضرت عالي را نمي‌گيرم و سلامتي وجود شريف را از خداوند باري‌تعالي خواستارم.

ارادتمند سپهبد بختيار

فراموش كردم بنويسم در اين موقع كه حكومت تهران براي بنده پرونده جعلي درست مي‌كند و براي استرداد به بيروت مي‌فرستد، اگر خداي ناكرده چنين چيزي حقيقت داشت، آن را مي‌فرستاد كه موجه و جلب افكار عمومي عوام كرده باشد.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

پاسخ آقابزرگ به تيمور بختيار

شادروان شيخ آقابزرگ تهراني در تاريخ سه‌شنبه ششم شعبان ۱۳۸۸ پاسخي با اين عنوان مي‌نويسد:

آقاي بختيار، فرماندار نظامي طهران بعد از سقوط مصدق، جناياتي كه در دورۀ فرمانروايي شما رخ داد، منحصر به قتل فرزند من محمدرضا در زير شكنجه نيست؛ بلكه قتل سيد فاضل، آقا سيد محمد واحدي و جوان ناكام محمود كوچك شوشتري و غيرهم جميعاً قبل المحاكمه و در حطية قدرت و زمان حكومت شما رخ داده است.

او سپس مي‌افزود: اگر چنانچه شما واقعا خود را در اين جنايات غير مسئول مي‌شماريد، بايستي اسرار اين حوادث فجيعه را در معرض افكار عمومي قراردهيد و معونت مظلومين را جبران اعانت ظالم نماييد، شايد از نتيجۀ من اَعان ظالماً سَلَّطَهُ اللّه عليه برهيد، وگرنه مجرد انكار را ملت ستمديدۀ ايران از مقام مسئولي، چون حاكم نظامي نمي‌پذيرد. هيچ عملي بي‌مجازات نمي‌ماند.

آقابزرگ در انجامه: از قصيدۀ معروف خاقاني با مطلع «هان اي دل عبرت‌بين...» استمداد طلبيده و يادآور مي‌شود: من بعد از شصت سال خدمت به تاريخ و ادب كشور، خاقاني چه خوب گفته است: اين رفت ستم بر ما بر قصر ستمكاران، تا خود چه رسد خذلان! البته خداوند غفور و رحيم مي‌باشد و بندگان بايد به سوي او بشتابند. و السلام علي من اتبع الهدي.

الفاني، آغابزرگ الطهراني.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

کتاب‌نامه

نمایهٔ کتاب و مقاله

Al-dhrah Etan Kohlberg, Encyclopedia iranica, Edited by Ehsan Yarshater, London and Newyork, Routledge & Keygan Paul, 1987 مدخل الذريعة در دايره‌المعارف ايرانيكا، نوشتهٔ اِتان كُلبرگ كه گزارشي كوتاه از اين دانشنامهٔ سترگ است، (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٢٠ و ١٠٢)؛

AQA (AGA) BOZORG TEHRANI, H. Algar, Encyclopedia iranica, Edited by Ehsan Yarshater, London and Newyork, Routledge & Keygan Paul, 1987 .

اتوبيوگرافي و خودنگارهٔ شيخ آقابزرگ تهراني، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٩.

اجازات الأعلام، فهرست نسخه‌هاي خطي اجازات موجود در كتابخانهٔ حضرت آيت‌اللّه مرعشي نجفي، گردآوري علي صدرايي خويي، ميراث ماندگار، قم ، كتابخانهٔ بزرگ حضرت آيت‌اللّه العظمي مرعشي نجفي، ١٣٨٢، ج١، برگهٔ ١٥٩ - ٢٢٦؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧١.

اجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة (نگارش: ١٣٤٠ق) ، شيخ اقابزرك بن علي تهراني (د: ١٣٨٩ق)، علي صدرايي خويي، مجلهٔ ميراث حديث شيعه، قم ، مؤسسهٔ فرهنگي دارالحديث، ١٣٨٠خ، دفتر هفتم، برگهٔ ٥٢٩ - ٥٤٨؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧١؛ الذريعة، ج١، ١٢٩؛ شيخ الباحثين، عبدالرحيم، برگهٔ ٥١.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

اجازات الطوسي، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، نجف، ١٣٧٦ق / ١٩٥٦م؛ هم‌چنين در مقدمۀ تفسير التبيان چاپ شده است: بيروت، داراحياء التراث العربي.

الإجازات، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ). (نک: الذريعة، ج١، ١٢٩)

اجازه روايت سيد عبدالحسين شرف‌الدين فرزند يوسف فرزند جواد فرزند اسماعيل فرزند محمد فرزند ابراهيم (١٢٩٠ - ١٣٧٧ق) به شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م) (تاريخ اجازه: ٢٢ شوال، ١٣٦٤).

اجازه و مكتوب شيخ آقابزرگ تهراني به ميرزامحمدعلي اردوبادي به انضمام مادّۀ تاريخ وفات آقابزرگ، به كوشش و تصحيح عبداللّه غفراني، جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ.

اجازه و مكتوب آقابزرگ تهراني به ميرزامحمدعلي اردوبادي به انضمام مادّۀ تاريخ وفات آقابزرگ، به كوشش و تصحيح عبداللّه غفراني، جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ١٠٥ - ١٤١، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ.

اجازۀ روايت از آخوندخراساني، ملامحمدكاظم فرزند ملاحسين هروي نجفي (١٢٥٥ - ١٣٢٩ق) به شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م) (تاريخ اجازه: ٢٠ جمادي دوم ١٣٢٩).

اجازۀ روايت از دو سويه [مدبّجة] از شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م) به سيد جعفر مهري فرزند عبدالرضا مهري(تاريخ اجازه: ١٣٥٢).

اجازۀ روايت از سيد ابوتراب فرزند ابوالقاسم فرزند مهدي فرزند حسن فرزند حسين موسوي خوانساري نجفي (١٢٧١ - ١٣٤٦ق) به شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م) (تاريخ اجازه: ١٣٣٩ق).

اجازۀ روايت از سيد احمد فرزند ابراهيم تهراني موسوي با آوازۀ كربلايي (د: ١٣٣٢ق) به شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م) (تاريخ اجازه: ١٣٣٠ق).

اجازهٔ روایت از سید جمال‌السالکین مرتضي فرزند مهدي فرزند کرم‌الله طوسي قمي نجفي کشميري نجفي (۱۲۶۸ - ۱۳۲۳ق) به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: شب آدینه بیست و پنجم محرم ۱۳۲۱).

اجازهٔ روایت از سید حسن فرزند محمدعلي فرزند صالح فرزند محمد فرزند ابراهیم با آوازهٔ شرف‌الدین موسوي عاملي صدر (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ق) به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۳۰ق).

اجازهٔ روایت از سید محمدعلي فرزند حاج میرزامحمد فرزند میرزاجان با آوازهٔ هدایه‌اللّه حسیني شاه‌عبدالعظیمي نجفي، (۱۲۵۸ - ۱۳۳۴ق) به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) (تاریخ اجازه: ۱۷ جمادي دوم ۱۳۲۹).

اجازهٔ روایت از سید محمدعلي فرزند نصیر رشتي نجفي (د: ۱۳۳۴ق) به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۲۰ جمادي دوم ۱۳۲۹).

اجازهٔ روایت از سید ناصرحسین (۱۲۸۴ - ۱۳۶۱ق) فرزند حامدحسین صاحب العبقات لکهنویي از پدرش و از مفتي میرمحمدعباس به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۳۹ق).

اجازهٔ روایت از شیخ الشریعه اصفهاني میرزا فتح‌الله فرزند محمدجواد نمازي شیرازي اصفهاني نجفي (۱۲۶۶ - ۱۳۳۹ق) به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: بامداد آدینه نهم شوال ۱۳۲۰). محمدطه فرزند مهدي فرزند محمدرضا فرزند محمد فرزند حاج نجف تبریزي نجفي (۱۲۴۱ - ۱۳۲۳ق)

اجازهٔ روایت از شیخ العراقین علي کاشف‌العظاء فرزند محمدرضا فرزند موسي فرزند جعفر (د: ۱۳۵۰ق) به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۱۳۳۹ق).

اجازهٔ روایت از شیخ علي فرزند حسین فرزند عباس فرزند محمدعلي فرزند سالم خیقاني [خاقاني] (۱۲۵۵ - ۱۳۳۴ق) که از راه اسناد به اجازهٔ استادش حاج مولي علي میرزا خلیل به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۱۳۳۰ق).

اجازهٔ روایت از شیخ محمدطه فرزند مهدي فرزند محمدرضا فرزند محمد فرزند حاج نجف تبریزي نجفي (۱۲۴۱ - ۱۳۲۳ق) از سوي ملاعلي خلیلي به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: شب آدینه ۱۷ جمادي یکم ۱۳۲۰).

اجازهٔ روایت از شیخ موسي فرزند جعفر فرزند محمدباقر فرزند محمدکریم حائري از سوي آموزگارش حاج میرزا محمدحسین شهرستاني به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ذي‌حجه ۱۳۳۰).

اجازهٔ روایت از شیخ مهدي نوادهٔ شیخ محمدتقي محشّي، شیخ موسي کرمانشاهي به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۱۳۳۰ق).

اجازهٔ روایت از ملاعلي فرزند فتح‌الله نهاوندي نجفي (د: ۱۳۲۲ق) به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: شوال ۱۳۲۰).

اجازهٔ روایت از میرزا حسین فرزند خلیل طهراني نجفي (د: ۱۳۲۶ق) به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۱۳۲۱ق).

اجازهٔ روایت از میرزا حسین فرزند خلیل فرزند علي فرزند ابراهیم تهراني نجفي خلیلي تهراني (۱۲۳۰ - ۱۳۲۶ق) به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۱۳۲۴ق).

اجازهٔ روایت از میرزا هادي فرزند سید بجستاني شاگرد میرزا محمدتقي شیرازي (۱۲۹۷ - ۱۳۶۸ق) به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۱۳۳۲ق).

اجازهٔ روایت از میرزامحمدعلي فرزند نصیرالدین فرزند زین‌العابدین رشتي چهاردهي نجفي مدرس (۱۲۵۲ - ۱۳۳۴ق) هم‌زمان با تاریخ اجازهٔ آخوند خراساني به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۲۰ جمادي دوم ۱۳۲۹).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سید محمّدرضا جلالي فرزند محسن حسیني زادهٔ ۱۳۶۵ق (روز دوشنبه نهم [ربیع دوم؛ یا شعبان؛ یا ذي‌حجه] ۱۳۸۴).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به استاد عبدالرحیم محمّدعلي زادهٔ سال ۱۳۵۲ (تاریخ اجازه: الف) روز دحو الأرض، ۲۵ ذي‌قعده ۱۳۸۶؛ ۲۳ محرم، ۱۳۸۷).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سید عبدالمجید شمس‌الدین حسیني کابلي (تاریخ اجازه: روز دحو الأرض ۲۵ ذي‌قعده، ۱۳۸۰).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سید علي میلاني حائري فرزند نورالدین، زادهٔ ۱۳۶۷ق (تاریخ اجازه: ۱۲ ذي‌حجه ۱۳۸۷).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سید محمّد جمال [محمد فرزند جمال‌الدین] هاشمي گلپایگاني (د: ۱۳۹۷ق) (تاریخ اجازه: ۲ ربیع دوم ۱۳۶۰).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سید محمّد مفتي‌شیعه اردبیلي (تاریخ اجازه: ۱۳۸۵ق).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سید محمّدرضا فحام أعرجي (د: ۱۴۲۱ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۸۶ق).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سید محمدعباس کشمیري فرزند محمدباقر رضوي (تاریخ اجازه: شب آدینه دوم جمادي دوم ۱۳۸۷).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سید محي‌الدین غریقي (د: ۱۴۱۲ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۸۴ق).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سید مرتضي‌حسین نقوي لکهنوي (تاریخ اجازه: ششم صفر ۱۳۸۹).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سید مهدي لاجوردي قمي (تاریخ اجازه: ۱۵ شوال، ۱۳۷۷).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سید نورالدین جزایري حائري (د: ۱۳۸۴ق) (تاریخ اجازه: ۱۲ ربیع یکم ۱۳۶۰).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سيد هاشم فرزند حسين رسولي محلاتي، زادهٔ ۱۳۴۸ق (تاريخ اجازه: ۱۸ ذي‌حجه (جشن غدير) ۱۳۸۷).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به سيد يوسف صفوي كشميري (د: ۱۴۰۲ق) (تاريخ اجازه: ۸ ربيع دوم، ۱۳۷۷).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به شيخ جعفر هادي حائري، زادهٔ ۱۳۶۶ (تاريخ اجازه: ۱۳۸۶ق).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به شيخ عبداللطيف سمامي حائري (د: ۱۴۰۰ق) (تاريخ اجازه: ۱۵ شعبان، ۱۳۸۵).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به شيخ عبداللطيف فرزند عباس‌علي تنكابني (تاريخ اجازه: ۱۵ شعبان، ۱۳۸۵).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به شيخ علي حويزي فرزند محمدطه فرزند نصراللّه (تاريخ اجازه: ۱۳۷۳).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به شيخ غلامرضا عرفانيان يزدي، زادهٔ ۱۳۴۹ق (تاريخ اجازه: آدينه [دوم؛ نهم؛ شانزدهم؛ بيست و سوم] ربيع يكم، ۱۳۸۵).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به شيخ محمّد سمامي حائري فرزند عبداللطيف، زادهٔ ۱۳۶۴ق (تاريخ اجازه: رجب، ۱۳۸۶).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به شيخ مرتضي حائري يزدي فرزند عبدالكريم (د: ۱۴۰۶ق) (تاريخ اجازه: شب آدينه ۱۵ ربيع دوم، ۱۳۸۲).

اجازهٔ روایت آقابزرگ تهراني به علي‌اكبر محب‌الاسلام موسوي (تاريخ اجازه: ۱۳۸۲).

اجازهٔ روایت دو سويه (مدبجة / مجاز و مجيز) از شيخ محمدصالح فرزند احمد فرزند صالح آل‌طعان قطيفي بحراني (۱۲۸۴ - ۱۳۳۳ق) به شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاريخ اجازه: ۱۳۳۲ق).

اجازهٔ روایت دو سويه (مُدَبَّجَة) از شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شيخ عباس تهراني فرزند مولي حاجي (۱۲۹۸ - ۱۳۹۰ق) (تاريخ اجازه: ۱۳۳۳ق).

اجازهٔ روایت دو سویه (مُدَبَّجَة) از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمدعلي فرزند حسین فرزند محسن فرزند مرتضي حسیني حائري هبةالدین شهرستاني (۱۳۰۱ - ۱۳۸۶ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۳۵ق).

اجازهٔ روایت دو سویه (مُدَبَّجَة) از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید میرزا محمّدهادي حسیني خراساني بجستاني حائري (د: ۱۳۶۸ق) (تاریخ اجازه: هشتم جمادي یکم ۱۳۳۵ق).

اجازهٔ روایت دو سویه (مدبجة) از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) و سید محمدرضا فرزند محمد هندي نجفي (تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت دو سویه (مدبجة) از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) و سید محمدصادق فرزند باقر فرزند محمد هندي نجفي (تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت دو سویه (مدبجة) از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) و سید عبدالرزاق فرزند سید محمد دغاري نجفي (تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت دو سویه (مدبجة) از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) و شیخ مرتضي مدرس چهاردهي فرزند محمد فرزند علامه میرزا محمدعلي (د: ۱۳۸۱ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت دو سویه (مدبجة) شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ عبدالحسین حلّي فرزند حاج قاسم فرزند صالح فرزند قاسم فرزند محمدعلي نجفي (۱۲۹۹ - ۱۳۷۵ق) براي یکدیگر نوشتند (تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت دو سویه (مدبجة) شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید عبداللّه برهان سبزواري فرزند حسن (۱۳۰۰ - ۱۳۸۰ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۵۴).

اجازهٔ روایت دو سویه[مُدَبّجَة] از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شهاب‌الدین فرزند محمود فرزند علي فرزند محمد فرزند طاهر فرزند عبدالفتاح تبریزي مرعشي نجفي (۱۳۱۵ - ۱۴۱۱ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۴۱ق).

اجازهٔ روایت دو سویه[مُدَبّجَة] از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمّدباقر فرزند هاشم گلپایگاني (د: ۱۳۹۰ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۴۲ق).

اجازهٔ روایت دوسویه (مدبجة) از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) و شیخ ذبیح‌اللّه فرزند محمدعلي محلاتي (د: ۱۴۰۵ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۵۲).

اجازهٔ روایت دوسویه (مدبجة) از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید علي‌مدد فرزند حسین فرزند علي‌مدد قاینی خراساني (د: ۱۳۸۴ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۵۲).

اجازهٔ روایت دوسویه (مدبجة) از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمدعلي فرزند محمدرضا نایيني (تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت دوسویه (مدبجة) از شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به حسین قدیحي فرزند علامه شیخ علي صاحب أنوار البدرین بحراني (تاریخ اجازه: ۱۳۴۰ق).

اجازهٔ روایت دوسویه (مدبجة) شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) براي شیخ علي‌اکبر کرماني مشهدي نوشت (تاریخ اجازه: ۱۳۴۵ق).

اجازهٔ روایت دوسویه (مدبجه) شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) براي شیخ میرزا محمّدعلي فرزند ابوالقاسم اُردوبادي غروي (د: ۱۳۸۰) نوشت (تاریخ اجازه: پنج‌شنبه آخر ربیع دوم ۱۳۵۴).

اجازهٔ روایت شیخ ابراهیم خربوطي فرزند احمد حمدي (۱۲۸۸ - ۱۳۷۱ق) مدیر کتابخانهٔ شهر مدینه به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: دوم ذي‌حجه، ۱۳۶۴) در کتاب کشکول (۳۰ ذي‌حجه)

اجازهٔ روایت شیخ امام محمدعلي ازهري مکي مالکي فرزند حسین فرزند ابراهیم (زادهٔ ۱۲۸۰ق) رییس محدثان و مدرسان مسجدالحرام به شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷٦ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۱۵ ذي‌حجه، ۱۳٦٤).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمّدجواد فرزند محمدتقي فرزند ابوالقاسم طباطبایي تبریزي (د: ۱۳۸۷) (تاریخ اجازه: ۱۳۴۰ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ فرج فرزند حسن فرزند احمد فرزند حسین فرزند محمدعلي فرزند محمد فرزند علامه عبداللّه فرزند فرج فرزند عبداللّه فرزند عمران آل‌عمران قطیفي ((۱۳۲۲ - ۱۳۹۸ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۴۱ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ فرج فرزند حسن فرزند احمد فرزند حسین فرزند محمدعلي فرزند محمد فرزند علامه عبداللّه فرزند فرج فرزند عبداللّه فرزند عمران آل‌عمران قطیفي ((۱۳۲۲ - ۱۳۹۸ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۴۷).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ فرج فرزند حسن فرزند احمد فرزند حسین فرزند محمدعلي فرزند محمد فرزند علامه عبداللّه فرزند فرج فرزند عبداللّه فرزند عمران آل‌عمران قطیفي ((۱۳۲۲ - ۱۳۹۸ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۴۹).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ آقا محمدمهدي فرزند محمدرضا فرزند محمدمهدي کجوري شیرازي (تاریخ اجازه: ۲۹ صفر ۱۳۴۹).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمّدصادق فرزند حسن آل‌بحرالعلوم (د: ۱۳۹۹) (تاریخ اجازه: روز سه‌شنبه ۲۷ صفر، ۱۳۵۰).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید هاشم فرزند محمدعلی سبزواری(تاریخ اجازه: ۱۳۵۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) برای گروهی از بزرگان، مانند: شیخ عبدالحسین حلّی؛ و سید علی‌مدد قاینی؛ و شیخ ذبیح‌اللّه محلاتی؛ و شیخ مرتضی مدرس چهاردهی (تاریخ اجازه: ۱۳۵۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدرضا نایینی(تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید صادق هندی (د: ۱۳۸۴) (تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید عبدالرّزاق فرزند محمد موسوی مُقَرّم (۱۳۱۶ - ۱۳۹۱ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۱۷ ربیع دوم ۱۳۳۰) به شیخ عباس حائری تهرانی (د: ۱۳۶۰ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدعلی سنقری همدانی حائری فرزند حسن‌علی (د: ۱۳۷۸ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۴۴ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید علی‌نقی فرزند ابوالحسن نقوی لکهنوی (د: ۱۴۰۸ق) (تاریخ اجازه ۱۲ رجب ۱۳۴۷). نک: آقابزرگ، ۳۵۵، ولی در کشکول،

۱۲۲ ← تاریخ ۱۳۴۵ق داده است. (اجازات الروایة؛ زندگي و آثار شیخ آقا بزرگ تهراني، محمدحسین جلالي، ترجمه محمدعلي ابهري، ۹۴)

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) براي گروهي از بزرگان، مانند سید عبدالرزاق مقرّم نجفي(تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید هاشم هندي (تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید هبةالدین محمدعلي فرزند حسین شهرستاني کاظمي (د: ۱۳۸۶ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۵۳).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م)به سید اسداللّه سبزواري (تاریخ اجازه: جمادي یکم ۱۳۵۴).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) مفصّل براي سید عبداللّه سبزواري (تاریخ اجازه: ۱۳۵۴).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ حسن خاقاني فرزند علي فرزند حسین فرزند عباس نجفي (تاریخ اجازه: ۱۳۵۴).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) از گونهٔ گسترده‌نویسي‌شدهٔ به شیخ محمدمهدي شرف‌الدین شوشتري (تاریخ اجازه: اواخر محرم، ۱۳۵۶).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) از گونهٔ کوته‌نویسي‌شده و مختصر به شیخ محمدمهدي شرف‌الدین شوشتري (تاریخ اجازه: محرم، ۱۳۵۷).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ جعفر محبوبه فرزند باقر فرزند جواد فرزند محمدحسن آل‌محبوبه ربیعی نجفی (۱۳۱۴ - ۱۳۷۷ق) (تاریخ اجازه: محرم، ۱۳۵۷).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م)به سید احمد جزایری فرزند محمدجعفر شوشتری (تاریخ اجازه: ۱۷ ربیع دوم، ۱۳۵۷).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) برای سید نعمت‌اللّه جزایری؛ و شیخ محمدمهدی شرف‌الدین شوشتری؛ و شیخ جعفر محبوبه نجفی؛ و سید محمدصادق بحر العلوم (تاریخ اجازه: ۱۷ ربیع دوم، ۱۳۵۷).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید نعمت‌اللّه فرزند محمدجعفر موسوی جزایری (تاریخ اجازه: ۱۷ محرم، ۱۳۵۷).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمّدصادق فرزند حسن آل‌بحرالعلوم (د: ۱۳۹۹) (تاریخ اجازه: ۱۳۵۷ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدحسین فرزند محمدرضا کلباسی [کرباسی] اصفهانی (د: ۱۴۱۸) (تاریخ اجازه: ۲۳ جمادی یکم، ۱۳۵۷).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدحسین اعلمی جندقی حائری فرزند شیخ سلیمان (د: ۱۳۹۳ق) (تاریخ اجازه: شعبان، ۱۳۵۸).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدتقی تستری (د: ۱۴۱۵ق) (تاریخ اجازه: ۱۹ محرم ۱۳۶۰).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمّدحسین قاضی طباطبایی (۱۳۲۱ - ۱۴۰۲ق) فرزند محمد فرزند محمدحسین فرزند علی‌اصغر شیخ‌الاسلام تبریز صاحب کتاب تفسیر المیزان(تاریخ اجازه: ۱۳۶۰).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید جلال‌الدین محدث ارموی حسینی فرزند قاسم (۱۳۲۳ - ۱۳۹۸ق / ۱۲۸۳ - ۱۳۵۸خ) (تاریخ اجازه: ۱۲ شعبان، ۱۳۶۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمّد مشکات بیرجندی (د: ۱۴۰۰ق) (تاریخ اجازه: صفر، ۱۳۶۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به برای سید جلال‌الدین محدث ارموی؛ و سید محمد مشکات بیرجندی(تاریخ اجازه: ۱۳۶۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ جمال‌الدین نایینی (د: ۱۳۹۷ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۶۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ حسن [حسین] مقدس مشهدی (تاریخ اجازه: سه‌شنبه ۲۹ رمضان، ۱۳۶۵).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ نصراللّه تبریزی شیرازی فرزند عبداللّه، زادهٔ سال ۱۳۳۲ق (تاریخ اجازه: ۲۰ جمادی دوم، ۱۳۶۵).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به آیةالله سید حاج‌آقا حسین بروجردی طباطبایی (۱۲۹۲ - ۱۳۸۰ق / ۱۲۵۴ - ۱۳۴۰خ) (تاریخ اجازه: ۱۳۶۵).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمد شیرازی فرزند مهدی (د: ۱۴۲۲ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۶۶ق).

اجازۀ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمدعلي روضاتي اصفهاني زادۀ ۱۳۴۹ق(تاريخ اجازه: ۱۳۶۶ق).

اجازۀ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ میرزا محمّد مجاهدي تبريزي (د: ۱۳۷۸ق) (تاريخ اجازه: ۲۲ محرم، ۱۳۶۷).

اجازۀ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید سبط‌حسن لکنهوي هندي فاضل هنسوي فرزند فیض‌حسن تقوي فتح‌پوري (۱۳۳۸ - ۱۳۹۸) (تاريخ اجازه: ۱۷ ربيع يكم، روز ميلاد پيامبر، ۱۳۶۷).

اجازۀ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمّد جزائري فرزند نعمت‌الله (تاريخ اجازه: ۲۰ جمادي دوم، ۱۳۶۸).

اجازۀ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمدجواد فرزند دوست ما شیخ محمدحسن جنابي نجفي زادۀ ۱۳۰۴ق (تاريخ اجازه: ۲۲ رجب، ۱۳۶۸ق).

اجازۀ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ میرزا مهدي صادقي تبريزي(تاريخ اجازه: ۱۷ ربيع يكم، ۱۳۶۹ق).

اجازۀ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدهادي معرفت اصفهاني حائري، زادۀ سال ۱۳۴۹ق (تاريخ اجازه: ۱۳۷۰ق).

اجازۀ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ ابوالقاسم نوراني اصفهاني [نورايي] (تاريخ اجازه: ۱۳۷۰ق).

اجازۀ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمود اصفهاني حائري زادۀ ۱۳۴۵ق(تاريخ اجازه: ۱۳۷۰ق).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شاگردشان سید عبدالعزیز فرزند جواد فرزند اسماعیل طباطبایي یزدي (۴ آبان ۱۳۰۸ - ۱۳۷۴ / ۲۱ جمادي دوم ۱۳۴۸ - ۱۴۱۶) (تاریخ اجازه: ۴ صفر، ۱۳۷۰).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ آقاضیاءالدین فیضي مهدوي کرمانشاهي (تاریخ اجازه: روز سه‌شنبه ۲۷ ربیع دوم، ۱۳۷۱)

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمّد رضوي کشمیري (د: ۱۳۹۲ق) (تاریخ اجازه: پنجم جمادي یکم، ۱۳۷۱).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ شیخ نجم‌الدین جعفر فرزند محمد عسکري تهراني (د: ۱۳۹۵ق)، نام اجازه‌اش را ذیل المشیخة نامید که در آغاز کتاب الوضوء عسکري به چاپ رسید (تاریخ اجازه: صفر، ۱۳۷۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ نجم‌الدین عسکري که در آن بیشتر از مشایخ اهل تسنّن خود یاد کرده‌اند(تاریخ اجازه: ۱۲ صفر، ۱۳۷۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید مصطفي خوانساري صافي [صفایي (د: ۱۴۱۳ق] (تاریخ اجازه: ۲۰ ذي‌قعده، ۱۳۷۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ شیخ محمّدحسین دولت‌آبادي اصفهاني(تاریخ اجازه: ۱۲ جمادي یکم، ۱۳۷۳).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدحسن قزویني غروي (د: ۱۴۰۵ق) (تاریخ اجازه: ۳ شعبان، ۱۳۷۳).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدتقي بروجردي آصفي (د: ۱۳۹۱ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۷۳).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ جعفر تبریزي (د: ۱۴۰۲ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۷۳ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدحسن سبزواري(تاریخ اجازه: ۱۳۷۳ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید صافي آل‌عزیز (تاریخ اجازه: ۱۳۷۳ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید موسي شبیري زنجاني فرزند احمد، زادهٔ ۱۳۴۶ق(تاریخ اجازه: ۱۳۷۳ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمدعلي روضاتي اصفهاني زادهٔ ۱۳۴۹ق(تاریخ اجازه: ۱۴ جمادي یکم، ۱۳۷۴).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمّد جزائري فرزند نعمت‌الله(تاریخ اجازه: ۲۲ محرم، ۱۳۶۷ق). (تاریخ اجازه: ۱۳۷۴ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمدحسین کرباسي اصفهاني (تاریخ اجازه: ۱۴ شوال، ۱۳۷۴).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید شمس‌الدین آیت‌اللّهي شیرازي، تاریخ اجازه روز یک‌شنبه ۲۰ ذي‌حجه ۱۳۷۵.

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمود ده‌سرخي اصفهاني، زادهٔ ۱۳۴۵ق (تاریخ اجازه: ۲۳ ذي‌قعده، ۱۳۷۶ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید ابوالحسن تبریزي فرزند علي مولانا (تاریخ اجازه: ۲۴ ذي‌حجه، ۱۳۷۶ق).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمدرضا آل‌خرسان نجفي موسوي، زادهٔ ۱۳۵۲ق (تاریخ اجازه: ۸ ربیع دوم، ۱۳۷۷).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمد نبوي نبوي (تاریخ اجازه: ۱۱ شعبان دوم، ۱۳۷۷ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید احمد اشکوري فرزند حسیني، زادهٔ سال ۱۳۵۰ق / ۱۳۱۰خ (تاریخ اجازه: ۱۳۷۷ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید فخرالدین اردبیلي فرزند محمد (تاریخ اجازه: ۱۵ شعبان، ۱۳۸۰).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمد قاینی فرزند علي‌مدد (تاریخ اجازه: ۱۵ شعبان، ۱۳۸۰).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید فخرالدین امامت کاشاني (د: ۱۳۹۲ق) (تاریخ اجازه: ۳ ربیع یکم، ۱۳۸۱).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید هاشم فرزند حسین رسولي محلاتي، زادهٔ ۱۳۴۸ق (تاریخ اجازه: ۵ شوال، ۱۳۷۷).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّد سماکه حلّي (د: ۱۳۹۴ق) (تاریخ اجازه: آدینه پانزدهم ذي‌قعده ۱۳۸۱).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید مرتضي نجومي کرمانشاهي(تاریخ اجازه: شب آدینه ۱۸ ذي‌حجه ۱۳۸۱).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمدتقي فرزند محسن حسیني جلالي حائري (ک: ۱۴۱۲ق) (تاریخ اجازه: ۲۵ جمادي یکم ۱۳۸۱).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدابراهیم انصاری اراکی (تاریخ اجازه: ۱۳۸۱ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به دکتر میرحسن روضاتی فرزند محمدعلی (تاریخ اجازه: ۱۳۸۱ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدباقر محمودی حائری زادهٔ سال ۱۳۴۱ق (تاریخ اجازه: ۱۵ شعبان، ۱۳۷۷ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به فاطمه‌سیما دختر محمدعلی روضاتی (تاریخ اجازه: ۱۳۸۱ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید علی سیستانی حسینی زادهٔ ۱۳۴۸ق / ۱۳۰۹خ (تاریخ اجازه: ۱۳۸۱ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدحسین مظفر (د: ۱۳۸۱ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۸۱ق).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمدعلی روضاتی اصفهانی زادهٔ ۱۳۴۹ق (تاریخ اجازه: پنجم ربیع دوم ۱۳۸۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید محمدحسین فرزند محسن حسینی جلالی، زادهٔ سال ۱۳۶۳ق (تاریخ اجازه: ۱۵ شعبان، ۱۳۸۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید عبدالعلی فرزند عبدالصمد آیت‌اللّهی لاری (تاریخ اجازه: هشتم رمضان ۱۳۸۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید فخرالدین اردبیلی فرزند محمد (تاریخ اجازه: چهارم ذی‌حجه ۱۳۸۲).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به محسن فرزند محمد کوهکمری (تاریخ اجازه: عید غدیر (۱۸ ذی‌حجه) ۱۳۸۳).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّد سمامی حائری فرزند عبداللطیف، زادهٔ ۱۳۶۴ق (تاریخ اجازه: آخر ماه ربیع یکم ۱۳۸۳).

اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به شیخ محمّدرضا حکیمی خراسانی، زادهٔ ۱۳۵٤ق (تاریخ اجازه: ۱۵ رجب، ۱۳۸۳).

اجازهٔ روایت شیخ عبدالرحمان حنبلی فرزند محمد علیش مالکی یکی از مدرسان دانشگاه الازهر به شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۱۹ ذی‌قعده، ۱۳۶۴).

اجازهٔ روایت شیخ عبدالوهاب خوقیر مکی شافعی فرزند عبداللّه (زادهٔ ۱۲۸۷ق) امام جماعت مسجدالحرام به شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (تاریخ اجازه: ۲۱ ذی‌حجه، ۱۳۶۴).

اجازهٔ روایت شیخ علامه موسس آخوند مولی علی فرزند فتح‌اللّه نهاوندی نجفی به شیخ آقابزرگ تهرانی (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، سال ۱۳۲۰ق.

اجازهٔ روایت علامه آیت‌اللّه شیخ شریعه میرزافتح‌اللّه فرزند محمدجواد نمازی شیرازی اصفهانی نجفی (۱۲۶۶ - ۱۳۳۹ق) به شیخ آقابزرگ تهرانی (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، بامداد نهم شوال سال ۱۳۲۰.

اجازهٔ روایت مدبّجة / دوسویه از شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به حاج میرزا احمد [محمد] بجنوردی فرزند میرزاباباجان بجنوردی (۱۲۸۰ - ۱۳۴۶خ) (تاریخ اجازه: ۱۷ صفر ۱۳۴۹).

اجازهٔ روایتی شیخ آقابزرگ تهرانی صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) به سید ضیاءالدین علامه فانی اصفهانی (۱۲۹۰ - ۱۳۷۷خ / ۱۳۳۰ - ۱۴۱۹ق) (تاریخ اجازه: ۱۳۷۷ق).

اجازهٔ علامه میرزاحسین نوري نوري (۱۲۵۴ - ۱۳۲۰ق) به شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)،
أحسن الأثر في أعلام القرن الخامس‌عشر، سید احمد اشکوري سدهٔ پانزده را به حرمت استادش آقابزرگ، پیوست آن کرد و بدان افزود (آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۳.
أحسن الوديعة في تراجم مشاهير مجتهدي الشيعة، أَو باقيات صالحات في تتميم روضات الجنات محمدمهدي موسوي اصفهاني كاظمي، المطبعة الحيدرية، نجف، ۱۹۶۸م.
إحياء الداثر من مآثر أهل القرن العاشر؛ زندگي‌نامهٔ ۷۲۲ اندیشمند شیعه.
إحياء الوفيات و تلخيص الطبقات، تلخیص تمام مجلدات طبقات أعلام الشيعة، ۱۳۸۵ق.
أرجوزة في أصول الدين، منظومه‌اي در اصول دین، سرودهٔ آیت‌الله شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، به پایان نرسید (نک: الذريعة، ج۱، ۴۵۶؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۵).
إزاحة الحلک الدامس بالشموس المضيئة في القرن الخامس؛ بیوگرافي ۴۱۶ دانشمند شیعه.
الاستبصار في ما اختلف من الاخبار؛ ابوجعفر محمد فرزند حسن شیخ طوسي، شیخ الطائفه (د: ۴۶۰ق / ۱۰۶۸م). به کوشش حسن موسوي خرسان، تهران، دارالکتب الاسلامیة، ۱۳۹۰ق.
استنکار جريمة الجبهان، مجلة المعارف، ع۹، ۱۹۶۱م / ۱۳۸۱ق، الامام الطهراني يستنكر جريمة الجبهان
اسرة آل‌طالقاني، مقدمه شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) بر دیوان السید موسي الطالقاني، پژوهش گردآوري محمّدحسن طالقاني، چاپ در مطبعة الغري الحديثة، نجف، ۱۳۷۶ق.
اسناد المصفي إلي آل بيت المصطفي، ۳۶، چاپ ۱۳۵۶ق، نجف آوردم. گویا به سال ۱۳۳۹ق.
الاسناد المصفّي إلي آل‌المصطفي (المشيخة)، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، نک: میراث حدیث شیعه، قم مؤسسهٔ فرهنگي دارالحديث، ۱۳۸۰، دفتر چهاردهم؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذريعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۳.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

الإسناد المصفي إلي آل المصطفي (المشيخة)، شيخ آقابزرگ تهراني، علي صدرايي خويي، مجلهٔ ميراث حديث شيعه، قم مؤسسهٔ فرهنگي دارالحديث، ۱۳۸۰، دفتر چهاردهم؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۳.

الإسناد المصفي إلي آل‌بيت المصطفي آقابزرگ كه در سال ۱۳۵۶ق در نجف به چاپ رسيد. (نک: كشكول، مجلس، ۶۰؛ ماضي النجف و حاضرها، ج۲، ۲۰۲ - ۲۰۳؛ معارف الرجال، ج۲، ۱۲۵ - ۱۲۸؛ نقباء البشر، ج۴، ۱۴۰۵ - ۱۴۰۹، شمارهٔ ۱۹۲۶؛ علماء معاصرين، برگهٔ ۷۴ - ۷۵؛ به كوشش علي صدرايي خويي، مجلهٔ ميراث حديث شيعه، قم مؤسسهٔ فرهنگي دارالحديث، ۱۳۸۰، دفتر چهاردهم؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۳.)

أضواء علي الذريعة، عبدالعزيز طباطبايي (۱۳۰۸ - ۱۳۷۴خ)، آمادهٔ چاپ دارد، پيرامون ده مجلد (نک: آقابزرگ تهراني، صحتي، ٧٤)

أعيان الشيعة، محسن امين عاملي (۱۲۸۴- ۱۳۷۱ق)، ۱۱ جلد، بيروت، ١٣٥٤ق؛ ديگر: دارالتعارف، بيروت، ١٤٠٣ق / ۱۹۸۳م.

اقيانوس پژوهش، شرح حال شيخ آقابزرگ تهراني، محمد صحتي سردرودي (پاسدار اسلام، سال ۱۶، شمارهٔ ۱۸۳, ۱۸۴، اسفند ۱۳۷۵، فروردين ۱۳۷۶، برگهٔ ۶۲ - ۶۹؛ گلبرگ معرفت، شمارهٔ ۵۰، سال ۱۳۸۳، برگهٔ ۱۶۷ - ۱۷۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۱.

اِكْمالُ الدّين و اِتْمامُ النّعمَة؛ كَمالُ الدّين و تَمامُ النّعْمَة، شيخ صدوق، محمد فرزند علي فرزند بابويه، ابن‌بابويه (د: ۳۸۱ق)، تهران، چاپ سنگي، ۱۳۰۱ق؛ ديگر: تصحيح علي‌اكبر غفاري، انتشارات دارالكتب الاسلاميه، قم ، ۱۳۹۵ق.

ألرّواشحُ السّماوية في شَرحِ الاَحاديثِ الامامية، ميرداماد، ميرمحمدباقر فرزند محمد حسيني استرآبادي (۹۷۰ - ۱۰۴۱ق)، تحقيق نعمت‌الله جليلي و غلامحسين قيصريه، انتشارات دارالحديث، ۱۳۸۱خ.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

الامام الحكيم السيد محسن الطباطبايي (نگارش: ۵ جمادي يكم ۱۳۸٤)، مقدمهٔ آقابزرگ (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ) برکتاب الامام الحكيم السيد محسن الطباطبايي، گردآوري احمد حسيني، مطبعة الآداب، نجف، ۱۳۸٤ق.

الامام الشيخ آغابزرگ الطهراني، مجلهٔ آفاق نجفية، پيوست شمارهٔ ۳ و ٤، ۳۹۷ - ٤۳۱، گردآوري احمد حسيني.

امثله، ميرسيد شريف جرجاني، نک: جامع المقدمات، خط طاهر خوشنويس، چ. سنگي، انتشارات علميه اسلاميه، تهران، ۱۳۶۵ق.

أمل الآمل في علماء جبل عامل، تذكرة المتبحرين في العلماء المتأخرين، حرّ عاملی (۱۰۳۳ - ۱۱۰٤) محمد فرزند حسن، تصحيح سيد احمد اشكوری حسينی نجف ۱۳۷۵ق، دو جلد ۲٤٤+ ٤۸٤ برگه.

انقاذ كتاب الذريعة مما ادرج فيه من الاخطاء و التصرف الشنيعة، سيد محمدرضا حسيني جلالي (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۳)؛

الأنوار الساطعة في المائة السابعة؛ سرگذشت ۳۰۰ انديشمند شيعه.

أنوار الشروق شيخ محمدعلي مكي مالكي مصنف در ص ۱٦۸۲

او نويسندهٔ چند ده كتاب است، مانند

اهل البيت في المكتبة العربية، عبدالعزيز طباطبايي (۱۳۰۸ - ۱۳۷۴خ). (نک: آقابزرگ تهراني، صحتي، ۷۵)

اهم الآثار المخطوطة، مكتبة صاحب الذريعة، شيخ محمدهادي اميني (مجله عدل، سال دوم، شمارهٔ هشتم، و سال چهارم، شمارهٔ پنجم، برگهٔ ۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۳)؛

اهميت الذريعة و خاندان حاج آقابزرگ تهراني، سيد عبدالله أنوار، كتاب كليات ماه، شهريور و مهر ۱۳۸۲، سال ششم، شمارهٔ نهم و دهم، برگهٔ ٤۸ - ٤۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۵)؛

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ایرادات آقابزرگ تهراني به کشف الظنون، سید حسن فاطمي، مجلهٔ آیینهٔ میراث، سال نخست، شمارهٔ سوم و چهارم، برگهٔ ۲ - ۶؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ.

ایساغوجي، فرفوریوس صوري (۲۳۲ - ۳۰۴م) در منطق، رونویسي شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) محمدمحسن فرزند مولي علي (رونویسي: ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۱ق).

ایضاح الطریق، محمود دهسرخي موسوي است. دو مجلد آن به چاپ رسیده است. (آقابزرگ تهراني، صحتي، ۷۵)؛

آخرین گفتگو با استاد فقید سید عبدالعزیز طباطبایي نسخه‌شناس بزرگ معاصر [دربارهٔ آقابزرگ و الذریعة]، علي‌محمد بیرجندي، مجلهٔ میراث جاویدان، سال سوم، شمارهٔ ۳ و ۴، برگهٔ ۱۵۸ - ۱۶۱؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۶۹.

آغابزرگ (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، شیخ محدثي العصر و امام الفهرسة و السیر و التاریخ و علامة الحدیث و الرجال، دکتر حسین علي محفظ عراقي در نخستین سالگرد درگذشت شیخ آقابزرگ تهراني، یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۹ و ۱۴۸ - ۱۵۷.

آقابزرگ تهراني، شیخ المؤرخین شیعه، محمدعلي حق‌شناس، مجلهٔ کرانه، سال نخست، شمارهٔ سوم و چهارم، پاییز و زمستان ۱۳۷٤؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۲)؛

آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸٦؛ زندگي‌نامه و آثار شیخ طوسي، شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، ترجمه مقدمه کتاب «التبیان» شیخ طوسي (۳۸۵ - ٤٦۰ق)، علي‌رضا میرزامحمد و حمید طبیبیان، پژوهشگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگی، تهران، ۱۳۷٦خ.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

آقابزرگ تهراني، علي‌نقي منزوي، مجلهٔ دانش، سال نخست، شمارهٔ ۴، تیرماه ۱۳۲۸، برگهٔ ۲۱۱ - ۲۱۴؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۳.

آقابزرگ تهراني، کاظم موسوي بجنوردي، دایره‌المعارف بزرگ اسلامي، ج۱، برگهٔ ۴۵۵ - ۴۵۶، تهران، مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامي، ۱۳۷۴؛ (یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۶۹)؛

آقابزرگ تهراني، محمدمحسن (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، کتاب‌شناس، فقیه، نوشتهٔ جعفر گلشن روغني، فرهنگ ناموران معاصر ایران، سازمان تبلغیات اسلامي، حوزهٔ هنري سوره، مهر ۱۳۸۱، ج۱، برگهٔ ۲۳۰ - ۲۳۴؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۰.

آیة التطهیر (تاریخ تقریظ: سه‌شنبه ٤ ذي‌حجه ۱۳۷٦)، تقریظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب آیة التطهیر في الخمسة أهل الکساء، محي‌الدین موسوي غریفي، مطبعة العلمیة، نجف، ۱۳۷۷ق.

آیت‌الله شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ). (نک: الذریعة، ج۲۳، ۱۲۳؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۱)

البحاثة العالم آغابزرگ الطهراني، عبدالکریم النجف، مجلهٔ التوحید، سال یازدهم، شمارهٔ ٦۲، جمادي یکم و دوم، ۱٤۱۳، برگهٔ ٦٥ - ۷۲؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۳.

البدور الباهرة بعد المائة العاشرة في العلماء الذین نشئوا بعد الألف من الهجرة إلي العصر الحاضر، چهار جلد: ۱. الروضة النضرة في علماء المائة الحادیةعشر؛ ۲. الکواکب المنتثرة في القرن الثاني بعد العشرة؛ ۳. الکرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة؛ ٤. نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، چاپ در نجف و تهران. (نک: الذریعة، ج۳، ۷۱؛ الذریعة، ج۲۵، ۱۲۳، شمارهٔ ۷۱۶)

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

برترین کتاب‌شناسي شيعه، نگاهي به كتاب الذريعة، ناصرالدين انصاري قمي، مقاله‌اي براي شناساندن الذريعة راهگشاست.

بستان نياز و گلستان راز، آيت‌اللّه سيد محمدكاظم طباطبايي يزدي (۱۲۴۶ - ۱۳۳۷ق).

بقايا الأطياب، سيد محمدرضا اعرجي نجفي

به بهانهٔ ساخت فيلمي از زندگي حاج آقابزرگ تهراني به بهانهٔ ساخت فيلمي از زندگي حاج آقابزرگ تهراني، نوراللّه مرادي، مجلهٔ كتاب ماه كليات، شهريور و مهر ۱۳۸۲، برگهٔ ۵۰ - ۵۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۷.

به كتاب الذريعة، ناصرالدين انصاري قمي، آئينه پژوهش، سال۵، ش۵-۶ (۲۹-۳۰) بهمن و اسفند ۱۳۷۳، برگهٔ ۱۰۸.

بهجة الراغبين في مؤلفات الشيخ محمّدرضا شمس‌الدين

البهجة المرضية، عبدالرحمان سيوطي (د: ۹۱۵ق) در صرف و نحو، ، رونويسي محمدحسن فرزند محمدمحسن تهراني عموي پدر صاحب الذريعة به تاريخ ۱۲۴۳ق نک: زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، مجلس شورا، تهران، ۱۳۸۲، ۵۵.

پيام آقابزرگ به كنگرهٔ هزارهٔ شيخ طوسي، مشهد، ۱۳۴۸خ، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۶۳ - ۶۵.

تاريخ الدخانية، حاج علي فرزند محمدرضا فرزند حاج محسن طهراني (۱۲۵۰ - ۱۳۲۴ق). نک: الذريعة، ج۳، ۲۵۲، شمارهٔ ۹۳۸؛ زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، مجلس شورا، تهران، ۱۳۸۲، ۵۵؛ نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۳۱۵ - ۳۱۶، شمارهٔ ۶۴۳.

تاريخ آداب اللغة العربية، جرجي زيداني (۱۸۶۱ - ۱۹۱۴)، چهار جلد، دارالهلال، مصر، ۱۹۱۱.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

تاریخ فهرست‌نگاري در ایران، علي‌نقي منزوي، مجلهٔ پیام بهارستان، سال سوم، شمارهٔ سي‌ام، آذرماه ۱۳۸۲، برگهٔ ٤٠ - ٥٣.

تاریخ و فرهنگ معاصر، سال چهارم، ش۱ - ۲، بهار و تاربستان ۱۳۷٤ش/ ۱٤۱٦ق، "شرح زندگي من، شیخ آقابزرگ تهراني، ۳۰۲ - ۳۱٦.

تاریخ تشیع بر مدار طبقات أعلام الشیعة، محمد کریمی زنجانی‌اصل، مجلهٔ کتاب ماه کلیات، شماره ٦۹ و ۷۰، شهریور و مهر ۱۳۸۲، برگهٔ ۱۲٤ - ۱۲۹؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲٥٥ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ۷۸.

تأسیس‌الشیعة لعلوم الاسلام نوشتهٔ هم‌پیمانش سید حسن صدر، به کوشش شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲٥٥ - ۱۳٤۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷٦ - ۱۹۷۰م). نجف، ۱۳۷۰ق.

تبویب الذریعة إلي تصانیف الشیعة، احمد دیباجي اصفهاني، چاپخانهٔ اسلامیه، تهران، ۱۳٥۲خ / ۱۳۹۳ق، ۳٦٥ برگه.

تبیان اندیشه، گزیدهٔ مقالات پژوهشي در شناخت آراء آیت‌اللّه میرزامحمدحسین غروي نایيني به زبان‌هاي پارسي، عربي و انگلیسي، اصفهان، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي استان اصفهان، ۱۳۷۹، برگهٔ ۳٦٤ - ۳٦٦.

تحقیق القبلة، شیخ بهایي، رونویسي شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲٥٥ - ۱۳٤۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷٦ - ۱۹۷۰م) محمدمحسن فرزند مولي علي (رونویسي: ۱۳۱۱ق).

تحمل الحدیث بالاجازة، واجب ملح في هذا العصر، محمدمحسن آقابزرگ طهراني، به کوشش سید محمدرضا حسیني جلالي، فصل‌نامهٔ علوم الحدیث، شمارهٔ چهارم، برگهٔ ۹ - ۳۲؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲٥٥ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤.

ترجمة الشیخ آقابزرك بقلم نفسه، یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲٥٥ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱٤۲ - ۱٤٥.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ترجمة الشيخ آقابزرگ بقلم نفسه، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۴۲ - ۱۴۵).

ترجمهٔ العقيدة الاسلامية (آغاز نگارش: ۱۳۲۸ق)، نوشتهٔ شيخ عبدالله كويلام شيخ‌الاسلام الجزاير، ترجمهٔ آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، به پايان نرسيد. (نک: الذريعة، ج۴، ۱۱۷؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۵)

ترجمهٔ كتاب شرايع الاسلام نک: نقباء البشر، ج۱، ۲۵۷ - ۲۵۸، شمارهٔ ۵۵۲

ترجمهٔ مقدمهٔ الذريعة آقابزرگ تهراني، برگردان به پارسي عبدالحسين طالعي و فائزه اسكندري (يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۳۳ - ۵۵)؛

تصحيح نام نويسندگان [توسط آقابزرگ در الذريعة]، سيد حسن فاطمي (آيينهٔ ميراث، سال چهارم، شمارهٔ ٤، بهار ۱۳۸۱، برگهٔ ۲۷ - ۳٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۸ - ۷۹)؛

تصحيح و چاپ كتاب مصفي المقال في مصنفي علم الرجال توسط فرزندشان استاد احمد منزوي در تهران، ۶۳۶ برگه همراه با زندگي‌نامهٔ ۸۷۴ تن، تهران، ۱۳۷۸ق

تصحيحات شيخ آقابزرگ تهراني، سيد حسن فاطمي (ميراث شهاب، سال هشتم، شمارهٔ دوم، تيرماه ۱۳۸۱، برگهٔ ۵۱ - ٦۰؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ۷۹)؛

التصريف، عبدالوهاب فرزند عمادالدين فرزند ابراهيم زنجاني شافعي، د: ٦۵۵ق، نک: جامع المقدمات، خط طاهر خوشنويس، چ. سنگي، انتشارات علميه اسلاميه، تهران، ۱۳٦۵ق.

تعريف الأنام بحقيقة المدنية و الإسلام، اغابزرك الطهراني، رقم ۲، ۲۰ ربيع الأوّل ۱۳۲۸؛ ذي‌القعدة ۱۳۲۸.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

تعريف الأنام بحقيقة المدنية و الإسلام، بخش يكم ترجمه به فارسي كتاب المدنية و الاسلام محمّد فريد وجدي مصري (۱۸۷۵ - ۱۹۵۴م) ترجمهٔ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م)، سوم ذي‌حجه ۱۳۲۷؛ بخش دوم ربيع دوم ۱۳۲۸،؛ بخش سوم ذي‌قعده ۱۳۲۸، مجلهٔ درة النجف؛ نسخه خطي، نويسنده محمدمحسن بن علي مشهور به شيخ آقابزرگ طهراني (د: ۱۳۸۹ق)، رونويسگر محمد محسن بن علي مشهور به آقابزرگ طهراني، تاريخ رونويسي ۱۳۲۷ و ۱۳۲۸ق. شماره بازيابي: ۳/۱۵۸۱۸؛ شماره مدرک کتابخانه مجلس: ۱۰-۱۳۲۵٦. کتابخانهٔ مجلس خواستار چاپ دوباره شد. من [ذاکر] غلط‌گيري آغازين آن را زير نظر استاد احمد منزوي به سال ۱۳۸۵خ انجام دادم و گويا به چاپ نرسيد.

تعليقات الذريعة، دکتر علي‌نقي منزوي، يادداشت‌هاي پانوشتي الذريعة از جلد ٤ تا ۲۵، به جز ۱۳ و ١٤ که با قيد مصحح در پاورقي‌هاي آمده است؛

التعليقات علي الذريعة إلي تصانيف الشيعة، سيد سعيد اختر رضوي، گردآوري، سيد محمدرضا حسيني جلالي، مجلهٔ نسخه‌پژوه، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ۱۳۸۵خ، دفتر سوم، برگهٔ ۶۲۷ - ۶۸۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يکصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به کوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۲.

تعليقات علي طبقات أعلام الشيعة، سيد عبدالعزيز طباطبايي، هنوز به چاپ نرسيده، آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۳.

تعليقات علي طبقات أعلام الشيعة، شيخ محمدرضا جعفري، آقابزرگ تهراني، صحتي، برگهٔ ۸۳.

تعليقة علي المکاسب آيت‌اللّه سيد محمدکاظم طباطبايي يزدي (۱۲۴۶ - ۱۳۳۷ق)

تفسير شيخ محمد نهاوندي صاحب تفسير نزيل مشهد

تفنيد قول العوام بقدم الکلام (نگارش: ۱۳۵۹ق)، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، به خواهش سيد جعفر اعرجي موصلي، به کوشش محمدحسين جلالي حسيني، شيکاگو، ۲۰۱۲. (نک: الذريعة، ج٤، ۳٦۱)

التفهيم ابوريحان بيروني (د: ۴۴۰ق)

دکتر محمد ابراهيم ذاکر

التقريرات الأصولية و الفقهية، آیت‌الله شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). (نک: الذريعة، ج۴، ۳۸۳ - ۳۸۴)

تقريط بر كتاب النهاية في مجرد الفقه و الفتاوي (تاريخ تقريظ: ۱۳۷۳ق)، ابوجعفر محمد فرزند حسن فرزند علی طوسی، شيخ الطائفة، شیخ طوسی (د: ۴۶۰ ق). چاپ در سال ۱۳۷۳ق در چاپخانهٔ دانشگاه به صورت مستقل و سپس در بیروت با مقدمه‌ای از آقابزرگ تهرانی صاحب الذريعة چاپ شده است.

تقريظ المصلح المنتظر في الاسلام (تاريخ تقريظ: چهارشنبه ۲۰ رمضان، ۱۳۷۴)، بر كتاب بهجة الراغبين في مؤلفات الشيخ محمّدرضا شمس‌الدين

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب إثبات الإمامة الأئمة الأطهار في ضوء العقل و الآيات و الأخبار (تاريخ تقريظ: ۷ صفر ۱۳۷۹)، محمّدحسين فرزند تاج‌الدين پنجابي پاكستاني، كشكول، ۱۸۵ - ۱۸٦ و ۲۱٤ - ۲۱٦؛ و جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ٤.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب إثبات الحجة علائم الظهور (الف: تاريخ تقريظ: ۲۷ رجب ۱۳٦۹)، سيد ابراهيم موسوي زنجاني فرزند سيد ساجدين احمدي صاين‌قلعه‌اي ابهري، نشر كتاب‌فروشي بوذرجمهري، مصطفوي در ده مجلد و تقريظ بيش از بيست انديشمند جهان اسلام، تهران، ۱۳٤٤خ. (ب) تاريخ تقريظ: ۱۲ ربيع يكم ۱۳۸۳) نک: كشكول، مجلس، ۱۸۳

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب اعتقادات، خواجه نصيرالدين توسي (۵۹۸ - ٦۷۳ق). (نک: الذريعة، ج۲، ۲۲٦؛ كشكول، مجلس، ۲۲۸ - ۲۳۰)

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الأزهار الأرجية في الآثار الفرجية (تاريخ تقريظ: ۸ ربيع دوم ۱۳۸۰)، شيخ فرج عمران (۱۳۲۲ - ۱۳۹۸ق) است كه توسط انتشارت دارهجر، بيروت، ۱٤۲۹ق / ۲۰۰۲م، ج۳، برگهٔ ٤۱۷.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الاستصحاب، [تقريظ الاستصحاب (تاريخ تقريظ: ۱٦ جمادي دوم ۱۳۷۱)]، محسن فرزند سيد محمد حجت كوه‌كمري قمي.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب الاستصحاب، [تقريظ الاستصحاب (تاريخ تقريظ: ١٥ جمادي دوم ١٣٧١)]، محسن فرزند سيد محمد حجت كوه‌كمري قمي، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب الثورة العراقية الكبري (تاريخ تقريظ: ٢٠ محرم ١٣٨٤)، سيد عبدالله فياض.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب الحسنيون في التاريخ (تاريخ تقريظ: شب ١٨ ذي‌حجه ١٣٧٥)، شيخ محمد ساعدي، چاپ نجف، ١٣٧٥ق. (نک: كشكول، مجلس، ٢١٩ - ٢٢٠)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب الحسنيون في التاريخ (تاريخ تقريظ: عيد غدير، ١٨ ذي‌حجه ١٣٧٥)، شيخ محمد ساعدي، چاپ نجف، ١٣٧٥ق

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب الشجرة الطيبة في ترجمة السيد نعمةالله الجزائري و أولاده و أحفاده إلي عصر مؤلفه السيد نورالدين بن محمدشريف بن السيد محمد الإمام (تاريخ تقريظ: ٢٧ ذي‌حجه ١٣٥٨)، يک مقدمه و دوازده فصل و يک خاتمه. (نک: نک: الذريعة، ج١٣، ٣٥، شمارهٔ ١١٧)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب الشجرة الطيبة في ترجمة السيد نعمةالله الجزائري و أولاده و أحفاده إلي عصر مؤلفه السيد نورالدين بن محمدشريف بن السيد محمد الإمام (تاريخ تقريظ: ٢٧ ذي‌حجه، ١٣٥٨)، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب الضوابط في الشك و السهو و النسيان (تاريخ تقريظ: ذي‌قعده ١٣٨٥)، محقق محدث ملا محسن فيض كاشاني فرزند مرتضي (١٠٠٧ - ١٠٩٠ق). (نک: كشكول، مجلس، ٢٢٢ - ٢٢٣)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب العقد المنير في تحقيق مايتعلق بالدراهم و الدنانير (تاريخ تقريظ: دوشنبه ١٥ ذي‌قعده ١٣٨٠)، موسي حسيني مازندراني، مكتبة الصدوق، تهران، ١٣٨٢ق.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الغدير في الكتاب و السنة (تاريخ تقريظ: ۲ رمضان ۱۳۷۱)، عبدالحسين صاحب الغدير فرزند احمد تبريزي نجفي اميني. (كشكول، مجلس، ۲۱۲ - ۲۱٤؛ و جنگ آقابزرگ، خطي، برگهٔ ۳۲ - ۳۵)

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الغدير في الكتاب و السنة (تاريخ تقريظ: ۲ ذمضان ۱۳۷۱)، عبدالحسين صاحب الغدير فرزند احمد تبريزي نجفي اميني، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م).

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب المثاني (تاريخ تقريظ: چهارشنبه ۱۱ صفر ۱۳۸۳)، سيد محمد هاشمي بغدادي، چاپ با همراهي مجمع العلمي العراقي، بغداد، ۱۳۸۲، دربرگيرندهٔ ۴۸۳۴ دو بيتي. (نک: كشكول، مجلس، ۱۸۳؛ و جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ۱۰۳؛ الذريعة، ج۱۹، ۷۸، شمارهٔ ۴۱۶؛ ج۱۵، ۲۱، شمارهٔ ۱۰۵)

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب المجمل في الشيعة و معتقداتهم، نوشتهٔ استاد محمد حسين اديب. آقابزرگ بر آن مقدمه‌اي تقريظ گونه نوشته است. (آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۲؛ شيخ الباحثين، عبدالرحيم، ٤٥)

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب المدخل إلي التفسير الموضوعي للقرآن الكريم، كتابي از نوشته‌هاي محمّدباقر موحد ابطحي اصفهاني موسوي، چاپ مطبعة الآداب، نجف. (نک: شيخ آقابزرگ تهراني، برگهٔ ٦٣٦؛ جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ۸۱)

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الواعظ لكلّ واعظ و متعظ (تاريخ تقريظ: شب دوشنبه ٢٤ جمادي يكم ۱۳۸۰)، محمّدعلي رباني واعظ اصفهاني نجفي، نشر فخرالدين، ۱۳۸۳خ / ١٤٢٥ق. (ب، تاريخ تقريظ: ۱۷ ربيع يكم ۱۳۸۱)

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب الوجيز في التفسير القرآن العزيز، علي فرزند حسين فرزند محي‌الدين فرزند عبداللطيف فرزند نورالدين علي فرزند شهاب‌الدين احمد فرزند محمّد فرزند احمد فرزند علي فرزند احمد ابوجامع عاملي (ز: ۹۰۹ق)، دارالقرآن الكريم، ١٤١٣ق، برگهٔ ۳۲ - ۳۹.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب تاريخ اردبيل و دانشمندان (تاريخ تقريظ: آدينه ٤ ذي‌حجه ١٣٥٣)، فخرالدين موسوي اردبيلي ننه‌كراني، مشهد، ١٣٥٧خ / ١٣٩٨ق، ج٢، ١٧٤.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب تاريخ الشيعة؛ الشيعة في التاريخ (تاريخ تقريظ: شوال ١٣٦١)، محمّدحسين مظفر (١٣١٢ - ١٣٨١ق)، چاپ نخست ١٣٥٢ق در عراق، سپس انتشارات بصيرتي، قم، ١٣٦٤خ / ١٩٨٥م.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب تاريخ الشيعة؛ الشيعة في التاريخ (تاريخ تقريظ: ١٣٦١ق)، نوشتهٔ محمّدحسين مظفر (١٣١٢ - ١٣٨١ق)، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب تراث كربلاء (تاريخ تقريظ: ٥ ذي‌قعده ١٣٨٣)، نوشتهٔ سلمان هادي آل‌طعمه، انتشارات اعلمي، بيروت، ١٤٠٣ق / ١٣٦٢خ.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب تراجم العلماء و الخطباء و الأدباء المتخرجين من مدرسة القديح خاصة، محمّدعلي فرزند ملاحسن فرزند فرزند مكي فرزند ناصر قديحي زادهٔ ٢٧ صفر ١٣٦٧.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب تعليقتان علي المكاسب النظر الثاقب و نيل الطالب (تاريخ تقريظ: ٢٥ ذي‌قعده ١٣٨٢)، شيخ محمّدحسين (١٢٩٤ - ١٣٧٣ق) و شيخ احمد آل‌كاشف‌الغطاء، بر كتاب مكاسب شيخ انصاري مرتضي فرزند محمدامين (١٢١٤ - ١٢٨١ق)، مركز فرهنگي علامه حلي، مطبعة الحيدري تهران، ١٣٧٠خ.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب تفسير القمي (تاريخ تقريظ: يكم ربيع يكم صفر ١٣٨٧)، علي فرزند ابراهيم قمي، مكتبة الهدي، نجف، ١٣٨٦ق.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب ثقات الرواة (تاريخ تقريظ: ١٧ ربيع دوم ١٣٨٧)، نوشتهٔ سيد حسن فرزند اسماعيل موسوي اصفهاني، انتشارات امام المنتظر، چاپ سوم، ١٣٨٢خ، ج١، برگهٔ ٣.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب جلاء الأذهان و جلاء الأحزان (تاريخ تقريظ: آخر ربيع دوم ۱۳۸۲)، ابوالمحاسن حسين فرزند حسن جرجاني، با آوازهٔ تفسير گازر به زبان پارسي ده جلدي يادشده، تصحيح مرحوم محدث ارموي، تهران، ۱۳۳۷ - ۱۳٤۱خ، ج٥، برگهٔ ٤٩٥.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب جلاء العيون (تاريخ تقريظ: رمضان ۱۳۷۳)، عبداللّه فرزند محمّدرضا شبّر حسيني، حلي نجفي كاظمي، مطبعة الحيدرية، نجف، ۱۳۷۳ق / ۱۹٥٤م.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب جلاء العيون (تاريخ تقريظ: رمضان، ۱۳۷۲)، عبداللّه فرزند محمّدرضا شبّر حسيني، حلي نجفي كاظمي، مطبعة الحيدرية، نجف، ۱۳۷۳ق / ۱۹۵۴م

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب جنة المأوي، علامه شيخ محمدحسين كاشف الغطاء، آقابزرگ بر آن تقريظ دارد. (آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۳).

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب حديقة الأفراح و مزيل الأتراح، تاريخ اردبيل و دانشمندان (تاريخ تقريظ: آدينه ٤ ذي‌حجه ۱۳۵۳)، فخرالدين موسوي اردبيلي ننه‌كراني، مشهد، ۱۳۵۷خ / ۱۳۹۸ق، ج۲، برگهٔ ۱۷۵.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب خطباء المنبر الحسيني (تاريخ تقريظ: ۲۵ شعبان ۱۳۸۹)، حيدر المهرجاني است كه مطبعة الآداب، ۱۳۹۰ق، ج٦، برگهٔ ۷.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب درر الغرر (تاريخ تقريظ: دوشنبه ۱۰ شعبان ۱۳۷۱)، فرج فرزند حسن فرزند فرج فرزند احمد كه نسبش به فرج فرزند عبداللّه فرزند عمران قطيفي بحراني

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب درر الغرر [الف) درّة الصدف، منظومه‌اي در طهارت و صلاة برداشت از كتاب اللمعة الدمشقية (الذريعة، ج۲٦، ۲۹٥)؛ ب) الدرة الثمينة، منظومه‌اي از تهذيب المنطق (نک: لذريعة، ج۸، ۹٦)؛ ج) درّة اليتيمة، ارجوزه‌اي؛ يا منظومه‌اي در دانش نحو است (الذريعة، ج۸، ۱۱٦) (تاريخ تقريظ: دوشنبه ۱۰ شعبان ۱۳۷۱)]، فرج فرزند حسن فرزند فرج فرزند احمد كه نسبش به فرج فرزند عبداللّه فرزند عمران قطيفي بحراني مي‌رسد.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

تقریظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب دین حنیف؛ یا رسالهٔ حنیفه در حرمت حلق لحیه ریش‌تراشي (تاریخ تقریظ: آدینه ۱۲ جمادي دوم ۱۳٦۸)، علي‌اکبر صبوري قمي، مطبعة الحیدریة، نجف، ۱۳٦۸ق، برگهٔ ۲ - ۳. (نک: الذریعة، ج۱۸۸، ۲۹۱؛ کشکول، ۱۹٦ - ۱۹۷).

تقریظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب دین حنیف؛ یا رسالهٔ حنیفه در حرمت حلق لحیه ریش‌تراشي (تاریخ تقریظ: ۱۲ جمادي دوم، ۱۳۶۸)، علي‌اکبر صبوري قمي، شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) مطبعة الحیدریة، نجف، ۱۳۶۸ق، برگهٔ ۲ - ۳.

تقریظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب دیوان حیران در مناقب اهل‌بیت (ع) (تاریخ تقریظ: الف) دوشنبه ربیع یکم ۱۳۸٤؛ ب) چهارشنبه ۱۷ ربیع یکم ۱۳۸٤)، سرودهٔ عباس حیران افجه‌اي سیف‌زاده حسیني، تخلص حیران.

تقریظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب دیوان سید موسي فرزند جعفر فرزند علي فرزند حسین فرزند میرحکیم هاشمي مطلبي به کوشش سید محمدحسن طالقاني فرزند عبدالرسول فرزند مشکور فرزند محمود فرزند عبداللّه فرزند احمد فرزند حسین فرزند میرحکیم چاپ شد. (نک: کشکول، مجلس، ۲۶۲ - ۲۶۳)

تقریظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب ذکري أبي‌جعفر علیه السلام (تاریخ تقریظ: ۲۲ ربیع یکم ۱۳۷۰)، شیخ علي فرزند حسن فرزند آیت‌اللّه شیخ علي خاقاني نجفي. (نک: کشکول، مجلس، ۱۹۷ - ۱۹۸؛ الذریعة، ج۱۰، ۳۸)

تقریظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب ذکري أبي‌جعفر علیه السلام (تاریخ تقریظ: ۲۲ ربیع یکم، ۱۳۷۰)، شیخ علي فرزند حسن فرزند آیت‌اللّه شیخ علي خاقاني نجفي نک: کشکول، مجلس، ۱۹۷ - ۱۹۸؛ الذریعة، ج۱۰، ۳۸.

تقریظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب رسوم دارالخلافة (تاریخ تقریظ: آدینه ۱۵ صفر ۱۳۸٤)، نوشتهٔ ابوالحسن هلال فرزند محسن صابي (د: ٤٤۸ق)، پژوهش و تصحیح میخاییل عوّاد است.

تقریظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب روش خلیل الرحمان، سید مهدي حجازي، تقریظ آقابزرگ بر روي این کتابش یاد شده است. (مجلهٔ نور و علم، شمارهٔ ۲۸، برگهٔ ۴۷؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۳)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب شجرة العذراء يصورها أدب التخيل (تاريخ تقريظ: ٢٢ ذي‌قعده ١٣٨٢)، توفيق فكيكي. (نک: نک: كشكول، مجلس، ١٨٦ - ١٨٧؛ مستدركات أعيان الشيعة، ج١، ٢٤)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب شمس طالعه در شرح زيارت جامعه (تاريخ تقريظ: ١٩ شوال ١٣٦٨)، ميرزامحمّد احمدآبادي اصفهاني طبيب‌زاده، مطبعه علمي، تهران، بي‌تاريخ.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب شهداء الفضيلة (تاريخ تقريظ: ١٨ ذي‌حجه ١٣٥٣)، عبدالحسين فرزند احمد اميني تبريزي نجفي، دارالشهاب، قم ، بي‌تاريخ، نام نخست آن: صرع الحقائق أو شهداء العلماء بود كه در زمان چاپ به شهداء الفضيلة تبديل شد. (نک: الذريعة، ج١۴، ٢٥٩، كشكول، مجلس، ١٨٨ - ١٨٩)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب شهداء الفضيلة، عبدالحسين فرزند احمد اميني تبريزي نجفي، نگارنده شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م) دارالشهاب، قم ، (تاريخ تقريظ: روز غدير، ١٨ ذي‌حجه، ١٣٥٣).

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب صحائف الأبرار في وظائف الأسحار تاريخ تقريظ: ١٠ ذي‌حجه ١٣٨٤)، محمّدحسين كاشف الغطاء، به خط طاهر خوشنويس، ١٣٨٧ق.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب صحيفة صادقية، التحفة الأحمدية للفرقة الجعفرية في المنشآت الصادقية و الدعوات الجعفرية، شيخ احمد فرزند صالح فرزند طعان فرزند ناصر فرزند علي ستري بحراني قطيفي (١٢٥١ - ١٣١٥ق). (نک: كشكول، مجلس، ١٨۴؛ جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ٢؛ الذريعة، ج٣، ۴١١، شمارهٔ ١۴٨٠)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب ضياء الدراية (تاريخ تقريظ: ٣ جمادي يكم ١٣٧٨)، ضياءالدين علامه نجفي، مطبعة الحكمة، قم ، ١٣٧٨ق.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب غرر الأخبار في ردّ تصحيح الأخبار، نوشتهٔ كاظم شيخ جواد ساعدي، مطبعة الغري الحديثة، ١٣٧٦ق / ١٩٥٦م، برگهٔ ٢، با امضاي: «حرّره المسمّي بآقابزرك الطهراني في سادس شوال ١٣٧٥ق».

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب غرر الأخبار في ردّ تصحيح الأخبار (تاريخ تقريظ: ٦ شوال ١٣٧٥)، كاظم شيخ جواد ساعدي.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب غريب القرآن (تاريخ تقريظ: ١٢ ربيع يكم ١٣٧١)، محمّدمهدي فرزند حسن آل‌خرسان نجفي، آفاق النجفية شمارهٔ ٣، ٤، ٢٠٠٦م / ١٤٢٧ق، برگهٔ ٤٢٥.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب غريب القرآن (تاريخ تقريظ: ١٣ ربيع يكم ١٣٧٢)، محمّدمهدي فرزند حسن آل‌خرسان نجفي، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب فضائل آل‌الرسول في المعقول و المنقول (تاريخ تقريظ: ٧ صفر ١٣٨٨)، حسون ملارجي دلفي، انتشارات اعلمي، بيروت، ١٣٩٣ق، برگهٔ ٥ و ٦.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب فهرست كتب خطي كتابخانه‌هاي اصفهان (تاريخ تقريظ: ١٤ جمادي دوم ١٣٨٢)، سيد محمدعلي روضاتي، انتشارات نفائس مخطوطات، بي‌تاريخ.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب كشف الحجب و الأستار عن أسماء الكتب و الأسفار، نوشتهٔ علامهٔ محقق سيد اعجاز حسين نيشابوری كنتوري. (ميراث شهاب، شمارهٔ ١٣، مهر سال ١٣٧٧، برگهٔ ٢٩ - ٣٥؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٥)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب ماضي القطيف و حاضرها، ملاعلي فرزند محمد فرزند علي فرزند محمد فرزند احمد فرزند رمضان قطيفي كويكبي، همراه تعليقات شيخ فرج فرزند حسن فرزند احمد فرزند حسين آل‌عمران قطيفي. (نک: الذريعة، ج١٩، ٢٢؛ كشكول، مجلس، ١٨١؛ جنگ خطي آقابزرگ، برگهٔ ٩٧)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب مجمع الخيرات المدخر ليوم الحسرات (تاريخ تقريظ: دوشنبه ١٠ شعبان ١٣٧١)، نوشتهٔ شيخ حسين فرزند مؤلف أنوار البدرين في تراجم علماء الأحساء و القطيف و البحرين، علامه شيخ

علي فرزند حسن آل‌سليمان بلادي بحراني، داراي يک مقدمه و سه باب و يک خاتمه است که آن را دهم جمادي دوم ۱۳۲۷ به پايان رسانيد (نک: الذريعة، ج۲، ٤۲۰)

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب مجمع الخيرات المدخر ليوم الحسرات (تاريخ تقريظ: دوشنبه ۱۰ شعبان ۱۳۷۱)، نوشتهٔ شيخ حسين فرزند مؤلف أنوار البدرين في تراجم علماء الأحساء و القطيف و البحرين، علامه شيخ علي فرزند حسن آل‌سليمان بلادي بحراني

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب مجمع الرجال قهپايي (تاريخ تقريظ: ۱۰ ربيع يکم ۱۳۸٤)، عنايت‌اللّه فرزند علي قهپايي، پژوهش ضياءالدين علامه اصفهاني، ۱۳٤۳خ / ۱۳۸٤ق، برگهٔ ۲٤.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب محاسن الإجازات (تاريخ تقريظ: ۹ شعبان ۱۳۷۷)، علماء الأسرة، سيد احمد روضاتي، انتشارات مکتب القرآن، ۱۳۷۱خ / ۱٤۱۳ق.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب محرّک احساسات ؛ يا احساسات انصاري (تاريخ تقريظ: ۱۳ شعبان ۱۳۷۰)، شيخ حيدرعلي انصاري نجف‌آبادي، انتشارات اسلاميه، تهران.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب محرّک احساسات؛ يا احساسات انصاري (تاريخ تقريظ: ۱۳ شعبان، ۱۳۷۰)، شيخ حيدرعلي انصاري نجف‌آبادي، انتشارات اسلاميه، تهران، ۱۳۷۰ق.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب مخطوطات کربلاء (الف، تاريخ تقريظ: ۱۰ شعبان ۱۳۸۷)، سلمان هادي آل‌طعمه، نجف، ۱۳۹۳ق.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب مدائن الفضائل و المعاجز (تاريخ تقريظ: دوم شعبان ۱۳۷۲)، علي فرزند حسن شمس‌الدين اصفهاني نجفي حسيني، با آوازهٔ شمس‌المحدثين تهران، ۱۳۳۳خ / ۱۳۷٤ق.

تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب مدائن الفضائل و المعاجز (تاريخ تقريظ: ۲ شعبان، ۱۳۸۲)، علي فرزند حسن شمس‌الدين اصفهاني نجفي حسيني، با آوازهٔ شمس‌المحدثين تهران، ۱۳۳۳خ / ۱۳۷۴ق

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب مسند الإمام علي (ع) (تاريخ تقريظ: يک‌شنبه ٢٤ صفر ١٣٨٩)، نوشتۀ حسن قبانچي، دارالاسوة، ١٤٢٠ق، ج١، برگۀ ٧٧.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب مفتاح الكتب الأربعة (تاريخ تقريظ: ٥ صفر ١٣٨٨)، محمود فرزند مهدي موسوي دهسرخي اصفهاني، انتشارت بدر الدجي، قم ، ١٤٣٠ق / ١٣٨٨خ، چاپ دوم.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب منتخب التواريخ، حاج ملاهاشم خراساني. آقابزرگ در زمان نوشتن تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب منتخب التواريخ او، اجازه‌نامۀ نقل روايت نيز بدو داد و در همان جا برايش نوشت.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب نسك الصائم (تاريخ تقريظ: ١٣٧٨ق)، سرودۀ علامه شيخ حسين فرزند مشكور فرزند جواد فرزند مشكور حولاوي نجفي زادۀ ١٣١٣ق. (نک: كشكول، مجلس، ٢١٢؛ الذريعة، ج٢٤، ١٥٣)

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب نهج البلاغۀ منظوم(تاريخ تقريظ: ٢٧ رجب روز مبعث)، محمّدعلي انصاري قمي، ج٨، مقدمه.

تقريظ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق) بر كتاب نهج السعادة في مستدرك نهج البلاغة نوشتۀ باقر فرزند محمّد فرزند عبداللّه فرزند محمّد فرزند محمّدباقر فرزند محمود فرزند كمال فرزند فرزند محمود فرزند كمال فرزند مسيح مرودشتي شيرازي. (نک: الذريعة، ج٢٤، ٤٢٠؛ و كشكول، مجلس، ١٨٩ - ١٩٠؛ و جنگ خطي آقابزرگ، برگۀ ١٢)

تكملة الذريعة، سيد سعيداختر رضوي (١٣٤٥ - ١٤٢٣ق)، به كوشش سيد محمدرضا حسيني جلالي، (نسخه‌پژوهي، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ١٣٨٥خ، دفتر دوم، برگۀ ٥٣٧ - ٥٩٤؛ يادنامۀ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعۀ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانۀ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگۀ ٧٩)؛

تكملة طبقات أعلام الشيعة، محمدعلي روضاتي، به كوشش محمد بركت، انتشارات كتابخانه مجلس شورا، تهران، ١٣٩١خ.

تکمله‌اي بر کتاب الذریعة، جعفر ثامني (زبان و علوم قرآن، شمارهٔ یکم و دوم، بهار و تابستان ۱۳۷۹، برگهٔ ۷۹ - ۹۱؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤)؛

تلخیص تمام مجلدات طبقات أعلام الشیعة به نام إحیاء الوفیات و تلخیص الطبقات، ۱۳۸۵ق.

تنفید قول العوام بقدم الکلام (نگارش: ۱۳۵۹ق)، شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م)در پاسخ به درخواست سید جعفر فرزند حسن اعرجي موصلي

توضیح الرشاد في تاریخ حصر الاجتهاد (نگارش: ۱۳۵۹ق)، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، به کوشش محمّدعلي انصاري، منشورات مدرسة الامام المهدي (ع)، خونسار، چاپخانه خیام، قم ، ۱۴۰۱ق / ۱۹۸۱م.

توضیح الرشاد في تاریخ حصر الاجتهاد (نگارش: ۱۳۵۹ق)، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، پاسخ پرسش سید جعفر فرزند حسن اعرجي موصلي، ٤۳ برگهٔ رحلي با رونویسي فرزندش دکتر علي‌نقي منزوي. (نک: الذریعة، ج۴، ۴۹۳؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۶)

توضیح الرشاد في تاریخ حصر الاجتهاد (نگارش: ۱۳۵۹ق)، شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م)در پاسخ به درخواست سید جعفر فرزند حسن اعرجي موصلي، خطي ۴۳ برگ رحلي با رونویسي علي‌نقي منزوي

تهذیب الأصول علامه حلي، رونویسي شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) محمدمحسن فرزند مولي علي (رونویسي: ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۱ق).

تهذیب المنطق، تفتازاني، رونویسي شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) محمدمحسن فرزند مولي علي (رونویسي: ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۱ق)

الثقاة العیون في سادس القرون؛ زندگي‌نامهٔ ۷۰۸ اندیشمند شیعه در این سده، مانند انوشیروان و خیام.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

جامع المقدمات، ١٥ کتاب: یک کتاب اخلاقی، یک کتاب منطقی، شش کتاب در علم صرف و هفت کتاب نحوی: میرسید شریف جرجاني، ملاسعد تفتازاني، خواجه نصیرالدین طوسي، ملاابراهیم زنجاني شافعي، عبدالقاهر جرجاني، فیض کاشاني، شیخ بهایي، جمال الدین محمد اردبیلي و...؛ منطق: الکبري في المنطق؛ اخلاق: آداب المتعلمین (خواجه نصیر طوسي، د: ٦٧٢ق)؛ صرف: امثله؛ شرح امثله (میرسید شریف جرجاني)؛ صرف میر (میرسید شریف جرجاني)؛ التصریف (عبدالوهاب فرزند عمادالدین فرزند ابراهیم زنجاني شافعي، د: ٦٥٥ق)؛ شرح التصریف (ملاسعدالدین تفتازاني)؛ صیغ مشکله؛ نحو: عوامل جرجاني، عبدالقاهر؛ شرح عوامل (ملانظرعلي گیلاني)؛ عوامل ملامحسن فیض کاشاني د: ١٠٩١ق؛ عوامل منظومه (کمال‌الدین فرزند حسام)؛ الهدایة (زبیر فرزند احمد فرزند سلیمان زبیري شافعي، د: ٣١٧ق)؛ شرح الأنموذج (ابوالقاسم محمود زمخشري)؛ الفوائد الصمدیة (شیخ بهایي، ١٠٣٠ق). خط طاهر خوشنویس، چ. سنگي، انتشارات علمیه اسلامیه، تهران، ١٣٦٥ق.

جلاء العیون، محمدباقر فرزند محمدتقي مجلسي (د: ١١١١ق).

جُنگ (دفتر دوم)، یادمان شیخ آقابزرگ تهراني محمدمحسن بن علي (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، انجمن فهرست‌نگاران نسخه‌هاي خطي، مجموعۀ مقالات یادمان شیخ آقابزرگ تهراني، به کوشش محسن صادقي، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ.

جُنگ، یادمان علامه شیخ آقابزرگ تهراني، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ.

حاشیة الاکر نوشتۀ ثاوذوسیو، ابراهیم زنجاني فرزند ابوالفتح با آوازۀ مسکر (د: ١٣٥١ق).

حاشیه بر اصول اقلیدس، ابراهیم زنجاني فرزند ابوالفتح با آوازۀ مسکر (د: ١٣٥١ق).

حاشیه بر تکملة أمل الآمل، آیت‌الله شیخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ). (نک: الذریعة، ج٤، ٤١١)

حاشیه بر رسائل، سید محمدتقي با آوازۀ سیدآغا فرزند میررضا فرزند محمدتقي فرزند میرمؤمن فرزند محمدتقي فرزند میررضا فرزند قاسم فرزند باقر قافله‌باشي حسیني قزویني (د: ١٣٣٣ق). نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج١، ١٧٣ و ٢٥٦ - ٢٥٧، شمارۀ ٥٥٠.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

حاشیه بر شرح اللمعة الدمشقية، شيخ محمدتقي فرزند شيخ عباس نهاوندي نجفي تهراني نک: نقباء البشر، ج۱، ۲۵۷ - ۲۵۸، شمارۀ ۵۵۲

حاشیه بر فصول شيخ احمد شيرازي، شانه‌ساز (د: ۱۳۳۲ق) نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۸۵، شمارۀ ۱۹۵.

حاشیه بر قوانين، سيد محمدتقي با آوازۀ سيدآغا فرزند ميررضا فرزند محمدتقي فرزند ميرمؤمن فرزند محمدتقي فرزند ميررضا فرزند قاسم فرزند باقر قافله‌باشي حسيني قزويني (د: ۱۳۳۳ق). نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۱۷۳ و ۲۵۶ - ۲۵۷، شمارۀ ۵۵۰.

حاشیه بر قوانين، شيخ ميرزا محمدعلي چهاردهي (۱۲۵۲ـ۱۳۳۱ق) فرزند نصيرالدين فرزند زين‌العابدين رشتي. نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۴، ۱۵۴۸ - ۱۵۴۹، شمارۀ ۲۰۶۴.

حاشیه فرائد الاصول، آيت‌اللّه سيد محمدكاظم طباطبايي يزدي (۱۲۴۶ - ۱۳۳۷ق).

حاشیه مكاسب، شيخ ميرزا محمدتقي شيرازي متخلص به گلشن (د: ۱۳۳۸ق) فرزند محب‌علي فرزند ابوالحسن ميرزا محمدعلي حائري. نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۲۶۱ - ۲۶۴، شمارۀ ۵۶۱

حاشیۀ تحرير اقليدس آقا ميرزا ابراهيم معروف به مسگر زنجاني نک: در [الذريعة] ج٦ .

حاشیۀ تهذيب ملاعبداللّه يزدي (د: ۱۰۲۱ق) در منطق، رونويسي محمدحسن فرزند محمدمحسن تهراني عموي پدر صاحب الذريعة به تاريخ ۱۲۴۳ق نک: زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، مجلس شورا، تهران، ۱۳۸۲، ۵۵.

حساب عقود الأنامل علامه ذوالفنون ملامهدي نراقي.

حق اليقين، محمدباقر فرزند محمدتقي مجلسي (د: ۱۱۱۱ق)، حاج محمدمحسن تهراني (د: ۱۲۵۰ق / ۱۲۱۳خ / ۱۸۳۴م)، (تاريخ تملک: ۱۲۴۴ق / ۱۲۰۷خ / ۱۸۲۹م)

الحقائق الراهنة في تراجم أعيان المائة الثامنة؛ زندگي‌نامۀ ۳۲٦ انديشمند شيعه.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

حواشي رجال ابي‌علي، شيخ ميرزاحسين فرزند محمدتقي فرزند علي‌محمد فرزند تقي نوري طبرسي (۱۲۵۴ - ۱۳۲۰ق). نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۲، ۵۴۳ - ۵۵۵، شمارهٔ ۹۷۴.

حياة الشيخ الطوسي، شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵- ۱۳٤۸خ)، به كوشش و تصحيح محمدحسن آل‌طالقاني، مطبعة العلمية، نجف الاشرف، ۱۹۵۷م؛ زندگي‌نامهٔ شيخ طوسي، شيخ آقابزرگ تهراني، ترجمهٔ علي‌رضا ميرزامحمد و حميد طبيبيان، به انضمام مقدمه بر تفسير التبيان شيخ طوسي، فرهنگستان ادب و هنر، تهران، ۱۳٦۲خ.

حياة القلوب، محمدباقر فرزند محمدتقي مجلسي (د: ۱۱۱۱ق)، علي اماميان، انتشارات سرور، قم ، ۱۳۸۴خ، ۵ جلد.

حياة ثقةالاسلام الكليني و شأن الكافي، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). (نک: الذريعة، ج۱۱، ۳۰۲؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸٦)

حيات‌الشيخ الطوسي (۱۳۷۶ق) و چاپ آن در مقدمهٔ تفسير تبيان، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م)

خاتمة المستدرك، ملاحسين نوري (د: ۱۳۲۰ق)، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) محمدمحسن فرزند مولي علي (رونويسي: ۱۳۱۹ق). همراه با برخي حواشي در آستان قدس و ديگري در كتابخانه سيد عبدالعزيز طباطبايي

خلاصة الحساب، بهاءالدين محمد بن عزّالدين حسين بن عبدالصمد حارثي عاملي (۹۵۳ - ۱۰۳۰ يا ۱۰۳۱ق)، نِسِلمان به همراه ترجمه آلماني، برلين، ۱۸۴۳؛ ديگر: به كوشش فؤاد سزگين، فرانكفورت، ۱۹۹۸م.

دانشمندان معاصر و آثار آن‌ها، شيخ آقابزرگ تهراني، مجلهٔ راهنماي كتاب، سال چهارم، شمارهٔ پنج و شش، مرداد و شهريور ۱۳٤۰، برگهٔ ۵۲۵ - ۵۲۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۲.

دائرةالمعارف الاسلامية الكبري، ج۱، ۳۲۱.

دائرةالمعارف بزرگ اسلامي، ج۱، ٤۵۵.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

دائرةالمعارف تشیع، ج۱، ۱۲۲.

دائرةالمعارف کتابداري و اطلاع‌رساني، سازمان اسناد و کتابخانهٔ ملي ایران، ۱۳۸۱، ج۱

الدر النفیس في التلخیص رجال التأسیس، آیت‌الله شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، تلخیص کتاب تأسیس الشیعه لعلوم الاسلام سید حسن صدر فرزند هادي (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ق).

درآمدي بر الذریعة، علي اسفندیاري (فصل‌نامهٔ کتاب‌هاي اسلامي، شمارهٔ دوم، ژولاي ۲۰۰۰، برگهٔ ۳۷ - ٤۲؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤)؛

درگذشت شیخ آقابزرگ تهراني، مجلهٔ سخن، شمارهٔ ۱۱ و ۱۲، اردیبهشت ۱۳۴۹؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤.

ده نامهٔ آیت‌اللّه شیخ آقابزرگ به آیت‌الله شهید سید محمدعلي قاضي طباطبایي تبریزي، عبدالحسین طالعي، یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۵۶ - ۶۲.

الذریعة إلي تصانیف الشیعة (کتاب)، ویکي شیعه.*March 2, 2015. Retrieved April 29, 2015* . مجلهٔ تحقیقات کتابداري و اطلاع رساني دانشگاهي، مقاله احمد منزوي، اسفند ۱۳۵۳ شماره ٤.

الذریعة إلي تصانیف الشیعة، الجزء الأوّل، آب حیات - ازهاق الباطل، مطبعة الغري، نجف، عراق، ذي‌الحجه ۱۳۵۵ق / ۱۹۳٦م، ۵۳٦ برگه، ۲۶۰۸ شناسهٔ کتاب، با مقدمهٔ تقریظ‌گونه از آیت‌اللّه محمدحسین آل‌کاشف‌الغطاء هم‌پیمان آقابزرگ در زنده‌کردن میراث فرهنگي تشیع، با امضاي: کتبه بأنامله الداثرة، شوال سنة ۱۳۴۱، محمدحسین آل‌کاشف‌الغطاء؛ و تقریظي از هم‌پیمان دیگر سید حسن صدر؛ هم‌چنین مقدمهٔ حجت‌الاسلام محمدعلي غروي اوردبادي دربارهٔ آقابزرگ و

مقدمهٔ آقابزرگ به نام فاتحة الکتاب در بیست برگه، چهار برگه غلطنامه؛ غلط‌گیري و تصحیح محمدعلي غروي اوردبادي؛ چ. دوم نظارت علي‌نقي و احمد منزوي، انتشارات کتابخانهٔ اسلامیه، تهران، ۱۳۸۷ق / ۱۹٦۸م.

الذریعة إلي تصانیف الشیعة، الجزء التاسع‌عشر، المآب - المجاهدات، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مقدمه، تصحیح و تحقیق احمد منزوي (۱۳۰٤ - ۱۳۹٤خ)، چاپخانه اسلامیه، تهران، ۱۳٤۸خ / ۱۳۸۹ق / ۱۹٦۹م، ۱٦۸۰ شناسه از عنوان المآب في شرح الآداب آغاز مي‌شود و به مجاهدات عرب في وقعة جمل و أحوالها، ٤۰۹ برگه [+ فهرس المؤلفین ۲۱ برگه].

الذریعة إلي تصانیف الشیعة، الجزء الثالث و العشرون، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مقدمه، تصحیح و تحقیق احمد منزوي (۱۳۰٤ - ۱۳۹٤خ)، چاپخانه اسلامیه، تهران، ۱۳۵٤خ / ۱۳۹۵ق / ۱۹۷۵م، ۱۳۷۰، شناسهٔ کتاب از ۷۸۱۱ - ۹۱۸۰ المنتزع المختار - میوه شیرین، ۳٦۲ برگه + فهرس المؤلفین ۳۰ برگه.

الذریعة إلي تصانیف الشیعة، الجزء الثالث، البائیه الحمیریه - التحیه المبارکه، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مطبعه الغري، نجف، عراق، ۱۳۱۷خ / ۱۳۵۷ق / ۱۹۳۸م.

الذریعة إلي تصانیف الشیعة، الجزء الثالث‌عشر، شاپور و شهناز - شرح قصیدة ابن‌سینا العینیة، مطبعة القضاء، نجف، عراق، ۱۳۷۸ق / ۱۹۵۹م، ٤۰۰ برگه [سه برگه غلطنامه، سخن محمدصادق بحرالعلوم مصحح]، ۱٤۷۷ شناسهٔ کتاب، رونویسي براي چاپ عبدالعزیز طباطبایي، غلط‌گیري محمدحسن طالقاني مدیر مجلهٔ المعارف؛ چاپ دارالأضواء بیروت، بدون اجازهٔ خانوادهٔ آقابزرگ، برگهٔ ۲۱۰ - ۲۱۱ و ۲۱٤ - ۲۱۵ را نیاورده است.

الذریعة إلي تصانیف الشیعة، الجزء الثامن، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مقدمه، تصحیح و تحقیق علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، چاپخانه مجلس شوراي ملي ایران، تهران، ۱۳۲۹خ / ۱۳٦۹ق / ۱۹۵۰م، ۱۳۰۹ عنوان و شناسهٔ کتاب از دائرة تا عنوان دیو و پري‌نامه، ۳٤۰ برگه + ۵ برگه غلطنامه.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثامن‌عشر، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (۱۳۰۴ - ۱۳۹۴خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ۱۳۴۶خ / ۱۳۸۷ق / ۱۹۶۷م، ۲۲۵۰ شناسه (ک ۱۳۴۳، گ ۲۸۰، ل ۶۲۷) از عنوان كشاف اصطلاحات الفنون - ليلى و مجنون، ۴۳۶ برگه [+ فهرس المؤلفين ٣٤ برگه + دو برگه غلطنامه].

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثاني و العشرون، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (۱۳۰۴ - ۱۳۹۴خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ۱۳۵۳خ / ۱۳۹۳ق / ۱۹۷۴م، شناسهٔ ۵۷۲۰ - ۷۸۱۰ برابر ۲۰۹۰ شناسه از مقاليد الأبواب - منتخب هدية الملوك، ۴۴۴ برگه + يک برگه غلطنامه، رونويسي براي چاپ اكبر ثبوت.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثاني، الأساري و الغلول - ايوان مدائن، شيخ آقابزرگ تهراني تصحيح سيد محمدصادق بحرالعلوم، مطبعة الغري، نجف، عراق، ۱۳۱۵خ / رجب ١٣٥٦ق / ١٩٣٦م، ۵۱۹ برگه، پنج برگه غلطنامه، ٢٠٤٥ شناسهٔ كتاب؛ چ. دوم با هزينهٔ مؤلف، انتشارات مكتبه مطهري، تهران، ۱۳۹۱ق / ۱۹۷۲م.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الثاني‌عشر، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، دانشگاه تهران، ۱۳۴۰خ / ۱۳۸۰ق / ۱۹۶۲م، ۱۹۷۴ شناسهٔ كتاب از الزائرية تا سياه‌كاران، ۲۹۳ برگه + يک برگه غلطنامه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الحادي و العشرون، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (۱۳۰۴ - ۱۳۹۴خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ۱۳۵۱خ / ۱۳۹۲ق / ۱۹۷۲م، شناسهٔ كتاب از ۳۶۵۹ تا ۵۷۱۹ برابر ۲۰۶۰ عنوان از المستبين - المقالة النورية في شرح الرسالة الكافورية است، ۴۵۲ برگه + فهرس المؤلفين ٤٠ برگه، رونويسي براي چاپ اكبر ثبوت.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الحادي‌عشر، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، چاپخانه مجلس شوراي ملي ايران، تهران، ۱۳۳۷خ / ۱۳۷۸ق / ۱۹۵۹م. ٢٠٤٢ شناسهٔ كتاب از رساله آب حيات - الزائرية، ٣٤٦ برگه + سه برگه غلطنامه.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الخامس و العشرون، واثق - يهو، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه‌نگاري، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ١٣٥٧خ / ١٣٩٨ق / ١٩٧٨م، ٤٩٦ برگه [خاتمه دو برگه + فهرست مؤلفي الجزء الخامس و العشرين ٣٥ برگه + استدراكات لبعض الاخطاء كلّ المجلدات ٤٦ برگه + رموز يک + فهرس مجلدات الذريعة يک]، ١٨٠٥ شناسهٔ كتاب [حرف و ٨٧٥ + حرف هـ ٦٥٠ + حرف ي ٢٨٠].

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الخامس، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپخانه بانک ملي ايران، تهران، ١٣٢٣خ / ١٣٦٣ق / ١٩٤٤م، و ١٥١٤ كتاب از ثابت‌نامه - شناسهٔ چيني‌سازي، ٣٢٠ برگه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الخامس‌عشر، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دانشگاه تهران، ١٣٤٣خ / ١٣٨٥ق / ١٩٦٥م، ٢٣٩٤ عنوان كتاب از صابون الغم - عيون الوصول إلى علم الأصول، ٤٠٠ برگه [پنج برگه غلطنامه].

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الرابع و العشرون، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ١٣٥٦خ / ١٣٩٨ق / ١٩٧٨م، ٢٣١٥ شناسهٔ كتاب از النائية - نية الوكيل في العقد، ٤٨٤ برگه + فهرس مؤلفي حرف النون ٤٢ برگه + رموز يک + غلطنامه يک + متفرقه يک.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الرابع، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپخانه مجلس شوراي ملي ايران، تهران، ١٣٢٠خ / ١٣٦٠ق / ١٩٤١م، ٢٣٠٤ عنوان كتاب از التخاطب - التيمية، ٥٢٠ برگه + دو برگه غلطنامه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء الرابع‌عشر، شرح قصيدة ابن‌الفارض - الشينية، مطبعة الآداب، نجف، عراق، ١٣٨١ق / ١٩٦١م / ١٣٤٠خ، ٣٧٦ برگه [سه برگه غلطنامه، پوزش‌خواهي، سخن محمدصادق بحرالعلوم مصحح]، ٢٥٧٣ شناسهٔ كتاب.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء السابع، ١٤١٧ شناسهٔ کتاب از حساب - خيمه‌شب‌بازي، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپخانه مجلس، تهران، ١٣٢٧خ / ١٣٦٧ق / ١٩٤٨م، ٣٠٠ برگه، و نام ٢١ کتابخانهٔ مورد بهره‌وري آقابزرگ که دکتر علي‌نقي فرزند ايشان در پايان اين جزو آورده است، دربرگيرندهٔ: کتابخانهٔ [آل‌طعان بقطيف؛ اوقاف العامة؛ السيد محمدباقر الحجة؛ الپاچه‌چي؛ تربيت؛ تکية الخالدية جلال‌الدين المحدث؛ جامع الحيدرخانه؛ کهياء؛ جامع الرواسي؛ سلطان‌القرائي؛ السليمانية ببغداد؛ السيد شهاب‌الدين بقم ؛ شيخ‌الاسلام بزنجان؛ الشيخ محمدصالح الجزائري؛ السيد عبدالحسين الحجة بکربلاء؛ السيد عليّ الايرواني؛ المرجانية؛ نائلة خاتون؛ النفيسي؛ الشيخ هادي کاشف‌الغطاء]؛ چاپ دوم، دارالکتب العلمية، اسماعيليان نجفي، قم .

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء السابع‌عشر، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (١٣٠٤ - ١٣٩٤خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ١٣٤٦خ / ١٣٨٧ق / ١٩٦٧م، ١٧٢٨ شناسه (ق ١٣٤٨، ک ٣٨٠) از عنوان قائد القوات العلوية - رسالة في الکسوف و الخسوف [حرف ق ١٢٤٨ + بخش نخست حرف ک ٣٨٠]، ٣٢٩ برگه [+ فهرس المؤلفين ٣٥ برگه].

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء السادس و العشرون، مستدرکات الذريعة؛ يا ذيل الذريعة آقابزرگ تهراني محمدمحسن فرزند علي (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، به کوشش سيد احمد اشکوري حسيني، آستان قدس، مشهد، ١٣٥٨خ / ١٤٠٥ق / ١٩٨٥م، ٤٠٧ برگه [فهرس الموضوعي للکتب ١٨ برگه + فهرس اسماء المؤلفين ٤٠ برگه + فهرس الاعلام المذکورين ضمناً ١٧ برگه + فهرس الامکنه ٥ برگه]، ١٥٨٥ شناسهٔ کتاب.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء السادس، ا آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، الحائريات - حزن المؤمنين، به کوشش علي‌نقي منزوي، چاپخانه بانک ملي ايران، تهران، ١٣٢٥خ / ١٣٦٥ق / ١٩٤٦م، ٤١٢ برگه [+ پنج برگه غلطنامه]، ٢٤٧٣ شناسهٔ کتاب و نام ٣٢ کتابخانهٔ مورد بهره‌وري آقابزرگ که دکتر علي‌نقي فرزند ايشان در پايان اين جزو آورده است، دربرگيرندهٔ: کتابخانهٔ [بيت الطريحي؛ التسترية؛ التقوي؛ حسينية کاشف‌الغطاء؛ الحسينية بالکاظمية؛ حفيد اليزدي؛ الخونساري؛ الرضوية؛ السبزواري؛ سپسالار؛

دکتر محمد ابراهيم ذاکر

سلطان‌العلماء؛ سلطان‌المتكلمين؛ السماوي؛ سيدنا الشيرازي؛ الشريعة؛ شيخنا الشيرازي؛ الصدر؛ الطهراني بسامراء؛ الطهراني بكربلاء؛ العطار ببغداد؛ العطار بالكاظمية؛ الفاضلية؛ فخرالدين؛ كبّة؛ مجدالدين؛ المجلس؛ المحيط؛ المدرسة الشيرازية؛ المشكاة؛ الملك؛ الملية؛ هبةالدين]؛ چاپ دارالأضواء بيروت، بدون اجازهٔ خانوادهٔ آقابزرگ، برگهٔ ٤٠٥ تا ٤١٢ را نياورده است.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء السادس‌عشر، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (١٣٠٤ - ١٣٩٤خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ١٣٤٥خ / ١٣٨٦ق / ١٩٦٦م، ١٩٦٩ شناسه از كتاب الغارات - فيه ما فيه [حرف غ ٤٢٧ + حرف ف ١٩٦٩]، ۴۴۲ برگه [فهرس المؤلفين، سي برگه].

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء العاشر، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپخانه مجلس شوراي ملي ايران، تهران، ١٣٣٥خ / ١٣٧٥ق / ١٩٥۶م، ٨٨٥ شناسهٔ از ذائقه ماتم - الرسائل و المكاتيب، ٢٧٢ برگه + ده برگه استدراكات و غلطنامه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء العشرون، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق احمد منزوي (١٣٠٤ - ١٣٩٤خ)، چاپخانه اسلاميه، تهران، ١٣٤٩خ / ١٣٩٠ق / ١٩٧٠م، شناسهٔ كتاب از ١۶٨١ تا ٣۶٥٨ برابر ١٩٧٧ عنوان از المجتبى في سيرة المصطفى - مسبل العبرات في رثاء السادات، ۴٢٨ برگه + ١٢ برگه زندگي‌نامهٔ صاحب الذريعة به جهت درگذشت ايشان ميان تاريخ چاپ جلد ١٩ و ٢٠ الذريعة + فهرس المؤلفين ٢١ برگه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، القسم الأوّل من الجزء التاسع، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، مجلس شوراي ملي ايران، تهران، ١٣٣٢خ / ١٣٧٣ق / ١٩٥٣م، ١٩٩١ عنوان ديوان از ديوان آئينه - ديوان ديهيم، ٣٣٦ برگه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، القسم الثالث من الجزء التاسع، آقابزرگ تهراني، به كوشش علينقي منزوي، دانشگاه تهران، ١٣٤٢خ / ١٣٨٣ق / ١٩٦٤م، ٢٥٨٦ عنوان ديوان، از شمارهٔ ٤٧٩١ تا ٧٣٧٦ و از شناسهٔ ديوان مولي عبدالصمد بدخشاني تا عنوان ديوان مينوي همداني أو شعره، ٤٥٦ برگه.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، القسم الثاني من الجزء التاسع، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، چاپخانه دولتي، تهران، ١٣٣٨خ / ١٣٧٨ق / ١٩٥٩م، ٢٨٠٠ عنوان ديوان، از شمارهٔ ١٩٩٢ تا ٤٧٩٠ از شناسهٔ ديوان ذاتي كياني تا عنوان ديوان عبدالصمد باكثير، ٣٥٢ برگه.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، القسم الرابع من الجزء التاسع، ديوان نائب - ديوان يونس الديلمي، به كوشش علي‌نقي منزوي، دانشگاه تهران، ١٣٤٥خ / ١٣٨٦ق / ١٩٦٧م، ١١٤٥ تا [١٣٢٢] ١٥٣٩ برابر ٣٩٦ برگه، شناسهٔ كتاب از ٧٣٧٧ تا ٨٤٨٨ برابر ١١٠١، به همراه دو فهرست: يكي فهرست انساب الشعراء [آيينه‌ساز - يوهاري، مايل الهندي] برگهٔ ١٣٢٢ تا ١٤٦٥؛ و ديگري فهرس المنظومات و الكتب [آئين اكبري، علامي هندي - يوسفية، ماجد بحراني] برگهٔ ١٤٦٦ تا ١٥٣٩، هر دو فهرست را احمد منزوي فرزند دوم آقابزرگ گردآوري كرد كه برپايهٔ فهرست نخست مي‌توان پي برد، چند شاعر با عنوان شيرازي، تهراني، خراساني، حسني، جعفري و چند شاعر نقاش يا خطاط داريم.

الذريعة إلي تصانيف الشيعة، دانشنامهٔ جهان اسلام، ج١٨، برگهٔ ٨٠٦ - ٨٠٨، زير نظر حداد عادل، بنياد دائرةالمعارف اسلامي، تهران، ١٣٩٢خ.

الذريعة آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني، عباس اقبال، مجلهٔ يادگار، سال دوم، شمارهٔ ٥، دي ١٣٢٤ / محرم - صفر ١٣٦٥، برگهٔ ٧٦ - ٧٨.

الذريعة في التراث الاسلامي، سيد عبدالعزيز طباطبايي.

الذريعة و آقابزرگ تهراني، علي‌نقي منزوي، مجلهٔ كتاب كليات ماه، شمارهٔ ٦٩ و ٧٠، شهريور و مهر ١٣٨٢، برگهٔ ١١٦ - ١٢٣؛ مجلهٔ آينده، ج٦، برگهٔ ٢٤٧ - ٢٥٣؛

الذريعة و طبقات دائرة المعارف‌هاي بزرگ شيعه، محمدعلي حق‌شناس (فصل‌نامهٔ كتاب، شمارهٔ ٣٥ و ٣٦، پاييز و زمستان ١٣٧٧، برگهٔ ٧ - ٣٣).

الذريعة و مؤلف آن، (جلوه، خرداد ۱۳۲۵، شمارهٔ ۱۰ - ۱۲، برگهٔ ٦٦٤ - ٦٦٧؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۳)؛

ذیل المشیخة را که اجازهٔ روایت شیخ آقابزرگ به شیخ نجم‌الدین عسکري که در مقدمهٔ کتاب خود الوضوء في الکتاب و السنة چاپ شد (تاریخ اجازه: ۱۳۸۲). چ. نجف، ۱۳۵۵ق/۱۹۳۷م. شامل مشایخ روایتي آقابزرگ اهل تسنّن

راهدار رهروان، گلگشتي در جنگ پیشگام کتاب‌شناسي شیعه، شیخ آقابزرگ تهراني، احسان‌اللّه شکراللّهي، مجلهٔ کتاب ماه کلیات، شهریور و مهر ۱۳۸۲، برگهٔ ۱۳۲ - ۱۳۷؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۰.

راهنماي استفاده از الذریعة در تحقیقات حدیثي، پایان‌نامهٔ سعید زماني، دانشکده علوم حدیث، استاد راهنما: کاظم رحمان ستایش، سال دفاع: ۱۳۸٦خ.

رجال نجاشي؛ یا فهرست أسماء مصنفي الشیعة؛ یا فهرست أسماء مصنفي الشیعة و ما ادرکناه من مصنفاتهم و ذکر طرف من کناهم و ألقابهم و منازلهم و أنسابهم و ما قیل في کلّ رجل منهم من مدح أو ذمّ، ابوالعباس احمد فرزند علي نجاشي (۳۷۲ - ۴۵۰ق)، چاپ بمبئي، ۱۳۱۷ق. رونویسي ۱۳۱۴ق آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق).

رحلات الشیخ الطهراني، تصحیح سید احمد حسیني اشکوري، مجلهٔ آفاق نجفیه، دورهٔ یکم، شمارهٔ ۳ و ۴، ۱۴۲۷ق / ۲۰۰۶م، برگهٔ ۳۶۵ - ۳۸۲؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۳.

الرحلة الحجیة لصاحب الذریعة، میقات الحج، شمارهٔ ۲۳، شوال سال ۱٤۲۵، برگهٔ ۱۷۱ - ۱۸۲؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤.

ردّ بابیان، ابراهیم زنجاني فرزند ابوالفتح با آوازهٔ مسکر (د: ۱۳۵۱ق).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

رسالة الخلل، شيخ ميرزا محمدتقي شيرازي متخلص به گلشن (د: ۱۳۳۸ق) فرزند محب‌علي فرزند ابوالحسن ميرزا محمدعلي حائري. نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۲۶۱ - ۲۶۴، شمارهٔ ۵۶۱

الرسالة الرحمانية، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، تصحيح و پژوهش عبدالعزيز طباطبايي، انتشارات آل‌بيت، يادمان طباطبايي، ذكراه السنوية الأوّلي، ج۲، ٦٤١ - ٦٥١، ١٤١٧ق.

رسالة المشيخة (نگارش: ۱۳۵۵ق)؛ الإسناد المصفّي إلي آل المصطفي، آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م)، مطبعة الغري، نجف، ۱۳۵۶ق / ۱۹۳۸م، ۱۰۰ برگه كوته‌شدهٔ مصفّي المقال.

رسالة صلاة الجمعة، شيخ ميرزا محمدتقي شيرازي متخلص به گلشن (د: ۱۳۳۸ق) فرزند محب‌علي فرزند ابوالحسن ميرزا محمدعلي حائري. نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۲۶۱ - ۲۶۴، شمارهٔ ۵۶۱

رسالة في الاستصحاب، آيت‌اللّه سيد محمدكاظم طباطبايي يزدي (۱۲۴۶ - ۱۳۳۷ق).

رسالة في الكافي (نگارش: ۱۳۷۴ق)، نوشتهٔ آقابزرگ تهراني است، مرتضي موسوي گرمارودي، فصل‌نامهٔ سفينه، شمارهٔ دوم، برگهٔ ۶۷ - ۷۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ١٠٤.

رساله تعادل و تراجيح، آيت‌اللّه سيد محمدكاظم طباطبايي يزدي (۱۲۴۶ - ۱۳۳۷ق).

رسالهٔ ذيل المشيخة (نگارش: ۱۳۵۵)، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷٦ - ۱۹۷۰م)، اجازهٔ روايت آقابزرگ تهراني به ميرزانجم‌الدين عسكري، نجف، ۱۳۵۵ق/۱۹۳۷م. اين كتاب در تكميل اثر پرآوازهٔ آقابزرگ است كه المشيخة نام دارد كه الاسناد المصفّي إلي بيت المصطفي هم ناميده مي‌شود

رسالهٔ نسبت ارتفاع كوه‌ها به قطرشان، ميرزا ابراهيم زنجاني فرزند ابوالفتح با آوازهٔ مسكر (د: ۱۳۵۱ق)

رسائل، فَرائِدُ الأُصول، شيخ انصاري، مرتضي فرزند محمدامين دزفولي معروف به (۱۲۱۴ - ۱۲۸۱ق)، مجمع الفكر الاسلامي، قم ، چاپ نهم، ۱۴۲۸.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

رضي‌الدين ابوالقاسم علي بن طاوس، مقدمهٔ آقابزرگ (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ) بر كتاب كشف المحجة لثمرة المهجة، ابن‌طاوس، رضي‌الدين أبوالقاسم علي (د: ٦٦٤ق)، مطبعة الحيدرية، نجف، ١٣٧٠ق / ١٩٥٠م.

روزنامه مهد ايران، شمارهٔ ١١٤٥، ٢١ تيرماه ١٣٣٩.

روزنامهٔ كار و كارگر، بيستم و سي‌ام مهر ١٣٧٧.

روزنامهٔ كيهان، شمارهٔ ٧٩٧٩، سوم اسفندماه ١٣٤٨؛ و ٢٨ تيرماه ١٣٧٩.

روش‌شناسي طبقات اعلام الشيعه شيخ آقا بزرگ تهراني، عوادي؛

روش‌شناسی طبقات أعلام الشيعة شيخ آقابزرگ تهرانی، العوادی، امجد رسول محمد، مترجم: طالعی، عبدالحسين، پايگاه مجلات تخصصی نور، مجله: كتاب شيعه، شماره ٤، پاييز و زمستان ١٣٩٠، (١٠ صفحه، از ٢٠٢ تا ٢١١)، به آدرس: *http:| | www.noormags.ir| view| fa| articlepage| 1000351*.

الروضة النضرة في علماء المائة الحاديةعشرة، طبقات أعلام الشيعة، سرگذشت زندگي ١٧٥١ انديشمند جهان تشيع.

ريحانة الأدب في تراجم المعروفين بالكنية؛ أو اللقب؛ يا كني و ألقاب، محمدعلي تبريزي خياباني مدرس، تهران، چاپخانهٔ سعدي، ١٣٦٤ق / ١٣٢٤خ.

زاد المعاد، محمدباقر فرزند محمدتقي مجلسي (د: ١١١١ق)، مؤسسهٔ اعلمي، بيروت، ١٤٢٢ق؛ انتشارات جلوه كمال، ١٣٨٩.

زندگاني سردار كابلي مشتمل بر حوادث افغانستان در قرن نوزدهم ميلادي، غلامرضا سميعي كيوان، نشر زوار، ١٣٦٣خ.

زندگي و آثار شيخ آقا بزرگ تهراني، سيد محمدحسين حسيني جلالي، ترجمه محمدعلي اردوبادي، تهران، كتابخانه مجلس، ١٣٨٢خ. جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ.

زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، محمدحسين جلالي، برگردان محمدعلي ابهري، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ١٣٨٢خ.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

زندگي و آثار شيخ آقابزرگ تهراني، يوسف بيگ‌باباپور، مجلهٔ كتاب ماه دين، شمارهٔ ۸۵ و ۸٦، آبان و آذر ۱۳۸۳، برگهٔ ٦۱ - ٦۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۰.

زندگي‌نامه آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني، ناصرالدين انصاري قمي، مجلهٔ مسجد، شمارهٔ ٤۲، بهمن و اسفند ۱۳۷۷، برگهٔ ۸۲ - ۹۳؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۱.

زندگي‌نامه و خدمات علمي و فرهنگي مرحوم حاج شيخ آقابزرگ تهراني، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي، تهران، مهر ۱۳۸۷خ.

زندگي‌نامه، آثار و افكار شيخ آقابزرگ تهراني، طرح پژوهشي مركز تحقيقات، مطالعات و سنجش برنامه‌اي سازمان صدا و سيماي جمهوري اسلامي ايران، ۱۳۷۳؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤.

زندگي‌نامه، خودنوشت شيخ آقابزرگ تهراني، سيد احمد حسيني اشكوري، مجلهٔ ميراث حديث شيعه، دفتر يكم، برگهٔ ٤۰۱ - ٤۲۸؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤.

زندگي‌نامهٔ خودنوشت حاج آقابزرگ تهراني، به كوشش محمدعلي حق‌شناس، مجلهٔ كتاب ماه كليات، شهريور و مهر ۱۳۸۲، برگهٔ ٤۰ - ٤۷؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۲.

سال‌شمار خودنوشت زندگي شيخ آقابزرگ تهراني، بخشي از يک جُنگ به زبان عربي، فريبا افكاري، مجلهٔ پيام بهارستان، سال سوم، شمارهٔ ۳۰، آذر ۱۳۸۲، برگهٔ ۳۰ - ۳٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۲.

سبيل الرشاد في شرح نجاة العباد سيد ابوتراب فرزند ابوالقاسم فرزند مهدي فرزند حسن فرزند حسين خوانساري نجفي (۱۲۷۱ - ۱۳۴۶ق) نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۲۷ - ۲۸، شمارهٔ ۶۷.

سراج الوهاج، سيد علي‌اكبر فرزند ميرسيد رضي رضوي برقعي قمي (۱۲۷۸ - ۱۳۶۶خ)

سطور حول كتاب الذريعة، محمد اسفندياري، الكتب الاسلاميه، شمارهٔ دوم، ژولاي ۲۰۰۰، برگهٔ ۳۵ - ۳۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۴)؛

سياههٔ دست‌نويس‌هاي كتابخانهٔ علامهٔ طهراني، از فهرست دست‌نوشتهٔ ايشان، عباس‌علي مردي، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۷ - ۱۴۰.

شجرة السبطين و شرعة الشطين (نگارش: ۱۳۴۵ق) يا تشجير حديقة النسب للفتوني (د: ۱۱۳۸ق) با برداشت از كتاب النسب ملاشريف فتوني، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م).

شجرة السبطين و شرعة الشطين (نگارش: ۱۳۴۵ق)؛ يا تشجير حديقة النسب للفتوني (د: ۱۱۳۸ق)، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). (نک: الذريعة، ج۱۳، ۳۱؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۷)

شرايع الاسلام في مسائل الحَلال و الحَرام، محقق حلي (د: ۶۷۶ق)، چ. كلكته، ۱۲۵۵ق؛ ديگر: چ. تهران، ۱۲۶۷ق.

شرح الآثار العلوية

شرح التجريد خواجه نصير طوسي (د: ۶۷۲ق)، كَشفُ المُراد في شَرحِ تَجريدِ الاِعتِقاد، علامهٔ حلي حسن فرزند يوسف فرزند مطهّر حلّي (۶۴۸ - ۷۲۶ق)، جامعهٔ مدرسين حوزهٔ علميهٔ قم ، مؤسسهٔ نشر اسلامي، قم ، ۱۴۰۷ق.

شرح الدراية شهيد الثاني، شرح البداية في علم الدراية، زين‌الدين فرزند علي عاملي، شهيد ثاني (۹۱۱ - ۹۶۶ق)، تحقيق عبدالحسين محمدعلي بقال، مسجد جامع تهران، كتابخانه مدرسه چهل ستون، چاپ اول، تهران، ۱۴۰۲ق / ۱۹۸۲م.

شرح اللمعة، الرّوضَةُ البَهيةُ في شرح اللمعة الدِّمِشقية؛ چ. سنگي خوانساري؛ انتشارات جامعة النجف الدينية، نجف، ١٣٨٦ق، ده جلد؛ مجمع الفكر الاسلامي، قم، ١٤٢٤ق، چهار جلد.

شرح المنظومة الرضاعية، شيخ ميرزا محمدتقي شيرازي متخلص به گلشن (د: ١٣٣٨ق) فرزند محب‌علي فرزند ابوالحسن ميرزا محمدعلي حائري. نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج١، ٢٦١ - ٢٦٤، شمارهٔ ٥٦١

شرح النظام علي الشافية، نظام الأعرج، اديب نيشابوري، ابومحمد نظام‌الدين حسن فرزند محمد فرزند حسين (د: ٧٢٨ق)، مؤسسة دار الحجة(عج) للثقافة، قم، ١٤٢٨ق.

شرح امثله، ميرسيد شريف جرجاني، نک: جامع المقدمات، خط طاهر خوشنويس، چ. سنگي، انتشارات علميه اسلاميه، تهران، ١٣٦٥ق.

شرح چغميني، شرح الملخص في الهيئة، محمود فرزند محمد چغمينى خوارزمى (د: ٧٢٥ق)، موسي فرزند محمود قاضي‌زاده رومي (د: ٨١٥ق).

شرح حال آقابزرگ (العرفان، شمارهٔ ٦٨ و ٦٩، سال ١٣٩٢ق / ١٩٧٣م؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٤)؛

شرح حال آيت‌اللّه آقاي حاج شيخ آقابزرگ طهراني، سيد محمدعلي روضاتي مدخل آقابزرگ در دايره‌المعارف ايرانيكا، نوشتهٔ حامد الگار كه بيوگرافي كوتاهي از زيستن شيخ آقابزرگ تهراني، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٢٢ - ٢٤.

شرح دعاي كميل، شيخ ميرزا محمدعلي چهاردهي (١٢٥٢-١٣٣١ق) فرزند نصيرالدين فرزند زين‌العابدين رشتي. نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج٤، ١٥٤٨ - ١٥٤٩، شمارهٔ ٢٠٦٤.

شرح قصيدة ابن‌سينا العينية، نک: الذريعة، ج١٣، ٥٣.

شرح لغز الزبدة شيخ بهايي، به زبان پارسي، ابراهيم بن ابوالفتح زنجاني (۱۲۷۲ - ۱۳۵۱ق).

شرح لغز القانون، ملک‌الأطباء.

شرح مطالع، نک: لوامع الأسرار

شرح منظومهٔ سبزواري، رونويسي شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) محمدمحسن فرزند مولي علي (رونويسي: ۱۳۱۱ق).

شرح‌حال‌نگاري در شيعه، ترتيب و تكميل مصفي المقال، مجلهٔ حوزه، سال پنجم، شمارهٔ سي، بهمن و اسفند ۱۳۶۷، برگهٔ ۱۶۵ - ۱۶۷؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۳.

الشريعة إلي استدراک الذريعة، ج۲، سيد محمد طباطبايي بهبهاني (منصور)، (كتاب كليات ماه، آذر ۱۳۸۲، برگهٔ ۲۸ - ۲۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۴)؛

الشريعة إلي استدراك الذريعة، سيد محمد طباطبايي بهبهاني، مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، تهران، ۱۳۸۳خ.

شناخت‌نامهٔ الذريعة، محمد اسفنديارى (فصل‌نامهٔ كتاب‌هاي اسلامي، سال نخست، شمارهٔ يک، تابستان ۱۳۷۹، برگهٔ ۱۵ - ۲۱؛ مجلهٔ ميراث شهاب، شمارهٔ ۲۲، دي ۱۳۷۹، برگهٔ ۳۶ - ۳۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۴)؛

شيخ ابوالفتوح رازي در كتاب شيخ آقابزرگ تهراني، آثار و ترجمهٔ شيخ ابوالفتوح رازي و خاندان او در الذريعة، اكبر متقيان (مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، شمارهٔ ۹۴، برگهٔ ۱۲۷ - ۱۳۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۷)؛

شيخ الباحثين، آغابزرك الطهراني، حياته و آثاره (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، عبدالرحيم محمدعلي، عضو رابطة الأدب الأحاديث في القاهره، چاپ حيدريه نجف، ١٣٩٠ق؛ مجلهٔ آفاق نجفيه، دورهٔ نخست، شمارهٔ ٣ و ٤، ١٤٢٧ق / ٢٠٠٦م، برگهٔ ٣٨٣ - ٤٢٢؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٨٨.

شيخ الطوسي مقدمهٔ آقابزرگ (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ) كتاب النهاية في مجرد الفقه و الفتاوي شيخ الطائفة طوسي (د: ٤٦٠ق)، چاپخانهٔ دانشگاه تهران، ١٣٧٣ق.

شيخ المؤرخين آقابزرگ تهراني، محمدعلي حق‌شناس، روزنامهٔ كار و كارگر، بيستم و سي‌ام مهر ١٣٧٧؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٨٨.

الشيخ الميرزا حسين نوري بن الميرزامحمّدتقي (١٢٥٤- ١٣٢٠ق)، مقدمهٔ آقابزرگ (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مستدرك الوسائل و مستنبط المسائل، موسسة آل‌البيت عليهم‌السلام لإحياء التراث، بيروت - لبنان، ١٤٠٨ق / ١٩٨٧م.

الشيخ آغابزرك، احمد عبدالله الهيتي، چاپ بغداد.

الشيخ آغابزرگ ترجمته بقلمه، پژوهش سيد احمد حسيني، مجلهٔ آفاق نجفيه، دورهٔ نخست، شمارهٔ ٣ و ۴، ۱۴۲۷ق / ۲۰۰۶م، برگهٔ ۲۹۹ - ۳۴۴؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٧٥.

شيخ آقا بزرگ تهراني، محمد رضا حكيمي، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامي، چاپ چهارم ١٣٧٨.

شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، محمدرضا حكيمي، مجلهٔ نگين، سال دهم، شمارهٔ ١١٧، بهمن ١٣٥٣، برگهٔ ٣٢ - ٣٨؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٨٦.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

شیخ آقابزرگ تهراني در گفتگو با احمد و علي‌نقي منزوي، فريبا افكاري، مجلهٔ كتاب ماه كليات، شهريور و مهر ۱۳۸۲، برگهٔ ٤ - ۱۳؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸٦.

شيخ آقابزرگ تهراني محقق بزرگ شيعه، تقي صاحبي‌فرد، روزنامهٔ كيهان، ۲۸ تيرماه ۱۳۷۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۷.

شيخ آقابزرگ تهراني مرزبان حماسه خورشيد، نوراللّه مرادي، كيهان فرهنگي، شمارهٔ ۳۵، بهمن ۱۳۶۵؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤.

شيخ آقابزرگ تهراني، مجلهٔ وحيد، سال هفتم، شمارهٔ سه، اسفند ۱۳٤۸، ۲۵۰ -۲٦۳؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۵.

شيخ آقابزرگ تهراني، نامه‌ها، مقالات و آثاري از شيخ آقابزرگ، به كوشش علي‌اكبر صفري، موسسهٔ كتاب‌شناسي شيعه (مؤسسة تراث الشيعة)، ۱۳۹۰خ.

الشيخ محمدمحسن الطهراني الشهير بآغابزرگ النجفي سرگذشت زندگي آقابزرگ از زبان سيد محمدرضا اعرجي نجفي در كتاب چاپ نشدهٔ وي به نام بقايا الأطياب، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۹ و ۱۵۸ - ۱٦۱.

الشيخ ميرزا محمدحسين النائيني، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) دربارهٔ آيةالله ميرزا محمدحسين نايني (نک: تبيان انديشه، گزيدهٔ مقالات پژوهشي در شناخت آراء آيت‌اللّه ميرزامحمدحسين غروي نايني به زبان‌هاي پارسي، عربي و انگليسي، اصفهان، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي استان اصفهان، ۱۳۷۹، برگهٔ ۳۶۴ - ۳۶۶؛ آفاق

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

النجفية، دورهٔ نخست، شمارهٔ ۳ و ۴، ۱۴۲۷ق / ۲۰۰۶م، برگهٔ ۲۹۹ - ۳۴۴؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۷۵)

صاحب الذريعة (روزنامه مهد ايران، شمارهٔ ۱۱٤٥، ۲۱ تيرماه ۱۳۳۹، برگهٔ دوم؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤.

صاحب الذريعة از زبان استاد حائري، احسان‌اللّه شكراللّهي طالقاني، مجلهٔ پيام بهارستان، سال سوم، شمارهٔ سي، آذر ۱۳۸۲، برگهٔ ۱۸ - ۲۱؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۸.

صاحب الذريعة در گذر تاريخ، آيت‌الله حاج شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، گردآوري و پژوهش محمدابراهيم ذاكر، ويراستار ريحانه حسيني، سايت منزوي، سايت بهشتي‌پور، سايت ذاكر

الصحيفة الكاظمية، آيت‌اللّه سيد محمدكاظم طباطبايي يزدي (۱۲۴۶ - ۱۳۳۷ق).

صرف ميرسيدشريف جرجاني، نک: جامع المقدمات، خط طاهر خوشنويس، چ. سنگي، انتشارات علميه اسلاميه، تهران، ۱۳٦٥ق.

صمديه شيخ بهايي: نک: الفوائد الصمدية

ضايعهٔ بزرگ اسلامي، روزنامهٔ كيهان، شمارهٔ ۷۹۷۹، سوم اسفندماه ۱۳٤۸؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۹.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ضایعهٔ عظیم اسلامي، مجلهٔ درس‌هایي از مکتب اسلام، سال یازدهم، شمارهٔ ۳، محرم، ۱۳۹۰، برگهٔ ۳۰ - ؟؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۹)؛

الضیاء اللامع في عباقرة القرن التاسع، طبقات أعلام الشیعة، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، زندگي‌نامهٔ ۲۷٦ اندیشمند شیعه.

ضیاء المفازات في طرق مشایخ الاجازات، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، به کوشش محمّدحسین حسیني جلالي و پژوهش احمد فرزند محمّدرضا حائري، میراث حدیث شیعه، قم ، مؤسسهٔ فرهنگي دارالحدیث، ۱۳۸۰، دفتر پنجم، برگهٔ ٤۰۳ - ٤۱۷.

ضیاء المفازات في طُرق مشایخ الإجازات، شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، خطي.

طبقات أعلام الشیعة القرن الحادي‌عشر، الروضة النضرة في تراجم علماء المائة الحادیةعشرة، محمدمحسن صاحب الذریعة آقابزرگ تهراني منزوي (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مقدمه‌نگاري، تصحیح و تحقیق دکتر علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، دانشگاه تهران، ۱۳۷۲خ.

طبقات أعلام الشیعة القرن الرابع، هو نوابغ الرواة في رابعة المئات، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، تصحیح و مقدمه‌نگاري علینقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، دارالکتب العربي، بیروت، ۱۹۷۱م، برگهٔ یب = ۱۲، زندگي‌نامهٔ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة.

طبقات أعلام الشیعة النابس في القرن الخامس؛ یا إزاحة الحلک الدامس بالشموس المضیئة في القرن الخامس، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، سدهٔ ٥، تصحیح و مقدمه‌نگاري علینقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، دارالکتب العربي، بیروت، ۱۹۷۱م.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

طبقات أعلام الشيعة، إحياء الداثر من مآثر أهل القرن العاشر، «آدم بن الحسن بن سمک بن محمد - يوسفي»، به كوشش علي‌نقي منزوي، دانشگاه تهران، ١٣٦٦خ، ٣٠٥ برگه [فهرس آثار المترجمين ٢١ + پنج برگه غلطنامه] + هشت برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي؛

طبقات أعلام الشيعة، الأنوار الساطعة في المائة السابعة، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه‌نگاري، تصحيح و تحقيق علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دارالكتب العربي، بيروت، لبنان، ١٩٧٢م.

طبقات أعلام الشيعة، الثقاة العيون في السادس القرون، شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه‌نگاري، تحقيق و تصحيح علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)،دارالكتب العربي، بيروت، لبنان، ١٩٧١م.

طبقات أعلام الشيعة، الثقاة و العيون في سادس القرون، «الآملي - اليوسفي»، به كوشش علي‌نقي منزوي، بيروت، دارالكتاب العربي، ١٣٩٢ق / ١٩٧٢م، ٣٦٣ برگه [فهرس عام ٢٠] + دو برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي؛

طبقات أعلام الشيعة، الحقايق الراهنة في المائة الثامنة، «الآملي - يونس بن احمد الحسيني»، به كوشش علي‌نقي منزوي، بيروت، دارالكتاب العربي، ١٩٧٥م، ٢٧١ برگه [فهرس عام ٢٩] + دو برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي؛

طبقات أعلام الشيعة، الحقايق الراهنة، الحقائق الراهنة في أعيان المائة الثامنة، شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، به كوشش علينقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دارالكتب العربي، بيروت، لبنان ١٩٧٥م.

طبقات أعلام الشيعة، الروضة النضرة في تراجم علماء المائة الحاديةعشرة، «الآخوند - محمديونس الهمداني»، علي‌نقي منزوي، موسسه اسماعيليان، قم ، ١٣٦٨خ، ٧٢٥ برگه [فهرس عام ٧٢] + سيزده برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي + سه برگه غلطنامه.

طبقات أعلام الشيعة، الضياء اللامع في من ثوي عباقرة القرن التاسع، «الآملي - يونس بن علي بن يونس»، به كوشش علي‌نقي منزوي، دانشگاه تهران، ١٣٦٢خ، ٢٢٥ برگه [الفهارس: فهرست ١٠٣ كتابخانهٔ مورد بهره‌وري آقابزرگ ٤٤ برگه؛ فهرس عام ٣١ + جدول الرموز سه برگه] + شش برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي؛

طبقات أعلام الشيعة، القرن التاسع، الضياء اللامع في القرن التاسع، شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مقدمه‌نگاري، تحقيق و تصحيح علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دارالكتب العربي، بيروت، لبنان ١٩٧٥م.

طبقات أعلام الشيعة، القسم الأوّل من جزء الثاني، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مطبعة العلمية، نجف، ١٩٥٤م.

طبقات أعلام الشيعة، القسم الثالث من جزء الثاني، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، آقابزرگ تهراني، به كوشش جلالي حسيني، *The Open School*، شيكاگو، آمريكا، المولي علي بن الميرزا محمّد الرشتي - الشيخ يونس بن مظفر النجفي]، ١١٣٢ شناسهٔ كسان، رونويسي از خط صاحب الذريعة و خط آقابزرگ، شيكاگو، ١٣٧٨خ.

طبقات أعلام الشيعة، القسم الثالث من جزء الثاني، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، تصحيح حيدر محمدعلي بغدادي و خليل نايفي، مؤسسة الامام الصادق (ع)، قم ، ١٤٢٧ق.

طبقات أعلام الشيعة، القسم الثاني من جزء الثاني، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، محمدمحسن آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مطبعة القضاء، نجف، ١٩٥٨م.

طبقات أعلام الشيعة، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، قسم الأوّل [الشيخ محمّدابراهيم الاصفهاني - الشيخ المولي حيدرقلي النيشابوري]، ٩١٤ شناسهٔ كسان + بخش المستدرک شيخ ميرزا ابوالحسن الكاشاني - السيد حسين الحلي، ٢١ شناسهٔ ديگر در مستدركات، برابر ٩٣٥ شناسه، مطبعة العلمية، نجف، ١٣٧٤ق / ١٩٥٤م، ٤٩٢ برگه [يک برگه مقدمهٔ مؤلف + ٤٥٠ برگه متن + هشت برگه مستدركات + دو برگه ملاحظات + ٢٢ برگه فهرس + چهار برگه غلطنامه، يک برگه سپاس‌نامهٔ مؤلف].

طبقات أعلام الشيعة، الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، قسم الثاني [ميرخدابخش الهندي- الميرزا محمّدعلي قائمة الدين]، ٦٥٣ شناسهٔ كسان [٩١٥ تا ١٥٦٧] مطبعة القضاء، نجف، ١٣٧٧ق / ١٩٥٨م، ٣٦٠ برگه [٤٩٣ تا ٨٥٢، يک برگه مقدمهٔ مؤلف + ٣٤٠ برگه متن + ١٧ برگه فهرست].

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

طبقات أعلام الشيعة، الكواكب المنتشرة في القرن الثاني بعد العشرة، «آخوند جان - محمديونس الهمداني الخطاط»، به كوشش علي‌نقي منزوي، دانشگاه تهران، ۱۳۷۲خ، ۹۶۱ برگه [فهرس عام ۱۱۸ + غلطنامه پنج برگه] + شانزده برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي.

طبقات أعلام الشيعة، الكواكب المنتشرة في القرن الثاني بعد العشرة، شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مقدمه‌نگاري، تحقيق و تصحيح علي‌نقي منزوي (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ)، چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۲خ.

طبقات أعلام الشيعة، النابس في القرن الخامس، «الآبي (الآوي) - يوسف بن نجم‌الدين أيوب»، به كوشش علي‌نقي منزوي، بيروت، دارالكتاب العربي، ۱۳۹۱ق / ۱۹۷۱م، ۲۲۹ برگه [فهرس عام ۲۰] + دو برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي؛

طبقات أعلام الشيعة، أنوار الساطعة في المائة السابع، به كوشش علي‌نقي منزوي، بيروت، دارالكتاب العربي، ۱۹۷۲م، ۲۳۱ برگه [فهرس عام ۳۰] + دو برگه مقدمهٔ دكتر علي‌نقي منزوي؛

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الأوّل، [الشيخ ابراهيم الأردبيلي - الشيخ حسن اللنكراني]، ۸۸۲ شناسهٔ كسان + ۲۱ شناسهٔ ديگر در مستدركات الشيخ ابراهيم آل‌مروة العاملي - الشيخ حسن اللنكراني برابر ۹۰۳ شناسه، مطبعة العلمية، نجف، ۱۳۷۳ق / ۱۹۵٤م، ٤۹۲ برگه [متن ٤۵۵ برگه + مستدرک ده برگه + فهرست ۱۸ برگه + غلطنامه چهار برگه + تنبيهات سه برگه] + مقدمهٔ مؤلف ده برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الثالث، [الشيخ صالح الحريري- السيد علوي الحضرمي]، ۳۷۰ شناسهٔ كسان [۱٤۲۵ - ۱۷۹۵]، مطبعة الآداب، نجف، ۱۳۸۱ق / ۱۹٦۲م، ۳۵۷ برگه [۹۳۳ - ۱۲۹۰] مقدمه يک برگه + متن ۳٤۵ برگه + فهرس ۹ برگه + غلطنامه دو برگه + سپاس‌نامه و پوزش‌خواهي دو برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الثاني، [السيد الحسون البراقي- السيد صادق الهندي النجفي]، ۵٤۲ شناسهٔ كسان [۸۸۳ - ۱٤۲٤] + [۲۳ - ٤۷] ۲۵ شناسهٔ ديگر در مستدرک، مطبعة العلمية، نجف، ۱۳۷۵ق / ۱۹۵٦م، ٤٤۰ برگه [٤۹۲ - ۹۳۲] مقدمه يک برگه + متن ۳٦٤ برگه + مستدرک ۱٤ برگه + فهرس ۱٤ برگه + ملاحظات هشت برگه + غلطنامه چهار برگه + سپاس‌نامه و پوزش‌خواهي دو برگه.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الرابع، [الشيخ علي ابوالوردي- الشيخ غلام‌علي البارفروشي]، ٤٣٢ شناسهٔ کسان [١٧٩٦ - ٢٢٢٨]، مطبعة الآداب، نجف، ١٣٨٨ق / ١٩٦٨م، ٣٨٦ برگه [١٢٩٢ - ١٦٧٨] مقدمه یک برگه + متن ٣٥٠ برگه + فهرس ١٣ برگه + غلطنامه یک برگه + سخن مصحح سه برگه، سدهٔ چهاردهم ٢٢٢٨ + ٤٧ = ٢٢٧٥ شناسهٔ کسان.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد الأوّل، للعلّامة آغابزرك الطهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، حقّقه و علّق عليه محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ١٤٣٤ق / ١٣٩٥ش، مقدمة شيخ محمدحسين آل‌كاشف‌الغطاء + مقدمة آغابزرك الطهراني + آتش الاصفهاني (١. السيد آغا الأرومي - ٩٢٧. الشيخ حُسْن‌علي الأخباري الكشميري) ٩٢٧ شناسه، ٧٠٦ + سج = ٦٤ برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد الثالث، للعلّامة آغابزرك الطهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، حقّقه و علّق عليه محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ١٤٣٤ق / ١٣٩٥ش، (١٥٠٠. السيد صالح الكيشوان القزويني - ١٨٧٣. السيد علوي الحضرمي) ٣٧٣ شناسه، ١٣١١ - ١٧٤٤ = ٤٣٣ برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد الثاني، للعلّامة آغابزرك الطهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، حقّقه و علّق عليه محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ١٤٣٤ق / ١٣٩٥ش، السيد حسون البراقي (٩٢٨. الشيخ حسّون الحلي - ١٤٩٩. السيد صالح العطّار الأردبيلي) ٥٧١ شناسه، ٧٠٧ - ١٣١٠ = ٦٠٣ برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد الخامس، للعلّامة آغابزرك الطهراني (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، حقّقه و علّق عليه محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ۱۴۳۴ق / ۱۳۹۵ش، الفاضل الأردكاني (۲۳۰۸. السيد الفاضل كمال‌الدين الحلي - ۳۱۸۵. السيد يونس الأردبيلي)، ۷۷۷ شناسه، ۲۱۶۳ - ۲۸۴۷ = ۶۸۴ برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد الرابع، للعلّامة آغابزرك الطهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، حقّقه و علّق عليه محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ۱۴۳۴ق / ۱۳۹۵ش، (۱۸۷۴. السيد محمدعلي الأنزاجي - ۲۳۰۷. الشيخ غلام‌علي البارفروشي) غيبي الاصفهاني، ۳۷۳ شناسه، ۱۷۴۵ - ۲۱۶۲ = ۴۱۷ برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، المجلد السادس (فهارس: الأعلام المذكورون ضمناً، تصانيف المترجمين، الطوائف و الأسر و الجمعيات، الآعلام الجغرافية، المكتبات، المدارس، المساجد، المزارات، موادّ التواريخ)، للعلّامة آغابزرك الطهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، حقّقه و علّق عليه محمدالطباطبائي البهبهاني (منصور)، مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي، طهران و مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة، مشهد، ۱۴۳۴ق / ۱۳۹۵ش، ۲۸۴۸ - ۳۵۵۴ = ۷۰۶ برگه.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، تجديد چاپ چهار جلد سدهٔ ۱۴ به همراه چاپ جلد پنجم حرف «ف» تا «ي» به كوشش محمد طباطبايي بهبهاني در انتشارات كتابخانهٔ مجلس شورا در تهران به سال ۱۳۹۵خ به انجام رسيد.

طبقات أعلام الشيعة، نوابغ الرواة في رابعة المئات، «آدم بن محمد القلانسي - يعقوب بن يوسف بن يعقوب»، به كوشش علي‌نقي منزوي، بيروت، دارالكتاب العربي، ۱۳۹۰ق / ۱۹۷۱م، ۳٦٥ برگه [فهرس عام ۳۰] + ٤٦ برگه مقدمه دكتر علي‌نقي منزوي دربرگيرندهٔ: زندگي‌نامهٔ آقابزرگ؛ چگونگي چاپ اين جلد؛منابع مؤلف در گردآوري همهٔ دانشنامهٔ طبقات أعلام الشيعة؛

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

طبقات اعلام الشيعه، علي‌رضا ذكاوتي قراگزلو، مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، سال پنجم، شمارهٔ سوم، مهر و آبان ۱۳۷۳، برگهٔ ۷۱ - ۷۳؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰٤.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الأوّل من جزء الأوّل، ابراهيم الأردبيلي - حسن اللنكراني، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مطبعة العلمية، نجف، ۱۳۷۳ق / ۱۹۵۴م.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الثالث من جزء الأوّل، صالح حريري - علوي، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مطبعة الآداب، نجف، ۱۳۸۱ق / ۱۹۵۲م.

طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الثاني من جزء الأوّل، حسون البراقي - صادق الهندي، آغابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، مطبعة العلمية، نجف، ۱۳۷۵ق / ۱۹۵۶م.

طبقات اعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الخامس من جزء الأوّل، فاضل اردكاني - يونس اردبيلي، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، به كوشش محمد طباطبايي بهبهاني (منصور)، كتابخانه و مركز اسناد مجلس شوراي ملي، تهران، ۱۳۹۵ / ۲۰۱۶.

طبقات اعلام الشيعة، نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، القسم الرابع من جزء الأوّل، علي ابوالوردي- غلامعلي بارفروشي، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مطبعة الآداب، نجف، ۱۳۸۸ق/ ۱۹۶۸م.

طبقات أعلام‌الشيعة (آغاز نگارش سدهٔ چهاردهم و سدهٔ چهارم: ۱۳۳۳ق)

طرح پژوهشي مركز تحقيقات، مطالعات و سنجش برنامه‌اي سازمان صدا و سيماي جمهوري اسلامي ايران، ۱۳۷۳خ.

طرحي در باب تدوين كتاب‌شناسي كتب شيعه، رضا مختاري (آيينه پژوهش، سال پنج، شمارهٔ پنج و شش، بهمن و اسفند ۱۳۷۳، برگهٔ ۱۰٤ - ۱۱۲؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۰)؛

الظلال الخضب عن عوالي النسب، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). (نک: كشكول، مجلس، ٦٨)

الظليلة في تشجير بعض البيوتات الجليلة، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). (نک: الذريعة، ج۱۵، ۲۰۲)

العروة الوثقي فيما تعم به البلوي، آيت‌اللّه سيد محمدكاظم طباطبايي يزدي (۱۲۴۶ - ۱۳۳۷ق)، انتشارات داوري، قم ، ۱۴۱۴ق.

العقيدة الاسلامية نوشتهٔ شيخ عبداللّه كويلام شيخ‌الاسلام الجزاير، ترجمهٔ به فارسي شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م) (آغاز ترجمه: ۱۳۲۸ق) به به پايان نرسانيد

العلامة البياضي و كتابه الصراط المستقيم، آقابزرگ (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، ۳۰ برگه مقدمه بر كتاب ألصّراطُ المُستقيم إلي مُستحّقي ألتّقديم (نگارش: ۸٥٤ق) مرحوم علامه بياضي علي فرزند يونس نباطي (د: ۸۷۷ق) نوشته كه در آغاز جلد دوم آن به چاپ رسيد، مكتبة الحيدرية، مكتبة المرتضوية، ۱۳۸٤ق.

علماء معاصرين، واعظ خياباني، ملاّعلي فرزند عبدالعظيم تبريزي (۱۲۴۴ - ۱۳۲۷خ)، تصحيح عبدالرحيم عقيقي بخشايشي، نويد اسلام، قم ، ۱۳۸۳خ.

علي هامش الذريعة، سيد احمد حسيني اشكوري (نسخه‌پژوهي، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ۱۳۸۵، دفتر نخست، برگهٔ ۵۹۷ - ٦٦١؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۲)؛

عند صاحب الذريعة في الساعات الاخيرة من حياته، محمدهادي اميني (العدل، چاپ نجف، سال سوم، شمارهٔ پنج؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۵.

عوامل جرجاني، عبدالقاهر؛ شرح عوامل (ملانظرعلي گيلاني)، نک: جامع المقدمات، خط طاهر خوشنويس، چ. سنگي، انتشارات علميه اسلاميه، تهران، ۱۳۶۵ق.

عوامل ملامحسن فيض كاشاني د: ۱۰۹۱ق، نک: جامع المقدمات، خط طاهر خوشنويس، چ. سنگي، انتشارات علميه اسلاميه، تهران، ۱۳۶۵ق.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

عين الحياة، محمدباقر فرزند محمدتقي مجلسي (د: ١١١١ق).

غاية الأماني في حياة الشيخ الطهراني، محمدحسين حسيني جلالي، چاپ تهران، ١٤٣١.

فصل الخطاب في تحريف كتاب ربّ الأرباب (نگارش: ١٢٩٢ق، علامهٔ نوري ميرزاحسين نوري (١٢٥۴ - ١٣٢٠ق) فرزند محمّدتقي فرزند علي‌محمّد فرزند تقي طبرسي چ. در نجف ١٢٩٨ق.

فصل‌نامهٔ تاريخ و فرهنگ معاصر، شمارهٔ يكم، مهر ١٣٧٠، برگهٔ ١١ - ١۶؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣۴٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٥١.

فصل‌نامهٔ سفينه، شمارهٔ دوم.

فصل‌نامهٔ علوم الحديث، شمارهٔ چهارم.

الفصول الغروية في الأصول الفقهية، محمدحسين فرزند محمدرحيم (عبدالرحيم) ايوان‌كيفي ورامينى اصفهاني (د: پيرامون ١٢٥۴ تا ١٢۶١ قمري)، همراه حواشي شيخ جعفر شوشتري (د: ١٣٠٣ق) و محمدحسن آل‌ياسين كاظمي (د: ١٣٠٨ق)، چ. سنگي، تهران، ١٢٦٠ق.

الفُصولُ ألمُهمّة في مَعْرِفَة ألأئمّة، ابن‌صباغ مالكي (د: ٨٥٥ق)، تحقيق سامي الغريري، دارالحديث، قم ، ١٤٢٢ق.

الفوائد الصمدية، شيخ بهايي، ١٠٣٠ق، نک: جامع المقدمات، خط طاهر خوشنويس، چ. سنگي، انتشارات علميه اسلاميه، تهران، ١٣٦٥ق.

فهارس الذريعة، استاد احمد منزوي فرزند دوم آقابزرگ، فهرست نام مؤلفان را فراهم كرده است را در پايان جلدهايي كار كردند و به همراه دو فهرست در پايان جلد نهم از ايشان است: يكي فهرست انساب الشعراء [آيينه‌ساز - يوهاري، مايل الهندي] برگهٔ ١٣٢٢ تا ١٤٦٥؛ و ديگري فهرس المنظومات و الكتب [آئين اكبري، علامي هندي - يوسفية، ماجد بحراني] برگهٔ ١٤٦٦ تا ١٥٣٩، هر دو فهرست را احمد منزوي فرزند دوم آقابزرگ گردآوري كرد كه برپايهٔ فهرست نخست مي‌توان پي برد، چند شاعر با عنوان شيرازي، تهراني، خراساني، حسني، جعفري و چند شاعر نقاش يا خطاط داريم؛

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

فهرس أعلام الذريعة إلي تصانيف الشيعة، زيرنظر علي‌نقي منزوي، فرزند آقابزرگ، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۷خ و در سه جلد و ۲۶۹۲ برگه.

فهرس التراث، سيد محمدحسين جلالي

فهرست أسماء مصنفي الشيعة، رجال النجاشي، احمد فرزند علي نجاشي (۳۷۲ - ٤٥٠ق)، بمبئي، ۱۳۱۷ق؛ چاپ ديگر: به كوشش موسي شبيري زنجاني، قم ، مؤسسة نشر اسلامي، ۱۴۰۷ق / ۱۳۸۲خ.

فهرست الطوسي، شيخ الطائفه ابوجعفر محمد فرزند حسن (د: ٤٦٠ق)، تصحيح محمدصادق آل‌بحرالعلوم، مطبعة الحيدرية، نجف، ۱۳۸۱ق / ۱۹٦۱م.

فهرست العلماء ابن‌شهرآشوب مازندراني ساروي: نک: معالم العلماء

فهرست كتابخانهٔ علامه روضاتي در اصفهان به روايت الذريعة و ديگر منابع، محمدرضا زادهوش (نسخه‌پژوهي، كتابخانه، موزه و مركز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ۱۳۸۵، دفتر نخست، ۱۳۹ - ۱۸۷؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۸۷)؛

فهرست كتاب‌هاي شيعه پيش الذريعة، غلامرضا فدايي عراقي (نشر دانش، شمارهٔ پنج و هفت، برگهٔ ۵۷ - ٦۱؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۲)؛

فهرست مقتل الحسين (ع) در الذريعة و معجم ما كتب عن الرسول، محمدجواد هوشيار حاجيان (مشكوه، شمارهٔ ۷٦ و ۷۷، پاييز و زمستان ۱۳۸۱، برگهٔ ۱٦۲ - ۱٦۷؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۳)؛

فهرست منتجب ابن‌بابويه (٥٠٤ ـ پس از ٦٠٠ق)، منتجب‌الدين ابوالحسن علي بن عبيدالله بن حسن بن حسين بن بابويه قمي رازي، تحقيق جلال‌الدين محدث ارموي، به كوشش محمد سمامس حائري، كتابخانه عمومی آيةالله العظمى

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

مرعشی نجفی، چاپخانه مهر، قم ١٣٦٦خ؛ (رونویسي: ١٣٢٠ق) شیخ آقابزرگ تهراني صاحب الذریعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م).

فهرست موضوعي الذریعة، واحد کامپیوتري مرکز معجم فقهي آیت‌اللّه گلپایگاني آن را فراهم آورده است؛

فهرست نسخه‌هاي خطي کتابخانهٔ محدث ارموي، آقابزرگ تهراني، به کوشش سید محمدحسین حکیم، مجلهٔ نسخه‌پژوهي، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ١٣٨٥، دفتر دوم، برگهٔ ١٥ - ٢٢؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٤.

فهرست‌هاي فني و کلیدي، و افزون برآن رونویسي فیش‌هاي مدخل‌ها براي فرستادن به چاپخانه، گردآوري محمدابراهیم ذاکر از نوادگان آقابزرگ است. فهرست نام کتاب‌ها و رساله‌ها در پایان هر جلد، آقابزرگ تهراني، صحتي، ٨٣.

الفیة سیوطي: نک: البهجة المرضیة في شرح الفیة ابن‌مالک النهجة المرضیة

القوانین المحکمة في الاصول المتقنة، میرزاي قم ي، ابوالقاسم بن محمدحسن (١١٥١ - ١٢٣١ق)، خط عبدالرحیم فرزند محمدتقي التبریزي، چ. سنگي، تبریز، ١٣٠٣ق؛ دیگر: انتشارات علمیه، تهران، ١٣٦٣خ؛ دیگر: شرحه و علّق علیه رضا حسین صبح، دارالمحجّة البیضاء بیروت، ١٤٣١ق

کافي، اصول، فروع، روضه کافي، ابوجعفر محمد فرزند یعقوب فرزند اسحاق رازي، ثقةالاسلام کلیني (٢٥٨ - ٣٢٩ق / ٨٧٢ - ٩٤١م)، پژوهش علي‌اکبر غفاري، دار الکتب الاسلامیه، ١٣٧٥ - ١٣٧٨ق.

کتاب الذریعة در نظر دانشمند ترک، مرتضل مدرسي چهاردهي (ارمغان، سال بیست و چهارم، شمارهٔ دو و سه، برگهٔ ١٦٢ - ١٧١؛ یادنامهٔ شیخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذریعة، به کوشش عبدالحسین طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٤)؛

کتاب الذريعة و مؤلف آن، سعيد نفيسي (زندگي‌نامه و خدمات علمي و فرهنگي مرحوم حاج شيخ آقابزرگ تهراني، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي، مهر ۱۳۸۷خ، برگهٔ ٤٣ - ٤٧؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۳۱)؛

كتاب الذريعة و مؤلف آن، سعيد نفيسي (سخن، سال دوم، شمارهٔ يازدهم و دوازدهم، دي و بهمن ۱۳۲٤، برگهٔ ۸۸۷ - ۸۸۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۵)؛

كتاب المكاسب مرتضي انصاري دزفولي، شيخ انصاري (۱۲۱۴ - ۱۲۸۱ق)، المؤتمر العالمي بمناسبة الذكري المئوية الثانية لميلاد الشيخ الأعظم الأنصاري، الأمانة العامة، قم ، ۱٤۱۵ق.

كتاب‌شناس كبير، محمدرضا حكيمي، نشريه معارف جعفري، فروردين ۱۳٤٤، برگهٔ ٤۹ - ٦٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۵.

كتاب‌شناسي در ايران و الذريعة إلي تصانيف الشيعة (گزينهٔ مقاله‌ها، محمد پروين گنابادي، تهران، گزيدهٔ مقاله‌ها، جيبي، ۱۳۵۶خ، برگهٔ ۳۵۳ - ۳۵۴؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۳۱ - ۳۲)؛

الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، القسم الأوّل من جزء الثاني، طبقات أعلام الشيعة، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مطبعة العلمية، نجف، ۱۹۵۴م.

الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، القسم الثالث من جزء الثاني من طبقات أعلام الشيعة آقابزرگ تهراني، به كوشش محمدحسين جلالي حسيني (۱۳۲۱ - ۱۳۹۹خ)، *The Open School*، شيكاگو، آمريكا.

الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة، القسم الثاني من جزء الثاني من طبقات أعلام الشيعة، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مطبعة القضاء، نجف، ۱۹۵۸.

دكتر محمد ابراهيم ذاكر

کشاف اصطلاحات الفنون و العلوم (نگارش: ۱۱۵۸ق / ۱۷٤٥م)، محمدعلي فرزند علي تهانوي (د: ۱۱۸٥ق)، مکتبة لبنان ناشرون، بيروت، ۱۹۹٦م.

کشف الظنون، حاجي خليفه يک فرهنگ کتاب‌شناسی از حاجی خلیفه مصطفی کاتب چلبی ترک (۱۰۱۷ - ۱۰٦۷ق) است. چ. چهارم تصحيح يالتقايا، استانبول ۱۹٤۱ تا ۱۹٤۳م، افست در تهران همراه با ذيل آقابزرگ تهرانی منزوی (۱۲٥٥ - ۱۳٤۸خ) پدربزرگم، ۱۹٦۷م.

کشف المحجة في ابطال المذاهب الأربعة، مولي محمدحسين فرزند محمدمهدي کرهرودي سلطان‌آبادي (د: ۱۳۱٤ق)، رونويسي ميرزا غلام‌حسين بهشتي‌پور تهراني (۱۳۱٤ - ۱۳٦٥ق) فرزند ملاکربلايي محمدابراهيم برادرزاده و دامادصاحب الذريعة. (نک: الذريعة، ج۱۸، ٥۸، شمارهٔ ٦٦۰)

کشکول (نگارش: ۱۳٤۰ - ۱۳٥٤ق، سامراء). آغابزرگ الطهراني، محمدمحسن، تصحيح محمدعلي حسيني جلالي، انتشارات دار جواد الائمه، شيکاگو، ۱٤۳۳ق / ۲۰۱۲م؛ ديگر: تصحيح کوشش جعفر حسيني اشکوري، انتشارات کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شوراي اسلامي ۱۳۹۰خ.

کفاية الاصول، ملا محمدکاظم خراساني (۱۲٥٥ - ۱۳۲۹ق) آخوند خراساني، نجف، ۱۳۲۱ق.

کيهان فرهنگي، سال سوم، شمارهٔ ۱۱، برگهٔ ۲۸؛ کيهان فرهنگي، شمارهٔ ۳٥، بهمن ۱۳٦٥.

کشف المحجة لثمرة المهجة، ابن‌طاوس، رضي‌الدين أبوالقاسم علي (د: ٦٦٤ق)، مقدمه: شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲٥٥ - ۱۳٤۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷٦ - ۱۹۷۰م)، مطبعة الحيدرية، نجف، ۱۳۷۰ق / ۱۹٥۰م.

گاه‌شمار زندگي و فهرست آثار علامه شيخ آقابزرگ تهراني، صديقه شاکري (زندگي‌نامه و خدمات علمي و فرهنگي مرحوم حاج شيخ آقابزرگ تهراني، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي، مهر ۱۳۸۷، برگهٔ ۱۷۳ - ۲٤۸.

گاه‌شمار زندگي و فهرست آثار علامه شيخ آقابزرگ تهراني، صديقه شاکري (زندگي‌نامه و خدمات علمي و فرهنگي مرحوم حاج شيخ آقابزرگ تهراني، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي، مهر ۱۳۸۷، برگهٔ ۱۷۳ - ۲٤۸؛

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

گذري بر الذريعة، جهان‌داد معماريان (ضميمهٔ خردنامه همشهري، سوم دي ۱۳۸۳؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۵)؛

گذري بر زندگاني علامه تهراني، ناصرالدين انصاري قمي، مجلهٔ مشكوه، شمارهٔ سي و دو، برگهٔ ۷۵ - ۹۷؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹٦.

گزارشي از كتاب الذريعة، اكبر ثبوت، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۲۵ - ۳۰.

گزيده نامه‌هاي آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني به آيت‌اللّه مرعشي، علي رفيعي علامرودشتي، مجلهٔ كتاب ماه كليات، شهريور و مهر ۱۳۸۲، برگهٔ ۵۲ - ۵۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۷.

گنجينهٔ دانشمندان، محمد شريف رازي (۱۳۰۱ - ۱۳۷۹خ)، كتابفروشي اسلاميه، تهران، ۱۳۵۲خ.

لامع المقالات في فهرس جامع السعادات النراقية (نگارش: ۱۳۱۷ق)، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). (نک: الذريعة، ج۱۸، ۲۶۹، شمارهٔ ۶۸؛ كشكول، مجلس، ۶۸)

لأنساب للسمعاني، ابوسعد، عبدالكريم فرزند محمد فرزند منصور سمعاني مروزي (۱۱۱۳ - ۱۱۶۶م / ۵۰۶ - ۵۶۲ق)، انساب سمعاني، چ. ليدن، ۱۸٦۵م؛ ديگر: تصحيح عبدالرحمان بن يحيي معلمي يماني، مجلس دائرةالمعارف عثمانية، حيدرآباد، دكن، هند، ، ۱۳۸۲ق / ۱۹٦۲م.

لايحْضُرُهُ الفَقيهُ، ابن‌بابويه، شيخ صدوق، ابوجعفر محمد فرزند علي فرزند حسين قمي (۳۰۶ ـ ۳۸۱)، نجف، ۱۳۷۱ق، ۴جلد وزيري.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

لسان الميزان، ابن‌حجر عسقلاني ابوالفضل احمد فرزند علي فرزند محمد فرزند احمد فرزند حجر (۷۷۳ - ۸۵۲ق)، به کوشش دائرة المعارف النظامية، چاپ حيدرآباد هند، ۱۳۲۹ق؛ ديگر: مؤسسهٔ اعلمي، بيروت، چاپ دوم، ۱۳۹۰ق /۱۹۷۱م.

لغزش‌هايي در الذريعة، سيد حسن فاطمي موحد (پايگاه اطلاع‌رساني مؤسسهٔ كتاب‌شناسي شيعه www.al-athar.ir؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۷)؛

لوامع الأسرار في شرح مطالع الأنوار در منطق و فلسفهٔ كلامي تأليف سراج‌الدين محمود ارموي (٥٩٤ - ٦٨٩ق)، قطب رازي بويه محمد بن محمود (٦٩٤ - ٧٦٦ق)، چاپخانه حاج محرم افندي، اواخر صفر ۱۳۰۳؛ ديگر: مؤسسه پژوهشي حكمت و فلسفه ايران، ويراستار: ابوالقاسم رحماني، تهران، ۱۳۹۴خ.

اللئالي المربوطة في بيان وجوب المشروطة، محمداسماعيل فرزند محمدعلي محلاتي نجفي (د: ۱۳۴۳ق)، شماره بازيابي: ۵/۱۵۸۱۸، شماره مدرک كتابخانه مجلس: ۱۰ - ۱۳۲۵۸، فارسي، رونويسگر محمدمحسن بن علي مشهور به آقابزرگ طهراني، تاريخ رونويسي ۱۳۲۷ و ۱۳۲۸ق.

ماضي النجف و حاضرها، جعفر فرزند باقر آل‌محبوبه ربيعي نجفي (١٣١٤ - ١٣٧٧ق)، دارالأضواء، بيروت، ١٩٥٦م؛ صيدا، مطبعة العرفان، ۱۳۵۳ق.

مَآثِرُ الْكُبَراء في تاريخِ سامراء آيت‌الله حاج شيخ ذبيح‌الله محلاتي مشتاق عسكري (۱۳۱۰ق - ۱۴۰۶ق / ۱۳۶۶خ)

مجالس المؤمنين، قاضي نورالله شوشتري (۹۵۶ - ۱۰۱۹ق)

مجامع الأحكام في شرح شرائع الاسلام، سيد محمدتقي با آوازهٔ سيدآغا فرزند ميررضا فرزند محمدتقي فرزند ميرمؤمن فرزند محمدتقي فرزند ميررضا فرزند قاسم فرزند باقر قافله‌باشي حسيني قزويني (د: ۱۳۳۳ق). نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۱۷۳ و ۲۵۶ - ۲۵۷، شمارهٔ ۵۵۰.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

مجامع الأصول، سيد محمدتقي با آوازهٔ سيدآغا فرزند ميررضا فرزند محمدتقي فرزند ميرمؤمن فرزند محمدتقي فرزند ميررضا فرزند قاسم فرزند باقر قافله‌باشي حسيني قزويني (د: ۱۳۳۳ق). نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۱۷۳ و ۲۵۶ - ۲۵۷، شمارهٔ ۵۵۰.

مجلة و جريدة الكفاح لبنان؛

مجلهٔ التوحيد، سال يازدهم، شمارهٔ ٦٢، جمادي يكم و دوم، ١٤١٣.

مجلهٔ آفاق نجفيه، دورهٔ يكم، شمارهٔ ۳ و ۴، ۱۴۲۷ق / ۲۰۰۶م.

مجلهٔ آفاق نجفيه، دورهٔ يكم، شمارهٔ سوم و چهارم، ۱۴۲۷ / ۲۰۰۶م.

مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، سال پنجم، شمارهٔ سوم، مهر و آبان ۱۳۷۳؛ شمارهٔ ۲۹ - ۳۰.

مجلهٔ آيينهٔ ميراث، سال نخست، شمارهٔ سوم و چهارم.

مجلهٔ پيام بهارستان، سال سوم، شمارهٔ سي‌ام، آذرماه ۱۳۸۲

مجلّهٔ تاريخ و فرهنگ معاصر

مجلهٔ تبيان انديشه، گزيدهٔ مقالات پژوهشي در شناخت آراء آيت‌اللّه ميرزامحمدحسين غروي نايني به زبان‌هاي پارسي، عربي و انگليسي، اصفهان، انجمن آثار و مفاخر فرهنگي استان اصفهان، ۱۳۷۹خ.

مجلهٔ حوزه، سال پنجم، شمارهٔ سي، بهمن و اسفند ١٣٦٧.

مجلهٔ دانش، سال نخست، شمارهٔ ۴، تيرماه ۱۳۲۸.

مجلهٔ درس‌هايي از مكتب اسلام، سال يازدهم، شمارهٔ ۳، محرم، .

مجلهٔ راهنماي كتاب، سال چهارم، شمارهٔ پنج و شش، مرداد و شهريور ١٣٤٠.

مجلهٔ سخن، شمارهٔ ۱۱ و ۱۲، ارديبهشت ۱۳۴۹.

مجلهٔ كتاب ماه دين، شمارهٔ ۸۵ و ٨٦، آبان و آذر ۱۳۸۳.

مجلهٔ كتاب ماه كليات، شهريور و مهر ۱۳۸۲.

مجلهٔ کرانه، سال یکم، شمارهٔ دوم، تابستان ۱۳۷۳؛ شمارهٔ سوم و چهارم، پاییز و زمستان ۱۳۷٤.
مجلهٔ کیهان هوایي، شمارهٔ ۱٤۳۵.
مجلهٔ کتاب ماه کلیات، شماره ٦۹ و ۷۰، شهریور و مهر ۱۳۸۲.
مجلهٔ مسجد، شمارهٔ ٤۲، بهمن و اسفند ۱۳۷۷.
مجلهٔ مشکات، شمارهٔ ۳۲، برگهٔ ۹۲- ۹۳؛
مجلهٔ میراث جاویدان، سال دوم، شمارهٔ دوم، تابستان ۱۳۷۳خ؛ سال سوم، شمارهٔ ۳ و ۴، برگهٔ ۱۵۸ - ۱۶۱.
مجلهٔ میراث حدیث شیعه، قم ، مؤسسهٔ فرهنگي دارالحدیث، ۱۳۸۰، دفتر یکم، دفتر پنجم، دفتر هفتم و دفتر چهاردهم.
مجلهٔ میراث حدیث شیعه، قم ، مؤسسهٔ فرهنگي دارالحدیث، ۱۳۸۰خ،.
مجلهٔ میقات الحج، شمارهٔ ۲۳، شوال سال ۱٤۲۵.
مجلهٔ نسخه‌پژوه، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شوراي اسلامي، ۱۳۸۵خ، دفتر دوم و دفتر سوم.
مجلهٔ نگین، سال دهم، شمارهٔ ۱۱۷، بهمن ۱۳۵۳.
مجلهٔ نور علم، شمارهٔ ۳۸، اسفند ۱۳٦۹.
مجلهٔ وحید، سال هفتم، شمارهٔ سه، اسفند ۱۳٤۸.
المجموعة الرجالية التاريخية، آیت‌الله شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). (نک: الذریعة، ج۲۰، ۸۲، شمارهٔ ۲۰۰۹؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۸۷ - ۸۸)
مجموعة کبیرة من القصاصات، آیت‌الله شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). (نک: شیخ الباحثین، عبدالرحیم، ۵۲؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ۹۱)
محاسن الإجازات، تقریظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر کتاب علماء الأسرة (تاریخ تقریظ: ۹ شعبان ۱۳۷۷)، سید احمد روضاتي

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

محصول مطلع البدور في تلخيص ما فيه من المنثور احمد فرزند صالح فرزند ابوالرجال (د: ۱۰۹۲ق / ۱۶۸۱م)، آیت‌الله شیخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). (نک: الذريعة، ج۲۰، ۱۵۱؛ و الذريعة، ج۲۱، ۱۵۳؛ آقابزرگ تهراني، صحتي)

محمدمحسن الطهراني، گفتاري بسيار كوتاه از آيت‌اللّه سيد حسن صدر فرزند هادي (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ق)، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۹ و ۱۴۶ - ۱۴۷.

المدايح المعتمدية منوچهرخان معتمدالدوله (ز: ۱۲۴۴ق)

مدخل آقابزرگ در دايره‌المعارف ايرانيكا، نوشتهٔ حامد الگار كه بيوگرافي كوتاهي از زيستن شيخ آقابزرگ تهراني، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۲۰.

مراجعات حول كتابنا الذريعة (۱) (۲)، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م)، مجلة الرضوان، سال ۱، ع۲، ۱۳۵۶ق؛ مجلة الرضوان، سال ۳، ع۸ و ۹، ۱۳۵٦ق.

مرتقي عقد اللآل في مسند مصفي المقال، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، نام آن در پايان اجازهٔ او براي علامه اميني به نام مسند الأمين آمده است.

مسائل البحرانية، سيد ابوتراب فرزند ابوالقاسم فرزند مهدي فرزند حسن فرزند حسين خوانساري نجفي (۱۲۷۱ - ۱۳۴۶ق) نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۲۷ - ۲۸، شمارهٔ ۶۷.

مسائل الكاظميه سيد ابوتراب فرزند ابوالقاسم فرزند مهدي فرزند حسن فرزند حسين خوانساري نجفي (۱۲۷۱ - ۱۳۴۶ق) نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۱، ۲۷ - ۲۸، شمارهٔ ۶۷

مستدرک كشف الظنون؛ يا ذيل كشف الظنون، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، افست در تهران، مكتبه‌الاسلاميه و جعفري تبريزي ۱۳۸۷ق / ۱۹۶۷م، ۱۱٦ برگه؛ تعليقات و گوشه‌نويسي‌هاي آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، بر كتاب

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

کشف الظنون حاجي خليفه عبدالله چلبي (۱۰۱۷ - ۱۰٦۷ق) به کوشش سيد محمدمهدي محمّدحسن موسوي خرسان در پايان كتاب هدية العارفين أسماء المؤلفين و آثار الموصنّفين اسماعيل‌پاشا بغدادي چاپ افست كرد.

مستدرك الذريعة، الذريعة إلي تصانيف الشيعة، الجزء السادس و العشرون، ذيل الذريعة، آقابزرگ تهراني، به كوشش احمد اشكوري حسيني، آستان قدس، مشهد، ۱۳۵۸خ.

مستدرك الذريعة، عبدالعزيز طباطبايي (۱۳۰۸ - ۱۳۷۴خ) چاپ نشده، پيرامون ده مجلد (نک: آقابزرگ تهراني، صحتي، ۷٤)

مُستَدرَكُ الوَسائل و مُستَنبَطُ المَسائل، علامهٔ نوري ميرزاحسين نوري (۱۲۵۴ - ۱۳۲۰ق) فرزند محمّدتقي فرزند علي‌محمّد فرزند تقي طبرسي، همراه مقدمهٔ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، موسسة آل‌البيت عليهم‌السلام لإحياء التراث، بيروت - لبنان، ۱۴۰۸ق / ۱۹۸۷م.

مستدرك معجم المؤلفين، برگهٔ ۱۳۱.

مسند الأمين، اجازهٔ روايت شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ) به علامه شيخ عبدالحسين اميني صاحب الغدير. (نک: شيخ الباحثين، عبدالرحيم، ۵۱)

مشهد الامام، اَو مدينة النجف، محمدعلي جعفر تميمي، مكتبة الحيدرية، نجف، ۱۳۸۹.

المشيخة، يا الإسناد المصفّي إلي آل المصطفي، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳٤۸خ)، مطبعة الغري، نجف، ۱۳۵۶ق / ۱۹۳۸م، ۱۰۰ برگه.

مصفي المقال في مصنفي علم الرجال، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ / ۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۸۷۶ - ۱۹۷۰م)، تصحيح فرزندش احمد منزوي، چاپخانهٔ دولتي تهران، ۱۳۳۷خ / ۱۳۷۸ق / ۱۹۵۹م، ۶۳۶ برگه، زندگي‌نامهٔ ۸۷۴ روايان حديث.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

المصلح المنتظر في الاسلام، تقريظ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق) بر كتاب بهجة الراغبين في مؤلفات الشيخ محمّدرضا شمس‌الدين (تاريخ تقريظ: چهارشنبه ۲۰ رمضان ۱۳۷۵)، دارالمحجة البيضاء، بيروت، ۱٤۲٤ق / ۲۰۰۳م، برگهٔ ۲۵۷ - ۲۵۹.

مصنفات شيعه، محمد آصف فكرت، ترجمه و تلخيصي از الذريعة به زبان پارسي كه چند جلد آن توسط انتشارات آستان قدس رضوي در مشهد به چاپ رسيد.

مصنفات شيعه، محمدآصف فكرت (مشكوه، شمارهٔ ٤۷، تابستان ۱۳۷٤، برگهٔ ۲۵۰ - ۲۵۱؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۵)؛

المطالعات و المراجعات و النقود و الردود آيت‌اللّه شيخ حسين كاشف‌الغطاء (د: ۱۳۷۳ق) بوينوس‌آيرس آرژانتين.

مطول في شرح تلخيص المفتاح، سعدالدين مسعود فرزند عمر فرزند عبدالله هروي خراساني تفتازاني (۷۲۲ -- ۷۹۲ق / ۱۳۲۲ - ۱۳۹۰م) ، چ. سنگي، استانبول، ۱۲۶۰ق، تهران، تبريز و هند سال‌هاي ۱۲۶۶ - ۱۳۲۳ق.

مع موسوعات رجال الشيعة الامامية؛ تعليقات الذريعة، سيد عبداللّه شرف‌الدين در ج۱، برگهٔ يكم تا ٤۲۸ تعليقات ممتدي بر الذريعة است (نک: آقابزرگ تهراني، صحتي، ۷٦)

مَعارِفُ الرِّجال في تَراجِمِ العلماءِ و الأُدَباء، شيخ محمد حرزالدين (۱۲۷۳ - ۱۳۶۵ق)، به كوشش محمدحسين حرزالدين، مطبعة النجف، نجف، ۱۳۸۳ق.، ۳ جلد.

مَعالِمُ الدّين وَ مَلاذُ الْمُجْتَهِدين، معالم الاصول (نگارش: ۹۹٤؛ يا ۱۰۰۱ق)، حسن بن زين‌الدين ملقب به جمال‌الدين و مشهور به صاحب معالم، (۹۵۹-۱۰۱۱ق) فرزند شهيد ثاني، مؤسسهٔ نشر اسلامي وابسته به جامعهٔ مدرسين در قم .

معالم العلماء في فهرست كتب الشيعة و أسماء المصنفين منهم قديماً و حديثاً (تتمة كتاب الفهرست للشيخ أبي‌جعفر الطوسي)، ابن‌شهرآشوب، الحافظ الشهير محمد بن علي بن شهرآشوب مازندراني (د: ۵۸۸ق)، مطبعة الحيدرية، نجف، ۱۳۸۰ق / ۱۹۶۱م؛ چاپ ديگر: تصحيح و مقدمهٔ عباس اقبال، تهران، ۱۳۵۲خ.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

معجم أعلام الشيعة، سيد عبدالعزيز طباطبايي يافته‌هاي خود را از تراجم و سرگذشت انديشمندان كه از چشم آقابزرگ دور مانده است، در يک كتاب بدين نام گردآورد، چون محدود و معدود است، ترتيب آن برپايهٔ حروف الفب است و نه چون طبقات برپايهٔ سده، چاپ نشد.

معجم البلدان، ياقوت حموي (٥٧٤ - ٦٢٦) شهاب‌الدين ابوعبدالله فرزند عبدالله رومي، چاپ لايپزيک (١٨٧٣-١٨٦٦م) افست تهران، ١٩٦٥م، برگردان به پارسي دكتر علينقي منزوي، پژوهشگاه سازمان ميراث فرهنگي و صنايع دستي و گردشگري وابسته به وزارت ارشاد اسلامي جلد اول برگردان به پارسي را تا پايان حرف الف در سال ١٣٨٠خ و جلد دوم آن را تا پايان حرف "ز" در سال ١٣٨٣خ به چاپ رسانيد

معجم المطبوعات العربية و المعربة و هو شامل لأسماء الكتب المطبوعة في الأقطار الشرقية و الغربية مع ذكر أسماء مؤلفيها و لمعة من ترجمتهم و ذلك من يوم ظهور الطباعة إلى نهاية السنة الهجرية ١٣٣٩ الموافقة لسنة ١٩١٩ ميلادية، يوسف اليان سركيس (١٢٧٢ - ١٣٥١ق)، كتابخانه عمومي مرعشي نجفي، قم ، ١٤١٠ق.

معجم المؤلفي الشيعة، علي فاضل قايبني نجفي، وزارت ارشاد اسلامي، تهران، ١٤٠٥ق.

معجم المؤلفين تراجم مصنفي الكتب العربية، عمر رضا كحاله (١٣٢٣ - ١٤٠٨ق / ١٩٠٥ - ١٩٨٧م)، مكتبه مثني و داراحياء التراث العربي، بيروت، ١٣٧٦ق، ١٥ جلد.

معجم مؤلفي الشيعة و پيوند آن با الذريعة، نجيب مايل هروي (نشر دانش، شمارهٔ سي‌ام، مهر و آبان ١٣٦٤، برگهٔ ٤٧ - ٤٩؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٥)؛

معرفي الذريعة الي تصانيف الشيعه، كتابداري (نشريه كتابخانهٔ مركزي و مركز اسناد دانشگاه تهران، ايرج افشار، شمارهٔ چهارم، خرداد و تير ١٣٥٩، برگهٔ ٢٤٧ - ٢٥٣؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٥)؛

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

مغني اللبيب عن كتب الأعاريب (نگارش: ٧٤٩ق)، ابن‌هشام، ابومحمد عبدالله جمال الدين بن يوسف بن احمد بن عبدالله بن هشام انصاري مصري (٧٠٨ - ٧٦١ق)، تحقيق محمد محيي‌الدين عبد الحميد، منشورات مكتبة آيةالله مرعشي نجفي، قم - ايران، ١٤٠٤؛ مطبعة المدني، ١٤٢٤ق.

مفتاح الفلاح في عَمَلِ الْيوم و اللّيلَة مِنَ الْواجباتِ وَ الْمُسْتَحَبّات، شيخ بهايي، بهاءالدبن محمد فرزند عزالدين حسين فرزند عبدالصمد (٩٥٣ - ١٠٣١ق) نک: الذريعة، ج٢١، ٣٣٩، ش٥٣٧٥)؛ چ. بمبئي، ١٣٠٤ق؛ چ. تهران، ١٣١٧ق؛ چ. مصر، ١٣٢٤ق.

مفتاح الفلاح، محمدمهدي موسوي كاشاني در فقه بوده و به گونهٔ پرسش و پاسخ است نک: الذريعة، ج٢١، ٣٣٩، ش٥٣٧٣).

مقاله‌نامهٔ کتاب‌شناسي بزرگ شيعه، علامه شيخ آقابزرگ، حميد سليم گندمي، يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يکصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به کوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٦٦ - ١٠٦.

مقدمهٔ الذريعة، ج٢٠، به کوشش احمد منزوي، اسلاميه، تهران، ١٣٩٠ق / ١٩٧٠.

مقدمهٔ طبقات أعلام الشيعة، نوابغ الرواة في رابعة المئات، به کوشش علي‌نقي منزوي، ١٩٧١م / ١٣٩١ق.

مکارم الآثار، در احوال رجال دو قرن ١٣ و ١٤: سال‌هاي ١٢٩٠ - ١٢٨٦ق (جلد ٨)، ميرزا محمدعلي معلم حبيب‌آبادي (د: ١٣٩٦ق)، انتشارات نفائس مخطوطات اصفهان، ١٣٦٤خ؛ ديگر: نقش مانا، تصحيح سيد محمدعلي روضاتي، اصفهان، ١٣٨١خ.

مكتبة العلامة الحلي، عبدالعزيز طباطبايي (١٣٠٨ - ١٣٧٤خ). (نک: آقابزرگ تهراني، صحتي، ٧٥)

مكتبه صاحب الذريعة، محمدهادي اميني (مجله العدل، شمارهٔ هشتم؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يکصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به کوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ کتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٥.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ملخص زاد السالكين، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ). (نک: آقابزرگ تهراني، صحتي، ٨٩؛ الذريعة، ج١٢، ٣؛ الذريعة، ج٢٢، ٢٠٧)

مناسک الحج، سيد ابوتراب فرزند ابوالقاسم فرزند مهدي فرزند حسن فرزند حسين خوانساري نجفي (١٢٧١ - ١٣٤٦ق)؛

منظومة شعرية عقائدية؛ منظومة في العقايد، ، آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، محمدمحسن فرزند علي. نک: نک: الذريعة، ج٢٣، ١٢٣؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ٩١.

منظومه سبزواري، به خط آقابزرگ

موقوفات ايرانيان در عراق، نجف اشرف، محمدرضا انصاري قمي، اشارتي به كتابخانهٔ وقفي آقابزرگ دارد، مجلهٔ ميراث جاويدان، سال دوم، شمارهٔ دوم، تابستان ١٣٧٣خ، برگهٔ ٧٩؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٨.

مهذب الذريعة إلي تصانيف الشيعة (حوزه، سال دوم، شمارهٔ هشت، بهمن ١٣٦٣، برگهٔ ١٤٩ - ١٥٠؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٨).

مهذب الذريعة، استاد احمد اشكوري حسيني كتاب‌شناس فرزانه، مجله حوزه، سال دوم، بهمن ١٣٦٣، برگهٔ ١٤٩.

مهذب الذريعة، عبدالعزيز طباطبايي (١٣٠٨ - ١٣٧٤خ)، تهذيب و تنقيح جلدهاي نخستين الذريعة. (نک: آقابزرگ تهراني، صحتي، ٧٥)

مؤلفات لم‌يرها الطهراني، محمدتقي فقيه، (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ١٦٣ - ١٧٩، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ)؛

ميراث ماندگار، قم ، كتابخانهٔ بزرگ حضرت آيت‌اللّه العظمي مرعشي نجفي، ١٣٨٢، ج١، برگهٔ ١٥٩ - ٢٢٦.

نابغه فقه و حديث، نوشتهٔ سيد نعمت‌اللّه جزايري، قم ، مجمع‌الفكر الاسلامي، ١٤١٨ق، برگه ٤٦٨.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نامه‌هاي منتشر نشده از آيت‌اللّه سيد شهاب‌الدين مرعشي [به علي‌نقي منزوي]، علي محمدي، مجلهٔ كرانه، سال يكم، شمارهٔ دوم، تابستان ۱۳۷۳، برگهٔ ۹۷ - ۱۰۶؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۸.

نجاة العباد في يوم المعاد، محمد حسن بن باقر بن عبد الرحيم نجفي مشهور به صاحب الجواهر الكلام (د: ۱۲٦٦ق)، همراه حواشي سيد محمد كاظم طباطبائي يزدي صاحب عروه و سيد اسماعيل صدر موسوتحقيق و تصحيح ميرزا محم رضا رضوي، احمد سليل، صدرالدين و شيخ علي يزدي، چ. سنگي، تهران، ۱۳۱۸ق.

نجوم امت، آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني عليه رضوان الباري، ناصر باقري بيدهندي، مجلهٔ نور علم، شمارهٔ ۳۸، اسفند ۱۳٦۹، برگهٔ ۳٤ - ۵۹؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۹۹.

نزهة البصر في فهرس نسمة السحر، فهرست و تلخيص نسمة السحر في من تشيع و شعر (نگارش: ۱۳ رجب ۱۱۱۱) ضياءالدين يوسف فرزند يحيي فرزند مؤيدبالله محمد فرزند منصور قاسم يماني صنعاني (۱۰۷۸ - ۱۱۲۱ق)، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). (نک: الذريعة، ج۹، ۶۳۰؛ ج۲۵، ۱۱۴ و ۱۵۴، شمارهٔ ۵۹۴ و ۷۹۴؛ مصفى المقال، ۵۰۷ - ۵۰۸؛ مقدمهٔ طبقات أعلام الشيعة، نوابغ الرواة، سدهٔ چهارم، برگهٔ (كح = ۲۸).

نشريه معارف جعفري، فروردين ۱۳٤٤.

نظرات في الذريعة، دكتر مصطفي جواد بغدادي ديدگاه‌هاي خود را دربارهٔ الذريعة در چندين شمارهٔ از مجلهٔ البيان در نجف به چاپ رسانده است؛

نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ۵ جلد به كوشش سيد عبدالعزيز طباطبايي و محمد طباطبايي بهبهاني، انتشارات دارالمرتضي.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نقد الذريعة با الذريعة، سيد حسن فاطمي (مجلهٔ كتاب ماه دين، شمارهٔ ٤٩ و ٥٠، آبان و آذر ١٣٨٠، برگهٔ ٣٨ - ٤٤؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٠)؛

النقد اللطيف في نفي التحريف عن القرآن الشريف (نگارش: ١٣٥٣)، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧٦ - ١٩٧٠م)، ٥٨ برگه قطع رحلي، هر برگه شانزده سطر، رونويس‌كننده مهدي فرزند احمد دماوندي [مهدي آريان دايي مادرمان و برادر خانم آقابزرگ]. هم‌چنين دكتر علي‌نقي منزوي فرزندش آن را به پارسي برگرداند و نام نمايشگاه نامهٔ پاک از هر آلودگي و اک برآن نهاد. (شيخ الباحثين، عبدالرحيم، ۴۶)

نقد أمل الآمل از منظر الذريعة، سيد حسن فاطمي (مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، شمارهٔ ٥٤، برگهٔ ٣٧ - ٤٢؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ٩٩)؛

نقد شصت كتاب دربارهٔ اسامي و نسخه‌هاي خطي آثار شيخ مفيد، علي‌اكبر زماني‌نژاد، نويسنده تكيه بر كتاب الذريعة دارد (مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، سال سوم، شمارهٔ ١٧، برگهٔ ٥٨ - ١٠٦؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠١)؛

نقد و بررسي طبقات أعلام الشيعه، سيد عبدالله شرف‌الدين عاملي موسوي كه در كتاب پرآوازهٔ نويسنده مع موسوعات رجال الشيعة، ج١، ٤٢٨ - ٦٩٠ [٢٦٢ برگه] به چاپ رسيد جلد نخست آن ويژهٔ بررسي الذريعة از برگهٔ ١ - ٤٢٧ و بررسي طبقات از ٤٢٨ - ٦٩٠ است كه در بيروت به سال ١٤١٤ق در سه جلد به چاپ رسيد؛

نقود و الردود؛ المراجعات الريحانية؛ يا المطالعات و المراجعات، محمدحسين كاشف‌الغطاء (د: ١٣٧٧ق / ١٩٥٧م)، چاپ بيروت، ١٣٣١ق.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نگاهي به زندگي‌نامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني، عالم رباني و مؤلف پرتلاش، هوشمند طهماسبي، مجلهٔ كيهان هوايي، شمارهٔ ١٤٣٥؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠١.

نوابغ الرواة في رابعه المآت، طبقات أعلام الشيعة، آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، تحقيق، تصحيح و مقدمه‌نگاري علي‌نقي منزوي (١٣٠٢ - ١٣٨٩خ)، دارالكتب العربي، بيروت، ١٣٩٠ق / ١٩٧١م، ٣٦٥ برگه و ۴۶ برگه مقدمه دربارهٔ صاحب الذريعة.

نَهجُ البَلاغه عَبْرَ القُرون، عبدالعزيز طباطبايي (١٣٠٨ - ١٣٧۴خ). (نک: آقابزرگ تهراني، صحتي، ٧٥؛ محقق طباطبايي و كتاب گرانسنگ نهج‌البلاغه عبرالقرون، سيد علي طباطبايي يزدي، مجلهٔ پژوهش‌هاي نهج البلاغه، زمستان ١٣٨٠ و بهار ١٣٨١ - شماره ٢ و ٣)

نهضت امام خميني، سيد حميد روحاني، مؤسسه چاپ و نشر عروج، تهران، ١٣٨٩خ، ١٦٣٥ برگه.

نهضت‌هاي معاصر اسلامي اصلاحي، سيد جمال‌الدين اسدآبادي همداني / محمدمحسن آقابزرگ تهراني، مقالهٔ يادشده در طبقات أعلام الشيعة، نقباء البشر آمده و در اين جا ترجمه شده است (فصل‌نامهٔ تاريخ و فرهنگ معاصر، شمارهٔ يكم، مهر ١٣٧٠، برگهٔ ١١ - ١٦؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ، برگهٔ ١٠٥.

واقعة الطف الخالدة (نگارش: ١٣٧٥ق)، حماسهٔ جاويدان سرزمين كربلا، شيخ آقابزرگ تهراني صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ / ١٢٩٣ - ١٣٨٩ق / ١٨٧۶ - ١٩٧٠م) به خواهش استاد شيخ محمدباقر فاضل ايرواني. (نک: شيخ الباحثين، عبدالرحيم، ۴٨؛ آقابزرگ تهراني، صحتي، ٩٠)

وسيلة النجاة، شيخ ميرزا محمدعلي چهاردهي (١٢٥٢ـ١٣٣١ق) فرزند نصيرالدين فرزند زين‌العابدين رشتي. نک: نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر، ج۴، ١٥۴٨ - ١٥۴٩، شمارهٔ ٢٠۶۴.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

وفات شيخ اقابزرك الطهراني، نسخه‌هاي خطي كتابخانهٔ شيخ آقابزرگ، محمدهادي اميني (مجلة العدل، نجف؛ زندگي و آثار علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ناصرالدين انصاري، مجلهٔ آيينهٔ پژوهش، شمارهٔ ۲۹ و ۳۰، برگهٔ ٤١ - ٤٥؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ١٠٦.

وفيات أعلام الشيعة بعد الألف من هجرة صاحب الشريعة، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). نک: طبقات أعلام الشيعة (نک: الذريعة، ج۲۵، ۱۲۳، شمارهٔ ۷۱۶)

وفيات الأعلام بعد غيبة امام الأنام، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ). نک: طبقات أعلام الشيعة (نک: الذريعة، ج۲۵، ۱۲۳، شمارهٔ ۷۱۶)

هدية الرازي إلي المجدد الشيرازي (۱۲۳۰ - ۱۳۱۲ق / ۱۱۹۴ - ۱۲۷۳خ)، آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، كربلا، ۱۳۸۳ق / ۱۹۸۱م؛ مطبعة الآداب، نجف به سال ۱۳۸۸ق / ۱۳۴۷ق، ۱۸۷ برگه.

يا ايها الحامل التسعين، عبدالورد، مجلهٔ آفاق نجفيه، دورهٔ يكم، شمارهٔ سوم و چهارم، ۱۴۲۷ / ۲۰۰۶م، برگهٔ ۳۴۵ - ۳۴۸؛ يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ۱۳۸۸خ، برگهٔ ۱۰۲.

يادداشت‌هاي احمد منزوي بر الذريعة، فرزند دوم شيخ آقابزرگ تهراني، به كوشش علي ميرانصاري (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ۹۰ - ١٠٤، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ۱۳۸۹خ).

يادداشت‌هاي سيد محمد جزايري بر طبقات أعلام الشيعة، به كوشش سيد جعفرحسيني اشكوري (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ۵۳ - ۸۹، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ۱۳۸۹خ.

يادداشت‌هاي شيخ آقابزرگ تهراني بر نسخه‌هاي خطي، سيد جعفر اشكوري (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ۱۸۰ - ۲۱۲، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ۱۳۸۹خ).

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

يادداشت‌هاي محقق طباطبايي بر الذريعة، سيد علي طباطبايي (جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني، ١٣ - ٥٢، مجمع ذخائر اسلامي، قم ، ١٣٨٩خ).

يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ)، مجموعهٔ گفتارها به مناسبت يكصدمين سال آغاز نگارش الذريعة، به كوشش عبدالحسين طالعي، خانهٔ كتاب، تهران، ١٣٨٨خ.

الياقوت المزدهر في تلخيص رياض الفكر؛ ياقوت يواقيت السير الملقوط من أزهار رياض الفكر، آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ). نک: كشكول، مجلس، ٦٨.

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه‌گان

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کسان

E

Ehsan Yarshater, ۴۵۸, ۴۹۴, ۵۵۵
Etan Kohlberg, ۴۵۸, ۵۵۵

H

H. Algar, ۴۹۴, ۵۵۵

K

Keygan Paul, ۴۵۸, ۴۹۴, ۵۵۵

R

Routledge, ۴۵۸, ۴۹۴, ۵۵۵

ا

اردوبادي غروي، شيخ ميرزا محمّدعلي فرزند ابوالقاسم (د ۱۳۸۰)، ۲۱۱, ۳۸۲, ۴۰۸, ۵۷۲
اب علي ظفر, ۳۱
ابراهيم (ع), ۱۸۲
ابراهيم فرزند محمد فرزند عرفه, ۴۷۶
ابن‌حجر العسقلاني، ابوالفضل شهاب‌الدين احمد فرزند علي فرزند محمد كناني (د ۸۵۲ق, ۴۷۶, ۷۰۴
ابن‌شهرآشوب مازندراني ساروي, ۴۲۶, ۶۹۵
ابن‌طاوس، رضي‌الدين أبوالقاسم علي فرزند موسي فرزند جعفر علوي حلي (۵۸۹ - ۶۶۴ق), ۲۲۱, ۳۲۰, ۶۶۱, ۷۰۱
ابوالقاسم فرزند آقابزرگ, ۶۷
ابوالقاسم محمد فرزند آقابزرگ, ۴۰
ابوالقاسم محمد، پسر آقابزرگ, ۶۷
ابوالوردي، شيخ علي, ۴۸۴, ۶۸۵
ابوالوردي، علي, ۲۸۴, ۶۸۹
ابهري، محمدعلي, ۵۰, ۵۴, ۸۴, ۸۷, ۹۴, ۹۷, ۱۰۷, ۱۱۱, ۱۲۱, ۱۲۸, ۱۳۱, ۱۳۳, ۲۰۵, ۲۹۶, ۳۷۲, ۳۷۳, ۳۷۴, ۳۷۵, ۳۸۰, ۳۸۱, ۳۸۲, ۳۸۳, ۳۸۵, ۳۸۷, ۳۸۸, ۳۸۹, ۳۹۰, ۳۹۱, ۳۹۲, ۳۹۳, ۳۹۵, ۳۹۶, ۳۹۸, ۳۹۹, ۴۰۰, ۴۰۱, ۴۰۲, ۴۰۳, ۴۰۴, ۴۰۵, ۴۰۶, ۴۰۷, ۴۰۸, ۴۱۰, ۴۱۱, ۴۱۲, ۴۱۳, ۴۱۶, ۴۱۷, ۴۲۰, ۴۲۳, ۴۳۰, ۴۳۳, ۴۹۵, ۵۷۶, ۶۰۷, ۶۴۰, ۶۶۲
اِتان كُلبرگ, ۴۵۸, ۵۵۵
احمد موسوي حجازي گلپايگاني, ۳۸۹
احمد، حاج, ۴۵
احمدآبادي اصفهاني طبيب‌زاده، ميرزا محمّد, ۳۵۰, ۶۲۷
احمدي زنجاني سيد ابراهيم فرزند سيد ساجدين موسوي صاين‌قلعه‌اي ابهري, ۲۳۹, ۳۵۰, ۶۱۵
اخباريي كشميري، شيخ حُسْن‌علي, ۴۸۵, ۶۸۵
اخوان بنكدار، حاج محمدمحسن, ۱۲۱

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کسان

اخوان مرعشي، سيد مهدي كرماني (زادۀ ١٣٣٧ق), ۴۲۲
ادريس (ع), ١٨٢
اديب، محمد حسين, ٣۴۵, ۶١٩
اذكايي، پرويز, ۴٨٧
اردبيلي ننه‌كراني، فخرالدين موسوي, ٢٣٣, ٢۴٠, ٣٣۶, ۶٢٠, ۶٢٣
اردبيلي، ابراهيم, ٢٨۴, ۶٨٨
اردبيلي، آقا ميرزا عبدالله, ٢۵
اردبيلي، آقا ميرزا يوسف آقا, ٢۵
اردبيلي، سيد فخرالدين فرزند محمد, ٢٣٣, ٢٣٩, ۴١۴, ۵٨٩, ۵٩٢
اردبيلي، سيد يونس, ۴٨۶, ۶٨۶
اردبيلي، شيخ ابراهيم, ۴٨٣, ۶٨۴
اردبيلي، ميرزا احمد, ١٠
اردبيلي، يونس, ٢٨۵, ۶٨٩
اردكاني، فاضل, ۴٨۶, ۶٨۶
اردوبادي غروي، شيخ ميرزا محمّدعلي فرزند ابوالقاسم (د ١٣٨٠), ٢١١, ٣٨٢, ۴٠٨, ۵٧٢
اُردوبادي غروي، شيخ ميرزا محمّدعلي فرزند ابوالقاسم (د ١٣٨٠ق), ٢٧, ٢٨, ۴٩۶, ۵۵٧, ۵۵٨
ازهري مكي، شيخ امام محمدعلي مالكي فرزند حسين فرزند ابراهيم (زادۀ ١٢٨٠ق), ٢١٨, ٣٨۴, ۵٧٣
اسفنديار، علي, ۴۶٩, ۶۴٣
اسفنديار، محمد, ۴۶٢, ۴۶٩, ۶۶۵, ۶٧٠
اسكندري، فائزه, ۴۵٩, ۶١١
اسماعيل‌پاشا بغدادي, ٢٩٨, ٧١١
اشكوري حسيني، جعفر, ۵٠, ۵٩, ٣٠۶, ٧٠١
اشكوري، سيد احمد فرزند علي حسيني، زادۀ سال ١٣۵٠ق / ١٣١٠خ, ٩٨, ٢٣١, ٢۵٣, ٢۶٧, ٣٢١, ٣٨٨, ۴٣١, ۴۶۴, ۴٧١, ۴٩٠, ۵٠۴, ۵٠۵, ۵٢۵, ۵٣۴, ۵٨٩, ۵٩۵, ۵٩٩, ۶۵٢, ۶۵٨, ۶۶۴, ۶٧٢, ۶٩١, ٧١١, ٧٢٠
اشكوري، سيد عبدالغني (د ١۴٢٣ق), ۴٠٧
اشكوري، سيد مهدي (زادۀ ١٣٣۶ق), ۴٢١
اصفهاني حائري، شيخ محمّدرضا (١٣٠۶ - ١٣٩٣ق), ٣٩٩
اصفهاني، احمد فرزند عبدالله ابونعيم (٣٣۶ - ۴٣٠ق / ٩۴٧ - ١٠٣٨م), ۴٧٧
اصفهاني، آقا شيخ عبدالله, ٢٣
اصفهاني، سيد حسن فرزند اسماعيل حائري (زادۀ سال ١٣۵٢ق), ٢۴۶, ٣٣٢, ٣٩۴, ۶٢٢
اصفهاني، سيد محمود حائري (زادۀ ١٣۴۵ق), ٢٢٢, ۴١٨, ۵٨۴
اصفهاني، شيخ عبدالله فرزند محمدكاظم, ٣۴٢
اصفهاني، شيخ محمّدابراهيم, ۴٨١, ۶٨٢
اصفهاني، شيخ محمدباقر, ٣۶٨
اصفهاني، شيخ محمدعلي, ٢۵
اصفهاني، شيخ مولي سميع, ۵٣۵
اعتماد حائري، سيد مصطفي (د ١٣٩۵ق), ۴٢٠
اعتماديه، حاج علي‌محمد, ١١٢, ٢٣۶
اعلمي جندقي حائري، شيخ محمّدحسين فرزند شيخ سليمان (د ١٣٩٣ق), ٢١۴, ٣٩۶, ۵٨٠
افجه‌اي تهراني، آيت‌الله آقا سيد جمال‌الدين, ۴, ٧٨, ١٢٩, ١٨۶, ۵٣۶
افكاري، فريبا, ۵١٠, ۵١٣, ۶۶۵, ۶٧٣
افندي، ملاعبدالله, ١٠٩
اقبال، عباس, ۴۵۶, ۶۵۶, ٧١۴
اكبرپور گنجي، علي‌رضا, ١١, ١۵٣

نمایۀ کتاب و مقاله

الگار، حامد, ۴۹۴, ۴۹۵, ۶۶۸, ۷۰۹
امام حسن (ع), ۳۱۴
امام حسن عسكري (ع), ۶۰, ۱۳۵, ۵۴۰
امام حسين (ع), ۱۰۲, ۳۱۴, ۴۴۸
امام رضا (ع), ۳۹, ۵۵, ۱۰۴, ۴۲۹, ۵۴۳
امام سجاد (ع), ۱۸۲
امام صادق (ع), ۱۸۲
امام علي(ع), ۱۸۱
امام موسي كاظم (ع), ۱۳۴, ۵۳۸
امام هادي، علي‌نقي (ع), ۶۰, ۶۴, ۱۳۵, ۵۴۰
امامت كاشاني، سيد عزيزالله (زادهٔ ۱۳۴۸ق), ۴۰۸
امامت كاشاني، سيد فخرالدين (د ۱۳۹۲ق), ۲۳۴, ۴۱۴, ۵۸۹
امامزاده صالح فرزند امام موسي كاظم فرزند امام صادق (ع), ۱۱۹
امامي، سيد رضا اصفهاني (د ۱۴۱۰ق), ۳۹۹
امجد [افجه‌اي]، آقاي حسيني, ۷۳, ۲۰۷
امجد رسول محمد, ۴۸۷, ۶۶۱
اميرنظام گروسي, ۱۱
امين‌الشريعه، سيد علي‌نقي, ۴۱۲
اميني قزويني، محمود, ۷
اميني، شيخ محمدهادي, ۴۶۸, ۶۰۰
اميني، محمدهادي, ۵۲۷, ۵۲۸, ۵۲۹, ۶۹۲, ۷۱۸, ۷۲۶
انصاري اراكي، شيخ محمّدابراهيم, ۲۳۵, ۳۸۷, ۵۹۱
انصاري خويني زنجاني، شيخ محمّدابراهيم, ۳۸۷
انصاري زنجاني خويني، ابراهيم, ۹۸
انصاري قمي، شيخ احمد, ۳۸۸
انصاري قمي، شيخ محمود, ۴۱۸
انصاري قمي، شيخ مرتضي (زادهٔ ۱۳۴۴ق), ۴۱۹
انصاري قمي، محمدرضا, ۵۱۸, ۷۱۹
انصاري قمي، محمّدعلي, ۳۴۹, ۶۳۴
انصاري قمي، محمود, ۹۹
انصاري قمي، ناصرالدين, ۴۵۷, ۴۶۱, ۵۰۸, ۵۱۷, ۵۲۹, ۶۰۶, ۶۶۳, ۷۰۲, ۷۲۶
انصاري نجف‌آبادي، شيخ حيدرعلي, ۲۲۲, ۳۴۶, ۶۳۲
انصاري، شيخ مرتضي (۱۲۸۱ق / ۱۲۴۳خ / ۱۸۶۴م), ۵۷
انوشيروان, ۴۷۳, ۶۳۷
اوردبادي غروي، محمدعلي, ۲۵۳, ۶۴۴
اهيجي، عبدالكريم (د ۱۳۲۳ق / ۱۲۸۴خ / ۱۹۰۵م), ۹
ايلكايي، حاج شيخ علي, ۱۱
ايلكايي، شيخ جواد, ۱۳, ۱۸, ۱۹۰
ايلكايي، شيخ علي, ۱۳
ايلكايي، علي فرزند ملامحمد نوري, ۷
أيوب، يوسف بن نجم‌الدين, ۴۷۹, ۶۸۳

آ

آبي, ۴۷۹, ۶۸۳
آخوند, ۴۸۱, ۶۸۰
آخوند جان, ۴۸۱, ۶۸۳
آخوند خراساني، مولي محمدكاظم فرزند ملاحسين هروي نجفي (۱۲۵۵ - ۱۳۲۹ق), ۲, ۶, ۲۳, ۲۴, ۲۵, ۲۶, ۳۴, ۹۴, ۱۷۸, ۱۹۷, ۱۹۸, ۲۹۳, ۳۰۲, ۳۶۵, ۵۳۷, ۵۵۸, ۵۶۳, ۷۰۱

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کسان

آخوند نهاوندي، علامه مولي شيخ علي فرزند فتح‌اللّه نجفي (د ١٣٢٢ق), ٢٦, ١٩٣, ٣٦١, ٥٦٢, ٥٩٤
آدم بن الحسن بن سمک بن محمد, ٤٨١, ٦٧٩
آريان، مهدي فرزند احمد دماوندي برادر همسر آقابزرگ, ٢١٠, ٢٩٨, ٧٢٣
آستانه، منجم‌باشي, ١٢
آسيه‌بيگم (حاجيه بي‌بي علويه) فرزند سيد اسدالله عطار مادر آقابزرگ, ٦, ٢١, ١٩٧, ٥٣٩
آسيه‌بيگم فرزند سيد حاج اسدالله حسيني عطار (د ١٢٨٨ق) مادر آقابزرگ, ٧٧
آصفي بروجردي، شيخ محمّدتقي (د ١٣٩١ق), ٢٢٦, ٣٩١, ٥٨٦
آغا الأرومي, ٤٨٤, ٦٨٥
آقا ريحان‌اللّه, ٤٠, ٧٠
آقا شيخ حسن, ٤, ٥٣٦
آقا شيخ حسين, ١٧, ١٩٠
آقا علي‌محمد فرزند ميرزا محمود, ٤١, ٧٠, ١٩٢
آقا علي‌محمد فرزند ميرزا محمود در ١٣١٩ق, ٧٠
آقابزرگ تهراني منزوي، آيت‌الله محمدمحسن فرزند علي، صاحب الذريعة (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ), ٠, ١, ٣, ٤, ٥, ٦, ٧, ٨, ١٢, ١٥, ٢١, ٢٥, ٢٦, ٢٧, ٢٨, ٢٩, ٣٠, ٣١, ٣٢, ٣٣, ٣٤, ٣٥, ١, ٢, ٣, ٩, ٢٨, ٢٩, ٣٠, ٣١, ٣٢, ٣٥, ٤٣, ٤٤, ٤٥, ٤٧, ٤٨, ٤٩, ٥٠, ٥١, ٥٢, ٥٣, ٥٤, ٥٧, ٥٨, ٥٩, ٦٢, ٦٩, ٧٠, ٧٤, ٧٥, ٧٦, ٧٧, ٧٨, ٧٩, ٨٠, ٨١, ٨٢, ٨٣, ٨٤, ٨٥, ٨٦, ٨٧, ٨٨, ٨٩, ٩٠, ٩١, ٩٢, ٩٣, ٩٤, ٩٥, ٩٦, ٩٧, ٩٨, ١٠٠, ١٠١, ١٠٢, ١٠٤, ١٠٥, ١٠٦, ١٠٧, ١٠٨, ١٠٩, ١١٠, ١١١, ١١٧, ١١٩, ١٢٠, ١٢١, ١٢٣, ١٢٥, ١٢٧, ١٢٨, ١٢٩, ١٣٠, ١٣١, ١٣٢, ١٣٣, ١٣٤, ١٣٥, ١٣٦, ١٥٨, ١٦٥, ١٧٨, ١٨١, ١٨٢, ١٨٣, ١٨٤, ١٨٦, ١٨٧, ١٨٨, ١٨٩, ١٩٠, ١٩١, ١٩٢, ١٩٤, ١٩٥, ١٩٦, ١٩٨, ١٩٧

نمایهٔ کتاب و مقاله

١٩٩, ٢٠٠, ٢٠١, ٢٠٢, ٢٠٣, ٢٠٤, ٢٠٥, ٢٠٦, ٢٠٧, ٢٠٨, ٢٠٩, ٢١٠, ٢١١, ٢١٢, ٢١٣, ٢١٤, ٢١٥, ٢١٦, ٢١٨, ٢١٩, ٢٢٠, ٢٢١, ٢٢٢, ٢٢٣, ٢٢٤, ٢٢٥, ٢٢٦, ٢٢٧, ٢٢٨, ٢٢٩, ٢٣٠, ٢٣١, ٢٣٢, ٢٣٣, ٢٣٤, ٢٣٥, ٢٣٦, ٢٣٧, ٢٣٨, ٢٣٩, ٢٤٠, ٢٤١, ٢٤٢, ٢٤٣, ٢٤٤, ٢٤٥, ٢٤٦, ٢٤٧, ٢٤٨, ٢٤٩, ٢٥١, ٢٥٢, ٢٥٣, ٢٥٤, ٢٥٥, ٢٥٦, ٢٥٧, ٢٥٨, ٢٥٩, ٢٦٠, ٢٦١, ٢٦٢, ٢٦٣, ٢٦٤, ٢٦٥, ٢٦٦, ٢٦٧, ٢٧٦, ٢٧٩, ٢٨٠, ٢٨١, ٢٨٢, ٢٨٣, ٢٨٤, ٢٨٥, ٢٩٠, ٢٩١, ٢٩٢, ٢٩٣, ٢٩٤, ٢٩٥, ٢٩٦, ٢٩٧, ٢٩٨, ٢٩٩, ٣٠٠, ٣٠١, ٣٠٢, ٣٠٣, ٣٠٤, ٣٠٥, ٣٠٦, ٣٠٧, ٣٠٨, ٣٠٩, ٣١٠, ٣١١, ٣١٢, ٣١٣, ٣١٤, ٣١٥, ٣١٦, ٣١٧, ٣١٨, ٣١٩, ٣٢٠, ٣٢١, ٣٢٢, ٣٢٤, ٣٢٥, ٣٢٦, ٣٢٧, ٣٢٨, ٣٢٩, ٣٣٠, ٣٣١, ٣٣٢, ٣٣٣, ٣٣٤, ٣٣٥, ٣٣٦, ٣٣٧, ٣٣٨, ٣٣٩, ٣٤٠, ٣٤١, ٣٤٢, ٣٤٣, ٣٤٤, ٣٤٥, ٣٤٦, ٣٤٧, ٣٤٨, ٣٤٩, ٣٥٠, ٣٥١, ٣٥٢, ٣٥٤, ٣٥٥, ٣٥٦, ٣٥٧, ٣٥٨, ٣٥٩, ٣٦٠, ٣٦١, ٣٦٢, ٣٦٣, ٣٦٤, ٣٦٥, ٣٦٦, ٣٦٧, ٣٦٨, ٣٦٩, ٣٧٠, ٣٧١, ٣٧٢, ٣٧٣, ٣٧٤, ٣٧٥, ٣٧٦, ٣٧٧, ٣٧٨, ٣٧٩, ٣٨٠, ٣٨١, ٣٨٢, ٣٨٣, ٣٨٤, ٣٨٥, ٣٨٦, ٣٨٧, ٣٨٨, ٣٨٩, ٣٩٠, ٣٩١, ٣٩٢, ٣٩٣, ٣٩٤, ٣٩٥, ٣٩٦, ٣٩٧, ٣٩٨, ٣٩٩, ٤٠٠, ٤٠١, ٤٠٢, ٤٠٣, ٤٠٤, ٤٠٥, ٤٠٦, ٤٠٧, ٤٠٨, ٤٠٩, ٤١٠, ٤١١, ٤١٢, ٤١٣, ٤١٤, ٤١٥, ٤١٦, ٤١٧, ٤١٨, ٤١٩, ٤٢٠, ٤٢١, ٤٢٢, ٤٢٣, ٤٢٤, ٤٢٥, ٤٢٦, ٤٢٧, ٤٢٨, ٤٢٩, ٤٣٠, ٤٣١, ٤٣٢, ٤٣٣, ٤٣٤, ٤٣٥, ٤٣٦, ٤٣٧, ٤٥٠, ٤٥١, ٤٥٢, ٤٥٣, ٤٥٤, ٤٥٦, ٤٥٧, ٤٥٨, ٤٥٩, ٤٦٠, ٤٦١, ٤٦٢, ٤٦٣, ٤٦٤, ٤٦٥, ٤٦٦, ٤٦٧, ٤٦٨, ٤٦٩, ٤٧٠, ٤٧١, ٤٧٢, ٤٧٤, ٤٧٥, ٤٧٦, ٤٧٧, ٤٧٨, ٤٧٩, ٤٨١, ٤٨٢, ٤٨٤, ٤٨٥, ٤٨٦, ٤٨٧, ٤٨٨, ٤٨٩, ٤٩٠, ٤٩١, ٤٩٢, ٤٩٣, ٤٩٤, ٤٩٥, ٤٩٦, ٤٩٧, ٤٩٨, ٤٩٩, ٥٠٠, ٥٠١, ٥٠٢, ٥٠٣, ٥٠٤, ٥٠٥, ٥٠٦, ٥٠٧, ٥٠٨, ٥٠٩, ٥١٠, ٥١١, ٥١٢, ٥١٣, ٥١٤, ٥١٥, ٥١٦, ٥١٧, ٥١٨, ٥١٩, ٥٢٠, ٥٢١, ٥٢٢, ٥٢٣, ٥٢٤, ٥٢٥, ٥٢٦, ٥٢٧, ٥٢٨, ٥٢٩,

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۵۳۰, ۵۳۲, ۵۳۳, ۵۳۴, ۵۳۵, ۵۳۶, ۵۳۷, ۵۳۸, ۵۳۹, ۵۴۰, ۵۴۱,
۵۴۳, ۵۴۵, ۵۴۶, ۵۴۷, ۵۴۸, ۵۴۹, ۵۵۰, ۵۵۱, ۵۵۴, ۵۵۵, ۵۵۶,
۵۵۷, ۵۵۸, ۵۵۹, ۵۶۰, ۵۶۱, ۵۶۲, ۵۶۳, ۵۶۴, ۵۶۵, ۵۶۶, ۵۶۷,
۵۶۸, ۵۶۹, ۵۷۰, ۵۷۱, ۵۷۲, ۵۷۳, ۵۷۴, ۵۷۵, ۵۷۶, ۵۷۷, ۵۷۸,
۵۷۹, ۵۸۰, ۵۸۱, ۵۸۲, ۵۸۳, ۵۸۴, ۵۸۵, ۵۸۶, ۵۸۷, ۵۸۸, ۵۸۹,
۵۹۰, ۵۹۱, ۵۹۲, ۵۹۳, ۵۹۴, ۵۹۵, ۵۹۶, ۵۹۷, ۵۹۸, ۵۹۹, ۶۰۰,
۶۰۱, ۶۰۲, ۶۰۳, ۶۰۴, ۶۰۵, ۶۰۶, ۶۰۷, ۶۰۸, ۶۰۹, ۶۱۰, ۶۱۱,
۶۱۲, ۶۱۳, ۶۱۴, ۶۱۵, ۶۱۶, ۶۱۷, ۶۱۸, ۶۱۹, ۶۲۰, ۶۲۱, ۶۲۲,
۶۲۳, ۶۲۴, ۶۲۵, ۶۲۶, ۶۲۷, ۶۲۸, ۶۲۹, ۶۳۰, ۶۳۱, ۶۳۲, ۶۳۳,
۶۳۴, ۶۳۵, ۶۳۶, ۶۳۷, ۶۳۸, ۶۴۰, ۶۴۱, ۶۴۲, ۶۴۳, ۶۴۴, ۶۴۵,
۶۴۶, ۶۴۷, ۶۴۸, ۶۴۹, ۶۵۰, ۶۵۱, ۶۵۲, ۶۵۳, ۶۵۴, ۶۵۵, ۶۵۶,
۶۵۷, ۶۵۸, ۶۵۹, ۶۶۰, ۶۶۱, ۶۶۲, ۶۶۳, ۶۶۴, ۶۶۵, ۶۶۶, ۶۶۸,
۶۶۹, ۶۷۰, ۶۷۱, ۶۷۲, ۶۷۳, ۶۷۴, ۶۷۵, ۶۷۶, ۶۷۷, ۶۷۸, ۶۷۹,
۶۸۰, ۶۸۱, ۶۸۲, ۶۸۳, ۶۸۵, ۶۸۶, ۶۸۷, ۶۸۸, ۶۸۹, ۶۹۰, ۶۹۱,
۶۹۲, ۶۹۳, ۶۹۴, ۶۹۵, ۶۹۶, ۶۹۷, ۶۹۸, ۶۹۹, ۷۰۰, ۷۰۱, ۷۰۲,
۷۰۳, ۷۰۴, ۷۰۵, ۷۰۸, ۷۰۹, ۷۱۰, ۷۱۱, ۷۱۲, ۷۱۳, ۷۱۴, ۷۱۵,
۷۱۶, ۷۱۷, ۷۱۸, ۷۱۹, ۷۲۰, ۷۲۱, ۷۲۲, ۷۲۳, ۷۲۴, ۷۲۵, ۷۲۶,
۷۲۷, ۷۲۸, ۷۲۹

آقاپور، افروز (زادهٔ ۱۳۵۹), ۱۲, ۱۵۶
آقاپور، امیرحسن (۱۳۵۰ - ۱۳۵۰خ), ۱۲, ۱۵۶
آقاپور، امیرحسین, ۱۱, ۱۲, ۱۵۵, ۱۵۶
آقاپور، عباس (۱۳۱۸ - ۱۳۹۵خ), ۱۱, ۱۵۵
آقاپور، علي (زادهٔ ۱۳۵۱خ), ۱۲, ۱۵۶
آقارفیع, ۱۱۳
آل‌احمد، جلال (۱۱ آذر ۱۳۰۲ - ۱۸ شهریور ۱۳۴۸), ۶۹, ۱۱۲, ۲۱۹, ۲۳۶,
۵۴۹
آل‌بحرالعلوم، سید محمّدصادق فرزند حسن (د
۱۳۹۹), ۲۰۶, ۲۱۴, ۴۰۲, ۵۷۴, ۵۷۹
آل‌خرسان نجفي، محمّدمهدي فرزند حسن, ۲۲۴, ۳۳۹, ۶۲۹
آل‌سلیمان بلادي بحراني، شیخ علي فرزند حسن, ۲۲۴, ۳۳۷, ۶۳۱
آل‌صادق، شیخ محمّد (د
۱۳۹۷ق), ۴۱۵
آل‌طعان احساني، شیخ محمّدصالح, ۴۰۳
آل‌طعان ستري بحراني قطیفي، شیخ احمد فرزند صالح فرزند طعان فرزند
ناصر فرزند علي (۱۲۵۱ - ۱۳۱۵ق), ۳۲۷, ۶۲۸
آل‌طعان قطیفي بحراني ، شیخ محمدصالح فرزند احمد فرزند صالح (۱۲۸۴
- ۱۳۳۳ق), ۱۹۹, ۳۷۴, ۵۶۷
آل‌طعان قطیفي، شیخ محمدصالح فرزند احمد بحراني (د
۱۳۳۳ق), ۳۵
آل‌طعمه، سید سلمان هادي حائري (زادهٔ سال ۱۳۵۳ق / ۱۹۳۵م), ۲۴۰,
۲۴۶, ۳۳۰, ۳۳۳, ۴۰۲, ۶۲۱, ۶۳۲
آل‌عبدالغفّار کاظمي، شیخ محمدعلي پسر مرحوم شیخ مهدي, ۱۹
آل‌عزیز، سید صافي, ۲۲۶, ۴۰۳, ۵۸۷
آل‌عمران قطیفي بحراني، فرج فرزند عبداللّه, ۲۲۳, ۳۴۰, ۶۲۴
آل‌عمران قطیفي، شیخ فرج فرزند حسن فرزند احمد فرزند حسین فرزند ...
(۱۳۲۲ - ۱۳۹۸ق), ۲۰۳, ۲۰۶, ۲۴۴, ۳۲۲, ۳۲۸, ۴۱۳, ۵۷۳, ۵۷۴,
۶۱۶, ۶۳۰
آل‌کاشف‌الغطاء، شیخ احمد, ۲۳۸, ۳۲۳, ۶۲۱
آل‌محبوبه، شیخ جعفر محبوبه فرزند باقر فرزند جواد فرزند محمدحسن
ربیعي نجفي (۱۳۱۴ - ۱۳۷۷ق), ۲۱۳, ۳۹۲, ۵۷۸
آل‌مروة العاملي، شیخ ابراهیم, ۴۸۳, ۶۸۴
آل‌یاسین، شیخ محمّدرضا (۱۲۹۷ - ۱۳۷۰ق), ۴۰۱
آملي, ۱۱۳, ۴۸۰, ۶۸۰, ۶۸۱
آنه, ۱۵۱, ۱۶۲

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

آوي, ۴۷۹, ۶۸۳
آيت‌اللّه كمره‌اي, ۱۱۸
آيت‌اللّه ميرزامحمدتقي شيرازي, ۳۷۷
آيينه‌ساز, ۲۵۹, ۴۵۴, ۶۵۵, ۶۹۴

ب

بارفروشي، شيخ غلام‌علي, ۴۸۴, ۴۸۶, ۶۸۵, ۶۸۷
بارفروشي، غلام‌علي, ۲۸۴, ۶۸۹
باريک‌بين قزويني، شيخ محمدكريم, ۴۱۴
باقر، حاج, ۲, ۴۵, ۱۲۳
باقري بيدهندي، ناصر, ۵۲۰, ۷۲۱
باقري همداني، شيخ علي‌رضا (زادهٔ سال ۱۳۴۳ق), ۴۱۱
بتول خانم فرزند آقابزرگ, ۶۸
بجستاني، سيد ميرزا محمّدهادي فرزند علي حسيني خراساني حائري (۱۲۹۷ - ۱۳۶۸ق), ۲۷, ۲۰۰, ۳۸۳, ۵۶۸
بجنوردي، حاج ميرزا احمد [محمد] بجنوردي فرزند ميرزاباباجان (۱۲۸۰ - ۱۳۴۶خ), ۲۴, ۲۰۶, ۳۷۲, ۴۱۵, ۵۹۴
بجنوردي، كاظم موسوي, ۴۹۹, ۵۰۱, ۶۰۴
بحرالعلوم، آيةاللّه, ۳۰۰
بحرالعلوم، سيد محمدصادق, ۹۸, ۲۵۴, ۲۶۱, ۶۴۶, ۶۴۷, ۶۵۰
بحراني، ماجد, ۲۵۹, ۴۵۴, ۶۵۵, ۶۹۴
بختيار، سپهبد تيمور (۱۲۹۳ - ۱۳۴۹خ), ۳۴, ۳۵, ۲۴۸, ۵۴۷, ۵۴۹, ۵۵۰, ۵۵۱, ۵۵۳, ۵۵۴
بختياري، مريم, ۹, ۱۴۶
بُدلا، سيد حسين (زادهٔ ۱۳۲۶ق), ۳۹۷
براقي، حسون, ۲۸۴, ۶۸۹
براقي،سيد حسون, ۴۸۳, ۶۸۴
برغاني، شيخ محمّدصالح, ۳۴۶
بروجردي طباطبايي، آيةالله سيد حاج‌آقا حسين (۱۲۹۲ - ۱۳۸۰ق / ۱۲۵۴ - ۱۳۴۰خ), ۲۱۹, ۳۹۷, ۵۸۲
برهان سبزواري، سيد عبداللّه فرزند حسن (۱۳۰۰ - ۱۳۸۰ق), ۲۵, ۲۱۱, ۳۸۱, ۴۰۷, ۵۷۰
برهاني اصفهاني، شيخ محمّد (د ۱۴۱۱ق), ۴۱۵
بزاز، احمد فرزند محمد فرزند حسين, ۴۷۷
بزاز، فاطمه خانم فرزند مشهدي محمود, ۱۳۲, ۱۳۸
بغدادي، حيدر محمدعلي, ۴۸۳, ۴۸۸
بغدادي، دكتر مصطفي جواد, ۴۷۱, ۷۲۲
بلاغي، شيخ محمد, ۳۱۹
بناء العدل ظهر, ۳۱
بهادري, ۱۱۸
بهارستاني، هديه, ۳۴۸
بهبهاني، آيت‌اللّه, ۱۱۶
بهشتي‌پور، آسيه خانم فرزند برادر آقابزرگ, ۱۵۹
بهشتي‌پور، بهروز (زادهٔ ۱۳۳۴خ), ۱۰, ۱۵۰
بهشتي‌پور، بهزاد (زادهٔ ۱۳۳۴خ), ۱۰, ۱۴۷, ۱۴۸
بهشتي‌پور، بهنوش (زادهٔ ۱۳۳۶خ) فرزند صادق بهشتي‌پور, ۱۰, ۱۵۱, ۱۶۱
بهشتي‌پور، جعفر (زادهٔ ۱۳۵۰خ), ۹, ۱۴۰, ۱۴۶
بهشتي‌پور، حسن (۱۳۴۰خ), ۹, ۱۴۰, ۱۴۴
بهشتي‌پور، حسين (۱۳۳۲ - ۱۳۵۵خ), ۸, ۱۴۰, ۱۴۲
بهشتي‌پور، خانم بزرگ، آسيه (۱۲۹۹ - ۱۳۸۵خ) فرزند كربلايي محمدابراهيم, ۱۲, ۱۵۹, ۱۶۰
بهشتي‌پور، رضا (زادهٔ ۱۳۳۸خ), ۸, ۹, ۱۴۰, ۱۴۳, ۱۴۴

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کسان

بهشتي‌پور، سودابه (زادهٔ ۱۳۴۶خ)، ۱۱، ۱۵۳
بهشتي‌پور، سهيلا (۱۳۳۷خ)، ۱۰، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۶۸
بهشتي‌پور، سيمين (زادهٔ ۱۳۴۶خ)، ۱۰، ۱۴۷، ۱۴۹
بهشتي‌پور، سينا (زادهٔ ۲۸ مهر ۱۳۳۱)، ۹، ۱۴۷، ۱۴۸
بهشتي‌پور، صادق (۱۳۱۱ - ۱۳۷۵خ)، ۱۰، ۱۳۷، ۱۵۰
بهشتي‌پور، طيبه خانم فرزند غلام‌حسين، ۱۳۸
بهشتي‌پور، عصمت (زادهٔ ۱۳۲۴خ)، ۱۱، ۱۵۵
بهشتي‌پور، علي (۱۳۳۴خ)، ۸، ۱۴۰، ۱۴۲
بهشتي‌پور، غلام‌حسين فرزند كربلايي محمدابراهيم (۱۳۱۴ - ۱۳۶۶ق / ۱۲۷۵ - ۱۳۲۶خ)، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۲۱، ۴۷، ۴۹، ۵۰، ۵۶، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۷۲، ۷۳، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۱، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۹، ۱۶۳، ۱۶۴، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۶۷۶، ۷۰۱
بهشتي‌پور، فاطمه خانم، ۱۳۸، ۱۴۰
بهشتي‌پور، فاطمه خانم الملقب به شهين فرزند غلام‌حسين، ۱۴۰
بهشتي‌پور، فاطمه خانم الملقب به عذرا فرزند غلام‌حسين، ۱۳۸
بهشتي‌پور، محسن (۱۳۴۱ - ۱۳۹۵خ)، ۹، ۱۴۰، ۱۴۵
بهشتي‌پور، محمدصادق فرزند غلام‌حسين، ۱۳۸
بهشتي‌پور، محمدمهدي (۱۳۰۹ - ۱۳۸۰خ)، ۹، ۱۳۷، ۱۴۶، ۱۴۷
بهشتي‌پور، محمدمهدي فرزند غلام‌حسين، ۱۳۸
بهشتي‌پور، محمدهادي (۱۳۰۵ - ۱۳۹۰خ)، ۸، ۱۳۹، ۱۴۰
بهشتي‌پور، محمدهادي فرزند غلام‌حسين، ۱۳۸
بهشتي‌پور، مريم فرزند آقابزرگ، ۸، ۲۰، ۳۷، ۱۳۷
بهشتي‌پور، مهيار (طاهره، نجفي) (۱۳۱۷. - ۱۳۷۱خ)، ۱۱، ۱۳۸، ۱۵۳، ۱۵۴
بهشتي‌پور، مهين (زادهٔ ۱۳۳۰خ)، ۹، ۱۴۷
بهشتي‌پور، ناهيد (۱۳۴۴خ)، ۹، ۱۴۰، ۱۴۵

نمایهٔ کتاب و مقاله

بهشتي‌پور، نصرت (۱۳۲۸ - ۱۴۰۰خ)، ۸، ۱۴۰، ۱۴۱
بهشتي‌پور، هادي (۱۳۰۵ - ۱۳۹۰خ)، ۱۳۳، ۱۳۷، ۱۴۰
بياضي، علي فرزند يونس نباطي (د ۸۷۷ق)، ۳۱۹، ۶۹۱
بيان اصفهاني، شيخ احمد فرزند محمدحسن فرزند محمدجواد فرزند محمدهادي فرزند ... قزويني (۱۳۱۴ - ۱۳۷۱ق)، ۳۸۸
بيرجندي، علي‌محمد، ۴۹۹، ۶۰۲
بيروني، ابوريحان (۳۶۲ - ۴۴۰ق)، ۱۱۵، ۶۱۴
بيگ‌باباپور، يوسف، ۵۰۷، ۶۶۲
بيگم‌صاحب دخترخالهٔ آقابزرگ، ۷۶، ۷۷

پ

پاكستاني، سيد حسين‌بخش، ۳۹۷
پاكستاني، شيخ محمدحسين، ۹۹
پاليزبان، فريبا (زادهٔ اسفندماه ۱۳۳۳)، ۱۶۶
پروين گنابادي، محمد، ۴۵۹، ۶۹۹
پنجابي پاكستاني، محمّدحسين فرزند تاج‌الدين، ۲۳۲، ۳۲۳، ۶۱۵
پهلوي، محمدرضا شاه (۱۲۹۸ - ۱۳۵۸خ)، ۵۴۸

ت

تبريزي شيرازي، شيخ نصراللّه فرزند عبداللّه (زادهٔ سال ۱۳۳۲ق)، ۲۱۸، ۴۲۳، ۵۸۲
تبريزي قمي، شيخ راضي(د ۱۴۰۹ق)، ۳۹۹
تبريزي، آقا رضا، ۲، ۲۵

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کسان

تبريزي، شيخ جعفر (د ۱۴۰۲ق), ۲۲۶, ۳۹۲, ۵۸۶
تبريزي، محمدطه فرزند مهدي فرزند محمدرضا فرزند محمد فرزند حاج نجف نجفي (۱۲۴۱ - ۱۳۲۳ق), ۵, ۲۲, ۲۶, ۳۳, ۹۲, ۱۹۲, ۳۵۹, ۵۶۱
تبريزيان، شيخ فارس حسون, ۴۱۳
تفتازاني، سعدالدين مسعود فرزند عمر فرزند عبدالله هروي خراساني (۷۲۲ - ۷۹۲ق / ۱۳۲۲ - ۱۳۹۰م), ۵۵, ۱۰۵
تقوي سوق، احسان (زادۀ ۱۳۶۶خ), ۱۶۶
تقوي سوق، بتول (زادۀ ۱۳۵۵خ), ۱۶۶
تقوي سوق، حشمت [سكينه] (زادۀ ۱۳۴۱خ), ۱۶۶
تقوي سوق، زهرا (زادۀ ۱۳۴۶خ), ۱۶۶
تقوي سوق، سيد محمدهاشم, ۱۳, ۱۶۶
تقوي سوق، محسن (زادۀ ۱۳۵۹خ), ۱۶۶
تقوي سوق، محمدصادق (زادۀ ۱۳۴۸خ), ۱۶۶
تقوي سوق، محمدعلي (زادۀ ۱۳۴۳خ), ۱۶۶
تقوي، سيد نصراللّه اخوي (۱۲۵۰ - ۱۳۲۶خ), ۲۵۵, ۴۲۹
تقي‌زاده, ۱۱۲
تنكابني، شيخ عبداللطيف فرزند عباس‌علي, ۲۴۳, ۴۰۷, ۵۶۶
توكلي، احمد، كيارش (زادۀ ۱۳۵۱خ), ۱۱, ۱۵۴
توكلي، حسن, ۱۱, ۱۵۳, ۱۵۴
توكلي، كيهان (۱۳۳۹خ), ۱۱, ۱۵۴
توكلي، مژگان (۱۳۳۹خ), ۱۱, ۱۵۴
تويسركاني، حسن, ۱, ۲۲
تهراني عسكري، علامه ميرزامحمد, ۳۶۸
تهراني، آقا شيخ محمدحسين, ۹
تهراني، آقاضياء فرزند شيخ هادي, ۱۰
تهراني، حاج محسن (د ۱۲۵۰ق) پدر نياي آقابزرگ, ۴۹, ۵۱
تهراني، حاج محمدمحسن (د ۱۲۵۰ق/۱۸۳۴م/۱۲۱۳خ) فرزند احمد (مهدي) پدر نياي آقابزرگ, ۷, ۳۰, ۴۵, ۵۰, ۵۳, ۱۱۹, ۱۲۱, ۱۲۳, ۶۴۰
تهراني، حاج مهدي فرزند علي‌اكبر فرزند باقر نياي آقابزرگ, ۴۵, ۵۰, ۵۱
تهراني، حاج‌علي فرزند محمدرضا (۱۲۵۰ - ۱۳۲۴ق) پدر آقابزرگ, ۲, ۴۱, ۴۶, ۴۹, ۱۹۴, ۱۹۵
تهراني، شيخ جمال فرزند شيخ هادي, ۱۰
تهراني، شيخ عباس حائري (د ۱۳۶۰ق), ۱۹۸, ۴۰۴, ۵۷۶
تهراني، شيخ عباس فرزند مولي حاجي (۱۲۹۸ - ۱۳۹۰ق), ۲۴, ۲۰۰, ۳۷۵, ۵۶۸
تهراني، شيخ محسن, ۷۸, ۱۸۶
تهراني، شيخ محمدرضا فرزند حاج مجمدمحسن (د ۱۲۷۵ق) نياي آقابزرگ, ۴۶
تهراني، شيخ هادي, ۱۰, ۲۲, ۴۲۹
تهراني، علي‌اكبر فرزند حاج باقر, ۵۰, ۵۱, ۱۲۵
تهراني، محسن (د ۱۲۵۰ق) فرزند حاج محمد فرزند علي‌اكبر فرزند باقر، نياي آقابزرگ, ۵۰
تهراني، محمدابراهيم، مشهدي كربلايي برادر آقابزرگ, ۰, ۳, ۱۴, ۱, ۴, ۳۲, ۴۱, ۴۴, ۴۶, ۵۶, ۷۱, ۸۰, ۱۰۵, ۱۳۱, ۱۳۲, ۱۶۴, ۱۶۹, ۱۸۹, ۱۹۰, ۱۹۵, ۴۳۱, ۴۵۱, ۴۷۸, ۴۹۰, ۶۷۶, ۶۹۷, ۷۰۱
تهراني، محمدتقي پسر مرحوم حاج سيد عزيزاللّه پسر خالۀ آقابزرگ, ۹
تهراني، محمدرضا فرزند محسن نياي آقابزرگ, ۳۰, ۳۹, ۴۹, ۵۱
تهراني، محمدمهدي پسرعمۀ آقابزرگ, ۴۱
تهراني، مولي محمدرضا فرزند حاج محمدمحسن نياي آقابزرگ, ۴۹
تهراني، ميرزا عبدالوهاب فرزند حاج محمدامين پسرعموي پدر آقابزرگ, ۱۲

نمایۀ کتاب و مقاله

ث

ثامني، جعفر, ۴۶۹, ۶۳۵
ثبوت، اکبر, ۲۵, ۲۶۴, ۲۶۵, ۴۲۸, ۴۳۰, ۴۳۳, ۴۳۶, ۴۵۸, ۶۴۷, ۶۴۸, ۷۰۳

ج

جابر، شیخ صاحب دیوان, ۱۹
جاویدي، خدیجه همسر احمد منزوي, ۱۶۲
جراح، زهراخانم فرزند آقا مشهدي غلامعلي بنّا, ۸, ۱۳۹, ۱۴۰
جرجاني، ابوالمحاسن حسین فرزند حسن, ۲۳۷, ۳۴۷, ۶۲۲
جرجي زیدان (د ۱۹۱۸م), ۴۲۷, ۴۷۲, ۴۹۱, ۶۰۸
جزایري، سید نعمت‌اللّه فرزند محمدجعفر موسوي, ۲۱۳, ۵۷۹
جزایري، سید نورالدین حائري (د ۱۳۸۴ق), ۲۱۵, ۴۲۳, ۵۶۵
جزایري، عبدالکریم, ۵۴۵
جزائري، سید محمّد فرزند نعمت‌الله, ۲۲۰, ۲۲۸, ۵۸۳, ۵۸۷
جزائري، سید نعمت‌اللّه فرزند محمدجعفر موسوي, ۲۱۳, ۵۷۹
جزائري، عبداللّه, ۳۰۰
جعفري تبریزي ۱۳۸۷ق / ۱۹۶۷م, ۲۹۷, ۷۱۱
جعفري، شیخ محمدرضا, ۴۹۰, ۶۱۳
جلالي، سید محمدحسین فرزند محسن حسیني (زادهٔ ۱۳۶۳ق), ۵۰, ۵۴, ۸۴, ۸۷, ۹۴, ۹۷, ۹۸, ۱۰۷, ۱۱۱, ۱۲۱, ۱۲۸, ۱۳۱, ۱۳۳, ۲۰۵, ۲۸۰, ۲۹۶, ۲۹۸, ۳۷۲, ۳۷۳, ۳۷۴, ۳۷۵, ۳۸۰, ۳۸۱, ۳۸۲, ۳۸۳, ۳۸۵, ۳۸۷, ۳۸۸, ۳۸۹, ۳۹۰, ۳۹۱, ۳۹۲, ۳۹۳, ۳۹۵, ۳۹۶, ۳۹۸, ۳۹۹, ۴۰۰, ۴۰۱, ۴۰۲, ۴۰۳, ۴۰۴, ۴۰۵, ۴۰۶, ۴۰۷, ۴۰۸, ۴۱۰, ۴۱۱, ۴۱۲, ۴۱۳, ۴۱۶, ۴۱۷, ۴۲۰, ۴۲۳, ۴۳۵, ۴۹۵, ۵۱۶, ۵۳۴, ۵۷۶, ۶۰۷, ۶۱۴, ۶۴۰, ۶۶۲, ۶۹۲, ۶۹۴, ۷۰۰
جلالي، سید محمّدرضا فرزند محسن حسیني (زادهٔ ۱۳۶۵ق), ۴۰۰
جلالي، محمّدحسین حسیني, ۲۹۶, ۴۳۲, ۴۸۲, ۶۷۷
جلالي، محمّدرضا فرزند محسن حسیني, ۲۴۲, ۵۶۳
جلوه، میرزا, ۷, ۱۰, ۱۱
جنابذي، شیخ عبدالرحیم فرزند حاج شیخ محمد (زادهٔ ۱۳۱۲ق), ۲۴۷
جنابي، شیخ محمّدجواد, ۲۴, ۳۷۸, ۳۹۳
جنابي، شیخ محمدجواد فرزند دوست ما شیخ محمدحسن نجفي, ۲۲۰, ۳۷۸, ۳۹۳, ۵۸۳

چ

چهاردهي مدرس، میرزا محمدعلي فرزند نصیرالدین فرزند زین‌العابدین رشتي نجفي (۱۲۵۲ - ۱۳۳۴ق), ۲, ۲۳, ۲۶, ۳۴, ۱۹۷, ۲۰۰, ۵۶۳, ۵۶۸, ۶۳۹, ۶۶۸, ۷۲۶
چهاردهي، شیخ مرتضي مدرس فرزند محمد فرزند علامه میرزا محمدعلي (د ۱۳۸۱ق), ۲۵, ۲۰۷, ۲۰۹, ۳۸۳, ۴۲۰, ۵۷۰, ۵۷۵
چهاردهي، علامه میرزامحمدعلي فرزند نصیرالدین فرزند زین‌العابدین رشتي نجفي, ۳۶۶
چهل‌ستوني, ۱۱۳

ح

حاج آقا رضاي همداني, ۲, ۲۴
حاج ملافتح‌علي, ۱۹

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

حاجي خليفه عبدالله چلبي (۱۰۱۷ - ۱۰۶۷ق), ۲۹۸, ۷۱۱
حافظيان، شيخ ابوالفضل, ۴۱۴
حائري يزدي، شيخ مرتضي فرزند عبدالكريم (د ۱۴۰۶ق), ۲۳۷, ۴۱۹, ۵۶۷
حائري، احمد فرزند محمّدرضا, ۲۹۶, ۵۱۶, ۶۷۷
حائري، شيخ جعفر هادي (زادهٔ ۱۳۶۶ق), ۲۴۵, ۳۹۲, ۵۶۶
حبيب‌الله (۱۳۶۱ق/۱۳۲۱خ), ۴۶
حبيب‌آبادي اصفهاني، شيخ محمّدعلي (د ۱۳۹۶ق), ۴۱۱
حجت كوه‌كمري قمي، محسن فرزند سيد محمد, ۲۳۹, ۴۱۵, ۵۹۳
حرعاملي، شيخ محمد فرزند حسن (د ۱۱۰۴ق) صاحب امل الآمل, ۴۲۶
حريري علوي، صالح, ۲۸۴, ۶۸۹
حريري،شيخ صالح, ۴۸۳, ۶۸۴
حسن‌زاده آملي، شيخ حسن (زادهٔ ۱۳۰۷خ), ۳۹۴
حسني، عبدالستار, ۳۷۷
حسين علي محفوظ عراقي, ۴۹۲
حسين‌علي محفوظ كاظمي (۱۹۲۶ - ۲۰۰۹م), ۳۹۷
حسيني زري ، مهدي (زادهٔ ۱۳۵۹خ), ۱۶۷
حسيني زري، اعظم (زادهٔ ۱۳۵۰خ), ۱۶۷
حسيني زري، اكرم (زادهٔ ۱۳۴۷خ), ۱۶۷
حسيني زري، آزاده (زادهٔ ۱۳۵۷خ), ۱۷۱
حسيني زري، بتول (زادهٔ ۱۳۵۳خ), ۱۶۷
حسيني زري، ريحانه (زادهٔ ۱۳۶۱خ), ۱, ۱۴, ۱, ۱۷۱, ۶۷۶
حسيني زري، علي (زادهٔ ۱۳۷۶خ), ۱۷۱
حسيني زري، فريده (زادهٔ ۱۳۶۷خ), ۱۶۸
حسيني زري، مريم (زادهٔ ۱۳۵۵خ), ۱۶۷
حسيني زري، نويد (زادهٔ ۱۳۶۴خ), ۱۷۱
حسيني زري، هادي (زادهٔ ۱۳۶۱خ), ۱۶۸
حضرمي، سيد علوي, ۴۸۳, ۴۸۵, ۶۸۴, ۶۸۶
حق‌شناس، محمدعلي, ۴۵۵, ۵۰۹, ۵۱۴, ۶۰۳, ۶۵۶, ۶۶۴, ۶۷۱
حكيمه خانم عمهٔ آقابزرگ, ۱۹۰, ۱۹۶
حكيمه عمهٔ آقابزرگ, ۴۰, ۴۲, ۶۹, ۷۳
حكيمي خراساني، شيخ محمّدرضا فرزند عبدالوهاب (۱۳۱۴ - ۱۴۰۰خ), ۹۹, ۲۴۰, ۴۰۰, ۵۱۲, ۵۲۷, ۵۹۳, ۶۷۲, ۶۹۹
حلّي، شيخ عبدالحسين فرزند حاج قاسم فرزند صالح فرزند قاسم فرزند محمدعلي نجفي (۱۲۹۹ - ۱۳۷۵ق), ۲۰۷, ۲۱۰, ۳۸۰, ۴۰۵, ۵۷۰, ۵۷۵
حلي،سيد فاضل كمال‌الدين, ۴۸۶, ۶۸۶
حمدي خربوطي، شيخ ابراهيم فرزند احمد (۱۲۸۸ - ۱۳۷۱ق), ۲۷, ۱۰۸, ۲۱۷, ۳۸۴, ۵۷۲
حولاوي، شيخ حسين فرزند مشكور فرزند جواد فرزند مشكور نجفي (زادهٔ ۱۳۱۳ق), ۳۴۱, ۶۳۴
حويزي، شيخ علي فرزند محمدطه فرزند نصرالله, ۲۲۷, ۴۰۹, ۵۶۶
حيران افجه‌اي سيف‌زاده حسيني، عباس, ۲۴۲, ۳۴۸

خ

خاتون‌آبادي، محمّدحسين, ۳۰۰
خاقاني، شيخ حسن فرزند علي فرزند حسين فرزند عباس نجفي, ۲۴, ۲۱۱, ۳۷۹, ۳۹۴, ۵۷۸
خاقاني، شيخ علي فرزند حسين فرزند عباس فرزند محمدعلي فرزند سالم خيقاني (۱۲۵۵ - ۱۳۳۴ق), ۲۶, ۳۴, ۱۹۸, ۲۲۱, ۳۳۹, ۳۶۴, ۳۶۷, ۴۱۰, ۵۶۱, ۶۲۶

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

خاقاني، شيخ محمّد بن حسن بن علي (د ۱۳۸۵ق), ۴۱۶
خراساني حائري، شيخ يوسف (د ۱۳۹۷ق), ۴۲۵
خراساني، حاج شيخ حسين, ۸
خراساني، حاج ملاهاشم, ۳۵۱, ۴۲۴, ۶۳۴
خراساني، حاج ميرزا حبيب, ۱۲
خراساني، سيد علي‌اكبر موسوي (د ۱۳۸۱ق), ۴۰۹
خراساني، شيخ محمدحسين فرزند محمدعلي (د ۱۳۴۷ق), ۸۳, ۱۸۷
خراساني، ملامحمدعلي بن ملاعباس‌علي الشهير به فاضل ملاعباس‌علي خراساني اشيرازي, ۱۲
خرسان، سيد مهدي موسوي (زادهٔ سال ۱۳۴۷ق), ۴۲۲
خسروشاهي، سيد هادي, ۴۲۳
خضر (ع), ۱۸۲
خطيب طرابلسي، شيخ عبدالقادر, ۲۷, ۳۸۵
خليلي تهراني، حاج ميرزا حسين فرزند خليل فرزند علي فرزند ابراهيم نجفي (۱۲۳۰ - ۱۳۲۶ق), ۲, ۴, ۱۰, ۱۹, ۲۴, ۲۶, ۳۴, ۱۹۳, ۱۹۴, ۳۶۳, ۵۳۶, ۵۶۲
خليلي، حاج مولي ملا علي ميرزا خليل, ۱۹۸, ۵۶۱
خليلي، مولي علي ميرزا خليل, ۳۴, ۹۳, ۱۹۲, ۳۶۰, ۳۶۶, ۳۶۷, ۵۶۱
خميني، آيت‌اللّه روح‌الله (۱۳۲۰ - ۱۴۰۹ق), ۲۶۵
خواجه نصيرالدين توسي (۵۹۸ - ۶۷۳ق), ۲۱, ۳۴۳, ۶۱۶
خوانساري، سيد ابوتراب فرزند ابوالقاسم فرزند مهدي فرزند حسن فرزند حسين موسوي نجفي (۱۲۷۱ - ۱۳۴۶ق), ۲۰۲, ۵۵۸
خوشحال، مسعود, ۹, ۱۴۵
خوقير مكي شافعي، شيخ عبدالوهاب فرزند عبداللّه (زادهٔ ۱۲۸۷ق), ۲۷, ۲۱۸, ۳۸۴, ۵۹۳
خويبر، شيخ حسن (د ۱۴۱۰ق), ۳۹۴
خويي، آيةالله سيد ابوالقاسم فرزند علي‌اكبر موسوي (د ۱۴۱۳ق), ۴۱۴
خويي، مولي آقا, ۴۴۰
خيام، غياث‌الدين ابوالفتح عُمَر فرزند ابراهيم نيشابوري (۴۴۰ - ۵۱۷ ق), ۲۹۵, ۴۷۳, ۶۳۶, ۶۳۷

د

دانايي، شيخ حسن‌آقا فرزند روح‌اللّه قزويني, ۱۱۷
دانش آشتياني، شيخ ابوالقاسم (د ۱۴۲۲ق), ۴۱۴
داودي شاهرودي، محمدتقي, ۹۹
دزفولي، محمد, ۲۹۳
دستجردي حائري، شيخ محمدرضا فرزند محمدتقي اصفهاني, ۳۷۹
دلفي، حسون ملارجي, ۲۴۸, ۳۲۴, ۶۲۹
دليري همپا، مريم, ۱۲, ۱۵۶
دواني، علي, ۴۳۵
دولت‌آبادي اصفهاني، شيخ محمّدحسين, ۲۲۵, ۳۹۷, ۵۸۶
دولت‌آبادي اصفهاني، شيخ محمّدحسين دولت‌آبادي اصفهاني, ۲۲۵, ۳۹۷, ۵۸۶
ديباجي سيد احمد فرزند نصراللّه (۱۳۱۱ - ۱۳۵۸خ / ۱۳۵۱ - ۱۳۹۸ق), ۱۳, ۹۸, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۱۹, ۱۶۵, ۳۸۸, ۴۳۶, ۴۵۰, ۶۰۹
ديباجي، حسن (زادهٔ ۱۳۵۳خ), ۱۶۵

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

دیباجي، راضیه [اشرف (زادهٔ ۱۳۴۱خ)], ۱۶۵
دیباجي، علي (۱۳۴۴ - ۱۳۵۸خ), ۱۶۵
دیباجي، فاطمه (زادهٔ ۱۳۵۰خ), ۱۶۵
دیباجي، محمد (۱۳۳۹ - ۱۳۵۸خ), ۱۶۵

ذ

ذاکر، اسداللّه (زادهٔ ۱۳۴۱خ), ۱۴, ۱۶۴, ۱۷۲, ۱۷۶
ذاکر، آمنه (زادهٔ ۱۳۴۹خ), ۱۴, ۱۶۵, ۱۷۴
ذاکر، بهنام (زادهٔ ۱۳۶۷خ), ۱۶۹
ذاکر، پویا (زادهٔ ۱۳۷۲خ), ۱۶۷
ذاکر، ذکیه (زادهٔ ۱۳۲۹خ), ۱۳, ۱۶۴, ۱۶۷
ذاکر، زمردي، حاج شیخ حسین تهراني (۱۳۸۲ - ۱۳۶۲خ), ۱۱۹, ۱۶۳, ۱۷۹
ذاکر، زهرا [نصرت (۱۳۲۲خ)], ۱۳, ۱۶۴, ۱۶۵
ذاکر، زین‌العابدین فرزند شیخ حسین تهراني, ۱۶۴
ذاکر، صدیقه (۱۳۴۶خ), ۱۴, ۱۶۴, ۱۷۳
ذاکر، طاهره (زادهٔ ۱۳۳۷خ), ۱۴, ۱۶۴, ۱۷۰
ذاکر، طیبه (زادهٔ ۱۳۳۹خ), ۱۴, ۱۶۴, ۱۷۲
ذاکر، عبدالجواد (زادهٔ ۱۳۳۱خ), ۱۳, ۱۴۹, ۱۶۴, ۱۶۸, ۱۸۴
ذاکر، عبدالمهدي (۱۳۲۶ - ۱۳۷۹خ), ۱۳, ۱۶۴, ۱۶۶
ذاکر، عذرا (۱۳۲۴ - ۱۳۹۸خ), ۱۶۴
ذاکر، علي (۱۳۲۰ - ۱۳۲۴خ), ۱۶۴
ذاکر، کاوه (۱۳۵۷خ), ۱۶۰, ۱۶۹
ذاکر، محمد (۱۳۱۹ - ۱۳۳۱خ)؛, ۱۶۴
ذاکر، محمد (۱۳۴۷ - ۱۳۶۴خ), ۱۶۳
ذاکر، محمد (۱۳۴۷خ - ۱۳۶۴خ)؛, ۱۶۵
ذاکر، محمدابراهیم (زادهٔ ۱۳۳۵خ), ۱۳, ۱۴, ۱۶۴, ۱۶۶, ۱۷۳, ۳۰۱, ۳۷۱, ۶۱۲, ۶۷۶
ذاکر، محمدابراهیم (زادهٔ ۱۳۳۵خ) (زادهٔ ۱۳۳۵خ), ۰, ۳, ۱۴, ۱, ۴۴, ۱۶۴, ۱۶۹, ۴۳۱, ۴۵۱, ۴۷۸, ۴۹۰, ۶۷۶, ۶۹۷
ذاکر، معصومه [رفعت (۱۳۳۳خ)], ۱۳, ۱۶۴, ۱۶۹
ذاکر، منیژه (زادهٔ ۱۳۶۰خ), ۱۶۷
ذاکر، مهران (زادهٔ ۱۳۶۴خ), ۱۶۷
ذاکر، نرگس (زادهٔ ۱۳۶۰خ), ۱۶۹
ذاکر، نصرت زهرا (زادهٔ ۱۳۲۲خ), ۴۵۰
ذاکر، نیره (زادهٔ ۱۳۴۳خ), ۱۶۴
ذکاوتي قراگزلو، علي‌رضا, ۴۸۹, ۶۸۸

ر

رازي، شیخ ابوالفتوح, ۴۶۳, ۶۷۰
رازي، شیخ محمدشریف (د ۱۴۲۱ق), ۴۰۲
رازی، ابراهیم فرزند علی فرزند عیساي, ۴۷۶
راضیه فرزند غلام‌حسین بهشتي‌پور, ۱۳۹
رامپوري، عنبري‌بیگم دخت یوسف‌علي, ۱۱۰
رباب فرزند آقابزرگ, ۳۷
ربابه بیگم، علویه همسر شیخ علي قزویني و مادر منصوره همسر آقابزرگ, ۳۶
ربابه‌بیگم مادر منصوره خانم، همسر آقابزرگ, ۱۹۳
ربابه‌بیگم مادر منصوره همسر نخست آقابزرگ, ۵۹
ربّاني اصفهاني، شیخ محمّدعلي, ۴۱۱
رجایا، سحر (۱۳۷۱خ), ۱۷۳
رجایا، محسن, ۱۷۳

رحمان ستایش، کاظم, ۴۵۵, ۶۵۸
رحماني، مه‌ناز, ۹, ۱۴۵
رحماني، نادیا, ۱۶۲
رسولي محلاتي، سید هاشم فرزند حسین (زادهٔ ۱۳۴۸ق), ۲۳۴, ۲۴۷, ۴۲۴, ۵۶۶, ۵۹۰
رسولي‌نژاد، عبدالنبي, ۱۷۳
رسولي‌نژاد، فرشته (۱۳۷۲خ), ۱۷۳
رشتي طبیب، میرزا حبیب الله, ۶
رشتي، آقا شیخ ابراهیم, ۹
رشتي، آقا شیخ عباس, ۹
رشتي، علي فرزند میرزا محمد, ۲۸۳, ۴۸۲, ۶۸۱
رشیدي ترابي، رضا حسین‌خان, ۹۸
رشیدي ترابي، مولانا رضا حسین خان, ۹۹
رضازاده شیرازي، سید ابراهیم, ۳۸۷
رضاییان، فریبا, ۱۰, ۱۵۰
رضوي شیرازي، دکتر, ۱۱۸
رضوي کشمیري، سید محمّد (د ۱۳۹۲ق), ۲۲۳, ۴۱۶, ۵۸۵
رضوي، ابوالحسن, ۴۴۰
رفاعي، عبدالجبار, ۴۰۵
رفیعي علامرودشتي، علي, ۵۱۸, ۷۰۳
روضاتي، دکتر میرحسن فرزند محمدعلي, ۲۳۵, ۳۹۴, ۵۹۱
روضاتي، سید احمد اصفهاني (د ۱۴۲۲ق), ۲۳۰, ۳۳۲, ۳۸۹, ۶۳۲, ۷۰۹
روضاتي، سید محمّدعلي اصفهاني (زادهٔ ۱۳۴۹ق), ۱۱۱, ۱۱۳, ۱۱۴, ۲۱۹, ۲۲۷, ۲۳۵, ۲۳۶, ۲۳۷, ۳۴۹, ۴۱۰, ۴۱۳, ۴۳۴, ۴۶۴, ۴۷۹, ۴۹۵, ۵۸۲, ۵۸۷, ۵۹۱, ۵۹۲, ۶۳۰, ۶۳۵, ۶۶۸, ۶۹۵, ۷۱۸
روضاتي، محمدهاشم, ۳۶۹

ز

زادهوش، محمدرضا, ۴۶۴, ۶۹۵
زاهد خمیراني، محمد علي, ۹۹
زاهد خمیراني، محمدعلي, ۹۹
زاهدي، شیخ زین‌العابدین, ۴۰۱
زبده العدل ظهر, ۵۲
زماني، سعید, ۴۵۵, ۶۵۸
زماني‌نژاد، علي‌اکبر, ۴۶۸, ۷۲۳
زنجاني، ابراهیم (د ۱۳۵۱ق), ۴, ۸۰
زنجاني، ابوطالب, ۷
زهرا ملقب به اشرف فرزند غلام‌حسین بهشتي‌پور, ۱۳۹
زهراسلطان خانم، همسر عموي آقابزرگ, ۳, ۷۶, ۱۸۶
زهراسلطان، همسر عموي آقابزرگ, ۷۷
زینب کبري (ع), ۱۰۸, ۱۰۹

س

ساعدي، شیخ محمد, ۲۲۸, ۳۴۱, ۶۱۷
ساعدي، کاظم شیخ جواد, ۲۲۸, ۳۲۵, ۶۲۹
ساوجي، میرزا کوچک, ۵, ۹, ۸۹
سبحاني، شیخ جعفر فرزند محمدحسین سبحاني تبریزي خیاباني, ۳۹۲
سبزواري، سید اسدالله, ۲۱۱, ۳۹۰, ۵۷۷
سبزواري، سید هاشم فرزند محمدعلي, ۲۰۷, ۴۲۴, ۵۷۵

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

سبزواري، شيخ محمّدحسن, ۲۲۶, ۳۹۴, ۵۸۷
سبط شيخ انصاري، شيخ احمد (د ۱۴۱۶ق), ۳۸۹
سردار فاخر، رضا حكمت (۱۲۶۹ - ۱۳۵۶خ), ۱۱۸
سردار كابلي، شيخ حيدرقلي (۱۲۹۳ - ۱۳۷۲ق), ۳۹۹
سروري، مريم, ۱۵۰
سعيدي، محمدصادق, ۹۹
سلطاني، شيخ عبدالحميد, ۹۹
سلماسي، شيخ زين‌الدين (ز ۱۲۵۰ق), ۱۵
سليم گندمي، حميد, ۴۹۸, ۷۱۷
سماكه حلّي، شيخ محمّد (د ۱۳۹۴ق), ۲۳۴, ۴۱۶, ۵۹۰
سمامي حائري، شيخ عبداللطيف (د ۱۴۰۰ق), ۲۴۴, ۴۰۷, ۵۶۶
سمامي حائري، شيخ محمّد فرزند عبداللطيف (زادهٔ ۱۳۶۴ق), ۲۴۰, ۲۴۵, ۴۱۶, ۵۶۷, ۵۹۳
سماهيجي، عبداللّه, ۳۰۰
سمعاني، ابوسعد عبدالكريم فرزند محمد فرزند منصور تميمي سمعاني مروزي (د ۵۶۲ق), ۴۷۷, ۷۰۴
سنقري همداني حائري، شيخ محمّدعلي فرزند حسن‌علي (د ۱۳۷۸ق), ۲۰۴, ۴۱۱, ۵۷۶
سيبويه، شيخ حسين يزدي حائري (۱۳۰۶ - ۱۳۹۶خ / ۱۳۴۶ - ۱۴۴۲ق), ۳۹۷
سيبويه، شيخ ميرزا احمد حائري (۱۳۳۷ - ۱۴۲۶ق /۱۲۹۶ - ۱۳۸۴خ), ۳۸۹
سيد محمد بلد، ابوجعفر محمد فرزند امام علي الهادي (ع), ۱۵
سيد محمّدجواد فرزند محمدتقي فرزند ابوالقاسم طباطبايي تبريزي (د ۱۳۸۷), ۲۰۳, ۳۹۳, ۵۷۳
۱۳۸۷)،, ۳۹۳
سيستاني، آيةالله سيد علي حسيني (زادهٔ ۱۳۴۸ق / ۱۳۰۹خ), ۲۳۵, ۵۹۱

ش

شاكري، صديقه, ۴۹۸, ۷۰۲
شانه‌چي خراساني، شيخ كاظم مدير (د ۱۴۲۳ق), ۴۱۴
شانه‌ساز شيرازي، شيخ احمد, ۲, ۲۷, ۲۳, ۲۵, ۱۷۸, ۲۴۴, ۲۹۱, ۳۱۹, ۳۶۱, ۳۷۰, ۴۲۶, ۴۷۲, ۴۹۷, ۵۹۶, ۶۰۳, ۶۰۷, ۶۴۱
شاه‌عبدالعظيم حسني (ع), ۱۰, ۱۴, ۱۹, ۱۱۶
شاه‌عبدالعظيمي، محمد, ۵, ۸, ۸۹
شبّر، سيد علي كويتي (د ۱۳۹۳), ۴۱۰
شبيري زنجاني، سيد موسي فرزند احمد (زادهٔ ۱۳۴۶ق), ۲۲۷, ۴۲۱, ۵۸۷
شخص احسايي، سيد باقر (د ۱۳۸۱ق), ۳۹۱
شرف‌الدين شوشتري، شيخ محمدمهدي, ۲۱۲, ۲۱۳, ۴۲۱, ۵۷۸, ۵۷۹
شرف‌الدين عاملي، سيد عبدالحسين (۱۲۹۰ - ۱۳۷۷ق), ۴۰۵
شرف‌الدين، عبدالحسين فرزند يوسف فرزند جواد فرزند اسماعيل فرزند محمد فرزند ابراهيم (۱۲۹۰ - ۱۳۷۷ق), ۲۱۷, ۳۷۶, ۵۵۷
شريعت اصفهاني, ۲, ۲۳, ۲۵
شريعت، شيخ محمود (د ۱۴۱۷ق), ۴۱۸

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

شریعتمدار، محمد, ۸
شریعه بیگم فرزند حاج آقا علي خواهر آقابزرگ, ۷۲, ۱۹۶
شریعه‌بیگم خواهر آقابزرگ, ۷۲
شریف‌عسکري، آقامهدي, ۱۲, ۱۵۸
شریف‌عسکري، حاج علي فرزند میرزا مهدي (۱۳۱۸ - ۱۴۰۰خ), ۵۳۵
شریف‌عسکري، راضیه (د ۱۴۰۱خ), ۱۵۸
شریف‌عسکري، عباس, ۱۵۸
شریف‌عسکري، قوام, ۱۴۷
شریف‌عسکري، محمد (۱۳۳۶ - ۱۴۰۰خ), ۱۵۸
شریف‌عسکري، ملوک, ۱۵۸
شریف‌عسکري، منصوره, ۱۵۸
شریف‌عسکري، میرزا مهدي فرزند میرزا محمد تهراني, ۲۲, ۳۷, ۶۱, ۶۲, ۱۱۲, ۱۵۷
شریف‌عسکري، میرزاعلي (۱۳۱۸ - ۱۴۰۰خ)؛, ۱۵۸
شریف‌عسکري، ناصر, ۱۵۸
شریف‌عسکري، نصرت (د ۱۴۰۱خ), ۱۵۸
شریفه بیگم فرزند حاج آقا علي خواهر آقابزرگ, ۷۲
شریفه خانم فرزند آقابزرگ, ۶۴
شریفه‌بیگم خواهر آقابزرگ, ۴۲
شریف ضیاءالدین یوسف فرزند یحیای حسنی زیدي یمنی صنعانی (د ۱۱۲۱ق), ۳۰۴
شعرباف، حسین (زادهٔ ۱۳۶۳خ), ۱۷۲
شعرباف، زینب (زادهٔ ۱۳۷۸خ), ۱۷۲
شعرباف، غلامرضا, ۱۴, ۱۷۲
شعرباف، فائزه (زادهٔ ۱۳۶۷خ), ۱۷۲
شعرباف، مهندس غلامرضا (زادهٔ ۱۳۳۳خ), ۱۷۲
شفتي, ۱۱۴
شکراللّهي طالقاني، احسان‌اللّه, ۵۰۷, ۵۱۵, ۶۵۷, ۶۷۶
شکوهي، سپیده, ۱۴۳
شمس‌المحدثین تهراني، علي فرزند حسن شمس‌الدین اصفهاني نجفي حسیني ۱۳۳۳خ / ۱۳۷۴ق, ۲۲۵, ۳۴۷, ۶۳۳
شمس‌المحدّثین، سید علي, ۴۱۰
شوشتري شیخ جعفر, ۱۲۹, ۳۷۰, ۶۹۳
شوشتري، حاج شیخ محمدتقي ، علامه شیخ (د ۱۴۱۵ق), ۹۹, ۲۱۵, ۳۹۱, ۵۸۰
شوشتري، حاج محمدرضا, ۱۹, ۱۹۰
شوشتري، سید علي, ۴۱۰
شهاب‌الدین عارف احمد حکمت‌اللّه فرزند ابراهیم عصمت‌اللّه فرزند اسماعیل رائف‌پاشا حسیني رومي (۱۲۰۱ - ۱۲۷۵ق), ۱۰۸
شهرستاني ، سید احمد حائري (د ۱۴۱۲ق), ۳۸۹
شهرستاني مرعشي ، میرزا محمدحسین (۱۲۵۵ - ۱۳۱۵ق), ۳۶۸
شهرستاني، حاج میرزا محمدحسین, ۱۹۸, ۵۶۱
شهرستاني، سید هبةالدین محمدعلي فرزند حسین کاظمي (د ۱۳۸۶ق), ۲۱۰, ۴۲۵, ۵۷۷
شهرستاني، علامه حاج میرزا محمدحسین, ۳۵
شهرستاني، هبه‌الدین (د ۱۳۸۶ق), ۳۵۵
شیخ الشریعه اصفهاني میرزا فتح‌الله فرزند محمدجواد نمازي شیرازي اصفهاني نجفي (۱۲۶۶ - ۱۳۳۹ق), ۳۳, ۹۴, ۱۹۲, ۳۰۲, ۳۰۳, ۳۶۰, ۵۶۰, ۵۹۴
شیخ العراقین علي کاشف‌العظاء فرزند محمدرضا فرزند موسي فرزند جعفر (د

۱۳۵۰ق), ۲۰۲, ۳۷۰, ۵۶۰
شيخ امام محمدعلي ازهري مكي مالكي فرزند حسين فرزند ابراهيم (زادهٔ ۱۲۸۰ق), ۲۱۸, ۳۸۴, ۵۷۳
شيخ بهايي، بهاءالدين محمد فرزند عزالدين حسين فرزند عبدالصمد (د ۱۰۳۰ق/۱۰۰۰خ), ۳, ۵۲, ۷۹, ۸۱, ۱۸۹, ۴۴۰, ۶۰۹, ۶۳۷, ۶۶۹, ۶۷۷, ۶۹۳, ۷۱۶
شيخ حرعاملي، محمد فرزند حسن (د ۱۱۰۴ق) صاحب وسائل, ۳۱۳
شيخ صدوق، محمد فرزند علي فرزند بابويه، ابن‌بابويه (۳۰۶ - ۳۸۱ق), ۳۶۱, ۴۷۷, ۵۹۹, ۷۰۴
شيخ محمدرضا جعفري, ۴۹۰, ۶۱۳
شيخ معاون، دكتر, ۱۱۸
شيخ مهدي نوادهٔ شيخ محمدتقي محشّي, ۱۹۹, ۵۶۲
شيرازي حائري، سيد ميرزامهدي (د ۱۳۸۰ق), ۴۲۲
شيرازي، آقا شيخ عبدالحسين, ۱۳
شيرازي، آقا ميرزا شهاب‌الدين, ۱۰, ۸۵
شيرازي، آيت‌اللّه ميرزا عبدالهادي فرزند ميرزا اسماعيل فرزند ... حسيني(۱۳۰۵ - ۱۳۸۲ق), ۴۰۸
شيرازي، سيد عبداللّه فرزند طاهر (د ۱۴۰۵ق), ۴۰۷
شيرازي، سيد محمّد فرزند مهدي (د ۱۴۲۲ق), ۲۱۹
شيرازي، شيخ عبدالحسين پسر ملاغلام‌رضا, ۸
شيرازي، غلام‌رضا (د پس از ۱۳۲۰ق), ۴, ۸۵, ۱۸۸
شيرازي، ميرزا تقي (د ۱۳۳۸ق), ۷۴
شيرازي، ميرزا محمدتقي (۱۲۵۶ - ۱۳۳۸ق), ۶, ۹, ۲۱, ۲۲, ۲۵, ۳۵, ۹۵, ۱۹۸, ۱۹۹, ۲۰۱, ۲۰۲, ۳۷۵, ۵۳۹, ۵۶۳, ۶۳۹, ۶۵۹, ۶۶۷
شيخ طوسي، ابوجعفر محمد فرزند حسن فرزند علي طوسي، شيخ الطائفة (۳۸۵ - ۴۶۰ ق), ۲۷, ۲۵, ۱۷۸, ۲۲۶, ۲۴۴, ۲۹۱, ۳۱۹, ۳۲۰, ۳۶۱, ۳۷۰, ۴۲۶, ۴۷۲, ۴۹۷, ۵۹۶, ۶۰۳, ۶۰۷, ۶۱۴, ۶۴۱, ۶۷۱

ص

صابي (د ۴۴۸ق)،ابوالحسن هلال فرزند محسن, ۲۴۱, ۳۴۳, ۶۲۶
صاحب الجواهر، شيخ محمّدحسن شريف اصفهاني نجفي (۱۲۰۲ - ۱۲۶۶ق), ۳۰۰
صاحب‌زماني، عظيم (۱۳۳۰ - ۱۳۹۸خ)، ۱۴۱
صاحبي‌فرد، تقي, ۵۱۳, ۶۷۳
صادقي تبريزي، شيخ ميرزا مهدي, ۲۲۱, ۴۲۲, ۵۸۳
صادقي، محسن, ۵۳۳, ۶۳۸
صافي [صفايي]، سيد مصطفي خوانساري (د ۱۴۱۳ق), ۲۲۵, ۴۲۰, ۵۸۶
صافي گلپايگاني، شيخ لطف اللّه (زادهٔ ۱۳۳۷ق), ۴۱۴
صبوري قمي، علي‌اكبر, ۲۲۱, ۳۴۶, ۶۲۴, ۶۲۵
صحاف، شيخ محمدعلي, ۴۳۰
صحتي سردرودي، محمد, ۴۱۷, ۵۰۳, ۵۹۸
صدر، اسماعيل, ۳۷۵, ۷۲۱
صدر، آيةالله سيد حسن فرزند هادي كاظمي (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ق), ۲۳, ۱۰, ۱۴, ۱۹, ۲۶, ۷۹, ۸۴, ۱۰۲, ۱۷۰, ۱۸۴, ۱۹۹, ۲۲۱, ۲۵۳, ۳۰۳, ۳۰۹, ۳۱۲, ۳۷۱, ۴۱۷, ۴۲۷, ۴۷۲, ۴۹۱, ۵۵۹, ۶۰۹, ۶۴۳, ۶۴۴, ۷۰۹

نمایه‌گان

۴۲۸

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

صدرأفاضل نقوي پاكستاني، سيد مرتضي (د ۱۴۰۷ق), ۴۱۹
صدرالاسلام خويي، ميرزا محمدامين, ۳۹۰
صدرالاشراف, ۱۱۹
صدرالحكماء شيرازي, ۲۱, ۵۳۹
صدرايي خويي، علي, ۲۹۴, ۲۹۹, ۵۰۱, ۵۰۲, ۵۲۱, ۵۵۶, ۵۹۷
صديقةبيگم، حاجيه خالهٔ آقابزرگ, ۴۲, ۷۱, ۷۳
صديقه بيگم خالهٔ آقابزرگ, ۱۹۵
صفري، علي‌اكبر, ۳۷۲, ۳۷۳, ۳۸۷, ۳۸۸, ۳۸۹, ۳۹۰, ۳۹۱, ۳۹۳, ۳۹۵, ۳۹۹, ۴۲۱, ۴۲۲, ۵۳۴, ۶۷۴
صفوي كشميري، سيد يوسف (د ۱۴۰۲ق), ۲۳۰, ۴۲۵, ۵۶۶
صفوي‌راد، منصوره, ۸, ۱۴۲, ۱۴۳

ض

ضرغامي، سرلشكر عزيزالله (۱۲۶۳ - ۱۳۵۷خ), ۱۱۸
ضياءالدين يوسف فرزند يحيي فرزند مؤيدبالله محمد فرزند منصور قاسم يماني صنعاني (۱۰۷۸ - ۱۱۲۱ق), ۳۱۴, ۷۲۱

ط

طالعي، عبدالحسين, ۹۹, ۲۹۵, ۲۹۷, ۳۱۶, ۳۱۷, ۳۱۸, ۳۴۵, ۳۴۸, ۳۵۳, ۴۵۸, ۴۵۹, ۴۶۰, ۴۶۱, ۴۶۲, ۴۶۳, ۴۶۴, ۴۶۵, ۴۶۶, ۴۶۷, ۴۶۸, ۴۶۹, ۴۷۰, ۴۷۱, ۴۸۷, ۴۸۹, ۴۹۱, ۴۹۲, ۴۹۳, ۴۹۴, ۴۹۵, ۴۹۶, ۴۹۷, ۴۹۸, ۴۹۹, ۵۰۰, ۵۰۱, ۵۰۲, ۵۰۳, ۵۰۴, ۵۰۵, ۵۰۶, ۵۰۷, ۵۰۸, ۵۰۹, ۵۱۰, ۵۱۱, ۵۱۲, ۵۱۳, ۵۱۴, ۵۱۵, ۵۱۶, ۵۱۷, ۵۱۸, ۵۱۹, ۵۲۰, ۵۲۱, ۵۲۲, ۵۲۳, ۵۲۴, ۵۲۵, ۵۲۶, ۵۲۷, ۵۲۸, ۵۲۹, ۵۳۰, ۵۳۳, ۵۵۵, ۵۵۶, ۵۵۷, ۵۹۷, ۵۹۸, ۶۰۰, ۶۰۱, ۶۰۲, ۶۰۳, ۶۰۴, ۶۰۵, ۶۰۶, ۶۰۷, ۶۰۸, ۶۱۰, ۶۱۱, ۶۱۲, ۶۱۳, ۶۳۰, ۶۳۵, ۶۴۲, ۶۴۳, ۶۵۷, ۶۵۸, ۶۵۹, ۶۶۰, ۶۶۳, ۶۶۴, ۶۶۵, ۶۶۶, ۶۶۸, ۶۶۹, ۶۷۰, ۶۷۱, ۶۷۲, ۶۷۳, ۶۷۴, ۶۷۵, ۶۷۶, ۶۷۷, ۶۸۸, ۶۹۰, ۶۹۲, ۶۹۳, ۶۹۵, ۶۹۶, ۶۹۷, ۶۹۸, ۶۹۹, ۷۰۲, ۷۰۳, ۷۰۵, ۷۰۹, ۷۱۰, ۷۱۳, ۷۱۶, ۷۱۷, ۷۱۸, ۷۱۹, ۷۲۱, ۷۲۲, ۷۲۳, ۷۲۴, ۷۲۶, ۷۲۷, ۷۲۸, ۷۲۹
طالعی، عبدالحسين, ۴۸۷, ۶۶۱
طالقاني، سيد احمد پدر آل‌احمد, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۱۸
طالقاني، سيد عبدالرسول (د ۱۳۹۴ق), ۴۰۶
طالقاني، سيد محمدحسن (زادهٔ ۱۳۵۰ق) فرزند سيد عبدالرسول فرزند مشكور آل‌طالقاني, ۲۲۹, ۲۹۱, ۳۲۰, ۵۹۶, ۶۴۰
طاهر خوشنويس, ۲۴۳, ۳۳۱, ۵۹۹, ۶۱۲, ۶۲۸, ۶۳۸, ۶۶۷, ۶۷۶, ۶۹۲, ۶۹۳
طاهرة فرزند آقابزرگ, ۳۷
طاهره‌بيگم خواهر آقابزرگ, ۱۴, ۴۱, ۴۲, ۶۱, ۷۱, ۷۲, ۱۶۱, ۱۶۴, ۱۷۰, ۱۷۱, ۱۹۴, ۱۹۵
طباطبايي بهبهاني، سيد محمد (منصور), ۲۸۰, ۲۸۵, ۴۵۲, ۴۶۰, ۴۷۹, ۴۸۴, ۴۸۵, ۴۸۶, ۴۸۷, ۶۶۹, ۶۷۰, ۶۸۵, ۶۸۶, ۶۸۷, ۶۸۸, ۶۸۹, ۷۲۲
طباطبايي تبريزي، سيد محمّدجواد فرزند محمدتقي فرزند ابوالقاسم (د ۱۳۸۷), ۲۰۳, ۳۹۳, ۵۷۳
طباطبايي يزدي، سيد عبدالعزيز فرزند جواد فرزند اسماعيل (۴ آبان ۱۳۰۸ - ۱۳۷۴ / ۲۱ جمادي دوم ۱۳۴۸ - ۱۴۱۶), ۲۸, ۹۸, ۱۰۸, ۱۹۱, ۲۲۲, ۲۶۱, ۳۱۱, ۳۸۷, ۳۸۹, ۳۹۰, ۴۰۵, ۴۰۶, ۴۰۸, ۴۱۳, ۴۱۴, ۴۱۵,

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۴۱۷, ۴۱۹, ۴۲۴, ۴۳۲, ۴۳۵, ۴۵۲, ۴۵۳, ۴۵۶, ۴۷۹, ۴۸۹, ۴۹۹,
۵۸۴, ۵۹۸, ۶۰۰, ۶۰۲, ۶۱۳, ۶۴۲, ۶۴۶, ۶۵۶, ۶۵۹, ۷۱۱, ۷۱۵,
۷۱۸, ۷۲۰, ۷۲۲, ۷۲۵
طباطبايي يزدي، عبدالعزيز, ۹۹
طبسي نجفي، شيخ محمّدرضا (د
۱۴۰۵), ۴۰۰
طبيبيان، حميد, ۲۹۰, ۲۹۱, ۶۰۳, ۶۴۱
طلوع، كبري, ۱۵۱
طهماسبي، هوشمند, ۵۲۰, ۷۲۴

ع

عاملي حسيني، سيّد جواد صاحب مفتاح الكرامة (د
۱۲۲۶ق), ۳۰۰
عاملي، شيخ سليمان ظاهر نبطي (د
۱۳۸۰ق), ۴۰۲, ۵۴۶, ۵۴۷, ۵۴۹
عاملي، علي فرزند حسين فرزند محي‌الدين فرزند عبداللطيف فرزند نورالدين
علي فرزند ... (ز
۹۰۹ق), ۳۳۰, ۶۲۰
عباس (ع), ۶۳
عباس‌قلي همسر عمه ربابه آقابزرگ, ۴۲, ۷۳, ۱۹۶
عبدالرحيم محمدعلي, ۳۰۶, ۴۲۷, ۵۱۴, ۶۷۱
عبدالرحيم محمّدعلي, ۲۴۵, ۴۰۶, ۵۶۴
عبدالرحيم، محمدعلي, ۵۳۲
عبدالرزاق, ۲۵, ۲۰۹, ۳۷۱, ۳۸۱, ۴۰۶, ۴۴۰, ۵۶۹, ۵۷۷
عبدالصاحب پسر اقابزرگ, ۳۹
عبدالصاحب فرزند آقابزرگ صاحب الذريعة, ۶۵
عبدالعلي، علامه شيخ, ۱۱۲
عبدالورد, ۵۲۰, ۷۲۷
عبدالوهاب پسرعموي پدر آقابزرگ, ۶
عراقي، شيخ عبدالنبي (د
۱۳۸۵ق), ۴۰۸
عراقي، شيخ مجتبي, ۴۱۵
عراقي، محمدعلي فرزند آخوند ملامحمود عراقي, ۱۰
عرفانيان يزدي، شيخ غلامرضا (زادهٔ ۱۳۴۹ق), ۲۴۳, ۴۱۳, ۵۶۷
عسكري تهراني، شيخ نجم‌الدين جعفر فرزند محمد (د
۱۳۹۵ق), ۲۲۴, ۲۳۸, ۴۲۲, ۵۸۵, ۶۵۷
عسكري، شيخ ابوالحسن (زادهٔ ۱۳۲۴ق), ۳۹۵
عسكري، ميرزامحمد, ۳۷۱
عسكري، ميرزانجم‌الدين, ۲۱۲, ۲۹۶, ۶۶۰
عطار، حاج سيد اسدالله پدربزرگ مادري آقابزرگ, ۱۹۴
علامه اميني، عبدالحسين اميني فرزند احمد نجفي تبريزي (۱۳۲۰ - ۲۸
ربيع الثاني ۱۳۹۰ق / ۱۲۸۱ - ۱۲ تير ۱۳۴۹), ۲۰۹, ۲۲۴, ۳۰۷, ۳۳۵,
۳۳۷, ۳۵۷, ۴۰۵, ۶۱۸, ۶۲۷, ۷۱۰, ۷۱۲
علامه حلي, ۱۸۹, ۳۲۳, ۶۲۲, ۶۳۷
علامه فاني اصفهاني نجفي، سيد ضياءالدين (۱۲۹۰ - ۱۳۷۷خ / ۱۳۳۰ -
۱۴۱۹ق), ۲۳۱, ۲۳۲, ۲۴۱, ۲۴۲, ۳۳۱, ۳۳۵, ۴۰۳, ۴۱۰, ۵۹۵, ۶۲۸,
۶۳۲
علامي هندي, ۲۵۹, ۴۵۴, ۶۵۵, ۶۹۴
علامهٔ انصاري (د
۱۲۸۸ق), ۳۶۲
علامهٔ نوري ميرزاحسين نوري (۱۲۵۴ - ۱۳۲۰ق) فرزند محمّدتقي فرزند
علي‌محمّد فرزند تقي طبرسي, ۲, ۵, ۷, ۱۴, ۱۹, ۲۵, ۲۶, ۵۷, ۵۸, ۹۱,
۱۹۱, ۱۹۲, ۲۹۶, ۳۵۶, ۳۵۷, ۳۷۵, ۴۲۶, ۶۴۱, ۶۷۲, ۶۹۳, ۷۱۱

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

علوي خويي، سيد ابراهيم, ۳۸۷
علي‌رضا ميرزامحمد, ۲۹۱, ۶۰۳, ۶۴۱
عليش، شيخ عبدالرحمان حنبلي فرزند محمد مالكي, ۲۷, ۲۱۷, ۳۸۵, ۵۹۳
علي‌نقي، دايي پدر آقابزرگ, ۱۵۱
علي بن فتح اللّه النهاوندي النجفي المتوفي غرة ربيع الثاني سنة ۱۳۲۲, ۳۳
عمادزاده اصفهاني، سيد حسين (د ۱۴۱۰ق), ۳۹۷
عوادي, ۴۵۶, ۶۶۱
عوّامي قطيفي، شيخ سعيد (زادهٔ ۱۳۵۱ق), ۴۰۲

غ

غراوي، شيخ محمّدرضا فرزند قاسم (د ۱۳۸۵ق), ۴۰۰
غرباوي، ابوصادق ماجد, ۴۱۵
غروي قزويني، شيخ محمّد)زادهٔ ۱۳۴۵ق), ۴۱۷
غريفي، محي‌الدين موسوي, ۲۳۰, ۳۳۲, ۶۰۵
غريقي، سيد محي‌الدين (د ۱۴۱۲ق), ۲۴۳, ۴۱۹, ۵۶۵
غفراني، عبداللّه, ۴۹۶, ۵۵۷, ۵۵۸
غيبي اصفهاني, ۴۸۶, ۶۸۷

ف

فاضل اردكاني, ۲۸۵, ۶۸۹
فاضل ايرواني، شيخ محمدباقر, ۲۲۹, ۳۰۸, ۷۲۶
فاضل قايينى نجفي، علي, ۴۵۱, ۷۱۵
فاضل قندهاري، حاج ملاعبداللّه, ۱۲
فاضلي قائيني، شيخ علي, ۴۱۲
فاطمة البتول فرزند آقابزرگ, ۴۰
فاطمة المعصومة فرزند آقابزرگ, ۴۰
فاطمه الشريعه فرزند آقابزرگ, ۳۸
فاطمه خانم الملقب به شهين فرزند غلام‌حسين بهشتي‌پور, ۱۴۰
فاطمه شريفه [شريعه] فرزند آقابزرگ, ۶۳
فاطمه معصومه فرزند آقابزرگ صاحب الذريعة, ۶۶
فتح‌پوري، سيد سبط‌حسن فاضل هنسوي فرزند فيض‌حسن تقوي لكنهوي هندي (۱۳۳۸ - ۱۳۹۸ق), ۲۲۰, ۵۸۳
فتوني، ملاشريف (د ۱۱۳۸ق), ۲۰۵, ۳۱۴, ۶۶۶
فحام أعرجي، سيد محمّدرضا (د ۱۴۲۱ق), ۲۴۵, ۴۰۱, ۵۶۴
فدايي عراقي، غلام‌رضا, ۴۶۴, ۶۹۵
فدوي، مسعود, ۹, ۱۴۷, ۱۴۸
فرج‌اللّه نجفي، شيخ محمّدرضا فرزند طاهر فرزند فرج‌اللّه فرزند محمدرضا فرزند ... (۱۳۱۹ - ۱۳۸۶ق), ۴۰۱
فرج‌پور خويي، مرتضي, ۴۱۹
فرشاد، دكتر رييس دانشكدهٔ علوم, ۱۱۸
فرفوريوس صوري (۲۳۲ - ۳۰۴م), ۱۸۷, ۶۰۱
فرهاد، دكتر رييس دانشگاه, ۱۱۸
فقيه، محمدتقي, ۴۵۷, ۷۲۰
فقيهي رشتي، شيخ ابوالحسن فرزند شيخ شعبان, ۳۹۵
فقيهي رشتي، شيخ عبدالحسين (د ۱۴۱۰ق), ۴۰۶

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

فکرت، محمدآصف, ۴۷۰, ۷۱۳
فکیکي، توفیق, ۲۳۸, ۳۳۹, ۶۲۷
فیض کاشاني، ملامحمّد فرزند مرتضي فرزند محمود (۱۰۰۷ - ۱۰۹۱ق), ۲۴۴, ۳۰۸, ۳۴۲, ۶۱۸
فیضي مهدوي کرمانشاهي، شیخ آقاضیاءالدین, ۲۲۳, ۴۰۳, ۵۸۵

ق

قاجار، احمدشاه, ۱۹۶, ۵۳۷
قاجار، محمدعلي‌شاه, ۱۹۶, ۵۳۷
قاضي طباطبایي، سید محمّدحسین (۱۳۲۱ - ۱۴۰۲ق) فرزند محمد فرزند محمدحسین فرزند علي‌اصغر شیخ‌الاسلام تبریز, ۲۱۵, ۳۹۷, ۵۸۰
قاضي علامه احمد فرزند صالح فرزند ابوالرجال (د ۱۰۹۲ق / ۱۶۸۱م), ۳۰۶
قاضي نوراللّه شوشتري (۹۵۶ - ۱۰۱۹ق), ۴۷۶, ۷۰۵
قایم‌مقام رشتي, ۱۱۳
قایني فرزند علي‌مدد, ۲۳۳, ۴۱۷, ۵۸۹
قائمة الدین، میرزا محمّدعلي, ۴۸۲, ۶۸۳
قائم‌مقام رشتي, ۱۱۵
قبانچي, ۳۲۵
قبانچي، حسن, ۲۴۹, ۶۳۳
قدیحي قطیفي، شیخ حسن [حسین] (د ۱۳۸۷ق), ۳۹۵
قدیحي، حسین فرزند علامه شیخ علي صاحب أنوار البدرین بحراني, ۲۴, ۲۰۳, ۳۷۹, ۳۹۸, ۵۷۲
قرمسیني کرمانشاهي، شیخ موسي فرزند جعفر فرزند محمدباقر فرزند محمدکریم حائري (د ۱۳۴۰ق), ۲۶, ۳۵, ۱۹۸, ۱۹۹, ۳۶۷, ۵۶۱, ۵۶۲
قزویني حائري، سید مرتضي فرزند محمدصادق (زادهٔ سال ۱۳۴۸ق), ۴۱۹
قزویني غروي، شیخ محمّدحسن (د ۱۴۰۵ق), ۲۲۵, ۳۹۶, ۵۸۶
قزویني، احمد, ۴۴۰
قزویني، شیخ حسن فرزند اسماعیل, ۳۹۶
قزویني، شیخ علي, ۶۱, ۶۲, ۱۳۴, ۱۹۳, ۲۰۰, ۵۳۸
قزي خانم فرزند آقا میرزا محمدعلي طبیب خالهٔ آقابزرگ, ۱۵۹
قطیفي تاروتي، شیخ علي (د ۱۴۰۱ق), ۴۰۹
قطیفي کویکبي، ملاعلي فرزند محمد فرزند علي فرزند محمد فرزند احمد فرزند رمضان, ۳۲۸, ۶۳۰
قطیفي، شیخ حسین فرزند مؤلف أنوار البدرین في تراجم علماء الأحساء و القطیف و البحرین, ۲۲۴, ۳۳۷, ۶۳۱
قلانسي، آدم فرزند محمد, ۴۷۹, ۶۸۸
قمي، سید آقا حسین فرزند میرزامحمود طباطبایي (۱۲۸۲ - ۱۳۶۶ق), ۳۹۸
قمي، شیخ عباس فرزند محمدرضا فرزند ابوالقاسم (۱۲۹۰ - ۱۳۵۸ق), ۲۷, ۳۷۵, ۴۰۴
قمي، علي فرزند ابراهیم, ۲۴۶, ۳۲۵, ۶۲۲
قمي، میرزا محمود, ۵, ۸, ۸۸
قهپایي، عنایت‌اللّه فرزند علي, ۲۴۱, ۳۳۱, ۶۳۱

ک

کابلي، سید عبدالمجید شمس‌الدین حسیني, ۲۳۳, ۴۰۸, ۵۶۴
کاتب الخاقان, ۱۲

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

کارولین جانسون, ۱۵۴
کاشاني، سيد عباس فرزند علي‌اكبر حسيني حائري (۱۳۴۹ - ۱۴۳۱ق), ۴۰۴
کاشاني، شيخ ميرزا ابوالحسن, ۴۸۲, ۶۸۲
کاشاني، ميرزا ابوالقاسم, ۲۲, ۲۰۱
کاشف‌الغطاء، آيةالله شيخ محمّدحسين (۱۲۹۴ - ۱۳۷۳ق) فرزند علي فرزند جعفر, ۲۳۸, ۲۵۳, ۳۲۳, ۴۲۷, ۴۲۸, ۴۷۲, ۴۸۴, ۶۴۴, ۶۸۵, ۷۱۳, ۷۲۴
کاشف‌الغطاء، شيخ مهدي, ۳۷۰
کاظمي، حميد, ۱۴۹
کاظمي، شيخ امين‌اللّه, ۳۹۰
کاظمي، شيخ محسن, ۱۹
کاظمي، شيخ محمدحسين فرزند هاشم صاحب هداية الأنام (د ۱۳۰۸ق), ۳۶۱, ۳۶۵, ۳۶۸
کاميل شمعون, ۵۴۹
کجوري شيرازي، شيخ آقا محمدمهدي فرزند محمدرضا فرزند محمدمهدي, ۲۰۶, ۴۲۲, ۵۷۴
کرباسي اصفهاني، شيخ محمدحسين, ۲۲۷, ۳۹۸, ۵۸۸
کربلايي تهراني، سيد احمد فرزند ابراهيم موسوي (د ۱۳۳۲ق), ۳۵
کربلايي محمداسماعيل پسر خاله زهرا, ۱۶
کرماني مشهدي، شيخ علي‌اكبر, ۲۰۵, ۴۰۹, ۵۷۲
کِرن اليزابت, ۱۵۴
کرهرودي سلطان‌آبادي، محمدحسين فرزند محمدمهدي (د ۱۳۱۴ق), ۱۳۲
کشفي بروجردي، آقاريحان‌الله فرزند جعفر موسوي دارابي بروجردي با آوازهٔ کشفي (د ۱۲۶۶ - ۱۳۲۸ق), ۷۰, ۱۹۱
کشميري، سيد جمال‌الدين مرتضي فرزند مهدي فرزند كرم‌اللّه طوسي قمي نجفي (۱۲۶۸ - ۱۳۲۳ق), ۱۹۳, ۵۵۹
کفراني كفراني رويدشتي اصطهباني، شيخ عبداللّه فرزند علي فرزند محمد فرزند قدير, ۱, ۲۳
کلانتري، ابوالفضل, ۷
کلباسي، شيخ محمّدحسين فرزند محمدرضا [كرباسي] اصفهاني (د ۱۴۱۸), ۲۱۴, ۳۹۸, ۵۸۰
کلباسي، علامه, ۱۱۴
کمره‌اي، حاج ميرزا خليل, ۱۱۲
کمره‌اي، شيخ محمدباقر, ۱۱۹
کمو [عمو] محمدسعيد, ۱۱۰
کوچک شوشتري، محمود, ۵۵۴
کويلام، شيخ عبداللّه, ۱۹۷, ۳۰۴, ۶۱۰, ۶۹۱
کيايي، حشمت (زينب), ۱۰, ۱۵۰
کيشوان، سيد صالح قزويني, ۴۸۵, ۶۸۶

ك

کریمی زنجانی‌اصل، محمد, ۴۸۸, ۶۰۸
کلينی، ابوجعفر محمد فرزند يعقوب فرزند اسحاق ثقه‌الاسلام رازي (۲۵۸ - ۳۲۹ق / ۸۷۲ - ۹۴۱م), ۳۱۳, ۳۱۷, ۳۶۱, ۴۷۷, ۶۹۷
کنتوری، سيد اعجاز حسين نيشابوری, ۳۴۴

گ

گرگاني، آقا ميرزا محمدتقي (د

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۳۶ق), ۴, ۹, ۸۲, ۱۸۸
گرمارودي، مرتضي موسوي, ۳۱۶, ۵۲۴, ۶۶۰
گزنفون, ۱۵
گلپايگاني، سيد محمّدباقر فرزند هاشم (د
۱۳۹۰ق), ۲۴, ۲۰۴, ۳۷۸, ۳۹۱, ۵۷۱
گلشن روغني، جعفر, ۵۰۰, ۶۰۴
گيلاني، شعبان, ۳۸۳, ۴۱۱, ۴۲۰
گيلاني، شيخ ابوالحسن, ۳۹۶
گيلاني، شيخ محمّدعلي فرزند ابوالحسن, ۴۱۱
گيلاني، شيخ مرتضي فرزند شعبان (د
۱۴۲۰ق), ۴۲۰

ل

لاجوردي قمي، سيد مهدي, ۲۳۱, ۴۲۱, ۵۶۵
لاچيني، فرزان, ۱۱, ۱۵۴
لاريجاني، محمدعلي, ۴, ۵۳۶
لاهيجي، عبدالكريم (د
۱۳۲۳ق / ۱۲۸۴خ / ۱۹۰۵م), ۵۷
لكهنوي، سيد مفتي ميرمحمدعباس (۱۲۲۴ - ۱۳۰۶ق) فرزند علي‌اكبر
فرزند ... موسوي جزايري شوشتري, ۲۰۲, ۳۶۹, ۵۶۰
لكهنوي، سيد مفتي ميرمحمدعباس (۱۲۲۴ - ۱۳۰۶ق) فرزند علي‌اكبر
فرزند ... موسوي جزايري شوشتريمحمدعباس, ۳۶
لمحسن ظهر, ۳۱, ۵۲
لنكراني، حسن, ۲۸۴, ۴۸۳, ۶۸۴, ۶۸۸
لنكراني، شيخ حسن, ۴۸۳, ۶۸۴
لنكراني، شيخ حسن (د
۱۳۶۱ق), ۳۹۶
لنگرودي، شيخ عبدالله, ۱۰

م

م. ر. كوشا (ستوان محمدرضا منزوي), ۵۴۴
ماحوزي، سليمان, ۳۰۰
ماريتا هدويگ ماخيل, ۹, ۱۴۳, ۱۴۴
مازندراني، شيخ مهدي, ۵, ۸۹, ۱۸۷
مازندراني، موسي حسيني, ۲۳۳, ۳۳۳, ۶۱۸
مازندراني، مولي لطف‌اللّه, ۳۶۸
مانا منزوي (۱۳۵۴خ - ...), ۱۷۵
مايل هروي، نجيب, ۴۷۰, ۷۱۶
مايل هندي, ۲۵۹, ۴۵۴, ۶۵۵, ۶۹۴
متقيان، اكبر, ۴۶۳, ۶۷۰
متين‌دفتري، دكتر, ۱۱۸
متين‌فر، زهرا, ۱۴۴
مجاهدي تبريزي، شيخ ميرزا محمّد (د
۱۳۷۸ق), ۲۲۰, ۴۱۷, ۵۸۳
مجلسي، علامه ملا محمدباقر فرزند محمدتقي (د
۱۱۱۱ق/۱۰۸۷خ), ۳, ۳۰, ۴۹, ۵۱, ۱۱۴, ۱۲۳, ۱۲۴, ۳۷۱, ۴۲۹,
۶۳۸, ۶۴۰, ۶۴۱, ۶۶۲, ۶۹۲
محب‌الاسلام موسوي، علي‌اكبر, ۲۳۹, ۴۰۹, ۵۶۷
محدث ارموي حسيني، سيد جلال‌الدين فرزند قاسم (۱۳۲۳ - ۱۳۹۸ق /
۱۲۸۳ - ۱۳۵۸خ), ۱۸, ۳۱, ۱۲۰, ۲۱۶, ۲۳۷, ۳۱۶, ۳۴۷, ۳۴۸, ۳۹۳,
۵۱۷, ۵۸۱, ۶۲۲, ۶۹۶
محدّث جزائري، سيد نعمت‌الله (۱۰۵۰ - ۱۱۱۲ق), ۳۰۰

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کسان

محسني, ۱۱۳, ۱۱۵
محسني تهراني، حاج ميرزا حبيب‌اللّه عموي آقابزرگ, ۴۱, ۷۰, ۱۹۴, ۲۰۴, ۲۰۷, ۲۱۵, ۴۲۹
محسني ميرزامحمد, ۱۱۳
محسني، حاج حسن‌آقا, ۱۱۸
محسني، حاج مصطفي, ۱۱۳
محلاتي خطاط، ملازين‌العابدين فرزند ملامحمدعلي, ۳, ۷۸
محلاتي مشتاق‌عسكري، شيخ ذبيح‌اللّه فرزند محمدعلي (۱۳۱۰ - ۱۴۰۵ق), ۱۴۶, ۲۰۷, ۲۰۸, ۳۷۹, ۳۹۹, ۵۷۱, ۵۷۵, ۷۰۵
محلاتي نجفي، محمداسماعيل فرزند محمدعلي (د ۱۳۴۳ق), ۱۹۵, ۷۰۵
محلاتي، اسماعيل, ۷۸, ۳۰۱, ۳۵۲
محلاتي، آقا شيخ اسماعيل, ۱۲
محلاتي، حاج شيخ زين‌العابدين, ۱۲
محلاتي، ذبيح‌الله مشتاق‌عسكري فرزند محمدعلي (۱۳۱۰ - ۱۴۰۵ق), ۳۷۹
محلاتي، زين‌العابدين (د ۱۳۰۵ق), ۱۸۷
محمد, ۴, ۵, ۲۰, ۲۴, ۲۵, ۶, ۸, ۱۳, ۱۴, ۱۵, ۱۹, ۲۰, ۳۳, ۳۴, ۴۳, ۴۸, ۴۹, ۵۰, ۵۲, ۶۲, ۷۴, ۸۰, ۸۲, ۸۳, ۸۷, ۸۹, ۹۲, ۹۳, ۹۹, ۱۰۱, ۱۱۸, ۱۲۰, ۱۲۳, ۱۲۵, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۵۸, ۱۶۴, ۱۶۵, ۱۶۹, ۱۸۰, ۱۸۹, ۱۹۲, ۱۹۹, ۲۰۸, ۲۰۹, ۲۱۴, ۲۱۶, ۲۲۳, ۲۳۰, ۲۳۳, ۲۳۹, ۲۸۰, ۲۸۵, ۲۹۱, ۲۹۳, ۲۹۶, ۳۰۱, ۳۰۲, ۳۰۳, ۳۲۱, ۳۲۶, ۳۲۹, ۳۳۴, ۳۴۳, ۳۴۵, ۳۵۹, ۳۶۲, ۳۶۹, ۳۷۱, ۳۷۶, ۳۷۷, ۳۸۰, ۳۸۱, ۴۰۱, ۴۰۳, ۴۰۶, ۴۱۵, ۴۱۶, ۴۱۷, ۴۱۸, ۴۳۳, ۴۵۰, ۴۵۵, ۴۵۹, ۴۶۰, ۴۶۲, ۴۶۹, ۴۷۶, ۴۷۹, ۴۸۴, ۴۸۸, ۵۰۳, ۵۳۳, ۵۵۴, ۵۵۹, ۵۶۰, ۵۶۱, ۵۶۹, ۵۷۶, ۵۸۱, ۵۸۲, ۵۸۹, ۵۹۶, ۵۹۸, ۵۹۹, ۶۰۸, ۶۱۲, ۶۱۶, ۶۱۷, ۶۱۹, ۶۳۵, ۶۳۷, ۶۴۲, ۶۶۵, ۶۶۷, ۶۶۹, ۶۷۰, ۶۷۲, ۶۸۸, ۶۸۹, ۶۹۴, ۶۹۶, ۶۹۷, ۶۹۹, ۷۰۳, ۷۰۴, ۷۰۵, ۷۱۳, ۷۱۴, ۷۱۶, ۷۱۷, ۷۲۱, ۷۲۲, ۷۲۸
محمد (ص), ۴۸
محمد فرزند آقابزرگ, ۶۲
محمّد فريد وجدي مصري (۱۸۷۵ - ۱۹۵۴م), ۱۹۵, ۱۹۶, ۱۹۷, ۳۰۱, ۳۰۲, ۳۵۲, ۶۱۲
محمد، ، پسز اقابزرگ, ۳۷
محمد، حاج شيخ, ۴۱
محمد، حاج شيخ (ز ۱۳۲۰ق), ۱۲, ۱۸, ۲۲, ۷۰
محمدامين, ۴۶, ۱۲۴, ۳۹۰, ۶۶۰
محمدباقر (د ۱۳۴۳ق / ۱۳۰۳خ) فرزند بزرگ آقابزرگ, ۸, ۳۴, ۱۹, ۲۰, ۳۶, ۴۰, ۴۷, ۵۹, ۶۰, ۶۳, ۷۷, ۱۰۰, ۱۰۲, ۱۰۳, ۱۱۴, ۱۲۳, ۱۲۴, ۱۲۸, ۱۳۵, ۱۹۴, ۲۰۴, ۲۴۶, ۲۵۷, ۳۶۸, ۴۰۴, ۵۳۹, ۵۴۰, ۵۴۱, ۵۶۵, ۶۳۸, ۶۴۰, ۶۴۱, ۶۵۱, ۶۶۲, ۶۹۲
محمدحسن, ۷, ۳۸, ۴۶, ۶۳, ۹۸, ۱۲۷, ۱۸۴, ۲۰۱, ۲۶۱, ۲۹۱, ۲۹۲, ۳۱۹, ۳۴۴, ۳۹۵, ۴۴۰, ۶۰۷, ۶۲۵, ۶۴۰, ۶۴۶, ۶۹۳, ۶۹۷
محمدحسن (ز ۱۲۴۳ق) فرزند حاج محمدمحسن عموي پدر آقابزرگ, ۴۶
محمّدعلي حسيني جلالي, ۳۰۶
محمّدعلي رباني واعظ اصفهاني نجفي, ۲۳۲, ۲۳۴, ۳۳۳, ۶۲۰
محمدعلي فرزند غلام‌حسين بهشتي‌پور, ۱۳۹
محمدمهدي امامي مازندراني اميركلايي (۱۲۵۸ - ۱۳۳۷ق), ۵
محمدي بجنوردي، شيخ محمد حسن, ۹۹
محمدي، علي, ۵۱۹, ۷۲۰

نمایهٔ کتاب و مقاله

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کسان

محمود فرزند آقابزرگ, ۶۶
محمود، میرزا فرزند آقابزرگ, ۳۹
محمودفرزند آقابزرگ صاحب الذریعة, ۶۶
محمودي حائري، شیخ محمّدباقر (زادهٔ ۱۳۴۱ق), ۲۳۵, ۵۹۱
محي‌الدین، شیخ محمدجواد, ۳۷۰
مختاري، رضا, ۴۶۳, ۶۹۰
مدرس افغاني، شیخ محمّدعلي (د ۱۴۰۷ق), ۴۱۱
مدرس خیاباني، شیخ میرزا محمّدعلي تبریزي (د ۱۳۷۳ق), ۴۱۰, ۴۱۲
مدرس، شیخ محمدصادق, ۲۷, ۷۸, ۱۸۶
مدرسي چهاردهي، مرتضي, ۴۶۵
مدرسي، حسن (زادهٔ ۱۳۳۹خ), ۱۷۶
مدرسي، زهرا [بدري (زادهٔ ۱۳۴۵خ)], ۱۷۷
مدرسي، سید مهدي, ۴, ۱۰, ۸۷, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۷۶, ۱۸۰, ۶۹۸
مدرسي، صالح (زادهٔ ۱۳۳۶خ), ۱۷۶
مدرسي، صدیقه (۱۳۳۱خ - ...), ۱۷۶
مدرسي، مرتضي (زادهٔ ۱۳۴۳خ), ۱۷۶, ۴۶۵
مدرسي، مریم (زادهٔ ۱۳۵۰خ), ۱۷۷
مدرسي، منصوره (زادهٔ ۱۳۳۳خ), ۱۷۶
مرتضي فرزند محمدامین (۱۲۱۴ - ۱۲۸۱ق), ۲۳۸, ۳۲۳, ۶۲۱
مرتضي فرزند محمدامین (۱۲۱۴ - ۱۲۸۱ق)، ۶۲۲
مردي، عباس‌علي, ۵۳۰, ۶۶۶
مرضیه بیگم خالهٔ آقابزرگ, ۱۹۴
مرضیه فرزند آقابزرگ, ۲۰, ۲۱, ۳۷, ۶۱
مرعشي نجفي، سید محمود فرزند شهاب‌الدین (زادهٔ

نمایهٔ کتاب و مقاله

۱۳۶۰ق), ۴۱۸
مرعشي، سارا (زادهٔ ۱۳۷۳خ), ۱۷۴
مرعشي، سید محمود (د ۱۳۳۸ق), ۴۱۸
مرعشي، شهاب‌الدین فرزند محمود فرزند علي فرزند محمد فرزند .... تبریزي نجفي (۱۲۷۶ - ۱۳۶۹ / ۱۳۱۵ - ۱۴۱۱ق), ۲۴, ۲۰۴, ۳۷۳, ۵۷۰
مرعشي، عبدالمنعم, ۱۷۴
مرعشي، یسرا (زادهٔ ۱۳۷۱خ), ۱۷۴
مروارید خراساني، شیخ علي‌اصغر, ۴۰۸
مروارید، شیخ علي‌اکبر, ۵۳۴
مروج‌الاسلام کرماني مشهدي، علي‌اکبر, ۲۵, ۳۸۲, ۴۰۹
مرودشتي شیرازي، باقر فرزند محمّد فرزند عبداللّه فرزند محمّد ...., ۳۳۰, ۶۳۴
مریم بیگم (د ۱۳۴۹خ) فرزند سید احمد دماوندي همسر آقابزرگ, ۱۲, ۱۵۸
مریم خانم فرزند آقابزرگ, ۶۱, ۱۳۳, ۱۳۸
مریم خانم فرزند سید احمد دماوندي همسر آقابزرگ, ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۶۸, ۱۱۳, ۱۱۷, ۱۵۹, ۱۶۳
مریم خانم، حاج علویه همسر آقابزرگ, ۱۱۵
مریم دلیري همپا, ۱۲, ۱۵۶
مریم فرزند آقابزرگ, ۶۱
مریم فرزند بزرگ آقابزرگ, ۱۹۶
مستنبط ، سید نصراللّه ساوجي (د ۱۴۰۶ق), ۴۲۳
مستنبط، سید احمد فرزند رضي فرزند احمد فرزند نصراللّه فرزند حسین موسوي ساوجي (۱۳۲۵ - ۱۳۹۹ق), ۳۸۹
مسکر زنجاني، میرزا ابراهیم زنجاني فرزند ابوالفتح, ۸۰, ۶۶۰

نمایه کسان

مسگر زنجاني، آقا ميرزا ابراهيم, ۱۱, ۶۳۹
مشتاق، نصرت, ۹, ۱۴۶, ۱۴۷
مشكات بيرجندي، سيد محمّد (د ۱۴۰۰ق), ۲۱۶, ۴۱۸, ۵۸۱
مشكوري، حاج شيخ عباس, ۱۱۸
مصطفي فرزند غلام‌حسين بهشتي‌پور, ۱۳۹
مظفر شيخ محمّدحسن نجفي, ۳۹۶
مظفر، شيخ عبدالحسين (د ۱۴۱۶ق), ۴۰۶
مظفر، شيخ محمّدحسين (د ۱۳۸۱ق), ۲۳۶, ۳۹۸, ۵۹۲
مظفر، محمّدحسين (۱۳۱۲ - ۱۳۸۱ق), ۲۱۶, ۳۲۶, ۶۲۰, ۶۲۱
معرفت، شيخ محمّدهادي اصفهاني حائري (زادهٔ ۱۳۴۹ق), ۲۲۲, ۴۲۴, ۵۸۴
معزالدوله تهراني، شيخ باقر تهراني فرزند محمدرفيع, ۴, ۸, ۸۱, ۱۸۸
معزالدين حسيني خراساني، سيد محمود سيد محمود سيد محمود, ۴۱۹
معصومه خانم فرزند آقابزرگ, ۶۷
معصومه‌بيگم، دخترخالهٔ شيخ, ۷۶, ۷۷
معماريان، جهان‌داد, ۴۶۶, ۷۰۲
مفتي‌شيعه اردبيلي، سيد محمّد, ۲۴۳, ۴۱۸, ۵۶۴
مقدس مشهدي، شيخ حسن [حسين], ۲۱۸, ۳۹۶, ۵۸۱
مكي مالكي، شيخ محمدعلي, ۲۷, ۶۰۰
ملاعباس‌علي، دلال, ۲۰
ملاعلي‌اكبر, ۴۵, ۱۲۳
مليكه مدرسي، مليكه (زادهٔ ۱۳۴۱خ), ۱۷۶
ممقاني، شيخ محمدحسن, ۳۷۰
منتجب‌الدين علي قمي (د ۵۸۵ق), ۴۷۲

نمایهٔ کتاب و مقاله

منزوي، احمد (۱۳۰۴ - ۱۳۹۴خ) فرزند آقابزرگ صاحب الذريعة, ۱۳, ۳۹, ۴۷, ۶۴, ۶۵, ۱۶۲, ۲۳۲, ۲۵۱, ۲۵۲, ۲۵۳, ۲۵۹, ۲۶۲, ۲۶۳, ۲۶۴, ۲۶۵, ۲۶۶, ۲۹۳, ۳۰۱, ۳۱۰, ۳۸۹, ۴۳۱, ۴۵۴, ۴۵۶, ۴۵۷, ۵۱۳, ۵۳۰, ۶۱۱, ۶۱۳, ۶۴۴, ۶۴۵, ۶۴۶, ۶۴۷, ۶۴۸, ۶۵۱, ۶۵۳, ۶۵۵, ۶۹۴, ۷۱۲, ۷۱۷, ۷۲۸
منزوي، آزاده (۱۳۳۵ - ۱۳۶۳خ), ۱۶۳
منزوي، آزاده (زادهٔ ۱۳۵۷خ), ۱۶۲
منزوي، پروين (زادهٔ ۱۳۲۲خ), ۱۲, ۱۶۰
منزوي، پولاد (زادهٔ ۱۳۳۱خ), ۱۰, ۱۳, ۱۵۱, ۱۶۰, ۱۶۱
منزوي، دكتر مهندس محمدتقي (زادهٔ ۱۳۱۵خ) فرزند آقابزرگ, ۴۰, ۴۷, ۶۸, ۱۱۹, ۲۱۲
منزوي، روشنک (زادهٔ ۱۳۴۹خ), ۱۷۵
منزوي، زرين (زادهٔ ۱۳۲۶خ), ۱۲, ۱۶۰
منزوي، زويا (زادهٔ ۱۳۲۹خ), ۱۶۳
منزوي، ستوان شهيد دكتر محمدرضا فرزند آقابزرگ (۱۳۰۸ - ۱۳۳۳خ), ۱۵, ۳۴, ۳۹, ۴۷, ۶۵, ۱۴۷, ۱۷۴, ۲۰۵, ۲۲۷, ۴۳۴, ۵۴۳, ۵۴۶, ۵۴۷, ۵۴۸, ۵۴۹, ۵۵۰, ۵۵۱, ۵۵۴
منزوي، سيامک (زادهٔ ۱۳۳۳خ), ۱۳, ۱۶۰, ۱۶۲
منزوي، شعله (زادهٔ ۱۳۶۴خ), ۱۶۲
منزوي، شورا (زادهٔ ۱۳۳۲خ), ۱۶۳
منزوي، علي‌نقي فرزند آقابزرگ صاحب الذريعة (۱۳۰۲ - ۱۳۸۹خ), ۸, ۱۲, ۱۳, ۱۵, ۲۸, ۳۸, ۴۷, ۶۴, ۱۱۳, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۲۱, ۱۲۶, ۱۳۶, ۱۴۷, ۱۵۷, ۱۵۸, ۱۶۰, ۱۶۳, ۱۶۴, ۱۷۵, ۱۸۴, ۱۸۵, ۲۰۲, ۲۰۷, ۲۱۰, ۲۱۴, ۲۲۷, ۲۴۸, ۲۵۱, ۲۵۲, ۲۵۳, ۲۵۴, ۲۵۵, ۲۵۶, ۲۵۷, ۲۵۸, ۲۵۹, ۲۶۰, ۲۶۱, ۲۶۲, ۲۶۵, ۲۶۶, ۲۶۷, ۲۷۹, ۲۸۰, ۲۸۱, ۲۸۲, ۲۸۳, ۲۹۵, ۲۹۹, ۳۰۹, ۴۱۲, ۴۳۱, ۴۳۲, ۴۳۳,

۴۳۴, ۴۳۵, ۴۵۱, ۴۵۴, ۴۵۶, ۴۷۸, ۴۷۹, ۴۸۰, ۴۸۱, ۴۹۱, ۵۱۳,
۵۱۹, ۵۲۲, ۵۳۱, ۵۴۳, ۵۴۶, ۵۴۷, ۵۴۹, ۵۵۰, ۵۵۲, ۶۰۳, ۶۰۸,
۶۱۳, ۶۳۶, ۶۴۶, ۶۴۷, ۶۴۸, ۶۴۹, ۶۵۰, ۶۵۲, ۶۵۳, ۶۵۴, ۶۵۵,
۶۵۶, ۶۷۳, ۶۷۶, ۶۷۸, ۶۷۹, ۶۸۰, ۶۸۱, ۶۸۳, ۶۸۸, ۶۹۴, ۷۱۵,
۷۱۷, ۷۲۰, ۷۲۳, ۷۲۵
منزوي، فاطمه (۱۳۰۶ - ۱۳۶۸خ) فرزند آقابزرگ صاحب الذريعة, ۶۵, ۶۶
منزوي، فاطمه بتول فرزند آقابزرگ (زادهٔ ۱۳۱۷خ), ۱۵, ۶۸, ۱۷۶, ۲۱۴
منزوي، فاطمه فرزند آقابزرگ (۱۳۰۶ - ۱۳۶۸خ), ۳۸, ۳۹
منزوي، كاوه (۱۳۳۰ - ۱۳۵۶خ) فرزند علي‌نقي فرزند آقابزرگ, ۱۲, ۱۶۱,
۴۱۴
منصوره خانم (د
۱۳۳۷ق) دخت شيخ علي قزويني همسر نخست آقابزرگ, ۳۶, ۳۷
۱۳۳۷ق) فرزند شيخ علي قزويني همسر نخست آقابزرگ, ۷, ۸, ۲۰, ۲۱,
۵۸, ۶۳, ۱۳۳, ۱۳۴, ۱۳۵, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۳, ۱۵۸, ۱۷۶, ۱۷۹,
۱۹۳, ۱۹۵, ۲۰۰, ۲۰۱, ۵۳۸, ۵۳۹, ۵۴۰
منصوره دخت شيخ علي فرزند شيخ حاج علي‌رضا يزدي قزويني، همسر
آقابزرگ, ۵۸, ۵۳۸, ۵۴۰
موحد ابطحي اصفهاني موسوي، محمّدباقر, ۳۲۸, ۶۱۹
مولود خواهر آقابزرگ, ۴۰
مولود خواهر آقابزرگ و همسرش شيخ باقر, ۴۱, ۷۱, ۱۹۱, ۱۹۴, ۳۳۴
مولودخواهر آقابزرگ, ۷۰
مهاجر عاملي، شيخ حبيب (د
۱۳۸۴ق), ۳۹۴
مهدوي اصفهاني، سيد مصلح‌الدين (د
۱۴۱۶ق), ۴۲۱
مهدي پسر عمهٔ آقابزرگ, ۷۰, ۱۹۳
مهرجاني، حيدر, ۲۴۹, ۳۲۲, ۶۲۳
مهري، سيد جعفر فرزند عبدالرضا (ز
۱۳۵۲ق), ۲۴, ۲۰۷, ۳۷۲, ۵۵۸
مهري، سيد عباس كويتي (زادهٔ ۱۲۹۴ - ۲۶بهمن ۱۳۶۶ / ۱۳۳۳ -
۱۴۰۷ق), ۴۰۵
مهين ۱۳۳۰خ - ...)؛ ۱۴۷
مهين بهشتي‌پور, ۹, ۱۴۷, ۱۴۸
مؤتمن‌الملک، ميرزا سعيدخان انصاري (۱۲۳۱ - ۱۳۰۱ قمري), ۴
ميخاييل عوّاد, ۲۴۱, ۳۴۳, ۶۲۶
مير محمد افضل, ۱۱
ميرانصاري، علي, ۴۵۷, ۷۲۸
ميرزاي آشتياني, ۷
ميرزاي بزرگ, ۱۴, ۲۳, ۲۹۲
ميرزاي بزرگ و مجدد شيرازي, ۲۹۲
ميرزاي رشتي, ۲۲, ۲۳
ميرزاي شيرازي, ۱۲, ۲۲, ۹۵, ۲۹۳
ميرزاي شيرازي (د
۱۳۴۲ق), ۱۲
ميرزاي گرگاني, ۱۰
ميلاني، سيد علي حائري فرزند نورالدين, ۲۴۶, ۴۱۲, ۵۶۴

ن

ناسوتي، آزاده (زادهٔ ۱۳۳۷خ), ۱۴۸
ناصرالدين شاه قاجار (۱۲۴۷ - ۱۳۱۳ق), ۴, ۱۴, ۳۲, ۵۶, ۶۹, ۱۰۵, ۱۸۹
نايفي، خليل, ۲۸۴, ۴۸۳, ۴۸۸, ۶۸۲
نايني، آيةالله ميرزا محمدحسين, ۳۵۲, ۶۷۵
نايني، شيخ جمال‌الدين (د

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۱۳۹۷ق), ۲۱۶, ۳۹۳, ۵۸۱
نايينى، شيخ محمّدرضا, ۲۰۸, ۴۰۱, ۵۷۵
نايينى، شيخ محمدعلي فرزند محمدرضا, ۲۵, ۲۰۸, ۳۸۳, ۴۱۲, ۵۷۱
نايينى، محمدحسن, ۴۴۰
نبيّ الأكرم (ص), ۲۴۲, ۳۴۸
نجار قمي، آقا شيخ حسين فرزند حاج ملاحسن نجار, ۱۳, ۱۷
نجار، حاج ملاحسن, ۱۷, ۱۹۰
نجاشي، ابوالعباس احمد فرزند علي (۳۷۲ - ۴۵۰ق), ۴۷۲
نجفي، شيخ راضي, ۳۷۰
نجفي، شيخ موسي دعبيل (د
۱۳۸۷ق), ۴۲۱
نجفي، شيخ يونس فرزند مظفر, ۲۸۳, ۴۸۲, ۶۸۲
نجفي، عبدالكريم, ۵۲۲
نجم‌آبادي، ميرزا ابوالفضل, ۱۱۸
نجومي كرمانشاهي، سيد مرتضي, ۲۳۴, ۴۲۰, ۵۹۰
نراقي، مهدي فرزند ابوذر (د
۱۲۰۹ق), ۱۹۱, ۱۹۳, ۳۱۱
نصيري، بابک (زادهٔ ۱۳۵۱خ), ۱۶۰
نصيري، بيژن, ۱۶۰
نصيري، ماني (زادهٔ ۱۳۶۴خ), ۱۶۰
نصيري، مزدک (زادهٔ ۱۳۵۰خ), ۱۶۰
نعمانى، ابوعبدالله محمد فرزند ابراهيم, ۴۷۷
نفيسي، سعيد (۱۸ خرداد ۱۲۷۴ - ۲۳ آبان ۱۳۴۵), ۴۵۹, ۴۶۶, ۶۹۸
نقوي لكهنوي، سيد مرتضي‌حسين, ۲۴۹, ۵۶۵
نقوي، سيد علي‌نقي فرزند ابوالحسن لكهنوي (د
۱۴۰۸ق), ۲۰۵, ۴۱۲, ۵۷۶
نقوي،سيد علي (ز
۱۳۷۳ق), ۴۱۲
نواب اصفهاني، شيخ محمّدمهدي, ۴۲۱
نواب، آقاحسين, ۱۱۵
نواب، سيف‌اللّه‌خان, ۱۱۸
نواب، ميرزاعلي, ۷۸, ۱۸۶
نورالدين عاملي، سيد عبدالحسين, ۴۰۶
نوراللّه مرادي, ۵۰۶, ۵۲۶, ۶۰۶, ۶۷۴
نورايي، شيخ ابوالقاسم نوراني اصفهاني, ۲۲۲, ۴۱۴, ۵۸۴
نوري ايلكاني، شيخ جواد فرزند آخوند ملامحمد, ۱۰۶
نوري، حاج شيخ فضل‌اللّه (۳ دي ۱۲۲۲ - ۹ مرداد ۱۲۸۸), ۶, ۱۳
نهاوندي، شيخ محمد فرزند عبدالرحيم صاحب تفسير (۱۲۹۱ - ۱۳۷۱ق),
۸, ۶۱۴
نهاوندي، محمدتقي پسر مرحوم حاج شيخ عباس, ۸
نيشابوري، شيخ مولي حيدرقلي, ۴۸۱, ۶۸۲

و

واحدي‌پور، آرش (زادهٔ ۱۳۵۰خ), ۱۶۱
واحدي‌پور، شراره (زادهٔ ۱۳۵۳خ), ۱۶۱
واحدي‌پور، هوشنگ, ۱۶۰
واعظ‌زادهٔ خراساني، شيخ محمّد, ۴۱۸
واعظي، شيخ محمّدعلي, ۴۱۱
والانژاد، محمود, ۱۱۸
ورّاق، احمد فرزند عبداللّه فرزند احمد, ۴۷۷

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ه

هاشمي گلپايگاني، سيد محمّد جمال [محمد فرزند جمال‌الدين] (د ۱۳۹۷ق), ۲۱۵, ۴۱۵, ۵۶۴
هرودوت, ۱۵
همداني جورقاني، شيخ شيرمحمّد فرزند صفرعلي فرزند شيرمحمد نجفي (۱۳۰۲ - ۱۳۹۰ق), ۴۰۲
همداني، حاج آقا رضاي, ۲, ۲۴
همداني، محمديونس خطاط, ۴۸۱, ۶۸۰, ۶۸۳
همداني، مولي حسين‌قلي, ۳۶۷
هندي، سيد رضا (د ۱۳۶۲ق), ۴۰۱
هندي، سيد صادق (د ۱۳۸۴), ۲۰۸, ۴۰۳, ۵۷۵
هندي، سيد صادق نجفي, ۴۸۳, ۶۸۴
هندي، سيد هاشم, ۲۱۰, ۴۲۴, ۵۷۷
هندي، صادق, ۲۸۴, ۶۸۹
هندي، ميرخدابخش, ۴۸۲, ۶۸۲
هوشيار حاجيان، محمدجواد, ۴۶۵, ۶۹۵
هيتي، احمد عبدالله, ۵۳۳, ۶۷۲

ي

ياقوت حموي، شهاب‌الدين ابوعبدالله فرزند عبدالله (۵۷۴ - ۶۲۶ق), ۱۵, ۷۱۵
يزداني، طاهره, ۱۶۱
يزدي حائري، شيخ محمّدحسين (د ۱۳۸۵ق), ۳۹۹
يزدي، آقاشيخ عبدالخالق, ۱۲
يزدي، شيخ ميرزا جعفر, ۳۹۳
يعقوب بن يوسف بن يعقوب, ۴۷۹, ۶۸۸
يعقوبي نجفي، شيخ محمّدعلي (د ۱۳۸۵ق), ۴۱۱
يوسفي, ۴۸۰, ۶۸۰
يونس بن علي بن يونس, ۴۸۰, ۶۸۱
يوهاري, ۲۵۹, ۴۵۴, ۶۵۵, ۶۹۴

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کتابان

A

Al-dhrah, ۴۵۸, ۵۵۵
AQA (AGA) BOZORG TEHRANI, ۴۹۴, ۵۵۵

E

Encyclopedia iranica, ۴۵۸, ۴۹۴, ۵۵۵

ا

اتوبيوگرافي و خودنگارهٔ شيخ آقابزرگ تهراني, ۲۶, ۴۹۱, ۵۵۵
إثبات الإمامة الأئمة الأطهار في ضوء العقل و الآيات و الأخبار, ۱۹, ۲۳۲, ۳۲۳, ۶۱۵
إثبات الحجة علائم الظهور, ۲۱, ۲۳۹, ۳۵۰, ۶۱۵
اجازات الأعلام, ۲۸, ۵۰۱, ۵۵۶
اجازات الرواية, ۱۶, ۲۸, ۲۰۵, ۲۹۹, ۳۵۶, ۳۷۲, ۳۷۳, ۳۷۴, ۳۸۰, ۳۸۱, ۳۸۲, ۳۸۳, ۳۸۶, ۳۹۰, ۴۰۰, ۴۰۳, ۴۰۴, ۴۰۵, ۴۰۶, ۴۰۷, ۴۰۸, ۴۰۹, ۴۱۰, ۴۱۱, ۴۱۲, ۴۱۳, ۴۱۵, ۴۱۶, ۴۱۷, ۴۲۰, ۵۰۲, ۵۵۶, ۵۷۶
اجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة, ۱۶, ۲۸, ۲۹۹, ۳۵۶, ۳۸۶, ۵۰۲, ۵۵۶
اجازات الرواية و الوراثة في القرون الأخيرة الثلاثة (نگارش ۱۳۴۰ق), ۵۵۶
اجازات الطوسي, ۱۶, ۲۲۹, ۲۹۷, ۳۵۶, ۵۵۷
إجازات المحقق القمي, ۳۰۰
إجازة الشيخ فرج, ۲۹
اجازه و مكتوب آقابزرگ تهراني به ميرزامحمدعلي اردوبادي, ۲۷, ۴۹۶, ۵۵۸
اجازه و مكتوب شيخ آقابزرگ تهراني به ميرزامحمدعلي اردوبادي, ۵۵۷
اجازهٔ آخوند خراساني (۱۲۵۵ - ۱۳۲۹ق), ۲۳, ۳۶۵
اجازهٔ آخوند مولي علي فرزند فتح‌اللّه نهاوندي (د ۱۳۲۲ق), ۲۲, ۳۶۱
اجازهٔ حاج ميرزا حسين فرزند خليل تهراني (۱۲۳۰ - ۱۳۲۶ق), ۲۲, ۳۶۳
اجازهٔ روايتي آقابزرگ, ۱۹۸, ۲۰۳, ۲۰۴, ۲۰۵, ۲۰۶, ۲۰۷, ۲۰۸, ۲۱۰, ۲۱۱, ۲۱۲, ۲۱۳, ۲۱۴, ۲۱۵, ۲۱۶, ۲۱۸, ۲۱۹, ۲۲۰, ۲۲۱, ۲۲۲, ۲۲۳, ۲۲۴, ۲۲۵, ۲۲۶, ۲۲۷, ۲۲۸, ۲۲۹, ۲۳۰, ۲۳۱, ۲۳۳, ۲۳۴, ۲۳۵, ۲۳۶, ۲۳۷, ۲۳۸, ۲۳۹, ۲۴۰, ۲۴۲, ۲۴۳, ۲۴۴, ۲۴۵, ۲۴۶, ۲۴۷, ۲۴۹, ۲۹۶, ۵۶۳, ۵۶۴, ۵۶۵, ۵۶۶, ۵۶۷, ۵۹۴, ۶۶۰
اجازهٔ روايتي دوسويه, ۱۹۹, ۲۰۰, ۲۰۲, ۲۰۳, ۲۰۴, ۲۰۵, ۲۰۷, ۲۰۸, ۲۰۹, ۲۱۰, ۲۱۱, ۲۱۹, ۳۷۸, ۳۸۰
اجازهٔ روايتي مُدَبَّجَة, ۳۷۲, ۳۷۹, ۵۶۷, ۵۶۸, ۵۶۹, ۵۷۰, ۵۷۱, ۵۷۲
اجازهٔ سيد ابوتراب موسوي خوانساري نجفي (۱۲۷۱ - ۱۳۴۶ق), ۲۳, ۳۶۸
اجازهٔ سيد حسن شرف‌الدين موسوي عاملي صدر (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴ق), ۲۳, ۳۷۱
اجازهٔ سيد محمدعلي هبةالدين شهرستاني (۱۳۰۱ - ۱۳۸۶ق), ۲۴, ۳۷۶
اجازهٔ سيد مرتضي كشميري (۱۲۶۸ - ۱۳۲۳ق), ۲۲, ۳۶۲
اجازهٔ سيد ناصرحسين صاحب عبقات الأنوار هندي (۱۲۸۴ - ۱۳۶۱ق), ۲۳, ۳۶۹
اجازهٔ شيخ العراقين شيخ علي كاشف‌الغطاء (۱۲۶۸ - ۱۳۵۰ق), ۲۳, ۳۷۰

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

اجازهٔ شیخ حرّعاملي, ۳۷۱
اجازهٔ شیخ شهید, ۳۷۱
اجازهٔ شیخ عباس قمي فرزند محمدرضا فرزند ابوالقاسم (۱۲۹۰ - ۱۳۵۹ق), ۳۷۵
اجازهٔ شیخ محمدصالح آل‌طعان قطیفي بحراني (۱۲۸۴ - ۱۳۳۳ق), ۲۴, ۳۷۴
اجازهٔ شیخ موسي قرمسیني کرمانشاهي (د ۱۳۴۰ق), ۲۳, ۳۶۷
اجازهٔ عبدالحسین شرف‌الدین (۱۲۹۰ -۱۳۷۷ق), ۳۷۶
اجازهٔ علامه سید احمد تهراني‌تبار حائري کربلایي (د ۱۳۳۲ق), ۲۳, ۳۶۷
اجازهٔ علامه شیخ شریعه نمازي شیرازي اصفهاني (۱۲۶۶ - ۱۳۳۹ق), ۲۲, ۳۶۰
اجازهٔ علامه شیخ علي خیقاني (۱۲۵۵ - ۱۳۳۴ق), ۲۳, ۳۶۴
اجازهٔ علامه محمدعلي، هدایةاللّه حسیني شاه‌عبدالعظیمي (۱۲۵۸ - ۱۳۳۴ق), ۲۳, ۳۶۴
اجازهٔ علامه میرزا محمدعلي چهاردهي (۱۲۵۲ - ۱۳۳۴ق), ۲۳, ۳۶۶
اجازهٔ علامه میرزاحسین نوري نوري (۱۲۵۴ - ۱۳۲۰ق), ۲۲, ۳۵۷, ۵۹۵
اجازهٔ علامهٔ فقیه شیخ محمدطه تبریزي (۱۲۴۱ - ۱۳۲۳ق), ۲۲, ۳۵۹
اجازهٔ گسترده‌نویسي‌شدهٔ روایتي آقابزرگ, ۲۱۲
اجازهٔ میرزا محمدهادي بجستاني (۱۲۹۷ - ۱۳۶۸ق), ۳۷۷
احساسات انصاري, ۲۲۲, ۳۴۶, ۶۳۲
أحسن الأثر في أعلام القرن الخامس‌عشر, ۴۹۰, ۵۹۵
أحسن الودیعة, ۳۶۲, ۵۹۵
إحیاء الداثر من مآثر أهل القرن العاشر, ۷۶, ۲۸۲, ۲۸۷, ۴۷۴, ۴۸۱, ۵۹۵, ۶۷۹
إحیاء الوفیات و تلخیص الطبقات, ۲۴۴, ۵۹۵, ۶۳۵
أرجوزة في أصول الدین, ۶, ۱۶, ۱۰۱, ۳۰۴, ۵۹۵
إزاحة الحلک الدامس بالشموس المضیئة في القرن الخامس, ۲۸۱, ۲۸۵, ۴۷۳, ۵۹۶, ۶۷۸
ازهاق الباطل, ۲۵۳, ۲۵۴, ۲۶۸, ۶۴۴
استبصار, ۳۶۱
استنکار جریمة الجبهان, ۲۲, ۲۳۵, ۳۵۱, ۵۹۶
اسرة آل‌طالقاني, ۱۸, ۲۲۹, ۳۲۰, ۵۹۶
اسناد بهشتي‌پور, ۱۳۳, ۱۳۹
أصدق المقال, ۴۳۹
أضواء علي الذریعة, ۲۶, ۴۵۳, ۵۹۸
اعتقادات, ۲۰, ۳۴۳, ۶۱۵
أعیان الشیعة, ۳۳, ۱۹۳, ۳۱۲, ۳۳۹, ۳۶۶, ۳۶۸, ۳۶۹, ۵۳۲, ۵۹۸, ۶۲۷
اقیانوس پژوهش, ۲۸, ۵۰۳, ۵۹۸
الإجازات, ۳۱, ۷۶, ۳۰۰, ۵۱۶, ۵۵۷
الإجازات الموسوم بإجازات الروایة و الوراثة في القرون الأخیرة الثلاثة, ۳۰۰
الأزهار الأرجیة في الآثار الفرجیة, ۱۸, ۲۴۴, ۳۲۲, ۶۱۶
الأساري و الغلول, ۲۵۴, ۲۶۸, ۶۴۷
الاستصحاب, ۱۹, ۹۵, ۲۲۳, ۳۲۹, ۶۱۶, ۶۶۰
الاسناد المصفّي إلي آل‌المصطفي, ۱۶, ۲۱۲, ۲۱۹, ۲۹۴, ۲۹۶, ۳۰۷, ۳۵۶, ۳۵۷, ۳۶۴, ۳۷۰, ۳۸۶, ۴۲۳, ۵۲۱, ۵۹۶, ۵۹۷, ۶۵۹, ۶۶۰, ۷۱۲
الامام الحکیم السید محسن الطباطبایي, ۱۸, ۳۲۱, ۵۹۹
الامام الحکیم السید محسن الطباطبائي, ۲۴۲
الامام الشیخ آغابزرگ الطهراني، ۵۳۴, ۵۹۹
الامام الطهراني یستنکر جریمة الجبهان, ۲۳۵, ۳۵۱, ۵۹۶
الامثلة, ۵, ۷۹
الأمل الآمل, ۳۱۳

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

الأنوار الساطعة في المائة السابعة, ۲۸۱, ۲۸۶, ۴۷۳, ۶۰۰, ۶۷۹
الايجاز, ۴۴۰
البائية الحميرية, ۲۵۴, ۲۶۹
البحاثة العالم آغابزرگ الطهراني, ۳۲, ۵۲۲, ۶۰۵
البحار, ۷
البداية, ۴۴۰
البدور الباهرة بعد المائة العاشرة, ۱۷, ۲۸۰, ۳۰۹, ۳۱۲, ۴۷۴, ۶۰۵
التبيان شيخ طوسي, ۲۹۰, ۲۹۱, ۳۱۹, ۶۴۱
التبيان في تفسير القرآن, ۳۵۶
التحفة الأحمدية للفرقة الجعفرية في المنشآت الصادقية و الدعوات الجعفرية, ۳۲۷, ۶۲۸
التحية المباركة, ۲۵۴, ۲۶۹
التخاطب, ۲۵۵, ۲۶۹, ۶۵۰
التعليقات علي الذريعة إلي تصانيف الشيعة, ۲۸, ۵۰۳, ۶۱۳
التفهيم, ۱۱۵, ۶۱۴
التيمية, ۲۵۵, ۲۶۹, ۶۵۰
الثقاة العيون في السادس القرون, ۲۸۱, ۶۷۹
الثقاة العيون في سادس القرون, ۲۸۶, ۴۷۳, ۴۸۰, ۶۳۷, ۶۸۰
الثورة العراقية الكبري, ۲۰, ۲۴۱, ۳۴۰, ۶۱۶
الجوهرة العزيزة, ۴۴۰
الحائريات, ۲۵۵, ۲۷۰, ۶۵۲
الحساب, ۲۷۰
الحسنيون في التاريخ, ۲۰, ۲۲۸, ۳۴۱, ۶۱۷
الحقائق الراهنة في المائة الثامنة, ۲۸۱, ۲۸۶, ۴۷۳, ۴۸۰, ۶۴۰, ۶۸۰
الدائرة, ۲۷۰
الدرة الثمينة, ۳۴۰, ۶۲۴
الدرة العزيزة, ۴۴۰
الدرر النفيس في تلخيص رجال التأسيس, ۷۶
الذريعة إلي التصانيف الشيعة, ۱۵, ۲۲, ۲۵, ۲۶, ۱۱, ۲۷, ۲۸, ۵۱, ۵۲, ۷۵, ۷۶, ۱۰۱, ۱۰۲, ۱۰۴, ۱۰۶, ۱۲۳, ۱۲۴, ۱۲۵, ۱۲۸, ۱۳۲, ۱۶۵, ۱۷۸, ۱۷۹, ۱۸۱, ۱۹۳, ۱۹۸, ۱۹۹, ۲۰۲, ۲۱۱, ۲۱۲, ۲۱۳, ۲۱۵, ۲۱۶, ۲۱۹, ۲۲۰, ۲۲۱, ۲۲۶, ۲۲۸, ۲۳۱, ۲۳۶, ۲۳۹, ۲۴۳, ۲۴۵, ۲۴۷, ۲۴۹, ۲۵۱, ۲۵۲, ۲۵۳, ۲۵۴, ۲۵۵, ۲۵۶, ۲۵۷, ۲۵۸, ۲۵۹, ۲۶۰, ۲۶۱, ۲۶۲, ۲۶۳, ۲۶۴, ۲۶۵, ۲۶۶, ۲۶۷, ۲۶۸, ۲۸۰, ۲۹۵, ۲۹۸, ۲۹۹, ۳۰۱, ۳۰۳, ۳۰۴, ۳۰۵, ۳۰۷, ۳۰۸, ۳۰۹, ۳۱۰, ۳۱۱, ۳۱۲, ۳۱۳, ۳۱۴, ۳۱۵, ۳۱۷, ۳۲۳, ۳۲۶, ۳۲۷, ۳۲۹, ۳۳۰, ۳۳۵, ۳۳۶, ۳۳۷, ۳۳۹, ۳۴۰, ۳۴۱, ۳۴۳, ۳۴۶, ۳۴۹, ۳۵۲, ۳۵۶, ۳۸۷, ۴۱۳, ۴۲۶, ۴۲۸, ۴۲۹, ۴۳۰, ۴۳۱, ۴۳۲, ۴۳۳, ۴۳۴, ۴۳۵, ۴۳۶, ۴۳۷, ۴۳۸, ۴۳۹, ۴۴۰, ۴۴۱, ۴۴۲, ۴۴۳, ۴۴۴, ۴۴۵, ۴۴۶, ۴۴۷, ۴۴۸, ۴۴۹, ۴۵۰, ۴۵۱, ۴۵۲, ۴۵۳, ۴۵۴, ۴۵۵, ۴۵۶, ۴۵۷, ۴۶۰, ۴۶۱, ۴۶۳, ۴۶۴, ۴۶۶, ۴۶۸, ۴۷۱, ۴۷۲, ۴۷۳, ۴۷۴, ۴۷۵, ۴۷۸, ۴۹۰, ۴۹۹, ۵۰۷, ۵۰۹, ۵۱۰, ۵۲۱, ۵۲۴, ۵۲۵, ۵۴۳, ۵۴۵, ۵۴۷, ۵۴۸, ۵۴۹, ۵۵۷, ۵۹۵, ۵۹۸, ۶۰۲, ۶۰۳, ۶۰۵, ۶۰۶, ۶۰۷, ۶۱۰, ۶۱۱, ۶۱۳, ۶۱۴, ۶۱۶, ۶۱۷, ۶۱۹, ۶۲۴, ۶۲۶, ۶۲۷, ۶۲۸, ۶۳۱, ۶۳۴, ۶۳۶, ۶۳۸, ۶۳۹, ۶۴۱, ۶۴۴, ۶۴۵, ۶۴۶, ۶۴۷, ۶۴۸, ۶۴۹, ۶۵۰, ۶۵۱, ۶۵۲, ۶۵۳, ۶۵۴, ۶۵۵, ۶۵۶, ۶۵۷, ۶۶۶, ۶۶۸, ۶۶۹, ۶۷۰, ۶۹۰, ۶۹۴, ۶۹۵, ۶۹۷, ۷۰۱, ۷۰۳, ۷۰۴, ۷۰۸, ۷۰۹, ۷۱۱, ۷۱۳, ۷۱۴, ۷۱۷, ۷۱۸, ۷۱۹, ۷۲۰, ۷۲۲, ۷۲۳, ۷۲۴, ۷۲۷, ۷۲۸
الذريعة إلي تصانيف الشيعة, ۱۵, ۷۵, ۲۲۶, ۲۵۱, ۲۵۲, ۲۵۳, ۲۵۴, ۲۵۵, ۲۵۶, ۲۵۷, ۲۵۸, ۲۵۹, ۲۶۰, ۲۶۱, ۲۶۲, ۲۶۳, ۲۶۴, ۲۶۵, ۲۶۶, ۲۶۷, ۳۸۷, ۴۱۳, ۴۲۶, ۴۲۸, ۴۵۵, ۴۵۶, ۴۷۳, ۴۷۵, ۴۷۸, ۶۴۴, ۶۴۵, ۶۴۶, ۶۴۷, ۶۴۸, ۶۴۹, ۶۵۰, ۶۵۱, ۶۵۲, ۶۵۳, ۶۵۴, ۶۵۵, ۶۵۶, ۷۱۱
الذريعة آيت‌الله شيخ آقابزرگ تهراني, ۴۵۶, ۶۵۶

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کتابان

الذريعة في التراث الاسلامي, ۴۵۶, ۶۵۶
الذريعة و آقابزرگ تهراني, ۴۵۶, ۶۵۶
الذريعة و طبقات دائرة المعارف‌هاي بزرگ شيعه, ۴۵۵, ۶۵۶
الذريعة و مؤلف آن, ۴۶۰, ۶۵۷
الرحلة, ۳۲, ۵۲۳, ۵۴۳, ۵۴۵, ۵۴۹, ۶۵۸
الرحلة الحجية لصاحب الذريعة, ۳۲, ۵۲۳, ۶۵۸
الرسائل و المكاتيب, ۲۶۰, ۲۷۲, ۶۵۳
الرواة, ۳۱۰
الرواشح ميرداماد, ۷
الروضة النضرة في تراجم علماء المائة الحادية‌عشرة, ۲۸۲, ۴۸۱, ۶۷۸, ۶۸۰
الروضة النضرة في علماء المائة الحادية‌عشر, ۲۸۰, ۲۸۷, ۴۷۴, ۶۰۵, ۶۶۱
الروضة النضرة في علماء المائة الحادية‌عشرة, ۲۸۷, ۴۷۴, ۶۶۱
الرياض الفكر, ۳۱۰
الزائرية, ۲۶۰, ۲۷۳, ۶۴۷, ۶۴۸
الشريعة إلي استدراك الذريعة, ۲۶, ۴۵۲, ۴۶۰, ۶۷۰
الشيخ آغابزرك, ۵۳۳, ۶۷۲
الشيخ آغابزرگ الطهراني, ۵۰۴
الشيخ آغابزرگ ترجمته بقلمه, ۲۹, ۵۰۵, ۶۷۲
الشيخ محمدمحسن الطهراني الشهير بآغابزرگ النجفي, ۲۷, ۴۹۳, ۶۷۴
الشيخ ميرزا محمدحسين النائيني, ۲۲, ۳۵۲, ۶۷۵
الشيخ ميرزامحمدحسين النائيني, ۲۹, ۵۰۵
الشيعة في التاريخ, ۲۱۶, ۳۲۶, ۶۲۰, ۶۲۱
الصّراطُ المُستقيم إلي مُستَحَقي ألتّقديم (نگارش ۸۵۴ق), ۳۱۹, ۶۹۱
الصراط المستقيم بياضي, ۲۴۱, ۳۱۹
الضوابط في الشك و السهو و النسيان, ۲۴۴, ۳۴۲, ۶۱۸
الضياء اللامع في القرن التاسع, ۲۸۲, ۶۸۱

نمایهٔ کتاب و مقاله

الضياء اللامع في عباقرة القرن التاسع, ۲۸۶, ۴۷۴, ۴۸۰, ۶۷۷, ۶۸۱
الظلال الخضب عن عوالي النسب, ۱۷, ۷۶, ۳۰۵, ۶۹۰
الظليلة في أنساب البيوتات الجليلة, ۱۷, ۲۸, ۷۶, ۳۰۵, ۳۸۰, ۳۸۱, ۳۸۳, ۳۸۶, ۳۹۱, ۳۹۲, ۳۹۴, ۳۹۹, ۴۰۱, ۴۰۳, ۴۰۵, ۴۰۹, ۴۱۶, ۴۱۷, ۴۲۰, ۶۹۰
العقد المنير في تحقيق مايتعلق بالدراهم و الدنانير, ۲۰, ۲۳۳, ۳۳۳, ۶۱۸
العقيدة الاسلامية, ۱۷, ۱۹۷, ۳۰۴, ۶۱۰, ۶۹۱
العلامة البياضي و كتابه الصراط المستقيم, ۱۸, ۳۱۹, ۶۹۱
العوائد القروية, ۴۴۰
العينيية, ۲۷۴
العيو و المحاسن, ۲۷۴
الغارات, ۲۶۲, ۲۷۴, ۶۵۳
الغدير في الكتاب و السنة, ۲۰, ۲۲۴, ۳۳۷, ۶۱۸
الفوائد الرجالية, ۴۴۰
الفوائد الغروية, ۴۴۰
الفية, ۷۹, ۶۹۷
الكتب الاسلاميه, ۴۶۹, ۶۶۵, ۶۹۷
الكرام البررة في القرن الثالث بعد العشرة, ۵۱, ۱۲۵, ۱۲۶, ۱۲۷, ۲۸۰, ۲۸۳, ۲۸۸, ۴۷۴, ۴۸۱, ۴۸۲, ۶۰۵, ۶۸۱, ۶۸۲, ۷۰۰
الكفاية, ۴۴۰
الكواكب المنتشرة في القرن الثاني بعد العشرة, ۲۸۰, ۲۸۷, ۴۷۴, ۶۰۵
الكواكب المنتشرة في القرن الثاني بعد العشرة, ۲۸۲, ۴۸۱, ۶۸۳
اللب اللباب, ۴۴۰
اللمعة الدمشقية, ۳۴۰, ۶۲۴
اللئالي المربوطة في بيان وجوب المشروطة, ۱۹۵, ۷۰۵
المآب في شرح الآداب, ۲۶۳, ۲۷۶, ۶۴۴
المثاني, ۱۹, ۲۳۹, ۳۲۶, ۶۱۹

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

المجاهدات, ۲۶۳, ۶۴۴
المجتبى في سيرة المصطفى, ۲۶۴, ۲۷۶, ۶۵۴
المجمل في الشيعة و معتقداتهم, ۲۱, ۳۴۵, ۶۱۹
المجموعة الرجالية التاريخية, ۱۸, ۳۱۵, ۷۰۸
المدخل إلي التفسير الموضوعي للقرآن الكريم, ۱۹, ۳۲۸, ۶۱۹
المدنية و الاسلام, ۱۹۵, ۱۹۶, ۱۹۷, ۳۰۲, ۶۱۲
المراجعات الريحانية, ۷۲۴
المستبين, ۲۶۴, ۲۷۷, ۶۴۸
المشيخة, ۱۶, ۲۱۲, ۲۹۴, ۲۹۶, ۳۵۶, ۴۲۳, ۵۲۱, ۵۹۶, ۵۹۷, ۶۵۹, ۶۶۰, ۷۱۲
المصلح المنتظر في الاسلام, ۱۹, ۲۲۸, ۳۲۴, ۶۱۵, ۷۱۳
المطالعات و المراجعات, ۴۲۸, ۷۱۳, ۷۲۴
المقالة النورية, ۲۷۷
المقالة النورية في شرح الرسالة الكافورية, ۲۶۴, ۶۴۸
المنتزع المختار, ۲۶۵, ۲۷۸, ۶۴۵
الميزان في تفسير القرآن, ۲۱۶, ۳۹۷, ۵۸۰
النابس في القرن الخامس, ۲۷۸, ۴۷۹, ۶۸۳
النائية, ۲۶۶, ۶۵۰
النسب, ۲۰۵, ۳۱۴, ۶۶۶
النقد اللطيف في نفي التحريف عن القرآن الشريف (نگارش ۱۳۵۳), ۱۶, ۲۱۰, ۲۹۸, ۷۲۳
النهاية, ۱۸, ۲۲۶, ۳۱۹, ۳۲۰, ۶۱۴, ۶۷۱
النهاية في مجرد الفقه و الفتاوي, ۳۲۰, ۶۷۱
النهاية في مجرد الفقه و الفتاوي, ۱۸, ۲۲۶, ۳۲۰, ۶۱۴
النهاية في مجرد الفقه و الفتاوي, ۳۲۱
الواثق, ۲۷۹
الواعظ لكلّ واعظ و متعظ, ۲۳۲, ۲۳۴, ۳۳۳, ۶۲۰
الوجيز في التفسير القرآن العزيز, ۱۹, ۳۳۰, ۶۲۰
الوضوء في الكتاب و السنة, ۲۳۸, ۶۵۷
الهيئة, ۲۷۹, ۶۶۷
الياقوت المزدهر في تلخيص رياض الفكر, ۱۷, ۳۱۰, ۷۲۹
اليواقيت, ۳۱۰
أمان الحثيث, ۴۳۹
أمل الآمل, ۴۲۶, ۵۹۹
انساب, ۴۷۷, ۷۰۴
انقاذ كتاب الذريعة مما ادرج فيه من الاخطاء و التصرف الشنيعة, ۴۶۸, ۶۰۰
أنوار الساطعة في المائة السابع, ۴۸۰, ۶۸۳
أنوار النجف في تفسير القرآن, ۳۹۷
اهل البيت في المكتبة العربية, ۴۵۳, ۶۰۰
اهم الآثار المخطوطة، مكتبة صاحب الذريعة, ۴۶۸, ۶۰۰
اهميت الذريعة و خاندان حاج آقابزرگ تهراني, ۴۶۰, ۶۰۱
ايرادات آقابزرگ تهراني به كشف الظنون, ۲۹, ۵۰۶, ۶۰۱
ايساغوجي, ۱۸۷, ۶۰۱
ايضاح الطريق, ۲۶, ۴۵۳, ۶۰۲
ايوان مدائن, ۲۵۴, ۲۶۸, ۶۴۷

آ

آب حيات, ۲۵۳, ۲۵۴, ۲۶۰, ۲۶۸, ۲۷۹, ۶۴۴, ۶۴۸
آخرين گفتگو با استاد فقيد سيد عبدالعزيز طباطبايي نسخه‌شناس بزرگ معاصر, ۲۸, ۴۹۹, ۶۰۲
آغابزرگ (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، شيخ محدثي العصر و امام الفهرسة و السير و التاريخ و علامة الحديث و الرجال, ۴۹۲, ۶۰۲
آغابزرگ الطهراني، محمدمحسن, ۵۰, ۵۹, ۷۰۱

نمایه کتابان

آقابزرگ تهراني, ۲۶, ۲۸, ۲۹, ۳۱, ۴۹, ۵۰, ۵۹, ۷۴, ۱۰۱, ۱۹۷, ۲۰۹,
۲۱۲, ۲۱۴, ۲۱۶, ۲۲۰, ۲۲۱, ۲۲۲, ۲۲۳, ۲۲۴, ۲۲۵, ۲۲۸, ۲۳۰,
۲۳۲, ۲۳۳, ۲۳۴, ۲۳۷, ۲۳۸, ۲۳۹, ۲۴۰, ۲۴۱, ۲۴۲, ۲۴۳, ۲۴۴,
۲۴۶, ۲۴۷, ۲۴۸, ۲۴۹, ۲۵۱, ۲۵۴, ۲۵۵, ۲۵۷, ۲۵۸, ۲۵۹, ۲۶۰,
۲۶۱, ۲۶۲, ۲۶۳, ۲۶۴, ۲۶۵, ۲۶۶, ۲۶۷, ۲۸۰, ۲۸۱, ۲۸۲, ۲۸۳,
۲۸۴, ۲۸۵, ۲۹۱, ۲۹۳, ۲۹۴, ۲۹۵, ۲۹۶, ۲۹۷, ۳۰۰, ۳۰۳, ۳۰۵,
۳۰۷, ۳۰۸, ۳۰۹, ۳۱۰, ۳۱۱, ۳۱۲, ۳۱۳, ۳۱۴, ۳۱۵, ۳۱۶, ۳۱۷,
۳۱۹, ۳۲۱, ۳۲۶, ۳۳۲, ۳۴۵, ۳۴۸, ۳۵۱, ۳۵۹, ۳۶۵, ۳۷۶, ۳۷۷,
۴۲۳, ۴۲۴, ۴۲۷, ۴۵۰, ۴۵۲, ۴۵۳, ۴۵۴, ۴۶۱, ۴۷۱, ۴۷۲, ۴۷۴,
۴۸۲, ۴۸۹, ۴۹۰, ۴۹۱, ۴۹۹, ۵۰۰, ۵۰۶, ۵۰۹, ۵۱۷, ۵۲۱, ۵۲۴,
۵۲۸, ۵۵۰, ۵۵۱, ۵۵۷, ۵۶۳, ۵۶۴, ۵۶۵, ۵۶۶, ۵۶۷, ۵۹۵, ۵۹۶,
۵۹۸, ۶۰۰, ۶۰۲, ۶۰۳, ۶۰۴, ۶۰۵, ۶۰۶, ۶۱۰, ۶۱۲, ۶۱۳, ۶۱۴,
۶۱۵, ۶۱۶, ۶۱۷, ۶۱۸, ۶۱۹, ۶۲۰, ۶۲۱, ۶۲۲, ۶۲۳, ۶۲۴, ۶۲۵,
۶۲۶, ۶۲۷, ۶۲۸, ۶۲۹, ۶۳۰, ۶۳۱, ۶۳۲, ۶۳۳, ۶۳۴, ۶۳۶, ۶۳۸,
۶۴۱, ۶۴۲, ۶۴۴, ۶۴۵, ۶۴۶, ۶۴۷, ۶۴۸, ۶۴۹, ۶۵۰, ۶۵۱, ۶۵۲,
۶۵۳, ۶۵۴, ۶۵۵, ۶۵۸, ۶۵۹, ۶۶۰, ۶۶۶, ۶۷۵, ۶۷۷, ۶۷۸, ۶۷۹,
۶۸۱, ۶۸۲, ۶۸۸, ۶۸۹, ۶۹۰, ۶۹۶, ۶۹۷, ۷۰۰, ۷۰۴, ۷۰۸, ۷۰۹,
۷۱۰, ۷۱۱, ۷۱۲, ۷۱۳, ۷۱۴, ۷۱۸, ۷۲۰, ۷۲۲, ۷۲۴, ۷۲۵, ۷۲۶,
۷۲۷, ۷۲۹

آقابزرگ تهراني، شيخ المؤرخين شيعه, ۲۹, ۵۰۹, ۶۰۳

آقابزرگ تهراني، صحتي, ۱۰۱, ۲۹۱, ۲۹۳, ۲۹۴, ۲۹۵, ۲۹۶, ۲۹۷, ۳۰۳,
۳۰۵, ۳۰۷, ۳۰۸, ۳۱۳, ۳۱۴, ۳۱۵, ۳۱۶, ۳۱۷, ۳۴۵, ۳۵۱, ۳۵۹,
۳۷۶, ۳۷۷, ۴۲۳, ۴۵۲, ۴۵۳, ۴۵۴, ۴۶۱, ۴۷۱, ۴۸۹, ۴۹۰, ۵۹۵,
۵۹۸, ۶۰۰, ۶۰۲, ۶۰۳, ۶۰۵, ۶۱۰, ۶۱۳, ۶۱۴, ۶۱۹, ۶۲۳, ۶۲۶,
۶۳۶, ۶۴۱, ۶۶۶, ۶۹۷, ۷۰۸, ۷۰۹, ۷۱۱, ۷۱۴, ۷۱۸, ۷۲۰, ۷۱۹
۷۲۵, ۷۲۶

نمایهٔ کتاب و مقاله

آقابزرگ تهراني، محمدمحسن (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق / ۱۲۵۵ - ۱۳۴۸خ)، ۵۰۰, ۶۰۴

آقابزرگ طهراني، محمدمحسن بن علي, ۲۸, ۵۰۱

آية التطهير في الخمسة أهل الكساء, ۱۹, ۲۳۰, ۳۳۲, ۶۰۴

آيت الكرسي, ۴۳۰

آئين اكبري, ۲۵۹, ۴۵۴, ۶۵۵, ۶۹۴

ب

برترين كتاب‌شناسي شيعه، نگاهي به كتاب الذريعة, ۴۶۱, ۶۰۶

بقايا الأطياب, ۴۹۳, ۶۰۶, ۶۷۴

به بهانهٔ ساخت فيلمي از زندگي حاج آقابزرگ تهراني, ۲۹, ۵۰۶, ۶۰۶

به كتاب الذريعة, ۴۵۷, ۶۰۶

بهجة الراغبين في مؤلفات الشيخ محمّدرضا شمس‌الدين, ۲۲۸, ۳۲۴, ۶۰۶, ۶۱۵, ۷۱۳

بيان السعادة, ۲۴۷

پ

پيام آقابزرگ به كنگرهٔ هزارهٔ شيخ طوسي, ۲۷, ۴۹۷, ۶۰۷

ت

تاريخ اردبيل و دانشمندان, ۲۰, ۲۳۳, ۲۴۰, ۳۳۶, ۶۲۰, ۶۲۳

تاريخ الشيعة, ۲۱۶, ۳۲۶, ۶۲۰, ۶۲۱

تاريخ آداب اللغة العربية, ۴۲۷, ۴۲۸, ۶۰۸

تاريخ فهرست‌نگاري در ايران, ۳۲, ۵۲۲, ۶۰۸

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

تاریخ و فرهنگ معاصر, ۲, ۲۸, ۶۰۸, ۷۰۶
تاریخ تشیع بر مدار طبقات أعلام الشیعة, ۴۸۸, ۶۰۸
تأسیس الشیعة لعلوم الاسلام, ۳۰۳
تأسیسُ الشیعةِ لعلومِ الاسلام, ۴۲۷
تأسیس الشیعه لعلوم الاسلام, ۶۴۳
تأسیس‌الشیعة لعلوم الاسلام, ۲۲۱, ۶۰۹
تبویب الذریعة إلي تصانیف الشیعة, ۲۵, ۱۶۵, ۴۵۰, ۶۰۹
تجوید قرآن, ۸۴, ۴۳۸
تحریر اقلیدس, ۱۱, ۶۳۹
تحقیق القبلة, ۱۸۹, ۶۰۹
تحمّل الاجازة واجب ملح في العصر الحاضر, ۳۷۳
تحمل الحدیث بالاجازة، واجب ملح في هذا العصر, ۳۲, ۵۲۲, ۶۰۹
تراث کربلاء, ۱۹, ۲۴۰, ۳۳۰, ۶۲۱
تراجم العلماء و الخطباء و الأدباء المتخرجین من مدرسة القدیح خاصة, ۱۸, ۳۲۱, ۶۲۱
ترجمة الشیخ آقابزرگ بقلم نفسه, ۳۳, ۳۱۸, ۵۳۰, ۶۱۰
ترجمهٔ مقدمهٔ الذریعة آقابزرگ تهراني, ۴۵۹, ۶۱۱
تشجیر حدیقة النسب للفتوني, ۲۰۵, ۳۱۴, ۶۶۶
تشجیر حدیقة النسب للفتوني (د ۱۱۳۸ق), ۳۱۴, ۶۶۶
۱۱۳۸ق)،, ۶۶۶
تصحیح نام نویسندگان, ۴۶۱, ۶۱۱
تصحیحات شیخ آقابزرگ تهراني, ۴۶۲, ۶۱۱
تصریف, ۷۹
تعریف الأنام بحقیقة المدنیة و الإسلام, ۱۶, ۲۲, ۱۹۵, ۱۹۶, ۱۹۷, ۳۰۱, ۳۵۲, ۶۱۲
تعریف الأنام في ترجمة المدنیة و الاسلام, ۷۵
تعلیقات الذریعة, ۲۶, ۴۵۲, ۴۵۴, ۶۱۳, ۷۱۴
تعلیقات علي طبقات أعلام الشیعة, ۴۸۹, ۴۹۰, ۶۱۳
تعلیقتان علي المکاسب النظر الثاقب و نیل الطالب, ۱۸, ۲۳۸, ۳۲۳, ۶۲۱
تفسیر القمي، علي بن ابراهیم, ۱۹, ۲۴۶, ۳۲۵, ۶۲۲
تفسیر تبیان, ۲۲۹, ۶۴۱
تفسیر گازر, ۲۳۷, ۳۴۷, ۶۲۲
تفنید قول العوام بقدم الکلام, ۱۶, ۲۹۸, ۶۱۴
تقریظ بر منتخب التواریخ, ۲۱, ۳۵۱
تکملة الذریعة, ۴۶۲, ۶۳۵
تکملة أمل الآمل, ۳۱۳, ۴۹۲
تکمله‌اي بر کتاب الذریعة, ۴۶۹, ۶۳۵
تمیمة الحدیث, ۴۴۰
تنفید قول العوام بقدم الکلام, ۲۱۵, ۶۳۶
توضیح الرشاد في تاریخ حصر الاجتهاد, ۲۱۴, ۶۳۶
توضیح المقال, ۴۴۰
تَهْذیبُ الْاَحْکام, ۸۳, ۱۲۷, ۱۸۷, ۱۸۹, ۳۰۱, ۳۴۰, ۳۵۲, ۳۶۱, ۴۵۳, ۶۲۴, ۶۳۷, ۶۴۰, ۷۲۰
تهذیب الأصول, ۱۸۹, ۶۳۷
تهذیب المنطق, ۸۳, ۱۲۷, ۱۸۷, ۱۸۹, ۳۰۱, ۳۴۰, ۳۵۲, ۳۶۱, ۴۵۳, ۶۲۴, ۶۳۷, ۶۴۰, ۷۲۰

ث

ثابت‌نامه, ۲۵۵, ۲۶۹, ۶۴۹
ثقات الرواة, ۱۹, ۲۴۶, ۳۳۲, ۶۲۲

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ج

جامع السعادات النراقية, ۱۹۱, ۱۹۳, ۳۱۱, ۳۱۲
جامع المقدمات, ۵, ۵۷, ۷۸, ۷۹, ۱۸۶, ۵۹۹, ۶۱۲, ۶۳۷, ۶۶۷, ۶۷۶, ۶۹۲, ۶۹۳
جامي, ۶, ۷۹, ۱۸۷
جريدة الكفاح, ۵۵۰, ۷۰۶
جساب عقود الأنامل, ۱۱
جلاء الأذهان و جلاء الأحزان, ۲۱, ۲۳۷, ۳۴۷, ۶۲۲
جلاء العيون, ۲۰, ۱۲۴, ۲۲۵, ۳۳۸, ۶۲۲, ۶۲۳, ۶۳۸
جنة المأوي, ۲۱, ۳۴۵, ۶۲۳
جنگ خطي آقابزرگ, ۳۲۲, ۳۲۴, ۳۲۶, ۳۲۷, ۳۲۸, ۳۲۹, ۳۳۰, ۶۱۵, ۶۱۹, ۶۲۸, ۶۳۱, ۶۳۴
جُنگ، يادمان علامه شيخ آقابزرگ تهراني, ۴۵۷, ۴۵۸, ۴۸۸, ۴۹۶, ۵۵۸, ۶۳۸, ۶۶۲, ۷۲۰, ۷۲۸, ۷۲۹

چ

چند شرح‌حال افتاده از چاپ اخير نقباء البشر, ۴۸۸
چند نكته دربارهٔ تصحيح كرام البررة, ۴۸۸
چينيسازي, ۲۵۵, ۲۶۹, ۶۴۹

ح

حاشيه بر تكملة أمل الآمل, ۱۷, ۳۱۳, ۶۳۸
حديقة الأفراح و مزيل الأتراح, ۲۴۰, ۳۳۶, ۶۲۳
حزن المؤمنين, ۲۵۶, ۲۷۰, ۶۵۲
حق اليقين, ۲, ۳۰, ۴۹, ۵۱, ۱۲۳, ۱۲۴, ۶۴۰
حماسهٔ جاويدان سرزمين كربلا, ۲۲۹, ۳۰۸, ۷۲۶
حواشي فصول, ۹
حياة الشيخ الطوسي, ۱۶, ۲۹۰, ۲۹۱, ۶۴۰
حياة ثقةالاسلام الكليني, ۱۷, ۳۱۳, ۶۴۱
حياتالشيخ الطوسي, ۲۲۹, ۶۴۱

خ

خاتمة المستدرك, ۱۹۱, ۴۲۶, ۶۴۱
خطباء المنبر الحسيني, ۱۸, ۲۴۹, ۳۲۲, ۶۲۳
خلاصة الحساب, ۱۱, ۶۴۲
خيمهشببازي, ۲۵۶, ۲۷۰, ۶۵۰

د

دانشمندان معاصر و آثار آن‌ها، شيخ آقابزرگ تهراني, ۳۰, ۵۱۱, ۶۴۲
دانشنامهٔ جهان اسلام, ۴۵۵, ۶۵۶
دايرهالمعارف ايرانيكا, ۴۹۴, ۴۹۵, ۵۵۵, ۶۶۸, ۷۰۹
دايرهالمعارف بزرگ اسلامي, ۳۴, ۴۹۹, ۵۳۲, ۶۰۴, ۶۴۲
دايرهالمعارف كتابداري و اطلاعرساني, ۵۰۱
دائرةالمعارف الاسلامية الكبري, ۳۴, ۵۳۲, ۶۴۲
دائرةالمعارف تشيع, ۳۴, ۵۳۲, ۶۴۲
دراية الحديث, ۴۳۹, ۴۴۰
درآمدي بر الذريعة, ۴۶۹, ۶۴۳
درّة الصدف, ۳۴۰, ۶۲۴
درّة اليتيمة, ۳۴۰, ۶۲۴

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

درر الغرر, ۲۰, ۲۲۳, ۳۴۰, ۶۲۴
درگذشت شیخ آقابزرگ تهراني, ۳۲, ۴۹۲, ۵۲۳, ۶۰۲, ۶۴۳
ده نامهٔ آیت‌اللّه شیخ آقابزرگ به آیت‌الله شهید سید محمدعلي قاضي طباطبايي تبريزي, ۲۷, ۴۹۶, ۶۴۳
دهخدا, ۱۱, ۵۵
دین حنیف, ۲۱, ۲۲۱, ۳۴۶, ۶۲۴, ۶۲۵
دیو و پري‌نامه, ۲۵۷, ۲۷۰, ۶۴۶
دیوان السید موسي الطالقاني, ۲۲۹, ۳۲۰, ۵۹۶
دیوان آیینه, ۲۷۱
دیوان آئینه, ۲۵۸, ۶۵۴
دیوان حیران, ۲۱, ۲۴۲, ۳۴۸, ۶۲۵
دیوان دیهیم, ۲۵۸, ۲۷۱, ۶۵۴
دیوان ذاتي, ۲۵۸, ۲۷۱, ۶۵۵
دیوان ذاتي کیاني, ۲۵۸, ۶۵۵
دیوان سید موسي فرزند جعفر فرزند علي فرزند حسین فرزند میرحکیم هاشمي مطلبي, ۲۱, ۳۴۴, ۶۲۵
دیوان عبدالصمد, ۲۵۸, ۲۷۱, ۶۵۵
دیوان عبدالصمد باکثیر, ۲۵۸, ۶۵۵
دیوان مولي عبدالصمد بدخشاني, ۲۵۹, ۶۵۴
دیوان مینوي همداني, ۲۷۱
دیوان مینوي همداني أو شعره, ۲۵۹, ۶۵۴
دیوان نائب, ۲۵۹, ۲۷۲, ۶۵۵
دیوان یونس, ۲۵۹, ۲۷۲, ۶۵۵
دیوان یونس الدیلمي, ۲۵۹, ۶۵۵

ذ

ذائقه ماتم, ۲۶۰, ۶۵۳
ذائقهٔ ماتم, ۲۷۲
ذکري أبي‌جعفر علیه السلام, ۲۰, ۲۲۱, ۳۳۹, ۶۲۵, ۶۲۶
ذیل المشیخة, ۱۶, ۲۱۲, ۲۲۱, ۲۲۴, ۲۳۸, ۲۹۶, ۳۵۶, ۴۲۳, ۵۸۵, ۶۵۷, ۶۶۰
ذیل کشف الظنون, ۱۶, ۲۴۷, ۲۹۷, ۷۱۱

ر

راهدار رهروان، گلگشتي در جنگ پیشگام کتاب‌شناسي شیعه، شیخ آقابزرگ تهراني, ۲۹, ۵۰۷, ۶۵۷
راهنماي استفاده از الذریعة در تحقیقات حدیثي, ۲۶, ۴۵۵, ۶۵۸
رجال نجاشي, ۱۹۰, ۶۵۸
رحلات الشیخ الطهراني, ۲۸, ۵۰۴, ۶۵۸
رسالة حیاة العلامة البیاضي, ۲۴۱
رسالة في الکافي, ۱۸, ۳۲, ۲۲۷, ۳۱۶, ۵۲۴, ۶۶۰
رسالة في الکسوف و الخسوف, ۲۶۳, ۶۵۱
رسالة مستقلة في شأن الکافي و الکلیني, ۳۱۳, ۳۱۷
رسالهٔ آب, ۲۷۳
رسالهٔ حنیفه در حرمت حلق لحیه ریش‌تراشي, ۲۲۱, ۳۴۶, ۶۲۴, ۶۲۵
رسائل, ۲۲, ۲۳, ۹۰, ۹۱, ۴۴۲, ۶۳۹, ۶۶۰
رسوم دارالخلافة, ۲۰, ۲۴۱, ۳۴۳, ۶۲۶
رضي‌الدین ابوالقاسم علي بن طاوس, ۱۸, ۳۲۰, ۶۶۱
روزنامه مهد ایران, ۵۲۶, ۶۶۱, ۶۷۵
روزنامهٔ کیهان, ۵۱۳, ۶۶۱, ۶۷۳, ۶۷۷

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

روش خليل الرحمان, ۲۱, ۳۵۱, ۶۲۶
روش‌شناسي طبقات اعلام الشيعه شيخ آقا بزرگ تهراني, ۴۵۶, ۶۶۱
روش‌شناسی طبقات أعلام الشيعة شيخ آقابزرگ تهرانی, ۴۸۷, ۶۶۱
رياض العلماء و الكني و الألقاب, ۷۶, ۸۷, ۱۰۹, ۱۸۸, ۳۱۵, ۴۴۳
ريحانة الأدب, ۳۳, ۳۶۰, ۳۶۶, ۳۷۱, ۵۳۱, ۶۶۲
ريگستان, ۲۷۳

ز

زاد السالكين, ۱۷, ۳۰۸, ۷۱۸
زندگي و آثار علامه شيخ آقابزرگ تهراني, ۲۷, ۲۹, ۵۰, ۵۴, ۸۴, ۸۷, ۹۴, ۹۷, ۱۰۷, ۱۱۱, ۱۲۱, ۱۲۸, ۱۳۱, ۱۳۳, ۲۰۵, ۲۹۶, ۳۷۲, ۳۷۳, ۳۷۴, ۳۷۵, ۳۸۰, ۳۸۱, ۳۸۲, ۳۸۳, ۳۸۵, ۳۸۷, ۳۸۸, ۳۸۹, ۳۹۰, ۳۹۱, ۳۹۲, ۳۹۳, ۳۹۴, ۳۹۵, ۳۹۶, ۳۹۸, ۳۹۹, ۴۰۰, ۴۰۱, ۴۰۲, ۴۰۳, ۴۰۴, ۴۰۵, ۴۰۶, ۴۰۷, ۴۰۸, ۴۰۹, ۴۱۰, ۴۱۱, ۴۱۲, ۴۱۳, ۴۱۶, ۴۱۷, ۴۲۰, ۴۲۳, ۴۹۵, ۵۰۷, ۵۰۸, ۵۲۹, ۵۷۶, ۶۰۷, ۶۴۰, ۶۶۲, ۷۲۶
زندگي‌نامه آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني, ۵۰۸, ۶۶۳
زندگي‌نامه و خدمات علمي و فرهنگي مرحوم حاج شيخ آقابزرگ تهراني, ۴۳۶, ۴۵۹, ۴۹۸, ۵۳۳, ۶۶۳, ۶۹۸, ۷۰۲
زندگي‌نامه، آثار و افكار شيخ آقابزرگ تهراني, ۳۲, ۵۲۴, ۶۶۳
زندگي‌نامه، خودنوشت شيخ آقابزرگ تهراني, ۳۲, ۵۲۵, ۶۶۴
زندگي‌نامهٔ خودنوشت حاج آقابزرگ تهراني, ۲۹, ۵۰۹, ۶۶۴
زندگي‌نامهٔ شيخ طوسي, ۲۹۱, ۶۴۱

س

سال‌شمار خودنوشت زندگي شيخ آقابزرگ تهراني, ۳۰, ۵۱۰, ۶۶۵
سبل الهداية, ۴۴۰
سراج الوهاج, ۳۸۲, ۴۰۹, ۶۶۵
سرگذشت زندگاني من نوشتهٔ فرزندم, ۵۴۳
سطور حول كتاب الذريعة, ۴۶۹, ۶۶۵
سفرنامه, ۷, ۱۱۱, ۴۴۳, ۵۴۳, ۵۴۴
سلسلة الذهب, ۴۴۰
سنن الهداية, ۴۴۰
سياه‌كاران, ۲۶۰, ۶۴۷
سياههٔ دست‌نويس‌هاي كتابخانهٔ علامهٔ طهراني, ۳۳, ۵۳۰, ۶۶۶
سيد ناصرحسين فرزند حامدحسين صاحب عبقات الأنوار هندي (۱۲۸۴ - ۱۳۶۱ق), ۳۶۹
سيرة آل البرغاني, ۲۱, ۳۴۶
سيوطي, ۶, ۱۱, ۵۷, ۷۹, ۱۲۷, ۱۸۷, ۶۰۷, ۶۹۷
سيه‌كاران, ۲۷۳

ش

شاپور و شهناز, ۲۶۰, ۲۷۳, ۶۴۵
شأن الكافي, ۱۷, ۳۱۳, ۶۴۱
شجرة السبطين و شرعة الشطين, ۱۷, ۲۰۵, ۳۱۴, ۶۶۶
شجرة العذراء يصورها أدب التخيل, ۲۰, ۲۳۸, ۳۳۹, ۶۲۶
شرايع الاسلام, ۸, ۸۰, ۸۲, ۴۴۴, ۶۱۱, ۶۶۶
شرائع الاسلام, ۵۷, ۹۰, ۳۴۱, ۷۰۶
شرح الامثلة, ۵

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کتابان

شرح البداية, ۴۴۰
شرح التجريد, ۷, ۸۸, ۶۶۷
شرح التعليقة, ۴۴۰
شرح الدراية شهيد, ۷, ۶۶۷
شرح اللمعة, ۷, ۸۲, ۸۸, ۶۳۹, ۶۶۷
شرح الوجيزة, ۴۴۰
شرح امثله, ۷۹, ۶۳۷, ۶۶۷
شرح ايساغوجي, ۱۸۹
شرح چغميني, ۱۱, ۶۶۷
شرح حال آقابزرگ, ۳۲, ۵۲۵, ۶۶۸
شرح حال آيت‌اللّه آقاي حاج شيخ آقابزرگ طهراني, ۲۷, ۴۹۵, ۶۶۸
شرح زندگي من, ۲, ۶۰۸
شرح زندگي من، شيخ آقابزرگ تهراني من, ۲
شرح قصيدة ابن‌الفارض, ۲۶۱, ۲۷۴, ۴۴۴, ۶۵۰
شرح قصيدة ابن‌سينا العينية, ۲۶۰, ۲۷۳, ۴۴۴, ۶۴۵, ۶۶۸
شرح مشيخة من لايحضره الفقيه, ۳۹۴
شرح مطالع, ۸, ۶۶۹, ۷۰۵
شرح نظام, ۷۹
شرح‌حال‌نگاري در شيعه، ترتيب و تكميل مصفي المقال, ۳۰, ۵۱۱, ۶۶۹
شمس طالعه در شرح زيارت جامعه, ۲۱, ۳۵۰, ۶۲۷
شناخت‌نامهٔ الذريعة, ۴۶۲, ۶۷۰
شهداء العلماء, ۳۳۵, ۶۲۷
شهداء الفضيلة, ۲۰, ۲۰۹, ۳۳۵, ۶۲۷
شيخ ابوالفتوح رازي در كتاب شيخ آقابزرگ تهراني, ۴۶۳, ۶۷۰
شيخ الباحثين, ۳۰, ۳۴, ۲۹۹, ۳۰۶, ۳۰۷, ۳۰۸, ۳۱۶, ۳۴۵, ۳۷۶, ۴۲۷,
۵۱۴, ۵۳۲, ۵۵۷, ۶۱۹, ۶۷۱, ۷۰۸, ۷۱۲, ۷۲۳, ۷۲۶

نمایهٔ کتاب و مقاله

شيخ الباحثين، آغابزرك الطهراني، حياته و آثاره (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، ۲۹۹,
۳۰۶, ۳۰۷, ۳۰۸, ۳۱۶, ۳۴۵, ۵۱۴, ۵۳۲, ۵۵۷, ۶۱۹, ۷۰۸, ۷۱۲,
۷۲۳, ۷۲۶
شيخ المؤرخين آقابزرگ تهراني, ۳۰, ۵۱۴, ۶۷۱
شيخ آقا بزرگ تهراني, ۴۰۱, ۴۰۲, ۵۳۳, ۶۷۲
شيخ آقابزرگ تهراني, ۰, ۳, ۱۵, ۲۱, ۳۰, ۳۲, ۱, ۴۵, ۱۸۶, ۲۴۸, ۲۵۱,
۲۵۲, ۲۷۹, ۲۸۱, ۲۸۲, ۲۹۱, ۲۹۴, ۲۹۷, ۳۱۶, ۳۱۷, ۳۲۸, ۳۴۴,
۳۴۵, ۳۴۸, ۳۵۲, ۳۵۳, ۳۷۴, ۳۸۷, ۴۱۴, ۴۲۸, ۴۳۱, ۴۳۳, ۴۵۷,
۴۶۳, ۴۹۴, ۴۹۵, ۵۰۳, ۵۰۵, ۵۱۲, ۵۱۳, ۵۱۷, ۵۲۱, ۵۲۶, ۵۲۸,
۵۳۴, ۵۴۸, ۵۵۰, ۵۵۱, ۵۵۴, ۵۵۷, ۵۵۸, ۵۵۹, ۵۶۰, ۵۶۱, ۵۶۲,
۵۶۳, ۵۶۷, ۵۶۸, ۵۶۹, ۵۷۰, ۵۷۱, ۵۷۲, ۵۷۳, ۵۷۴, ۵۷۵, ۵۷۶,
۵۷۷, ۵۷۸, ۵۷۹, ۵۸۰, ۵۸۱, ۵۸۲, ۵۸۳, ۵۸۴, ۵۸۵, ۵۸۶, ۵۸۷,
۵۸۸, ۵۸۹, ۵۹۰, ۵۹۱, ۵۹۲, ۵۹۳, ۵۹۴, ۵۹۵, ۵۹۶, ۵۹۷, ۵۹۸,
۶۰۱, ۶۰۳, ۶۰۸, ۶۰۹, ۶۱۶, ۶۱۷, ۶۱۹, ۶۲۱, ۶۲۵, ۶۲۷, ۶۲۹,
۶۳۰, ۶۳۶, ۶۳۷, ۶۳۸, ۶۴۰, ۶۴۱, ۶۴۷, ۶۶۰, ۶۶۶, ۶۶۸, ۶۶۹,
۶۷۰, ۶۷۲, ۶۷۳, ۶۷۴, ۶۷۵, ۶۷۶, ۶۷۸, ۶۷۹, ۶۸۰, ۶۸۱, ۶۸۳,
۶۹۱, ۶۹۳, ۶۹۶, ۷۰۱, ۷۰۹, ۷۱۰, ۷۱۲, ۷۲۳, ۷۲۶, ۷۲۸
شيخ آقابزرگ تهراني (۱۲۹۳ - ۱۳۸۹ق)، ۵۱۲
شيخ آقابزرگ تهراني محقق بزرگ شيعه, ۳۰, ۵۱۳, ۶۷۳
شيخ آقابزرگ تهراني مرزبان حماسه خورشيد, ۳۲, ۵۲۶, ۶۷۴
شيخ آقابزرگ، علي‌اكبر صفري, ۳۷۲, ۳۷۳, ۳۸۸, ۳۸۹, ۳۹۰, ۳۹۱, ۳۹۳,
۳۹۵, ۳۹۹, ۴۲۱, ۴۲۲
شيخ محدث محمدصالح فرزند احمد فرزند صالح آل‌طعان قطيفي بحراني
(۱۲۸۴ - ۱۳۳۳ق), ۳۷۴

ص

صابون الغم, ۲۶۲, ۲۷۴, ۶۴۹
صاحب الذريعة, ۰, ۱, ۳۰, ۳۲, ۱, ۴۴, ۴۷, ۱۲۸, ۲۶۴, ۲۷۶, ۲۸۰, ۲۸۲,
۲۸۳, ۳۱۵, ۳۸۹, ۴۸۲, ۵۱۵, ۵۲۶, ۵۵۷, ۵۵۸, ۵۵۹, ۵۶۰, ۵۶۱,
۵۶۲, ۵۶۳, ۵۶۷, ۵۶۸, ۵۶۹, ۵۷۰, ۵۷۱, ۵۷۲, ۵۷۳, ۵۷۴, ۵۷۵,
۵۷۶, ۵۷۷, ۵۷۸, ۵۷۹, ۵۸۰, ۵۸۱, ۵۸۲, ۵۸۳, ۵۸۴, ۵۸۵, ۵۸۶,
۵۸۷, ۵۸۸, ۵۸۹, ۵۹۰, ۵۹۱, ۵۹۲, ۵۹۳, ۵۹۴,۵۹۶, ۶۰۱, ۶۰۷,
۶۰۹, ۶۱۲, ۶۱۶, ۶۱۷, ۶۱۹, ۶۲۱, ۶۲۵, ۶۲۷, ۶۲۹, ۶۳۶, ۶۳۷,
۶۴۰, ۶۴۱, ۶۵۴, ۶۵۹, ۶۶۰, ۶۶۶, ۶۶۹, ۶۷۵, ۶۷۶, ۶۷۸, ۶۸۲,
۶۹۱, ۶۹۶, ۷۰۱, ۷۱۰, ۷۱۲, ۷۱۹, ۷۲۳, ۷۲۵, ۷۲۶
صاحب الذريعة از زبان استاد حائري, ۳۰, ۵۱۵, ۶۷۶
صحائف الأبرار في وظائف الأسحار, ۱۹, ۲۴۳, ۳۳۱, ۶۲۸
صحيفة صادقية, ۱۹, ۳۲۷, ۶۲۸
صرع الحقائق, ۳۳۵, ۶۲۷
صرف ميرسيدشريف, ۵, ۷۹, ۶۳۷, ۶۷۶
صفايح الابريز, ۴۴۰
صمديه, ۷۹, ۶۷۷

ض

ضايعهٔ بزرگ اسلامي, ۳۰, ۵۱۵, ۶۷۷
ضايعهٔ عظيم اسلامي, ۳۰, ۵۱۶, ۶۷۷
ضميمهٔ خردنامه همشهري, ۴۶۶, ۷۰۲
ضياء الدراية, ۲۰, ۲۳۲, ۳۳۵, ۶۲۸
ضياء المفازات في طرق مشايخ الإجازات للشيخ آقابزرگ الطهراني
(۱۳۸۹ق)، ۱۹۴, ۳۵۶, ۵۱۶, ۶۷۸

ط

طبقات أعلام الشيعة, ۱۵, ۲۶, ۳۳, ۵۱, ۸۰, ۱۰۴, ۱۲۵, ۱۲۷, ۲۰۲, ۲۰۴,
۲۰۵, ۲۰۶, ۲۲۶, ۲۲۷, ۲۲۸, ۲۳۱, ۲۳۶, ۲۴۴, ۲۴۷, ۲۵۱, ۲۷۹,
۲۸۰, ۲۸۱, ۲۸۲, ۲۸۳, ۳۰۹, ۳۱۰, ۳۱۵, ۳۱۷, ۳۸۶, ۴۱۲, ۴۲۸,
۴۳۵, ۴۷۲, ۴۷۳, ۴۷۵, ۴۷۸, ۴۷۹, ۴۸۰, ۴۸۱, ۴۸۲, ۴۸۳, ۴۸۴,
۴۸۵, ۴۸۶, ۴۸۷, ۵۳۱, ۵۴۶, ۵۴۹, ۵۹۵, ۶۳۵, ۶۷۷,۶۶۱, ۶۷۸,
۶۷۹, ۶۸۰, ۶۸۱, ۶۸۲, ۶۸۳, ۶۸۴, ۶۸۵, ۶۸۶, ۶۸۷, ۶۸۸, ۷۰۰,
۷۱۷, ۷۲۲, ۷۲۴, ۷۲۵, ۷۲۷
طبقات اعلام الشيعه, ۵۸, ۴۷۹, ۴۸۷, ۴۸۹, ۵۲۸, ۶۸۸
طرح پژوهشي مركز تحقيقات، مطالعات و سنجش برنامه‌اي سازمان صدا و
سيماي جمهوري اسلامي ايران, ۵۲۴, ۶۶۳, ۶۹۰
طرحي در باب تدوين كتاب‌شناسي كتب شيعه, ۴۶۳, ۶۹۰
طريق الهداية, ۴۴۰

ع

عقود الأنامل, ۶۴۰
علماء الأسرة, ۲۳۰, ۳۳۲, ۶۳۲, ۷۰۹
علماء معاصرين, ۳۳, ۳۵۸, ۳۵۹, ۳۶۰, ۳۶۲, ۳۶۳, ۳۶۴, ۳۶۸, ۳۷۰,
۳۷۱, ۳۷۷, ۵۳۱, ۵۹۷, ۶۹۱
علي هامش الذريعة, ۴۶۴, ۶۹۱
عمّ جزو, ۷۷, ۱۸۶
عند صاحب الذريعة في الساعات الاخيرة من حياته, ۳۳, ۵۲۷, ۶۹۲
عوامل جرجاني, ۷۹, ۶۳۷, ۶۹۲
عيون الوصول إلى علم الأصول, ۲۶۲, ۶۴۹

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

غ

غاية الأماني في حياة الشيخ الطهراني, ۵۳۴, ۶۹۲
غرر الأخبار في ردّ تصحيح الأخبار, ۱۹, ۲۲۸, ۳۲۵, ۶۲۸, ۶۲۹
غريب القرآن, ۲۰, ۲۲۴, ۳۳۹, ۶۲۹
غنية القاصدين, ۴۴۰

ف

فصل‌نامهٔ تاريخ و فرهنگ معاصر, ۳۱۷, ۵۲۸, ۶۹۳, ۷۲۵
فصل‌نامهٔ سفينه, ۳۱۶, ۵۲۴, ۶۶۰, ۶۹۳
فصل‌نامهٔ علوم الحديث, ۵۲۳, ۶۰۹, ۶۹۳
فصل‌نامهٔ كتاب, ۴۵۵, ۴۶۲, ۴۶۹, ۶۴۳, ۶۵۶, ۶۷۰
فصل‌نامهٔ كتاب‌هاي, ۴۶۲, ۴۶۹, ۶۴۳, ۶۷۰
فصل‌نامهٔ كتاب‌هاي اسلامي, ۴۶۲, ۴۶۹, ۶۴۳, ۶۷۰
فصول, ۹, ۲۰, ۲۳, ۸۷, ۸۹, ۱۸۸, ۵۴۱, ۶۳۹
فضائل آل‌الرسول في المعقول و المنقول, ۱۹, ۲۴۸, ۳۲۴, ۶۲۹
فهرس أعلام الذريعة إلي تصانيف الشيعة, ۲۶, ۴۵۱, ۶۹۴
فهرس التراث, ۴۳۵, ۶۹۴
فهرس المنظومات و الكتب, ۲۵۹, ۴۵۴, ۶۵۵, ۶۹۴
فهرست أعلام الذريعة إلي تصانيف الشيعة, ۴۳۱
فهرست العلماء, ۴۲۶, ۶۹۵
فهرست انساب الشعراء, ۲۵۹, ۴۵۴, ۶۵۵, ۶۹۴
فهرست شيخ طوسي, ۴۲۶
فهرست كتابخانهٔ علامه روضاتي در اصفهان به روايت الذريعة و ديگر منابع, ۴۶۴, ۶۹۵
فهرست كتاب‌هاي شيعه پيش الذريعة, ۴۶۴, ۶۹۵
فهرست كتب خطي كتابخانه‌هاي اصفهان, ۲۱, ۲۳۷, ۳۴۹, ۶۳۰
فهرست مقتل الحسين (ع) در الذريعة و معجم ما كتب عن الرسول, ۴۶۵, ۶۹۵
فهرست منتجب ابن‌بابويه, ۱۹۳, ۶۹۶
فهرست موضوعي الذريعة, ۲۶, ۴۵۴, ۶۹۶
فهرست نجاشي, ۴۲۶
فهرست نسخه‌هاي خطي كتابخانهٔ محدث ارموي, ۱۸, ۳۱, ۳۱۶, ۵۱۷, ۶۹۶
فهرست نسخه‌هاي خطي‌فارسي, ۲۶۶
فهرست‌هاي فني و كليدي, ۴۹۰, ۶۹۷
فيه ما فيه, ۲۶۲, ۲۷۴, ۶۵۳
في الخمسة أهل الكساء, ۲۳۰, ۳۳۲, ۶۰۵

ق

قاموس أعلام الرجال لأشهر الرجال و النساء من العرب و المستعربين و المسشرقين, ۳۶۸, ۳۷۸
قائد القوات العلوية, ۲۷۵
قائد القوات العلوية, ۲۶۳, ۶۵۱
قرآن, ۳, ۱۰, ۱۹, ۷۷, ۸۴, ۱۲۴, ۱۹۰, ۲۹۸, ۲۹۹, ۳۵۳, ۴۳۷, ۴۳۸, ۴۶۹, ۵۴۴, ۶۳۵
قصيدهٔ معروف خاقاني, ۵۵۴
قواعد العقائد, ۳۴۳
قواميس القواعد, ۴۴۰
قوانين, ۹, ۲۰, ۸۱, ۸۲, ۸۷, ۹۰, ۹۳, ۱۸۸, ۳۵۳, ۵۴۱, ۶۳۹

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ک

کار و کارگر، روزنامه, ۵۱۴, ۶۶۱, ۶۷۱
کافي, ۳۶۱, ۶۹۷
کتاب الذريعة در نظر دانشمند ترک, ۴۶۵, ۶۹۸
کتاب الذريعة و مؤلف آن, ۴۵۹, ۴۶۶, ۶۹۸
کتاب الوضوء, ۲۲۴, ۴۲۳, ۵۸۵
کتاب کافي, ۳۱۳, ۳۱۷
کتاب کليات ماه, ۴۵۶, ۴۶۰, ۶۰۱, ۶۵۶, ۶۶۹
کتاب ماه دين, ۵۰۷
کتاب ماه کليات, ۵۰۶, ۵۰۷, ۵۰۹, ۵۱۳, ۵۱۸, ۶۰۶, ۶۵۷, ۶۶۴, ۶۷۳, ۷۰۳, ۷۰۷
کتاب ماه کليات, ۴۸۸, ۶۰۸, ۷۰۷
کتاب هبةالدين شهرستاني, ۳۷۷
کتاب‌شناس کبير, ۳۳, ۵۲۷, ۶۹۹
کتاب‌شناسي در ايران و الذريعة إلي تصانيف الشيعة, ۴۵۹, ۶۹۹
کسوف و الخسوف, ۲۷۵
کشاف اصطلاحات الفنون, ۱۱, ۲۶۳, ۲۷۵, ۶۴۶, ۷۰۰
کشف الحجب و الأستار, ۲۱, ۳۴۴
کشف الحجب و الأستار عن أسماء الکتب و الأسفار, ۳۴۴, ۶۳۰
کشف الظنون, ۲۹, ۲۴۷, ۲۹۷, ۴۵۳, ۵۰۶, ۶۰۱, ۷۰۰, ۷۱۱
کشف الکربة, ۲۷۵
کشف المحجة في ابطال المذاهب الأربعة, ۱۳۲, ۷۰۱
کشف المحجة لثمرة المهجة, ۲۲۱, ۳۲۰, ۶۶۱, ۷۰۱
کشکول, ۳, ۴۴, ۴۵, ۴۸, ۴۹, ۵۰, ۵۱, ۵۲, ۵۵, ۵۸, ۵۹, ۶۱, ۶۲, ۶۴, ۶۶, ۶۷, ۶۸, ۶۹, ۷۱, ۷۲, ۷۳, ۷۴, ۷۵, ۷۶, ۸۴, ۸۶, ۹۴, ۱۰۰, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۰۸, ۱۰۹, ۱۱۱, ۱۲۰, ۱۳۶, ۱۵۷, ۱۶۲, ۱۷۵, ۱۷۶, ۲۰۲, ۲۰۳, ۲۰۵, ۲۱۸, ۲۲۱, ۲۴۱, ۲۴۲, ۳۰۵, ۳۰۶, ۳۱۰, ۳۱۱, ۳۲۳, ۳۲۴, ۳۲۶, ۳۲۷, ۳۲۹, ۳۳۰, ۳۳۱, ۳۳۵, ۳۳۶, ۳۳۷, ۳۳۸, ۳۳۹, ۳۴۰, ۳۴۱, ۳۴۲, ۳۴۳, ۳۴۴, ۳۴۶, ۳۴۸, ۳۴۹, ۳۵۰, ۳۵۶, ۳۵۸, ۳۵۹, ۳۶۰, ۳۶۲, ۳۶۳, ۳۶۴, ۳۶۵, ۳۶۶, ۳۶۷, ۳۶۸, ۳۶۹, ۳۷۰, ۳۷۱, ۳۷۲, ۳۷۴, ۳۷۷, ۳۷۸, ۳۸۵, ۳۸۶, ۳۹۳, ۴۱۲, ۴۱۳, ۴۲۱, ۴۴۴, ۴۴۷, ۴۹۱, ۵۴۰, ۵۴۱, ۵۷۳, ۵۷۶, ۵۹۷, ۶۱۵, ۶۱۶, ۶۱۷, ۶۱۸, ۶۱۹, ۶۲۴, ۶۲۵, ۶۲۶, ۶۲۷, ۶۲۸, ۶۳۱, ۶۳۴, ۶۹۰, ۷۰۱, ۷۰۴, ۷۲۹
کشکول، مجلس, ۵۰, ۵۲, ۵۸, ۶۱, ۸۶, ۹۴, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۱۱, ۱۲۰, ۱۵۷, ۲۲۱, ۲۴۱, ۳۰۵, ۳۱۰, ۳۱۱, ۳۲۶, ۳۲۷, ۳۲۹, ۳۳۰, ۳۳۱, ۳۳۵, ۳۳۶, ۳۳۷, ۳۳۸, ۳۳۹, ۳۴۰, ۳۴۱, ۳۴۲, ۳۴۳, ۳۴۴, ۳۴۹, ۳۵۰, ۳۵۸, ۳۵۹, ۳۶۰, ۳۶۲, ۳۶۳, ۳۶۴, ۳۶۵, ۳۶۶, ۳۶۷, ۳۶۸, ۳۶۹, ۳۷۰, ۳۷۱, ۳۷۴, ۳۷۷, ۳۷۸, ۳۹۳, ۵۹۷, ۶۱۵, ۶۱۶, ۶۱۷, ۶۱۸, ۶۱۹, ۶۲۵, ۶۲۶, ۶۲۷, ۶۲۸, ۶۳۱, ۶۳۴, ۶۹۰, ۷۰۴, ۷۲۹
کفايه, ۸, ۲۴
کلام حق, ۴۰۹
کليات الرجال, ۴۴۰
کمال الدين, ۴۷۷
کيهان فرهنگي, ۵۲۶, ۵۴۷, ۵۴۸, ۵۵۰, ۶۷۴, ۷۰۱
کيهان، روزنامه, ۱۱, ۱۵۴, ۵۱۵, ۵۲۰, ۵۲۶, ۵۴۷, ۵۴۸, ۵۵۰, ۶۷۴, ۷۰۱

گ

گاه‌شمار زندگي و فهرست آثار علامه شيخ آقابزرگ تهراني, ۲۸, ۴۹۸, ۷۰۲
گذري بر الذريعة, ۴۶۶, ۷۰۲
گذري بر زندگاني علامه تهراني, ۳۱, ۵۱۷, ۷۰۲
گزارشي از کتاب الذريعة, ۴۳۰, ۴۳۶, ۴۵۸, ۷۰۳

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

گزیده نامه‌هاي آیت‌اللّه شیخ آقابزرگ تهراني به آیت‌اللّه مرعشي, ۳۱, ۵۱۸, ۷۰۳
گزیدهٔ مقالات پژوهشي در شناخت آراء آیت‌اللّه میرزامحمدحسین غروي نایيني به زبان‌هاي پارسي، عربي و انگلیسي, ۳۵۲, ۵۰۵, ۶۰۹, ۶۷۵, ۷۰۶
گزینهٔ مقاله‌ها, ۴۵۹, ۶۹۹
گلبرگ معرفت, ۵۰۳, ۵۹۸
گنجینهٔ دانشمندان, ۳۳, ۵۳۱, ۷۰۳

ل

لامع المقالات في فهرس جامع السعادات, ۱۷, ۷۶, ۱۹۱, ۱۹۳, ۳۱۱, ۳۱۲, ۷۰۴
لسان المیزان, ۴۷۶, ۷۰۴
لغزش‌هایي در الذریعة, ۴۶۶, ۷۰۴
لؤلؤة, ۲۶
لیلي و مجنون, ۲۷۵
لیلی و مجنون, ۲۶۳, ۶۴۶

م

ماضي القطیف و حاضرها, ۱۹, ۳۲۸, ۶۳۰
ماضي النجف و حاضرها, ۳۶۲, ۳۶۳, ۳۶۴, ۳۷۰, ۵۹۷
مَآثِرُ الْکُبَراء في تاریخِ, ۷۰۵
مَآثِرُ الْکُبَراء في تاریخ سامراءِ, ۱۴۶
مبادئ العربیة, ۵
مبدأ الآمال, ۴۴۰
مجالس المؤمنین, ۴۷۶, ۷۰۵
مجاهدات, ۲۶۳, ۲۷۶, ۶۴۵
مجاهدات عرب في وقعة جمل و أحوالها, ۲۶۳, ۶۴۵
مجلة الرضوان, ۲۱۲, ۳۵۱, ۳۵۲, ۷۱۰
مجلة العدل, ۴۶۸, ۵۲۷, ۵۲۸, ۵۲۹, ۶۰۰, ۷۱۸, ۷۲۶
مجلة العرفان, ۵۲۵
مجلة المعارف, ۳۳, ۱۲۹, ۲۳۵, ۲۶۱, ۳۵۱, ۳۵۸, ۳۶۰, ۳۶۳, ۳۶۴, ۳۶۵, ۳۶۶, ۳۷۱, ۳۷۷, ۴۸۷, ۵۳۱, ۵۹۶, ۵۹۷, ۶۴۶
مجلة درة النجف, ۱۹۵, ۱۹۶, ۱۹۷, ۳۰۲, ۶۱۲
مجله تحقیقات کتابداري و اطلاع رساني دانشگاهي, ۴۵۶
مجله درس‌هایي از مکتب اسلام, ۵۱۶
مجلهٔ ارمغان, ۴۶۵, ۶۹۸
مجلهٔ اعتدال, ۳۱۹
مجلهٔ البیان, ۴۷۱, ۷۲۲
مجلهٔ التوحید, ۵۲۲, ۶۰۵, ۷۰۶
مجلهٔ آفاق النجفیة, ۳۳۹, ۳۵۲, ۵۰۴, ۵۰۵, ۵۲۰, ۶۲۹, ۶۷۵
مجلهٔ آفاق نجفیة, ۵۳۴, ۵۹۹
مجلهٔ آفاق نجفیه, ۵۱۴, ۶۵۸, ۶۷۱, ۶۷۲, ۷۰۶, ۷۲۷
مجلهٔ آینده, ۴۵۶, ۶۵۶
مجلهٔ آینه پژوهش, ۲۹۱, ۳۰۵, ۴۵۷, ۴۶۳, ۵۲۹, ۶۰۶, ۶۹۰
مجلهٔ آیینهٔ پژوهش, ۴۶۱, ۴۶۳, ۴۶۷, ۴۶۸, ۴۷۱, ۴۸۹, ۵۰۸, ۶۷۰, ۶۸۸, ۷۰۶, ۷۲۳, ۷۲۶
مجلهٔ آیینهٔ میراث, ۴۶۱, ۵۰۶, ۶۰۱, ۶۱۱, ۷۰۶
مجلهٔ بهار, ۲, ۱۲۵, ۴۶۱, ۴۶۹, ۶۰۸, ۶۱۱, ۶۳۵, ۷۲۵
مجلهٔ پاسدار اسلام, ۵۰۳, ۵۹۸
مجلهٔ پژوهش‌هاي نهج البلاغه, ۷۲۵
مجلهٔ پیام بهارستان, ۵۱۰, ۵۱۵, ۵۲۲, ۶۰۸, ۶۶۵, ۶۷۶, ۷۰۶

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کتابان

مجلهٔ تبیان اندیشه, ۳۵۲, ۵۰۵, ۶۰۹, ۶۷۵, ۷۰۶
مجلهٔ حوزه, ۴۶۷, ۴۷۱, ۵۱۱, ۶۶۹, ۷۰۷, ۷۲۰
مجلهٔ دانش, ۵۲۱, ۶۰۳, ۷۰۷
مجلهٔ راهنماي کتاب, ۵۱۱, ۵۲۹, ۶۴۲, ۷۰۷
مجلهٔ زبان و علوم قرآن, ۴۶۹
مجلهٔ سخن, ۴۶۶, ۵۲۳, ۶۴۳, ۷۰۷
مجلهٔ علوم الحديث, ۳۷۳
مجلهٔ کتاب ماه دین, ۴۶۷, ۶۶۳, ۷۰۷, ۷۲۲
مجلهٔ کرانه, ۵۰۹, ۵۱۹, ۶۰۳, ۷۰۷, ۷۲۰
مجلهٔ کیهان هوايي, ۷۰۷, ۷۲۴
مجلهٔ مسجد, ۵۰۸, ۶۶۳, ۷۰۷
مجلهٔ مشکوه, ۴۶۵, ۴۷۰, ۵۱۷, ۵۵۰, ۶۹۵, ۷۰۲, ۷۱۳
مجلهٔ میراث جاویدان, ۴۹۹, ۵۱۸, ۶۰۲, ۷۰۷, ۷۱۹
مجلهٔ میراث حدیث شیعه, ۲, ۳۰, ۲۹۴, ۲۹۷, ۲۹۹, ۵۰۲, ۵۱۶, ۵۲۱, ۵۲۵, ۵۵۶, ۵۹۶, ۵۹۷, ۶۶۴, ۶۷۸, ۷۰۸
مجلهٔ میراث شهاب, ۳۴۵, ۴۶۲, ۶۱۱, ۶۳۰, ۶۷۰
مجلهٔ میراث ماندگار, ۵۰۱, ۵۵۶, ۷۲۰
مجلهٔ میقات الحج, ۵۲۳, ۷۰۸
مجلهٔ نسخه‌پژوهي, ۳۱۶, ۴۶۲, ۴۶۴, ۵۰۳, ۵۱۷, ۶۱۳, ۶۳۵, ۶۹۱, ۶۹۵, ۶۹۶, ۷۰۸
مجلهٔ نگین, ۵۱۲, ۶۷۳, ۷۰۸
مجلهٔ نور علم, ۴۷۱, ۵۲۰, ۷۰۸, ۷۲۱
مجلهٔ وحید, ۵۱۲, ۶۷۴, ۷۰۸
مجلهٔ یادگار, ۴۵۶, ۶۵۶
مجمع الخيرات المدخر ليوم الحسرات, ۲۰, ۲۲۳, ۳۳۷, ۶۳۱
مجمع الرجال، قهپايي, ۱۹, ۲۴۱, ۳۳۱, ۶۳۱
مجموعة كبيرة من القصاصات, ۱۸, ۳۱۶, ۷۰۸

نمایهٔ کتاب و مقاله

مجموعهٔ خطي آقابزرگ, ۳۳۵
مجموعهٔ گفتارها به مناسبت یکصدمین سال آغاز نگارش الذريعة, ۲۹۴, ۲۹۷, ۳۱۶, ۳۱۷, ۳۱۸, ۳۴۵, ۳۴۸, ۳۵۳, ۴۵۸, ۴۵۹, ۴۶۰, ۴۶۱, ۴۶۲, ۴۶۳, ۴۶۴, ۴۶۵, ۴۶۶, ۴۶۷, ۴۶۸, ۴۶۹, ۴۷۰, ۴۷۱, ۴۸۷, ۴۸۹, ۴۹۱, ۴۹۲, ۴۹۳, ۴۹۴, ۴۹۵, ۴۹۷, ۴۹۸, ۴۹۹, ۵۰۰, ۵۰۱, ۵۰۲, ۵۰۳, ۵۰۴, ۵۰۵, ۵۰۶, ۵۰۷, ۵۰۸, ۵۰۹, ۵۱۰, ۵۱۱, ۵۱۲, ۵۱۳, ۵۱۴, ۵۱۵, ۵۱۶, ۵۱۷, ۵۱۹, ۵۱۸, ۵۲۰, ۵۲۱, ۵۲۲, ۵۲۳, ۵۲۴, ۵۲۵, ۵۲۶, ۵۲۷, ۵۲۸, ۵۲۹, ۵۳۰, ۵۳۳, ۵۵۵, ۵۵۶, ۵۹۷, ۵۹۸, ۶۰۰, ۶۰۱, ۶۰۲, ۶۰۳, ۶۰۴, ۶۰۵, ۶۰۶, ۶۰۷, ۶۰۸, ۶۱۰, ۶۱۱, ۶۱۲, ۶۱۳, ۶۳۰, ۶۳۵, ۶۴۲, ۶۴۳, ۶۴۴, ۶۵۷, ۶۵۸, ۶۶۰, ۶۶۳, ۶۶۴, ۶۶۵, ۶۶۶, ۶۶۸, ۶۶۹, ۶۷۰, ۶۷۱, ۶۷۲, ۶۷۳, ۶۷۴, ۶۷۵, ۶۷۶, ۶۷۷, ۶۸۸, ۶۹۰, ۶۹۲, ۶۹۳, ۶۹۵, ۶۹۶, ۶۹۷, ۶۹۸, ۶۹۹, ۷۰۲, ۷۰۳, ۷۰۵, ۷۰۹, ۷۱۰, ۷۱۳, ۷۱۶, ۷۱۷, ۷۱۸, ۷۱۹, ۷۲۱, ۷۲۲, ۷۲۳, ۷۲۴, ۷۲۵, ۷۲۶, ۷۲۷, ۷۲۹
مجموعهٔ مقالات یادمان شیخ آقابزرگ تهراني, ۵۳۳, ۶۳۸
محاسن الإجازات, ۱۹, ۲۳۰, ۳۳۲, ۶۳۲, ۷۰۹
محرّک احساسات, ۲۱, ۲۲۲, ۳۴۶, ۶۳۲
محصول مطلع البدور في تلخيص ما فيه من المنثور, ۱۷, ۳۰۶, ۷۰۹
محقق طباطبايي و کتاب گرانسنگ نهج‌البلاغه عبرالقرون, ۷۲۵
محمدمحسن الطهراني, ۲۷, ۳۵۰, ۴۹۱, ۷۰۹
مخطوطات کربلاء, ۲۰, ۲۴۶, ۳۳۳, ۶۳۲
مدائن الفضائل و المعاجز, ۲۱, ۲۲۵, ۳۴۷, ۶۳۳
مدخل الذريعة, ۴۵۸, ۵۵۵
مدخل الذريعة، دايره‌المعارف ايرانيکا, ۴۵۸
مدخل آقابزرگ, ۲۷, ۴۹۴, ۴۹۵, ۶۶۸, ۷۰۹
مراجعات حول کتابنا الذريعة (۱), ۲۲, ۲۱۲, ۳۵۱, ۷۱۰
مراجعات حول کتابنا الذريعة (۲), ۲۱۲

مرتقي عقد اللآل في مسند مصفي المقال, ۱۷, ۳۰۷, ۳۵۶, ۷۱۰
مسبل العبرات, ۲۶۴, ۲۷۶, ۶۵۴
مسبل العبرات في رثاء السادات, ۲۶۴, ۶۵۴
مستدركات الذريعة, ۲۵۲, ۲۶۷, ۶۵۱
مستدرك الذريعة, ۲۶, ۲۵۳, ۴۵۲, ۷۱۱
مستدرك الوسائل و مستنبط المسائل, ۳۲۰, ۶۷۲
مُستَدرَكُ الوَسائل و مُستَنبَطُ المَسائل, ۳۵۸, ۷۱۱
مسند الإمام علي (ع), ۱۹, ۲۴۹, ۳۲۵, ۶۳۳
مسند الإمام علي (ع)،, ۲۴۹, ۳۲۵
مسند الأمين, ۱۷, ۳۰۷, ۳۵۶, ۳۵۷, ۴۰۵, ۷۱۰, ۷۱۲
مصباح الجنان لإيضاح أسرار القرآن, ۳۴۶
مصفّي المقال في مصنّفي علم‌الرجال, ۱۶, ۷۵, ۱۹۱, ۱۹۸, ۲۱۲, ۲۱۹, ۲۳۲, ۲۹۳, ۲۹۴, ۳۱۴, ۳۶۲, ۳۸۶, ۶۱۱, ۶۵۹, ۷۱۲, ۷۲۲
مصنفات شيعه, ۲۶, ۴۵۵, ۴۷۰, ۷۱۳
مطلع البدور و مجمع البحور, ۳۰۶
مطول, ۸, ۱۲, ۳۱, ۵۵, ۵۷, ۸۰, ۸۱, ۸۳, ۸۵, ۸۶, ۱۰۵, ۱۸۸, ۷۱۴
مطول في شرح تلخيص المفتاح, ۷۱۴
مع موسوعات رجال الشيعة, ۲۶, ۴۵۲, ۴۹۰, ۷۱۴, ۷۲۴
مع موسوعات رجال الشيعة الامامية, ۲۶, ۴۵۲, ۷۱۴
معارف الرجال, ۳۳, ۳۵۸, ۳۶۰, ۳۶۳, ۳۶۴, ۳۶۵, ۳۶۶, ۳۷۱, ۳۷۷, ۵۳۱, ۵۹۷
مَعارِفُ الرِّجال في تَراجِمِ العلماءِ و الأُدَباء, ۷۱۴
معالم الدين, ۸, ۸۰, ۸۲, ۸۳, ۱۸۸, ۲۷۵, ۶۹۵, ۷۱۴
مَعالِمُ الدّين وَ مَلاذُ الْمُجْتَهِدين، معالم الاصول (نگارش ۹۹۴؛ یا ۱۰۰۱ق)،, ۷۱۴
معالم العلماء في فهرست كتب الشيعة و أسماء المصنفين منهم قديماً و حديثاً, ۷۱۴
معالم القربة, ۲۷۵
معجم أعلام الشيعة, ۴۸۹, ۷۱۵
معجم البلدان, ۱۵, ۷۱۵
معجم المطبوعات, ۲۷, ۷۱۵
معجم المؤلفين, ۳۳, ۳۶۲, ۳۶۶, ۳۶۸, ۳۷۸, ۵۳۱, ۷۱۲
معجم المؤلفي الشيعة, ۲۶, ۴۵۱, ۷۱۵
معجم مؤلفي الشيعة و پيوند آن با الذريعة, ۴۷۰, ۷۱۶
معرفي الذريعة الي تصانيف الشيعه, ۴۷۱, ۷۱۶
معيار التمييز, ۴۴۰
مغني اللبيب عن كتب الأعاريب (نگارش ۷۴۹ق)،, ۵۷, ۷۹, ۷۱۶
مفتاح الفلاح في عَمَلِ الْيوْم و اللّيلَة مِنَ الْواجباتِ وَ الْمُسْتَحَبّات, ۳, ۳۱, ۵۲, ۷۱۶, ۷۱۷
مفتاح الكتب الأربعة, ۲۰, ۲۴۸, ۳۳۸, ۶۳۳
مقاله‌نامهٔ کتاب‌شناسي بزرگ شيعه، علامه شيخ آقابزرگ, ۲۸, ۴۹۸, ۷۱۷
مقاليد الأبواب, ۲۶۵, ۲۷۸, ۶۴۷
مقدمهٔ الذريعة, ۳۳, ۵۳۰, ۷۱۷
مقدمهٔ تفسير التبيان, ۲۲۹, ۲۹۷, ۵۵۷
مقياس الهداية, ۴۴۰
مكارم الآثار, ۳۵۸, ۳۵۹, ۳۶۲, ۳۶۶, ۷۱۷
مكاسب شيخ انصاري, ۹, ۲۳, ۲۴, ۵۷, ۸۲, ۹۱, ۹۳, ۹۶, ۱۸۸, ۲۳۸, ۳۲۳, ۶۲۱, ۶۳۹
مكتبة العلامة الحلي, ۴۵۳, ۷۱۸
مكتبه صاحب الذريعة, ۳۳, ۵۲۸, ۷۱۸
من لايحضره الفقيه, ۳۶۱
منتخب التواريخ, ۳۵۱, ۴۲۴, ۶۳۳
منتخب هدية, ۲۷۸

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

منتخب هدية الملوك, ۲۶۵, ۶۴۷
منطق مظفر, ۵۷
منظومة شعرية عقائدية, ۶, ۱۶, ۱۰۰, ۳۰۳, ۷۱۸
منظومة في العقايد, ۱۰۰, ۳۰۳, ۷۱۸
منظومهٔ سبزواري, ۱۲, ۱۸۹, ۶۶۹
مواقع النجوم, ۲۹۶
موجز المقال, ۴۴۰
موقوفات ایرانیان در عراق، نجف اشرف, ۳۱, ۵۱۸, ۷۱۹
مهذب الذريعة, ۲۶, ۴۵۳, ۴۶۷, ۴۷۱, ۷۱۹, ۷۲۰
مهذب الذريعة إلي تصانيف الشيعة, ۴۶۷, ۷۱۹
مؤلفات لميرها الطهراني, ۴۵۷, ۷۲۰
ميوه شيرين, ۲۶۵, ۶۴۵
ميوهٔ شيرين, ۲۷۸

ن

نابغه فقه و حديث, ۲۷, ۴۹۴, ۷۲۰
نامه‌هاي آقابزرگ, ۵۴۹, ۵۵۰
نامه‌هاي منتشر نشده از آيت‌اللّه سيد شهاب‌الدين مرعشي, ۳۱, ۵۱۹, ۷۲۰
نجاة العباد, ۱۰, ۹۰, ۶۶۵, ۷۲۱
نجاة العباد في يوم المعاد, ۷۲۱
نجوم امت، آيت‌اللّه شيخ آقابزرگ تهراني عليه رضوان الباري, ۳۱, ۵۱۹, ۷۲۱
نزهة البصر في فهرس نسمة السحر, ۱۸, ۷۶, ۳۱۴, ۳۱۵, ۷۲۱
نسخه‌هاي خطي كتابخانهٔ شيخ آقابزرگ, ۵۲۹, ۷۲۶
نسك الصائم, ۲۰, ۲۳۲, ۳۴۱, ۶۳۴
نسمة السحر بذكر من تشيع و شعر, ۳۰۴
نسمة السحر في من تشيع و شعر (نگارش ۱۳ رجب ۱۱۱۱), ۳۱۴, ۷۲۱
نشر دانش, ۴۶۴, ۴۷۰, ۶۹۵, ۷۱۶
نشريه معارف جعفري, ۵۲۷, ۶۹۹, ۷۲۲
نصاب, ۳
نظرات في الذريعة, ۴۷۱, ۷۲۲
نفحات الأزهار, ۳۶۹
نقباء البشر في القرن الرابع‌عشر, ۵۴, ۵۷, ۵۸, ۷۰, ۷۸, ۸۰, ۸۱, ۸۳, ۸۵, ۸۶, ۸۷, ۸۸, ۸۹, ۹۰, ۹۱, ۹۲, ۹۳, ۹۶, ۹۷, ۱۰۳, ۱۰۵, ۱۲۹, ۱۳۰, ۲۵۱, ۲۸۰, ۲۸۴, ۲۸۵, ۲۸۸, ۲۸۹, ۲۹۰, ۳۱۷, ۳۲۷, ۳۵۸, ۳۵۹, ۳۶۰, ۳۶۲, ۳۶۳, ۳۶۴, ۳۶۵, ۳۶۶, ۳۶۷, ۳۶۸, ۳۶۹, ۳۷۰, ۳۷۱, ۳۷۴, ۳۷۵, ۳۷۶, ۳۷۷, ۳۸۱, ۳۸۳, ۳۸۶, ۳۸۸, ۳۹۰, ۳۹۴, ۳۹۵, ۳۹۶, ۳۹۸, ۳۹۹, ۴۰۱, ۴۰۲, ۴۰۴, ۴۰۵, ۴۰۷, ۴۰۸, ۴۱۱, ۴۲۰, ۴۷۴, ۴۷۵, ۴۷۹, ۴۸۳, ۴۸۴, ۴۸۵, ۴۸۶, ۵۲۸, ۵۳۵, ۵۳۷, ۵۴۰, ۵۴۶, ۵۴۹, ۵۹۷, ۶۰۵, ۶۰۸, ۶۱۱, ۶۳۹, ۶۴۰, ۶۵۹, ۶۶۵, ۶۶۷, ۶۶۸, ۶۸۴, ۶۸۵, ۶۸۶, ۶۸۷, ۶۸۸, ۶۸۹, ۷۰۶, ۷۱۰, ۷۲۲, ۷۲۵, ۷۲۶
نقد الذريعة با الذريعة, ۴۶۷, ۷۲۲
نقد امل الآمل از منظر الذريعة, ۴۶۷
نقد أمل الآمل از منظر الذريعة, ۷۲۳
نقد شصت كتاب دربارهٔ اسامي و نسخه‌هاي خطي آثار شيخ مفيد, ۴۶۸, ۷۲۳
نقد و بررسي طبقات أعلام الشيعه, ۴۹۰, ۷۲۴
نقود و الردود, ۴۲۸, ۷۱۳, ۷۲۴
نگاهي به زندگي‌نامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني، عالم رباني و مؤلف پرتلاش, ۳۱, ۵۲۰, ۷۲۴
نمايشگاه نامهٔ پاک از هر آلودگي و اَک, ۲۱۰, ۲۹۹, ۷۲۳

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نوابغ الرواة في رابعة المآت, ٢٨٠, ٢٨٥, ٣١٠, ٣١٥, ٤٧٣, ٥٣١, ٦٧٨, ٧١٧, ٧٢٢, ٧٢٤
نوابغ الرواة في رابعة المآت, ٢٨٥
نوابغ الرواة في رابعة المئات, ٢٨٠, ٤٧٩, ٥٣١, ٦٧٨, ٦٨٨, ٧١٧, ٧٢٤
نهاية الدراية, ٤٤٠
نهج البلاغة عبر القرون, ٤٥٣
نَهجُ البَلاغه عَبْرَ القُرون, ٧٢٥
نهج البلاغهٔ منظوم, ٢١, ٣٤٩, ٦٣٤
نهج السعادة في مستدرك نهج البلاغة, ١٩, ٣٢٩, ٦٣٤
نهضت امام خميني, ٥٥٠, ٧٢٥
نهضت‌هاي معاصر اسلامي اصلاحي, ١٨, ٣٣, ٣١٧, ٥٢٨, ٧٢٥
نية الوكيل في العقد, ٢٦٦, ٢٧٨, ٦٥٠

و

واثق, ٢٦٦, ٦٤٨
واقعة الطف الخالدة, ١٧, ٢٢٩, ٣٠٨, ٧٢٦
واقعة الطف الخالدة (نگارش ١٣٧٥ق)، ٧٢٦
وسيلة النجاة, ٩٣, ٧٢٦
وصول الاخيار, ٤٤٠
وفات شيخ اقابزرك الطهراني, ٧٢٦
وفات شيخ اقابزرگ طهراني, ٣٣, ٥٢٩
وفيات أعلام الشيعة بعد الألف من هجرة صاحب الشريعة, ١٧, ٧٥, ٣٠٩, ٣١٢, ٤٧٣, ٧٢٧
وفيات الأعلام بعد غيبة امام الأنام, ١٧, ٣٠٩, ٣١٢, ٧٢٧

ه

هداية المحدثين, ٤٤٠
هدية الرازي إلي المجدد الشيرازي (١٢٣٠ - ١٣١٢ق / ١١٩٤ - ١٢٧٣خ)، ١٦, ٧٥, ٢٠٠, ٢٤٠, ٢٤٧, ٢٩٢, ٢٩٣, ٣٦٢, ٧٢٧
هدية العارفين أسماء المؤلفين و آثار الموصنّفين, ٢٩٨, ٧١١

ي

يا ايها الحامل التسعين, ٣١, ٥٢٠, ٧٢٧
يادداشت‌هاي احمد منزوي بر الذريعة, ٤٥٧, ٧٢٨
يادداشت‌هاي سيد محمد جزايري بر طبقات أعلام الشيعة, ٤٨٨, ٧٢٨
يادداشت‌هاي شيخ آقابزرگ تهراني بر نسخه‌هاي خطي, ٤٥٧, ٧٢٨
يادداشت‌هاي محقق طباطبايي بر الذريعة, ٤٥٧, ٧٢٨
يادمان شيخ آقابزرگ تهراني محمدمحسن بن علي (١٢٩٣ - ١٣٨٩ق)، ٥٣٣
يادنامهٔ شيخ آقا بزرگ تهراني، طالعي, ٤٣٠, ٤٣٦
يادنامهٔ شيخ آقابزرگ تهراني (١٢٥٥ - ١٣٤٨خ), ٢٩٤, ٣١٧, ٣١٨, ٤٥٨, ٤٥٩, ٤٦٠, ٤٦١, ٤٦٢, ٤٦٣, ٤٦٤, ٤٦٥, ٤٦٦, ٤٦٧, ٤٦٨, ٤٦٩, ٤٧٠, ٤٧١, ٤٨٧, ٤٨٩, ٤٩١, ٤٩٢, ٤٩٣, ٤٩٤, ٤٩٥, ٤٩٧, ٤٩٨, ٤٩٩, ٥٠٠, ٥٠١, ٥٠٢, ٥٠٣, ٥٠٤, ٥٠٥, ٥٠٦, ٥٠٧, ٥٠٨, ٥٠٩, ٥١٠, ٥١١, ٥١٢, ٥١٣, ٥١٤, ٥١٥, ٥١٦, ٥١٧, ٥١٨, ٥١٩, ٥٢٠, ٥٢١, ٥٢٢, ٥٢٤, ٥٢٣, ٥٢٥, ٥٢٦, ٥٢٧, ٥٢٨, ٥٢٩, ٥٣٠, ٥٣٣, ٥٥٥, ٥٥٦, ٥٩٦, ٥٩٧, ٥٩٨, ٦٠٠, ٦٠١, ٦٠٢, ٦٠٣, ٦٠٤, ٦٠٥, ٦٠٦, ٦٠٧, ٦٠٨, ٦٠٩, ٦١٠, ٦١١, ٦١٢, ٦١٣, ٦٣٥, ٦٤٢, ٦٤٣, ٦٥٧, ٦٥٨, ٦٦٠, ٦٦٣, ٦٦٤, ٦٦٥, ٦٦٦, ٦٦٨, ٦٦٩, ٦٧٠, ٦٧١, ٦٧٢, ٦٧٣, ٦٧٤, ٦٧٥, ٦٧٦, ٦٧٧, ٦٨٨, ٦٩٠, ٦٩١, ٦٩٢, ٦٩٥,

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه کتابان

٦٩٦, ٦٩٧, ٦٩٨, ٦٩٩, ٧٠٢, ٧٠٣, ٧٠٤, ٧٠٩, ٧١٠, ٧١٣, ٧١٦,
٧١٧, ٧١٨, ٧١٩, ٧٢١, ٧٢٢, ٧٢٣, ٧٢٤, ٧٢٥, ٧٢٦, ٧٢٧, ٧٢٩
ياقوت يواقيت السير الملقوط من أزهار رياض الفكر, ١٧, ٧٦, ٣١٠, ٧٢٩

نمایهٔ کتاب و مقاله

يوسفية, ٢٥٩, ٤٥٤, ٦٥٥, ٦٩٤
يهودي سرگردان, ٢٦٦, ٢٧٩

نمایه واژگان ویژه

ا

اجازه و وجاده, ۳۵۵
اجازه‌نامهٔ دو سویه, ۲۳, ۳۵۵, ۳۷۰
اجازهٔ حدیث, ۲۵, ۹۵, ۱۰۸, ۳۵۸, ۳۶۰, ۳۶۶, ۳۶۷, ۳۶۸, ۳۸۴, ۳۸۶
اجازهٔ حدیثي, ۳۶۸
اجازهٔ روایت, ۲, ۲۵, ۲۶, ۳۵, ۸۹, ۹۲, ۹۵, ۹۸, ۱۰۸, ۱۹۲, ۱۹۳, ۱۹۴,
۱۹۷, ۱۹۸, ۱۹۹, ۲۰۰, ۲۰۲, ۲۰۳, ۲۰۴, ۲۰۵, ۲۰۶, ۲۰۷, ۲۰۸,
۲۰۹, ۲۱۰, ۲۱۱, ۲۱۲, ۲۱۳, ۲۱۴, ۲۱۵, ۲۱۶, ۲۱۷, ۲۱۸, ۲۱۹,
۲۲۰, ۲۲۱, ۲۲۲, ۲۲۳, ۲۲۴, ۲۲۵, ۲۲۶, ۲۲۷, ۲۲۸, ۲۲۹, ۲۳۰,
۲۳۱, ۲۳۳, ۲۳۴, ۲۳۵, ۲۳۶, ۲۳۷, ۲۳۸, ۲۳۹, ۲۴۰, ۲۴۲, ۲۴۳,
۲۴۴, ۲۴۵, ۲۴۶, ۲۴۷, ۲۴۹, ۲۵۴, ۲۶۱, ۲۶۷, ۲۹۴, ۲۹۶, ۳۵۳,
۳۵۴, ۳۵۵, ۳۵۶, ۳۵۷, ۳۵۹, ۳۶۱, ۳۶۳, ۳۶۵, ۳۶۶, ۳۷۰, ۳۷۱,
۳۷۲, ۳۷۳, ۳۷۴, ۳۷۵, ۳۷۶, ۳۷۸, ۳۷۹, ۳۸۰, ۳۸۱, ۳۸۲, ۳۸۳,
۳۸۴, ۳۸۵, ۳۸۶, ۳۸۷, ۳۸۸, ۳۹۰, ۳۹۱, ۳۹۲, ۳۹۳, ۳۹۴, ۳۹۶,
۳۹۷, ۳۹۸, ۳۹۹, ۴۰۰, ۴۰۱, ۴۰۲, ۴۰۳, ۴۰۴, ۴۰۵, ۴۰۶, ۴۰۷,
۴۰۸, ۴۰۹, ۴۱۰, ۴۱۱, ۴۱۲, ۴۱۳, ۴۱۴, ۴۱۵, ۴۱۶, ۴۱۷, ۴۱۸,
۴۱۹, ۴۲۰, ۴۲۱, ۴۲۲, ۴۲۳, ۴۲۴, ۴۲۵, ۴۳۰, ۴۳۵, ۵۵۸, ۵۵۹,
۵۶۰, ۵۶۱, ۵۶۲, ۵۶۳, ۵۶۴, ۵۶۵, ۵۶۶, ۵۶۷, ۵۶۸, ۵۶۹, ۵۷۰,
۵۷۱, ۵۷۲, ۵۷۳, ۵۷۴, ۵۷۵, ۵۷۶, ۵۷۷, ۵۷۸, ۵۷۹, ۵۸۰, ۵۸۱,
۵۸۲, ۵۸۳, ۵۸۴, ۵۸۵, ۵۸۶, ۵۸۷, ۵۸۸, ۵۸۹, ۵۹۰, ۵۹۱, ۵۹۲,
۵۹۳, ۵۹۴, ۶۵۷, ۶۶۰, ۷۱۲
اجازهٔ مُدَبَّجَة, ۳۷۱, ۵۶۸
اجازهٔ مُدَبّجه, ۲۳, ۲۶, ۳۵, ۳۶, ۴۸, ۱۹۹, ۲۰۰, ۲۰۲, ۲۰۳, ۲۰۴, ۲۰۵,
۲۰۶, ۲۰۷, ۲۰۸, ۲۰۹, ۲۱۰, ۲۱۱, ۲۱۹, ۳۵۵, ۳۵۷, ۳۷۰, ۳۷۲,
۳۷۳, ۳۷۴, ۳۷۷, ۳۷۸, ۳۷۹, ۳۸۰, ۳۸۱, ۳۸۲, ۳۸۳, ۳۹۴, ۳۹۹,
۴۰۱, ۴۰۶, ۴۰۹, ۴۱۱, ۵۵۸, ۵۶۷, ۵۶۹, ۵۷۰, ۵۷۱, ۵۷۲, ۵۹۴
اجتماعي, ۱۳۷, ۱۳۹, ۱۴۷, ۴۷۵
اجتهاد, ۲۹۵
احقر, ۲۹, ۳۱, ۳۲۹, ۳۳۹, ۳۴۱, ۳۴۷, ۳۴۹, ۳۵۰
اخلاقیات, ۴۵۰
ادبیات, ۵, ۸, ۵۵, ۸۵, ۸۶, ۱۲۵, ۱۵۵, ۱۸۶, ۱۸۸, ۴۲۷, ۴۵۰
اربعین, ۱۶
ارتش, ۵۴۴, ۵۵۲
ازدواج, ۱, ۳, ۷, ۲۰, ۵۸, ۶۱, ۶۳, ۱۳۳, ۱۳۴, ۱۳۷, ۱۳۹, ۱۴۱, ۱۴۲,
۱۴۳, ۱۴۴, ۱۴۵, ۱۴۶, ۱۴۷, ۱۴۸, ۱۴۹, ۱۵۰, ۱۵۱, ۱۵۲, ۱۵۳,
۱۵۴, ۱۵۵, ۱۵۶, ۱۵۷, ۱۵۹, ۱۶۰, ۱۶۱, ۱۶۲, ۱۶۳, ۱۶۵, ۱۶۶,
۱۶۷, ۱۶۸, ۱۶۹, ۱۷۰, ۱۷۱, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۴, ۱۷۵, ۱۷۶, ۱۷۹,
۱۹۳, ۲۰۱, ۵۳۸, ۵۴۰, ۵۴۴
استبدادستیزي, ۵۳۷
استماع, ۱۴, ۳۵۵, ۵۵۱
اصول, ۱۲, ۲۳, ۵۱, ۵۷, ۷۵, ۸۱, ۸۷, ۹۰, ۹۲, ۹۳, ۹۴, ۹۵, ۱۰۰, ۱۰۱,
۱۰۷, ۱۲۵, ۱۸۸, ۳۰۲, ۳۰۳, ۳۰۴, ۳۵۴, ۴۳۷, ۴۵۰, ۵۹۵, ۶۳۸,
۶۹۷
اصول دین, ۱۰۱, ۳۰۴, ۴۳۷, ۴۵۰, ۵۹۵
اضحي, ۳۲, ۳۳۱
اطبا, ۱۷, ۲۱, ۵۳۹
افسران, ۲۴۸, ۵۵۲

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه واژگان ویژه

اقتصادي, ۱۴۷
امام جمعه, ۵۳۴
امر بین الأمرین, ۴۴۶
اهل تسنّن, ۲۲۱, ۲۲۴, ۵۸۵, ۶۵۷
اهل سنت, ۴۷۷
أیام, ۱۴, ۲۵, ۳۴, ۳۷
ایرانیان, ۳۱, ۴۲۹, ۵۱۸, ۵۳۷, ۷۱۹
ایرنا, ۱۵۵

آ

آب‌نبات, ۱۸۳, ۱۸۴
آب‌نبات قیچي, ۱۸۳
آموزگار, ۱, ۳, ۴, ۵, ۶, ۲۲, ۷۵, ۷۶, ۸۰, ۸۵, ۸۶, ۸۸, ۸۹, ۹۴, ۹۵, ۱۰۵,
۱۴۳, ۱۵۳, ۱۵۵, ۱۶۲, ۱۸۷, ۳۵۸, ۳۶۰, ۴۳۳, ۵۳۶, ۵۳۷

ب

برگه, ۳۰, ۴۹, ۵۱, ۶۴, ۹۷, ۱۲۶, ۲۱۰, ۲۱۲, ۲۲۱, ۲۳۲, ۲۳۷, ۲۴۱,
۲۴۲, ۲۵۳, ۲۵۴, ۲۵۵, ۲۵۶, ۲۵۷, ۲۵۸, ۲۵۹, ۲۶۰, ۲۶۱, ۲۶۲,
۲۶۳, ۲۶۴, ۲۶۵, ۲۶۶, ۲۶۷, ۲۶۸, ۲۶۹, ۲۷۰, ۲۷۱, ۲۷۲, ۲۷۳,
۲۷۴, ۲۷۵, ۲۷۶, ۲۷۷, ۲۷۸, ۲۷۹, ۲۸۰, ۲۸۵, ۲۸۶, ۲۸۷, ۲۸۸,
۲۸۹, ۲۹۰, ۲۹۱, ۲۹۲, ۲۹۳, ۲۹۴, ۲۹۷, ۲۹۵, ۲۹۸, ۲۹۹, ۳۱۰,
۳۱۵, ۳۱۶, ۳۱۷, ۳۱۸, ۳۱۹, ۳۲۲, ۳۲۴, ۳۲۵, ۳۲۶, ۳۲۷, ۳۲۸,
۳۲۹, ۳۳۰, ۳۳۱, ۳۳۲, ۳۳۵, ۳۳۶, ۳۳۷, ۳۳۸, ۳۳۹, ۳۴۵, ۳۴۶,
۳۴۷, ۳۴۸, ۳۴۹, ۳۵۱, ۳۵۲, ۳۵۸, ۳۵۹, ۳۶۰, ۳۶۲, ۳۶۳, ۳۶۴,
۳۶۸, ۳۷۰, ۳۷۱, ۳۷۷, ۴۲۸, ۴۳۰, ۴۳۶, ۴۳۷, ۴۳۸, ۴۳۹, ۴۴۰,

نمایهٔ کتاب و مقاله

۴۴۱, ۴۴۲, ۴۴۳, ۴۴۴, ۴۴۵, ۴۴۶, ۴۴۷, ۴۴۸, ۴۴۹, ۴۵۰, ۴۵۱,
۴۵۲, ۴۵۴, ۴۵۵, ۴۵۶, ۴۵۸, ۴۵۹, ۴۶۰, ۴۶۱, ۴۶۲, ۴۶۳, ۴۶۴,
۴۶۵, ۴۶۶, ۴۶۷, ۴۶۸, ۴۶۹, ۴۷۰, ۴۷۱, ۴۷۹, ۴۸۰, ۴۸۱, ۴۸۲,
۴۸۳, ۴۸۴, ۴۸۵, ۴۸۶, ۴۸۷, ۴۸۸, ۴۸۹, ۴۹۰, ۴۹۱, ۴۹۲, ۴۹۳,
۴۹۴, ۴۹۵, ۴۹۷, ۴۹۸, ۴۹۹, ۵۰۰, ۵۰۱, ۵۰۲, ۵۰۳, ۵۰۴, ۵۰۵,
۵۰۶, ۵۰۷, ۵۰۸, ۵۰۹, ۵۱۰, ۵۱۱, ۵۱۲, ۵۱۳, ۵۱۴, ۵۱۵, ۵۱۶,
۵۱۷, ۵۱۸, ۵۱۹, ۵۲۰, ۵۲۱, ۵۲۲, ۵۲۳, ۵۲۴, ۵۲۵, ۵۲۶, ۵۲۷,
۵۲۸, ۵۲۹, ۵۳۰, ۵۳۱, ۵۳۲, ۵۴۴, ۵۴۷, ۵۴۸, ۵۵۰, ۵۵۵, ۵۵۶,
۵۹۷, ۵۹۸, ۵۹۹, ۶۰۰, ۶۰۱, ۶۰۲, ۶۰۳, ۶۰۴, ۶۰۵, ۶۰۶, ۶۰۷,
۶۰۸, ۶۰۹, ۶۱۰, ۶۱۱, ۶۱۲, ۶۱۳, ۶۱۴, ۶۱۵, ۶۱۶, ۶۱۸, ۶۱۹,
۶۲۰, ۶۲۲, ۶۲۳, ۶۲۴, ۶۲۵, ۶۲۶, ۶۲۸, ۶۲۹, ۶۳۰, ۶۳۱, ۶۳۲,
۶۳۳, ۶۳۴, ۶۳۵, ۶۳۶, ۶۴۲, ۶۴۳, ۶۴۴, ۶۴۵, ۶۴۶, ۶۴۷, ۶۴۸,
۶۴۹, ۶۵۰, ۶۵۱, ۶۵۲, ۶۵۳, ۶۵۴, ۶۵۵, ۶۵۶, ۶۵۷, ۶۵۸, ۶۵۹,
۶۶۰, ۶۶۳, ۶۶۴, ۶۶۵, ۶۶۶, ۶۶۸, ۶۶۹, ۶۷۰, ۶۷۱, ۶۷۲, ۶۷۳,
۶۷۴, ۶۷۵, ۶۷۶, ۶۷۷, ۶۷۸, ۶۷۹, ۶۸۰, ۶۸۱, ۶۸۲, ۶۸۳, ۶۸۴,
۶۸۵, ۶۸۶, ۶۸۷, ۶۸۸, ۶۹۰, ۶۹۱, ۶۹۲, ۶۹۳, ۶۹۴, ۶۹۵, ۶۹۶,
۶۹۸, ۶۹۹, ۷۰۱, ۷۰۲, ۷۰۳, ۷۰۵, ۷۰۷, ۷۰۹, ۷۱۰, ۷۱۱, ۷۱۲,
۷۱۳, ۷۱۴, ۷۱۶, ۷۱۷, ۷۱۸, ۷۱۹, ۷۲۰, ۷۲۱, ۷۲۲, ۷۲۳, ۷۲۴,
۷۲۵, ۷۲۶, ۷۲۷
بزازي, ۱۴
بقالي, ۳

پ

پارسي‌زبانان, ۴۷۲, ۴۷۵
پالگي, ۶, ۱۵
پرستاري, ۱۷۳, ۵۴۸

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

پزشکي, ۱۶۰, ۱۷۰, ۱۸۴, ۴۴۱, ۴۴۵
پیاده‌رفتن, ۵۷
پیش‌نمازي, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۲

ت

تاریخ شاهنشاهي, ۲۶۷
تازیانه, ۵۴۴
تب, ۱۷, ۵۲, ۱۱۶
تبعید, ۵۴۵
تحریر, ۱۱, ۱۷, ۲۸, ۶۳۹
تشرف, ۲۸, ۴۰, ۴۱, ۷۳, ۱۹۰, ۱۹۱, ۱۹۲, ۱۹۳, ۱۹۴, ۳۶۹
تشیع, ۳۰۴, ۴۷۷, ۴۸۸, ۶۰۸
تعمیرکار, ۱۵۶
توده‌اي‌بازي, ۵۴۹

ج

جامعه‌شناسي, ۱۵۶
جبر قدر, ۴۴۶
جبر و اختیار, ۴۴۶
جبر و التفویض, ۴۴۶
جبر و القدر, ۴۴۶
جشن غدیر, ۷۱, ۱۳۵, ۱۹۴, ۲۰۹, ۲۲۸, ۲۳۹, ۲۴۷, ۳۳۶, ۳۴۲, ۴۱۵,
۴۲۴, ۵۶۶, ۵۹۳, ۶۱۷, ۶۲۸
جشن قربان, ۵۸, ۲۴۳
جشن مبعث, ۳۴۹, ۳۵۰
جشن نوروز, ۳۲
جماعت, ۹, ۱۰, ۱۳, ۱۱۴, ۱۲۹, ۱۷۹, ۲۱۸, ۳۸۴, ۵۹۳
جُنگ, ۲۸, ۳۰۵, ۴۴۴, ۴۴۷, ۴۵۷, ۴۵۸, ۴۸۸, ۴۹۶, ۵۱۰, ۵۳۳, ۵۵۷,
۵۵۸, ۶۳۸, ۶۶۲, ۶۶۵, ۷۲۰, ۷۲۸
جنگ جهاني یکم, ۱۷۹

چ

چاپ افست, ۱۵, ۲۹۸, ۷۱۱
چاپخانه, ۱۲۳, ۲۵۴, ۲۵۵, ۲۵۶, ۲۵۷, ۲۵۸, ۲۶۰, ۲۶۲, ۲۶۳, ۲۶۴,
۲۶۵, ۲۶۶, ۲۶۸, ۲۸۵, ۲۹۵, ۴۲۹, ۴۳۰, ۴۳۴, ۴۷۸, ۴۹۰, ۶۳۶,
۶۴۵, ۶۴۶, ۶۴۷, ۶۴۸, ۶۴۹, ۶۵۰, ۶۵۱, ۶۵۲, ۶۵۳, ۶۵۴, ۶۵۵,
۶۹۶, ۶۹۷, ۷۰۵
چنار, ۱۰۲

ح

حج, ۶, ۷, ۱۰۹, ۱۳۱, ۲۱۷, ۲۱۸, ۲۳۱, ۳۷۶, ۳۸۴
حجّ, ۱۱۰
حج الأکبر, ۳۲
حجره, ۵, ۱۳, ۲۲
حرب العمومي, ۴۳
حرّرته بیدي, ۲۹, ۳۲۳, ۳۳۰, ۳۳۴, ۳۳۵, ۳۳۶
حرم, ۷, ۵۶, ۶۳, ۱۰۵, ۱۷۸, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۹, ۱۹۴, ۲۰۴, ۳۸۵
حصبه, ۱۷
حقیر, ۲, ۳, ۵, ۶, ۷, ۸, ۲۲, ۲۸, ۱۲۱, ۱۳۲, ۱۳۸, ۱۴۰
حنفي, ۱۰۸, ۲۱۷

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

حوزهٔ احادیث, ۳۵۳
حوزهٔ علمیهٔ قم, ۴۳۵, ۶۶۷
حیوانات, ۱۵

خ

خاندان پیامبر (ص), ۴۷۲, ۴۷۶, ۴۷۷
خاندان پیامبر (ص)،, ۴۷۶
خبرگزاري جمهوري اسلامي, ۱۵۵
خوش‌گذراني, ۱۹

د

دادستان تهران, ۵۴۷
داغ‌گذاري, ۵۴۴
دانشکدهٔ دامپزشکي, ۵۴۴
دبستان, ۱۶۹, ۱۷۰, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۵, ۵۴۳
دبیرستان, ۱۶۲, ۱۶۶, ۱۶۸, ۱۶۹, ۱۷۰, ۱۷۲, ۱۷۵, ۵۴۴
دحو الأرض, ۳۸, ۶۴, ۱۵۸, ۲۳۳, ۲۴۵, ۳۲۳, ۴۰۶, ۴۰۸, ۵۶۴
درایه, ۷, ۹۲, ۳۵۵
درس خارج, ۲۳, ۲۴, ۵۷, ۹۵, ۱۰۷
درس عمومي, ۸
درس‌هاي سطحي, ۲۳
دستگاه‌هاي الکتریکي, ۱۵۶
دست‌نماز, ۱۱۴, ۱۸۰
دکان بزّازي, ۴
دکترا, ۱۶۶, ۱۷۵
دلّالي, ۲۰
دلب, ۱۰۲
دُلِب, ۱۰۲
دو سویه, ۳۵, ۴۸, ۱۹۹, ۲۰۰, ۲۰۳, ۲۰۴, ۲۰۷, ۲۰۸, ۲۰۹, ۲۱۰, ۲۱۹, ۳۷۰, ۳۷۲, ۳۷۳, ۳۷۴, ۳۷۷, ۳۷۸, ۳۷۹, ۳۸۰, ۳۸۱, ۳۸۲, ۳۸۳, ۳۹۱, ۳۹۴, ۳۹۸, ۳۹۹, ۴۰۱, ۴۰۳, ۴۰۵, ۴۰۶, ۴۰۷, ۴۰۸, ۴۰۹, ۴۱۱, ۴۱۲, ۴۲۰, ۵۵۸, ۵۶۷, ۵۶۸, ۵۶۹, ۵۷۰, ۵۷۱
دوسویه, ۲۰۰, ۲۰۲, ۲۰۵, ۲۰۶, ۲۰۷, ۲۰۸, ۲۱۰, ۲۱۱, ۳۵۷, ۳۷۲, ۳۷۴, ۳۷۶, ۳۷۷, ۵۷۱, ۵۷۲, ۵۹۴
دیپلم, ۱۴۷, ۱۵۱, ۱۶۹, ۱۷۰, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۴, ۱۷۵
دیوان عالي کشور, ۲۵۵

ر

رافضي, ۴۷۶
رافضي, ۴۷۷
رجال, ۱۶, ۲۶, ۷, ۲۵, ۲۶, ۷۶, ۹۱, ۹۲, ۱۹۰, ۲۵۱, ۲۹۳, ۳۰۳, ۳۵۹, ۴۲۹, ۴۳۹, ۴۴۰, ۴۵۲, ۴۹۰, ۶۴۰, ۶۴۲, ۶۵۸, ۶۹۴, ۷۱۴, ۷۱۷, ۷۲۴
رحلي, ۲۱۴, ۲۹۵, ۶۳۶
رشتهٔ الکترونیک, ۱۶۸
رشتهٔ حقوق, ۱۵۱, ۱۵۲, ۱۶۱
رشتهٔ فیزیک, ۱۶۶
رکن دو, ۲۶۲, ۵۵۲
رکن دوم, ۵۵۲
روضه‌خوان, ۱۹
روضه‌خواني, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۸۹

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

رییس مجلس لبنان, ۵۴۷

ز

زبان و ادبیات عرب, ۱۵۳, ۱۸۷
زبان و ادبیات عربي, ۱۵۳
زواج, ۲, ۳۶, ۳۸
زیارة ثامن الأئمة, ۳۱
زیارت, ۲۱, ۷, ۱۴, ۱۶, ۵۵, ۵۶, ۶۹, ۷۰, ۷۳, ۱۰۴, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۰۸,
۱۰۹, ۱۱۱, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۹, ۱۳۱, ۱۸۰, ۱۸۲, ۱۸۹, ۱۹۱, ۲۱۷,
۳۵۰, ۳۶۹, ۴۲۹, ۶۲۷
زیدي, ۳۰۴, ۳۰۷, ۳۱۰

س

سازمان امنیت و اطلاعات کشور, ۲۵۲
ساواک, ۲۵۲
سطح, ۳, ۲۲, ۵۷, ۷۹, ۹۷, ۱۰۷
سطر, ۶۴, ۲۱۰, ۲۹۸, ۷۲۳
سکته مغزي, ۱۵۳
سماع, ۲۶, ۳۵۵, ۳۵۹
سوگواري امام حسین (ع), ۱۰۲
سیاسي, ۱۳۷, ۱۴۷, ۴۷۵
سیگار, ۱۸۲, ۱۸۳, ۱۸۴
سیگار, ۱۸۳

ش

شال سبزي, ۱۷
شام, ۶, ۷۹, ۱۱۴
شکل عروس, ۱۱
شکنجه, ۲۶۵, ۴۳۴, ۵۴۴, ۵۴۵, ۵۴۷, ۵۴۹, ۵۵۴
شمس, ۲۱, ۳۵۰, ۴۴۵, ۶۲۷
شمسیة, ۳۳۰, ۴۴۵
شهادت, ۳۴, ۱۶۵, ۱۷۴, ۲۲۷, ۲۴۸, ۵۴۳, ۵۴۴, ۵۴۸, ۵۴۹, ۵۵۰
شهریه, ۱۹
شیخ‌الاسلام الجزایر, ۱۹۷, ۳۰۴, ۶۱۰, ۶۹۱
شیخ‌الاسلام قسطنطنیه, ۱۰۸
شیعه, ۲, ۲۵, ۲۶, ۲۸, ۲۹, ۳۰, ۵, ۳۰, ۱۰۴, ۱۰۹, ۲۱۷, ۲۹۴, ۲۹۷,
۲۹۹, ۳۰۳, ۳۲۳, ۴۲۶, ۴۲۷, ۴۲۸, ۴۲۹, ۴۳۰, ۴۵۵, ۴۵۶, ۴۶۳,
۴۶۴, ۴۷۰, ۴۷۲, ۴۷۳, ۴۷۴, ۴۷۵, ۴۷۶, ۴۷۷, ۴۹۸, ۵۰۲, ۵۰۹,
۵۱۱, ۵۱۳, ۵۱۶, ۵۲۱, ۵۲۵, ۵۵۶, ۵۹۵, ۵۹۶, ۵۹۷, ۶۰۰, ۶۰۳,
۶۳۷, ۶۴۰, ۶۴۴, ۶۵۶, ۶۶۴, ۶۶۹, ۶۷۷, ۶۷۳, ۶۷۸, ۶۹۰, ۶۹۵,
۷۰۸, ۷۱۳, ۷۱۷
شیعیان, ۱۰۴, ۲۹۶, ۴۲۷, ۴۲۸, ۴۲۹, ۴۷۳, ۴۷۵, ۵۴۷, ۵۵۱
شیعهٔ جنوب لبنان, ۵۴۷
شیمي, ۱۴۸
شیعه, ۳۰۴, ۴۷۵, ۴۷۷, ۴۸۷, ۶۶۱

ص

صدر اعظم, ۱۰, ۱۰۲
صرف, ۵, ۸, ۵۷, ۷۹, ۱۲۷, ۱۷۸, ۵۴۸, ۶۰۷, ۶۳۷, ۶۷۶

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

صلاة, ۹۶, ۳۴۰, ۴۴۵, ۶۲۴, ۶۵۹
صلاة الجمعة, ۹۶, ۴۴۵, ۶۵۹

ض

ضد ايراني, ۴۳۰
ضدّ شيعي, ۴۳۰

ط

طب, ۵, ۴۴۵
طلاب, ۴, ۷, ۸, ۱۳, ۱۴, ۱۹, ۲۲
طلاق, ۱۳۲, ۱۳۸, ۱۴۱, ۴۴۵
طهارات, ۴۴۵
طهارة, ۴۴۵

ع

عاشورا, ۱۶
عبد المذنب المسيء, ۳۰
عبدالقيس, ۱۸۱
عثمانيان, ۱۶, ۷۴, ۵۳۷
عثمانيين, ۴۳
عرفة, ۳۲
عروس, ۱۱
عشا, ۱۷۹
عطار, ۳, ۱۷, ۲۱, ۷۱, ۷۷, ۱۳۰, ۱۹۴, ۵۳۹
علماي شيعه, ۳۴۴, ۴۲۹, ۴۳۰
علوم, ۶, ۱۱۸, ۱۷۲, ۲۹۱, ۳۷۳, ۴۲۷, ۴۳۶, ۴۳۸, ۴۴۵, ۴۵۵, ۴۶۹, ۵۲۳, ۶۰۳, ۶۰۹, ۶۳۵, ۶۵۸, ۶۹۳
عمامه, ۶, ۱۷, ۷۸, ۱۸۶
عيال, ۵, ۶, ۱۴, ۴۰, ۴۳
عيد مولود النبيّ (ص), ۳۳۴

غ

غريب‌گز, ۱۶

ف

فاكسيميلهٔ, ۳۱۰
فرمانداري نظامي, ۵۵۱, ۵۵۲
فرودگاه مهرآباد, ۱۱۲
فروع احكام, ۲۹۵
فرهنگ, ۲, ۲۸, ۱۳۷, ۱۴۷, ۱۷۰, ۲۱۵, ۲۵۱, ۲۵۳, ۲۹۳, ۲۹۴, ۲۹۷, ۲۹۹, ۳۱۷, ۳۲۳, ۳۵۲, ۴۲۷, ۴۳۲, ۴۳۳, ۴۳۶, ۴۴۵, ۴۵۹, ۴۷۳, ۴۷۵, ۴۹۸, ۵۰۰, ۵۰۲, ۵۰۵, ۵۱۶, ۵۲۱, ۵۲۶, ۵۲۸, ۵۳۳, ۵۴۵, ۵۴۷, ۵۴۸, ۵۵۰, ۵۵۶, ۵۹۶, ۵۹۷, ۶۰۴, ۶۰۸, ۶۰۹, ۶۲۲, ۶۴۴, ۶۶۳, ۶۷۲, ۶۷۴, ۶۷۵, ۶۷۸, ۶۹۳, ۶۹۸, ۷۰۰, ۷۰۱, ۷۰۲, ۷۰۶, ۷۰۸, ۷۱۵, ۷۲۵
فصد, ۴۴۵
فقه, ۲۷, ۲۴, ۲۵, ۵۲, ۵۷, ۷۵, ۸۷, ۸۸, ۹۰, ۹۲, ۹۳, ۹۴, ۹۵, ۱۰۷, ۱۲۵, ۱۲۶, ۱۸۸, ۱۹۸, ۳۰۲, ۳۰۳, ۳۸۴, ۴۳۹, ۴۴۶, ۴۹۴, ۵۳۶, ۷۱۷, ۷۲۰

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

فقهاء, ۴۴۶
فقيه, ۲۲, ۵, ۵۵, ۸۰, ۸۱, ۹۰, ۹۳, ۹۷, ۱۰۵, ۱۰۸, ۱۸۸, ۳۵۹, ۳۶۲, ۳۶۴, ۳۶۵, ۳۹۱, ۴۴۶, ۴۵۷, ۴۷۷, ۵۰۰, ۶۰۴, ۷۲۰
فوق ليسانس, ۱۶۸
فهارس, ۴۴۶, ۴۵۴, ۴۸۶, ۶۸۷, ۶۹۴
فهرستنگاري, ۳۲, ۲۵۲, ۴۲۶, ۵۲۲, ۶۰۸

ق

قاجار, ۴, ۵۶, ۱۰۵, ۱۲۴, ۱۹۶, ۴۳۸, ۵۳۶, ۵۳۷
قافله, ۶, ۱۳
قايق, ۱۵, ۱۸۱
قايق‌سواران, ۱۸۱
قائم الزاويه, ۱۱
قائمه, ۱۱
قبل المحاكمه, ۵۵۴
قبوضات, ۷
قبيله بني‌ظفر, ۱۸۱
قرابادين, ۴۴۶
قرائت, ۸۴, ۳۵۵, ۳۸۴
قصايد, ۴۴۶
قصص, ۴۴۶
قصيده, ۴۴۶
قضا و قدر, ۴۴۶, ۴۴۷
قضاء, ۴۴۶
قطع رحلي, ۲۱۰, ۲۹۸, ۷۲۳
قطعهٔ نام‌آوران, ۱۵۹, ۱۶۲
قلب الاسد, ۱۸
قمري, ۴, ۶۲, ۱۵۷, ۱۸۶, ۲۶۷, ۴۷۲, ۶۹۳
قوه قضاييه, ۵۵۰

ک

کارشناسي, ۱۴۴, ۱۴۵, ۱۴۶, ۱۵۱, ۱۵۵, ۱۶۱, ۱۷۰
کارشناسي ارشد, ۱۴۴, ۱۴۵, ۱۵۱, ۱۵۵, ۱۶۱, ۱۷۰
کارمند, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۵۰, ۱۵۱, ۱۵۲, ۱۵۵, ۱۶۲
کارمند شرکت BMW, ۱۵۱, ۱۶۲
کارمندي, ۱۵۱
کتاب‌شناس, ۲۹, ۳۳, ۴۴, ۲۵۱, ۳۸۷, ۴۳۲, ۴۶۱, ۴۶۶, ۴۷۱, ۵۰۰, ۵۰۷, ۵۲۷, ۵۳۴, ۶۰۴, ۶۰۶, ۶۵۷, ۶۷۴, ۶۹۹, ۷۰۴, ۷۲۰
کتاب‌فروشان, ۴۳۵
کتاب‌فروشي, ۲۳۹, ۳۵۰, ۴۳۵, ۶۱۵
کجاوه, ۱۵
کشف, ۱۶, ۲۱, ۲۹, ۱۳۲, ۲۴۷, ۲۷۵, ۲۹۷, ۳۴۴, ۴۴۷, ۴۵۳, ۵۰۶, ۵۴۸, ۶۰۱, ۷۰۰, ۷۰۱, ۷۱۱
کليدار حرم عسكريين (ع), ۱۷۸
کنسر کولون, ۱۶۷
کيسه‌برها, ۱۶

گ

گلچين, ۳۰۵, ۴۳۹, ۴۴۷

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ل

لباس روحانيت, ۷۸, ۱۸۶
لحاف پشمي, ۱۸
لشكر دو زرهي, ۵۵۲
ليسانس ادبيات, ۱۵۵
ليسانس خبرنگاري, ۱۴۴
ليسانس رياضي, ۱۵۳, ۱۵۴
ليسانس زبان و ادبيات انگليسي, ۱۵۶

م

مادّهٔ تاريخ, ۴۹۶, ۵۵۷, ۵۵۸
مازندراني, ۵, ۱۳, ۱۹, ۸۹, ۱۸۷, ۲۳۳, ۳۳۳, ۳۶۸, ۴۲۶, ۶۱۸, ۶۹۵, ۷۱۴
ماشين, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۵۲, ۱۵۶, ۱۶۱, ۲۳۶
ماشين ظرف‌شويي, ۱۵۶
ماشين لباس‌شويي, ۱۵۶
مالكي, ۲۷, ۲۱۷, ۲۱۸, ۳۸۴, ۳۸۵, ۵۷۳, ۵۹۳, ۶۰۰, ۶۹۳
مباهله, ۳۹۴
متولي, ۷
مثالب, ۴۴۷
مثلثي, ۱۱
مثنوي, ۴۴۲, ۴۴۷
مجاز, ۳۵, ۱۹۹, ۳۵۴, ۵۶۷
مجالس, ۱۲, ۲۵, ۴۴۷, ۴۷۶, ۷۰۵
مجلس روضهٔ, ۱۴, ۲۰
مجمع, ۱۹, ۲۰, ۲۲۳, ۲۴۱, ۳۰۶, ۳۲۶, ۳۳۱, ۳۳۷, ۴۴۷, ۴۵۷, ۴۵۸, ۴۸۴, ۴۸۵, ۴۸۶, ۴۸۷, ۴۸۸, ۴۹۶, ۵۳۳, ۵۵۸, ۶۱۹, ۶۳۱, ۶۳۸, ۶۶۰, ۶۶۲, ۶۶۷, ۶۸۵, ۶۸۶, ۶۸۷, ۷۲۰, ۷۲۸, ۷۲۹
مجموعه, ۵, ۲۸, ۱۲۷, ۱۲۸, ۲۵۱, ۳۱۵, ۳۵۳, ۴۳۲, ۴۴۷
مجيز, ۳۵, ۱۹۹, ۵۶۷
محدثان, ۲۱۸, ۳۵۵, ۳۸۴, ۵۷۳
مدارس, ۴۸۶, ۶۸۷
مدرسان, ۸, ۸۱, ۸۲, ۸۷, ۹۰, ۱۸۸, ۲۱۷, ۲۱۸, ۳۸۴, ۳۸۵, ۵۷۳, ۵۹۳, ۶۶۷, ۷۱۴
مدرسهٔ علوي, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۵, ۵۴۳
مديريت بازرگاني, ۱۵۳, ۱۷۰
مربع دو ضلع, ۱۱
مربع وتر زاويه, ۱۱
مرجع تقليد, ۵۵۱
مرفه‌الحال, ۱۹
مزارات, ۴۴۸, ۴۸۶, ۶۸۷
مزبن, ۱۸۳
مساجد, ۴۸۶, ۶۸۷
مسائل, ۷۸, ۹۰, ۱۴۴, ۱۴۷, ۴۴۵, ۴۴۸, ۶۶۶, ۷۱۰
مشايخ, ۱۶, ۳۱, ۲۸, ۷۶, ۲۲۱, ۲۲۴, ۲۹۴, ۲۹۶, ۳۵۶, ۳۵۷, ۳۶۱, ۳۶۵, ۳۶۶, ۳۶۷, ۳۶۸, ۳۷۵, ۵۱۶, ۵۸۵, ۶۵۷, ۶۷۷, ۶۷۸
مشروط‌خواه, ۵۳۶
مشروطه, ۴, ۵۳۶
مشروطه‌خواه, ۳۴, ۹۴, ۲۹۳, ۵۳۶, ۵۳۷
مشكاة, ۴۴۸
معراج, ۴۴۸
معرفت, ۲۲۲, ۴۲۴, ۴۴۸, ۵۰۳, ۵۸۴, ۵۹۸

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

معصومان (ع), ۳۵۳
مغاره, ۱۸
مفاتیح, ۴۴۸
مفتاح, ۲۰, ۳, ۳۱, ۵۲, ۲۴۸, ۳۰۰, ۳۳۸, ۴۴۸, ۶۳۳, ۷۱۶, ۷۱۷
مقالات, ۳۵۲, ۴۴۸, ۵۰۵, ۵۳۳, ۵۳۴, ۶۰۹, ۶۳۸, ۶۷۴, ۶۷۵, ۷۰۶
مقتل, ۴۴۸
مقدمات, ۳, ۷۹, ۸۶, ۴۴۹
مکاتبات, ۴۴۹
مکاتیب, ۴۴۹
مکانیک, ۱۶۱
مکتب تشیع, ۴۳۵
مکتبات, ۴۸۶, ۶۸۷
مکتوب, ۲۷, ۳۴۸, ۴۴۹, ۴۹۶, ۵۵۷, ۵۵۸
مناسک, ۹۰, ۴۴۹, ۷۱۸
مناقب, ۲۱, ۲۴۲, ۳۴۸, ۴۴۹, ۶۲۵
مناوله, ۳۵۵
منبر, ۱۴
منتخبات, ۴۴۹
منشآت, ۴۴۹
منظومه, ۱۲, ۳۴۰, ۴۴۹, ۶۳۷, ۷۱۹
منهاج, ۴۴۹
منهج, ۳۴۳, ۴۴۹
موادّ التواریخ, ۴۸۶, ۶۸۷
موعظه, ۱۰, ۱۴
مؤلفات, ۲۸, ۲۲۸, ۳۲۴, ۴۵۷, ۶۰۶, ۶۱۵, ۷۱۳, ۷۲۰
میزان, ۴۴۹
میلاد پیامبر (ص), ۴۰۲
میلاد صاحب الزمان, ۳۳۷

ن

نامه‌نگاري, ۲۲, ۳۴, ۳۵۳, ۵۵۰
نایب کتاب‌دار, ۷
نایب متولي, ۷
نائب کلیددار, ۱۷۸
نبات, ۱۷
نحو, ۸, ۵۷, ۱۲۷, ۳۴۰, ۶۰۷, ۶۲۴, ۶۳۷
نقل احادیث, ۳۵۴, ۳۵۵
نقل حدیث, ۳۵۳, ۳۵۴, ۳۵۵, ۳۵۷, ۳۹۶
نمار مغرب, ۲۵, ۱۱۴, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۲
نماز, ۱۲, ۱۱۲, ۱۱۴, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۱, ۱۸۲
نماز بامدادي, ۱۷۹
نماز جماعت, ۱۲, ۱۸۰, ۱۸۱
نماز ظهر, ۱۷۹, ۱۸۲
نوادر, ۴۵۰
نوبه, ۱۶, ۱۷
نیروهاي امنیتي ساواک, ۲۶۲
نیروي انتظامي, ۱۷۲

و

وادي‌السلام, ۴, ۵۳۵, ۵۳۶
وباء, ۳۶, ۵۹
وباي عمومي, ۶

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه واژگان ویژه

وزارت آموزش و پرورش, ۱۵۵

ه

هم‌پالگي, ۱۴, ۱۹
هندسه, ۱۱
هواپیما, ۱۱۱, ۱۱۲, ۱۱۵, ۱۱۶

نمایهٔ کتاب و مقاله

هواداران مشروطه, ۴, ۵۳۶

ي

یادمان طباطبایي, ۳۱۱, ۶۵۹
یخچال, ۱۵۶

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه جایگان

C

CHICAGO, ۴۸۲

H

http
//www.noormags.ir, ۴۸۷, ۶۶۱

L

London, ۴۵۸, ۴۹۴, ۵۵۵

N

Newyork, ۴۵۸, ۴۹۴, ۵۵۵

T

The Open School, ۲۸۳, ۴۸۲, ۶۸۱, ۷۰۰

W

www.al-athar.ir, ۴۶۶, ۷۰۴

ا

اروپاي شرقي, ۱۴۴
اسراييل, ۱۰۸, ۲۱۷
اسلام‌آباد, ۲۵۲, ۲۶۶
اسماعيليان, ۲۵۷, ۲۵۹, ۴۳۶, ۴۸۱, ۶۵۱, ۶۸۰
اصفهان, ۷, ۲۱, ۱۱۰, ۱۱۱, ۱۱۳, ۱۱۵, ۱۲۳, ۱۷۳, ۲۳۶, ۲۳۷, ۲۳۸,
۳۴۹, ۳۵۲, ۴۳۴, ۴۶۴, ۵۰۵, ۶۰۹, ۶۳۰, ۶۷۵, ۶۹۵, ۷۰۶, ۷۱۸
افغانستان, ۲۶۶, ۶۶۲
انتشارات اسلاميه, ۲۲۲, ۳۴۶, ۶۳۲
انتشارات اعلمي, ۳۲۴, ۶۳۰
انتشارات امام المنتظر, ۳۳۲, ۶۲۲
انتشارات آل‌بيت, ۳۱۱, ۶۵۹
انتشارات بصيرتي, ۳۲۶, ۶۲۱
انتشارات تراث الشيعه, ۳۷۷
انتشارات دار جواد الائمه, ۵۰, ۵۹, ۷۰۱
انتشارات دارالمرتضي, ۴۷۹, ۷۲۲
انتشارات كتابخانهٔ مجلس شورا, ۲۸۰, ۴۸۴, ۶۸۸
انتشارات مكتب القرآن, ۳۳۲, ۶۳۲
انتشارات مكتبه مطهري, ۲۵۴, ۶۴۷
انتشارات نفائس مخطوطات, ۲۳۷, ۳۴۹, ۶۳۰, ۷۱۷
انتشارت بدر الدجي, ۳۳۸, ۶۳۳
انتشارت دارهجر, ۳۲۲, ۶۱۶

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه جایگان

انجمن آثار و مفاخر فرهنگي, ۳۵۲, ۴۳۶, ۴۵۹, ۴۹۸, ۵۰۵, ۵۳۳, ۶۰۹, ۶۶۳, ۶۷۵, ۶۹۸, ۷۰۲, ۷۰۶
انجمن فهرست‌نگاران نسخه‌هاي خطي, ۵۳۳, ۶۳۸
اوقاف العامة, ۲۵۷, ۶۵۱
ایران, ۲۲, ۳۲, ۴, ۶, ۲۸, ۱۴۴, ۱۴۷, ۱۶۷, ۱۶۸, ۱۶۹, ۱۷۱, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۵, ۱۷۶, ۲۰۷, ۲۱۸, ۲۳۲, ۲۳۸, ۲۴۸, ۲۵۲, ۲۵۵, ۲۵۶, ۲۵۷, ۲۵۸, ۲۶۰, ۲۹۱, ۲۹۲, ۳۱۰, ۳۵۱, ۴۲۷, ۴۲۸, ۴۳۲, ۴۳۳, ۴۳۴, ۴۵۹, ۵۰۰, ۵۲۲, ۵۲۴, ۵۲۶, ۵۳۶, ۵۴۴, ۵۴۵, ۵۴۷, ۵۴۸, ۵۵۰, ۵۵۴, ۶۰۴, ۶۰۸, ۶۴۶, ۶۴۸, ۶۴۹, ۶۵۰, ۶۵۲, ۶۵۳, ۶۵۴, ۶۶۱, ۶۶۳, ۶۷۵, ۶۹۰, ۶۹۹, ۷۰۵
ایران‌زمین, ۲۵۱, ۴۳۲, ۴۳۳, ۴۷۲
ایلکا, ۱۸, ۱۹۰
ایوان الثالث, ۳۳

آ

آرامگاه خواجه نصیر طوسي, ۲۰۱
آستان قدس, ۱۹۱, ۲۵۳, ۲۶۷, ۲۶۸, ۲۹۰, ۴۵۵, ۶۴۲, ۶۵۲, ۷۱۱, ۷۱۳
آستانهٔ چهل‌دختران قم, ۱۶۷
آل‌طعان بقطیف, ۲۵۷, ۶۵۱
آلمان, ۱۴۳, ۱۴۴, ۱۴۸, ۱۴۹, ۱۵۱, ۱۵۲, ۱۶۰, ۱۶۱, ۱۶۶, ۱۶۸, ۱۷۵
آلمان شرقي (دمکراتیک), ۱۶۰
آمریکا, ۱۴۸, ۱۵۴, ۱۶۸, ۱۷۵, ۲۸۳, ۶۸۱, ۷۰۰

ب

باب الدروازه, ۱۷۸

نمایهٔ کتاب و مقاله

باب الفرج, ۳۷, ۶۰, ۱۰۰, ۱۳۵, ۱۳۶, ۱۹۴, ۲۰۴, ۵۴۰, ۵۴۱
باب الفرجت, ۱۰۰, ۱۳۶, ۵۴۱
باب القبلة, ۳۳
باب القبله, ۳۵۸
بارگاه امام علي, ۱۸۰
بازار بزرگ, ۲۲, ۱۷۸
باغ طوطي, ۱۶۳
براق, ۱۷۹
بغداد, ۶, ۱۵, ۴۳, ۷۳, ۱۱۲, ۱۶۹, ۱۷۰, ۲۳۶, ۳۲۶, ۳۴۳, ۵۳۳, ۵۴۵, ۶۱۹, ۶۷۲
بلد, ۱۵, ۱۹
بَلَد, ۱۵
بندر انزلي, ۱۵۵, ۱۶۳
بنیاد پهلوي, ۴۳۴, ۵۴۸
بنیاد دائرة‌المعارف اسلامي, ۴۵۵, ۶۵۶
بهشت‌زهرا, ۶۱, ۶۲, ۱۳۶, ۱۳۷, ۱۳۸, ۱۳۹, ۱۴۶, ۱۵۰, ۱۵۳, ۱۵۵, ۱۵۹, ۱۶۲, ۱۶۷
بیت الطریحي, ۲۵۶, ۶۵۲
بیروت, ۱۰۸, ۱۰۹, ۲۱۷, ۲۴۸, ۲۵۲, ۲۵۶, ۲۶۱, ۲۷۹, ۲۸۰, ۲۸۱, ۲۸۲, ۲۸۵, ۲۸۶, ۲۹۷, ۳۱۰, ۳۲۰, ۳۲۲, ۳۲۴, ۳۳۰, ۳۵۶, ۳۸۶, ۴۳۲, ۴۳۶, ۴۷۸, ۴۷۹, ۴۸۰, ۴۹۰, ۵۴۴, ۵۴۶, ۵۴۸, ۵۵۰, ۵۵۱, ۵۵۲, ۵۵۳, ۵۵۷, ۵۹۸, ۶۱۶, ۶۲۱, ۶۳۰, ۶۴۶, ۶۵۳, ۶۶۲, ۶۷۲, ۶۷۸, ۶۷۹, ۶۸۰, ۶۸۱, ۶۸۳, ۶۸۸, ۷۰۰, ۷۰۵, ۷۱۲, ۷۱۳, ۷۱۵, ۷۲۴, ۷۲۵
بیمارستان آراد, ۱۴۲
بیمارستان جمهوري, ۲۴۹
بیمارستان فرح, ۱۴۱

نمایه جایگان

بیمارستان فیروزابادي, ۱۱۶
بیروت, ۲۲۶, ۳۲۱, ۶۱۴, ۶۹۷, ۷۰۴

پ

پاچه‌چي, ۲۵۷, ۶۵۱
پاکستان, ۲۵۲, ۲۶۶
پامنار, ۴, ۱۱, ۱۳, ۱۴, ۷۷, ۷۹, ۸۴, ۱۰۲, ۱۸۶
پایگاه اطلاع‌رساني مؤسسهٔ کتاب‌شناسي شیعه, ۴۶۶, ۷۰۴
پایگاه مجلات تخصصی نور, ۴۸۷, ۶۶۱
پژوهشگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگی، ۲۹۲, ۶۰۳

ت

تبریز, ۲۱۶, ۳۹۲, ۳۹۷, ۵۸۰, ۶۹۷, ۷۱۴
تربیت, ۱۴۶, ۲۵۷, ۶۵۱
تکیة الخالدیة جلال‌الدین المحدث, ۲۵۷, ۶۵۱
تل ذَهَب, ۱۵
تنهران, ۲۸۶
تهران, ۱, ۳, ۴, ۱۰, ۱۵, ۱۶, ۱۷, ۱۸, ۲۱, ۲۲, ۲۴, ۳۲, ۴۱, ۴۲, ۴۸,
۴۹, ۵۰, ۵۳, ۵۴, ۵۶, ۵۷, ۶۲, ۶۹, ۷۱, ۷۲, ۷۳, ۸۰, ۸۲, ۸۳, ۸۴,
۸۵, ۸۶, ۸۷, ۸۸, ۹۴, ۹۷, ۱۰۶, ۱۰۷, ۱۱۰, ۱۱۱, ۱۱۲, ۱۱۵, ۱۲۱,
۱۲۳, ۱۲۴, ۱۲۵, ۱۲۸, ۱۳۱, ۱۳۲, ۱۳۳, ۱۳۴, ۱۳۷, ۱۳۸, ۱۴۰,
۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۳, ۱۴۴, ۱۴۵, ۱۴۶, ۱۴۷, ۱۴۸, ۱۴۹, ۱۵۰, ۱۵۱,
۱۵۲, ۱۵۳, ۱۵۴, ۱۵۵, ۱۵۶, ۱۵۹, ۱۶۲, ۱۶۵, ۱۶۷, ۱۶۸, ۱۶۹,
۱۷۰, ۱۷۱, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۴, ۱۷۵, ۱۷۸, ۱۸۶, ۱۸۸, ۱۹۰, ۱۹۴,
۱۹۵, ۱۹۶, ۲۱۵, ۲۱۸, ۲۱۹, ۲۲۲, ۲۲۵, ۲۲۶, ۲۲۹, ۲۳۱, ۲۳۲,

نمایهٔ کتاب و مقاله

۲۳۶, ۲۳۷, ۲۳۸, ۲۳۹, ۲۴۳, ۲۴۵, ۲۴۷, ۲۴۹, ۲۵۲, ۲۵۳, ۲۵۴,
۲۵۵, ۲۵۶, ۲۵۷, ۲۵۸, ۲۶۰, ۲۶۲, ۲۶۳, ۲۶۴, ۲۶۵, ۲۶۶, ۲۶۹,
۲۷۰, ۲۷۱, ۲۷۲, ۲۷۳, ۲۷۴, ۲۷۵, ۲۷۶, ۲۷۷, ۲۷۸, ۲۷۹, ۲۸۰,
۲۸۵, ۲۸۷, ۲۹۰, ۲۹۱, ۲۹۲, ۲۹۵, ۲۹۷, ۳۰۰, ۳۰۶, ۳۱۰, ۳۱۱,
۳۱۶, ۳۱۷, ۳۱۸, ۳۲۳, ۳۳۳, ۳۴۵, ۳۴۶, ۳۴۷, ۳۴۸, ۳۵۰, ۳۵۳,
۳۸۵, ۳۸۷, ۴۳۱, ۴۳۲, ۴۳۳, ۴۳۴, ۴۳۵, ۴۳۶, ۴۵۰, ۴۵۱, ۴۵۵,
۴۵۸, ۴۵۹, ۴۶۰, ۴۶۱, ۴۶۲, ۴۶۳, ۴۶۴, ۴۶۵, ۴۶۶, ۴۶۷, ۴۶۸,
۴۶۹, ۴۷۰, ۴۷۱, ۴۷۴, ۴۷۸, ۴۸۴, ۴۸۵, ۴۸۶, ۴۸۷, ۴۸۹, ۴۹۱,
۴۹۲, ۴۹۳, ۴۹۴, ۴۹۵, ۴۹۷, ۴۹۸, ۴۹۹, ۵۰۰, ۵۰۱, ۵۰۲, ۵۰۳,
۵۰۴, ۵۰۵, ۵۰۶, ۵۰۷, ۵۰۸, ۵۰۹, ۵۱۰, ۵۱۱, ۵۱۲, ۵۱۳, ۵۱۴,
۵۱۵, ۵۱۶, ۵۱۷, ۵۱۸, ۵۱۹, ۵۲۰, ۵۲۱, ۵۲۲, ۵۲۳, ۵۲۴, ۵۲۵,
۵۲۶, ۵۲۷, ۵۲۸, ۵۲۹, ۵۳۰, ۵۳۱, ۵۳۳, ۵۳۴, ۵۳۶, ۵۳۸, ۵۳۹,
۵۴۴, ۵۴۵, ۵۴۷, ۵۴۸, ۵۵۱, ۵۵۲, ۵۵۳, ۵۵۴, ۵۵۵, ۵۵۶, ۵۵۷,
۵۹۶, ۵۹۷, ۵۹۸, ۵۹۹, ۶۰۰, ۶۰۱, ۶۰۲, ۶۰۳, ۶۰۴, ۶۰۵, ۶۰۶,
۶۰۷, ۶۰۸, ۶۰۹, ۶۱۰, ۶۱۱, ۶۱۲, ۶۱۳, ۶۱۵, ۶۱۸, ۶۲۲, ۶۲۷,
۶۳۰, ۶۳۲, ۶۳۳, ۶۳۵, ۶۳۸, ۶۴۰, ۶۴۱, ۶۴۲, ۶۴۳, ۶۴۴, ۶۴۵,
۶۴۶, ۶۴۷, ۶۴۸, ۶۴۹, ۶۵۰, ۶۵۱, ۶۵۲, ۶۵۳, ۶۵۴, ۶۵۵, ۶۵۶,
۶۵۷, ۶۵۸, ۶۵۹, ۶۶۰, ۶۶۲, ۶۶۳, ۶۶۴, ۶۶۵, ۶۶۶, ۶۶۷, ۶۶۸,
۶۶۹, ۶۷۰, ۶۷۱, ۶۷۲, ۶۷۳, ۶۷۴, ۶۷۵, ۶۷۶, ۶۷۷, ۶۸۵, ۶۸۶,
۶۸۷, ۶۸۸, ۶۸۹, ۶۹۰, ۶۹۲, ۶۹۳, ۶۹۵, ۶۹۶, ۶۹۷, ۶۹۸, ۶۹۹,
۷۰۰, ۷۰۲, ۷۰۳, ۷۰۵, ۷۰۹, ۷۱۰, ۷۱۱, ۷۱۳, ۷۱۴, ۷۱۵, ۷۱۶,
۷۱۷, ۷۱۸, ۷۱۹, ۷۲۱, ۷۲۲, ۷۲۳, ۷۲۴, ۷۲۵, ۷۲۶, ۷۲۷, ۷۲۸,
۷۲۹

ج

جامع الحیدرخانه, ۲۵۷, ۶۵۱

جامع الرواسي, ۲۵۷, ۶۵۱
جبل, ۴۳۰, ۵۹۹
جزایر خلیج فارس, ۵۴۵

چ

چاپ دارالأضواء, ۲۵۶, ۲۶۱, ۴۳۶, ۶۴۶, ۶۵۳
چاپ مجلس, ۲۶, ۴۴, ۵۰, ۵۹, ۶۴, ۱۶۲, ۳۸۶, ۴۸۴
چاپخانه اسلامیه, ۲۶۲, ۲۶۳, ۲۶۴, ۲۶۵, ۲۶۶, ۶۴۵, ۶۴۶, ۶۴۷, ۶۴۸, ۶۴۹, ۶۵۱, ۶۵۳, ۶۵۴
چاپخانه بانک ملي, ۲۵۵, ۲۵۶, ۶۴۹, ۶۵۲
چاپخانه بانک ملي ایران, ۲۵۵, ۲۵۶, ۶۴۹, ۶۵۲
چاپخانه خیام, ۲۹۵, ۶۳۶
چاپخانه دولتي, ۲۵۸, ۶۵۵
چاپخانه مجلس شوراي ملي ایران, ۲۵۵, ۲۵۷, ۲۶۰, ۶۴۶, ۶۴۸, ۶۵۰, ۶۵۳
چاپخانهٔ اسلامیه, ۴۵۰, ۶۰۹
چاپخانهٔ بانک ملي ایران, ۲۷۰
چاپخانهٔ دانشگاه تهران, ۲۲۶, ۲۷۱, ۲۷۲, ۲۷۳, ۲۷۴, ۳۲۱, ۶۷۱
چاپخانهٔ دانشگاه فردوسي, ۲۶۸
چاپخانهٔ دولتي ایران, ۲۷۱, ۲۷۳
چاپخانهٔ دولتي تهران, ۲۹۳, ۷۱۲
چاپخانهٔ مجلس, ۲۵۵, ۲۶۹, ۲۷۰, ۲۷۱, ۲۷۲
چل‌اختران, ۱۶۷
چهارسوق, ۱۳

ح

حاج اصغرآغا, ۱۱۲
حجاز, ۲۷, ۲۹, ۳۱۵
حرم النبوي بالمدینة, ۲۷
حرم امام علي (ع), ۱۸۰
حرم شاه‌عبدالعظیم, ۱۸۹
حرم عسکریین, ۱۷۸
حسینیة بالکاظمیة, ۲۵۶, ۶۵۲
حسینیة کاشف‌الغطاء, ۲۵۶, ۶۵۲
حفید الیزدي, ۲۵۶, ۶۵۲
حوزه‌هاي علمیه شیعه, ۵
حیدریة, ۵۹۵
حیفا, ۱۰۸, ۲۱۷

خ

خان‌نجار, ۱۴
خانهٔ آقابزرگ, ۳۴, ۵۳۴
خانهٔ خدا, ۶, ۷, ۱۰۷, ۱۰۸, ۱۱۰, ۲۱۷
خانهٔ سید احمد طالقاني, ۲۳۶
خانهٔ شیخ عباس مشکور, ۱۱۹
خانهٔ طالقاني, ۴۸, ۶۹, ۱۱۹, ۲۱۹
خانهٔ کتاب, ۲۹۵, ۲۹۷, ۳۱۶, ۳۱۷, ۳۱۸, ۳۴۵, ۳۴۸, ۳۵۳, ۴۵۸, ۴۵۹, ۴۶۰, ۴۶۱, ۴۶۲, ۴۶۳, ۴۶۴, ۴۶۵, ۴۶۶, ۴۶۷, ۴۶۸, ۴۶۹, ۴۷۰, ۴۷۱, ۴۸۷, ۴۸۹, ۴۹۱, ۴۹۲, ۴۹۳, ۴۹۴, ۴۹۵, ۴۹۷, ۴۹۸, ۴۹۹, ۵۰۰, ۵۰۱, ۵۰۲, ۵۰۳, ۵۰۴, ۵۰۵, ۵۰۶, ۵۰۷, ۵۰۸, ۵۰۹, ۵۱۰,

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

٥١١, ٥١٢, ٥١٣, ٥١٤, ٥١٥, ٥١٦, ٥١٧, ٥١٨, ٥١٩, ٥٢٠, ٥٢١,
٥٢٢, ٥٢٣, ٥٢٤, ٥٢٥, ٥٢٦, ٥٢٧, ٥٢٨, ٥٢٩, ٥٣٠, ٥٣٣, ٥٥٥,
٥٥٦, ٥٥٧, ٥٩٧, ٥٩٨, ٦٠٠, ٦٠١, ٦٠٢, ٦٠٣, ٦٠٤, ٦٠٥, ٦٠٦,
٦٠٧, ٦٠٨, ٦١٠, ٦١١, ٦١٢, ٦١٣, ٦٣٠, ٦٣٥, ٦٤٢, ٦٤٣, ٦٤٤,
٦٥٧, ٦٥٨, ٦٥٩, ٦٦٠, ٦٦٣, ٦٦٤, ٦٦٥, ٦٦٦, ٦٦٨, ٦٦٩, ٦٧٠,
٦٧١, ٦٧٢, ٦٧٣, ٦٧٤, ٦٧٥, ٦٧٦, ٦٧٧, ٦٨٨, ٦٩٠, ٦٩٢, ٦٩٣,
٦٩٥, ٦٩٦, ٦٩٧, ٦٩٨, ٦٩٩, ٧٠٢, ٧٠٣, ٧٠٥, ٧٠٩, ٧١٠, ٧١٣,
٧١٦, ٧١٧, ٧١٨, ٧١٩, ٧٢١, ٧٢٢, ٧٢٣, ٧٢٤, ٧٢٦, ٧٢٧, ٧٢٨,
٧٢٩
خانهٔ مرحوم آيت‌اللّه طالقاني, ١١٢
خانهٔ منزوي, ١١٣, ١١٥, ١١٦, ١١٧, ١١٨, ١١٩
خميس, ٣٩
خونسار, ٢٩٥, ٦٣٦

د

دار جواد الأئمة, ٣٠٦
داراحياء التراث العربي, ٢٩٧, ٣٥٦, ٥٥٧
دارالاسوة, ٣٢٥, ٦٣٣
دارالأضواء, ٢٧٩, ٧٠٥
دارالشهاب, ٢٠٩, ٣٣٥, ٦٢٧, ٦٢٨
دارالقرآن الكريم, ٣٣٠, ٦٢٠
دارالكتاب العربي, ٤٧٩, ٤٨٠, ٦٨٠, ٦٨٣, ٦٨٤, ٦٨٨
دارالكتب العربي, ٢٨٠, ٢٨١, ٢٨٢, ٦٧٨, ٦٧٩, ٦٨١, ٧٢٥
دارالكتب العربي, ٢٨٢, ٢٨٥, ٢٨٦, ٦٨٠
دارالكتب العلمية, ٢٥٧, ٦٥١
دارالمحجة البيضاء, ٣٢٤, ٧١٣
دانشكده علوم حديث, ٤٥٥, ٦٥٨
دانشكدهٔ الهيات, ١١٨
دانشكدهٔ فني دانشگاه, ١٦١, ١٦٨, ١٧٥
دانشكدهٔ فني دانشگاه تهران, ١٦١, ١٦٨, ١٧٥
دانشگاه الازهر, ٢١٧, ٣٨٥, ٥٩٣
دانشگاه تربيت معلم, ١٥٣, ١٥٤
دانشگاه تهران, ١١٨, ١٢٦, ١٥٥, ١٧٠, ١٧٣, ٢٥٨, ٢٥٩, ٢٦٠, ٢٦١,
٢٨٢, ٢٨٣, ٢٨٦, ٢٨٧, ٤٣٢, ٤٥١, ٤٧١, ٤٨٠, ٤٨١, ٦٤٧, ٦٤٩,
٦٥٤, ٦٥٥, ٦٧٨, ٦٧٩, ٦٨١, ٦٨٣, ٦٩٤, ٧١٦
دانشگاه علم و صنعت, ١٦٧
دانشگاه كلن, ١٤٨, ١٦٦
دبيرستان شبانهٔ منتدي النشر, ١٦٦
دبيرستان علوي, ١٦٨, ١٦٩, ١٧٠
دجله, ١٥, ١٨١
دفتر نشر فرهنگ اسلامي, ٥٣٣, ٦٧٢
دمشق, ١٠٨, ١٠٩, ٢١٧
دوسلدورف, ١٤٣, ١٤٤
ديتون, ١٦٨

ر

رابطة الأدب الأحاديث في القاهره, ٥١٤, ٦٧١
رأس الجواد (ع), ٣٨
رشت, ٣, ٩, ٣٠, ٣١, ٤٩, ٥١, ١٢٣, ١٢٤, ١٧٠
رضوية, ٢٥٦, ٦٥٢
رواق, ٢١, ٦٣, ١٣٤, ٢٠١, ٥٣٨
رواق جوادين (ع), ٢٠١

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

روستاي سادات زواره, ۳۴۲
روسيه, ۱۴۴
ري, ۳۶۵

ز

زاهدان, ۴, ۵۳۶
زحله, ۱۶۹
زرآباد, ۱۰۲
زندان ارتشي, ۵۵۲
زندان شهرباني, ۵۵۲
زندان قزل‌قلعه, ۵۴۴, ۵۴۷
زندان‌هاي صحرايي, ۵۴۵
زينبيهٔ, ۱۰۸

س

ساري, ۱۵۶
سازمان اسناد و کتابخانهٔ ملي ايران, ۵۰۱, ۶۴۲
سازمان نظامي حزب توده, ۵۴۸
سامراء, ۶, ۱۵, ۷, ۱۴, ۱۵, ۱۹, ۲۰, ۲۱, ۲۲, ۲۵, ۳۷, ۳۸, ۴۰, ۴۲, ۴۳,
۴۴, ۵۶, ۶۰, ۶۱, ۶۲, ۶۳, ۶۴, ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۶۸, ۶۹, ۷۳, ۷۴, ۹۲,
۹۵, ۹۶, ۱۰۰, ۱۳۱, ۱۳۳, ۱۳۵, ۱۳۷, ۱۳۸, ۱۳۹, ۱۴۶, ۱۵۳, ۱۵۷,
۱۵۸, ۱۵۹, ۱۶۲, ۱۶۳, ۱۷۴, ۱۷۸, ۱۷۹, ۱۸۹, ۱۹۸, ۲۰۱, ۲۰۳,
۲۵۶, ۳۷۴, ۴۲۹, ۴۳۰, ۵۳۹, ۵۴۰, ۵۴۱, ۵۴۳, ۵۴۸, ۶۵۲, ۷۰۱,
۷۰۵
سامره, ۷, ۱۹, ۲۰, ۲۱, ۲۲, ۲۵, ۶۰, ۶۱, ۶۳, ۶۹, ۷۳, ۷۴, ۱۳۵, ۱۹۸,
۵۳۹, ۵۴۰, ۵۴۱
سبزوار, ۱۶۹
سبزه‌ميدان, ۱۴
سپسالار, ۲۵۶, ۶۵۲
سرچشمه, ۱۳
سفينة نوح, ۴۱
سلطان‌آباد, ۱۱۹
سلمان‌پاک, ۱۵
سور, ۳, ۱۰, ۱۷۹
سوريه, ۶, ۱۰۸, ۱۰۹, ۲۱۷, ۳۱۵, ۳۷۶
سه راه بازار, ۴
سهله, ۱۸۱, ۱۸۲
سيدنا الشيرازي, ۲۵۶, ۶۵۲

ش

شارع الحسين, ۴۳۰
شبستان, ۶۰, ۱۳۵, ۵۴۰
شبه قارهٔ هند, ۲۵۲
شبه‌قارهٔ هند, ۲۶۶
شرکت شعلهٔ خاور, ۱۶۸
شرکت کامپيوتري ان‌سي‌آر, ۱۶۸
شقراء, ۱۰۹, ۲۱۷
شهر شاه‌عبدالعظيم حسني (ع), ۱۶۳
شهرآباد, ۱۵
شيخ‌الاسلام بزنجان, ۲۵۷, ۶۵۱

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

شیخنا الشیرازي, ۲۵۶, ۶۵۲
شیکاگو, ۴۵, ۴۸, ۵۰, ۵۱, ۵۸, ۵۹, ۲۸۰, ۲۸۳, ۲۹۸, ۳۸۶, ۴۳۲, ۴۸۲, ۵۴۰, ۶۱۴, ۶۸۱, ۷۰۰, ۷۰۱
شیکاگوء, ۵۲

ص

صحن, ۲۲, ۳۷, ۵۵, ۶۰, ۶۳, ۱۰۰, ۱۳۰, ۱۳۵, ۱۶۶, ۱۷۸, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۱, ۱۹۴, ۲۰۴, ۳۵۸, ۵۴۰, ۵۴۱
صحن العباس (ع)،, ۳۸
صحن المرتضوي, ۳۲, ۳۳
صحن امام علي (), ۱۷۸
صحن امامزاده شاه سید علي, ۱۶۶
صحن حرم عسکریین, ۱۹۴, ۲۰۴
صحن مرتضوي, ۳۵۸
صدا و سیما, ۱۴۴, ۵۲۴, ۶۶۳, ۶۹۰

ع

عبره, ۱۵
عتبات, ۷, ۱۴, ۱۶, ۲۸, ۵۶, ۶۹, ۱۳۱, ۱۸۹, ۱۹۰, ۱۹۱, ۱۹۲, ۱۹۳, ۱۹۴, ۲۰۴, ۲۰۷, ۳۶۹
عراق, ۱, ۶, ۲۲, ۳۱, ۱۴, ۱۵, ۱۸, ۸۸, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۰۷, ۱۰۸, ۱۶۸, ۱۷۱, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۶, ۱۷۹, ۱۹۰, ۲۰۷, ۲۱۱, ۲۱۷, ۲۵۳, ۲۵۴, ۲۶۱, ۲۶۸, ۲۶۹, ۲۹۳, ۳۲۶, ۳۵۱, ۴۲۸, ۴۳۱, ۴۳۳, ۴۹۱, ۵۱۸, ۵۴۴, ۵۴۷, ۶۲۱, ۶۴۴, ۶۴۵, ۶۴۷, ۶۵۰, ۷۱۹
عرفه, ۱۴, ۱۶, ۵۷, ۱۸۹, ۴۷۶

غ

غزل‌رباط, ۱۴

ف

فخرالدین, ۲۳۳, ۲۳۴, ۲۳۹, ۲۴۰, ۲۵۶, ۳۳۶, ۴۱۴, ۵۸۹, ۵۹۲, ۶۲۰, ۶۲۳, ۶۵۲
فرارودان, ۲۵۲
فرهنگستان ادب و هنر, ۲۹۱, ۶۴۱
فلسطین, ۱۰۹
فیروزآباد, ۱۱۶

ق

قاهره, ۶, ۱۰۸, ۱۰۹, ۲۱۷, ۲۱۸, ۳۰۲, ۳۱۵, ۳۸۴
قدس, ۶, ۹۹, ۱۰۹, ۱۳۱
قدیح, ۳۲۲
قزل‌قلعه, ۵۵۲
قزوین, ۱۰۲
قطیف, ۳۲۲, ۳۲۸
قلهٔ دماوند, ۱۸
قم, ۱۶, ۱۱۵, ۱۱۸, ۱۶۵, ۱۶۶, ۱۶۷, ۱۹۰, ۲۰۹, ۲۱۸, ۲۳۲, ۲۵۷, ۲۵۹, ۲۷۹, ۲۸۷, ۲۸۸, ۲۹۴, ۲۹۵, ۲۹۷, ۲۹۹, ۳۲۶, ۳۳۵, ۳۳۸, ۳۷۷, ۳۹۸, ۴۳۲, ۴۳۵, ۴۳۶, ۴۵۷, ۴۵۸, ۴۸۱, ۴۸۸, ۴۹۴, ۴۹۶, ۵۰۱, ۵۰۲, ۵۱۶, ۵۲۱, ۵۳۳, ۵۵۶, ۵۵۸, ۵۹۶, ۵۹۷, ۵۹۹, ۶۲۱, ۶۲۷, ۶۲۸, ۶۳۳, ۶۳۶, ۶۳۸, ۶۴۱, ۶۵۱, ۶۶۰, ۶۶۲, ۶۶۷, ۶۷۸, ۶۸۰,

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۶۸۲, ۶۹۱, ۶۹۳, ۶۹۴, ۶۹۶, ۶۹۷, ۶۹۹, ۷۰۸, ۷۱۴, ۷۱۵, ۷۱۶,
۷۲۰, ۷۲۸, ۷۲۹

ک

کاظمية, ۳۳, ۳۷, ۴۳
کاظمين, ۶, ۱۴, ۱۵, ۱۶, ۲۱, ۲۲, ۳۸, ۴۳, ۶۲, ۶۳, ۷۳, ۹۵, ۱۱۱, ۱۳۲,
۱۳۴, ۱۳۵, ۱۵۷, ۱۷۹, ۲۰۱, ۲۳۶, ۳۶۲, ۵۳۸, ۶۷۶
کانال سوئز, ۱۰۸, ۲۱۷
کتابخانه اسلاميه, ۲۷۸
کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شوراي اسلامي, ۵۰, ۵۴, ۵۹, ۸۴, ۸۷,
۹۴, ۹۷, ۱۰۷, ۱۱۱, ۱۳۱, ۱۳۳, ۲۸۵, ۳۰۱, ۳۰۶, ۳۱۶, ۳۸۵, ۳۸۷,
۴۶۲, ۴۶۴, ۴۷۹, ۴۹۵, ۵۰۳, ۵۱۷, ۶۱۲, ۶۱۳, ۶۳۵, ۶۶۲, ۶۸۹,
۶۹۱, ۶۹۵, ۶۹۶, ۷۰۱, ۷۰۵, ۷۰۸
کتابخانهٔ ارموي, ۳۱۶
کتابخانهٔ اسلاميه, ۲۵۳, ۲۷۵, ۲۷۶, ۲۷۷, ۲۷۸, ۲۷۹, ۶۴۴
کتابخانهٔ اميرالمؤمنين (ع), ۳۴۲
کتابخانهٔ آقابزرگ, ۳۴, ۸۳, ۲۴۷, ۵۳۴
کتابخانهٔ بزرگ حضرت آيت‌اللّه العظمي مرعشي نجفي, ۵۰۱, ۵۵۶, ۷۲۰
کتابخانهٔ حضرت آيت‌اللّه مرعشي نجفي, ۵۰۱, ۵۵۶
کتاب‌خانهٔ شخصي خود, ۲۲۸
کتابخانهٔ شهر مدينه, ۵۷۲
کتابخانهٔ عارف‌حکمت, ۱۰۸
کتابخانهٔ عمومي خود, ۳۱
کتابخانهٔ عمومي وقفي‌اش, ۱۳۵
کتابخانهٔ عمومي‌ام, ۴۹, ۵۱
کتابخانهٔ مجلس, ۲۹۰, ۳۰۰, ۳۰۱, ۶۱۲
کتابخانهٔ مجلس شورا, ۲۹۰, ۳۰۰
کتابخانهٔ ملک, ۲۵۶, ۶۵۳
کتابخانهٔ ملي, ۲۵۶, ۶۵۳
کتابخانهٔ نفيسي, ۲۵۷, ۶۵۱
کتاب‌خانهٔ وقف عام آقابزرگ, ۳۰, ۲۳۳, ۲۴۹, ۳۲۲, ۳۲۳, ۳۲۴, ۳۳۰, ۳۳۱,
۳۳۴, ۳۳۶, ۳۳۸, ۳۴۸
کتابخانهٔ وقفي آقابزرگ, ۵۱۸, ۷۱۹
کتاب‌فروشي اسلاميه, ۴۳۵
کتاب‌فروشي بوذرجمهري, ۲۳۹, ۳۵۰, ۶۱۵
کربلا, ۱۰, ۱۴, ۱۸, ۱۹, ۲۲, ۴۴, ۵۷, ۱۰۵, ۱۸۹, ۱۹۱, ۲۲۹, ۲۴۰, ۲۹۲,
۲۹۳, ۳۰۸, ۳۷۷, ۴۰۲, ۷۲۶, ۷۲۷
کَرَک, ۱۶۹
کرمانشاه, ۱۴, ۱۶, ۳۲, ۵۶, ۶۹, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۶۶, ۱۸۹, ۲۱۸
کشتي نوح, ۷۱
کلن, ۱۴۸, ۱۶۶, ۱۶۷
کنگرهٔ هزارهٔ شيخ طوسي, ۲۷, ۲۴۴, ۴۹۷, ۶۰۷
کوچه ميرزا سعيدخان, ۴, ۵۳۶
کوچهٔ راس الجواد (ع), ۶۳
کوچهٔ صدر اعظم, ۱۰
کوچهٔ صدراعظم, ۱۹
کوفه, ۱۳۱, ۱۸۱, ۱۸۲, ۱۹۷
کوي احمدآباد, ۱۱۳
کهياء, ۲۵۷, ۶۵۱

ك

کتابخانه شخصی شیخ آقابزرگ, ۳۰۰

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

گ

گوتینگ, ۱۵۱, ۱۶۱

ل

لبنان, ۱۶۹, ۲۸۱, ۲۸۲, ۳۲۰, ۳۷۶, ۵۴۴, ۵۴۶, ۵۴۷, ۵۴۹, ۵۵۰, ۶۷۲, ۶۷۹, ۶۸۰, ۶۸۱, ۷۰۰, ۷۰۶, ۷۱۲
لنین‌گراد, ۱۶۰

م

مازندران, ۶, ۱۰۶, ۱۹۰, ۵۴۴
ماه, ۱۲, ۱۸, ۲۰, ۲۶, ۴۰, ۵۵, ۵۶, ۵۸, ۶۱, ۶۳, ۶۶, ۷۱, ۷۳, ۷۴, ۸۴, ۸۵, ۹۰, ۹۱, ۹۳, ۱۰۴, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۱۳, ۱۲۹, ۱۳۶, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۳, ۱۴۴, ۱۴۵, ۱۴۶, ۱۴۷, ۱۵۲, ۱۵۳, ۱۵۴, ۱۵۵, ۱۶۶, ۱۶۸, ۱۷۰, ۱۷۲, ۱۸۴, ۱۸۷, ۱۸۹, ۱۹۰, ۱۹۴, ۱۹۶, ۲۱۳, ۲۱۶, ۲۲۴, ۲۲۵, ۲۴۰, ۲۴۴, ۳۵۸, ۳۵۹, ۳۶۶, ۳۶۸, ۳۷۰, ۳۷۳, ۳۸۸, ۳۹۲, ۴۰۳, ۴۰۴, ۴۰۷, ۴۱۰, ۴۱۲, ۴۱۶, ۴۱۸, ۴۲۱, ۴۲۲, ۴۳۰, ۴۵۶, ۴۶۰, ۴۶۷, ۴۸۸, ۵۰۶, ۵۰۷, ۵۰۹, ۵۱۳, ۵۱۸, ۵۴۰, ۵۴۱, ۵۴۴, ۵۴۸, ۵۵۰, ۵۹۳, ۶۰۱, ۶۰۶, ۶۰۸, ۶۵۶, ۶۵۷, ۶۶۳, ۶۶۴, ۶۶۹, ۶۷۳, ۷۰۳, ۷۰۷, ۷۲۲
مجدالدین, ۲۵۶, ۶۵۲
مجلس, ۶, ۱۴, ۲۰, ۴۸, ۵۰, ۵۲, ۵۸, ۶۱, ۷۱, ۸۴, ۸۶, ۹۴, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۱۱, ۱۱۶, ۱۱۸, ۱۲۰, ۱۲۱, ۱۲۸, ۱۲۹, ۱۵۷, ۱۸۹, ۲۲۱, ۲۴۱, ۲۵۶, ۲۵۸, ۳۰۵, ۳۱۰, ۳۱۱, ۳۲۶, ۳۲۷, ۳۲۹, ۳۳۰, ۳۳۱, ۳۳۵, ۳۳۶, ۳۳۷, ۳۳۸, ۳۳۹, ۳۴۰, ۳۴۱, ۳۴۲, ۳۴۳, ۳۴۴, ۳۴۹, ۳۵۰,

۳۵۸, ۳۵۹, ۳۶۰, ۳۶۲, ۳۶۳, ۳۶۴, ۳۶۵, ۳۶۶, ۳۶۷, ۳۶۸, ۳۶۹, ۳۷۰, ۳۷۱, ۳۷۴, ۳۷۷, ۳۷۸, ۳۹۳, ۴۵۲, ۵۴۷, ۵۹۷, ۶۰۷, ۶۱۵, ۶۱۶, ۶۱۷, ۶۱۸, ۶۱۹, ۶۲۵, ۶۲۶, ۶۲۷, ۶۲۸, ۶۳۱, ۶۳۴, ۶۴۰, ۶۵۰, ۶۵۴, ۶۷۰, ۶۹۰, ۷۰۴, ۷۲۹
مجلس شورا, ۱۱۸, ۱۲۱, ۱۲۸, ۲۵۶, ۲۵۸, ۴۵۲, ۶۰۷, ۶۴۰, ۶۵۲, ۶۵۴, ۶۷۰
مجلس شوراي, ۱۱۸, ۲۵۸, ۴۵۲, ۶۵۴, ۶۷۰
مجمع البحوث الاسلامية التابع للآستان الرضوية المقدسة, ۴۸۴, ۴۸۵, ۴۸۶, ۴۸۷, ۶۸۵, ۶۸۶, ۶۸۷
مجمع العلمي العراقي, ۳۲۶, ۶۱۹
مجمع ذخائر اسلامي, ۴۵۷, ۴۵۸, ۴۸۸, ۴۹۶, ۵۳۳, ۵۵۸, ۶۳۸, ۶۶۲, ۷۲۰, ۷۲۸, ۷۲۹
مجمع‌الفکر الاسلامي, ۴۹۴, ۷۲۰
محمودیه, ۱۰, ۱۵, ۱۶, ۸۵
مدرسة الامام المهدي (ع)، ۲۹۵, ۶۳۶
مدرسة الشیرازیة, ۲۵۶, ۶۵۳
مدرسة المستشار, ۳۲
مدرسهٔ آقا محمود, ۸
مدرسهٔ بزرگ, ۸, ۱۹
مدرسهٔ پاي‌منار, ۱, ۱۳
مدرسهٔ حکیم, ۸
مدرسهٔ خان, ۸, ۹
مدرسهٔ خان مروي, ۸
مدرسهٔ خلیلي بزرگ, ۱۹۶, ۵۳۷
مدرسهٔ دانگي, ۴, ۵, ۷, ۱۱, ۱۳, ۱۷, ۷۹, ۱۸۷, ۱۸۹
مدرسهٔ دو در, ۱۲
مدرسهٔ سپهسالار جدید, ۱۳

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه جایگان

مدرسهٔ سید محمود جواهري, ۸۲, ۱۸۸
مدرسهٔ قطب, ۱۹۶, ۵۳۷
مدرسهٔ کوچک‌خان مروي, ۹
مدرسهٔ مبارکهٔ فخریه, ۸۰
مدرسهٔ مروي, ۴, ۸, ۵۷, ۸۰, ۸۱, ۸۲, ۸۳, ۱۸۷, ۱۸۸
مدرسهٔ مستشار, ۱۲, ۵۵, ۸۶, ۱۰۵
مدرسهٔ منیریه, ۱۱
مدرسهٔ میرزاصالح, ۴, ۷۹
مدینة الهادي, ۱۱۲
مدینه, ۲۷, ۱۰۸, ۱۰۹, ۲۱۸, ۳۸۴, ۳۸۵
مدینهٔ نبوي, ۱۰۸, ۲۱۷
مرکز فرهنگي علامه حلي, ۳۲۳, ۶۲۲
مسجد الکوفة, ۴۱
مسجد آقا بهرام, ۱۰
مسجد ترک‌ها, ۱۷۸
مسجد جامع, ۹, ۱۱۴, ۱۲۴, ۶۶۷
مسجد جامع عتیق, ۹
مسجد سهله, ۱۸۰, ۱۸۱, ۱۸۲
مسجد شیخ انصاري, ۱۷۸
مسجد شیخ طوسي, ۲۵, ۱۷۸
مسجد طریحي, ۱۷۹, ۱۸۰
مسجد طوسي, ۲۴, ۱۷۸, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۲
مسجد کوفه, ۲۱, ۷۱, ۱۸۱, ۱۸۲, ۵۳۹
مسجد هندي, ۲۳, ۹۳, ۱۷۸, ۱۹۰
مسجدالحرام, ۲۷, ۲۱۸, ۳۸۴, ۵۷۳, ۵۹۳
مسکو, ۱۶۶
مسیب, ۱۵

نمایهٔ کتاب و مقاله

مشهد, ۶, ۳۳, ۶, ۷, ۸, ۱۲, ۱۳, ۲۸, ۳۱, ۴۸, ۵۵, ۶۹, ۸۵, ۸۶, ۱۰۴, ۱۱۲, ۱۵۶, ۱۶۹, ۱۷۱, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۴, ۱۸۷, ۱۸۸, ۲۱۸, ۲۱۹, ۲۳۸, ۲۴۴, ۲۵۳, ۲۶۷, ۲۶۸, ۳۱۵, ۳۳۶, ۴۲۹, ۴۵۵, ۴۸۴, ۴۸۵, ۴۸۶, ۴۸۷, ۴۹۷, ۵۳۲, ۶۰۷, ۶۱۴, ۶۲۰, ۶۲۳, ۶۵۲, ۶۸۵, ۶۸۶, ۶۸۷, ۷۱۱, ۷۱۲, ۷۱۳
مصر, ۲۷, ۲۹, ۱۰۹, ۳۷۶, ۶۰۸, ۷۱۷
مطبعة الآداب, ۲۶۱, ۲۷۴, ۲۸۴, ۲۸۹, ۲۹۳, ۳۲۱, ۳۲۲, ۳۲۸, ۴۸۳, ۴۸۴, ۵۹۹, ۶۱۹, ۶۲۳, ۶۵۰, ۶۸۴, ۶۸۵, ۶۸۹, ۶۹۰, ۷۲۷
مطبعة الحکمة, ۲۳۲, ۳۳۵, ۶۲۸
مطبعة الحیدریة, ۲۲۱, ۲۲۵, ۳۲۰, ۳۳۸, ۳۴۶, ۵۳۲, ۶۲۳, ۶۲۴, ۶۲۵, ۶۶۱, ۶۹۴, ۷۰۱, ۷۱۴
مطبعة الحیدري, ۳۲۳, ۶۲۲
مطبعة السعادة, ۲۱۱, ۴۳۰
مطبعة العلمیة, ۲۸۳, ۲۸۴, ۲۸۸, ۲۸۹, ۲۹۱, ۳۳۲, ۴۸۲, ۴۸۳, ۶۰۵, ۶۴۰, ۶۸۱, ۶۸۲, ۶۸۴, ۶۸۹, ۷۰۰
مطبعة الغري, ۲۱۲, ۲۳۰, ۲۵۳, ۲۵۴, ۲۶۸, ۲۶۹, ۲۹۴, ۳۲۰, ۳۲۵, ۵۹۶, ۶۲۹, ۶۴۴, ۶۴۷, ۶۵۹, ۷۱۲
مطبعة الغريّ, ۲۱۱
مطبعة الغري الحدیثة, ۲۳۰, ۳۲۰, ۳۲۵, ۵۹۶, ۶۲۹
مطبعة القضاء, ۲۶۱, ۲۷۳, ۲۸۳, ۲۸۸, ۴۸۲, ۶۴۵, ۶۸۲, ۶۸۳, ۷۰۰
مطبعهٔ الغري, ۴۳۰
مطبعه الغري, ۲۵۴
مطبعه علمي, ۳۵۰, ۶۲۷
مقام صاحب‌الزمان (ع), ۱۸۲
مکتب سید ضیاءالدین, ۳, ۷۷
مکتبة التستریة, ۲۵۶, ۶۵۲
مکتبة الحیدریة, ۳۲۰, ۶۹۱, ۷۱۲

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

مكتبة السليمانية ببغداد, ۲۵۷, ۶۵۱
مكتبة السماوي, ۲۵۶, ۶۵۲
مكتبة السيد شهاب‌الدين بقم, ۲۵۷, ۶۵۱
مكتبة السيد عبدالحسين الحجة بكربلاء, ۲۵۷, ۶۵۱
مكتبة السيد عليّ الايرواني, ۲۵۷, ۶۵۱
مكتبة السيد محمدباقر الحجة, ۲۵۷, ۶۵۱
مكتبة الصدوق, ۳۳۳, ۶۱۸
مكتبة الطهراني بكربلاء, ۲۵۶, ۶۵۲
مكتبة العطار بالكاظمية, ۲۵۶, ۶۵۲
مكتبة العطار ببغداد, ۲۵۶, ۶۵۲
مكتبة الفاضلية, ۲۵۶, ۶۵۲
مكتبة المرتضوية, ۳۲۰, ۶۹۱
مكتبة المرجانية, ۲۵۷, ۶۵۱
مكتبة المشكاة, ۲۵۶, ۶۵۳
مكتبة الهدي, ۳۲۵, ۶۲۲
مكتبة شيخ‌الاسلام احمد عارف حكمت, ۲۷
مكتبة، متحف و مركز وثائق مجلس الشوري الاسلامي, ۴۸۴, ۴۸۵, ۴۸۶, ۴۸۷, ۶۸۵, ۶۸۶, ۶۸۷
مكتبته العامة, ۲۴۲, ۳۲۴, ۳۲۵, ۳۲۶, ۳۳۱, ۳۳۲, ۳۳۳, ۳۳۶, ۳۳۹, ۳۴۳, ۳۴۸
مكتب‌خانهٔ آقاسيد ضياءالدين, ۱۸۶
مكتب‌خانهٔ مرحوم آقا سيدضياء, ۳
مكتبه الاسلاميه, ۲۹۷
مكتبه‌الاسلاميه, ۷۱۱
مكه, ۲۷, ۱۰۸, ۱۱۰, ۲۱۷, ۲۱۸, ۳۸۴
مكّه, ۲۷
موسسهٔ آل‌البيت, ۴۵۲, ۴۵۳
مؤسسة الامام الصادق (ع)، ۲۸۴, ۴۸۳, ۴۸۸, ۶۸۲
مؤسسة آل‌البيت (ع) لإحياء التراث, ۳۲۰
مؤسسة تراث الشيعة, ۵۳۴, ۶۷۴
مؤسسه چاپ و نشر عروج, ۷۲۵
مؤسسهٔ اسماعيليان, ۲۸۷
مؤسسهٔ امام صادق (ع), ۲۸۸
مؤسسهٔ فرهنگي دارالحديث, ۲۹۴, ۲۹۷, ۲۹۹, ۵۰۲, ۵۱۶, ۵۲۱, ۵۵۶, ۵۹۶, ۵۹۷, ۶۷۸, ۷۰۸

ن

نائلة خاتون, ۲۵۷, ۶۵۱
نجف, ۱, ۵, ۱۵, ۳۱, ۴, ۵, ۶, ۹, ۱۰, ۱۲, ۱۳, ۱۶, ۱۷, ۱۸, ۱۹, ۲۱, ۲۲, ۲۶, ۲۸, ۳۰, ۳۱, ۳۲, ۳۳, ۳۹, ۴۰, ۴۱, ۴۹, ۵۰, ۵۱, ۵۶, ۵۷, ۶۱, ۶۶, ۶۸, ۶۹, ۷۱, ۷۲, ۸۹, ۹۰, ۹۱, ۹۲, ۹۳, ۹۶, ۹۷, ۱۰۵, ۱۰۶, ۱۰۷, ۱۰۸, ۱۰۹, ۱۱۱, ۱۲۵, ۱۲۶, ۱۲۷, ۱۲۸, ۱۳۰, ۱۳۳, ۱۳۴, ۱۳۵, ۱۳۶, ۱۳۸, ۱۳۹, ۱۵۹, ۱۶۳, ۱۶۵, ۱۶۶, ۱۶۷, ۱۶۸, ۱۶۹, ۱۷۰, ۱۷۱, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۴, ۱۷۵, ۱۷۶, ۱۷۸, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۲, ۱۸۴, ۱۸۹, ۱۹۰, ۱۹۲, ۱۹۵, ۱۹۶, ۱۹۷, ۱۹۸, ۲۱۱, ۲۱۲, ۲۱۷, ۲۲۱, ۲۲۵, ۲۲۸, ۲۲۹, ۲۳۰, ۲۳۱, ۲۳۳, ۲۳۶, ۲۴۰, ۲۴۲, ۲۴۷, ۲۴۹, ۲۵۲, ۲۵۳, ۲۵۴, ۲۵۵, ۲۶۱, ۲۶۸, ۲۶۹, ۲۷۳, ۲۷۴, ۲۷۹, ۲۸۰, ۲۸۳, ۲۸۴, ۲۸۸, ۲۸۹, ۲۹۱, ۲۹۲, ۲۹۳, ۲۹۴, ۲۹۶, ۲۹۷, ۳۰۰, ۳۰۱, ۳۰۲, ۳۱۱, ۳۲۰, ۳۲۱, ۳۲۲, ۳۲۴, ۳۲۵, ۳۲۶, ۳۲۸, ۳۳۰, ۳۳۱, ۳۳۲, ۳۳۳, ۳۳۴, ۳۳۵, ۳۳۶, ۳۳۸, ۳۳۹, ۳۴۱, ۳۴۲, ۳۴۳, ۳۴۶, ۳۴۸, ۳۵۲, ۳۵۶, ۳۵۸, ۳۵۹, ۳۶۲, ۳۶۳, ۳۶۴, ۳۶۵, ۳۷۰, ۳۷۳, ۳۸۸, ۳۹۷, ۳۹۸, ۴۲۹, ۴۳۱, ۴۳۳, ۴۳۴, ۴۳۶, ۴۷۱, ۴۷۴, ۴۷۸, ۴۸۲, ۴۸۳, ۴۸۴, ۵۱۸, ۵۲۷, ۵۲۹, ۵۳۲, ۵۳۵, ۵۳۶,

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

۵۳۸, ۵۳۹, ۵۴۳, ۵۵۷, ۵۶۰, ۵۶۱, ۵۹۵, ۵۹۶, ۵۹۷, ۵۹۹, ۶۰۵,
۶۰۶, ۶۰۹, ۶۱۲, ۶۱۷, ۶۱۹, ۶۲۲, ۶۲۳, ۶۲۴, ۶۲۵, ۶۳۲, ۶۴۰,
۶۴۴, ۶۴۵, ۶۴۷, ۶۵۰, ۶۵۷, ۶۵۹, ۶۶۰, ۶۶۱, ۶۶۷, ۶۷۱, ۶۸۱,
۶۸۲, ۶۸۳, ۶۸۴, ۶۸۵, ۶۸۹, ۶۹۰, ۶۹۲, ۶۹۳, ۶۹۴, ۷۰۰, ۷۰۱,
۷۰۴, ۷۰۵, ۷۱۲, ۷۱۴, ۷۱۹, ۷۲۲, ۷۲۶, ۷۲۷
نشر فخرالدین, ۳۳۳, ۶۲۰

و

وادي السلام, ۲۰, ۲۱, ۲۸, ۳۲, ۳۷, ۴۲, ۴۹, ۵۰, ۷۱, ۱۲۵, ۱۲۶, ۱۲۷,
۱۲۸, ۱۳۰, ۱۶۵, ۱۹۵, ۲۲۱, ۳۳۳, ۳۳۹, ۳۴۱, ۳۴۶, ۵۳۹, ۵۵۴,
۶۲۶
وادي السلام خاک‌فرج, ۱۶۵
وزارت ارشاد اسلامي, ۴۵۱, ۷۱۵
ويكي شيعه, ۴۵۶, ۶۴۴

ه

هبةالدین, ۲۴, ۲۰۰, ۲۵۶, ۳۷۶, ۳۷۷, ۵۶۸, ۶۵۳
هندوستان, ۲۶۶

ي

يزد, ۱۱۲, ۱۱۷

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

نمایه اندازه، زمان

A

April, ۴۵۶, ۶۴۴

M

March, ۴۵۶, ۶۴۴

ا

اردیبهشت, ۵۵, ۵۶, ۶۰, ۶۳, ۶۵, ۶۸, ۷۰, ۷۱, ۱۰۵, ۱۴۲, ۱۴۳, ۱۵۰, ۱۵۱, ۱۵۲, ۱۵۴, ۱۵۵, ۱۶۱, ۱۷۱, ۱۷۲, ۱۷۳, ۱۷۴, ۱۷۵, ۲۴۷, ۲۴۸, ۵۲۳, ۵۲۹, ۵۴۳, ۶۴۳, ۷۰۷
اسفند, ۴۰, ۵۸, ۶۳, ۶۷, ۷۳, ۱۳۹, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۳, ۱۴۵, ۱۴۶, ۱۴۹, ۱۵۰, ۱۵۱, ۱۵۳, ۱۵۶, ۱۶۴, ۱۶۶, ۲۴۹, ۳۹۸, ۴۵۶, ۴۵۷, ۴۶۳, ۴۸۷, ۵۰۳, ۵۰۸, ۵۱۱, ۵۱۲, ۵۱۵, ۵۲۰, ۵۹۸, ۶۰۶, ۶۴۴, ۶۶۱, ۶۶۳, ۶۶۹, ۶۷۴, ۶۷۷, ۶۹۰, ۷۰۷, ۷۰۸, ۷۲۱
أشهر, ۳۱, ۳۲, ۳۴, ۳۷
اکتبر, ۷۱, ۷۳, ۲۴۸
الإثنین, ۳۱, ۴۲, ۳۳۷, ۳۴۱
الأربعاء, ۳۲۴
الثلاثاء, ۳۸, ۳۳۲
الجمعة, ۳۲, ۳۵, ۹۶, ۴۴۵, ۶۵۹
الحمل, ۳۳۰
الحوت, ۴۰
السبت, ۳۲۵
السنة, ۲۰, ۳۵, ۴۳, ۲۲۴, ۲۳۸, ۳۳۰, ۳۳۷, ۶۱۸, ۶۵۷, ۷۱۵
الصیام, ۳۴۱
الطلوعین, ۳۴
العصر, ۳۲, ۲۸۰, ۳۷۳, ۴۷۴, ۴۹۲, ۵۲۲, ۶۰۲, ۶۰۵, ۶۰۹
الغروب, ۳۹
الفجر, ۴۱
الیوم, ۲۲, ۳۱, ۳۲, ۴۰, ۴۳
اوت, ۶۹, ۷۴

آ

آبان, ۱۰, ۵۷, ۶۶, ۷۰, ۷۱, ۷۲, ۱۰۷, ۱۴۱, ۱۴۳, ۱۴۵, ۱۴۷, ۱۴۸, ۱۴۹, ۱۵۲, ۱۵۵, ۱۷۰, ۲۲۲, ۲۴۸, ۴۰۶, ۴۶۷, ۴۷۰, ۴۸۹, ۵۰۷, ۵۸۴, ۶۶۳, ۶۸۸, ۷۰۶, ۷۰۷, ۷۱۶, ۷۲۲
آپریل, ۵۲, ۵۶, ۶۰, ۶۵, ۶۸, ۱۰۵, ۱۷۴, ۱۷۵, ۲۴۷, ۵۴۳
آدینه, ۵۸, ۵۹, ۶۲, ۶۳, ۶۸, ۷۴, ۱۱۳, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۷۶, ۱۹۲, ۲۳۴, ۲۴۰, ۲۴۱, ۲۴۳, ۲۴۹, ۳۶۳, ۳۶۷, ۴۱۳, ۴۱۶, ۵۳۹, ۵۴۴, ۵۶۰, ۵۶۷, ۵۹۰, ۶۲۰, ۶۲۳, ۶۲۴, ۶۲۶
آدینه‌شب, ۲۴۷
آذر, ۶۰, ۶۱, ۶۴, ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۷۰, ۱۳۵, ۱۴۴, ۱۴۹, ۱۵۲, ۱۵۷, ۱۶۱, ۱۶۲, ۳۹۸, ۴۶۰, ۴۶۷, ۵۰۷, ۵۱۰, ۵۱۵, ۵۴۰, ۶۶۳, ۶۶۵, ۶۶۹, ۶۷۶, ۷۰۷, ۷۲۲
آذرماه, ۱۰۰, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۳, ۱۶۲, ۵۲۲, ۵۴۱, ۶۰۸, ۷۰۶

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

آگوست, ۵۴, ۶۱, ۶۸, ۱۷۶

ب

بامداد, ۱۱۱, ۱۱۲, ۱۱۴, ۱۱۵, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۲۹, ۱۸۰, ۱۸۴, ۱۹۰, ۱۹۲,
۲۳۶, ۳۶۰, ۵۶۰, ۵۹۴
بهار, ۲, ۱۲۵, ۴۶۱, ۴۶۹, ۶۰۸, ۶۱۱, ۶۳۵, ۷۲۵
بهمن, ۳۹, ۶۳, ۶۵, ۶۶, ۶۹, ۷۳, ۱۲۸, ۱۴۲, ۱۴۳, ۱۴۴, ۱۴۵, ۱۴۸,
۱۵۰, ۱۵۱, ۱۵۲, ۱۵۳, ۱۵۴, ۱۶۳, ۱۷۴, ۲۲۷, ۴۰۵, ۴۱۷, ۴۵۷,
۴۶۳, ۴۶۶, ۴۶۷, ۴۷۱, ۵۰۸, ۵۱۱, ۵۱۲, ۵۲۶, ۵۴۳, ۵۴۹, ۶۰۶,
۶۶۳, ۶۶۹, ۶۷۳, ۶۷۴, ۶۹۰, ۶۹۸, ۷۰۱, ۷۰۷, ۷۰۸, ۷۱۹, ۷۲۰

پ

پاییز, ۴۵۵, ۴۶۵, ۵۱۰, ۶۰۳, ۶۵۶, ۶۹۶, ۷۰۷
پاییز, ۴۸۷, ۶۶۱
پسین‌روز, ۱۱۱, ۱۱۴, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۸, ۱۱۹
پنج‌شنبه, ۳, ۱۳, ۱۴, ۲۰, ۲۵, ۳۱, ۵۲, ۵۸, ۶۰, ۶۳, ۶۶, ۶۷, ۷۱, ۱۱۱,
۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۵, ۱۱۷, ۱۳۳, ۱۳۴, ۱۳۸, ۱۴۰, ۱۷۴, ۱۸۶, ۱۸۹,
۱۹۰, ۲۱۰, ۲۲۷, ۲۳۶, ۲۴۸, ۳۸۲, ۳۸۸, ۴۰۸, ۵۳۸, ۵۴۳, ۵۷۲

ت

تابستان, ۲, ۱۶, ۱۸, ۱۶۸, ۱۹۰, ۴۶۲, ۴۶۹, ۴۷۰, ۵۱۸, ۵۱۹, ۶۳۵,
۶۷۰, ۷۰۷, ۷۱۳, ۷۱۹, ۷۲۰

ج

جمادي دوم, ۵۷, ۶۸, ۱۰۷, ۱۳۳, ۱۳۸, ۱۷۴, ۱۷۶, ۱۹۰, ۱۹۲, ۱۹۷,
۲۰۱, ۲۱۴, ۲۱۸, ۲۲۰, ۲۲۲, ۲۲۳, ۲۲۵, ۲۲۷, ۲۳۷, ۲۴۶, ۳۳۷,
۳۶۵, ۳۹۷, ۳۹۸, ۴۰۴, ۴۰۶, ۴۱۵, ۴۲۳, ۵۴۳, ۵۴۴, ۵۵۸, ۵۶۰,
۵۶۳, ۵۶۵, ۵۸۲, ۵۸۳, ۵۸۴, ۶۱۶, ۶۲۴, ۶۲۵, ۶۳۰, ۶۳۱
جمادي يكم, ۵۹, ۶۰, ۶۱, ۶۳, ۶۵, ۷۱, ۷۳, ۱۰۰, ۱۲۰, ۱۲۶, ۱۲۷, ۱۲۸,
۱۳۲, ۱۳۵, ۱۳۸, ۱۹۲, ۱۹۴, ۱۹۷, ۲۰۰, ۲۰۱, ۲۰۴, ۲۱۱, ۲۱۵,
۲۲۳, ۲۲۷, ۲۳۲, ۲۳۵, ۲۴۲, ۳۲۱, ۳۵۸, ۳۵۹, ۳۶۰, ۳۶۵, ۳۹۰,
۳۹۲, ۴۱۰, ۴۱۶, ۵۲۲, ۵۳۹, ۵۴۰, ۵۴۱, ۵۶۱, ۵۶۸, ۵۷۷, ۵۸۰,
۵۸۵, ۵۸۶, ۵۸۷, ۵۹۰, ۵۹۹, ۶۰۵, ۶۲۰, ۶۲۸, ۷۰۶
جمادي الأولي, ۳۳, ۳۶, ۳۷, ۳۸, ۴۱, ۴۲, ۳۳۴, ۳۳۵
جمادي‌الاخرة, ۳۲
جمادي‌الثانية, ۳۲, ۳۴, ۴۰
جمعه, ۵۶, ۶۸, ۱۶۳, ۳۸۳, ۵۳۴

چ

چهارشنبه, ۵۶, ۵۹, ۶۱, ۶۴, ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۷۱, ۷۴, ۱۰۵, ۱۱۲, ۱۱۳,
۱۱۴, ۱۱۹, ۱۳۸, ۱۶۳, ۱۷۴, ۱۹۰, ۲۲۸, ۲۳۶, ۲۳۹, ۵۴۳, ۶۱۵,
۶۱۹, ۶۲۵, ۷۱۳

ح

حوت, ۶۷

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

خ

خرداد, ۶۱, ۶۴, ۱۳۶, ۱۳۹, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۳, ۱۴۵, ۱۴۹, ۱۵۱, ۱۵۲,
۱۵۳, ۱۵۴, ۱۵۶, ۱۶۱, ۱۷۰, ۴۶۰, ۴۷۱, ۶۵۷, ۷۱۶
خورشيدي, ۶۲, ۱۵۷, ۱۸۴, ۲۶۷, ۲۸۰, ۴۷۸, ۵۴۸

د

دسامبر, ۶۰, ۶۵, ۶۶, ۶۹, ۷۰, ۱۳۵, ۵۴۰
دوشنبه, ۵۴, ۶۰, ۶۸, ۷۲, ۷۴, ۱۱۲, ۱۱۴, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۳۵, ۱۳۸, ۱۷۶,
۱۹۵, ۲۳۲, ۲۴۲, ۶۱۸, ۶۲۰, ۶۲۴, ۶۲۵, ۶۳۱
دي, ۶۰, ۶۱, ۶۲, ۷۴, ۱۳۶, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۳, ۱۴۴, ۱۴۵, ۱۴۶, ۱۴۷,
۱۵۳, ۱۶۷, ۴۵۶, ۴۶۲, ۴۶۶, ۶۵۶, ۶۷۰, ۶۹۸, ۷۰۲
دينار, ۱۷, ۱۱۰

ذ

ذي‌الحجه, ۶, ۲۰, ۲۲, ۵۸, ۶۲, ۷۴, ۱۰۸, ۱۳۴, ۱۳۵, ۱۸۹, ۱۹۱, ۱۹۳,
۱۹۵, ۱۹۸, ۲۰۲, ۲۰۹, ۲۱۴, ۲۱۷, ۲۱۸, ۲۲۸, ۲۲۹, ۲۳۴, ۲۳۹,
۲۴۰, ۲۴۲, ۲۴۳, ۲۴۶, ۲۴۷, ۲۴۹, ۲۵۳, ۳۰۲, ۳۳۶, ۳۶۸, ۳۸۴,
۳۸۵, ۳۹۴, ۴۰۲, ۴۱۲, ۴۱۴, ۴۲۰, ۴۲۴, ۵۳۸, ۵۴۰, ۵۶۲, ۵۶۳,
۵۶۴, ۵۶۶, ۵۷۳, ۵۸۸, ۵۹۰, ۵۹۲, ۵۹۳, ۵۹۴, ۶۰۴, ۶۱۲, ۶۱۷,
۶۲۰, ۶۲۳, ۶۲۷, ۶۲۸, ۶۴۴
ذي‌القعده, ۳۱, ۳۵, ۳۶, ۳۷, ۳۸, ۳۹, ۴۰, ۴۱, ۴۳, ۵۴, ۵۵, ۵۶, ۶۰, ۶۴,
۶۵, ۶۶, ۶۷, ۷۱, ۱۰۴, ۱۰۵, ۱۳۸, ۱۵۸, ۱۵۹, ۱۷۴, ۱۸۷, ۱۸۹,
۱۹۷, ۱۹۸, ۲۰۱, ۲۰۲, ۲۰۴, ۲۰۵, ۲۱۷, ۲۲۵, ۲۲۸, ۲۲۹, ۲۳۱,
۲۳۳, ۲۳۴, ۲۳۸, ۲۴۰, ۲۴۴, ۲۴۵, ۲۴۹, ۳۰۱, ۳۲۳, ۳۳۰, ۳۳۵,
۳۳۹, ۳۴۲, ۳۵۲, ۳۸۵, ۴۰۳, ۴۰۸, ۴۱۶, ۴۱۸, ۴۲۱, ۵۴۳, ۵۶۴,
۵۸۶, ۵۸۸, ۵۹۰, ۵۹۳, ۶۱۲, ۶۱۸, ۶۲۱, ۶۲۷

ر

ربيع الأول, ۳, ۳۱, ۳۷, ۴۲, ۴۳, ۵۲, ۳۳۱, ۳۴۰, ۳۴۹, ۳۵۰, ۶۱۲
ربيع الثاني, ۲۱, ۲۲, ۳۳, ۳۶, ۳۷, ۳۲۲, ۳۳۲, ۳۴۸, ۴۰۵
ربيع المولود, ۴۱, ۵۶, ۳۲۵, ۳۳۱, ۳۳۹
ربيع دوم, ۵۹, ۶۰, ۶۳, ۶۴, ۱۱۰, ۱۱۴, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۳۴, ۱۶۲, ۱۹۳,
۱۹۶, ۱۹۸, ۲۰۱, ۲۰۳, ۲۱۰, ۲۱۳, ۲۱۵, ۲۲۳, ۲۳۰, ۲۳۲, ۲۳۴,
۲۳۶, ۲۳۷, ۲۴۲, ۲۴۴, ۲۴۶, ۲۴۹, ۳۰۱, ۳۵۲, ۳۶۱, ۳۸۲, ۳۸۸,
۴۰۰, ۴۰۳, ۴۰۴, ۴۰۸, ۴۱۰, ۴۱۵, ۴۱۹, ۵۳۸, ۵۶۳, ۵۶۴, ۵۶۶,
۵۶۷, ۵۷۲, ۵۷۶, ۵۷۹, ۵۸۵, ۵۸۸, ۵۹۲, ۶۱۲, ۶۱۶, ۶۲۲
ربيع يكم, ۶۲, ۶۸, ۷۰, ۷۳, ۷۴, ۱۱۱, ۱۱۳, ۱۳۴, ۱۶۴, ۱۷۶, ۱۸۶, ۱۹۴,
۱۹۶, ۲۰۱, ۲۱۵, ۲۲۰, ۲۲۱, ۲۲۴, ۲۳۴, ۲۳۶, ۲۳۹, ۲۴۰, ۲۴۱,
۲۴۲, ۲۴۳, ۲۴۶, ۳۹۰, ۳۹۸, ۴۰۴, ۴۱۳, ۴۱۴, ۴۱۶, ۴۱۸, ۴۲۲,
۴۲۳, ۵۳۸, ۵۶۵, ۵۶۷, ۵۸۳, ۵۸۹, ۵۹۳, ۶۱۵, ۶۲۰, ۶۲۲, ۶۲۵,
۶۲۶, ۶۲۹, ۶۳۱
ربيع‌الاخر, ۳۹
رجب, ۳۶, ۳۹, ۴۰, ۴۱, ۴۲, ۵۹, ۶۵, ۶۶, ۷۱, ۷۲, ۱۶۳, ۱۹۵, ۱۹۶,
۲۰۴, ۲۰۵, ۲۰۷, ۲۲۰, ۲۳۳, ۲۴۰, ۲۴۴, ۲۴۸, ۲۵۴, ۳۱۴, ۳۷۳,
۳۷۸, ۳۹۳, ۳۹۸, ۴۰۰, ۴۱۲, ۴۱۶, ۵۳۷, ۵۶۷, ۵۷۶, ۵۸۳, ۵۹۳,
۶۱۵, ۶۳۴, ۶۴۷, ۷۲۱
رمضان, ۲۶, ۶۱, ۷۱, ۷۲, ۷۳, ۱۲۹, ۱۹۴, ۱۹۶, ۲۱۸, ۲۲۴, ۲۲۵, ۲۲۸,
۲۳۸, ۳۲۸, ۳۸۸, ۳۹۶, ۴۰۷, ۵۸۱, ۵۹۲, ۶۱۵, ۶۱۸, ۶۲۳, ۶۳۰,
۷۱۳

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

روز, ۱۲, ۱۴, ۱۵, ۱۷, ۱۸, ۴۸, ۵۶, ۵۷, ۶۰, ۶۲, ۶۳, ۶۴, ۶۶, ۶۷, ۶۹,
۷۱, ۷۲, ۷۳, ۷۸, ۸۰, ۸۴, ۱۰۰, ۱۰۲, ۱۰۳, ۱۰۵, ۱۰۷, ۱۱۱, ۱۱۲,
۱۱۳, ۱۱۴, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۲۰, ۱۲۶, ۱۲۹, ۱۳۵,
۱۳۶, ۱۳۹, ۱۴۲, ۱۵۳, ۱۵۷, ۱۵۸, ۱۸۵, ۱۸۹, ۱۹۰, ۱۹۴, ۱۹۶,
۲۰۱, ۲۰۴, ۲۰۶, ۲۰۹, ۲۲۰, ۲۲۳, ۲۲۵, ۲۲۹, ۲۳۰, ۲۳۳, ۲۳۶,
۲۴۲, ۲۴۳, ۲۴۵, ۲۴۹, ۳۵۹, ۳۶۲, ۳۶۳, ۳۶۵, ۳۶۷, ۳۸۲, ۳۸۳,
۳۹۲, ۳۹۴, ۳۹۷, ۳۹۸, ۴۰۰, ۴۰۲, ۴۰۳, ۴۰۴, ۴۰۶, ۴۰۸, ۴۱۰,
۴۱۳, ۴۱۵, ۴۱۶, ۴۱۸, ۴۲۱, ۴۲۲, ۴۲۴, ۵۴۰, ۵۴۱, ۵۴۴, ۵۵۲,
۵۶۳, ۵۶۴, ۵۷۴, ۵۸۳, ۵۸۵, ۵۸۸, ۶۲۸, ۶۳۴
روز دوشنبه, ۶۹, ۷۲, ۱۱۲, ۱۱۴, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۲۰, ۱۹۶, ۲۰۱, ۲۲۳,
۲۴۲, ۲۴۳, ۴۰۰, ۴۱۸, ۵۶۳
روز شنبه, ۴۸, ۵۷, ۶۳, ۶۹, ۱۰۷, ۱۱۱, ۱۱۷, ۱۱۹, ۱۳۶, ۲۲۵, ۴۰۴,
۴۲۱, ۴۲۲
روز نوروز, ۵۸

ز

زمستان, ۴۵۵, ۴۶۵, ۴۸۷, ۵۱۰, ۶۰۳, ۶۵۶, ۶۶۱, ۶۹۶, ۷۰۷, ۷۲۵

ژ

ژانویه, ۶۰, ۶۱, ۶۲, ۶۳, ۷۳, ۷۴, ۱۳۶
ژولای, ۵۶, ۵۹, ۶۴, ۷۲, ۱۰۶, ۱۳۵, ۱۵۸, ۴۶۹, ۵۴۰, ۶۴۳, ۶۶۵
ژوئن, ۶۴, ۷۱, ۱۲۷, ۱۲۸

س

ساعت, ۱۷, ۲۵, ۳۹, ۴۰, ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۷,
۱۱۸, ۱۷۴, ۱۸۰, ۱۸۴, ۱۸۵, ۲۴۹, ۵۴۳
سپتامبر, ۵۸, ۷۲, ۷۳, ۵۴۰
سلخ, ۳۴, ۳۴۸
سنه, ۲, ۳, ۵, ۶, ۱۴, ۱۶, ۱۸, ۲۰, ۲۱, ۲۲, ۲۵, ۲۸, ۲۹, ۳۰, ۳۱, ۳۲, ۳۳,
۳۴, ۳۵, ۳۶, ۳۷, ۳۸, ۳۹, ۴۰, ۴۱, ۴۲, ۴۳, ۴۹, ۵۰, ۵۶, ۶۰, ۶۱,
۶۲, ۶۴, ۶۶, ۶۷, ۶۸, ۷۲, ۷۳, ۱۳۲, ۱۳۴, ۱۳۸, ۱۵۹, ۱۶۳, ۲۴۲,
۲۵۳, ۳۲۳, ۳۲۴, ۳۲۶, ۳۳۱, ۳۳۲, ۳۳۴, ۳۳۵, ۳۳۶, ۳۴۰, ۳۴۸,
۳۴۹, ۳۵۰, ۵۳۸, ۵۳۹, ۵۴۱, ۶۴۴
سه‌شنبه, ۴۸, ۶۰, ۶۱, ۶۲, ۶۴, ۶۵, ۶۶, ۶۹, ۷۲, ۷۳, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۴,
۱۱۷, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۳۲, ۱۳۸, ۱۵۷, ۱۵۹, ۱۶۲, ۱۶۴, ۱۸۰, ۱۸۲,
۲۰۳, ۲۰۶, ۲۱۸, ۲۱۹, ۲۲۳, ۲۳۰, ۲۴۳, ۲۴۷, ۲۴۸, ۳۸۷, ۳۹۶,
۴۰۲, ۴۰۳, ۵۵۴, ۵۷۴, ۵۸۱, ۵۸۵, ۶۰۴

ش

شامگاه, ۱۱۲, ۱۱۴, ۱۱۶, ۱۸۰, ۱۸۲, ۳۸۷
شب, ۳, ۱۴, ۲۳, ۲۴, ۲۶, ۳۱, ۵۲, ۵۳, ۵۶, ۵۹, ۶۲, ۶۳, ۶۴, ۶۵, ۶۶,
۶۷, ۶۸, ۷۱, ۷۲, ۷۳, ۷۴, ۷۹, ۱۰۵, ۱۰۹, ۱۱۰, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۵,
۱۱۶, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۱۹, ۱۳۲, ۱۳۴, ۱۳۵, ۱۳۸, ۱۴۰, ۱۵۸, ۱۵۹,
۱۶۲, ۱۶۳, ۱۷۴, ۱۷۸, ۱۷۹, ۱۸۰, ۱۸۱, ۱۸۶, ۱۸۹, ۱۹۲, ۱۹۳,
۱۹۵, ۲۰۱, ۲۰۳, ۲۰۴, ۲۰۵, ۲۱۷, ۲۱۸, ۲۳۲, ۲۳۴, ۲۳۶, ۲۳۷,
۲۴۶, ۲۴۹, ۳۰۲, ۳۵۸, ۳۵۹, ۳۶۰, ۳۶۲, ۳۸۸, ۳۹۶, ۴۰۴, ۴۱۹,
۴۲۰, ۵۳۸, ۵۳۹, ۵۴۳, ۵۵۹, ۵۶۱, ۵۶۵, ۵۶۷, ۵۹۰, ۶۱۷, ۶۲۰

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

شب آدینه, ۵۶, ۶۳, ۶۵, ۱۰۵, ۱۳۴, ۱۶۳, ۱۸۹, ۱۹۲, ۱۹۳, ۲۰۱, ۲۰۴,
۲۳۴, ۲۳۷, ۲۴۶, ۳۵۹, ۳۶۰, ۳۶۲, ۴۰۴, ۴۱۹, ۴۲۰, ۵۳۸, ۵۵۹,
۵۶۱, ۵۶۵, ۵۶۷, ۵۹۰
شب پنج‌شنبه, ۵۳
شب جمعه, ۱۴, ۱۱۵, ۱۵۹, ۱۶۳, ۳۰۲
شب چهارشنبه, ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۷۱, ۷۴, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۳۲, ۱۳۸, ۱۷۴, ۱۸۱,
۲۰۵, ۳۵۸, ۵۴۳
شب شنبه, ۵۹, ۶۳, ۶۸, ۱۰۹, ۱۱۰, ۱۱۸, ۱۳۵, ۲۱۷, ۲۳۶, ۵۳۹
شب قدر, ۷۳, ۱۹۵
شباط, ۳۹, ۴۰
شعبان, ۲, ۱۸, ۱۹, ۳۲, ۳۸, ۴۰, ۴۱, ۶۳, ۶۶, ۶۹, ۷۰, ۱۳۹, ۱۹۰, ۱۹۱,
۱۹۲, ۲۱۴, ۲۱۶, ۲۲۰, ۲۲۲, ۲۲۳, ۲۲۵, ۲۳۰, ۲۳۳, ۲۳۷, ۲۴۲,
۲۴۳, ۲۴۴, ۲۴۶, ۲۴۸, ۲۴۹, ۳۳۲, ۳۳۷, ۳۴۱, ۳۴۷, ۳۸۳, ۳۹۳,
۳۹۵, ۳۹۶, ۳۹۷, ۴۰۷, ۴۱۱, ۴۱۴, ۴۱۸, ۴۲۰, ۵۵۴, ۵۶۳, ۵۶۶,
۵۸۰, ۵۸۱, ۵۸۶, ۵۸۹, ۵۹۱, ۵۹۲, ۶۲۳, ۶۲۴, ۶۳۱, ۶۳۲, ۶۳۳,
۷۰۹
شنبه, ۴۸, ۶۱, ۶۸, ۷۱, ۱۱۴, ۱۲۷, ۱۳۸, ۱۴۳, ۱۷۵, ۲۱۹, ۲۳۶, ۲۴۶
شوال, ۱۴, ۳۲, ۳۳, ۳۴, ۳۵, ۳۸, ۴۸, ۵۶, ۶۴, ۶۹, ۷۳, ۱۰۵, ۱۰۷, ۱۰۹,
۱۲۸, ۱۸۹, ۱۹۲, ۱۹۳, ۲۰۷, ۲۱۶, ۲۱۷, ۲۱۹, ۲۲۷, ۲۲۸, ۲۳۱,
۲۳۴, ۲۴۹, ۲۵۳, ۳۲۵, ۳۲۶, ۳۵۰, ۳۵۹, ۳۶۰, ۳۶۲, ۳۶۳, ۳۶۷,
۳۹۸, ۴۲۱, ۴۲۴, ۵۲۳, ۵۵۷, ۵۶۰, ۵۶۲, ۵۶۵, ۵۸۸, ۵۹۰, ۵۹۴,
۶۲۰, ۶۲۷, ۶۲۹, ۶۴۴, ۶۵۸, ۷۰۸
شهر, ۳, ۱۵, ۱۶, ۳۱, ۳۲, ۳۷, ۴۱, ۴۲, ۵۲, ۵۶, ۶۱, ۶۲, ۶۳, ۶۶, ۶۷,
۶۸, ۷۱, ۷۲, ۷۳, ۷۴, ۱۰۶, ۱۰۸, ۱۰۹, ۱۱۳, ۱۱۴, ۱۲۴, ۱۲۸, ۱۳۲,
۱۳۴, ۱۳۵, ۱۳۶, ۱۳۸, ۱۴۶, ۱۴۸, ۱۵۷, ۱۵۸, ۱۵۹, ۱۶۲, ۱۶۳,
۱۶۵, ۱۶۶, ۱۶۷, ۱۶۸, ۱۶۹, ۱۷۰, ۱۷۱, ۱۷۴, ۱۷۸, ۲۰۱, ۲۱۷,
۲۱۸, ۲۱۹, ۲۶۸, ۲۸۵, ۳۰۲, ۳۲۲, ۳۲۴, ۳۲۵, ۳۳۰, ۳۳۳, ۳۳۸,
۳۴۲, ۳۴۳, ۳۶۵, ۳۷۷, ۳۸۴, ۳۸۵, ۴۲۹, ۴۷۸, ۵۳۸, ۵۴۳, ۵۵۲,
۵۷۲
شهر الصیام, ۴۲, ۳۳۸
شهر رمضان, ۳۷, ۴۱, ۴۲, ۱۳۸
شهر شعبان, ۶۷, ۱۳۲, ۱۳۸, ۳۲۲, ۳۳۳
شهر صفر, ۳۲, ۶۸, ۳۲۴, ۳۲۵, ۳۴۳
شهر صیام, ۳۳۸
شهریور, ۴۸, ۵۸, ۶۹, ۷۲, ۷۳, ۷۴, ۱۱۱, ۱۳۹, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۵, ۱۴۶,
۱۴۹, ۱۵۰, ۱۵۳, ۱۵۴, ۱۵۵, ۱۵۶, ۳۷۳, ۴۵۶, ۴۶۰, ۵۰۶, ۵۰۷,
۵۰۹, ۵۱۱, ۵۱۳, ۵۱۸, ۵۴۰, ۶۰۱, ۶۰۶, ۶۴۲, ۶۵۶, ۶۵۷, ۶۶۴,
۶۷۳, ۷۰۳, ۷۰۷
شهریور, ۴۸۸, ۶۰۸, ۷۰۷

ص

صبح, ۸, ۸۰, ۱۳۹, ۱۸۰, ۶۹۷
صبیحة, ۳۳, ۳۲۴
صفر, ۶, ۳۲, ۴۰, ۴۲, ۵۶, ۶۸, ۷۲, ۱۰۶, ۱۷۵, ۱۹۰, ۱۹۲, ۱۹۵, ۲۰۶,
۲۱۲, ۲۱۶, ۲۲۲, ۲۲۴, ۲۳۲, ۲۳۹, ۲۴۱, ۲۴۷, ۲۴۸, ۲۴۹, ۳۲۲,
۳۲۴, ۳۲۶, ۳۳۸, ۳۵۸, ۳۷۲, ۳۸۷, ۴۰۲, ۴۰۷, ۴۱۵, ۴۱۸, ۴۱۹,
۴۲۲, ۴۵۶, ۵۶۵, ۵۷۴, ۵۸۱, ۵۸۴, ۵۸۵, ۵۹۴, ۶۱۵, ۶۱۹, ۶۲۱,
۶۲۲, ۶۲۶, ۶۲۹, ۶۳۳, ۶۵۶, ۷۰۵

ع

عشیة, ۳۲۴, ۳۲۵, ۳۳۸, ۳۴۱
عشیة الأحد, ۳۲۴, ۳۲۵

نمایه‌گان

۴۸۷

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

عشية الجمعة, ۳۳۸
عصر, ۲۰, ۴, ۸, ۱۲, ۱۷, ۲۳, ۳۵, ۸۰, ۱۱۳, ۱۷۹, ۲۱۴, ۳۳۴, ۶۱۷

غ

غرّة, ۳۲۵, ۳۳۱, ۳۴۱

ف

فرودين, ۶۸, ۱۷۵
فرسنگ, ۱۰۲
فروردين, ۵۲, ۵۶, ۶۰, ۶۱, ۷۲, ۷۳, ۱۰۵, ۱۳۸, ۱۴۱, ۱۴۲, ۱۴۵, ۱۴۶,
۱۴۹, ۱۵۰, ۱۵۱, ۱۵۲, ۱۵۳, ۱۵۶, ۱۶۱, ۱۶۵, ۱۶۷, ۱۷۰, ۳۹۲,
۴۱۷, ۴۵۰, ۵۰۳, ۵۲۷, ۵۲۹, ۵۹۸, ۶۹۹, ۷۲۲
فوريه, ۶۳, ۶۵, ۶۶, ۶۷, ۱۲۸, ۱۶۳, ۱۷۴, ۲۲۷, ۵۴۳

ق

قران, ۷
قمری, ۳۴۵

ل

ليلة, ۳۲, ۳۳, ۳۶, ۳۷, ۳۸, ۳۹, ۴۰, ۴۱, ۴۲, ۴۳, ۳۳۴
ليلة الإثنين, ۴۲, ۳۳۴
ليلة الأحد, ۳۳, ۳۸, ۳۹
ليلة الأربعاء, ۳۲, ۳۹, ۴۰, ۴۱, ۴۳
ليلة الثلاثاء, ۳۹
ليلة الجمعة, ۳۳, ۳۷, ۳۹
ليلة السبت, ۳۶, ۳۸
ليلة لجمعة, ۳۲

م

مارچ, ۵۸, ۶۳, ۷۲, ۷۳, ۱۶۴
ماه, ۷, ۱۸, ۱۹, ۲۲, ۲۴, ۲۶۶
متر, ۱۸۰
محرم, ۶, ۳۳, ۳۴, ۳۶, ۳۷, ۶۱, ۶۲, ۶۷, ۱۲۱, ۱۲۶, ۱۳۳, ۱۳۶, ۱۳۸,
۱۵۷, ۱۶۴, ۱۹۳, ۱۹۶, ۱۹۹, ۲۱۲, ۲۱۳, ۲۱۵, ۲۲۰, ۲۴۱, ۲۴۵,
۲۴۷, ۳۲۷, ۳۶۲, ۳۶۶, ۳۷۰, ۳۹۱, ۳۹۲, ۴۰۶, ۴۱۷, ۴۲۱, ۴۲۳,
۴۵۶, ۵۱۶, ۵۵۹, ۵۶۴, ۵۷۸, ۵۷۹, ۵۸۰, ۵۸۳, ۵۸۷, ۶۱۶, ۶۵۶,
۶۷۷, ۷۰۵, ۷۰۷
مرداد, ۵۴, ۵۹, ۶۱, ۶۲, ۶۴, ۶۸, ۶۹, ۷۴, ۱۳۵, ۱۳۸, ۱۳۹, ۱۴۱, ۱۴۳,
۱۴۴, ۱۴۵, ۱۵۳, ۱۵۴, ۱۵۵, ۱۵۷, ۱۵۸, ۱۷۶, ۴۸۷, ۵۱۱, ۵۳۹,
۵۴۴, ۵۴۷, ۵۴۸, ۶۴۲, ۷۰۷
مهر, ۹, ۳۵, ۴۰, ۵۸, ۶۷, ۶۹, ۷۳, ۱۴۲, ۱۴۳, ۱۴۴, ۱۴۸, ۱۵۲, ۱۵۳,
۱۵۴, ۱۵۹, ۱۷۰, ۲۴۸, ۳۱۷, ۳۴۵, ۴۳۰, ۴۳۶, ۴۵۶, ۴۵۹, ۴۶۰,
۴۷۰, ۴۸۸, ۴۸۹, ۴۹۸, ۵۰۰, ۵۰۶, ۵۰۷, ۵۰۹, ۵۱۳, ۵۱۴, ۵۱۸,
۵۲۸, ۵۳۳, ۵۳۸, ۵۴۰, ۵۵۱, ۶۰۱, ۶۰۴, ۶۰۶, ۶۰۸, ۶۳۰, ۶۵۶,
۶۵۷, ۶۶۱, ۶۶۳, ۶۶۴, ۶۷۱, ۶۷۳, ۶۸۸, ۶۹۳, ۶۹۶, ۶۹۸, ۷۰۲,
۷۰۳, ۷۰۶, ۷۰۷, ۷۱۶, ۷۲۵
مي, ۵, ۵۵, ۵۶, ۶۰, ۶۳, ۶۸, ۷۰, ۷۱, ۱۰۵, ۱۲۴, ۱۲۶, ۱۴۲, ۱۷۵, ۲۳۹,
۲۴۷, ۲۴۸, ۳۰۷, ۳۱۰, ۳۲۶, ۳۵۳, ۳۵۴, ۳۷۷, ۴۳۹, ۴۴۴, ۴۷۵,
۵۵۴, ۶۱۹

دکتر محمد ابراهیم ذاکر

ن

نوامبر, ۵۷, ۶۱, ۶۴, ۶۶, ۷۰, ۷۱, ۷۲, ۱۰۷, ۱۵۷, ۱۶۲
نهار الأربعاء, ۴۰
نیمروز, ۱۱۱, ۱۱۶, ۱۱۷, ۱۱۸, ۱۲۹, ۱۸۰

و

وقت, ۲, ۱۷, ۳۹, ۱۸۰, ۲۶۵

ه

هفته, ۱۲, ۶۵, ۱۳۵

ي

یک‌شنبه, ۵۴, ۵۹, ۶۰, ۶۳, ۶۴, ۶۵, ۷۴, ۱۰۰, ۱۱۲, ۱۱۴, ۱۱۷, ۱۱۸,
۱۲۰, ۱۲۸, ۱۳۵, ۱۳۸, ۱۵۸, ۱۹۴, ۲۰۴, ۲۲۹, ۲۳۰, ۲۳۶, ۲۴۸,
۲۴۹, ۳۵۹, ۳۶۲, ۴۰۲, ۴۱۸, ۵۴۰, ۵۴۱, ۵۸۸, ۶۳۳
یکم, ۵۴, ۶۰, ۶۱, ۶۲, ۶۴, ۶۵, ۶۷, ۶۸, ۷۲, ۷۴, ۱۱۰, ۱۱۴, ۱۱۹, ۱۲۰,
۱۲۱, ۱۲۵, ۱۳۵, ۱۴۳, ۱۴۴, ۱۴۹, ۱۵۴, ۱۵۸, ۱۶۱, ۱۶۸, ۱۷۵,
۱۷۹, ۱۹۴, ۲۲۶, ۲۳۲, ۲۳۴, ۲۳۶, ۲۴۱, ۲۴۶, ۲۴۹, ۲۵۱, ۲۵۲,
۲۵۳, ۲۶۸, ۲۷۷, ۳۱۷, ۳۲۷, ۳۳۸, ۳۶۱, ۳۶۶, ۳۷۰, ۳۸۴, ۴۵۲,
۴۶۹, ۵۰۴, ۵۱۹, ۵۲۰, ۵۲۵, ۶۱۲, ۵۲۸, ۶۲۲, ۶۲۵, ۶۳۵, ۶۵۸,
۶۶۴, ۶۹۳, ۷۰۶, ۷۰۷, ۷۰۸, ۷۱۴, ۷۲۰, ۷۲۵, ۷۲۷
یمین, ۳۳

یوم, ۳۲, ۳۳, ۳۴, ۳۶, ۳۸, ۳۹, ۴۰, ۴۲, ۵۶, ۶۸, ۱۳۸, ۲۴۲, ۳۲۳, ۳۲۴,
۳۲۶, ۳۳۰, ۳۳۱, ۳۳۳, ۳۳۴, ۳۳۵, ۳۳۶, ۳۳۷, ۳۴۳, ۳۴۸, ۳۴۹,
۳۵۰, ۴۱۶, ۷۲۱
یوم الاثنین, ۴۰
یوم الإثنین, ۳۳۱, ۳۳۳, ۳۴۹
یوم الأحد, ۳۶, ۴۳
یوم الأربعاء, ۳۲, ۲۴۲, ۳۲۶, ۳۴۸
یوم الثلاثاء, ۴۲
یوم الجمعة, ۳۳, ۳۴, ۳۳۰, ۳۳۶, ۳۴۳
یوم الخمیس, ۳۹, ۳۲۴
یوم السبت, ۳۸
یوم الفطر, ۴۲

دکتر محمد ابراهیم ذاکر